

12

37087

TIB

Pak

Jeru

Ar

Prae

Ter

Pri

Post

Et

e

De

Di

F. T

卷四·二十一·四十五

87

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sal Est. Tro. Núm.

19

37087

~~num. 38. cap. 6. num. 20.~~

(1) b16158660

**Liberij Bacilerij Bononiensis Lectura in
vniuersaz Aristotelis ⁊ Auer. Dyalecti-
cam facultatē quaz quidē illo pri-
uatiz horis subcisuus edocēte
scolares Ticinenses in
vnu redigerūt āno
M.ccccc. iij.**



Cum Privilegio.

Jo. Andree Capreoli Cremonēsis Larmen:

**Fidus Aristoteli tandem datur arbiter: vt sit
Improba qui varij pectoris ora premat:
Jam modo tot sensus: ⁊ tot figmenta: cucullis
Apta: reponantur: nam satis vnus erit:**

Tiberius Bacilerius Bononiensis Illustri atq; Excellentissimo dno Gafredo Caroli Senat Mediolani p[re]sidi sapientissimo perpetua felicitatem.

Non possum nec poterit vnqua posteritas illustris atq; excellentissime p[ri]nceps flore... me p[re]ceptore trib[us] ant[is] habuissent: sententias o[mn]es quas explicavi in Dialectica: Naturali: diuina: q[ui] p[er] p[ro]funde intellexerunt & resolute: intellectasq; omni cura: & diligentia varias in lecturas (vt oppo: unu erat) disposuerunt: quibus quide[m] meum adiecti nome[n]: tum vt ipsis more[m] gererem: tum ne elucubrationes mee in multitudi[n]e aberrarent absq; proprio auctore. Quare cum lectura in libris auscultatorios tuo nomini dicata in lucem p[er]ierit: necno[n] & lectura in tres libros de anima & p[er]ua natura & tractatum Auerrois de substantia orbis: pariter & in duo de generatione & corruptione volumina Julio secundo pontifici maximo consecrata. Ut egredietes rempublicas litteraria clarissimu[m] & expeditissimu[m] ad n[ost]ram: Diuinaq; p[er] hanc haberent adytum: operepretium duxit hec florentissima academia: vt in presentia lectura in vniuersam Aristotelis & Auerrois Dialecticam facultate in publicu[m] ostenderet: qua[m] anno 1503: priuatum: h[ab]itis subiciuis co[n]struxerat: satisfaciens itaq; academie equissimu[m] exiit has elucubrationes tibi dedicare: Cui v[er]i o[mn]es p[ro]batissimi se no[n] paru[m] debere fatentur: mihi vero non est infima laus placuisse & satisfecisse: quando quidem illustris. D. T. tua tanto honore: tatoq; emolumento me illustrauerit: vt neq; Medici Theonici ordinarij: neq; P[ro]f[ess]or ordinarij patauij p[er] hanc edocentes dignitate: honore: & stipendio nullaten[us] me antecedant. Et ita si q[ui]d ornamentu[m] sint mei labores posteris allaturi: id totu[m] ca[m] tua se co[n]sequutos arbitrent. B[on] valeat. D. T. tua cui me iteru[m] atq; iteru[m] comedo. Datum Papie kal. Februarij. 1508.

Tiberij Bacilerij Bononiensis Lectura in libellu[m] Porphyrij & Auerrois de quinq; intentionibus secundis.



De intentionibus

cessarium sit. Quia celu[m] & h[ab]itu[m] aialia existit p[er] intellectu[m]: & celu[m] sitiuu[m]: appetens: & intelligens p[er] e[ss]entia[m] p[ro]p[ri]a[m]: & absq; labore & discursu: homo vo[lo]t uiueret: desideraret & intelligeret no[n] p[er] se & sine ratiocinatio: cui[us] e[ss]e aial

& per sensus & p[er] intellectu[m]: non potuerunt intellectores quibus corpora celestia co[m]prehendunt aliqua, in parte variari: at intelligere humanu[m] ob varias hominum co[m]plexiones: no[n] semp[er] eade[m] seruare nam co[n]spiciebat: qua de causa poterat ho[m]o sepe numero variis detineri errorib[us]. Ut igit[ur] homo sue p[ro]xime integritati & libertati restitueret: voluit Aristoteles hac facultate posteris suis in monumentis relinquere: qua[m] possit vnusquisq; in operatioib[us] intellectus q[ui] co[m]modissime regulari. Ego vo[lo] plane p[ro]cipies acutissimi: beneuolentissimiq; discipuli vobis in aio esse velle p[ro]ficere: honestissimu[m] est vt & mihi sit in aio vobis velle p[ro]desse: Quare h[ic] logica Aristotelis expositio res habeat florentissimas: nihilominus vt beniuolentie erga me vestre aliqua in p[ar]te satisfactam: presentia[m] anno h[ab]itis subiciuis propositiones omnes Aristotelis & Auerrois logicales magna cum breuitate & facilitate resolutissimas reddere omni cura: studioq; contendam. Antequam igitur propositum aggredi ar nonnulla prius inducam fundamenta que cunctis dialectice partibus p[ro]cipiu[m] erunt accommodatissimu[m].

In primis itaq; obseruandum est: & multum vtiliter: triplex inuenitur ordo: primus est ordo rerum: secundus est terminorum p[ri]me intentionis: & n[on]cupantur terminu[m] reru[m]: tertius est nominum secunde intentionis: & vocantur nomina nominum: mathematicus: diuinus: naturalisq; philosophus eas propositiones speculant que ex terminis p[ri]me intentionis co[n]stituunt: at grammaticus & dialecticus eas formant orationes que nomina nominum d[ist]ingunt complectuntur: mathematicus eas componit rationes que componuntur ex propositionibus co[n]stitutis ex terminis abstracta s[ecundu]m rationem no[n] s[ecundu]m esse significatibus. Diuinus vero propositionibus consentit que quidem ex terminis formantur abstracta s[ecundu]m esse & s[ecundu]m ratio[n]em palam designantibus. Termini autem qui illa entia important que a materia simpliciter separari non possunt: nec s[ecundu]m esse: nec s[ecundu]m rationem muneris sunt philosophi naturalis. Et infero. corollarie: si volumus ordinem abstractio[n]is in tribus his disciplinis speculari: hic erit ordo: Diuinus: Mathematicus: Naturalis: si ordinentur merito eorum que sunt nobis magis sensata hac lege disponentur: Naturalis: Mathematicus: Diuinus: De modis significandi differit Grammaticus

qui vocibus co[n]cedunt a quib[us] inseparabiles existunt respectu cuiuscunq; p[ro]dicati: sunt aut[em] modi significandi principia formalia & ratios formales quibus p[ro]positiones vniunt. Modi intelligendi a logico discutuntur tribus intellectus humani deseruientes operationibus. Inueniunt aut[em] varie secte: hac de causa: quia placuit doctore subtile vt termini p[ri]me intentionis naturas significarent co[n]cibiles: quas ex materia & forma in vniuersali constitutas fecit: termini secunde intentionis relationes ratios eas importabant que beneficio intellectus obiecta co[m]paratis derelinquebantur. Arbitratur nominales terminos p[ri]me intentionis singularia significare realia: termini aut[em] secunde intentionis erant instituti ad significandum terminos: vnde li homo omnes ho[m]ines designat p[re]sentes: p[re]teritos & futuros: li genus o[mn]es terminos importat q[ui]bus respondemus ad interrogationem factam per q[ui]d de pluribus specie distatibus: ita apud Scotum in supposito[n]e simplici accipitur terminus p[ro] significato: apud vero no[m]inales terminos p[er]sonaliter supponens p[ro] suo stat significato: at Auerrois putauit terminos p[ri]me intentionis institutos esse ad significandum formas vt habent esse in re: vbi termini secunde eade[m] designant vt in intellectu recipiuntur. Eadem na[m]q; forma & in materia & sensu & intellectu reperitur: & in intellectu varia sortitur no[m]ia s[ecundu]m q[ui] forma magis vel minus abstracte considerari potest.

Secundo aduertendus est. Si p[ro]positiones quibus secunde intentiones de primis enuntiatu[r] denominatiue sint denominatio[n]e intrinseca: via doctore subtile p[ro]p[ri]a & peculiari p[er]tendendum est: at si tales p[ro]positiones denotatiue existant denotatiue extrinseca: erunt modi intelligendi conceptus formati ab actibus ratios: & qualitates de p[ri]ma specie: que si s[ecundu]m se & absolute considerentur ad n[ost]ram p[er]tinebunt: si in respectu ad p[ri]mas intentiones: ad logicum spectabunt artificem ratio[n]alem: no[n] reales. Quare operepretiu[m] est fundamenta vtriusq; familie vobis aperire. Si p[ro]positio qua affirmatur secunda intentio de p[ri]ma sit denotatiua denotatio[n]e intrinseca erit secunda intentio relatio ratios: & habitudo obiecti cogniti ad obiectum cognitu[m] causata seu derelicta in obiecto cognito per actum co[m]paratiu[u]m intellectus comparatis vnum obiectu[m] ad aliud. Unde vt paulo altius exordiar: quando anima intellectiua aliq[ui]d obiectum comprehendit. Septem ibi consideranda occurrunt: in primis inuenitur intellectus possibilis: seu a[n]i[m]a humana mediante intellectu possibili: mox obiectum co[n]ceptu[m]: siue eius sp[eci]es intelligibilis: que quidem similitudo est representatiua obiecti existens subiectiue in a[n]i[m]a intellectiua mediante intellectu possibili & ab eade[m] producta mediante intellectu agente: deinde est actiua productio intellectio[n]is: que in intellectu fundatur & ad intellectores terminatur: postea existit productio passiu[a] illata ab actiua que in intellectu subiectatur: & ad intellectum terminat. Alterius reperitur ipsa intellectio denuo producta: que est quedam qualitas de p[ri]ma specie qualitatis: verum q[ui] per illam intellectorem co[n]stitutit intellectus obiectus in esse cognito: iccirco consideranda e[st] productio actiua talis e[st] cogniti: que cognitio actiua vocatur siue co[n]ceptio actiua a qua quidem ipsa anima denotatur formaliter cognoscens: postremo co[n]currat esse cognitiu[m] quod est cognitio passiu[a] a qua res denominatur cognita intrinsece: cum sit talis co[n]ceptio passiu[a] habi

Handwritten signature and scribbles at the bottom of the page.

quod rei cognite ad intellectum: et cum vnaqueque re
lato quattuor: exigit: fundamētū videlicet et termi
num: et rationem fundandi et rationem terminandi: co
gnitio passiva derelicta quod non per actum rectum
sed per collatiuū ratio est fundandi et terminandi oēs
secūdas intentiones: et quia talis cognitio passiva ha
bitudo existit diminuta ideo secūde intentiones rela
tiones fuerūt rationis: capit nāq; relatio suū esse
reale et rationis a rationibus fundandi et terminandi et
non a fundamēto et termino: vnde secūde intentiones
prime intellectus operationi deseruēt que sunt.
Genus. Species. Differentia. Proprius: et accidēs.
in rebus fundatur et ad res terminatur: at esse cogni
tum fundamētū et termini rationes existūt fundandi et
terminandi: possunt et secūde intentiones in secundis
fundari: cum sint secūde intentiones modi intelligen
di primas et secūdas. Insuper secūde intentiones se
cūde operatiōi correspondēt: que sunt: ppositio
cōpositio: diuisio: categorica: hypothetica: fundā
tur quidē in ppositiōe scripta: vocali et mentali: et
terminatur ad significata carum: rationes fundandi
et terminandi sunt esse cognita fundamētū et termini.
Intentōes terne operatiōi satisfaciēt: veluti sunt.
Syllogismus dīo. Syllogismus dīalecticus: in pre
missis fundatur et ad cōclusiones terminatur: at esse
cognitum pmissarū ratio est fundandi: esse cogni
tum cōclusionis ratio est terminandi: vel fundantur
tales intentiones in tribus ppositiōibus et ad signi
ficata terminatur: et hoc modo omnes ppositiōes
quibus secūde intentiones predicantur capite vt mo
dus erunt denoiatiue denoiatiue intrinseca. At si
tales ppositiōes denoiatiue denoiatiue extrinseca
extrinseca erunt secūde intentiones cōceptus secun
darij quibus obiecta comprehenduntur in relatiōe ad
aliud: et erit esse cognitum denoiatum denominatiōe
extrinseca ab ipsa intellectiōe que est in intellectu:
ex his fere omnes pendent inter auctoriū familias
dissensus.

Tertio aduertēdū ē. Huius ppositiōis: logica
ē sciētia: capiēdo logica nō pro aggre
gato: nō pro cōi: sed pro vno habitu indeterminate
tū: pntiēdū ē: tali fundamēto. Quicūq; in aliqua
facultate inueniūt oēs pōtōes requirē ad dīmōstra
tione: et ad sciētiam: cū demonstratio sit syllogism^o fa
ctis scire: in hac disciplina hec palam conspiciūtur:
subiectū. s. passio subiecti et definitio subiecti: ergo
logica est sciētia. Itē logicus est sciēs: q; demonstrat:
ergo logica ē sciētia vñ ab affirmatiōe abstracu de ab
stracto ad affirmatiōes cōcreti de cōcreto. Et a nega
tione cōcreti de pcreto ad negatiōes abstracu de ab
stracto: in cunctis cōcretis et abstracis vltiter collig
git sequella. In cōcretis aut a subiecto existēte pōi
catiōe primi modi tenet pñā ad abstracta media ab
stractōe. Si aut ppositio cōponat ex cōcretis a sup
posito alteri^o denoiatiōis: ex ea nō colligit ppositio
in qua affirmet abstracu de abstracto. Est aut cōcre
tum a subiecto id qd cōcernit aliqd alterius nature
ab illo: cōcretus vero a supposito est quoduis supe
rius respectu inferioris: et quēadmodū duplex ē cō
cretū: ita duplex ē abstracu: a subiecto. s. et est abstra
ctus media abstractōe: et a supposito: et ē abstracu vñ
timata abstractōe. **Rursus**: nō pōt quis mētiri ea
notitia qua huius cōclusioni cōsentit: ois syllogism^o
cōstat ex tribus terminis deducte ex hoc: q; ē oratio
in qua quibusdā et cetera: ergo illa vel erit intellect^o

vel sapiētia: vel sciētia: aut ars: aut prudētia: quat
tuor: sublati palaz sciētia remanebit.

Contra Logica ex cōi^o procedit et nō est ali
cuius determinati generis: cum iter
roget: pōi posteriorū capite. 9. §. Solutio est: logi
cus docēs est ille qui pōiās cōclusiones deduct ex
pōiis: veris: imediatis: pōiis: notioribus: cau
sūq; cōclusionis: logicus vñs maxima pōiōis in
logica declarata artifex est nō sciētificus: reperitur
et logicus vtens istrumēto: et cum omne ignotum sit
aut complexū: aut icomplexū: et icomplexum diffini
tione: complexus vero argumētatiōe ostēdatur: erit
omne istrumētum: aut diffinitio: aut argumētatio:
facit hec declaratio: vt iste pōiōis approbati
debeant: Diuinus sciēs est logicus vtēs: Naturalis
opinās est logicus vtēs: Mathematicus diffimēs
est logicus vtēs: et licet ista sit vera: logicus nō in
quātum vtēs ē sciēs: ille tū falsissime existūt: logic^o
iquātū vtēs ē sciēs: logicus iquātū vtēs nō ē sciēs.

Rursus Logica ē modus sciēdi. 2. methaphy
sice. 15. absurdū est simul querere sci
entiam et modum sciēdi id est logicam: ergo logica
nō est sciētia. Neq; modus sciēdi et sciētia cōmunit
possunt coincidere: si enim modus sciēdi existeret sci
entia cōmunit: esset et hec ppositio vera: modus sci
ēdi est sciētia: p locū a parte in modo ad suū totū:
cōstat autem hanc ppositiōem esse falsam: modus
sciēdi est sciētia: tum quia omnis pōiōis fm cur
sum naturalis in abstracto: si est vera: est in pōiō mo
do: nō potest enī talis pōiōis esse vera: pōpter
habitudinem subiecti et predicati ad vnum tertium:
ergo erit vera: quia predicatum est de essentia subie
cti: sed ista ppositio: modus sciēdi sciētia nō ē
vera in primo modo: ergo est impossibilis. Itē mo
dus sciēdi est posterior scire: ergo posterior q; sci
ētia: quia finis est pōiō in itētiōe hō que sunt ad fi
nem: et cum ea que ordinatur ad finem nō sint ipse fi
nis: et modus sciēdi ordinatur ad capescēdam scien
tiam: nō erit modus sciēdi sciētia: ordinatur namq;
modus sciēdi ad sciētiam: veluti scire et actus sciēdi
ad sciētiam: cum sit sciētia habitus ex frequētiarū acti
bus aggeneratus. Quare dicēdum est primo: q; mo
dus sciēdi et sciētia quādoq; coincidūt: quādoq; nō:
at siue coincidāt: siue non: ppositio Aristotello. 2.
methaphysice. 15. si copulatiua existit: est vniuersa
liter vera. Absurdū ē: si simul querere sciētia et que
re modū sciēdi: hec aut enūciatio de pōiō copula
to: absurdū ē simul querere sciētia et modū sciēdi: fal
sa ē vbi sciētia et modus sciēdi coincidāt: vbi vō sci
ētia et modus sciēdi eidē quā querim^o facultati nō cō
sentiat: ē vera. Dico secūdo iste due pōiōes: logica
ē sciētia: logica est modus sciēdi pōiō cōmode saluari
quaten^o nāq; secūde itētiōes sunt cōcrete a subiecto:
sic ex illis formant pōiōes nō scibiles: et hoc pacto:
logica est modus sciēdi de illis tractās: logic^o vō est
artifex sciētificus in quātū tractat de secūdis inten
tiōibus vt sunt cōcrete a supposito: et hac fundamē
ta declaratiōe tollunt varie in pōiōis auctoriū nō cō
temnēde contentiones.

Quarto cōsiderādū est: Approbāde sunt iste
pōiōes. Nō oīus cōclusionū logicali
um ē vñ^o habit^o numero. Pmissarū et pōiōis nō
ē idē habit^o numero. Respectu oīus cōclusionū logi
calū ponēdus ē vñ^o habit^o vnitatis specifice: et vnitatis
te potētialit^o et finali: nō formalit^o: nec virtualit^o: et rō est
oēs

oēs pōiōes dīalectice facultatis hñt determinatū ordi
nē iter se: cū attributionē hēant ad vñū subiectū sub
vna formali rōne cōsideratū: qualē ordinē nō hñt cū
alia facultate: quā pōpter tota logica est vna sciētia:
quēadmodū multi hōies dicunt vñ^o populus pp de
terminatū ordinē iter se: et multi hōies ad vñū regē
numero dicunt vñū regnū. Itē: Demonstratio est
syllogismus factis scire ergo multiplicatis demon
stratiōibus: multiplicans sciētie: neq; valet respōsio
E hominarū dicētū. Demonstratio ē syllogismus fa
ctis scire: vel scire pōi^o acq; sitū itēdēs: tū q; alteri
us et alteri^o demonstratiōis ē aliū et aliū mediū: ergo
alia et alia cā: ergo ali^o et ali^o effect^o ergo alia et alia sci
entia: tum q; idē habit^o pari lege itēdēret et actib^o
similibus et actib^o dissimilib^o: s; itēdēs actib^o disti
milibus pōt in varias cōclusiones ergo et itēdēs acti
bus similib^o poterit in eadē. **Ampli^o**: forme eius
dem rōnis pñt in opatiōis eiusdē rōnis. primo celi
19. ergo habit^o potēs inclinare intellectu tñ ad spe
culationē prime cōclusionis erit alterius rationis ab
habitu inclināte ad cōsideratiōē ceterime. Neq; va
let respōsio multorū dicētū: oēs actus respectu om
niū cōclusionū vñ^o facultatis esse eiusdē rōnis: tum
q; cōclusiones mentales vnius facultatis sunt alteri^o
et alterius rōnis ergo et notitē: tū quia vñū albi et vi
sio nigri distiguūtur fm specie nō obstāte q; potētia
vñua respiciat oēs colores sub vna rōne formali: er
go actus cōsideratū demonstratiōē esse aggenerati
uam sciētie: et actus pōiōis dīalectice syllogismū dīalectice
esse aggeneratiuū opinōis differūt fm speciem: nō
obstāte q; logicus ea speculetur sub vno modo consi
derandi. **Rursus**: per actū circa ceterimā cōclusio
nem nullus absolutū causat circa habitū acq; sitū per
actum circa primā cōclusionē: ergo ille habitus habz
precise ad ceterimā cōclusionē nouū respectū: q; act^o
fuit elicitus circa illā: ergo cū nō possit talis act^o nō
fuisse: nō poterit ille habitus nō habere respectum
ad ceterimā cōclusionem: et nō esse habitus predicte
cōclusionis: dum esset: ergo nō poterit habēs illū ha
bitum perdere sciētiam ceterime cōclusionis: cū semp
remaneat respect^o acq; sitū pōpter pteritos actus. Con
firmatur: talis respect^o vel ē ipse habit^o et sic p illū re
spectū nō erit ille habit^o pncipiū alteri^o opatiōis: vñ
ē noua entitas: et ita illa noua entitas potius erit pōi
cipiū sūis act^o et q; elicīt^o fuit circa cōclusionē ceteri
simā et pp quā respect^o hic dī acq; sitū: ac per hoc ma
gis dicendus erit habit^o illi^o conclusiōis q; habit^o il
le prior. **Alteri^o** cū habit^o sciētific^o et hñtus itelle
ctualis sint habit^o specificē distincti inclinatēs itelle
ctū in actus specificē distinctos cōcludo aliū eē actū
pmissarum: alium cōclusionis.

Contra Vna ē potētia vñua respectu omniū
colorū ergo et vnus habitus numero
respectu oīum scibiliū sub vna rōne formali conside
ratorū. Solutio est: negat cōse quētiā: q; potētia vñi
ua pōt hēre actus diuersarū rōnum et circa diuersa
obiecta specificē factū: vñ^o aut habitus numero et
spē nō hz act^o: neq; obiecta spē distincta. **Rursus**:
act^o quo cognoscit q; hoc est pp hoc transit simul sup
illud quod est causa et sup illud cuius est causa: sed
actus sciēdi est nosse q; hoc est pp hoc: vt patet p dif
finitionem de scire pōiō posteriorum: ergo eodem
actu itelle^o fertur sup pmissas et cōclusiones: ergo nō
solū cōclusionū logicaliū: imo et pōiōis et pncipiū
rū erit vñ^o habit^o numero. **Rūdeo**: aliū eē cognoscē

hoc ppter hoc: aliud cognoscere hoc esse ppter hoc:
dum terminamus quētiōes quia: cognoscimus hoc
ppter hoc: terminata quētiōe ppter qd scimus hoc
esse ppter hoc: vnde si formauero hanc demonstratiōem
omne aīal ratōale est risibile: ois hō est aīal ratōale:
ergo ois homo est risibilis: p hanc cognosco a pōiōi
et p cām q; hō ē risibilis nō q; hō sit risibilis pp illam
cām: si vero formauero istā: oē aīal ratōale ē risibile:
q; est aīal ratōale: ois hō ē aīal ratōale: ergo ois hō
est risibilis: quia est animal rationale: p hanc rōnem
scio q; hō ē risibilis: ppter illam cām: et hec est cā q;
quētiō q; et quētiō ppter quid nō eodē penit^o me
dio terminatur: sciētia itaq; acq; sita p demonstratiōem
terminatēz qōnem q; nō cadit sup cām: s; bñ sciētia
acq; sita fauore dīonis terminatū qōnem ppter quid.
obseruādū est. Quis vnaqueque sciē
tia practica sit aut speculatiua: extē
dendo nomē habitus practici ad habitū actiū et fa
ctiū: erit logica sciētia speculatiua: nō practica: cuz
per ppositōes logicales nō dirigat hō in opus. **Lō**
tra: per ppositōes logicales dirigimur in operatiōes
nostri intellectus. **Respōdeo**: logicus est artifex spe
culatiū: q; nō est in pōiō sua: q; operatiōes intelle
ctus efficiūtur tales vel tales. **Solator**: ē. artifex pra
cticus: q; in pōiō sua est q; lignūz doletur sic: vnde
quēadmodū habitus speculatiū est circa scibile ab
solute: practicus circa scibile operabile: ita specula
tio est operatio qua intellectus speculatur scibile ab
solute: et practis scibile operabile vt sic: qua quidem
praxi dicit intellectus qd agēdūz: et qd fugiēdūz: et h
nō possit eadē enūtiatio practica esse et speculatiua
fateor: tū de eodē subiecto multa pōiōis pōiōis
speculatiue: quare obiecto cōplexo et nō incōplexo
distabūt inter se habitus practicus et speculatiuus: et
q; habitū speculatiū nō correspondēt nisi actus eli
citus nō directūz practis: et habitū practico respon
dent duo actus: elicitus. s. et directus: iccirco pcedē
dum est quēlibet habitū practicus a quolibet specu
latiū sine pōiō discerni: et ita cōcludo respectu ob
iecti totalis practici vñ^o partialis importati p passio
nem pncipiū esse in nobis: nō aut respectu obie
cti speculabilis: de operatiōibus. n. quas in nobis
experimur est notitia speculatiua: cuz nō sit in pōiō
nostra q; operatiōes fiant tales: q; ergo ois ppositio
est aut practica aut speculatiua: ideo semp intellect^o
inueniēt aut practicus aut speculatiū in secūda ope
ratione intellectus: et erit simpliciter ois notitia pra
ctica aut speculatiua.

Quinto attendēdū est. Quia vnaquis
sciētia vnitatis capit a subiecto
equalis ambitus cuz pncipalissima passione in tali
facultate cōsiderata: iccirco subiectū huius discipli
ne est stabilēdū et proponat hec ppositio. **Demon**
stratio est subiectū totius logici negotij: que quidez
vera est: hoc fundamēto: ipsa est finis totius logici
negotij. De eadēz pōiōis quid et q; et q; Inquisitio
de syllogismo est pp demonstratiōem: ergo ipsa ē sub
iectum totius logice: hec ratio est. **Auerrois** primo
priorū capite primo. Item cuz subiectū pncipiū aliu
ius sciētie sit illud qd subijctū pncipalissimo pōiōis
to p se intento ab artifice: et hoc pōiōis: eē aggene
ratiū sciētie: a logico p se pmo existat intentū: erit
demonstratio subiectū totū logice. **Erīt** q; necessariū
idez subiectū totius et partis. **Unde** tñ est dicere d
subiecto pōiōis quid et q; et q; De subiecto demon
stratiue. **Libe**, sup **Bo**. a 3

strant passiones p diffinitione subiecti: que quidem diffinitio dicit qd ipsius subiecti: et pp qd passiois: et ad subiectu cuncta in tali facultate determinata re- ducunt: quatum est dicere: subiectu primu alicuius discipline est id qd subiecti pncipalissimo pdicato p se intento ab artifice. Et infero corolarie distinctioez de subiecto cotentiuo et pncipali no satisfacere Aristoteli: tuz q: de subiecto cotentiuo no pncipaliter no cognoscitur qd et q: tum q: de eodez no pbant pprietates et passiones: fuisse enim Aristoteles dimittit: si hec ppositio esset vera: subiectu cotentiuu est subiectu: cum de ipso nullaz fecerit mentioem: tum q: sciencia capit unitate a subiecto: ergo numeratis subiectis numerantur sciencie: et hec est causa qd soleo dicere: subiectu cotentiuu no esse subiectu: et Scotu tertia questione vltim: demonstrasse cotra tenetes ens ratiois. Secunda intentione: et conceptuz formatuz ab actu ratiois esse subiectu logice: istoz. n. subiectoz no pmititur diffinitio tanqz principium scientie.

Contra Subiectu esse notissimu: multa in logica ptractant notiora ipsa demonstratione: ergo. Solutio est: subiectum satis est qd sit notissimu tanqz qd: et via attributiois. et non oportet ut sit notissimu tanqz quo: et via cognitiois. **C**ur: si de demonstratione habeat scientia p demonstrationem: aut hoc erit p demonstratione in coti: et hoc n: ne ides respicit eiusdem sit notu et ignotum: aut p demonstratione in pticulari: et hoc no: tuz ne ides notu inferat et ignotum: vel processu in infinitu euitari no possit. Solutio e: de dione gdez in coti acqri pot sciencia p demonstratione in pticulari notissima quo ad pmissas et euidentem conclusionis illatione: quatum tri ad passionem que de demonstratioe in coti declarat: palam est ipaz pzo aliquo piori incognita esse: passio naqz p se pmo supiori: p se no pmo inferioribz consentit: et cuz tenendu sit hoiem nihil scire: nisi se scire comprehendat: iccirco arbitranduz est conclusiones non sciri nisi in regressu: tunc. n. facillime dignoscit qd argumentu e demonstratiuu: qd topicu: qd sophycticu: hec sunt igit fundameta q pmissimus oibz quas tractatur sum ppositioibz logicis qz comodissima.

Quia igitur hunc opationi intellectus est simplicius apphensio liber pdicamentoz deseruit: cui Porphyrius et auctor sex principioz adminiculat. Et scdam operatioez intellectus que est copositio et diuisio regulet liber de interpretatione. Tertia aut que est discurrere a noto ad ignou notitiaz absoluat in libris ptoz: posterioru: topicoz: et elenchoz: iccirco has oes ptes intedens relictus supstus exponere: ceteris dimissis primo liber pdicabiliu Porphyrii et Auerois explanabit: qui septez capitibz pntur. Sententia aut pmi capituli stat i hoc. Notitia qnqz vltuz vtilis est ad pdicamentaz: et ad diffinitioes: diuisioes: dioneisqz formadas: quoz qdem notitiam pmitit se tradituru imitudo peripateticos: asseritqz se velle abstinere ab altissimis negotijs.

Auerois pzo dicit: intentio in hac dictioe est explanatio et qd pntet liber Porphyrii in introductione ad scienciaz ronale: cuz currit puetudo ut aperiant libri logice in eo. Sensus e: titulus huius libelli talis erit: huius demetatoris: incipit liber Porphyrii introductorius ad scienciaz ronale: qui opportunus est ppter illa que Porphyrius scribit in principio: et no satisfacit (vt pntat)

talis inscriptio: incipit liber Porphyrii introductorius ad pdicamenta Aristotelis: dixit aut cu currit con- suetudo ut aperiant libri logice in eo: quasi veller dicere: libros logice Arist. declarari posse absqz Porphyrii: no fuit enim Porphyrii apud Auero. magne auctoritatis: sed vt quibusdam amicis suis moze gereret: hanc in Porphyrium equidit comentationem. **C** Amplius ait: pcessio i sciencia istoz quinqz vltim est necessaria in disciplina libri pdicamentozum: necessarium et vtilitatem et necessitate significat: necessitas p se quidem est: vtilitas vero semp ad id quod vtile est referit: et qz sit suma necessitas his ignozis no posse ad ea ad que hic tractatus inteditur perueniri: no tam de necessitate hoc dictum est necessarium: sed potius de vtilitate. **C** Iterum inquit: et dixit illud ideo qz diffinitioes coponuntur ex generibz et differetijs: et diuisio quide est generu p ditas: et demonstratiois ppositiois ptes sunt hec pdicata quinqz. Sensus est: hec quinqz nomia: genus: spes: differetia: pncipium et accidens tati sunt ambitus: tateqz cotatis: vt omnes modi pcedendi ope eozum indi- geant: nullus naqz terminus cotis vniocus saltem inuenit quin ab altero istozum quinqz terminoz de nominari possit: quoniam et istimet termini a spe sua capiunt denominatione. **S**ut. n. hec quinqz vltia spes vltia: et cu Auero. dicit: demonstratiois ppositiois partes sunt hec pdicata quinqz: vel sunt nomie demost- ratiouis p noie syllogismi: vel accides semp: no raro pot itrare demostratioez. 4. phisicoruz. 20. cotat naqz quintu vlt remouedu esse a potissima demost- ratioue. **P**reterea ait: sicut e igitur d generibz et spe- ciebus: vtru sint iuera extra intellectu sicut ipsa sunt i intellectu: aut iuena ipoz: sit i intellectu tm: et si sint inuenta extra intellectu sicut ipsa sunt in ipoz: que sit eorum inuetio: vtru sint corpa vel no coipa: sepata vel no sepata. Sensus e: manifestu e vltia in intellectu re- periri: sed dubiu est nuqd i re iueniatur: et sciendum est qe eadez forma est singularis et vltis fm tri aliud et aliud esse: forma in re pncipiu e singularitatis: i intel- lectu vero pncipiu existit vltitatis: dicunt aut vltia ee in solis nudis: purisqz intellectibz: si sunt conceptus metis qbz nihil in re correspondeat: veluti sunt coe- ptus q de figmentis formant. **P**ostremo ait: sicut in- quisitio ex his rebz. i. de his rebz est ex eo qd e inue- tum ex pte qua ipsa sunt logicalia: et rememorabor: ex hoc ppte iter id: rememoratioe: consuetudine ppa- teticorum. Sensus e: secunde intentioes pnt duplr co- siderari: vno mo quatu ad suas cas: que sunt intel- ctus agens: et possibilis et obiecta: et sic sut difficillime cognitionis: alio aut mo quo ad earu explanatione et diffinitione: et sic faciles captu inueniuntur. **I**mita- tur et Porphyrii Arist. no Platonis: cu locet aial sb corpe. Plato aut multa aialia coeessit i corpea.

Digressio.

Quia vlt subiectu huius libri ab expositioibz stabilis: iccirco no possum quatum expe- dit pposito no ptractare de vlt in coti: quada induc- do ppoes: **H**ia sit ista: vlt e ens: no solu itrisce et formalis: sed extrisce et obiective: conceptus. n. vltis a rebus originez trahit: vti cu nihil intelligatur sub ratione non entis: et quicquid comprehendit copre- hendat sub rone vltis: pcludet vlt ee ens: itellus cu sit

cum sit vltis in essendo cognitione singularis susci- pere no potest: et cu coeeta accidetalia et realia et in- tentioalia capi possint p denoiato: et pzo p se significa- to: et pzo vltis qz pncipio: de vltibus p denoiatis oes artifices tractat: cu sint vltia modi intelligedi pmas et scdas intedens: de his p se significato differit du- tarat logicus. **C** Coira coelusionis arguit: vlt no est pma sba: et non dicit de pma substantia: qz sole scde substantie dicunt de pms: neqz est in pma substantia ne pma substantia sit vniuersalis: ergo. Solutio est: secunde intentioes restricte ad pdicamentuz substantie: que secunde substatie nupant: de pms substantijs quiditatie enunciat: que vt generibus accideti applicant sunt in pms substantijs. i. de illis pdican- tur denominatiue et tales pdicatioes sunt signate qz si exercere intedamus opus est dicere: fortes est ho fortes est albus: vti esse in est ita coeditio accidentis realis: qz sibi no coedit dicit de in relatoe ad opposi- tum: no enim albedo pdicat de nigredine: at esse in coesentit accidētibus intensionalibus in compatione ad pmas intentioes: cum hec sit denoiatiua: homo e spes: respectu vo intentiois opposite attribuit illis dicit de: gen? naqz d spe pdicat: et dffo de diffinito.

Item vniuersale vel est ens nature: vel sola co- gitatioe fabricatu: si pmo modo erit sim- gulare: si scdo mo: erit figmentu. Solutio e: vniuer- sale neqz est ens nature: neqz figmentu: cum conce- ptus vltis a pncipio no limitatis s3 transcendeti- bus originez trahant: rihilitas pncipietas est limitata coicabilitas vero transcendens: ideo spes tenuis est similitudo singularium: et genus magis tenuis spe- cterum: quia maiorum coeuentiaz habet inter se. singularia vnius speciei: qz speciei alicui? generis? comunicabilitas quoqz pluribus numero tantum: distantibus pfectior est qz comunicabilitas pluribz specie differentibus.

Secunda ppositio est: secunde intentioes sut obiecta p se scibilia et itelligi- bilia: respectu pdicatoz pmi modi: deffiniunt naqz scde intentioes signate et exercite: et ad interrogatoez facta p qd de secudis intentioibz p multa pdicata qd tatiua satisfactio: et si sint secunde intentioes speciei intelligibiles et similitudines: erunt opa facta ab intel- lectu agente: cui? qd qd e in fantasia: est obiectu at si sint relationes ronis: ab intellectu possibili vno actu produunt: alio actu ab eodez intelligunt: sunt quoqz secunde intentioes modi intelligendi pmas et secundas: est enim speciei modus intelligendi ge- nus: et differentia: et pncipiu et accidens: et seipiaz: qre opus est fateri hac scdas intentioez: hec spes: funda- tam in scdo vlt ptoez et posterioroz eode gne pncipiat] et posterioritaz ee respectu eiusdem: cu et relatio et idu- uidu illi? sit: est at relatio posterior fundamto h3 ee existentie: in diuidu aut pus spe fm noiatu esse: cu igit scde intentioes deffiniunt: hebent et pncipias passio- nes de illis diabiles. **C** Coira: si vlt hiet passionem: aut singulare est passio vltis: aut ides est passio sui ipsius. Solutio est: si. A. sit pncipia passio vltis: ista p- positio. A. est vltis: pot esse pdicatio fm cursuz naleu et denoiatiua: cuius subiectu sumptuz vt qd suppo- nit simplr pdicatum sumptu vt modus psonalr: pot et illa ppropd esse pdicatio fm cursuz non nalez et tuc tam subiectu qz pdicatu supponit personaliter et est in secudo modo dicendi per se si simpliciter con-

uertatur: vnde hoc est vnum ex pncipioez secundarum intentionum: aliquid denominatur ab inferio- ri et conuertitur cum superiori: quemadmodum et supe- rius ab inferiori denominari solet: est enim vniuer- sale genus ad quicqz vniuersalia: cui vniuersali ratio generis est extranea: cum dicimus: species e vniuer- sale: genus est vniuersale: non enim colligit hec seqla: species est vniuersale: vniuersale est genus: ergo species est genus: veluti et animali ratio generis ex- tranear: cu vnitur suis speciebus p hoc verbu est: erit itaqz subiectu libri Porphyrii vltis: cu oia ad sb- iectum regita sibi plane pueniant.

Tertia ppositio est: tantum sunt quinqz vltia: hoc fundamento: vltis si in quid pdica- tur: aut pdicat pte essentie et habet genus: aut totam essentiam: et sic est species: aut in quale essentialia: et ita est differentia: aut accidentale couertibiliter et sic pstituitur pncipium: aut no pncipium: et e quantum vltis. **E**x hac ppositione: species dicit totam essentia indiuiduoz: itero corolarie qz fortes et Plato sunt ide essentialiter: et qz ista ppositio: fortes e aliud ab hoie est falsa: ex quo ly aliud dicit diuersitates essentialer: **C**ontra: diffinitio non enumerat a Porphyrio: sed ab Aristotele ponit pmo Epicoruz de numero quat tuoz pdicatoz. At species ab Aristotele nenerat s3 a Porphyrio. **H**ia ponit a Porphyrio no ab Ari- Solutio est: diffinitio a Porphyrio non assignat: qz no h3 tantu vnu modu pdicadi: cu pdicat in qle qd. Dicebat Doctor: stibilis i vltis. **C** Coira: ergo ad inter- rogationem facta p qd de hoie: si d3 nec pt raderi qz sit aial ronale: quare dicendu est ptractatu ee de diffi- nitiue: qz de ptribus eius est determinatu. **R**ursus species n ponit ab Aristotele. vel qz reducta ad genus: vel qz non est pdicatu in pblemate scibilibz: neqz e pdi- catu de sbiecto scibili in pdicatioe fm cursuz nalez: accidens aut pt dicit pdicatu in pblemate scibilibz: ad hunc sensuz: qz pdicat de specie: que quidem specu- es sbiectum existit ppositionis scibilibz. **A**mpli: dif- ferentiaz Aristoteles non enumerat: quia differen- tia vltima cum diffinitione: intermedia vero cuz ge- nere pari lege pcedit: vtz de his fortassis plura dixi- mus qz erat necesse.

Caput Secundum Porphyrii.

Videtur autem. Sententia huius ca- pituli stat in hoc: idu- ctis tribz generis significationibz: generis logicalis varias assignat deffinitiones. Et in pms cui suppo- nitur species. **I**te: est pdicabile de pluribus differē- tibus specie in quid. **P**ropositiones autez huius ca- pituli sunt tres. **P**rima e: d3 genus aliquoz hominu aggregatio: q quide ad vnu gspia et iter se habet re- spectu. **S**ecunda e: vocat gen? vniuersusqz pncipiu or? ta ab eo q genuit: ta a loco i quo e gsp ia or?: pa- tria naqz pncipiu e generatiois cuiusqz: vnde ac p. **T**ertia e: d3 gen? id sub quo spes collocant: qd pbi describentes sic assignant: genus id ee dicetes qd de pluribus spe differētibz hoc ipso quid e pdicaf: et ni- hil supstus descriptio dicta cotinet: neqz qz excludit: qd ad nam generis spectat.

Auerois primo dicit: genus et species non dicunt simpliciter de intentione vna. i. nome generis et spei sunt multiplicia multipli- citate significatoz: multiplicitas naqz significatoz:

facit qd vnus terminus potest appellari multiplex : & non multiplicitas suppositorum: & quemadmodum genus & species: ita differentia: ppter vnus & accidens multiplici sunt significatioe. Ceterus aut: secunda est principiu generatiois: pater. f. & locus: & talis. ppo vera est: si similitudo referat ad genus cause: falsa: si ad modum cause: pater naq; & locus ratione habent cause efficietis: at pater p se generat: locus vero dūtaxat per accidens. C. Amplius inquit: & transitule: runt quidam huic intentioni nomen generis famosioris huius artis propter comparatoez ipsius ad illas duas intentioes notas apud vulgū: vnde dicebat genus id sub quo spēs locabant accepta similitudine a prioribus vocabuli eius significatis: & loquit Auerrois ironice: dum dicit: qdam famosiores huius artis: Absurdus naq; erat fateri genus tertij significati dicit p coparationē ad genus primo mō & scdo modo: cū genus tertia acceptioe verius sit genus qm in primo & scdo significatis. C. Item ait: rerū pdicatarū: quedā pdicant de vno: & sunt pdicata singularia: & qdam pdicant de plurib; numero: vnde aduertēduz est: cū terminus sit in quē resolutus: ppositio: vt subiectum & predicatū: termini dūtaxat partes erunt ppositiois: ea tamen p quibus termini supponūt res esse inueniunt: nomina tamen apud Auerrois sunt in quadruplici differentia: scriptus videlicet: vocales: mentale ad placitū significās: mentale naturaliter significās: cecus a nativitate formās ppositioes ex terminis colores: designātibus vntur nominib; mentalibus ad placitū significātib;: similiter si quis d materia prima ostēdat aliqd pdicatum enūciari: nomen materie est ad placitū significās: solū forme vt habent esse in intellectu sunt noia mentalia naturaliter significantia: ex quibus quoq; ppositioes formari possunt. C. Preterea inquit: & in hoc quod dicit: de differentibus spēs: differt genus a spēs vltima: & ppter hoc nō est diffinitio generis vera: qd ipsum ē cōius duozū aialium. i. quod requirit plures spēs: in quibus opz qd respondeat in respōsione quid: sicut diffinitio iam vna diffinitioe: sed quod est sub quo ordinat species. Sensus est: ppositio Auerrois fuit: hoc nomen genus vt est pimum vniuersale cōcedit generibus generalissimis tantum: hoc nomen species: quatenus est secūdū vniuersale attribuit speciebus specialissimis & subalternis: putant Porphyrius & ceteri expositores qd hoc nomē genus vt est pimum vltē cōcedat generi subalterno & generalissimo: hoc vō nomē spēs vt est scdm vltē attribuat spālissimā tm: verum qd hoc est habitudo p quam intermedia sunt species quam sit illa p quā sunt genera: tccreō Auerrois est penit cōsentēduz. Neq; affirmari pōt: genus vt est pimum vltē: vtriq; generi: & spēm: vt ē scdm: vtriq; speciei consentire: rōe Auer. fundatissimā: quia p hanc diffinitionē: pdicari de plurib; differentibus spēs in qd: sepatur genus a reliq; vltibus: & nō seungit a spēs subalterna: sed ab vltia tm: ergo si spēs que est fm vltē sit quoddā cōe vtriq;: illa nō erit diffinitio generis quatenus est pimum vltē: & hoc ē qd dicit Auer. in calce capituli: itaq; significatus est sup hoc qd huius dsignatio generis: neq; supflū: neq; diminutū cōtinet: s; dixerimus in qbus pner diminitionē. Item si sub spēs vt est scdm vltē: comprehendere species subalterna & specialissima: ergo hec ppositio erit vera: spēs subalterna in quātus spēs subalterna est spēs: & spēs in quantum spēs est vltē: ergo

spēs subalterna in quātus spēs est vltē: s; qd est vltē quatenus est vltē: est pdicabile de plurib;: s; spēs subalterna vt sic pdicabit de pluribus non de pluribus differentibus numero tātū: ergo d pluribus spēs dicitur: nō in quale: ergo in qd: ergo diffinitioes pprimi & secūdi vltē vt sic pnturēt. Quare q arbitratur genus vt est pimum vltē: vtriq; generi: & spēm vt est secūdū specialissime tantū puenire: psequēter & subalter pfecto procedunt: similiter & Auerrois resolute incedit: credens genus vt est pimum vltē: generi generalissimo tātū: specie vero vt est secūdū: vtriq; speciei pnturēt. At obitupidus esset: & nulli secte satisfaciens: q genus vt est pimum vltē: vtriq; generi: & spēm: vt est scdm: vtriq; speciei puenire arbitraret. C. Adijciendū postremo studiois mentib;: si genus sit cui directe & imediate supponūtur species: species erit que directe & imediate locabit sub genere. Contra: ergo hō nō erit species substantie: neq; corporis: cum sub illis imediate nō ponat. Solutio ē: cū imediate ponit sub genere sit diffinitio speciei: & diffinitio sit in separabilis a diffinito respectu cuiuscūq; comparet diffinitus: si hō erit spēs substantie & corporis: ponet hō imediate sub substantia & corpore: vñ aduertēdu ē q duplex est actus: trāsitiuus scilicet & intrāsitiuus spēs imediate ponitur sub genere p primo actu trāsitiuo: qd actus pdicandi generis pimum imediate cadit supra spēm: at spēs imediate ponit sub genere motor: actu intrāsitiuo: qd actus pdicandi generis remoti nō imediate cadit sup spēm. Melius iste due ppositiones: vere extitū: ppositū ē vltē: ppositū ē pdicatum: appropriatē tm loquēdo: ppositū est vltē respectu singularitū: & ē pdicatum respectu spētū: itaq; ppositū ē pdicatum respectu speciei actu trāsitiuo: respectu singulariū actu intrāsitiuo: & vō vltē respectu singularium actu trāsitiuo: respectu speciei actu intrāsitiuo.

Digressio.

Et ea que pntur pre dicta sunt resolute itelligatur: approbante sunt nonnullae ppositioes. Prima sit ista: diffinitioe secunde intentiones pro ipismet secundis intentionibus: itando semper in actu signato: cum enim dicitur: genus pdicatur d pluribus differentibus specie in quid: diffinitio intentionis generis pro his intentionibus secundis: hoc genus applicatum animal: hoc genus concessus color & figure: est enim hec ppositio vera: hec intentionis: hoc genus applicata animali pdicatur de pluribus differentibus specie in quid: & talis ppositio signata sic exercetur: homo est animal. Alius est animal: vnde sciendum est secundas intentiones supponere psonaliter: quando accipiuntur pro subiecto vlt fundamento: hinc est q extrema istarum ppositio: num: genus pdicatur de specie. Diffinitio pdicatur de diffinito: ppositum de specie: supponunt personaliter. At si alicuius ppositiois extrema sint secundae intentiones & subiectum sumatur vt quid: & predicatum vt modus: subiectum supponit simpliciter: & predicatum personaliter: vt patet in his ppositioibus: genus est species. Vniuersale est genus. A. est vniuersale: capiēdo vniuersale vt modus: itat enim subiecta p suis significatis primariis: nō respiciendo ad inferiora. Est emz regula generalis: cuiuscunq; ppositiois exercite pdicatum ē secūda itētio capta vt modus: & subiectum sumatur vt quid: siue sit prima

prima: siue secūda itētio: subiectū simpliciter: pdicatum vero psonaliter supponit. Quare vt paucis & resolute loquar iterū attendēdu: omnis ppositio vel est pure exercite: & est ppositio cuius extrema sunt prime intentiones vnite p hoc verbum est: vel est pure signata: veluti sunt que formantur per hoc verbum pdicari: siue extrema sint prime: siue secundae intentiones: vel est parum signata & partiz exercita: sicut est ppositio cuius extrema sunt secundae intentiones vnite per hoc verbum est: ppositio nem signatam quidditatuam exercit ppositioes pure exercite: & ppositiones partim signate & partim exercite: quemadmodū istam: genus pdicatur de specie: iste exercit: homo est animal: & species ē vniuersale: at si ppositio signata fuerit vera & denominatiua: siue extrema fuerint prime: siue secūde intentiones poterit exerceri in eisdem terminis: hec naq; ppositio: animal de homine pdicatur: ita exercetur: homo est animal: & ista: genus de hoc genere enunciatur: isto pacto declaratur: hoc genus est genus: verus tamen in ista: homo est animal: exercetur ista: genus pdicatur de specie: qd ista: animal de homine pdicatur: & in ista: hoc genus est genus: verius exercetur ista: species de indiuiduis pdicatur: qd ista: genus de hoc genere pdicatur: & causa est: quia iste sunt quidditatu: genus pdicatur de specie: species pdicatur de indiuiduis: homo est animal: hoc genus ē genus: iste vero sunt denominatiua: animal de homine pdicatur: genus d hoc genere pdicatur: & notanter dixi semper: animal de homine pdicatur: genus de hoc genere pdicatur: quia iste sunt false: animal pdicatur de homine: genus affirmatur de hoc genere: pdicabile pdicatur de vniuersali. Risibile enūciat de homine. C. Contra cōclusionem arguitur: quod hic diffinitus pdicatur in quid: de differentibus specie: tale ē genus pro denominato: nō pro formali significato. Item extrema huius ppositiois: genus pdicatur de differentibus specie: itant pro denominatis: ergo nō diffinitur intentiones secunde pro secundis: s; pprimis. Solutio est: itando semper in actu signato vltimitur intentio secūda pro secūda: at pdicatioe exercita ad interrogatioē factam p qd de pluribus spēs dicitur satisfactimus p pnam intentionem.

Secunda ppositio: hec generis diffinitio: pdicabile de pluribus spēs differentibus in quid: cōueniēs vtriq; generi: diffinitio vltima ē pōt: & nō est pure quidditatu: vocari vñ admittit qd itatu p additamentū: & nō poterit defimiri scde itētioes s; erat relatioes rōnis p fundamēta: & subiecta: qd ab illis nō causabant: neq; p intellectu: qd in illo nō fundabant: accidētia naq; p subiectū diffinitū: si ab illo causent & in illo subiectent: at si scde itētioes sint qd itates de pria spēs: vt simplr & absolute sumunt p s; m declarari debēt: s; qtenus modi sunt intelligēdi qd cūq; scibile & intelligibile & vt sumunt a ppositatib; trāscedētib;: neq; p intellectu: neq; p ea q ab ipis extrinsece denoiant: diffinitio pnt. C. Contra: hec oratio est nugatoria: multū differētib;: quia omnia differentia sunt multa: sed non omnia multa sunt differentia: qm diuersa sunt multa nō tm differentia: sed nugatio cōmittitur siue inferius superior: siue superior inferio: anteponat: neq; v; responso dicentūz nugationem esse: quando inferior additur superiori: cuz conjunctioe: non si absq;

diffinitioe reperitur: qm si ratio pro noie ponat: trās ponatur qd termini palam patebit nugationē eē: quo modocūq; ordinētur supius & inferius ex eadez pte orationis. Solutio ē. Vel sensus diffinitiois tal' exi sit: pdicabile de differentibus spēs i quid: vñ nō icon uenit anteponere differentias superiores inferiozib; cū nō habeat differentē rōne includētis & iclusi: s; p supponētis dūtaxat & p suppositi: vñ si i diffinitione sumatur genus proximum: satisfact differentia vltia: si aut sumatur genus remotū: differente oēs itermē die ordinate accipi debent. i. hec: animal rōnale diffinitio ē hois integerrima: nō aut ista: substantia rationalis: & causa ē: qd animal icludit actu differentias oēs superiores nō aut substantia: neq; rōnale. C. Itē p hāc particulā: differentibus specie: nō separāt genū a ppositio: cū sint multa ppositioe que de differentibus spēs enūciatur. Solutio ē: licet entis & generū sint passionē: appropriatē tamē proprium dicitur respectū speciei specialissime: & differentia specie que subiciunt generi sunt differentia numero: capiēdo differentia spēs: vt quid: & differentia numero: vt modus: quemadmodum genus ē genus: si subiectū & pdicatum sumatur vt qd genus tm vt quid ē spēs vt modus. Et videtur veteres expositores sentire propriū pdicari tu qd: quozū sententia vera ē: ad hunc sensū: qd ppositū pdicet conuertibiliter: nō tamē ita qd ppositū sit pdicatum pimum modi & quidditatum.

Tertia ppositio est: genus nō actu: nō potētia: sed aptitudine dūtaxat multas exercit species: & hec itētio genus ita bñ applicat aia: si hec itētio spēs applicat homini tātū: veluti si hōi: aino: alij s; q; applicat: & cuz aptitudo i vno extremo impediā a potētia p defectū aptitudinis in altero extremo: poterit genus eē aptū natū pdicari de pluribus: nō tm potēs: spēs quoq; nō actu: nō potētia: sed aptitudine tātūz varia regit indiuidua: aptitudo igit & potētia nō sunt idem: qd inuenit potentia sine aptitudine: & aptitudo sine potētia: pōt naq; lapis moueri sursum: nō tm ē aptus moueri sursum: & cecus aptus natus ē videre: nequāq; tamē videre potest. Hec sunt que de genere causa vestra aperienda propofueram.

Caput Tertius Porphyrii.

Species autem Sententia huius capituli sit in hoc. Positio varijs specie significatioibus: speciei logicalis nonnullas adducit diffinitioes. Signatimoy longo sermone ordinē predicamētalē. Ppositioes autēz huius capituli i sumā sunt gnq;: Prima ē: species ē id qd subicit generi: & de quo genus hoc ipso quid ē pdicaf. Secūda ē: spēs est id qd de plurib; differentibus numero hoc ipso qd ē pdicaf: ergo erit necessariū vti genere in diffinitione speciei: & specie: in diffinitioe generis. Tertia ē i predicamētis & generalissima & specialissima necnō & intermedia: palā pspiciūtur. Quarta est: decē generib; nihil ē cōe vniocū: nō n. ipm ens vñ ē genus oīuz cōe: s; sunt pria decem genera decē pria picipia. Quinta ē. cum ad spālissimas descendimus spēs: trāscamus p multitudines vidēdo necesse ē: at cū ad generalissima ascēdim; genera: in vñ multitudinē spāz pgregemus oportet. Auerrois primo dicit: & de proprietate relatiuozū est qd vñ quodq; recu

piatur in diffinitione sui coparis: preterq̄ accidat ex hoc impossibile. Sensus est: hoc preceptus: ea q̄ in alicuius diffinitione ponitur in sua diffinitione dif finitus habere nō posse: verū est in substantijs & in acci dentibus absolutis: que tm̄ vna pendenti dependen tia ad subiectū. s. minime in respectu: q̄ in diffini tione vnus relatiui ponit suum correlatiuū: vnde i diffinitione scire inuenitur demonstratio: & in diffini tione demonstratōis ponit scire: pendet. n. relatio du plici dependētia: ad fundamentū videlicet & ad ter minū: & ita ponetur relatiuū in diffinitione sui cor relatiui tanq̄ terminās illius dependētiā: nō ve luti notius: neq̄ veluti explicans essentiam. CAm plius inquit: iā q̄ designat spēs per hoc qd̄ predica tur de pluribus differētibus numero ex via quid est & inter has designatōes non est differentia: nisi quia hec designatio cōprehēdit spēm vltimā tantum: que est id qd̄ est spēs tantūz preter qd̄ sit genus: sed diffinitio prima cōprehēdit oēs species in qua dici tur q̄ est ordinata sub genere & magis propria ipso: & oportet vt intelligat ex hoc qd̄ dicit: q̄ diffinitio ve ra generis in qua nō cōmunicat ei spēs media est q̄ est vniuersale cōprehēdens speciē & ordinatum sup ipfam ex via quid est & non diffinitio quam narrauit ante: q̄ in illa sicut diximus cōmunicat cum eo spe cies media. Sensus est: species vt est secundūz vni uersale cōsentit vtriq̄z speciei: cuius quidem diffi nitio talis existit: esse ordinatum sub genere: & eē ma gis propriū ipso: & ratio est: q̄ essentialior est ha bitudo inferioris ad superius q̄ illius ad inferius: iccirco species vt est secundūz vniuersale compre hēdit omnia intermedia. Cursus aut: genera di cuntur in comparatōe ad sua inferiora: & species in cōparatōe ad sua superiora: & ipsa sunt vniuersalia ve ra seu intermedia que sunt inter vniuersale primūz: & vltimū vniuersale inuentūz in eodē predicamēto & primūz vniuersale dicitur genus generū & vniuer sale vltimūz dicitur species specierum. Si Auerrois appelleret vniuersalia intermedia esse vniuersalia ve ra: hoc alia de causa esse non potuit: nisi quia genus generalissimūz vnam tantūz habebat habitudinē fm̄ quā genus nominabatur: vniuersale vltimūz vna dūtaxat retinebat habitudinē per quā mereret no men speciei: & licet species specialissima posset com parari ad superiora & inferiora: q̄ tamen vtraq̄z ha bitudine existebat species: ideo ille habitudines nō posuerunt in numerū: intermedia vero duas hūc ha bitudines fm̄ quas & genera & spēs esse potuerunt: quare due ille habitudines faciūt vt vna intermedia vera vniuersalia dici possint. CAlterius inquit: & oportet vt scias q̄ substantia posita est in exēplo hoc pro genere generum fm̄ sententiam dicentis q̄ ma teria & forma intrēt predicamentūz substantie: & sub stantie separate. Sensus est: si substantia estz genus vniuoquūz p̄dicamenti substantie: substantie separe & materia & forma directe in genere substantie locaren tur: que tenet hoc fundamentū: substantia diuiditur in mām: formā: & p̄positū: & de illis q̄ dicitur enūcia tur: ergo si hoc nomen sba esset supremū vniuersale: oēs sbe pari filo sub ipsa cōprehēderetur: at fm̄ il lum q̄ videt quod id qd̄ intenditur in p̄dicamēto est p̄putatio vniuersalitū rerū sensibilitū erit genū generū corpus: quimo genus vniuoquūz p̄dicamēti substantie est hoc nomen corpus vt est impositum ad significā dum corpora sublynaria tantūz: genus aut analogūz

pōt esse hoc nomen substantia: & ly corpus: quate nus sunt noia instituta ad significandūz substantias eternas & nō eternas: quibus nihil ē cōe vniuoquūz ro. methaphysice vltimo. Predicamentis quoq̄z ni hil ē cōe vniuoquūz: cū ipsa nec in materia nec in forma conueniant: rebus autem vnus coordinatōis: q̄ propria potentia correspondet: (actus. n. & potentia sunt principia omnium predicamentorum propor tionabiliter. 12. methaphysice. 26.) illis aliquod no men vniuoquūz concedi potest: & ita licet genus & dif ferentia sumantur a forma: vniuoquūz tñ alicui p̄ dicati est a materia: hinc est q̄ celo & his inferiorib⁹ nihil est commune vniuoquūz: similiter neq̄ plurib⁹ corporibus celestibus. CPreterea aut: & non eleuā tur genera inuentorum ad suum vniuersale: commu ne ipsis omnibus: quoniam ens inuentum nō ē om nibus genus: nec inuenitur genus ad qd̄ eleuentur omnia genera prima: sed omnia genera ascendūt ad decem genera prima que sunt decem predicamēta: super quibus non inuenitur predicamentum & con tinens ipsa: & illud est: quia nomen inuentientis. i. entis: ipsis est dictum per cōitatem nominis: aut p̄ modum modorum consecutionis non vniuoce: & si esset inuentum eis commune. s. vniuoquūz: esset no men inuentientis dictum de eis vniuoce: ergo vult Auerrois ens esse aut equiuocum aut analogū & nul latenus vniuoquūz. Quare multis relictis teneo ad mentem Auerrois q̄ vnumquodq̄z p̄dicatūz com mune possit capi absolute: vt non concernit conten ta: & vt habitudines dicit ad sua significata. Equiuo catio. Analogia. Vniuoquūz conceduntur nomi nibus in respectu ad significata & contenta: & tūc indu co aliquas propositiones mentem eius declarātes: prima est: potest haberi conceptus entis qui non cō cernat sua contenta: & ratio est: quia prius cōcipitur aliquid sub ratione entis q̄ talis entis. Secūda p̄o positio est: ens vt concernit predicamenta tanq̄z pri mo diuersa est equiuocum: si vero vt habent attrib uitionem admittit est analogū: virtute istius p̄positiōis potuit dicere Porphyrius: si quis predicamē ta vocet entia: equiuoce inquit nuncupabit: & Auer rois facit ens analogū: non vniuoquūz: vnde sola nomina dicuntur vniuoqua quibus respondent inten tiones rerum naturaliter significātes: importate per ipsa: nō conuenientibus. n. in aliquo principio intrin seco māli vel formali nō attribuit aliquod nomē cōe vniuoquūz. Tertia p̄positio ē. Ens p̄dicat essentialiter de differentijs & passionibus: hoc fundamēto: q̄. 3. methaphysice. 3. format hec p̄sequētia: ens p̄dicat de differentijs: genus nō: ergo ens nō ē genus: s̄z modus p̄dicandi generis de differentijs ē idēticus nō forma lis: ergo ens nō tantū idēticē verū ē formaliter p̄di cabit de differentijs. CAlterū aut: & iō nō p̄prehēdū tur p̄ differentias q̄bus diuidunt spēs vltimē: q̄ iste differentie sunt infinite. Sēsus ē: indiuidua i vniuer so sunt infinita nō qd̄ actu: sed potentia: spēs autēz nō inueniuntur infinite: neq̄z actu neq̄z potentia: & ita vlt numeri oēs erūt eiusdē spēi specialissime: vlt spēs nō existūt infinite: quāz vna nō p̄det ab alia neq̄z quā tū ad mām: neq̄z quātū ad formā: sunt aut differētie infinite: q̄ sunt infinite forme i potētia: q̄ sunt princi piū singularitatis. CAmplius inquit: qd̄ ē: q̄ quāto magis ascendit genus ē minus notificans & magis aggregās ea q̄ sunt sub eo: & quāto magis descendit ē magis notificans & minus aggregans & in vtroq̄z eorum

eorum est aggregatiūm. i. genus & spēs: sed genus magis aggregat: & species minus. Sensus est: ascē sus a specialissimis ad generalissima vocat collectio & compositio: & descensus a generalissimis ad spe cialissima nominatur diuisio. Cōtra: naturalis phya Aristotelis est doctrina cōpositiua: cum procedat a magis vniuersalibus ad minus vniuersalia: ergo. Solutio est: inueniuntur processus in triplici differē tia: sunt aliqui quibus homo vitur ab scribendum vnaq̄z totalē facultate: veluti p̄cessus cōpositiuus: re solutiū: & diffinitiuū: & q̄ omne ignotū: aut est incō plexum aut cōplexū: ignotū incōplexū declarat p̄o cessū obscuro: & p̄cessū diffinitiuū constituit ex vīs diuisiua & cōpositiua: & processū scientifico cōposito ex vīs cōpositiua & resolutiua: ignotū cōplexū pan ditur argumētatōe: ergo p̄cessus cōpositiuū vt oppo nitur diuisioni incipit ab inferiorib⁹ & tēdit ad supio ra: vbi diuisio a superiorib⁹ inchoat & in spēm desinit: cōpositio autē vt opponit resolutiōem a magis vlti⁹ incipit & terminat ad minus vltia: & his p̄cessib⁹ mul te secte cōciliari p̄t. CPostremo inq̄: & indiuiduū p̄dicat de vno tm̄: & hoc qd̄ dixit nō verificat nisi in indiuiduis accidētū: q̄ indiuidua substantie nō p̄di cantur de aliquo s̄z cursūz nālem: & iō hec assignatio est vera: q̄ indiuiduū nō p̄dicat de multis: nō que ē q̄ p̄dicatur de vno: sicut ipse assignauit. Sensus est: indiuiduū accidētis enunciat de vno tm̄ p̄dicatōne fm̄ cursūz nālem: que est q̄ subicitur qd̄ d̄z subicit: & p̄dicat qd̄ d̄z p̄dicari: dicimus. n. sortes est hoc albū: indiuiduum autēz substantie de nullo affirmatur fm̄ cursum naturale: quare h̄z differentia esset prior spe cie: de specie tamen prius fuit tractandum q̄ de dif ferentia: quia species erat correlatiuūz generis in cu aus diffinitione ponebatur.

Digressio.

Quia Species inquātūz spēs per se primo ad genus referebat: & rōne sui generis qd̄ est vlt: cuius per se & fm̄ correlatiuū est singulare: qd̄ in diuidua: iccirco due assignate fuerunt diffidēs quāz vna fuit: eē ordinatū sub genere: altera: p̄dica bile de plurib⁹ differētibus numero tm̄ in qd̄: vnde quēadmodū duplū fm̄ se referit ad dimidiū: sed fm̄ suū genus ad submultiplex: ita spēs fm̄ se referit ad genus: sed fm̄ suū genus ad singularia: est tñ diffi militudo: q̄ ibi correlatiuū generis cōtinet correla tiuū speciei: hic nō. Sensus est: sub multiplici cōpre hēditur duplum: sub submultiplici dimidiū: corre latiū ergo multiplicis cōtinet sub se correlatiūz dupli. i. submultiplex p̄tinet dimidiū singulare at qd̄ ē correlatiūz vltis non cōprehēdit sub se genus quod est primum correlatiūm speciei.

Preterea Illec p̄positio: plures homines sunt vnus homo: vera est: si nota copulationis inclusa in plurali habeat potētiātem confundēdi: falsa: si predicatum supponat determi nate: Scotus arbitratur ipfam esse falsā: his funda mentis: plures homines sunt vnus homo: ergo vn⁹ homo est plures homines. Itēz: hec esset vera quat uor: sunt duo: quia duo & duo sunt duo: & sunt quat uor: ergo quattuor sunt duo: & ita ista p̄positio: plures homines sunt vnus homo: significat q̄ plu res homines sunt vnus homo numero. CContra: q̄n aliqd̄ se h̄z ad aliqua simpliciter & fm̄ qd̄: si addat sibi aliqd̄ determinās fm̄ qd̄: stat tantum pro illo: s̄z

vnus se h̄z ad vnum numero simpliciter: & ad vnum spe cie fm̄ quid: ergo cum sibi addatur nom en speciei: stat hic dūtaxat pro vnitāte speciei: ergo p̄positio erit simpliciter vera. Solutio Scoti ē: determinabile non contrahit determinationē: sed econuerso maxie: non ad fm̄ quid: vnde hic: hō mortuus: non stat mor tuus fm̄ quid: licet aliquādo contrahat ipsūz ad sup posita: nam hic: hō albus: stat album tantū pro albo in homine. Cnde Doctor subtilis primo sententiā distinetione. 36. iducit quasdam propositiones. H̄z: ma sit ista. Determinatū determinatione distrahēte non habet rationem distracti: huiusmodi nāq̄z de terminatum includit contradictionē ad talem deter minationem: veluti cū dicimus: homo mortuus: ly homo qui determinatur d̄terminatione distrahēte: quia per ly mortuus: non habet rationēz distracti: s̄z includit ad ipsam talem determinationem contra dictionēz. Secūda p̄positio est ista. Distrahē distrahē hit tertium cui cum suo determinato attribuit: vt de cendo: homerus ē homo mortuus: ly homo est deter minabile: ly mortuus determinatio. Tertiū autēz cui vtrūq̄z tam determinatio q̄z ipsum determinatū attribuitur est ly homerus: talis ergo determi natio distrahens distrahit homerum cui attribuitur. cum suo proprio determinabili. Tertia p̄positio ē ista: id cui conceditur determinatū determinationē di strahente est illud qd̄ determinatur fm̄ quid: vt cum dicitur: homerus est homo mortuus designat q̄ ho merus est homo fm̄ quid tantūz. Quarta p̄positio est. Determinatū determinatione diminūte nō ha bet rationē diminuti nisi respectu tertij ad ipsum cō parati. Exemplū suū est. Ethiops ē albus fm̄ den tes: hic ly album determinat per ly dentes respectu tertij respectu ethiopsis cui totū hoc attribuitur: alb⁹ fm̄ dentes: ly albū: ergo non h̄z rationem diminuti fm̄ se: imo dicit albū simpliciter: & habet rationē dū taxat diminuti respectu tertij cui attribuitur. CCon tra hanc determinationē adduco quedāz motiua: in primis. prima p̄positio est falsa: q̄ effectus forma lis inseparabilis est a causa formali: ergo determina tio distrahens dat suo imediato determinabili eē di stractum: ergo determinatum determinatione distrahēte habet rationem distracti. Item propono hanc: p̄sequētia: determinatio distrahens non distrahit illud qd̄ imediate determinat: ergo non distrahit tertium: ergo si distrahit tertium: prius intelligitur de terminabile distrahī per determinationē distrahēte q̄z illud tertium distrahatur: illa enim determinatio non distrahit tertium nisi mediante illo determinabi li: ergo prius determinabile distrahitur q̄z illud ter tium. Cursus cum dicitur: homerus est homo mor tuus: quero quid distrahatur in homerō: nō nisi hu manitas: ergo prius distrahetur humanitas q̄z ho merus. Et qd̄ dicit Doctor subtilis in prima propo sitione: q̄ determinatum determinatione distrahēte non habet rationem distracti: quia includit p̄ra dictionem ad ipsam talem determinationem: cōclu dit oppositūz illius qd̄ intendit: quia quanto aliqua determinatio distrahens magis repugnat suo d̄ter minabili: tantomagis ipsum distrahit: distractio nā q̄z oritur ex repugnantia. Quare tenendum est vnū quoduis determinabile habere rationēz determina ti per determinationem: siue sit determinatio distrahens: siue diminūens: hec de secundo vniuersali pa refacta sufficiant.

Caput Quartum.

Differentia vero. Sententia huius capituli stat in hoc: in reductis varijs differentijs diuisionibus et diffinitionibus tandem concludit: officium esse differentie: diuideret: constituere: et diffinire. Propositiones huius capituli quinque existunt: prima est: differentia est qua species excedit genus: hoc namque plusquam animal habet rationale. Secunda propositio est: differentia est id quod de pluribus et differentibus specie hoc ipso: quale quod est predicatum rationale enim et mortale de homine hoc ipso quale quod est predicatum: sed non hoc ipso quid est. Tertia propositio est: differentia est id quod suapte natura ea que sunt sub eodem genere separat. Quarta est: differentia est id quod singula differunt. Quinta est: non videtur esse differentie specificae nisi ille terminus que ad id quod est esse proficiunt: ergo actus differentie erunt diuideret: constituere: et diffinire.

Auerrois primo dicit. Differentia similiter dicitur de tribus intentionibus: diuisionis differentie est vocis in suas significaciones et equoci penes huiusmodi modum equiuocacionis: et dicit differentia communis: quod est in usu communiter loquentium: qua quidem dicitur fortis senex differre a seipso puer: adhuc sensum: quia fortis senex non est fortis puer. Item ait: differentia quidem propria est qua diuisionatur aliquid ab aliquo per accidens inseparabile: sicut cecitas in oculo: et vestigijs in plaga concaua: ergo vestigium erit accidens inseparabile. Cecitas quoque per denominationem accedens erit inseparabile: vel sumitur cecitas pro qualitate disponente oculum ne videat. Rursus inquit: differentiarum quedam est renouans inuentum aliud: et quodam renouans ab alteratone: et differentie que renouant inuentus sunt quibus diuidentur genera in species et per eas complentur diffinitiones: et colliguntur due regule generales: prima est. Diffinitio quodammodo ex genere et differentijs ipsius generis absoluitur. Secunda est: sola species diffinitur tali diffinitione: quia sola species habet genus et tales differentias sui constitutivas: et cum Auerrois dicit: nutritibile et sensibile sunt plena substantia animalis. Senus est: sunt tota essentia et substantia animalis. Amplius inquit in fine prime diffinitionis in hoc sermone est debilitas. Sensus est: in hoc sermone. I. in hoc argumeto quo probat Porphyrius quod differentia diuisiua non est in genere diuiso actu: nam ratio Porphyrii talis existit: opposita impossibile est esse in eodem. Sed irrationale quod est prima ratio et rationale quod est habitus sunt opposita: ergo non possunt inesse eidem generi in actu: ergo si unum inest generi in actu: non inest alteri aliquo modo: maior est multiplex: quoniam cum dicitur in eodem: potest intelligi in eodem numero et in eodem genere vel specie. Primo modo maior est vera: et minor falsa. Secundo modo maior est falsa: et minor vera: et ita ratio eius non concludit: et exemplo hec declaratur: quoniam licet album et nigrum sint contraria: non tamen nisi in uno individuo: quia possibile est esse homines albos et nigros in actu: et sic in animali est rationale et irrationale in actu: quia homo est rationalis: et brutum irrationale: verumtamen Porphyrius unum dixit et aliud intellexit: intellexit namque quod nulla harum differentiarum est inclusa in ratione generis: quod cui competit essentialiter et per se unum oppositum:

ei non potest conuenire aliud: et ideo dixit Commentator quod est debilitas: et non asseruit locum ab oppositis non esse utilem. Preterea ait: est differentia predicatum de pluribus differentibus specie in eo quod qualis res et non in eo quod quid: unde aliud est predicari quidam tunc: aliud predicari in quid: aliud in quale quod. Differentia predicat quidem quidam tunc non tamen in quod. Senus predicat quidam tunc et in quid: diffinitionis vero modus predicandi est in quale quid. Tertius inquit: postquam res est ita: est aggregatum generis et differentie ipsa substantia rei huius in intellectu est: sicut substantia ipsius huius quod est extra intellectum ex materia et forma. Senus est: eadem forma ut est in intellectu est genus et species et differentia huius quod magis abstracte et minus considerari potest: que forma in intellectu potest esse ratio intellegendi et formam in re et ipsum propositum: ipsa diffinitio explicata nomine concreto supponente pro singularibus forma vero huius esse quod huius in re naturam constituit compositum ex materia et forma. His dictis pandit error modernorum existimantium rationale quod contrahit animal angelis inuenire: tunc quod differentia non exit ambitum et potestatem generis: tunc quod genus et diuisum ex differentijs non inuenirentur: quod angelus esset rationalis vel irrationalis: non tamen animal.

Digressio.

Sermo de differentia operepretium est ut qui busdam absoluitur propositionibus. Prima sit talis. Differentia potest diffiniri. cum sit species vltima: cuius differentia est predicari in esse essentiali vel de pluribus numero differentibus. si est differentia vltima: vel de pluribus specie distantibus: si est differentia intermedia. Contra: differentie non est differentia: ne sit processus in infinitum: omne autem quod diffinit habet differentiam. Solutio est: differentie non est differentia respectu cuius differentia habet rationem differentie: sed potest habere differentiam respectu cuius ipsa est species. I. id quod intelligitur sub ratione differentie differentiam habere non potest: quodcumque autem comprehendit sub ratione speciei differentias habere conspicitur: et ita differentia ut quid species erit modus: at predicari in quale essentiali differentie existit ut modus. Secunda propositio sit talis. Differentia differt ab alijs vltibus diffinitione et specie: vlt differentia capitur dupliciter et prime intentione aliter et secunde: si secunde intentione: adhibe dupliciter: vno modo: ut significat intentionem applicabilem ei quod est principium: et sic est vniuersale: et concretum cuius abstractum est intentio differentie: alio modo significat relationem rationis cuius sunt species: differentia numero: differentia specie: differentia genere: et ita est abstractus cuius concretum est differens: ille sunt species in abstracto: in concreto vero dicimus: differens numero: differens specie: differens genere: ita ergo propositio est vera. Differentia differt et predicat ibi concretum de concreto: non concretum de abstracto. Tertia propositio est: predicari in quale essentiali diffinitio est differentie ut est tertium vniuersale: quod predicari in quale essentiali vniuersale consentit differentie vltime et intermedie: cuius quilibet illarum dicat partes formalem: at predicari in quod unum non potuit constituit esse: cum alta ratione generis: alta ratione speciei conueniret: explicat enim genus partes essentie. Species vero totam dicit naturam individuorum. Quarta propositio est: neque differentia de genere: neque generis de differentia

rentia formaliter predicatur: tamen ne in diffinitione inueniatur negatio: tum ne unum animal sit plura animalia: quia cum dico: rationale est animal: vel animal quod enunciat de homine est id quod de rationali affirmatur: et ita diffinitio hominis erit negatio: vel est aliud: et sic homo erit plura animalia: cum enim conceptus differentie sit irresolubilis. et simpliciter simplex: nullum predicatum vniuersale potuit vniuersale de ipsa predicari.

Postremo aduertendum est et multum vtiliter: animal est analogum ad animal per intellectum et ad animal per sensum: sub animali per intellectum comprehenditur celus et homo: sub animali per sensum continetur homo et brutum: anima cogitativa causa est quod homo est animal per sensum: intellectus possibilis qui non habet aliam naturam nisi quod est possibilis vocatus facit hominem esse animal per intellectum: homo et brutum sunt eiusdem generis vniuersi: at homo et celum existunt eiusdem generis analogi: et ita homo species erit vniuersa et analogica: cogitativum ergo erit differentia predicamentalis vltima qua homo in genere vniuerso constituitur. Diffinitio quoque hominis vniuersa erit ista: animal cogitativum: verum Porphyrius multum induxit exempla ad manifestandum quibus nullatenus consentendum est.

Caput quintum Porphyrii.

Proprium vero. Sententia huius capituli stat in hoc: proprium per quattuor diuisit modos: nam proprium est id quod soli cuiusdam accidit speciei. et si non omni contento sub illa specie. Et id item quod omni accidit speciei et si non soli. Et etiam id quod soli accidit et omni atque quandoque. Quartum autem est id in quo omnia conueniunt: ut soli et omni semperque accidat: unde aliquod est proprium quod inest toti non soli: quoddam soli non toti: est et aliud quod inest soli et toti sed non semper: proprium verissimum est quod attribuitur toti: soli et semper: et est talis diuisio proprii analogica: dico proprii importatis plura huius attributione ad vnum.

Auerrois dicit: et est vniuersale quod conuenit toti speciei et soli et semper: sicut risibile homini huius primam fidem: non huius actum id est huius aptitudinem: non actu. Est diligenter obseruandum: si proprium: comparatur ad speciem est predicatum: si ad singularia est vniuersale: sunt namque iste due propositiones quidam tunc: proprium est predicatum: proprium est vniuersale: quatenus tamen dico: proprium est predicatum: actus predicandi vniuersalis non transit super proprium: et similiter cum affirmamus proprium esse vniuersale: actus predicandi predicati non transit super proprium. Rursus nomen proprii et animalis rationali et risibili consentiebat: verum quia animalis rationali erat nomen impositum: quoniam dicebatur terminus et diffinitio: risibili vero non erat nomen impositum: ideo nomen proprii remansit risibili: est enim regula vulgata primo topicorum capite. 3. nomen commune pluribus remanet illi cui non est nomen impositum.

Digressio.

Et caput presens suum habeat complementum: inducantur nonnullae propositiones. Prima est: proprium est vniuersale: cum predicetur de pluribus in quale accidentale et de specie conuertibilitate: a proprio enim denominantur omnia predicata que in secundo modo dicendi per se predicari inueniuntur: verumtamen est: quatenus proprium est vniuersale: appropriate loquedo dicitur predicari de indiuiduis specie: inquam autem predicatum de specie: ita modus predicandi proprii talis erit: predicari in quale accidentale per se tamen: et licet proprium sit species vniuersalis: ab eo tamen poterit denominari predicata que in secundo modo dicendi per se de vniuersali affirmantur: et cum nihil sit proprium nisi per illud satisfactum ad interrogationem factam per quale: et nunquam istum terminum risibilitas possumus respondere ad interrogationem factam per quale de aliquo subiecto: concludendum est hanc propositionem esse falsam: risibilitas est proprium: ut proprium est quartum vniuersale: et de numero quattuor predicatum. Secunda propositio est: proprius accidit omni: soli et semper. proprium est predicatum accidentale conuertibile: et ita Porphyrius videt exponere proprium inquam huius rationem predicati non vniuersalis: unde hoc nomen: predicatum non essentiali conuenit proprio et accidenti. Tertia propositio est: proprium et accidens eide fundameto nullatenus conuenire possunt: nec respectu eiusdem nec respectu diuersorum: imo neque primum vniuersale et secundum eide subiecto attribuantur: neque genus et differentia: neque genus et proprium: neque proprium et species: neque dico respectu eiusdem: neque respectu diuersorum. Sunt. n. ista quinq; vna quinq; species desperate vltis: que eide nullatenus attribui potest. Contra: caliditas ignis est proprium ignis: et accidens mixtorum: ergo. Solutio est: caliditas neque proprium est: neque accidens: cum ad interrogationem factam per quale de aliquo subiecto respondere non valeamus primum terminum caliditas: caliditas tamen est accidens et non proprium. ista. n. propositio: ignis est calidus: non est in secundo modo dicendi per se. Tercia: albus est species colorati et est accidens hominis: ergo. Solutio est: hec propositio: albus est species colorati: si est vera: est vera: quod albedo est species coloris: unde appropriate loquedo: album est accidens: et albedo est species: non accidens: ut accidens est quantum vltis. Tertium propria passio albi est accidens hominis: et proprium vltis est accidens fundametu vltis. Solutio est: albi non est propria passio: sed albedinis: appropriate loquedo: vel dicat quod aliud est esse accidens: aliud aliqd accidens: veluti aliud est esse substantiam: et aliud aliqd substantie: et ita disgregatum non erit proprium albi: ut albus ad hominem comparat: tandem si quis docte intelligere contendant: opus est ut teneat plura istorum quinq; vltis non posse alicui fundameto consentire neque respectu eiusdem: neque respectu diuersorum. h. n. Commentator genus vltis primum vltis erat genus generalissimum: et species erat quoddam esse vltis: et ita primum et secundum vltis de eodem non poterant affirmari: apud Porphyrius genus esse erat primum vniuersale: species specialissima secundum: que post eide subiecto conuenire non posse: verum ad exercitandum ingenia vestra hec inducta sufficient.

Caput sextum Porphyrii.

Accidens est. Sententia huius capituli consistit in hoc: accidens est Libe. sup. Por. b

ptis stat in hoc. Genus & proprium sequuntur species: & equaliter ea que sub genere sunt: suscipiunt genera: sicut ea que sub propriis propria: & quemadmodum genus de propriis speciebus uniuoce predicat: ita etiam proprium de sua specie uniuoce dicit. Tertium est: genus prius est proprium. Predicat genus de pluribus speciebus: proprium vero minime: sublato genere perit proprium & non e contra.

Auerrois dicit: quoniam risibile predicatur de sorte & Platone uniuoce: sicut aialitas predicatur uniuoce de boue & equo: causa est (vt aliqui arbitrantur) genus. n. quoniam substantiam speciei continet: non modo eius nome de specie: verum etiam diffinitio predicatur: proprium vero species non relinquit: quaz semp sequit: nec in aliam specie tras greditur: nec infra subsistit. Diffinitioem quoqz propria speciebus tradit. cuius. n. nome vni tantu couenit speciei cui coequatur: dubitari non pot: quis ei quoqz diffinitio speciei coueniat: quo fit: vt sicut genus de speciebus: ita proprium de sua specie uniuoce predicatur. Contra stante hac declaratoe: albu de hoie uniuoce diceret: q: si nome albi de hoie dicit: ergo & diffinitio illius nois de hoie affirmabitur. Quare dicendum est propriu predicari uniuoce: idest in secundo modo: & necessario & inseparabiliter: non in primo modo. Et cuqz spes & proprium quertatur: abolito vnus est abolito alterius: proprium tn interimit species cocomitantur: non causaliter.

Contra proprias generis & accidentis.

Generi vo & accidenti. Sententia huius partis stat in hoc. Nichil est quod i ceteris ita fit a generis ratioe disinctum: sicut est accidens: couenit ergo in hoc genus & accidens q: vtriusqz illoru de pluribus speciebus predicatur. Est igitur genus ante accidentia: & vbi genus neqz intentione neqz remissionem suscipere potest: accidens participatio intendit & remittitur. Item omne accidens in indiuiduis principaliter subsistit. Genera vero speciebus & indiuiduis priora sunt: & accidentibus. Differunt quoqz: qz genus predicatur in quid: accidens vero in quale accidentale & non couertibiliter. Quia igitur erant viginti differentie quibus hec quinqz uniuersalia abinuitice poterant: cum tame multe detrahantur comparationes non remanebunt nisi decem. Primum namqz uniuersale comparatur ad quattuor. Secundum ad tria sequentia: eo q: iam erat comparatum ad primum: quado primum comparabatur ad ipsum. Et tertium refertur ad duo sequentia. Et quartum ad quintum: ergo comparationes erunt quattuor: tres: due: vna: ergo decem.

Auerrois dicit. Et hoc ideo propterea quia accidentia inueniuntur fm primas intentionem in singularibus: & singularia diuersificantur in additione & diminutione: & genera quide & species pcedunt p natura singularia: neqz sunt inuenta in singularibus: & qd dixit est verus quide sup dictu in formis scilicet si inueniretur: sicut genera & species extra intellectum. Sensus est: Plato concessit uniuersalia separata a singularibus. erant. n. idee extra intellectum: genera & spes: veritas aut peripateticaz: q: forme sunt genera & species quatenus perficiuntur in intellectu: in quantum vero sunt in re extra animam

non dicunt genera & spes: forma namqz principis est singularitatis & uniuersalitates fm aliud tn & aliud esse.

Contra & propria differentie & spei.

Comune ergo. Sententia huius partis stat in hoc. Differentie & species equaliter predicant. Item differentie sui participata non relinquunt: ita spes his que ea participat: semp adiuncta est. At differentia in quale continet & sub se plures species: species vero tantum indiuiduis preest: & predictatur in quid. Ex pluribus quoqz differentijs vna species igitur: ex pluribus vero speciebus nulla speciei substantia copulatur: quod si quis occurrat dices quoniam permixtus asinus equus efficit mulum: non recte dixerit: indiuidua enim indiuiduis iuncta: indiuidua vero alia fortasse perficient: ipse vero equus simpliciter idest uniuersaliter & asinus vlt neqz pmisseri possunt aliquid si cogitatione miscant: constat igitur differentias quidem plurimas ad vnus speciei substantiam couenire: species vero in alteri speciei nam nullo modo posse congruere.

Auerrois dicit: non inuenitur vnus homo magis homo qz alter: neqz magis rationalis qz alter: nisi quis velit per rationalitatem rem accidentalem intelligere. i. si hoc predicatum rationale esset predicatum accidentale posset predicari huius magis & minus: merito enim anime intellectue oes homines sunt disciplinabiles: ratioe tame corporis anime intellectiue subiecti potest quispiam non esse aptus scientijs speculatiuis: molles enim carne aptos mentes: duros ineptos dicebat Aristoteles. 2. de aia. 3. 4. Item ait: sortes enim semp est rationalis & semp est homo: ergo ista est sempiterna veritatis: sortes est homo: forte non existet: & ad hoc tenendum mouet: his rationibus: vnquoqz predicatum quiditatu & secundum modi prius conceditur speciebus qz singularibus sed homo existit: quia sortes existit: ergo. Item hec propositio: albedo est per se ens: est vera: siue ly per se dicat inheretiam: siue inheres: at ista: albedo est per se existens: falsa est: saltem si ly per se dicat inherens: cum itaqz albedo fit per se ens & per accidens existat: habetur inferentia: vnde nunquam propositio primi modi aut secundi redditur falsa: propter appositionem de ly per se: siue inheretiam dicat: siue inherens. Item primo prioru ponit Auerrois differentiam inter propositionem in materia necessaria: & propositionem non in materia necessaria: subiectu propositionis necessarie supponit & pro supposito in actu & pro supposito in potentia: at subiectum propositionis contingentis supponit p supposito in actu tantum: ergo sortes est homo: forte non existente. Amplius inquit: species predicatur in quid: quauis respondeatur ad questionem per quale species: & hoc ex parte qua accidit ei vt differentiam habeat. Sensus est: differentia solum qualitas est: humanitas vero non solum est qualitas: sed tantu qualitate perficitur: & ita species qualis quidem est fm differentiam illius que est pura & simplex qualitas: qua scilicet perficitur & conformatur. Vel dicendum est q: homo cum sit uniuersale est qualitas: quia ly homo significat quale quid idest naturam vel formam communicabilem. Preterea ait: & hec est species alia compositionis preter compositionem differentiarum: si concedatur q: fit compositio speciei cum specie: & Porphyrius negat eam

eam: & sicut est vt sit hic compositio que est compositio spem mediarum ex extremitatibus: & illa est pter compositionem rei ex differentijs diffinitu. Sensus est: siue ex speciebus aliquid componatur: siue non: compositio ex differentijs alterius est rationis a compositione ex speciebus. Tenuit Auerrois elementa formaliter remanere i mixto: & medios colores ex extremis formaliter constitui: in pposito tamen: licet asinus & equa faciat ad generationem muli: non tame quelibet spes est p tertie speciei compositio.

Contra Propriaz differentie & proprii.

Differentia vero. Sententia huius partis stat in hoc. Differentia & proprium equaliter participatur: & semper subiectis propriis adsunt. Differentia tamen plurimas species claudit: proprium vero vni tantum speciei coniungitur atqz equatur.

Auerrois dicit: appropriatur differentie q: dicitur d speciebus multis: sicut rationale dicit de homine & angelo fm sniam illius qui videt q: rationale dicitur uniuoce de ambobus: veritas tame est: q: rationale cuqz discursu est differentia hominis: absqz ratiocinio celi: qd vere est animal p intellectum. Item inquit: propriu predicat de vna specie tm: vni propriu speciei specialissime est appropriatum proprium.

Contra Propriaz differentie & accidentis.

Differentie autem. Sententia huius partis stat in hoc. Differentia & accidens de pluribus predicantur: & sicut differentia semper subiectis speciebus adest: ita inseparabilia accidentia nunquam videntur deserere subiectum. Tertium tamen differentia omnis speciem continet: accidens vero continet aliquando: & continetur: continet quidem quatenus pluribus speciebus adest: continetur autem quoniam plura accidentia vni accidunt speciei. Item accidentia intenduntur & remittuntur: non dicit. Dicit contra ne queunt permisceri: sed bene accidentia contraria coniunguntur.

Auerrois dicit: sed accidentia quidem comprehendunt ex parte: comprehendunt quidem ex eo q: sunt predicata de multis: & comprehenduntur: propterea quia subiecta ipsorum non sunt appropriata vni accidenti: sed iam inueniuntur in eis accidens oppositum illius: sicut nigredo continet multas species hominis: & non hominis: & homo comprehendit nigredinem: cum iam inueniatur: quid est nigrum & non nigrum. At huic occurri potest quoniam differentie quoqz aliquo modo continentur: vt rationalitas continet hominem: plus enim qz de homine predicatur: continetur quoqz ab homie: quoniam non solum hac differentiam homo continet: verum et mortale. Solutio est: oia quecuqz substantia d pluribus predicant: ab his de quibus dicitur non poterunt contineri: quo fit vt dicit qd non continentur a specie: si sint plures dicit: que spem formet: accidentia vero continentur: qz accidentia speciei substantiam nulla predicatione constituunt. Contra: species continet actu differentiam: ergo differentia continetur: ergo predicata primi modi a specie contineri possunt. Quare dicendum est

vnā spem continere nigrum: qz est alius homo non niger. Sed homo non dicit continere mortale: cuqz ois homo necessario fit mortalis. Item ait: & etiam qz differentie contrarie non permiscantur vt sit ex eis medium: sicut est mixto albi cuqz nigro. Contra. disgregatiuum & congregatiuum permiscant. Item calor & frigus miscantur: ergo eorum differentie: sunt enim differentie accidentium: accidētia. Solutio est: talis quidem propositio vera est dicitur de differentijs generis substantie.

Contra & propria speciei: proprii & accidentis.

Speciei vero. Sententia huius partis stat in hoc. Speciei & proprii mutua est predicatio. Equo pterea species adsunt his quibus comunicantur: & propria his quoz propria esse dicuntur. Tertium tamen species potest esse genus: propria vero nullo modo genera esse possunt: quoniam specialissimis adequatur. Est & species prior natura ipso proprio. Diuerse quoqz sunt diffinitiones speciei & proprii. Item differit species ab accidente: quia species in quid: accidens in quale predicat. Vni indiuiduo: est vna species prima: vniciuqz vero substantie non vnus accidens iungit. Prius itez spes: accidentia vero posterius intelligunt. Accidentia magis & minus: intentione suscipiunt & remissionem: minime spes.

Contra & propria proprii & accidentis.

Commune autem. Sententia huius partis stat in hoc. Proprium & accidens inseparabile semper adsunt suis subiectis. At proprium de vna tantum specie: accidens de pluribus dicit. Rursus proprius equaliter participatur: & non accidens.

Auerrois dicit. Species precedit intellectu accidentia. 7. methaphysice. 4. Substantia est prior cognitione: diffinitione: & tempore: & per eam cognoscitur accidens. Substantia. n. apud nos est manifestior accidentibus. 4. methaphysice. 4. substantia sensibilis est primum in cognitione. Contra: primo de anima. 11. accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quodquid est. 7. methaphysice. 10. que sunt minoris perfectionis sunt prius nota: primo physicorum. 4. op: incipere a notitia accidentium uniuersalium. 6. methaphysice primo. non possunt sciri substantie nisi ex accidentibus. Solutio est: substantia quidem prius distincte accidens vero prius confuse percipi potest. Rursus hec conclusio est hic approbata. Genus. Species. Differentia & Proprium. equaliter participantur: non suscipiunt magis & minus. Accidentia vero & inequaliter participantur & intensionem recipiunt & remissionem: licet igitur homo sit perfectior brutis: hoc tamen non est merito contrahibilis sed contrahentis: & quauis accidentia realia & eorum die fm rationem eorum specificam non suscipiunt magis & minus: tame respectu suorum subiectorum intenduntur & remittuntur. Tandem Auerrois in calce huius commentationis scribit quedam ne Porphyrius propter hunc libellum commendatus redderetur. Nec igitur sunt que p ditione s: proprietatesqz quinqz intentionum secundaz relictis supfluis resolute manifestant.

simpliciter independēs ē p̄p̄rius ⁊ adequat⁹. Cōtra: sit piscis marinus ⁊ aīal latrabile in vase in quo atez moueat: tūc sum certus q̄ illud qd̄ mouetur ē canis latrabilis vel piscis marinus: dubito tū vtrūq̄ hoc vel illud determinate: ergo huic nomini canis respondet vnus p̄ceptus cōis ad vtrūq̄. Item sint tres homines in hoc thalamo tenebroso: quoz̄ quilibet vocet hoc noīe sortis: sit ita q̄ aliqui itoz̄um me ibidem existētem percutiat: certus sum q̄ sortis me percussit: ambigo nihilominus vtrū fuerit hic vel ille: ergo hoc nomē sortis importat vnum cōceptū cōez pluribus. Solutio est: si sup̄ certus q̄ sortis me percussit: nō sum certus nisi q̄ aliquis homo cui impositū est nomē sortis me percussit: itaq̄ certitudo cadit sup̄ cōceptum hoīs ⁊ nō super cōceptū aliquēz suppositam q̄ sit inferio: ad cōceptū specificū: quia nō pōt dari talis cōceptus: quia si daretur: conceptus hominis nō est cōceptus speciei specialissime: aut conceptus suppositalis est plurib⁹ cōicabilis: similiter quādo sum certus q̄ canis mouet in vase: nō sum cert⁹ nisi de cōceptu aīalis h̄cti ad hoc aīal vel illud: ⁊ sup̄ certus q̄ aliquod aīal cui impositus est hoc nomē canis mouet: ⁊ nō sum certus de aliquo vno conceptu immediate significato p̄ hoc nomē canis: qui cōcept⁹ sit nomini significati cōis ⁊ adequatus: ⁊ rō est: q̄ ly canis significat immediate plura sub vno noīe significante: itaq̄ variatio isto noīe canis apud diuersos ⁊ diuersa idiomata nō remanet aliquis vnus cōcept⁹ qui sit idem apud oēs: qui cōceptus correspondeat illi noīi adequate. Termino vero analogo in voce vel in scripto: vnus conceptus correspondet qui est idem apud omnes.

Tertia p̄positio sit talis. Equoca equocata dicitur ea quoz̄um solum nomē cōe est: ⁊ rō substantie est diuersa. id est cōceptus est diuersus: itaq̄ p̄ illam vocē nō importat aliquid cōe. illis significatis. Equiuocoz̄ū alia sunt casu: alia cōsilio: casu vt Alexander p̄tami filius: ⁊ Alexander magnus: casus enim id egit: vt idem vtrūq̄ nomē poneret: cōsilio vero ea sunt quecūq̄ hominūz voluntate sunt posita. i. equiuocum casu est terminus plura eque p̄tio significās diuersis cōceptibus. Equiuocum a consilio est terminus plura significās diuersis cōceptibus vnum p̄tice: ⁊ aliud transumptiue: ⁊ cum iste terminus equiuocum sit terminus secūde intentionis importabit terminos de quibus erit veruz affirmare q̄ sunt equiuoci: iste terminus equiuocū equiuocatum significabit vel terminos p̄tice intentionis qui erunt quedāz equiuocata sub aliquo termino de quo est verum dicere q̄ ē equiuocum equiuocās vel importabit res ipsas nō absolute sed quatenus significant per terminuz equiuocū equiuocātem. Et infero corrolarie nō oēm terminū secūde intentionis significare terminos: sed bene veruz est: oēm terminum secūde intentionis significare terminos: vel res ipsas in relatōe ad terminos: ⁊ sic cōstat has p̄positiones saluari posse. Equiuocum est vniuocū. Equiuoca sunt vniuoca: talia nāq̄z noīa dūtaxat opponūtur: quando ambo vt quid: vel ambo vt modus capiuntur: at si vnum vt quid: ⁊ alterum sumat vt modus: minime aduersant. Contra hāc diffinitionem induco hanc rōnem: si solum nomē est cōmune: ergo nihil aliud: hoc sequitur ex intellectu exclusionis: ergo superfluit postea addere: ⁊ ratio substantie diuersa est. Solutio Scotus: multis solutionibus: prima est:

nō colligit hęc ratio: solum nomē cōmune est: ergo rō substantie est diuersa: ⁊ lz valeat: solum nomē est cōe: ergo nō est rō substantie cōis: non tū sequit: ergo rō substantie est diuersa: secūda solutio est: licet valeat: solum nomen cōmune est: ergo ratio substantie est diuersa: tamen quia ly solum refertur ad equiuocans ad qd̄ diffinitum refertur fm̄ relationem suppositōis relatio. n. equiuocoz̄ ad equiuocās ē relatio suppositōis: ⁊ sequēs. i. ratio substantie est diuersa: refertur ad equiuocata in se: ⁊ saluat diffinitio equiuocoz̄. Tertia solutio est: equiuocata habent rationē diuersam fm̄ nomen equiuocans. i. in quātū equiuocātur in illo: sed equiuocantia nō habent aliam rationem: his dictis addat vna regula cōis: oīs p̄positio ē dīstinguenda in qua ponit terminus equiuocus singularis numeri: etiam si in omni sensu esset vera: at que libet reddatur falsa: si ponat terminus equiuocus in plurali numero.

Quarta p̄positio sit talis. Vniuoca sunt quoz̄um nomē ē cōe: ⁊ fm̄ illud nomē rō substantie ē eadem: ad vniuocationē igit̄ requiruntur ⁊ cōitas noīs: nō scripti ⁊ vocalis sed mentalis: perigitur etiam q̄ ratio quiditatis sit eadez vna scilicet ⁊ indiuisa i omnibus vniuocatis. Tercia n̄ parua ē p̄tentio inter auctoz̄um familias: nūquid vntas cōceptus idonea ⁊ sufficiens existat ad rationem termini vniuoci: nominales opinatur oē id vniuocū appellari qd̄ ē subordinatū vni p̄ceptui: siue significet plura: siue nō: de ratiōe nāq̄ terminū vniuoci ē significare plura fm̄ eadem rationem. At reales putāt vnitatem cōceptus nō sufficere ad vniuocationē: lz vltra vnitatem p̄ceptus requirit quiditas vna vnitatem propria existens i oibus suis vniuocatis: sed Auerrois diceret: vt superius dixi: vniuocatiōem esse a materia: quecūq̄z. n. sunt vniuocata i aliquo: opus est vt i aliquo p̄ceptio intrinseco pueniat vel materiali vltimo: hęc ē causa q̄ celo ⁊ subcelestibus corporib⁹ nihil cōe existit vniuocū: pariter ⁊ decem generib⁹: ⁊ hęc sentētia Auer. ē multū alta ⁊ p̄funda: ⁊ n̄ parū intellectum resoluēs.

Quinta p̄positio sit talis: p̄cretū a subiecto differt ab abstracto solo casu. i. sola inclinationē ad subiectum: p̄cretū a supposito ab abstracto seūgitur solo casu. i. sola inclinationē ad suppositū: vnde p̄cretuz a subiecto merito significati p̄cipalis diffiniri potest: ⁊ cum aggregatū p̄ accidēs eque p̄tice: quia tamē cōcretū significat vnum ⁊ cōhotat seu dat intelligere aliud: ideo tale p̄cretū n̄ dicitur simpliciter habere vnam diffinitionē: ⁊ soleo ponere differentiam inter nomē rei naturalis ⁊ accidētalis: q̄ i noīe rei naturalis cōueniūt significatū p̄cipale ⁊ p̄fectū qd̄ est forma ⁊ materia ⁊ composito p̄stantior. 2. de anima. 7. significatum autem noīs p̄creti a subiecto p̄cipale ē forma accidētalis: p̄fectū ē ipm̄ subiectū qd̄ verius dicitur p̄notatū q̄ significatū. Et possunt concreta accidētalia supponere pro subiecto: ē nāq̄z hęc p̄positio vera: lignum ē albū: at p̄cretū de genere substantie n̄ nisi pro supposito: docte loquēdo: supponere pōt: nequa q̄z pro subiecto: mā. n. informata aīa humana exactissime loquēdo nō dicit hō: lz sortis ē q̄ hō nominatur.

Eoz̄um que dicuntur. Sententia huius p̄tis stat in hoc. Eoz̄uz que dicūtur alia cum cōplexione: alia

alia sine cōplexione dicunt. Item vniuersalis substantia de subiecto. i. inferiori dicit: in subiecto aut nullo existit. Accidēs p̄ticulare in subiecto qd̄z est: de subiecto aut nullo dicit: est autem illud accidēs quod semper in subiecto est altero: vt erus pars non sit: ⁊ cū ab eo in quo est sepatur: ad nihiluz redigat: ⁊ per se sine alterius subiecto esse nō possit. Accidēs vero vniuersale ⁊ in subiecto est: nec d̄ subiecto dicitur. Particularis substantia nec in subiecto est: nec d̄ subiecto dicitur: simpliciter ergo que sunt indiuidua ⁊ numero singularia d̄ subiecto nullo dicunt: in subiecto aut nihil prohibet ea esse.

Auerrois primo dicit: sniarum significata rum p̄ dictōes: quedam sunt simpliciter: quedam cōposite significare per dictōes compositas. Sensus est: duplex est incōplexum: reale ⁊ intentionale: similiter p̄plexū aliud est reale: ⁊ est vltimuz significatū p̄positōis: aliud est ip̄samet p̄positio. Amplius ait: accidētia nō possunt esse sine subiecto: vñ est attendendum: accidēs nō potuit quoz̄q̄ denudari a substantia p̄ causalitatem quā h̄z substantia supra accidētia: ⁊ peripatetice loquēdo: p̄tice ma intelligētia nō possit in effectuz cause scde absq̄z fauore cause secūde: substantia aut lz nō possit sequi strari ab accidētib⁹ fm̄ genus: q̄ sit sit s̄a simplex cor porea: est accidētibus subiecta. 3. celi. 67. si sit mixta: elemēta remanēt formaliter in mixto. Item materia nō est sine p̄tate que est in accidētibus: nō pōt ē a quātitate separari: tū denudat substantia ab accidētibus h̄z sp̄ez: aut h̄z indiuiduū. Cōtra: datur substantia tm̄: ⁊ substantia ⁊ accidēs simul: ergo ⁊ accidēs de per se: iste est modus arguēdi Aristote. 8. phycoruz 37. 12. metaphysice. 35. datur motuz tātum: mouēs ⁊ motuz simul: ergo mouēs tm̄. Solutio est: modus ille arguēdi tenet in his que accidētialiter cōiunguntur: ⁊ ambo sunt opposita cōtrarie: aut relative: p̄stat autem substantiam ⁊ accidēs nō accidētialiter copulari: cū accidēs necessario substantie inheret. Cū rus inquit: cū aut predicatur de aīa ⁊ dicitur esse in anima scētia: denotat aliquid extra substantiaz eius. Sensus est: accidēs vniuersale de subiecto predicatur denominatiue: de inferioribus vero quidditatiue: substantia vero particularis p̄dicatōe fm̄ cursum nālem nullatenus predicari potest.

Quando alterum. Sentētia hui⁹ paritatis stat in h. Quotiens alteruz de altero predicat: vt de subiecto: vt si quid sit quod d̄ eo predicat in eo quiddqd̄ sit dicit potest: hoc idem ipsum de eo qd̄ prius subiectum erat predicari poterit. Quādo igitur alterum de altero p̄dicatur vt de subiecto. i. de parte subiectiua: quecūq̄z dicunt de eo qd̄ predicatur: omnia de subiecto dicuntur. Cūtem: generibus generalissimis discrepantibus ⁊ sp̄ez ⁊ differentie necessario quoz̄q̄ discrepant. Cū rus decem generibus enumerat] inducit ista p̄positio: predicamēta non sunt vera vel falsa: nec affirmatiua: nec negatiua: sed ex illis fit cōplexio affirmatiōis ⁊ negatiōis in quibus cōsistit veritas ⁊ falsitas.

Auerrois primo dicit. Quā predicat aliqd̄ d̄ subiecto p̄dicatōe denotatē sbaz eiusdēz: tm̄ predicatur de illo p̄dicato aliud p̄dicatuz denotās ē substantia eius ipsuz ē denotat substantiaz illius subiecti cuius denotatur p̄dicatū primuz. Sensus est: predicatōes exiguntur essentielles si regula

hec affirmari debeat: quinimo si minor sit quiditatis: siue maior sit essentialis: siue nō: regula hec vñsi ma inuenitur: ⁊ nō soluz in p̄dicatis primi modi: verum ⁊ in p̄dicatis secūdi modi p̄p̄icitur veritas huius regule: quādo scilicet subiectū ⁊ p̄dicatū supponunt p̄sonaliter: q̄ licet ista p̄positio: homo ē cōicabilis: sit in secūdo modo: n̄ tamē valet: sortis ē homo: hō est cōmunicabilis: ergo sortis ē cōmunicabilis: ⁊ tales p̄positiones quāz extrema supponūt simpliciter n̄ debēt inferre p̄positionēz de oī: sunt nāq̄z quedam p̄rietates a quibus sumūtur secūde intētōes: que nūq̄z verificātur de subiecto nisi in suppositōe simplici: p̄positiones limitate sine specificatione enuntiantur de subiecto in suppositōe p̄sonali: cū specificatione in suppositōe simplici: subiectū. n. ist⁹ p̄positionis: homo ē p̄ se primo risibilis: simpliciter supponit.

Amplius ait: genera subalterna nihil prohibet opinari differentias ipsoz̄ esse eiusdem speciei: vt animal qd̄ diuidit p̄ aquatile ⁊ siluestre ⁊ diuiditur per ea nutritibile: animal autē oz̄ di natur sub nutritibile. i. nutritibile aliud aquatile: aliud cōpestre: sub nutritibile local animal: ⁊ iterum animalū aliud aquatile aliud campestre: ergo eodem sunt differentie nutritibilis ⁊ aīalis diuisiue. Causa aut hui⁹ ē: quia Auerrois: q̄ differentie diuidētēs genus supmum n̄ predicatur de quolibet generū existētū sub genere supremo: ⁊ differentie diuidētēs genus supmum n̄ p̄stituētēs genera subiecta existētia sub eadē necessitate diuidūt illa: sicut genus supmum. Sensus ē: aquatile ⁊ siluestre diuidūt nutritibile: sed n̄ includūtur i substantia cuiuslibet generis inferioris: ⁊ tales differentie diuidētēs nutritibile n̄ p̄stituētēs genera subiecta existētia: sub eadem necessitate diuidūt inferioria qua scilicet diuidebāt genus supmū. Et hūc sentētie Auer. p̄sentit Boetius qñ dicit: nō sunt eadē aīa lis ⁊ aīis differentie: quia rōnale ē differentia aīalis: n̄ aīis: si quis vero has aīalis differentias dicat: vt animalū alta sunt que pascūtur herbis: alia que seminibus: alia que carnibus: he quoq̄z die in aut p̄p̄icitur: hoc autem iccirco euenit: quia que de p̄dicato dicitur: p̄nt de subiecto p̄dicari: ergo subalternoz̄ generum nihil phibebit eisdem esse differentias: lz cum diceret: nihil phibet eisdem esse dīas: hoc quodam modo voluit demonstrare esse quasdam eadē differentias: alias vero posse esse diuersas: cui rem contrariam itulisse videtur: cum dicit: quecūq̄z p̄dicati differentie fuerint: eodem erunt etiaz subiecti: tō alq̄ dixerunt: quecūq̄ differentie subiecti fuerint: eadēz erunt et p̄dicati. Cōtra: nō pōt fieri vt in rem superiorē predicatio posterioris reddet: neq̄z predicatio subiecti reddit in predicatum: quare dīe diuisibiles p̄nt cum subiectis aliquādo esse cōes: aliquādo diuerse: spectifice vero ⁊ completiue cū subiectis cōes nō esse nō p̄nt: qd̄ ergo Aristoteles ait subalternoz̄ generū nihil phibere eisdem esse differentias: diuisibiles differentias eisdem esse nihil phibere putanduz ē: q̄ p̄nt esse etiam diuerse: qd̄ ait vero: quecūq̄z p̄dicati dīe fuerint: eodem crūt etiam subiecti: de specificis itellegendum est.

Digressio.

Cum regula prima Aristotelis notissima sit: op⁹ est vt per illam nihil aliud significet nisi: qd̄ est prius priore ē prius posteriore: ⁊ qd̄ ē supius

superiore est superius inferiore: quicquid etiam com-
petit superiori in primo modo vel secūdo modo cō-
sentit & cūlibet inferiori in primo vel secūdo modo.
Et quādammodū in predicatis per se quicquid p̄di-
catur de superiori affirmat & de inferiori: ita in p̄dica-
tis per accidēs, quicquid attribuit inferiori: attribui-
tur & superiori. Contra regulam induco duas ra-
tiones: prima est: Quicquid predicat de p̄dicato: p̄di-
catur de subiecto p̄dicatum p̄dicatur de p̄dicato:
quia p̄dicatum est p̄dicatum: ergo p̄dicatum p̄dicat
de subiecto: ergo subiectum est p̄dicatum. Solutio
Scoti est: respectu subiecti p̄dicatur est dūtaxat p̄di-
catur p̄dicatione signata: sed p̄dicatum respectu p̄-
dicati est p̄dicatum p̄dicatōe exercita tantum: regula
autē est intelligēda vtraq; p̄pōne vniōmīter sumpta.

Secūda ratio talis existit: q̄ vniuersalī-
ter de quocūq; p̄dicat concretū in-
ferius: p̄dicat & superius: quoniam si lignū est albū:
est & coloratū. Contra: lignū est coloratū: nō tamen
quale: homo est species: nō t̄m secūda intentio: neq; sc̄dm
intentionale: neq; ens rōnis. Est itē homo pa-
ter: nō tamen relatiuū: ergo nō de quocūq; affirma-
tur cōcretum inferius affirmat & cōcretū superius:
solutio admodū difficilis existit: non tamen impossī-
bilis: sunt qui arbitrant multa noīa p̄creta cōmūta
valde nō posse predicari nisi q̄ddatūe: veluti sunt:
ens rōnis: secūda intentio: vel secūdam intentio-
nale. Quale: & relatiuū: inueniunt alia que & deno-
minatiue & q̄ddatiue predicari possunt: & hec est tā
q̄ solitus sum dicere: hec cōcreta: ens rōnis. Quale
relatiuū: secūdam intentionale ex vsu loquēdi existit
dūtaxat cōcreta a supposito: hec vero: quantum: pa-
ter: coloratū: genus: spēs: p̄creta possunt esse & a sup-
posito & a subiecto: & iste locus indiget p̄seruatiōe.

Secūda regula ab Aristotele. 6. topicorū
capite. 3. ita intelligitur: duorum
generum nō cōtinētum se inuicē: neq; vtriusq; sub
eodem existētis eadem differētia esse nequit. Diuer-
sorum ergo generū & cōtrahibiliū diuerse sunt diffe-
rentie & species: hoc est in diuersis generibus nihil
idem collocari p̄t. Contra: iste asinus est nō qua-
litas: iste asinus est nō hō: q̄ nō animal qd̄ est non qua-
litas: ergo homo est qualitas: & est substantia: ergo
ex hoc modo arguēdi potest inferri omnis p̄pō-
sitiō affirmatiua. Respondet Scotus: p̄sequētiam in
ipso nō tenere in cōtradictōis: in quibus tenet cō-
sequētia. cōtrario: ideo nō valet: nō homo est non
qualitas: ergo homo est qualitas. Contra: colligit
hec sequella: nō homo est non qualitas: ergo quali-
tas est homo: ergo homo est qualitas: solutio itaq; alia
existit: ille syllogismus expositiōis & vitiōsus
per fallatiam accidētis: q̄ medium variatur: sumit
enim primo iste asinus in vna p̄missa quantum ad
differentiam cōpletuā: per quam est in tali specie:
qua seiungitur ab homine: in alia p̄pōsitiōe accē-
pitur s̄m formas substantie: in qua conuenit eūz ho-
mine: & distinguitur ab omni quod est alterius gene-
ris. Contra: proponatur hec consequētia: albedo ē
non homo: albedo est nō asinus: ergo nō asinus est
non homo: ergo homo est asinus: solutio igitur alia
est: cōcessa p̄clusionē syllogismi expositiōis: nō valet
p̄inde: ergo homo est qualitas: p̄na autē h̄o tenet
in cōtradictōis: si antecedens sit p̄pōsitiō per se:
vel sit p̄pōsitiō vniuersalis affirmatiua: cōstat autem
q̄ quecunq; p̄clusiō sit illata per syllogismū exposito

rium: neq; p̄cluditur esse vera p̄ se: neq; vniuersalī-
& t̄circo nullo modo colligit oppositū p̄dicati de op-
posito subiecti: neq; i ipso: neq; p̄sequētia cōtrario
verūtamē de his p̄sequētis i ipo & cōtrario loque-
mur. 2. thopicorū capite. 22.

Numerus p̄dicamentorū denarius suppo-
ni debet: iuxta decē interrogati-
ua p̄ que conuenienter interrogamus aliquid de pri-
ma substantia: & p̄ terminos p̄dicamētales respōdem⁹
ad interrogatiōes p̄pōsitas. Nominales tamē affir-
mant vnum p̄dicamentū cum dimidiō realiter disti-
nguit: cetera nō re sed ratiōe: p̄dicamentū. n. substan-
tie & prima & tertia spēs qualitatis reipsa seiunguntur
reliqua vero ratiōe tātum apud ipsos. Adēs autem
Aristotelis & Auerrois de idēitate & distinctiōe p̄-
dicamentorū habetur palam. 12. methaphysice a. 19.
vsq; ad. 29. fatētur. n. ibi alterius & alterius p̄dica-
mētū alia & alia eē p̄incipia p̄p̄ia: nō obstat q̄ accē-
dentia dependēat a substantia: actus. n. & potētia sunt
p̄incipia omnium p̄dicamentorū p̄portionabiliter
& hec est causa q̄ decem generibus nullū nomē vni-
uocum correspondere potest. Nec circa primas sum-
mam libri p̄dicamentorū relictis sup̄his memo-
rie existit retinēda.

Secūda Summa libri P̄dicamentorū.



Substantia autēz.

Presenti summa de decē generi-
bus sigillatim differit: & quoniam
reb⁹ omnib⁹ substantia subiecta ē:
nihil eorum que sunt in subiecto
p̄ter substantias poterit p̄mane-
re: s̄ p̄ior illa nā ē: sine qua alia
eē n̄ p̄t: n̄ imerita igit de substā-
tia prius agendum fuit.

Sententia autē hui⁹ p̄tis p̄stitit q̄nq; p̄pō-
sitiōibus. prima ē: sunt p̄rie s̄be
que neq; in subiecto sunt: neq; d̄ subiecto dicuntur:
p̄rie autēz substantias indiuiduas dicit: qd̄ hominē
quidem ipsam speciem: vel animal qd̄ ē genus: nō nisi
ex indiuiduorū cognitiōe colligimus: quare quoniā
ex singulorū sensibus generalitas intellecta est: meri-
to p̄rie substantie indiuidua & singula nominant.
Principaliter vero indiuidue substantie dicte sunt qd̄
omne accidēs prius in indiuidua: post vero in secū-
das substantias vēit. Maxime autē s̄ba prima dicit: eo
q̄ maxime subiecta sit prima substantia.

Secūda p̄pōsitiō talis ē: secunde substan-
tie dicuntur species: in quib⁹ spe-
ciebus ille que principaliter substantie dicuntur: sunt:
he & harum specierū genera. Sēsus ē: nō oīa gene-
ra: neq; oēs spēs dico substantias secūdas: sed eas tā-
tum species in quibus prime substantie insunt: & ha-
rum specierum que p̄tinent primas substantias gene-
ra. i. secunde substantie sunt genera & species restricta
ad p̄dicamentum substantie.

Tertia p̄pōsitiō ē: substantie secūde de primis
dicuntur s̄m nomē & ratiōe: illorūz ve-
ro que sunt in subiecto aliquotiens quidem neq; no-
men ipsum de subiecto dicitur: aliquotiens autēz de
nominatiue.

Quarta p̄pōsitiō ē: si prime substantie non
sunt neq; que de his predicatur man-
sura sunt

fura sunt: neq; que in his subiectis sunt p̄manebūt:
cum. n. oīs res aut accidēs sit: aut secūda substantia:
aut prima: & nō sint secūde substantie nisi de primis
predicatur: accidentia vero penitus cōsistere nō va-
leant: nisi p̄us substantijs nitantur: ergo sublatiō p̄mis
substantijs: nō poterūt alia permanere.

Quinta p̄pōsitiō est: substantiarum secun-
darum magis est substantia species
q̄ genus: quia prime substantie est proximior: spēs
autē que genera esse nō p̄t equalit̄ existunt substan-
tie: prime quoq; substantie equalit̄ substantie semper
esse comperiuntur.

Auerrois primo dicit: hec pars diuidit in
sex diuisiones: in prima rememo-
ratur p̄dicamēti substantie: in secūda p̄dicamē-
ti quātatis: in tertia p̄dicamēti relationis: in q̄r-
ta p̄dicamēti qualitatis: in quinta p̄dicamēti
actionis & passionis: in sexta p̄pōsitiōis: & quando: &
ubi: & habere: & hoc modo littera Cōmentatoris nō
est vitiōsa. C. Amplius autē: & substantiarūz duo sunt
modi: prime & secunde: & est diuisiō substantie in pri-
mam & secūdam: diuisiō subiecti in accidentia: & est
sēsus: cuiusq; locato in directa linea generis sub-
stantie aut concedit nomen substantie prime aut no-
men substantie secūde: & est p̄ria substantia dicta sub-
stantia s̄m veritatem & anterioritatem: & dixit Cōmen-
tator primo physiorū. s. est genus vniuersum re-
spectu specierum: est nomen definiti vniuersum di-
uisum in causas ex quibus cōstituit species: indiui-
duum demonstratūz compositum est vniuersum in
rei veritate: cuius sunt partes essentialis: materia &
forma. C. Sed dicat aliquis: quomodo indiuidua pos-
sunt esse prime substantie: cum sint superiora: p̄iora
s̄m nām inferioribus: genus quoq; generalissimūz
sit supremūz & primum: & mensura omnium que in il-
lo genē cōp̄tunt. Solutio Boetius dicens: quoniā
in hoc libro de vocabulorū significatiōe tractat⁹
habet: ea quibus vocabula prius posita sunt: meri-
to primas substantias nuncupauit: prius autēz illis
vocabula sunt indita: que prius sub sensibus cadere
potuerūt: sensibus vero obiciunt primo indiuidua.
Contra: sensibus primo accidentia presentant: ergo
nō substantie primo. Quare dicendum est superiora
quidem p̄iora esse: p̄ioritate a qua nō conuertitur
substantie cōsequētia: prime autem substantie pri-
me existunt quātum ad existētiā: que cōditio & p̄-
p̄ietas est indiuidui de p̄dicamento substantie: &
hec est causa q̄ soleo dicere: homo existit: q̄ sortes
existit: & nō existit sortes: q̄ homo existit: prima er-
go substantia est suppositum: & per se subsistens & cō-
municabile vt quo: & vt quod: indiuiduum autēz de
genere accidentis licet sit incommunicabile vt quod:
est t̄m cōdicabile vt quo: est nāq; hec albedo id quo-
lignum est hoc album. C. Iterum inquit: in secūdis
substantijs inueniunt singularia s̄m modūz similitu-
dinis inuētiōis partis in toto. i. singularia sunt i su-
perioribus quorū sunt partes subiectiue. C. Rur-
tus ait: animus ē p̄cussio eris imperialis: sed diffini-
tio percussiois nō p̄dicat de rahari sed. cōsignificat
sup illum: nomina denominata iam vere dicunt d̄ s̄-
iecto nomina ipsorum & definitiones: sed diffinitio
nō p̄dicat de subiecto p̄dicatione demonstratē. Sub-
stantiam eius: diffinitio. n. albi nō p̄dicat penitus d̄ cor-
pore ex p̄te qua monstrat substantiā eius. Sēsus ē:
p̄fecto eo pacto quo definitū p̄dicat de aliquo sub-

iecto ita & diffinitio illius p̄dicat: concretū tamē a q̄
cidentalē dicit p̄dicari s̄m nomē & nō s̄z diffinitōes
q̄ p̄dicat denominatiue & nō quiditatiue: abstractū
a subiecto de subiecto nō affirmat: neq; denominat
ue: neq; quiditatiue: secūde substantie enunciant de/
primis & s̄m nomen & s̄m diffinitionem. C. Pre-
rea ait: animal nempe vere predicat de homine pro-
pter vere ipsum dici de hoīe quodam cui innuitur
hic: quia nisi verificaret de aliquo singulariū homi-
num n̄ verificaret p̄dicatio eius d̄ homine qui ē spe-
cies: & similiter species coloris quippe verificat p̄-
dicatio in corpore p̄pter inuētiōnem eius in aliquo
corpore cui innuit hoc. Sēsus ē: se q̄lle iste colligit:
animal p̄dicat de hoīe: ergo de aliquo homine. Co-
lor ē in corpore: ergo in aliquo corpore. Contra iste
p̄sequētia sunt a supiori ad inferius affirmatiue: er-
go nō tenent. Solutio ē: licet a superiori n̄ liceat ar-
gumentari ad indiuiduū signatum vt si color ē in cor-
pore: ergo in hoc corpore: tamē bene ad indiuiduū
vagum: quale est aliquod corpus: q̄ ea que p̄ueniūt
superioribus quo ad actus: cōueniunt rōne alicuius
inferioris: vnde nullum p̄dicatum inest alicui suppo-
nenti disiunctiue pro multis: nisi alicui illoz unde
terminate sumpto inest. Et solitus sum dicere q̄ iste
terminus animal in suppositione p̄sonali conuertit
cum isto termino: aliquod animal: & idem ē iudiciūz
particularis & indefinite terminis supponētib⁹ per-
sonaliter. C. Alterius iquit: respōsiō p̄ p̄ctē ad que-
stionem per quid: ē p̄pletioris doctrine: q̄ respōsiō
per genus illius. Sēsus ē: quanto aliqua sunt supio-
ra: tanto sunt minus substantia: magis. n. ē substā-
tia species q̄ genus: cum sit indiuiduis p̄rior: &
hec p̄pōsitiō Aristotelis facit vt multi teneat gradū
sumum esse mensuram intensiōis & remissiōis:
quibus nō ē cōsentendū: vnde ē necessario fatēdūz
id certe esse itēsius qd̄ magis appropinquat ad sum-
mum latitudinis: n̄ tamē q̄ in ea p̄pōsitiōe sit itēsius
qua p̄imum summo magis existit: caliditas namq;
vt. 6. cūz sit p̄p̄inquo: gradui summo q̄ gradus: vt
4. eo intēsiōz iudicat: licet tamē sit in duplo p̄rior
attamen q̄ in duplo intēsiōz existat: nullus sane mē-
tis fateret. cūz in sexquialtero dūtaxat sit intensior.
C. Item 13 magis vniuersalia eodem genere notitie
prius p̄sentent intellectui q̄ minus vniuersalia: eūz
dētius tamē cognoscit hunc hominē qui nouit ipsūz
esse hominē q̄ animal: p̄fectius nāq; p̄cipit q̄ rōnez
nouit p̄p̄iaz q̄ qui cōem. C. Rursus inquit: & nāq;
specierum que nō sunt genera vna nō ē dignior noīe
substantie q̄ alia: nō ē. n. respōsiō tua de sorte q̄ est
hō. fortius q̄ respōsiō tua d̄ hoc equo: cui innuit q̄
ē equus: & iste hō qui est d̄ numero primarū substan-
tiarum non est dignior noīe substantia: q̄ hic
equus cui innuit q̄ ē equus. Sēsus ē: indiuiduū vni-
us speciei nō est magis substantia q̄ indiuiduū alte-
rius neq; vna species specialissima q̄ alia: sed bene
vna subalterna: & nō loquitur hic de magis & min⁹ s̄m
perfectionē: sed s̄m hoc qd̄ est alijs substat. C. Am-
plius ait: respōsiō docens p̄ speciem est fortior q̄
illa que docet p̄ genus: quāuis sint ambo docētes v̄l
dicētes quiditatiue eius: v̄n substantie secūde sic dicitur:
tur: quia declarāt quiditatiue substantiarum primarū:
nō q̄ secūde substantie sint substantie. 7. methaphysice
45. C. Postremo inquit: quia vniuersalia eorum inue-
niuntur in vniuersalibus suis: sicut singularia ipsorū
inueniuntur in substantijs primis: & secūdo physiorū

38. effectus particularis reducit in causam particularem: et effectus vniuersalis in causam vniuersalem: et iste ppositioes vere sunt absq; hoc q; denf vniuersalia realia: actōes enim sunt suppositōrū: probe mto methaphysice: ergo cause vniuersales nō causa bunt effectus vniuersales: vñ iste ppositioes sunt vere: albedo est in corpore: hec albedo est in hoc corpore: ignis est causa ignis: forma est cā formalis cōpositi: intellectus est forma hoīs: hec mā est cā huius cōpositi: similr de sine et hoc sine dicatur.

Digressio.

De que approbata sunt resolutissime intelligant Paulo altius exordiedo quedam induco documēta: pūmū sit istud: substantia quatenus cōprehendit mām: formam et cōpositū: est ens independens dependentia accidētis ad subiectū. Materie conueniunt hec ppositio: nō esse per se formatū: nō esse aliqd per se in actu. Esse potens nāliter suscipere formaz: et esse id ex quo fit aliquid cum infit: forma vero idē per quod perficit substantia que est in potētia forma et id per quod indiuidū fit hoc: at cōpositus id est quod p se primo existit et motibus subternitur: et cū substantia sit ens independens dependentia accidētis ad subiectum: erit ipsa prior origine: natura et pfectione accidente. Et si substantia et accidens equalit intellectū pntarent: vel simul apprehenderētur: vel substantia pueniret motione accidētis: p opter ei pfectionem: hūc itaq; nomini substantia in voce vel in scripto correspondet in mente vnus pceptus analogus nō vniuocus: cum substantie omnes cōuenire nō possint in aliquo pncipio intrinseco: similiter nomina materie et forme et cōpositi analogia existunt. Et propterea cum nō inueniatur aliquis terminus vniuocus maioris ambitus q̄ iste terminus corpus institutus ad significandum oia corpora subcelestia tantū: ideo hec ppositio erit vera: corpus tangibile est genus vniuocum ppositio substantie: distinctio deinde de genere vniuoco et analogo facit Commentatorē ex oī pte sibi cōsentaneus: vñ corporibus omnibus subcelestib; potuit esse aliquod nomē vniuocum pp idēmpitatē pncipij materialis: est enim eadem mā numero fm essentia oīum corporū subluariuz: at corporib; celestibus et subcelestib; et diuersis corporib; celestib; et decē generib; nullū nomē vniuocū potuit corrūdere: pp. s. diuersitatē pncipiorum materialium et formalium. Quare ratio per quā aliquid locabit i genere vniuoco substantie: erit quia materia in potētia ē pars illius essentialis: et ita i ppositio substantie inuenient dūtaxat corpora quorum mā in potentia existit pars: vel nomina illa corpora designantia.

Secundum documentū sit tale. Vniuersalia substantiarū nō sunt substantie. Cum q; 7. methaphysice, 57. nulla substantia est cōe. Vniuersale ē cōe. Et quia nulla substantia est in pluribus. Vniuersale ē i pluribus. Et q; 10. methaphysice. 6. impossibile ē vt aliquid vniuersale sit substantia: ergo nulla substantia ē substantia scda: et nulla secunda substantia ē substantia: ergo secūde substantie et prime substantie nō erūt nisi noia et qualitates et modi intelligendi ea que in ppositio substantie directe locabūtur. Et cū hec ppositio: substantia secūde predicat de pma: sit signata quiditativa exercebit in alijs terminis: hec nāq; sortes ē hō: illam aperte

declarat: vnde est hec ppositio falsa: substantia pma ē substantia secunda: si extrema huius ppositiois sumant vt quid: vt vt modus: at si subiectū capiat: vt quid: et ppositio vt modus ppositio illa saluari poterit. Contra: dicitur Aristoteli. spēs sunt magis substantie q̄ genus: ergo. Solutio est: spēs sunt magis substantie q̄ genus. 1. conuenientius respondemus ad interrogationē scām p quid de prima substantia p speciem q̄ per genus.

Tertium documētū ē: ista ppositio: aliquis hō est prima substantia: de virtute sermonis est falsa: quia iste intētionē: prima substantia et secunda substantia nō nisi in complexis pceduntur: ex quo. n. secunde substantie sunt genera et spēs restricta ad predicamentum substantie: cōstat gen' et speciem nō nisi de in complexis denominatiue predicari. Verū tamen ppter auctoritatem Aristotelis aduertendum: q; iste terminus homo sumptus sine aliqua clausura nō determinatur ad aliquā suppositio nem: pōt. n. supponere simpliciter pro intētiōe: vt dicendo: hō est species: interduz pro suppositis: pariter enūciando: hō est animal: sepe pro voce: vt dicendo hō ē dicitio bisyllaba: quando aut termino cōi additur signūz particulare: tunc determinat terminus cōis ad suppositionē psonalem: nisi comparet ad aliquid ptenens ad signū: vnde ista ē falsa: aliquis hō ē spēs: si tū pparet ad aliqd ptenēs ad signū: tūc supponit materialiter: vt dicendo: aliquis hō componit ex termino cōi et signo particulari: intēdens igitur Aristoteles primam substantiam explicare vt distinguitur contra secūdam: videlicet vt ei inest intētiō secūde substantie et tamē quodāmodo in generali dixit: vt aliquis. 1. quodlibet qd est iste hō. Quare ad interrogationem factam p quid est sortes: nō licet respondere q; est aliquis hō: et quāuis ista ppositio: aliquis hō ē animal sit quiditativa: quia signum additū subiecto nō ē pars subiecti: q; determinat illud cui addit in pparatione ad predicatum: tamen ista sortes est aliquis hō: nō existit quiditativa: quoniam signum semper est pars illius cui additur: si virtus terminetur in illo: et respectue non se habeat ad predicatum. Et dicebat Doctōr subtilis hanc esse veram. omnis hō ē aliquis hō: et predicatum illud posse confundi dicitur: dicendo: omne ens aliquis homo est homo: terminus namq; finchategorematicus medians inter duos cathegorematicos efficitur pars illius extremi.

Comune est autem. Sententia huius pti s absoluitur sex ppositioibus. Prima ē: cōmune ē omnib; substantijs et secundis et primis in subiecto nō esse: et quodcūq; substantia fuerit: cōsequens est vt in nullo subiecto sit. Non est autem pprimū substantie hoc: nā q; differētia eorum est que in subiecto nō sunt: cum differētia vniuoco dicat de eo de quo predicat: differētia autem substantia nō est: iccirco quod si esset substantia nō in eo qd quale sit de subiecto: sed in eo qd quid sit predicaretur: qualitas vero solum nō est: esset enim accidens et in subiecto: concludēdum est igitur differētiā neq; solum substantia esse: neq; solum qualitatem: sed qd ex vtriusq; cōfictū substantiale qualitatem: Neq; nos cōturbari debet substantiarū partes: que in toto sunt: nō in subiecto: quo circa quonias accidentia ita sunt: in subiecto vt subiecti partes nō sint: substantiarū vero i toto partes ita sunt vt in subiecto

subiecto nō sint: partes substantiarū accidentia eē nullus recte suspicari pōt: neq; p hoc putauit Aristoteli. partes substantie eē substantias: sed ei intētiō fuit declarare q; pp istā primā prietatē: nō opus erat pcedē eas nō esse substantias: qm nō sunt in subiecto.

Secunda ppositio ē: cōpetit substantijs: distinetur q; vniuoco predicatio. Secūda n. substantie d primis vniuoco dicitur. Vni uo q; de specie de qua dicitur de ei' indiuiduo ipsa quozq; vniuoco predicat: ab indiuiduis aut nulla existit ppositio: et hec prietas itelligit q; sit propria secūdis substantijs et differētis respectu primaz substantiarū vt excludantur accidentia.

Tertia ppositio sit talis: Vni substantia significat h' aliqd. Secūda aut substantia significat quale qd: quēadmodū tū q̄ntitas q̄ntū significat: et q̄ntitas quale: sic et substantia v' hoc aliqd significat: nā cū aliquā indiuiduā substantiā noio hoc aliqd significo. S; oibus hoc substantijs nō inest: q; cum dico: hō: nō hoc aliqd significauit: sed potius quale qdā: q̄ntitas. n. substantia sit: demōstrat cū dico: hō: q̄ntitas aut hec circa substantiā terminat. nā sicut indiuidua qualitas spēs et genera q̄ntitatis scde substantie sunt: q; cū dico hō: talē substantiā significo q; de plurib; nūero differētib; in qd predicat: ita tū substantie scde q̄ntitas mōstrat vt ipsam qualitatem circa substantias determinat: qualitas. n. scdaz substantiarū in indiuiduis ē. Determinatio vō quoties ipse terminus multa concludit maior est: minor quotiens pauiora: quo circa genus plurima colligit: species vero non tam plura.

Quarta ppositio sit talis: substantie nihil est: q̄ntitas vñ nō est ignis aque s; q̄ntitas ignis qualitates ignis: aque opponunt: sed hoc solus substantie ppositio nō ē: nāq; q̄ntitas infinita cōtrarijs caret: s; hōs dicit magnū pūo vel multa pauca eē pta: hec qdē ē hōs q̄ntitates esse cōfiteret: tū terminat q̄ntitates nō sunt: ergo nihil ipedit hoc qd dicitur ppositio nō ē substantie: cū cōstat quāsdā q̄ntitates non habere cōtraria: siue deinde alie hēant cōtrariū: siue non.

Quinta ppositio est: substantia nō suscipit magis et minus. 1. de nulla vna substantia numero pōt verificari aliqd cōe de genere substantie cū hoc aduerbio magis et minus hoc aduerbio minus: s; hō de eodē albo s; vere affirmare: hoc est magis albu nūc q̄ prius: et cū hac prietate stat veritas huius ppositiois: substantia pta est maxime substantia: et substantiarū secūdarum spēs sunt magis substantie q̄ genera.

Sexta ppositio ē: sola substantia manēs vna numero est susceptibilis hōz: et talis substantia est substantia cōposita: hoc fundamēto. Ad est subiectū motus et termini motus: motus vero semp vter pta repitur: at cōpositū id est quod primo subijcitur motui: ergo terminus motus: ppositio ergo substantie ita esse putabit: hōz susceptibile: vt ipsa permutata pta recipiat: oō vero opinio vere falsēq; videt: fm q; res mote esse comperuntur. Et dicit Boetius: ea contraria videntur suscipere substantie: que sunt in eius natura non in fita: alioquin non suscipit quicquid illi substantialiter adest: et ita ignis frigiditatem: et aqua siccitatem non potest suscipere. Item ait: Et cum duabus modis animal atq;

homo spectentur: vno quod de plurib; pdicentur: altero q; substantie sint: in eo q; de plurib; pdicant: cōtrariuz susceptiua nō sunt: vt aial in eo q; de spēbus dicit: neq; sapiēs ē: neq; insipiēs: et hō in eo q; de indiuiduis dicit: neq; sanus ē: neq; eger: in eo vero q; substantie sunt: et q; indiuiduis substantijs psumt: cōtrariuz susceptibiles sunt quocirca erit hoc solius ppositio substantie: cōtrariuz esse susceptibilem.

Auerrois primo dicit. Et illud quo dicant oēs substantie singulares: similiter et vles ē q; nō inueniunt in subiecto. Sensus ē: esse nō in subiecto: et esse in dependens dependentia accidētis ad subiectū cōuertunt: nō dicit. n. forma substantialis existens in materia pta: eē in subiecto. C; ite ait: qm rōnale dicit de hoie: nō in eo q; est inuentum in eo: sicut inuenit albedo in corpore: rōnale. n. inuenitur in subiecto. s. in hoie: sicut pars eius: et non est res ita in albedine cum corpore: et ideo est opus vt intelligat ex sermone nostro in descriptōe accidētis q; ipsa sunt que dicunt de subiecto et sunt in subiecto: q; ipsa sint in ipso nō sicut pars eius. s. q; subiectum inuenit pter ea. 1. accidens nullo pacto pōt venni dari a substantia: sed substantia pōt separari ab accidente fm specie vel numerū et si nō fm gen'. C; Rursus inquit: nō predicant prime substantie de aliquo pntus: fm scilz cursum nālez. C; Amplius ait: et substantiarū secūdarū iam estimant q; noia significan tia super ipsa ppter assimilationē ipsoz noib; singularium: aut ppter cooperationē ipsoz loco nominū singulariū: significat super illud cui inuenitur super singulare: termini. n. cōes in suppositione personalit supponūt pro singularibus: sed suple tu nō est vepz: cum sit subiectū huius nois. Substantie scilz secūde nō vnum et idēz: sicut nois significantis significatio nem suam supra substantiā primam: et illud est q; sortes et plato significant sup illud cui inuenitur tantūz: sed hō et aial et vniuersaliter genus et species significant qdem super multa: sed ipsa cum hoc separant illa vniuoco ab alijs que sunt extra se non separatōe qua est singulare vel nota tantū. 1. differētia indiuidualit: et puto q; hec particula nō sit apponenda sicut separat abaz rem dispositā per ipsuz separationē in substantia rei. Sensus est: substantia prima significat vnum tantū: at substantia secūda significat multaz: sed ipsa cum hoc separant illa vniuoco ab alijs que sunt extra se. 1. aial et homo causa sunt cur aialia et homines seiūgunt ab his que nō sunt aialia et hoies: nō separatōe qua ē singulare vel nota tm. 1. aial et hō nō sunt cā: cur indiuidua vnus spectei: et spēs vni' generis differat ab inuicē: fm ergo modū significandi hō vel aial vident esse noia suppositioz: veluti hie hō: et cum genus et spēs in cōcreto pdicent denotat cōicatio eoz: ideo predicat p modū qualis hac rōne. C; Postremo inq; s; veritas qdem et falsitas in oratione sunt relatio quedā: et ppositio sequētes imutationez rei in qua ē putatio vel oratio: et non renouationem alicuius rei per se. Sensus est: veritas noticie complexę est conformitas habitudinis extremorum in esse cognito ad rem extra: verbigratia in actu comparatiuo vnus ad alterum: vt eiusdem in affirmatiua: et diuersi in negatiua: necessario consequitur relatio rationis inter subiectū et predicatum: que habitudo ipsoz appellatur: quam habitudines et relationez videtur significare hoc verbum est: quando dico homo est aial: vel homo nō est asinus: palaz aut

inter hōem & aīal: sit posita per actuz collatiū in esse cognito mediante copula que importat per hoc verbū est cōsequit necessario habitudo que ē relatio rationis: q̄ inter extrema habentia esse dīmutum: hec aut habitudo cōformis est rei: que quidez cōformitas est relatio rōnis: cum sit fundata super habitu dīnem illam que est relatio rationis: & ista cōformitas est ipsa veritas formalit & essentialiter a qua veritate siue cōformitate dicitur habitudo vera denominatiue & apprehensio cōplexa obiecti cogniti etiā dicitur vera & ppositio vera in mente: & huic veritati opponit salitas cōtrarie & ignorantia priuatiue: & talis salitas diffōrmitas appellari solet. Contra: ergo oratio & ppositio nō erit vera p veritate existentē in re: mutabitur: q̄ ppositio de veritate in salitatem p sui mutationem: ergo nō soluz substantia p sui mutationez erit susceptibilis p rarioz. C. Solutio est: ppositio dicitur vera veritate inexistente ppositio: ab eo aut q̄ res est vel nō est ppositio dicitur vera v̄ falsa terminatiue. Itē facta mutatio in re pmo & per se: sit scōo & p accidens mutatio in oratioe: in ad aliqd. n. non inuenitur motus per se primo. s. p̄p̄icoz. 10.

Digressio.

Sermo de proprietatibus substantie quibusdam absolutis ppositionibus. Prima est. Esse nō in subiecto cuiuslibet substantie cōsentit: & etiaz differentie. non est. n. hec ppositio formalis: rōnale ē substantia: ne quelibet diffinitio nugatoria reperiat. Quinimo tenuit doctor subtilis octaua distinctione primi. Ens inquantū ens respectu diuini esse p̄dicatum vniuocū: de q̄ditantibus aut p̄dicari vniuocē: de differentijs vltimis: passionibus: & modis intrinsecis identice tantū & nō formaliter: hinc insurrexit distinctio apud Scotuz: aliud esse vniuocū p̄dicatum: aliud vniuocē p̄dicari: & est regula apud ipsuz generalis: ea quoz cōceptus sunt resolubiles entia sunt formalit: quoz cōceptus sunt penitus irresolubiles sunt entia identice tm̄: vnde tenet ego fm̄ Scotum q̄ huic nomini ens in scripto: in voce: vel in mente nō correspondeat aliqua quiditas contradistincta d̄ deuz & creaturā: cōceptus tm̄ entis meretur nomen realis: q̄ immediate abstrahit a rebus: q̄ n. intelligo deuz: vt ens intelligo ipsuz cōceptu in adequato: q̄ vt ens infinitū: cōceptu adequato: & est compositio Dei ex entitate & infinitate rōnis tm̄. C. Auerrois vō h̄z tenere ens p̄dicari essentialit de differentijs & passionibus: hoc fundamēto: q̄. 3. metaphysice. 3. formalit hec p̄na: ens p̄dicat de differentijs: genus non: ergo ens nō ē gen̄: s̄z modus p̄dicadi generis d̄ differentijs ē identicus nō formalis: ergo ens nō tantū identice: v̄z et formalit d̄ differentijs p̄dicabit. C. Contra: si ens formalit de differentijs diceret: quilibet diffinitio ēēt nugatoria: q̄ idē bis diceret. Rursus: d̄z vltie nō ēēt diuerse: nō simplr simplices: nō irresolubiles. Solutio ē: diffinitio ē nugatoria si idē p̄dicatur vniuocū bis repetat: nō si analoguz. Itē p̄ueniētia in p̄dicato analogo nō tollit diuersitatem: neqz simplicitatem: sed fortassis irresolubilitatem.

Secunda ppositio sit talis: partes substantie sunt sbe: vt sba ē ens indepēdēs depēdētia accidētis ad subiectū: cōsiderādus ē iste modus arguēdi: quelibet pars substantie ē substantia: & nulla ps hōis ē h̄o: ergo nullus h̄o ē sba. Itē quilibz pars ipsi est tēpus: nō quelibet pars circulatoris est

circulatio: ergo tempus non est circulatio: nihil enim amplius colligitur nisi q̄ non sunt idēz diffinitioe: vt cōstat his cōsequētij: quelibet pars temporis ē tēpus nulla pars aut ē ānus: ergo ānus nō est tēpus. Itē quelibet pars corporis est corpus: nulla pars corporis rotūdū est rotunda: ergo: quare aliquid importat per motū: q̄ nō p circulationē: q̄ pars motus est motus: non tm̄ pars circulationis est circulatio: & aliqd̄ importat p tēp̄: q̄ nō importat p motū.

Tertia ppositio sit talis: substantijs nihil cōtrariatur. Cōtra. 2. de gn̄tione. 24. ignis aque cōtrariatur: & terra aeri: & p̄io capso de substantia orbis: sentit Auerrois formas elementoz eē cōtrarias: & cōfirmatur: gravitas & leuitas sunt forme substantiales. 2. celi. 92. 93. 4. celi primo: 2. 20. & sunt forme cōtrarie. 2. de aīa. 108. ergo. Item ignis & terra maxie distant: q̄ sunt extrema semy diametri spheræ actiuoz & passiuoz habentis in extremis h̄iorū potētias. C. Solutio Alexandri ē: substantijs cōpositis nihil p̄tratur: sed sunt forme elementoz substantiales pugnātes adinuicē. Cōtra: ergo sufficeret ad hoc vt motus sit in substantia: q̄ forme substantiales sint p̄rie: est nāqz motus de forma in formā: q̄ & in alteratōe subiectū nō opponit subiecto: s̄z forma forme. C. Arbitrat itaqz Auer. 5. p̄p̄. 10. formas elementoz substantiales cōtrariari merito qualitatu primaz actiuarum & passiuarū que qualitates in elemētis nō sunt substantie: licet affimilens substantijs: cū. n. qualitates p̄rie sint accidētia in mixtis ergo & in elemētis: maxia aut habent cū formis elemētarijs affinitatem: in quibus elemētis habent qualitates p̄rie minus rōnem accidētis q̄ in mixtis: cū remissis qualitibus remittant forme elemētōz & nō mixtoz: & licet forme substantiales elementoz intēdant & remittant: veluti & qualitates p̄rie: tm̄ p̄rie qualitates cōtrarie fm̄ esse trūcatū sunt in eadē parte subiecti cōpossibiles: minime plures forme elemētōz substantiales: latitudo nāqz qualitatu semp impleri debz: nō formā rū substantiā: cū minima dispositio cū qua inducitur forma vni elemēti sit minima cū qua n̄ pōt h̄are forma aque: forme substantiales acquirunt p generatōez simplr: forme accidētiales p gn̄tationem fm̄ qd̄ siue p motū. Itē p̄bavit Auer. 5. p̄p̄icoz. 10. h̄ac cōsentientia nō valere: in substantijs & p̄rietatibz: ergo & motus: existente hac validissima: in substantia nō ē cōtrarietas: ergo neqz motus: & cā quare in substantijs nō est p̄rietas ē: q̄ forme substantiales nō sunt cōpossibiles adinuicē: & dato q̄ eēt cōpossibiles: adhuc i substantijs nō cōstituit motus: q̄ forme substantiales acquirunt entit in potētia pura: cōtrarietas autez cadit inter formas que subiecto enti actu adueniunt.

Quarta ppositio sit talis: forme sbales n̄ suscipiūt magis & min⁹: neqz intēdūt & remittunt p admixtionē h̄ij: vñ hec p̄uertūt: p̄rietas ē in hoc p̄dicamēto: & suscipere magis & min⁹: itē d̄ & remitti: & cūz d̄taxat qualitates de tertia sp̄e suscipiūt magis & minus: intēdant & remittant: p admixtionē h̄ij: rō vera p̄rietas illis exactissime cōcedit: & ita forme substantiales elemētōz cū sint icōpossibiles fm̄ quosuis gradus i eadē pte subiecti: n̄ intēdēt & remittent p admixtionē h̄ij: quas qd̄ formas absolute putant Auer. suscipere magis & min⁹: intēdēt & remitti. non. n. oīs intensio oritur ex p̄rietas: lumen nāqz & scientia: intēduntur & remittuntur absqz cōtrarij permixtione. C. Contra. 5. p̄p̄. 21. in substantijs

in substantijs non est forma diminuta q̄ postea redatur completa: ergo forme elementoz nō suscipiēt magis & minus: intētionē & remissionē. Solutio est: vnaqueqz forma que acquiritur subiecto enti in potentia est indiuisibilis: forma elementi quantum ad suam inchoationem incipit esse per primū q̄ sic: intendit deinde successiue continue p partē post ptem in infinitū: cui quidem forme elementi nulla forma cōtraria admisceat: sunt. n. plures forme elementoz in eadem pte subiecti icōpossibiles: forme mixtoz omnium per minima inducunt: qualitates vero cōtrarie fm̄ gradus remissos sunt cōpossibiles: acgrū turqz circa subiectū ens actu: forma itaqz substantialis ad hūc sensum est indiuisibilis: q̄ acquirit circa subiectū ens potentia: & non est cōtrarie forme quouis mō cōpossibilis. Et dato q̄ vñ corp⁹ cōdeset: ibi plus est de substantia: nō tm̄ magis: in rarefactioe enim: cōdesctioe est partū m̄e aut forme iuxtapositio maior: vel minor: at in intētioe aut remissioe nō est iuxtapositio sed quasi penetratio ē in intētioe: q̄ secūsus gradus p̄io supueniens in subiecto existēti sub gradu primo suscipit: & illius subiecti extētioe extendit: sicut & pars gradus: at in remissioe est p̄rie forme deperditio. Nec de substantia dicta sufficiant: sequenti lectione expositionē aggrediar predicamēti quantitatis.

Quantitatis autem. Tractatus d̄ q̄titate recte ppositus fuit ceteris accidētibz: tū qz: substantie sumitior q̄titas ē: tū qz: oīs res aut ē vna aut plēs: vñ vñ vō vel plēs q̄tittatis sciētia colligunt: s̄z nō oīs res mox vt est statim suscipit qualitatem: tū qz: q̄tittas ē a m̄a inseparabilis: nulla ē tm̄ qualitas quā qd̄ m̄a nō deponat: est nāqz q̄tittas rōne materie: oīs vō qualitas est a forma: tū qz: prius est corpi tribus consistens dimensionibus quam esse album.

Sententia autē huius partis quinqz colligatur p̄p̄oibz: prima ē: q̄tittas aliud p̄tinuū: aliud ē discretū: discretū est cuius partes nullo cōi termino cōiungunt: cōtinuū vero cuius partes h̄nt aliquē cōem terminū ad quē videant esse cōiuncte. Sūt itē q̄tittates que ex h̄ntibz p̄positōez adseimicē suis p̄ribus cōstant: alie vero que nullaz partū h̄nt positionē. Et ne idem diuidētis & diuisi seruet rationem respectu eiusdē. Diuisōes iste sunt hoc modo ordinande. Quātitatis: alia cōtinua: alia est discreta: Quātitatis cōtinua: alia ē quātitas cōtinua h̄ns positionē in p̄ribus: alia est quātitas cōtinua carens positionē p̄riū. Et q̄tittat] carētis positionē partū: alia est cōtinua: alia discreta.

Secunda ppositio talis est. Numer⁹ & oratio sunt quantitates discrete: nullus. n. numer⁹ ita ptes h̄z aliquotias: siue nō aliquotias. i. partes multiplicatiuas: aut ptes aggregatiuas vt eas aliquis cōis terminus iugat: sed semp partes ipse disūctē: atqz discrete sunt: ergo numer⁹ est quātitas discreta. Silt & oratio quātitas discreta est: est quidē q̄tittas: iccirco q̄ oīs orō ex noie & verbo constat: sed hec syllabis cōstant: oīs aut syllaba vel lōga vel breuis est: longū vero vel breue sine vlla dubitatione quantitas ē. Et & discreta: cū particule illi ad nullū cōem terminū copulent: & qz non habet sermo de orōne mentali: sed de vocali d̄taxat: ideo Boetius adiunxit textui Aristotelis: dico aut orationem cum voce p̄olatam.

Tertia ppositio est. Linea: superficies & corpus: que sunt mensure intrinsece. Aniplius aut & p̄ter hec: tēpus & locus que qd̄ extrinsece mensurāt: quātitates existunt cōtinue: linee termini puncta sunt: superficies linee: corporis solidi superficies: & cū nulla res suis terminis p̄stet nō erūt p̄cta ptes linee neqz linee superficies: neqz superficies corporis solidi: est aut signū cōtinui. corporis: si vna ps mota sit: totū corpus moueri: vel si totū corpus mouetur: certe simul alie ptes vicine mouebunt. Rursus: tēpus ē quātitas cōtinua: cuius partes ad instans copulantur: vel ipis p̄teriti & futuri p̄sens tēpus cōis est terminus: huius nāqz finis est: illius vero initium. Locus quoqz cōtinuoz ē. cū. n. cuncte partes corporis locū aliquēz teneant: & qui circa corpus est locus per oē spatū corporis: p̄tesqz diffunditur: que oēs corporis partes a loci partibz occupabunt: qd̄ si ita est: qui cōis terminus cōiungebat corporis partes: et termini locus illa quoqz loca q̄ sunt corporis p̄tium iungit: & est eodez modo locus de p̄tinua quātitate: quēadmodum & corpus. ita. n. cōis terminus inuenitur in loco p̄tium: quēadmoduz corporis: iccirco qz corporis locus per corpus omne diffunditur.

Quarta ppositio sit talis. Linea: superficies: corpus & locus sunt quātitates que ex h̄ntibus positionē adinuicē suis p̄ribus constant: numerus vero tēpus: & oīs ex nō h̄ntibus positionē positionē vō p̄tū retinere dicitur: quāz triplex ista natura est: primū vt eius partes alicubi sint. Deinde ne pereant: tertio vt sese ptes ipse cōiungant: & p̄ria se ordinatione continent.

Quinta ppositio est. Album. Actio. Motus quātitates sunt p accidens: principa liter. n. aliqd̄ esse dicitur: qd̄ per se tale est: quale eē demonstrat: fm̄ accidens vero illud qd̄ non p se sed p aliud: tale est: quale esse dicitur: sole igit p̄p̄ie & fm̄ se ipse quātitates dicuntur he que supius comprehenduntur: alia vero p se quantitates non sunt: sed vt ipse ait forte per accidens.

Auerrois d̄rio dicit: in p̄ria docet diffinitioes quātitatis magnas. i. docet diffinitioes quātitat] p̄rias. diffinitio. n. magna idē ē q̄ diffinitio p̄ria. 2. de aīa. 30. & primo de aīa. 11. diffinitio melior idē est q̄ diffinitio p̄ria. C. Itē ait: & quātitatis ē cōtinua & discreta: vñ ē aduer tenduz: si hec quātitas lapidis p̄sideret: quatenus h̄z p̄tez extra p̄tē & vt extensa & h̄ns situz: vocat cōtinuitas: h̄z q̄ est vnitatis: inquantū est indiuisa in se & distincta a qualibet alia: & hec p̄sideratio facit qz cōtinuitas ē diuisibilis: & vnitatis indiuisibilis: & h̄z vnitatis in sua rōne formalit sit simplitio: p̄cto: cū abstrahat a situ: realiter tm̄ punctus est simplitio: vnitatis. C. Rursus inquit: numerus est quātitas discreta: cū in ipso fieri nō possit vt accipiam terminū cōem ad quē p̄tinuētur ptes ipsius. Et sciēduz ē: qz numerus tm̄ numeratus ē ipse res numerate aut fm̄ actū: aut fm̄ potētiaz: numer⁹ effectiue numeras ē aīa humana: numerus simplr numeras formalis ē spēs quātitat] discrete: & est talis numer⁹ simplr numeras vnus p se: cūz quilibet sit vna spēs distincta ab alia: vel vñ indiuidū ab alto seiunctū. 3. metaphysice. 10. vnitates etiaz sunt in potētia nō in actu: in nūero: in cōpositis tm̄ ex m̄a & forma sit vñ: veluti ex actu & potētia: & q̄ Lōmentator dicebat. 3. p̄p̄. 68. numer⁹ ē coaceruū vnitatū: itellebat nūerū eē vnitates simul acceptas.

fm quas numer' pot ee in diuersis subiect. CSciē
duz quoq; numerū abstractū nō hie ee nisi in aīa ob
iectiue q abstractū ab oī determinato genere: pot tñ
oīb' applicari: nec distinguit fm numeratoz disti
ctio: numer' tñ applicat' reb' numerabilib' nō de
pendet ab aīa. nihil. n. operat' intellect' ad hoc vt. ro.
lapides sint decē: est et numer' hoc mō sensibile cōe
ergo nō pendens ab actu aīe. CIterū aduertēduz:
numerū applicatū reb' ab vnitāte extrinseca & mate
riali nō posse dici vnū: s; intrinsece & formalit' & pro
pria natura dicit' formalit' vnus: & cōcludendū ē talez
numerūz distingui re a reb' numeratis: tum qz res
numerate sunt substantie: numer' est accidēs: tum qz
vnitas rei ē res addita rei ergo & numerus numera
tis reb'us: tuz qz numer' maior & minor essent eiusdē
speciei ppter res numeratas esse eiusdē speciei: nu
merus ergo ē forma absoluta diuisibilis: cū sit quāti
tas discreta. CAmpli' ait. De oīone aut manifestuz
est ex re ipsi': qz ē de numero quātitatis: qñ menū
ranf ptes ipsi': & illud ē minus quo possibile est loq;
& illud ē incōsistētia vt longa & breui: sicut. a. & ipīa
etiā est discreta: cū nō inueniat' in pūb' suis termin'
cōis cōtinuans vnā aliq; & illud est qz incisiones sunt
discrete: vna scilz ab alia. Sensus ē: cōiter dī: oratio
que ē quātitas discreta ex mēsuris cōponit syllabas
alicuius dictōis mēsuratū: itaq; in quauis syllaba
reperit' vna mēsurā ex qua cū alia vel alia cōponitur
vna quātitas discreta que qdem oratio nuncupatur.
Et infero cōsolariē: orationē mētales: vcales & scri
ptaz nō esse quātitates discretas: quare lz syllaba vo
cis mēsurē extrinsece p tēpus: tñ intrinsece mēsu
ratur per pūtiā eius mēsurā que sibi inest: sicut acci
dens subiecto inter numerū & oīonez qz tuz ad spēs
discretas est dīa: ex hoc qz in numero iteratio eiusdēz
vnitatis fm sbaz pstituit numerū: in oīone aut nihil
idē reiterat' fm sbam. nō. n. idē elementū vni' & eius
dēz lre septies iteratū pstituit oīonez: quēadmodum
iteratio eiusdē vnitatis pstituit numerū. CIterea
ingit: in linea ē punctus: in superficie linea: in corpore
superficies in tpe instans: & loco cui sint ptes implen
tes qdem cōtinuantur termino cōi: & si hoc est ita: est
ergo ex quātitate continua. CEst sciendum: linea &
superficies in se cōsiderata rationē habent quāti
tas: cum linea sit dimensio: lociter & superficies: pun
ctus aut absolute si capiatur: nullam hz in se rationē
quātitatis: possunt itaq; linea & superficies esse in
predicamēto quātitatis per se: vt si absolute consi
derentur: & reductiue: quatenus sunt termini: at pū
ctus non nisi in genere reductiue locabil'. CExisti
mandum quoq; est per diuisionem linee: puncta que
fuerunt in potentia effici in actu: & per vnionem par
tium linee que fuerunt actu remanere in potentia: ca
piendo potentiam vt opponitur actui distinguenti &
separanti: & ne duo puncta ante diuisionē linee fuis
sent cōtigua vel cōtinua: opus est: vel fateri vnā ptē
linee terminatāz duobus punctis: aliam terminatāz
tantū ex vna pte: quo modo cōcesso fiet diuisio inter
punctū copulante & ptes linee: vel puncta in potentia
sunt vnū p diuisionē. CItē corpus de pdicamēto
quātitatis naturaliter prius est natura terminis ei':
sed mathematici posteri' est: cū mathematici ex flu
ru puncti imaginario causari lineam: linee superficie:
superficie corpus imaginent'. CAlteri' ait: qm ptes
loci sunt inēte sicut ptes corpis qd implet locū suū: si
nō sit loc' vacuitas: ipsa at superficies ē plectēs corp'

extra. Sēsus ē: lz loc' & superficies sint idē re: pstitunt
tñ spēs quātitatis distinctas: quaten' superficies mēsu
rat intrinsece: loc' extrinsece cū sit i corpore locatē. Neq;
ē dicēdū q loquat' Aristo. hic de loco: put erat vacui
tas: qz sic loc' nō distingueret a corpore: antiqui enim
vidētes itra eādē superficiē vasis mō aquā: mō aerem
includi: ptingit' arbitrabant illd spacū interceptū
iter latera vasis ee locū: qgdē reprobanf. 4. pphy. 36.
& 37. CAmpli' ingit: nō inueniuntur ptes eoz s;
mul: cū sint ptes tps & ptes ordnis quib' nō inuenit'
fixio & nō plegit' posteriorē ateriorē. i. ps posterior nō ē
pūtuata prior: & in pūb' qdē tps & numeri ordo ē:
orō vero ingit' Boeti' si quid significat hz ordinem:
si vō nihil significat: iordinata ē: si tñ orō nihil signi
ficans dici possit. CPostremo loquit' quātitates du
plices sunt fm. i. veritate: & accidēs & secundario: &
si quātitates p accidēs eēt quātitates p se: mēsurarē
tur seipis. Sēsus ē: albedo: actio: sunt quāta p acci
dens: & si eēt superficies & tps: idē seipso mēsurarēf.

Digressio.

Expositio hys que ad scriē vboz Aristo. &
Zuer. ptingere videbant: tps ē vt
nōnulle inducant ppōnes: prima est. Quātitas est
genus vnū: in quo incōpleta ea reponunt per que
cōueniēter respōdemus ad iterrogationē factā per
quantū vel quot: & nō est rō mēsure ppria rō quāti
tatis: qz linea infinita nō mēsurat. Quātas mēsurat
que quidē nō est quātitas sed principū quātitatis:
sed est diuisibilitas ppria & adequata rō quātitatis: &
qz quātitas nō solū alijs erat principūz mēsurādī
vel diuisionis: sed et sibi: id poterat quātitas se de
nominare & suas spēs: & hoc in ceteris generib' nō
cōspiciebat: & ita saluat veritas eētialis hui' pposi
tionis: linea est quāta: que et pot ee denominatiua.
In hoc et genere sunt duo prima & minima: pūctus
& vnitas: iter que tñ ē tñ vnū primū & minimum qd ē
mēsurā alioz: pūctus. n. nō est mēsurā cōtinui: qz
tūc aliquoties sumpt' redderet pūctū: & inueniref
pūctū cōpositū ex indiuisibilib' : at vnū eētialit' est
mēsurā numeri: vnū aut applicatū alicui pti conti
nui est mēsurā cōtinui: tantū itaq; vnū erit mēsu
ra in hoc genere. CContra: substantia mltis seclusa
quātitate hz ptes & est in loco: ergo diuisibilitas non
est ppria & adequata rō quātitatis: antecedēs deduci
tur varijs rōnibus. Tū qz: substantia ē prior quātitate
ergo partes substantie pūctus quātitatis. Tū qz: diuisi
bilitas in partes eiusdē rōnis cōcomittat essentiam
quātitatis: & quātitas causat a materia: ergo & diuisi
bilitas in partes eiusdē rōnis causatur a materia:
ergo diuisibilitas primo competit materie: & meri
to materie quātitati. Tū qz: mā sublata quātitate ē ita
hic qz nō ibi: ergo ē in loco. Solutio prime est: ptes
materie quo ad entitatē sunt priorēs pūctus quāti
tatis: in rōne tñ partis sunt posteriorēs: quēadmodū
substantia est prior quātitate: substantia quanta quā
titate est posterior. Ad scdā dico qz quicquid est cā
antecedentis est causa cōsequenti: quando effect'
a causa secunda dependet per illud quo causata est a
prima: diuisibilitas autem pendet a quātitate non
fm qz quātitas dependet a materia: ratio ergo con
cludit nisi qz materia est diuisibilis ratione quāti
tatis. Ad tertiam: non esset materia in loco quāntita
te: cum quāntitas sit ratio essendi in loco: distinctio
enim de esse in loco circūscriptiue & diffinitiue &
sacramentalit'

sacramentaliter: & si Theologica sit & vera: Peripate
ticis tamen non satisficit.

Secunda ppositio talis est: Pūct' ē simplr
indiuisibil' fm oēs dimēsiōes: vñ
in linea finita ē pūct' in actu & in potentia: per pūctū
in actu intelligo punctū terminatē & finitē lineam:
separatē & distinguētē lineā a linea: per pūctū in po
tentia intelligit' pūctus pūtuans ptes linee adinuicē
inter duas enim ptes linee semp pūct' in potentia
medius reperit': & ē pūct' re se iunct' a linea: super
ficie: corpore & substantia: & hec ppositio hys rōnib' ap
probari debet: pūctus ē terminus linee: & id ad qd
copulāf partes linee: s; terminus semp est aliud ab
alio qd terminat ad ipsum. Itē de fine quāt. i. de pū
cto nō dī finitū vñ infinitū: primo pphy. 13. & 6.
pphy. 36. motus puncti per motum corporeis ē
alicuius indiuisibilis: & est per accidens: & in princi
pio sexti demonstrat cōtinuum non esse cōpositum
ex indiuisibilib' : & pūct' celi. 2. sunt tres dimēsiōes
linea est vnus mēsure tñ: superficies duarū. Itē
rum sphaera tangit planū fm pūctum: & nō tangit ni
si fm indiuisibile simplr: qz si tangeret fm diuisibile
essent planū & sphaera eiusdē figure fm ptes se con
tangentēs: ergo aliqua ps circuli eēt plana. Rursus
centrū circuli ē simpliciter indiuisibile: cū sit id a quo
ad circūferentiā oēs linee ducte sunt equales: & geo
metre diffiniunt punctū dicentes: pūctus est id cu
ius pars non est.

Tertia ppositio est. Nulla substantia est ma
gnitudo: nec aliqua qualitas ē magni
tudo: differt qz extēsiō re ipsa a re extēsiā: hys rōnib' :
Materia est potētia: quātitas est act' : primo 2. 5. ca.
pūctus de substantia orbis: & pūct' pphy. 63. mate
ria subicitur trine dimēsiōis: s; nihil subicit' fibūpfi:
& 4. pphy. 51. nō est dīa inter va cuū & corp' ma
thematicū: cū vtrūq; sit tres dimensio nes abstracte
a materia: eodem. 4. hys Cōmentator pūct' incōueniēti
quātitate esse substantiā. Itē mā non resistit cōprimēti
vesicā plenam aere: qz ipsa pot stare super minori quā
titate: nec forma aeris: cū & ipsa possit stare sub mino
ri extēsiōne: nec aliqua qualitas resistit pari ratioē:
ergo quātitas est illa que resistit. Rursus generatio
simpliciter dicta esset augmentatio: cū per ipsaz acq
rat forma substantialis extēsiā: & eēt alteratio augmē
tum: quando per ipsam aliqua qualitas extēsiā acq
reretur. Iterū: substantia sentiret per se: si eēt magni
tudo: cum magnitudo sit sensibile cōe. 2. de aīa. 64.
Postremo qualitati aliqd cōtrariatur: quātitati ni
hil: suscipit qualitas magis & minus: nō quātitas: ē
qualitas a forma: quātitas a materia: ergo nulla qli
tas est magnitudo. CContra: mā preseruata a deo si
ne quātitate & motu locali hz ptē extra partē: ergo
ē qzta & ē i loco i quo prius erat: g. Itē: extēsiō ē res
extēsiā: ne i linea pedali sint infinite extēsiōes: si ē eiz
linea extēsiā extēsiōe distincta a linea: & pari rōne ex
tēsiō erit extēsiā extēsiōe distincta ab illa extēsiōe: & ita
deinceps. Solutio ē: ad primū: mā seclusa quāntita
te non hz ptē extra ptē: & theologice loquēdo: lz pos
sit deus facere quāntitatē sine substantia: nō tñ substanti
am corporeā sine quāntitate: & rō ē: qz de' pot supple
re vicem substantie & nō accidēs. Ad scdū: nō ē ex
tēsiō res extēsiā: & cūtat' pcessus i infinitū: qz vel
extēsiō non est extēsiā: s; ē quo extēsiō ē extēsiō: vñ
si extēsiō est extēsiā: ipsa ex se formaliter est extēsi
ā: & non per aliam extēsiōnem: solet enim esse pri

uilegium quāntitatis: vt cōcedat lineā ee quāntitatez
& quāntā: & extēsiōne esse extēsiōne & extēsiā.

Quarta ppositio talis est: eiusdē rōnis ē fate
magnitudinē & motūz & tēpus ex in
diuisibilibus cōstare & in indiuisibilia diuidi: aut ni
hil hor' hāc cōditionē subire: insecutur. n. motus ma
gnitudinē: & tēpus motū. lz. n. motus & tēpus pecu
liares habeāt cōtinuitates: diuisionē tñ sumūt a ma
gnitudine. Adnotus igit' & tēpus sunt per se: nō tamē
pūmo cōtinua: sed magnitudo prior: cuius sunt acci
dentia: sunt tñ per se quāntitates: cū ptes eoz ad pūo
pūos terminos copulēf: vnde ptes motus ad mu
tatum esse: ptes tēporis ad instans copulāf: ponun
tur ergo. 5. methaphysice. 13. tēpus & motus quantū
tates per accidens: quatenus nō habēt ppriaz diu
sibilitatē: partunt nāq; tēpus & motus ad diuisionē
magnitudinis: & cū sola magnitudo ppriam habeat
cōtinuitatē & diuisibilitatē: ipsa est que loco allegato
appellat' quāntitas cōtinua p se: hic vero facit Aristo
teles tēpus quāntitatē p se: motū quantitatē per acci
dens rōne tēporis: qz hic separat species quāntitatis
fm diuersaz rōnem mēsure: ratio aut mēsure que
inuenit' ex motu est ex rōne tēporis: vnde tēpori cō
ceditur mēsurā fm ppriaz rōnem: at motui non nisi
in quātum subdituit tēpus. Est autē tēpus numerū
raturū prioris & posterioris existentū in motu: prius
nāq; & posterioris in motu se iungunt ratione a motu:
& prius & posterioris in tempore a priori & posteriori
in motu formaliter distāt. prius. n. & posteri' a prio
ri & posteriori in magnitudine: & prius & posteri' in
tempore a priori & posteriori motus origine ducunt:
& ita prius & posterioris accepta in diffinitioe tempo
ris sunt prius & posterioris in motu: ipsa nāq; prius &
posterioris in motu vt sunt ab anima numerata tēpor
ris integraz reddunt diffinitioē. Adnotus aut sumit
pro forma fluente: pū fluxu forme: & formaliter: for
ma flens in tribus vel quattuor generibus collocat'.
Adnotatio formalis est passio: mot' pro fluxu forme ē
successio quedaz: & est quāntitas cōtinua successiua cu
ius ptes copulāf ad inuicē: ē: qd ita se hz: in tali
motu: veluti punctus in linea: & instās in tpe: & in oī
motu est vna successio numero in qua fundat' tēpus.

Quinta ppositio talis est. Locus & superficies
pppter diuersam rōnem mēsure pstiti
tūtur diuerse spēs quāntitatis. mēsurat. n. locus ex
trinsece: & superficies intrinsece: fm tñ essentiaz & qua
tenus sunt sensibilia cōia nō distinguūtur. vnde. 4.
pphy. 34. pertractatur locū primū esse diuisum:
contangentē: & equales locato: ipsumq; esse vltimaz
superficie corpis amplectētis locatū. CContra pūctū
loci & locati ad terminū cōem copulāf: ergo loc' nō
ē superficies. C Solutio ē: eadē ē distātia loci & locati:
cui' distātie locus ē termin' extrinsec': figura & sup
ficies locati intrinsecus & essentialis: & sic ad quēcūq;
terminū copulēf pūctū ill' distātie: vt terminū eēt
tiales: ad eūdē copulāf pūctū loci: veluti ad termi
nūz nō eētiales. Itē quoq; in diuersis locis fm di
uersas ptes locari pot: vt p3 de arborē exite in terra
& aere: & quēadmodū loc' & superficies nō pstituit di
uersa sensibilia cōia: s; bñ diuersas spēs quāntitatis:
ita numer' & oīo vnū sunt sensibile cōe: sed due spēs
quāntitatis discrete: vñ sciēdū ē qz oīo fm mām corp'
ē: cū sit aeris tenuissim' ictus: fm aut qz est pns mo
tus fractū aeris est qualitas qd ē ppriū sensibile au
ditus: fm vō qz mēsurat' indiuisibili qd est elementū
Tibe. sup Predicamē. c 3

vel similia fm diuersos respectus: sic est quantitas. discreta cui pceptio reducitur ad pceptōez nūeri. l3. n. quātuz ad spēs discretas fit differentia inter numez & oionem: & ex hoc qm in numero iteratio eiusdē vnitatis fm sbam cōstituit numerum: in oione autē nihil idēz reiterat fm sbam. nō. n. idēz ellementū vnius & eiusdē littere sepius iteratū cōstituit oionem: quē ad moduz iteratio eiusdē vnitatis cōstituit numerū: nihil minus tū numerus pro vt accipit sensatum cōe nihil aliud est q̄ diuisio p̄nui: vñ discretio numeri fm q̄ est sensatū cōe cōis est ad oēm diuisionē ptium cōtinui fm quā diuisionē diuersa cognoscunt eē sensata que sunt in ip̄is: hec oia frequēti tractatu & exercitio facillime intelligi poterunt.

Amplius quantitati. In tria parte res pprietates quantitates enumerantur. Prima est. Quantitati nihil cōtrariat: & palaz ē in determinatis quātitatib⁹ id est in his que alicuius termino numeri coercent nihil penit⁹ esse p̄rium. Contra: multa paucis & magnū paruo q̄ dicit esse p̄rium. Solutio est: vel hoc nihil est quātitas: sed ad aliqd. dicimus. n. montē parū: milia magnū: & si in domo sint quinquaginta: multi sunt: si in theatro pauci. C. Amplius si sint quantitates: adhuc illis nihil p̄riat: tū ne idēz p̄ria suscipiat: tū ne idēz sibi p̄met sit p̄rium. n. duo p̄ria p̄dicari de eodē: nec respectu eiusdē: nec respectu diuersoz. Itē locus vñ hie aliqua p̄rietatē. sursus. n. & deorsus p̄riu est. Aristoteles nō soluit: cuz ex p̄cedentibus forte pateat solutio. nō sunt. n. sursus & deorsus p̄ria: cuz idē p̄ comparationē ad diuersa possit eē simul sursus & deorsus. C. Contra hāc pprietatē arguit Boetius primo: linea recta linee curue p̄riat. Scdo sup̄ficies alba & nigra: aspera & lenis opponūtur. Tertio corporale & incorporale. Quarto: dies & nox videntur opposita. Quinto: oioni vere aduersat oio falsa. Solutio est: merito quātitates hec nō opponunt s̄z qualitates: curuitas & rectitudo: albedo & nigredo: asperitas & lenitas: q̄litates existūt: nō quātitates. Itēz si diei nox videat⁹ opposita: nō in eo q̄ tēpus est: s̄z in eo q̄ dies ē aer lucidus: nox aer obscurus. C. Rursus: oia tū nō fm id qd significat in quātitate numerat: s̄z fm id qd p̄ferat. Scdm. n. id qd p̄ferit⁹ oratioē: longa syllaba: breuior: cōponit: que oēm oionem nō fm id qd ipsa significat: s̄z fm id qd ad plationē est metiuntur. Amplius corporale & incorporale nō fm p̄rietatem: sed fm p̄riationē habitūz opponuntur.

Secunda pprietates ē. Quātitas nō suscipit magis & minus: s̄z maius & min⁹ ab hoc genere nō auferant. cū. n. quantitati nihil sit p̄rium nō poterit ipsa suscipere magis & minus.

Tertia pprietates ē: fm quātitatem equalitas & inequalitas nūcupat. singule. n. quātitates equalitas atq; inequalitas dicunt: in alijs vō que quātitates nō sunt: nō repit eq̄litas: neq; inequalitas.

Querois p̄rio dicit: & illud est: qz p̄ria sunt in illa essentia: quoz quedā in vltimate lōgitudinis: qd autē dī in relatiōe ad aliud ab eo nō inuenit aliqd significatio qd sit in vltimate lōgitudinis ab eo: cum dicat in relatiōe ad res finitas. Sensus ē: duo p̄ria nequeūt p̄dicari de eodē: nec respectu eiusdē: nec respectu diuersoz. Contra: nōne album & nigrum p̄dicant de pallido. Distinctio de cōtrarijs fm eē p̄fectū & i p̄fectū soluit: albū & nigrū fm eē p̄fectū de eodē minime affirmant: at magnū &

puū si eēt p̄ria: non essent p̄ria nisi fm esse p̄fectum. C. Itē inq̄: locus superior q̄ est cōcauū orbis vñ p̄rius loco inferiori qui est mediuz mūdi. s. locus terre qui est cōcauū aq̄ & cuiusdā ptis aer]. Et sciēdū est: terra mixta a concauo partim aque: & partim aeris: & a cōuexo aeris per porositates terre ingressi circūscriptiue locatur: terra autem simplex circūscribitur ab aeris cōcauo in porositatibus terre ingressi iter terrā simplicē & mixtam: & dicit Alber. magnus qz virtus conseruatiua terre perfecta est in centro: inchoans in cōcauo aque: iō mot⁹ terre est simplr deorsum. Alij scribūt qz q̄ centrū grauitatis terre est centrū mūdi: terra tūc est naturalissime locata nō a medio mūdi sed a sup̄ficie p̄caua aque & aeris: q̄ qdē sup̄ficies sūt loc⁹ simplr deorsum: qz locat id qd ē simplr deorsus: ab illis. n. terra circūdat. Aqua vero local concauo aeris & cōuexo terre. Aer cōcauo ignis: & p̄uexo aq̄: ignis cōcauo lune & p̄uexo aeris. C. Ampli⁹ ait: & qz ip̄i volūt hic elōgationē: elōgationē inesse & nō elōgationē in spacio. i. p̄ria debēt distare distātia formali nō distātia fm spaciū: albedo. n. q̄ est sursum nō cōtrariat albedini deorsus: s̄z albedo & nigredo siue sint sursus: siue deorsus: aduersant: & subiūgit. Aer. & sile ē qz sit p̄rietas hec sequēs q̄titate i eo q̄ ē vbi: & nō in eo q̄ ē q̄titas: neq; in eo q̄ ē aliqd: s̄z sup̄ & inferi us: s̄z hec res ē res accidēs relatiōi sicut accidit quātitati: & pp hoc nō ē necesse ex hō vt credat qz sequat relatiōē p̄rietas. Sensus ē: cū sursus & deorsus sint relatiua: & dicant de eodē respectu diuersoz nō poterūt eē p̄ria. Unde sursus & deorsus i mūdo sunt loca disticta: & vbi totalia: & spēs loci: an: retro: dextrū & sinistrū sunt tm p̄tes: oēs etiā dīe positiois cuiuslibz corpi subcelesti attribuūtur in p̄p̄tate ad celū: pars versus oriēs dī dītra: vsus occidēs sinistra: pars subiecta polo antarctico ē sup̄ior: subiecta polo arctico inferior: pars nobis meridionalis ē ps aterior: regio opposita p̄ meridionali vocat⁹ ps posterior: & dixerūt expositores qz in loco p̄ sup̄ficie nō inuenit p̄rietas: sed bñ p̄ virtute p̄seruatiua locati. C. Contra hāc pprietatē arguit. s. p̄physicor. r8. dicit: cā vlt p̄pter quam est possibile vt mot⁹ solūmō sit in quātitate: qualitate vbi est: qz p̄ria existūt in eis: hec. n. necessaria cā ē in esse eoz: q̄ cū augmētatio & diminutio sint motus p̄tinetes ad gen⁹ q̄titates: quantitati aliqd p̄riat. Solutio est: termini qdē mot⁹ p̄rii existūt p̄tittua & mediata: & mot⁹ oīs de p̄rio in p̄riu: mouet celum de cōtrario in cōtrariuz: quatenus mouet ab vno extremo dyametri circuli ad aliud extremū eiusdem dyametri: inter magnū & puū: remissus & itēsus: an & retro p̄rietas existit idonea p̄ motu p̄ficiendū cū inter ea mediū inueniatur oportūm. Declarat et motus inueniri in quantitate: vnde l3 quantitas non cōtrarietur quantitati: tamen vt minor ex maiori habet oppositum modum essendi & imperfectiorem q̄ maior ex minori saluat in quātitate motus. C. Rursus ait: & in his duobus proprijs communicant quantitas & substātia. s. in hoc qz nō ē eis contrarium & i eo qz nō recipit magis & min⁹: vñ intētio & remissio p̄ admixtionē p̄cedit q̄litate de tertia spēs: extētio vō ē vna cōditio q̄ q̄titati attribuit: due. n. q̄litates p̄rie cōpossibiles existūt s̄z certos gradus: at due q̄titates sūt penit⁹ icōpossibiles: sūt. n. tria q̄ nā nō p̄mittit vacuū. s. infinitū: & p̄nerationē dimētionū. C. Postremo ait: d̄ q̄litate non dī equale: neq; ineq̄le: sed dī simile & dissimile. Sensus est: identitas & equalitas:

equalitas: similitudo: relatiōes sunt p̄ modū vnius: distinctio: inequalitas: dissimilitudo p̄ modū numerū: idēptitas & distinctio inter ea cadunt q̄ in genere substātie inueniunt: similitudo & dissimilitudo in genere qualitatē: eq̄litas & ineq̄litas p̄dicamēto quātitatis p̄cedunt. Et infero corollarie has ppōnes eē veras: fortes & Plato sunt eiusdē speciei: & numero distingunt: hō & asin⁹ differūt spēs: & sunt eiusdē generis: hec albedo & h̄ albedo sunt siles i spēs: & dissimiles in numero: albedo & nigredo sunt siles in genere & dissimiles in spēs: hec linea: & hec sunt equalēs i spēs: non eedez: nō similes: linea & sup̄ficies sunt spēs inequalēs: nō distincte: nō dissimiles: in alijs vero p̄dicamētis reperit nō idēptitas: & l3 cōiter cōfundatur vocabular: veritas tū peripatetica est: qz ista ppō est falsa: hec albedo differt spēs a nigredine: sed ista est vera: hec albedo & hec nigredo sunt dissimiles s̄z spēm: & rō est ista: nāz si hec albedo esset dissimilis huic nigredini & distincta: idem diceret ad vñ bis p̄ se & primo fm eūdem moduz stante eodē fundamēto formali: & similr eodem termino formali.

Digressio.

Et predicamētū quātitatis suū habeat cōplēmentum due ppōnes approbade sunt prima est: dimētio est mae coeterna: nō est. n. simile de mā respectu formaz: s̄z aliu & quātitatū & respectu quātitatis: qz mā acq̄rens vñ formā s̄z alēz p̄dit aliaz: & mā seu cōpositū suscipiēs vñā qualitātē fm eē reale amittit aliam: nō est sic de quātitate: qz aliter corpus fieret ex nō corpore & dimētio ex nō dimensione: & sic formae corporales essent sibi muticē p̄rie succedētes in eodem subiecto. Item oīs forma s̄z alis esset indiuisibilis: ponūtur. n. hac de cā dimensiones in mā: vt forme recipiant in mā diuisibiliter: qz dimētio est rō diuisibilitatis: ad oēm deinde formā s̄z alēz cōsequitur determinata quātitas: p̄rio d̄ aia. s3. 2. de aia. 60. diuersitas formarū est cā diuersitatis in quātitate & magnitudine: vñ eadē numero quātitas pōt eē nunc magis & nūc minus extēta: & quātitas vt idifferēs est ad varias extēsiōnes & figuras: vt sic vocat interminata: vt autē cōiuncta extēsiōnibus & figuris & varijs formis s̄z alibus terminata nūc p̄at. Quare in rare factōe nō acq̄rit noua quātitas sed nouus terminus quātitatis in rarefactōe nāq; manet eadēz mā p̄tise ergo eadē quātitas. Itē si sic: posset idēz accidēs numero trāsire de subiecto in subiectum: dato qz bipedali quātitati ageneret quātitas pedalis p̄ rarefactionē: sit mā subiecta: quātitati pedali acq̄rite. A. cōstat qz. A. p̄rio info: mabat aliqua p̄te bipedalis quātitatis: & nūc info: mabat pedali quātitate ergo illa ps bipedalis quātitas trāsuit de mā. A. ad aliā mā ergo de subiecto in subiectum.

Secunda propositio talis ē. Quātitas ē accidēs absolutū: cū nō depende at nisi vna depēdētia: a subiecto: scilicet: vbi accidēs respectiuum duplici p̄ndet d̄pendentia a fundamēto videlicet & a termino. C. Contra: nullū absolutum pōt fundari in respectiuo: cū fundamētū sit absolutū fundato: quātitas autē continua fundat in respectu: cum dicat actio longa & p̄tinua. Itē oīs forma q̄ p̄ motū acq̄rit h̄z in se continuitatem quantum ad suum fieri: cum habeat partes inuicem continuatas sed vbi est forma q̄ per motū localē acq̄rit: q̄ h̄z in se p̄tinuam quātitatē: tū vbi est purus respect⁹: ergo.

Amplius numerantur relatiōes: ergo numerus ē forma respectiua. C. Solutio est: ad primū: actio dicitur longa & cōtinua: capiēdo actionē pro re acta: res autē acta denominat p̄tinua: pp motum pro fluxu forme ibi concurrentē. Ad secundū: vbi acq̄ritur p̄ motum localē & nō est cōtinuū: spatūz super qd fit motus localis opus ē vt sit cōtinuū vel contiguūz. Ad tertium: vel distinctio de numero predicamētali & transcendentī soluit: oriz numerus predicamētalis duntaxat ex diuisione cōtinui: numerus vero trāscendens oibus applicari pōt. Nel vnitates relatiōnum nō fundant numez: nisi quatenus habēt eē conceptūz: & tales vnitates vt habent esse conceptūz pōt sunt fundare numez rem absolutā: sed quomā d̄ quātitate satis dictum est: ad relatiōez ordinem sequēti lectione transibimus.

Ad aliquid vero. Quia quātitatē cōtinua ad aliquid cōsequitur: recte post quātitatē relatiōez series ordinata est. Itē cū superius de quātitate tractaret: relatiōez mētio facta est: cum de magno paruoq; diceretur: vt ergo p̄tinua & nō esset operis interruptū diuinctio: ideo quātitate finita: de relatiōe p̄posuit. Sentētia autem huius partis stat in hoc: ad aliquid sunt quocunq; id qd sunt alioz esse dicunt: vel quomodolibet aliter ad aliud: & hec distinctio p̄sentit relatiōis fm esse & fm dicit: relatiua. n. fm esse sunt que fm id qd sunt: sunt ad aliud: & cum hec distinctio cōmunit esset septem generibus respectiuis: induxit Aristoteles exempla de habitu & positione: sunt enim accubitus: & statio & sessio positiones quedā: a quib⁹ quidem subiectum denominat iacere: stare & sedere. Est nāq; vniuersale p̄ceptum qz abstractū ē id quo concretum est tale.

Querois. p̄rio dicit: & res relatiue sunt quarum quiditas & esse dicit in cōparatione ad aliud: siue per se siue per cōiunctionem p̄positionis: sicut idem & similia. i. res relatiue sunt q̄ dependent duplici d̄pendētia a fundamēto scilicet p̄ termino. Itēz ait: & positio ē ex relatiōe aliquo mōz iacebit nāq; & stabit & sedebit nō ex positioe sunt sed ex rebus denominatis ex noibus ex positione. i. positio est relatio aliquo modo. i. non est relatio posita in quarto predicamento: vnde tantū valet dicere ad aliquid: quantū accidēs respectiuū: & hoc nomen accidēs respectiuū ē nomen analogū septem generibus: at in predicamento relatiōis accidentia respectiua que quattuor requirunt: fundamētū scilicet & terminum: & rationē fundandi & rationēz terminandi: sex vltima genera exigūt dūtaxat fundamētū & terminum: sunt relatiōes quarti generis relatiōes in trinfecus adueniētes: que necessario consurgūt p̄ nōto fundamēto & termino: sex vltima p̄dicamenta respectus extrinfecus adueniētes appellari solent.

Digressio.

Quāuis perardūz sit de relatiōibus ad mētem Aristotelis & Querois differere ob illustrium auctoz nō simulatas contētiōes: placet tū mihi vt vobis re gratam faciā nōnulla inducere documenta quibus ea q̄ de relatiōibus mente cōcipio plane explicent. Primum sit tale: relatio ē ens reale formaliter a fundamēto & termino re ipsa scilicet: ratio est. r2. methaphysice. 29. dubitans Aristoteles vtrum altera aut eadem essent p̄incipia & elle/

menta substantiaru & eoz que sunt adaliquid: indu-
cit hanc rōnem: si sba & relatio habeat eadem pncipi-
pia & elemēta ergo substantia & relatio ex eisdē erunt:
sed inveniētes est inquit Lōmentator vt sint eadez:
tunc n. substantia & relatio essent sub eodē pdicamēto
ergo nequeūt substantia & relatio eē eadem res: neqz
pōt substantia esse pncipiū relationis: quātuz ad id
qd est materiale in ea: q: si sic relatio dissolueretur in
substantia: oia. n. dissoluunt in elemēta qd saltē veruz
est de elemēto qd est mā: lz forte non in eo qd est for-
ma: verba Averrois sunt ista: similiter impossibile ē
ponere vnu alioz esse elemētū oīum verbigrā re-
lationē: cōtingeret. n. oia esse relatiua & cōtingeret
vt in aliqua hora: dissolueret substantia in relatione:
aut relatio in substantia & hoc cōtingit in genere qd
est mā non in eo qz forma. C Item nō sunt omnium
predicamentoz eadem elemēta propria: sed soluz
sunt elemēta omniū pportioabiliter ergo qualitas
& quātitas nō sunt propria elemēta relatiōis: voluit
ergo pbs alterius & alterius predicamētū alia & alia
esse pncipia propria: nō obstat qz accidētia depē-
deāt a substantia: ergo fundamēta relationū nec sunt
relationes: nec pncipia elemēta relationū. C Lō-
tra: ergo ad relationē est mor: & n. posset relatio rea-
lis aduenire alicui sine mutatione facta in ipso. ha-
beretqz relatio pncipiū productionē & cōseruatōez.
Solut sanctus Thomas. s. physicozū. idēitas qua
res est eadem subipā est sū rōnez ex parte vtriusqz
extremi: relatio inter scientiam & scibile est realis in
vno extremo: & sū rōnem in altero: sū dextrum &
sinistrum in animali sunt relationes reales: in colū-
na vero sū rōnem tm: reperiunt & relationes reales
ex parte vtriusqz extremi: nō videt ergo difficile qz
mutato extremo in quo relatio realiter existit de no-
uo: dicatur aliquid relatiue dealte ro absqz sui mu-
tatione: cum nihil ei realiter adueniat: sed in illis in
qbus relatio inuenitur realt in vtroqz extremozum
apparet difficile qz aliquid relatiue enunciet de vno
p mutatoez alterius absqz mutatoe sui: cū nihil d no-
uo adueniat alicui absqz mutatoe eius cui aduenit:
vñ dicendum est qz si aliquis per suam mutationem
efficiatur mihi equalis: me nō mutato: ista equalitas
primo erat i me quodāmodo tanqz in sua radice ex
qua hz esse reale: ex hoc. n. qz habeo talē quātitatez:
cōpetit mihi qz sū equalis omnib⁹ eandēz quantita-
tem habētib⁹: cū ergo qspiam de nouo accipit illam
quātitate: ista cōis radix equalitatis determinat ad
istum: & ideo nihil mihi aduenit de nouo p hoc qz in-
cipio esse alteri equalis p eius mutationē: quare hz
sanctum Thomam subiectū recipiens relationē rea-
lem de nouo se hz qdem aliter qz prius nō tm moue-
bitur aut mutabit: lz. n. oē qd se hz ad se aliter qz pri⁹
moueat: non tamen omne qd se hz aliter nunc qz
prius mouetur: quia quod se habz ad alterum aliter
nunc qz prius nō mouetur. C Contra: hoc se habet
ad alteruz realt alr nūc qz prius ergo se habet ad se
aliter nunc qz prius: cum sit factum compositius p
aduentum noue relationis realis: pōt itaqz affirma-
ri realē relationē nō aduenire alicui de nouo sine mu-
tatione illius: ad relationē tm nō est mor: qz nō pdu-
citur nisi cū alio ad eius eē reqsio. C Itēz si relatio
reipsa a fundamēto differret: & veritas pncipiū esset
relatio subiectue existens in ipsa ppositione: eadez
propositio simul & semel & vera & nō vera inueniret:
somet quispiam istam ppositionem: prima intel-

lignētia nihil producit: in cuius mente permaneat
vsqz ad. A. instans in quo Deus nihil penitus pro-
ducat: in tali momento talis ppositio erit vera:
quia ita erit sicut per ipsam adequate significabitur:
erit aut nō vera: quoniam in illo instati nullus respe-
ctus veritatis denuo in ipsa reperiet: nihil nāqz pro-
duci pōt nō concurrente causa prima. Solutio ē: illa
ppositio: prima causa nihil pducit: sicut falsa formalit-
ter vsqz ad. A. instans exclusiue: in. A. instanti est vā
fundamentaliter: non vera formaliter: exemplo hec
rāsiō dclatur: si essent duo alba actu: & nō actu simi-
lia: carētia scilicet similitudine formalit: essent similia
fundamentaliter: nō formaliter. Stāte hoc documē-
to: palam est qz hoc nomen relatiuū nō est nomen se-
cunde intentionis: sed ex vsu loquentiū ē nomē con-
cretum a supposito dūtaxat: quāobz hēc psequētia
nō valet: sortes est pi: pater est relatiuū: ergo sortes
est relatiuū: neqz est verum qz relatio sit ens reale nī
realiter a fundamēto distinctū: cū. n. relatio sit ens
reale formaliter: & fundamētū sit ens reale formalit-
ter: & relatio & fundamētū nō se habeant sicut supe-
rius & inferius: ergo relatio reipsa a fundamēto se-
iungetur: est. n. apud me pceptū vniuersale. Quā-
documqz sunt aliqua non se habentia sū superius &
inferius quozum quodlibet sit ens reale formaliter:
illa realiter distinguunt.

Secundum documentū sit tale. Relatio/
nes nō vnus & numeri con-
stituunt primum modū relatiuoz. Secundus modus
comprehendit relationes actiū & passiū: mouentis
& mobilis: at in tertio modo inueniuntur relationes p
modum mensurę & mensurati. s. methaphysice. 20.
idēitas: similitudo & equalitas relationes sunt p mo-
dū vnus: distinctio: dissimilitudo: inequalitas per
modum numeri: & vnaqueqz istaz tantū vni proprie
attribuitur predicamento: vocantur autē relationes
per modum vnus: quia ratio fundandi & terminādi
nō numeratur: p modum numeri: qm ratio fundādi
& terminādi multiplicantr: & est attendendū qz rela-
tiones modo vnus sunt relationes equipantię: mo-
do numeri disquantię: cui relationi disquantię nī
repugnat hie extrema eodem noie nominata: ppter
distinctioez: pōt etiam eadem relatio eē per modū
vnus & numeri variato fundamēto formali & termi-
no formali: veluti inter producens & productum ca-
dit relatio modo vnus: quatenus sunt eiusdem spe-
ciei: modo numeri inquantū distinguuntur numero.
C Amplius paternitas & filiatio nominant relatiōes
actiū & passiū: quia requirūt actionē & passiōē pre-
cessisse: id aut qd nominat: pater fundamētū est pa-
ternitatis: qz illud est fundamētum relationis qd su-
scipit in se relatione: id qd est filius est terminus illi-
us relationis: potentia actiua patris ē ratio fundādi
paternitatz: potentia passiua filij ratio terminādi.
C Item relatio mensurabilis ad mensuraz pertinet
ad tertium modū: vt scientia ad scibile: & intellect⁹
ad intelligibile: nec ē mutua: sicut alie de primo mo-
do & secundo: est aut manifestū qz per mensurā & mē-
surabile intelligimus exemplar & exēplātū: exempla-
tum. n. dependet ab exemplari: cū sit imitatiuū illi:
& sic scientia dependet a scibili cuius ē imitatiua: & ē
aduertendum qz relationes tertij modij fundantur i
oī re cuiuscūqz generi & forte sup ideā i mēte diuina.

Tertium documentū sit tale: vnum non pōt
referri ad vnum bis per se & pzo
sū eūde

sm eūdez modū stāte eodē fundamēto formali & sū-
eodē termino formali: & rō est: qz non pōt idem res/
ferri pluribus relationibus eiusdem specie ad vnu
idem: nequit enim vnus pater referri ad vnum
filium duabus paternitatibus: & hec est causa qz hec
albedo est dissimilis illi nigredini: & non ab eadem
specie distincta: at relationibus diuersozum modo-
rum idem conspicitur plane referri ad idem bis p
se & primo. nam sū doctores de via cōmuni: sciētia
ab obiecto seungitur productur & mensurat: & licet
vnus non possit referri ad idem bis per se & primo:
potest tamen idem bis referri ad plura relationibus
eiusdem modi: & eiusdem rationis: nam hec albedo
referretur ad hanc albedinē similitudine: ad illā nigre-
dinem dissimilitudine: ad duas autēz albedines ref-
fertur duabus similitudinibus eiusdem rationis. Et
intra corolarie tot paternitates inueniri in sorte: qz
sunt filij sortis: neqz colligit hec sequētia: plures pa-
ternitates ergo plures patres: quēadmodū nec v3
sortes hz plures sciētiā ergo est plures sciētes: est
nāqz regula generalis: qz cū multitudine formarum
accidētaliū sit vnitas suppositi habētis formas: nō
valebit ergo pna a plurificatiōe forme ad plurifica-
tionē cōcreti importāns formā & cōnotantis suppo-
situm: & lz sit impossibile qz eadez albedo numero sit
in varijs subiectis loco & subiecto distinctis: posito
tamen hoc per possibile vel impossibile: eēt plura
alba vna albedine numero.

Inest autem & Sentētia hui⁹ partis cō-
stitit in quattuor propo-
sitionibus: prima est. Relatiua nō reculant suscipere p-
rietates: virtus nāqz que est mentis affectio in bonā
partem difficile cōmutabilis aduersat vicio quod ē
affectio in malaz ptem ipsa quoqz difficile mobilis
diuturnitate pdurans: cū igitur ipsum adaliquid pter
vllum aliud pdicamētuz intelligere nō possumus: pa-
trem. n. & filiu: dūm & seruū sū istam pderamus:
duplū & dimidiū sū quātitate sciētiā & ignorātiā
pauē dispositionis sū qualitate: suscipiet relatio di-
ria sū existentia predicamētoz de qbus relatiua di-
cunt. C Est pderandū qz prima qbus qualitatez ve-
rius dī relatio qz qualitas: vñ sciens sū sciētiā quā
adeptus est: maxime dī adaliquid. lz. n. sit spē equali-
tatis scia sū qz est in aia: sicut in subiecto: & aia de-
nominet sū qz dī sciens vel prudens: tm sū qz est in
se vel sū suaz generationē qua generat in aia maxie
est adaliquid: cognitio nāqz acgrī intellectui nulla mu-
tatione facta in ipso intellectu.

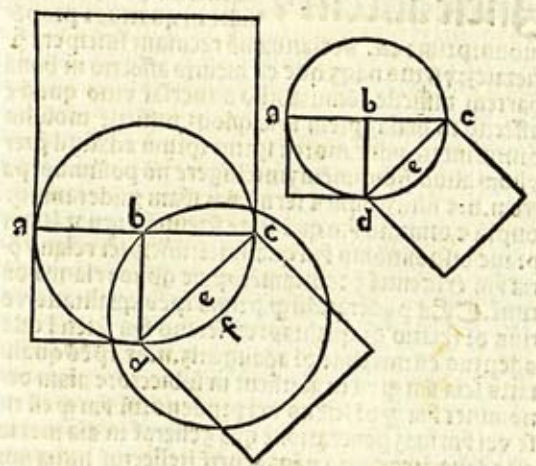
Secunda propositio talis existit: relatiuis
cōceditur ista proprietates que est
suscipere magis & minus sū scilicet cōditionē funda-
mentozū. Cōtra: inquit Boetius: cū quātitatez pro-
pziuz sit dicti equale & inēgle: & quātitas magis atqz
minus nō suscipiat nō suscipiet equale & inēgle ma-
gis & minus. Rē spondet: equale vel inēquale non
est quātitas cū sit propziū: sed est quedaz qualitas &
passio quātitatez. Alia solutio est: relatiua suscipiunt
magis & minus: vūmodo fundamētuz suscipiat ma-
gis vel minus: vel magis & minus: sunt q arbitranr
inēquale sū qz magis vel minus recedit ab equalē
suscipere magis & minus: ergo equale non suscipiet
magis & minus sed bene inēquale: vnde relationes
fundate in quantitate determinata non suscipiūt ma-
gis atqz minus: sed bene ille que fundant in quan-
titate indeterminata.

Tertia propositio est ista. Omnia relatiua ad
conuertentiam dicuntur: quibus nō est
dem casibus conuertentur: sed casu aliquotiens dif-
ferunt sū locutionem: & hoc tccirco euenit: quia om-
ne ad aliquid esse sūm ex alterius habitudine & com-
paratione trahit: requiritur ergo qz conueniens assu-
gnatio explice: nisi. n. relatiua conuertenter apten-
tur: conuersio nulla conspicitur: in omnibus autem
ad aliquid conuersionem expectari nō esse est: si ve-
ro desunt noia: ex eo qz prius dicitur nomen singen-
dū ē: sicut ex eo qz ē ala: qm id pri⁹ ad alatu dicitur:
que auis ad alam non conuertitur: denominatio su-
menda est vt dicatur alatum: atqz hoc idem & in cete-
ris relatiuis: licet intelligi: manifestum est: ergo quo-
nam in his quoqz que confesse sunt ad aliquid & in
quibus nomina sunt: non erit relationis propria cō-
uersio si non conuenienter & ad aliud ad qd proprie
dicitur assignentur: non referretur enim seruus ad ho-
minem: & dominus ad bipedem: nisi tāqz ad ea que
sunt illis accidentia. Sū autē relatiua conuenienter
assignata: quando vno permāte cunctis alijs pe-
reuntibus relatiuozum predicatio constat: & quo pe-
reunte cunctis alijs permanentibus ad aliquid pre-
dicatio non manet: illud est ad qd cōuenienter noia
relatio referretur. C Cōtra: Boetius duo inducit du-
bia que contra Aristotelē quidā culpandi studio po-
suerunt: in primis nō videtur solius relatiōis ad cō-
uertentiam dici: si quis enīz sic dicat: cū sol super ter-
ram ē: dies est: & cū dies est: sol ē super terrā: recipi-
unt hec quoqz puerfione: que p fesse a relatiuozū def-
initionē segregata sunt: ergo nō in solis relatiuis ca-
dit ista conuersio. Solutio est: propziū est hoc relati-
uozum sū aliqua habitudinem eodem modo conuer-
ti: qui. n. dicit: cū sol est super terram: dies est: & cum
dies est: sol est super terram: nullam habitudinē mō-
strat: sed tantūmodo consequentiā ostendit: conseq-
tur. n. super terrā solem esse: cum dies est: & cū sol su-
per terram cursum agat diem esse: cum vero aliquis
dicit: filius patris filius: & pater filij p3 habitudines &
comparationem & quodāmodo continentia vtrunqz
declarat: hinc est qz solet fieri differentia inter cōuer-
sionem que est proprietas propositionum vel termi-
nozū quatenus existunt in propositione: & conuer-
sibilitatem que cadit inter terminos qui de se inuicē
vniuersaliter predicantur: & conuertentiam que con-
sistit in mutua aliquozum habitudine. C Rursus ait
Aristoteles: esse hominē & bipedē accidere domino
& seruo. Cōtra: substantia nō accidit accidēti: quia
substantia nō est accidens: ergo. Solutio ē: interdū
consuetudinē Aristotelice est: que secundo loco ex-
trinsecus predicantur dicere sū accidens predicari
seruus aut prius ad dnm est: secūdo vero loco ad ho-
minem: ergo sū accidens dixit secūdo loco: volens
ostendere extraneā & non conuenientē fieri predica-
tionem: si quis ad hominē vel bipedem seruum & nō
ad dominum referat: & 2. de aia. 65. solutus suz dicē:
substantia accidit albedini sū qz est per se sensibilis
nō tamen absolute: vnde substantia nō pōt esse sub-
iectum accidentum propriozum: quatenus sunt im-
mutatiua sensuum. Sed vt entia sunt bene subiectū
tur illis.

Quarta propositio talis existit. Aliud relati-
uis propriū concedit qd est vt sint si-
mul natura. & si vno posito vel sublato: ponat aliud
vel pereat: & neutrum sit cā alterius: relatiua ergo for-

maliter sumpta sic se habere cōspiciunt: q̄ vnū non exigit aliud: neq; vnū prius est nā reliquo: quā ob rem subiectū prius est nā propria passione: cū p̄p̄tū perigat subiectū qd̄ quide; prius proprio palaz extitit. Contra: nō est in oibus relatiuis simul esse natura: nam cū sciētia & scibile relatiua sint: antiquius est scibile q̄ sciētia: qd̄ vero interposuit: in paucis vel nullis hoc q̄ reperiet simul cū scibili sciētia eē: sensus est s̄m Boetius: quasda; res animus sibi cōfinigit: que tunc sciuntur: cum ea sibi animus finxerit: & esse incipiunt qm̄ in opinione versant: & hec simul habent esse & sciri: in paucis ergo p̄spicitur vt simul cū sciētia scibile sit: sed quoniam nihil qd̄ in substantia non permanet neq; in veritate p̄sistit sciri pōt: sciētia. n. est rerum que sunt p̄prehensio veritatis: & q̄ quid sibi animus fingit vel imaginatiōe reperit: cū in substantia atq; veritate cōstituitur nō sit: illud potest sciri nō dicitur: atq; ideo nō est eorū sciētia vlla scircō dixit: in paucis vel nullis: vel dixit in paucis p̄pter moralia: & addidit in nullis: q̄ ipsa moralia vt p̄cepta precedunt sciam. Item scibili sublato aufertur sciētia: at si scibile esset cōstitutus: nō omnino sciētia cōsequit: vt circuli quadratura si est scibilis: sciētia quide; eius nūdum est: illud vero scibile est. C. Dicit Boetius: Aristotelis quide; temporibus nō fuit inuentū quadratū equale circulo: post vero reperit: cuius quoniam longa demonstratio ē pretermittenda est: Moderni volunt vt Brisoportiones lunares quadrauerit: eas & rectificando & incuruando: quod equalitate extensionis arguit nō cōtinentie. At Cōmetator fatetur portiones lunares quadrari posse: que q̄ circulum per diuisionē nō cōsumunt: ideo non colligitur circulus quadrari posse. Ostendo autē portiones lunares quadrari: supponēdo primo: si sit aliquis triangulus habens aliquē angulum rectū: quadratū factū sup eius base est equale duobus quadratis que ex duob; reliquis lateribus cōstituuntur: & est p̄positio. 46. primi elementorum euclidis. Suppono secūdo: signata vna linea recta & diuisa in duas partes equales: si ex illa fiat vnū quadratum: illud duplū inuenietur ad quadrata ex illis partibus equalib; cōstituta. Suppono tertio: talis est p̄portio circuli ad circulum: qualis est quadrati dyametri ad quadratū alterius: & est p̄positio secūda 12. Euclidis: his stantibus fiat vnus circulus cuius dyameter sit. A. B. C. deinde exeat a centro vna linea p̄pendicularis. B. D. deinde ducatur vna linea recta exiēs. A. D. & terminetur ad. C. & sit. D. E. C. & ita factus est triangulus habens angulū rectum in puncto. B. deinde ponat circulus cuius pes imobilis sit puncto. E. ipsius linee. D. E. C. & fiat circulus & apparebit portio lunaris que erit. L. F. D. p̄bas mō q̄. L. F. D. sit equalis. B. L. D. triangulo: naz p̄ prima suppositione: quadratū cōstituitur ex base. D. E. C. trianguli. B. L. D. est equale quadratis q̄ ex duobus alijs lateribus cōstituuntur: sed cū linea. B. D. sit equalis linee. A. B. ergo quadratus basis erit equalis quadratis ex laterib; A. B. & B. L. at per secūda; suppositione: quadratū factum ex linea. A. B. L. est duplū ad quadrata facta ex lineis. A. B. & B. L. sed cum quadrata. A. B. & B. L. sint equalia quadrato facto sup basi ergo quadratū. A. B. L. erit duplū ad quadrato super basi: & per tertiam suppositiones: qualis est p̄portio quadrati dyametri sui ad quadratū alterius: talis est p̄portio circuli ad

circulus: ergo cū quadratū dyametri circuli maioris dicatur esse duplū ad quadratū linee. D. E. C. que est dyameter minoris: ergo circulus ille maior erit duplū ad circulum minorem: ergo tantum valet. A. B. C. pars circuli maioris: quantum totus ille circulus: minor ergo medietas ipsius. A. D. B. C. tantum valet quantum medietas circuli minoris: nam si medietas circuli maioris valet precise totum minorem: ergo quarta pars circuli maioris valebit medietatem minoris precise: ergo tantum valebit. B. D. E. C. quantum. D. F. L. relicto modo illo cō. D. E. C. B. inferitur q̄ tantum valebit. B. D. E. C. quantum. D. B. L. sed cum. D. B. L. F. sit portio lunaris: ergo illa portio lunaris equalis erit. B. D. E. C. triangulo: constat autē q̄ quelibet figura triangularis quadrari p̄t: ergo pōt portio lunaris quadrari: iste autē portiones lunares: q̄ consumunt totā circūferentiā circuli & nō totū circuli: ideo licet ipse quadrari possint: circulus tamen ob hoc non dicitur quadrari: & iste error a Geometra soluendus ē: quia p̄cipia retinet geometrie: cum Antiphōte vero nō loquitur Geometer: qui quadratū circuli tollebat sectionem in infinitum: qd̄ apud mathematicos proloquitum ē & cōis quedam notio: hoc autē p̄cipiū continuum est diuisibile in infinitum p̄suppōit mathematicus simpliciter & absolute: & nō tanq̄ probatum in scientia naturali: p̄senti declarationi figure subsequeutes deseruiunt.



C. Rursus: si oīo animal non sit: sciētia quide; funditus interibit: nihil tamen prohibet scibilibus plurius esse. Scibile quoq; prius ē sensu: q̄ sublato qd̄ sentiri pōt: sensus oīo sublatus est: at si sensus deperat: scibile permanebit. Dicit Boetius: si cuiuslibet sciētia nō sit: ipsius quidem poterit per se remanere: scibile vero esse nō poterit: hoc idem de sensu: si gustus pereat: mel fortisā permanebit: gustabile autem non erit: ita si sensus deficiat: res quide; que sentiri poterant sunt: scibiles vero nō sunt sensu percunte. **Auerrois.** primo dicit. Itā sequitur res relatiuas q̄ sint contrarie: & exemplum illius sunt virtus & vitium. Contra: virtus & vitium nō maxime distant: ergo nō sunt contraria. Solutio est: virtus & vitium maxime distant in genē motum nō nature. Itē virtus nō refertur ad vitium. Solutio est

Itio est: sunt q̄dez relatiua: nō autē relatiue opposita pater & filius respectu eiusdē sunt relatiue opposita Amplius: virtus & vitium opponūtur relatiue ergo nō cōtrarie. Solutio est: illa que sunt tria nō sunt relatiue opposita: patet de sciētia & ignorātia dispositio nis. Item ait: & similiter recipit quoddā relatiuum magis & minus: at nō oīa relatiua suscipiūt magis & minus: & hec proprietates: vt cōter dicit: inest relationibus rōne fundamentoz. Contra: si nō intendetur respectus nisi merito fundamentoz: fundamentoz pmanēte nullatenus variato non inueniret intensio relationis & variatio: cōstat autē hoc reddi magis in e quale aucto aut diminuto altero: ergo. Item: si sint duo calores equalis intensiōis: vno remisso: & altero pmanēte: et dissimilitudo crescit: & intensio & remissio: auctoz diminutio relatiōis nō cōsequit cōditionē intensiōis & remissionis: auctiōis & diminutiōis fundamenti: iste rōnes sunt tante efficacite vt nōnulli affirmant relatiōes per se intendi & remitti absq; intensiōne & remissionē fundamenti. Dicendū tū est relatiōes neq; intendi & remitti absq; ope fundamenti aut termini: fundamentoz permanēte: variato termino: cōspicitur variatio relatiōis: & remissio caloz: potest eius dissimilitudo crescere: q̄ remissio attendit p̄nes approximationē nō gradū: dissimilitudo vero sibi datur in ordine ad aliud: iccirco ad saluandū istam propositionē: relatiōis inest hec proprietates: intendi & remitti rōne fundamenti: satis est q̄ nunq; variatur relatiō nisi facta aliqua variatiōe fundamenti vt termini. C. Rursus inquit: siue sit nomē relatiuum mutuo: siue duplū & dimidiū: siue sit vnū eoz determinatū a secūdo. i. mensuratū a secūdo: siue scitum & sciētia: & sensus & sensatū. Sensus est: relatiua mutua sunt quoz vnū non est prius reliquo: veluti sunt relatiua prius & secūdi modis: relatiua vero quoz vnū est determinatū a secūdo sunt relatiua tertij modi p̄ modū. s. mensurę & mensurati. C. Item inquit sed expositores solūt hanc dubitationē p hoc q̄ capiuntur sensus & sensatū: & sciētia & scitū siue in potētia: siue in actu inueniunt simul: & sic est vera in illis illa p̄prietates: sed dubiū p̄fertur: cū capitur vnū ipso rum in potētia & aliud in actu: sed postq̄ fuit intensio que est in potētia nō famosa distulit solutionem huius dubitatiois ad locum alius: p̄opterea q̄ ipse loquitur hic in istis rebus s̄m locū famosū. Cōtra: cōtento est in dictis Auerois nō despicienda. 2. de anima. 142. affirmat sensus & sensibile dicta s̄m potētiā nequaq; cōverti: hic vero asserit sensus & sensibile: siue ambo in actu: siue ambo in potētia sumantur dici ad cōuertētiā: & nō si vnū in actu: & alteruz in potētia sumptū fuisset. Solutio est. Dico primo sensatio & sensibile in actu vniuersaliter refertur itaq; si sensatū est: sentiens est: & cōtra: & si sensibile actu imutat sensum: sensatio est: & cōtra. Dico secūdo sensibile in potētia & sensus in potētia absolute sumpta cōverti q̄ v3: sensibile est ergo sentiens est: vel pōt esse & cōtra: non tū vbiq; tangibile ibi pōt ē tactus: q̄ in cōcauo lune est ignis: ibi tū tactus esse non potest. Tandem est diligenter aduertendū: que dam relatiua esse ad que sequūtur eorū: correlatiua mediante hoc verbo est: alia ad que sequūtur mediāte verbo potest vel fuit vel erit: non. n. valet scibile est ergo sciētia est: sed sequitur: est vel potest eē: si militer prius est: ergo posterius est: nō valet: sed infertur: est vel erit: posterius est ergo prius est vel fuit:

& ordo rerum exposcit q̄ remoto priori auferat posterius & non e converso. **Habet autem questionem.** Sentētia: huius partis stat in hoc. Nō ideo aliquid relatiuū esse dicitur: quoniam alterius esse dicitur: s; tunc merito res aliqua relationis nomine continētib; quotiens non soluz ad aliquid dicitur: sed hoc ipsuz esse eius ad aliquid est quodāmodo se habere: quare neq; p̄ime substantie: neq; earū partes erunt ad aliquid. Sicut neq; substantie secunde: neq; earum partes vocabuntur ad aliquid: si tamē ad aliquid essent que alterius esse diceretur: partes substantiarū secundarū integrales fortassis eēt ad aliquid: manifestū est ergo quoniam ea que sunt ad aliquid: si diffinitē ad aliquid esse sciuntur: etiā illud diffinitē sciendum est ad qd̄ illa referuntur: & dicit Aristoteles. Similiter autē hoc ad aliquid si nouit aliquis qd̄ melius ē diffinitē: & quo melius est necessariū est nosse: indiffinitē autē si sciat: q̄ est petore melius: opinione id q̄dez tale est sic nō disciplina: nō enim sciuit subtiliter quo est petore melior: si enim sic contingit nihil est peius eo propter hoc: quasi dicat: q̄ hoc nō pōt esse sciētia q̄ hoc sit melius nisi sciat determinate quo sit melius determinate: & propter hoc q̄ aliquis imaginē hoc esse melius dūmodo nesciat quo determinate sit melius: nihil est peius. i. nihil potest esse peius: & per cōsequēs: neq; hoc scit esse melius: ergo que sunt substantie vt caput & manus que scilicet sunt relatiua s̄m dici possunt sciri absq; hoc q̄ sciatur cuius sunt: iccirco non sunt relatiua: ergo nulla substantia ad aliquid existit: & vt ad maiorem exercitationē: consideratio: neq; retiocaret: dixit: fortasse autē difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare: nisi sepe p̄tractata sint: dubitare autem de singulis: cū ratione nō erit inutile. C. Dicit Boetius: si quis. n. operto capite atq; omnibus membris manū foras exerat: mani festum est qm̄ manus illa alicuius manus est: cuius autem manus sit: dicit diffinitē nō pōt. Similiter quoq; operis oculis: facteq; velata: si cuiuslibet caput p̄p̄tias: illud quidem caput alicuius esse nō dubitas: cuius autem sit diffinitē nō p̄feres: ergo in substantijs non est verum: qm̄ si quis aliquid horum alicui esse nouit: & ad aliquid aliud refert: iccirco & ad quā refertur diffinitē sciurus est. **Auerrois.** primo dicit: sed manus & caput igitur super hoc q̄ iaz putatur q̄ multe substantie intrans relationem: nisi quia nō iam fuerit sufficiens diffinitio rerum relatarum: cū diximus q̄ relatiua sunt res quarum quiditas dicitur in cōparatione: sed si ē descriptio verā habetur solutio huius dubitatiois: non erit solutio possibilis: & illud est: q̄ iaz apparet ex re hac substantie. i. ex hac dubitatione q̄ quiditas eius dicatur in cōparatione: sed si est descriptio vera rerum que sunt relationes q̄ vtreq; sunt due res quarum virtus quiditas dicitur in relatione ad cōparez sibi ex parte inuentionis illius quiditatis quasunt relatiue ad contunctū suū in quaq; spē accidat speciez relationis. Sensus ē: s̄m primam diffinitio nem relatiuoz: alique substantie sunt ad aliquid: at s̄m secundā nulla substantia est ad aliquid: & hoc est q̄ Auerois subiungit: diffinitio nazq; prima cōsequitur omne qd̄ numeratur in principio cogitationis. i. primo aspectu relationū: sed hec diffinitio sequitur

quidem in eo qd est relatiuū in veritate nō fm pincti-
pium cogitationis. i. nō primo aspectu. Cū itē ingit
vult qdem in hoc in eo qd cogitat qd descriptio capi-
tis n est significans sup sbam & est quidē relatiuū ad
hominē nō ex relationis nā sed pp relationē accidē-
talem. i. que non est in substantia rei relate & est quam
cōtinet relatio prima. i. accidentalis: sed illud qdem
in cuius amboz substantia ē relatio sicut paucū & mul-
tum: quoniam vtrūqz ipsoz est in substantia sui cōpa-
ris & illud est quod cōtinet descriptio secūda. i. vera.
Sensus est: ly caput nō ponit in diffinitōe hominis
ex quo refertur relatione accidentali. i. est relatiuū fm
dici tm: non fm esse. Cū aduertēdum qd isti termi-
ni manus & caput ex sua significatōe designant sbaz:
& ex modo significādi importāt relationē: neqz aliq
substantia pōt ponē de numero relatiuoz fm esse:
relatiuū nāqz fm esse id est quod hz essentia depen-
dentem: que qdem essentia nō est aliud qz ipsa habi-
tudo ad aliqd. Cū rursus notandū qd vnu relatiuū
cadit in diffinitione alterius tanqz terminās depen-
dentiam illius: concipiuntur quoqz duo correlatiua
eodem actu intelligēdi: vnu. n. relatiuū cōprehēdi
nō potest alio non intellecto.

Digressio.

Sermo de relatiuis duobus pficiatur docu-
mētis primū sit tale. Genus relatio-
nis est vnu: hoc fundamento: q: relatio fm vna rō-
nem enūtiatur de oibus suis inferioribus: que qdes
rō est habitudo vnus ad aliud: vñ oibus his que in
hoc genere collocantur satisfaciunt vnum interrogatiuū:
& requirunt quattuor ad relationē: fundamentū: ter-
minus: ratio fundandi & terminandi: & capit relatio
suum esse reale vel rōnis a rōne fundandi & terminā-
di: ab hoc ergo p̄dicamento excludit̄ dicitio que est
inter ens & non ens: nulla item relatio rōnis in hoc
genere inuenit̄: nec idētitas: neqz relationes funda-
te si que sint que fundentur sup intētiōes secūdas.
Cōtra: cōtradictōriū hoc ipsum qd est: est cōtra-
dictōriū dicitōriū: & idem hoc ipsum qd est: est eidez
idem: & genus hoc ipsum quod est: est speciei gen^o.
Solutio est: nullius eozū esse est ad aliud se habere:
aliud. n. est differentia entis simplr realis. Cū rursus
suis: relatio que est genus supremū: fm quā aliquid
dicitur relatiuū: eozū sit p̄ncipiū referendi ad aliqd
relatū fm eandēz formā ergo est relatio equiparantē:
& relatiuū denoiatur ab ea erit relatiuū equiparantē:
ergo oēs relatōes & relatiua inferiora erunt equipar-
antie. Solutio est: relatiuū epperantie proprie sum-
ptum est aliqd relatum ad aliud fm eandēz formam
specie: a qua imponitur vnūz nomē: quod de vtroqz
extremo relationis talis dicitur: veluti sunt simile &
equale: transumptiue vocat relatiuūz epperantie oē
aliud qd eodem noie denominat vtrūqz extremūz lz
illud nomen nō imponat ab vna forma specie: & hoc
scdo modo fateor: relationē que est generalissimū ēē
relationem equiparantē: & relatiuū ab ea dictum ēē
simpliciter relatiuū epperantie: dicitur. n. relatiuū
relatiuū relatiuū: at relatio primo modo sumpta spēs
est relationis: & ita oīs relatio inferior est epperantie:
ad hunc sensum: qz est p̄ncipiū referendi ad aliqd
dictum fm eandēz formāz genere: vtrūqz. n. extre-
mūz eodem generis noie nūcupatur: verūz nō quōs
relatio est p̄ncipiū referendi ad aliqd fm ean-
dem formā spēs: extrema nāqz nō explicant temp eo/

dem nomine speciei: vnde dicitur pater fm formam
generis: relatiuū relatiuū: & fm propriam formāz pa-
tris: dicitur pater filij p̄: & hec est cā qd cōter dicitur:
relatiuū in cōi nō refertur ad correlatiuū sibi ade/
quatum: tale. n. relatiuū refertur dūtaxat pro suo
inferiori: & non oportet assignare fundamētū p̄p̄riūz
relatiuū in cōi.

Secundum documentū sit tale. Cū cor-
relatiuū ponitur in diffinitio-
ne alterius tāqz terminans dependentiā illius: diffi-
nitio. n. quiditativa traditur per p̄iora fm naturāz:
correlatiua aut sunt simul natura. Et cū in predicamē-
to relationis inueniatur genera & differētie: poterūt
relationes p̄dicamētales diffinitione quiditativa
describi: vnde licet tota essentia relationis sit ad ali-
ud: illud tamen aliud nō est d essentia relationis: sed
dūtaxat illa habitudo que quidē habitudo p̄p̄hen-
ditur sub genere & differentia que sunt ad aliud: & cū
relatio in sit fundamento & sit ad terminū: essentialior
est habitudo ad terminū qz ad fundamētū: depēdet
nāqz relatio duplici dependentia. Dependētia rela-
tionis ad terminū nō est dependentia posterioris ad
p̄rius cui inhereat subiectiue: quoniam relatio nō ihe-
ret termino. Item talis dependentia nō ē dependē-
tia alicuius in diuisi & indistincti ad id a quo ē inditū-
sum & indistinctū: qz relatio est diuisa & distincta lo-
co & subiecto a termino. Rursus dependentia relatio-
nis a termino nō est dependentia causati ad cām effici-
entem vel totalem vel partialē: qz fundamentū solet
assignari causa sufficiens productiua relationis: vel
p̄ducens fundamētū producti & relationē: & sunt q
arbitrantur filiū cōcurrere vt causa partialis ad cau-
sandam paternitatē in patre: nō erit itaqz terminus
causa ip̄s relatiōis subiectiua & materialis: neqz for-
malis: neqz effectiua & conseruatiua: ergo terminus
ponetur in diffinitione relationis tantūz extrinsecē:
dependentia. n. relationis ad terminū ē quedā coexi-
stentia: qz coexistit ipsum terminū: sicut illd sine quo
nō: qz nec producit: nec cōseruari a quocūqz pōt sine
termino. Nec sunt que circa predicamētū relatiōis
relictis superfluis declaranda p̄posuerā: sequenti le-
ctione de qualitate tractabit.

Qualitatem autem. Intentio Ari-
stotelis est de/
terminare de qualitate & quali: & si querat cur n̄ suffi-
cerit aut de quali dixisse: aut de q̄litate. Solutio Boe-
tius: ita ergo & ipsam qualitatem & rem que qualitate
participat: qualia cōter appellamus: qualitas vero
simpliciter dicitur: differunt igitur hoc qd dicimus
quale & quantitas: qz illud dupliciter: illa simpliciter
appellatur: & quedam modum de qualitate & quali pro-
sequitur: dicit qz fm qualitatem aliquid noiari qua-
le: ita i ceteris accidētū generib^o id p̄mode fieri pos-
se intelligē dedit. Cū sententia autem huius partitō-
stat in quinqz p̄positionibus. Prima ē: qualitas ē de
numero eoz que multipliciter dicitur: & ratio est: qz
prima spēs qualitatis ē analogice qualitas cū alijs:
cum. n. sit duplex multiplicitas: significatoz scilicet
& supposito: multiplicitas suppositoꝝ non est suffi-
ciens ad faciendū aliquem terminū multiplicē: vñ
primo p̄p̄rioz. r̄s. docet Auerrois nihil esse in pre-
dicamento qualitatis nisi id qd est iditūibile p̄ acci-
dens: ergo cum qualitates de prima specie sint inditū-
uifibiles: veluti sunt intellectiōes que in intellectu
inueniuntur: nō erunt tales qualitates in genere qua-
litas

litas: & hec est causa qz qualitates de prima specie
sunt potius in genere ad aliquid qz in capitulo qua-
litas. 7. p̄p̄rioz. 20. & qz qualitates de prima spe-
cie non se iunguntur a rebus representatis per
ipsas.

Secūda p̄positio talis existit: prima spēs
q̄litas: habitus & dispositio dicitur:
& cū habitus & dispositio idē sit fm spēm: & nu-
mero tantum differant: cū nō differant nisi fm p̄-
fectū & imperfectū: eadem nāqz qualitas primo est
dispositio: mox habitus efficitur: recte ab Aristotele
habitus & dispositio p̄ vna dūtaxat specie enumerā-
tur. Est aut habitus qualitas de difficili mobilis: di-
positio vero de facili: capiendū dispositiōne tm: qz
nomē dispositiōis absolute sumptū superi^o est ad no-
men habitus: cū sit oīs habitus dispositio: nō autē
oīs dispositio habitus: vñ apoplexia: son^o supfluus
frēqns ebrietas: senect^o cā p̄nt ēē obliuiois.

Tertia p̄positio est. Scdm genus qualitatis
est nālis potētia vel ipotētia: a gbus
q̄litas: scdm spēs denominant subiecta nāliter potē-
tia vel ipotētia: vñ in hac spēs collocant proprie pas-
siones que nihil aliud sunt qz naturales inclinatio-
nes ad actum.

Quarta p̄positio talis existit. Tertia spēs q̄-
litas ē passio & passibilis qualitas
in qua inueniuntur oia sensata p̄p̄ria: de odorib^o & so-
nis nō explicat Aristote. qz sunt valde occulta: odo-
res maxima cū difficultate apprehēdunt ob debili-
tate odoratus hūani. Dicit aut sonozū sumunt in cō-
paratione ad oīas tāgibilib^o: pp debile esse soni: pē-
dent nāqz soni in eē & cōseruari a motu. Itē non ex
eo aliqua dicunt passibiles qualitates: qz eoz subie-
cta ab illis aliquid patiatur: qualitates aut tangibi-
les atqz gustabiles appellantur passibiles qualitates:
quia inferunt passionē sensui: & sentiunt tales qua-
litates necessario: & p se per medium intrinsecū: ce-
tere qualitates sensibiles egēt medio extrinsecō p se
per quod quidem species visibiles ad visum des-
feruntur audibiles ad auditum: olfactibiles ad ol-
factum.

Quinta p̄positio est. Quarta species qua-
litas est que fm vnāquāqz formā
figurāqz p̄p̄icitur: figura enim quedāz vel pulchri-
or vel mediocris vel alio quodāmo cōstituta quali-
tas formaqz nominatur: has autē esse qualitates nul-
lus dubitat: siquidem & a figura dicitur figuratus &
a forma formosus: amplius & triangulus a triangula-
tione: & quadratum a quadratura denominat. Est
aut ita spēs qualitatis in quantitate fundata: supfi-
cies nāqz quantitas existit: ipsius vero superficiei
compositio est qualitas: cum sit figura que sub aliq
termino vel terminis cōiunctur: sub aliquo quidem
vt circulus: sub aliquibus vero vt triangulus & qua-
dratum: quare spacium quidem ipsum quod lineis
cōtinet superficies dicitur: at ipsius superficiei cōposi-
tio qualitas nominatur. Quedāz aut que videntur
esse qualitates: non sunt tamen: veluti sunt: rarūz &
spissum: asperum & lenē: sunt enim hec p̄positio-
nes: rarūz est id cuius partes distant abinuicem:
partes autem spissi ita sibi vicine sunt atqz ad se inui-
cem stricte: vt inter eas nullum corpus possit icidē:
Lenē id ē cui^o p̄tes eq̄lib^o extremitatib^o iuncte sunt
aspiras vero est partū nō equalis positio sed aliarū
eminētū: aliarū vero depressarū.

Auerrois p̄rio dicit: nomē q̄litas ē forme
quā interrogat in singularib^o q̄litas
sunt: & iste qualitates dicunt d generib^o primis di-
uersis. Sēsus ē: lz modus p̄dicādi in quale solet eē
cōis cuius accidēt: appropiate tm loquēdo est mo-
dus interrogādi satisfaciēs noibus q in p̄dicamento
q̄litas inueniunt: vñ termini illi ponent in h̄ genē
p quos qdes p̄ueniēt r̄ndebim^o ad interrogatiōne
factā p̄ q̄le de p̄ria sba: & h̄ mō p̄creta in ḡne reptūf.
Cū itē ait: primū gen^o q̄litas que admodū dicit est
forme in aia & aiato ex pte qua ē aiatum. Sensus ē:
solum q̄litas q̄ sunt aiato vt aiatū ē sunt in prima
specie q̄litas: vbi. n. qualitates d̄ tertia specie h̄nt
p̄tates terminādi alterationē realez: q̄litas d̄ p̄ria
termināt dūtaxat alterationē spūales: vñ apud L̄b/
mentatorē iste terminus q̄litas analogice p̄dicat de
p̄ria specie & alijs: ē. n. q̄litas d̄ numero eoz q̄ mul-
tipliciter dicunt: & affirmādū ē q̄litas d̄ prima spēs
ēē pot^o relatōes q̄ q̄litas: sunt. n. sensatiōes res
sensate fm eē qd h̄nt in sensib^o: intellectōes res intel-
lecte quatenus in intellectu recipiunt. Sanitas ē ipse
q̄litas p̄rie fm eē certū qd habent vt opatiōib^o cō/
ueniētib^o aialijs deseruiūt: lumē vō ē ipsa lux vt in
medio p̄perit: & p̄lido q̄ q̄litas d̄ p̄ria specie sunt
forme isomates subiectū absqz in herētia: si autem
aliqua q̄litas terminare possit alterationē reale: illa
necessario in h̄t: q̄re puro Aristote. nihil pbare. 7.
p̄p̄ri. 20. si q̄litas p̄rie spēs eēt forme simplr abso-
lute & relatiue tm h̄z dicit: & dicebat Alber. magn^o:
scies fm sciaz quā adept^o ē: maxie d̄ adalig^o: lz. n.
sit spēs q̄daz q̄litas scia h̄z qz ē in aia: sicut in subie-
cto: & aiaz d̄noiet h̄z qz d̄ scies vl̄ p̄udēs: tm h̄z qz ē
in se vl̄ h̄z suā gnātōez q̄ gnāf i aia maxie ē adalig^o.

Kursus illud quo dicimus in re qz poten-
tiam naturalez aut impotentiaz. 5. p̄p̄rioz. r̄s. di-
cit Auerrois: in qualitatib^o que sunt in aia & aiato:
& in qualitate fm quantitatez nō constituitur altera-
tio: qz tales q̄litas nō suscipiunt magis & minus
in qualitatib^o h̄z tactū gustum: visūz & olfactū & forte
auditū ē mor^o alteratōis: nec nō & in q̄litas h̄z po-
tentia nālez & ipotētia nālez p̄p̄ings passibilib^o q̄litas
tatis: ergo h̄z vba Aristote. i h̄ loco appet qz alteratio
inueniat h̄z q̄litas de scda & tertia spēs: qz tales q̄litas
suscipiunt magis & min^o. Septio. p̄p̄ri. 15. ait: cū
voluit d̄clarare qz trāsmutatio qz d̄ alteratio nō iue-
nit d̄ generib^o q̄litas q̄tuoꝝ nisi in genē sensibilib^o:
& sigs videbit eā ēē in alio genē digni^o ē vt sit in ge-
nere q̄litas exntis i quantitate & i formis q̄ sunt in
aiato h̄z qz ē aiatū. Septio p̄p̄ri. in fine inq: sed q̄rif
hic q̄re tacuit hic spēm q̄litas qz d̄ potētia & ipotē-
tia nālis. Et Alexander dicit iaz declaratū ē vl̄ qz nō
ē q̄litas: & itendit vt mibi vl̄ qz res agūt p̄ suas for-
mas & patiunt per materias & forme & materie sunt
substantie necessario: & forte intendit quod declara-
tūz est vniuersalr qz nō est qualitas alterabilis: q̄rif
est forma & declaratū ē qz forme non sunt alteratio:
sed sequuntur alterationem: ergo in dictis Auerr-
rois sunt apparentes contraditiōes: in primis p̄rio
celi. 21. genera qualitatuꝝ prima sunt sine alteratiōe
& genus quod dicitur potentia naturalis: & genus
qd est in quantitate: igitur non est alteratio in qua-
litas fm naturalem potentiam & impotentiam
nālem. Ites. 4. p̄p̄rioz. 84. solutus sum affirmare
qualitates de prima: scda & tertia specie cōcretiue: &
Tibe. sup p̄dicamē. d

abstractiue suscipere magis & minus ergo no est tm alteratio ad qualitates tertie speciei. Rursus lumē & scia intendunt & remittunt: in sciuntqz magis & minus: ergo possunt terminare alterationē reales & sunt qualitates de pzia specie ergo. Solutio est: vni- gnis ē vt alteratio iueniat in qualitatib⁹ d quarta & pzia specie qz in nālib⁹ potētis in substantijs rad- catis: cōueniētius tñ ē vt alteratio sit in nālib⁹ potē- tīs fundatis in qualitatib⁹ d tertia specie qz in qli- tātib⁹ de qzta & pzia specie qz itatis: vñ ad nāles po- tentias fundatas in qzitatib⁹ de tertia specie ē alte- ratio: nō ad nāles potētias in substantijs radcatis & hoc intēdebat Lomentator dicens: illa aut que dicit p m potentia & impotentia nāles ē p pinqa passiuē. Scribit Albert⁹ magnus: & forte fm nāles potētias vel ipotētias: aliqñ aut nāles potētis sunt sensibilia alicui⁹ sensus: sicut p3 in duro & molli & in gbus daz alijs sic dicitur. Ampli⁹ dūtaxat qzitates d tertia spe- cie suscipiunt magis & min⁹: intēdunt & remittunt p admixtionē cōtrarij: lumē & scia intēdunt & remit- tunt absqz cōtrarij admixtione qualitates que inten- dunt & remittunt p cōtrarij pmixtōez: saluata equali apporximatiōe agētis passio & eadē mediū dispōne: nunqz tote inducunt s; intēdunt semp & remittunt successiue p parte post partē in infinitū: lumē aut & scia si intēdi aut remitti debeāt opus est vt apporxi- matio agentis passio: aut mediū dispō variēt: volo dicere qz sol pducere pōt in momēto intensissimum lumē qd ab eo pducit possit: ignis caliditate intēssi- maz in istū negt pducē q ab eo successiue originat. Tertiū lumē itensū & remissū opponunt oppositōe priuatiua idonea pro mutatiōe successiua & n pro mo- tu: nisi extēdendo nomē mot⁹: vñ lumē terminat al- terationē spūales nō reales: pzo celi. 21. illuminatio aut & sibi sūta ex qzitatib⁹ que nō sunt p alterationē nō ē ipossibile vt inist celo: cum ergo arbitret Auer- rois qzitates oēs de tertia specie posse terminare al- terationē reales & pbycā: & si aliqua sit q nō possit illaz dicit eē sonū. 7. pbycōz. 14. soleo inferre lu- men nō eē qualitate de tertia specie ergo lumen ter- minabit alterationē spūales: minime reale.

Item ait: ita nāqz oia māifestū ē q sunt qzitates: cū d re dispōit p aliqd boz qraf p dictionē qle: vbi qra qz nos dicim⁹ qle ē istd mel in dulcedie sua: & qualis ē iste pānus in albedine sua: & rñ dēf p hoc q intēsus in dulcedine: & albedine: aut nō inten- sum in ipso. Sensus ē: ea noia p que zueniēt rñ- demus ad interrogatiōē factā p quale locant i hoc pdicamēto: & ita noia cōcreta a subiecto sunt i hoc pdicamēto: intēho aut & remissio apporxiante loquē do d dōtes sunt qualitatū d tertia specie: vñ que ad modū extēho ē modus quātitatis: ita intēho modus ē qualitatū: sunt ergo qzitates gustabiles: tāgibiles & visibiles qzitates: cū p noia pcreta eas significātia satisfaciām⁹ interrogatiōi facte p quale depzia sba.

Rursus ingt: dulcedo mell⁹ & amaritudo alo es dicunt qzitates ppe qzitates passibiles n ppterea qz passio renouet i melle a dulcedie: neqz i aloē ab amaritudine: s; ppterea qz ipse vitreus reno- uat passionē i lingua: ita ē res i caliditate & frigidita- te cū sensu tact⁹: colores dō n dicunt passibiles qzli- tates: pp qd inuēto ipsoz i re disposita renouet qdē a passioe: & illd ē qz oio itaz sit māifestū qz rubeo de ve- recūdie & palloz timēt⁹ renouat qdē a passioe capiē- te sanguinē & spūm: ita o3 vt cedat qz color q creat a

principio rei & p nām rubeus aut pallidus: cā i illo ē qz cōplexio in principio creatiōis iā passa ē huiusmodi passionē quā segt rubeo in verēcūdo & palloz in ti- mēte. Sēsus ē: qualitates gustabiles & tāgibiles af- ficiūt gustū & tactū spūaliter & realt: itaqz gust⁹ dul- cis est dulcis: & tact⁹ calid⁹ calidus: qualitates autē visibiles nō sic inserūt passionēz visui: qz visus albi sit albus: & nigri niger: s; dicunt colores passibiles qualitates: eo qz inasunt i nobis ex passioib⁹ qbus dā pcedētib⁹ i nobis. Et ē obseruādū qz a qualitati- bus visibilib⁹ nihil patit nisi visus: vel aliqd ordina- tū ad visionē: a gustabilib⁹ & tāgibilib⁹ patit aliqd qd nō est sensus: nec ordinatū ad sensationē. 2. d ant- ma. 127.

Item ait: qd ē hui⁹ accēt⁹ fixū difficilis āmo- tionis ē illud qd noiat qualitas passibi- lis & illd ē d quo querit p dictionē quale in sensorio: s; illd quod est factū mutatiōis ex illo nō nominat: neqz currit p suctudo vt qraf d eo p dictionē quale & pp hoc ē op⁹ vt apporxiat hoc noie passiois tñ & nō noie passibilis. Sensus ē: rube⁹ ex verēcūdia n d3 appellari rube⁹: qzitates nāqz cū sint ille a gbus simplr sit denoiatio: cōcirco passio nō ē qualitas: licz denoiat p illo tpe: nō tñ absolute: & ita apporxi- ta: loquēdo: palloz causata ex timore nō noiat qzli- tas passibilis sed passio.

Alterius ingt: gen⁹ quartū ē figura & for- ma inuēte in vnaquaqz re: & recti- tudo & inflexio: qz dicit res cuz disponit p aliqd hui- usmodi qualis: & illud qz tā dē de re qz ē triangulus aut quadratū ad interrogatiōē qualis ē: qz ē recta aut reflexa. Sēsus ē: ad interrogatiōē factā p quale d pzia substantia pōt rñ dēri qz ē triangulata: & quadra- ta: recta: & curva: cōuēra & cōcaua.

Postremo ait: & vult qz ille qualitates de quib⁹ interrogat⁹ p dictionem qualis in spēbus: & sunt res q sunt specificē aut seqn- tes formas specificas: & ite qzitates sunt de qb⁹ qzif & sunt dispōnes sequētes formas pp māz: & res ma- teriales: & hoc est manifestū ex dīa inter has duas spēs qualitatis. Sēsus ē: forme substantiales appel- lant qualitates: & vrie specificē. Dispōnes quoqz cō- sequētes formas substantiales dicunt qualitates: ve- rūtamen a forma substantiali sumunt pdicata p q con- uenietē respōdemus ad interrogatiōē factā p quid de individuo substantie: quale ē interrogatiū pdica- torū q sumunt a dispōib⁹ qz ifequūtur substantias.

Digressio

De ea q hac i pte exposita sūt resolutissime itel- ligat⁹: pponat nōnulle ppōnes. Pzia ē: hū & dispō sūt vna & pzia spēs qzitat⁹: & dispō eius dē spēi cū hū: dnt dūtaxat s; rōez pfecti & ipfecti: pfectū at & ipfectū nō variāt spēs. Et qri solet nūqd p vñū actū gñet hū: & p alios augeat: vt i pnie qz sic: fm ac⁹ fac aliqd: scōs v factū augeat: & hētur itē- tū: v factū aliū spēs: & hū: qz illi act⁹ sūt siles: vñ nu- mero: & hū: qz duo diueria nūero in eodē eē n pnt ex alia pte: si p vñū actū generet habit⁹: idē hō iust⁹ eēt & iniust⁹: cū iniust⁹ possit facē actū iusticie. Adul- ti existimāt actū primū totā eētāia hūus gnāre & su- puenētes auge qd factū est p primū actū: vñ pēue- rātia q hō nō cadit: pntētia q vicit: s; nō delectabilr temperātia q superat delectabilr appetitū sensitīuū heroica q n mouet quouis nō ab obiecto qz tūcū qz delectabilr

delectabili differunt fm perfectū & imperfectū esse: non fm essentias. Dico aut ego ob difficultatē reper- tam in appetitibus & intellectu respectu propozozū habitū primū actum remittere aliquid de illa diffi- cultate: & sequentes etiā: tandē vnus actus in vir- tute precedentū inducit totam essentiam habitus: vt de guttis cauantibus lapidem dicitur. S. pbycico rum. 23. Ad argumentū autem: quia hec duo non differentes specie posse non idem produceres dum- modo vnum illorū ordinatur ad aliud: remissio. n. difficultatis ad formāz ordinatur ad introductionēz forme.

Secunda propositio talis ē. Naturalis po- tentia vel impotentia non cōue- niunt nisi in potētia materie: & dicunt vnuz genus: eo qz in solo genere conueniant: & quia hec duo non vniuntur in vno: ideo non per copulatiū sed p disi- unctiuam disiungunt cōiunctionē: confurgit autem naturalis potentia ex victoria forme supra materiā: impotentia ex victoria materie supra formāz: licet naturalis potentia sit pzo: habitu & dispositōe: quia tamen habitus & dispositio ponunt modū suum in primis substantie compositae principijs: cum sit for- ma substantialis vt habitus materie: ideo habitus & dispositio constituerūt primāz specie qualitatis. Et locant in hac secunda specie naturales potentie nō ad esse sed ad operari.

Tertia propositio talis existit: Passio & passi- bilis qualitas noiat tertia spēs quali- tatis: sub qua quidē obiecta pzia gnqz sensu exte- riorū cōprehēdunt: vt nāqz sensibilia cōia in gene- re qzitat⁹ locant⁹: sensibilia pzia existūt qualitates de tertia specie: & sunt tales qualitates tertie speciei que hnt pātē terminādī alterationēz reales: vnū eiz & idē subiectū numero & calidū & frigidū successiue vocari pōt: vñ qualitas alterabilis expōit qz ipsa acquisita possit intēdi & remitti sublato aut addito pzo posituo: qualitates de quarta spē nō intēdunt & remittunt: qualitates de prima & n intenduntur: remittantur qz: tñ illud nō ē p admixtionē s; i: in- tensio eaz non est alteratio.

Quarta propositio talis existit. Est qualitas etis in qzitate: quarta spēs qzitat⁹ que est forma vel circa aliqd pāo figura: dē aut fi- gura que est qzitat⁹ terminatiō: qz sic iuenit in cor- porib⁹ nālib⁹ & artificialib⁹: nec differūt ingt Albertus forma & figura subiecto sed rōne: qz figura refertur ad terminationē qziti: pur qzitas subiecti extra ter- minat supficieb⁹ & lineis: forma at dī idē: pur subie- etum ipsa infor: mat: aliq volūt qz isti termini forma & figura se hēant sicut superius & infer⁹. Boet⁹ ait: vt figura qdē ē: triangulū vel quadratū: forma autēz ipsoz trianguli vel quadrati que dā qualitas: vñ for- mosos hoies dicimus: & ē aduertēdū qz qzitates de quarta spē nō termināt alterationē: hoc fundamēto subiectū alteratū denomiāt a forma ad quā ē altera- tio: s; figuratū nō denomiāt a figura: ergo ad figurā nō ē alteratio: vñ idē subiectū nūero & hūidū & sicū successiue vocari pōt: figura aut nō ē in subiecto nisi sit mutata i statu in quo atē fuit: id nō possunt⁹ affir- mare qz hoc figuratū est es: s; dicimus: hoc ē ereū: vel lignēū: vel carneū v offēdū: vt p talē denomina- tiōē signet qz materia ante qz ēēt susceptibilis talis forme mutata est a formis sub qb⁹ pzius fuit substā- tialibus: si figura ē psequēs formā substantiale: sic sit

in naturalibus corporib⁹: vel artificialib⁹: si figura ē artificialis: veluti in artificiauo.

Qualia vero sunt que. Sentē- tia huius partis consistit in quinqz pposi- tionibus. Prima est: in qualitatib⁹ quedaz esse cō- traria cōspiciunt: verum cōtrarietas extremi ad ex- tremū in colorib⁹: saporib⁹: odorib⁹: & sonis: & qzli- tatibus primis reperit⁹: nō in qualitatib⁹ medijs: & cuz cōtraria sint in eodē genere: si vnum hūm erit quale: reliquū etiam quale esse iudicabit⁹: & sicut vni- qualitati altera qualitas cōtrariat⁹: ita & noia pcreta importantia illas qualitates in obliquo hūant⁹: nō tñ omni qualitati cōtrariat⁹ qualitas: cum reperiat⁹ aliqua qualitas que nō hz contrarium: sicut lux non habet contrarium.

Inest autem & cōtrarietas.

Sentētia huius partis consistit in quinqz pposi- tionibus. Prima est: in qualitatib⁹ quedaz esse cō- traria cōspiciunt: verum cōtrarietas extremi ad ex- tremū in colorib⁹: saporib⁹: odorib⁹: & sonis: & qzli- tatibus primis reperit⁹: nō in qualitatib⁹ medijs: & cuz cōtraria sint in eodē genere: si vnum hūm erit quale: reliquū etiam quale esse iudicabit⁹: & sicut vni- qualitati altera qualitas cōtrariat⁹: ita & noia pcreta importantia illas qualitates in obliquo hūant⁹: nō tñ omni qualitati cōtrariat⁹ qualitas: cum reperiat⁹ aliqua qualitas que nō hz contrarium: sicut lux non habet contrarium.

Secunda propositio est. Qualitas suscipit magis & minus: sed non sola: licet iustum recipiat magis & minus: dubium est tamen de iusticia & alijs affectionibus: neqz omnia qualia suscipiunt magis & minus: quia qualia de quarta specie qualitatis: qualitas ergo suscipit ma- gis & minus: quia concretū qualitatis quando qz de aliquo predicat⁹ cuz hoc aduerbio magis: & sepe cuz Tibe. sup Predicamē. d 2

hoc adverbio minus: at ista proprietates non inest omnibus qualitatibus. non enim unus triangulus est magis triangulus quam alius: nec unum est magis quadratum quam aliud.

Tertia propositio talis existit: proprium est qualitati secundum eam simile vel dissimile dici: unde inveniuntur tres conformitates identitatis scilicet: equalitas et dissimilitudo: conformitates aliorum generum sunt inordinate: his relationibus per modum unius opponuntur relationes per modum numeri et dissimilitates.

Quarta propositio est: non est idem positum in predicamento ad aliquid et qualitas: sed genera habituum sunt in adaliquid. Species vero in qualitate: unde si diceretur grammatica Aristarchi grammatica: et Aristarchus grammate Aristarchi diceretur: quod tamen est falsum. Species quoque scientie sigillatim nominantur: quia grammatica una est: et musica una: scientia vero non una: et est genus non verum. s. methaphysice. 20. dicebat Averrois: et intendebat per hoc declarare causam propter quam accidit quod aliquod genus sit relatiuum et sua species non sit relatiua: et causa in hoc est quod non est genus in rei veritate: nisi scientia diceretur secundum relationem ad scientiam: et medicina ad medicum: tunc enim scientia esset genus medicum: et sciens genus medici. nam si aliquid genus sit relatiuum et sua species non sit relatiua non est genus in rei veritate. Et considerandum quod si superiora sunt adaliquid quidditative et per se: et etiam inferiora: cum superiora in inferioribus essentialiter includantur: at in relatiuis secundum dici non includunt rem que est qualitas significari ut significatur nomine generis significari cum ordine ad aliud: et ut significatur nomine speciei non significari cum ordine ad aliud.

Quinta propositio talis est: in nihil est incommensurabile nature sue potentie geminis et si contingat pluribus adnumerare generibus: quare licet idem simpliciter non possit esse in diversis generibus diversis: tamen quod reponitur in diversis generibus non est unum simpliciter sed due: scilicet respectus et fundamentum. Item quecumque sunt idem numero et specie et genere: ergo eadem forma necessario est in uno genere: et si talis forma ponatur in separatis generibus sequitur quod erit due forme.

Averrois primo dicit. Jamque inuenit contrarietas in qualitate de prima et tertia specie. est enim iustitia contraria iniusticie: capiendone iniusticiam pro habitu opposito iniusticie: sed non inuenitur contrarietas in omnibus qualitatibus: secundum quod contrarietas est distantia et oppositio completa eorum que sunt in eodem genere. Contra: iniusticia et iniusticia non sunt contraria: alteratio namque est inter contraria. qualitates autem de prima specie non possunt terminare alterationem. Distinctio de alteratione reali et intentionali soluit argumentum: unde alteratione realis exigit non solum contrarietatem: verum etiam requirit quod illa contraria sint actiua et passiva secundum actionem et passionem a substantia abiciente et subiectum continue ad contrarium in contrarium transmutantem. Item. s. physicorum. 6. 2. de anima. 113. medium utriusque extremorum contrarium est. Solutio est: hic accipitur contrarium secundum maximam distantiam. hoc autem est simplex nihil de contrario habens admixtum: et hac ratione medium nec oppo-

nitur medio: nec extremo.

Secundo dicitur etiam cum est unum contrarium quale: erit contrarium secundum quod: et hoc manifestum est per inductionem: et est sciendum quod vera contrarietas conceditur qualitatibus primis: contrarietatum enim officium est mutuo se expellere ab eodem susceptibili: que quidem expulsio fieri non potest nisi per actionem et passionem: ideo ea que sunt contraria proprie sunt actiua et passiva adinuersem.

Tertio inquit: quoniam quidem possibile est ut numeretur hoc ex relatione secundum sua genera et non secundum suas species: quoniam scientia que est genus grammaticum et iudiciorum dicitur in relatione ad factum: sed grammatica quidem non dicitur ad aliquid: et similiter iudicia non dicuntur in relatione nisi ex via sui generis: scilicet quod grammatica est scientia facti: que est scientia syllabarum et dictionum: et si forte ait: non est longinquum quod sit aliquid unum numeratum in duobus predicamentis et in duobus generibus secundum duos modos non secundum unum: quia illud est impossibile.

Digressio.

Duobus documentis presens absoluit predicamentum: primum sit tale: suscipere magis et minus iquatum valet tamen quod intendit et remittit secundum quadam vigorationem et perfectionem intrinsecam conceditur qualitatibus et in abstracto et in concreto prime secunde et tertie: non quare speciei: hoc fundamentum: qualitates de quarta specie ex sui formali ratione sunt termini et fines que sunt: alie quales non habentur finis nec termini: precisa autem ea suscipiendi magis et minus est latitudo quam habet forma in essentia sua ad gradus fluentes et refluentes. et ratio est ista: contraria in summo nunquam se copatiuntur: sed remissa: et hoc non est nisi: quia aliquid est in contrariis intensis: quod non est in remissis: et illud aliud non potest esse aliud et aliud esse quod habent in subiectis: quia prior est in composibilitate eorum in summo ex parte formarum que ex parte subiectorum: ut in subiectis: quia enim inter se sunt impossibiles: ideo non copatiuntur se in eodem subiecto: ergo illud aliud propter quod non copatiuntur se in summo est aliud se tenens ex parte ipsarum essentiarum in summo: et vocatur gradus intensus. Item propono hanc consequentiam: hoc est calidum ut quattuor et frigidum ut quattuor ergo caliditate ut quattuor et frigiditate ut quattuor: ergo qualitates in abstracto suscipiunt magis et minus: qualitates tamen de tertia specie intenduntur et remittuntur per admixtionem contrarij: non autem omnis intensio oritur ex contrarietate: lumen namque et scientia intenduntur et remittuntur absque contrarij permutatione: unde solitum dicere quod nulla forma suscipit magis et minus secundum rationem speciei: quia ratio speciei accipitur a differentia specificis: differentia autem specifica consistit in indivisibilibus: sunt enim species sicut numeri: sed bene forma suscipit magis et minus quo ad partes secundum speciem: non quo ad partes secundum materiam. et ratio est primo de generatione trigessimotertio trigessimotertio quolibet pars aucti est aucta secundum speciem non secundum materiam: et vocantur autem partes secundum speciem que sunt partes rei ut constituitur in tali esse specifico: veluti crus et digitus partes exposcunt determinatis secundum ne

ne quibus eorum forma saluari non posset: partes secundum materiam sunt ille sine quibus possunt crus et digitus permanere secundum speciem cruris et digiti: ut ille que fluunt per macerationem et impinguationem ergo cum quolibet pars aucti sit aucta secundum speciem non secundum materiam: quolibet pars forme intese erit intesa secundum speciem: non secundum materiam: ergo que admodum auctum manet idem in toto augmento: ita qualitas intesa permanet secundum suam essentiam inesse inteso et fixo in tota intensio: ne et remissione: et ita gradus fixi sunt secundum speciem: fluentes secundum materiam: et est obseruandum quod gradus caliditatis se habent respectu caliditatis: veluti pars materialis ad individuum cuius est pars materialis: que admodum enim hec caro et hoc hoc relata ad sortem manentem idem individuum a principio vite usque in finem fluunt et refluunt: ita gradus caloris relati ad calorem manentem eundem numero a principio alterationis usque in finem fluunt et refluunt: et sicut hec carnes et hec ossa non sunt aliena a natura sortis: licet non includantur in ratione eius essentiali: ita isti gradus caloris non sunt accidentia superaddita calori: sed sint extra rationem eius quidditative: et hec est causa quod soleo concedere: caliditas suscipit magis et minus secundum essentiam: quatenus gradus caliditatis non dicuntur reze alterius generis superadditi: sed reze exprimentur eiusdem generis et speciei et individui: licet in ratione quidditative caliditatis tales gradus non includantur: dicitur ergo gradus partes materiales: quia non inveniuntur in essentia forme: et non sunt qualitates per se et directe: sed per reductionem et indirecte. Contra: dicitur Aristoteles qualitates prime et tertie speciei suscipiunt magis et minus in concreto non in abstracto: et confirmatur per hoc quod dicit philosophus: quidam dubitant si iusticia dicatur secundum magis et minus ab alia iusticia: et sanitas a sanitate: aut grammatica a grammatica: et sic de alijs effectibus: et istam opinionem dimittit stare: et eligit aliam: videlicet quod secundum quod subiecta suscipiunt tales effectus secundum hoc magis et minus dicitur: grammaticorum eius alter altero: iustorum et sanorum: non minorum. Item auctor sex principiorum ait: forma est simplex et inuariabilis essentia consistens: nihil est in differere dicere albedinem clarum que suscipiens clarum Solutio est: cum Aristoteles dixit album suscipere magis et minus non intendebat excludere. quin albedo ipsa susciperet: quinimo hec erat eius probatio: effectus formalis albedinis suscipit magis et minus ergo et causa formalis: unde et hec ratio validissima: vnus homo in essendo hominem non est magis homo quam alius homo: ergo forma substantialis hominis non suscipit magis et minus: ergo per effectum formalem manuducitur intellectus humanus in cognitionem cause formalis: ergo si quis probare contendat albedinem suscipere magis et minus: optima erit hec probatio: album suscipit magis et minus: ergo et essentia albedinis suscipit magis et minus: et confirmatur per ordinem processus Aristotelis: premitit enim primo conclusionem suam: suscipit magis et minus qualitas: et statim hoc probat subdicens: album enim magis et minus dicitur: et iustum: si vellet dicere quod albedo suscipit magis et minus secundum esse quod habet in subiecto: et per hoc excludere quod in essentia non suscipit magis et minus: probatio sua diceret conclusio proprie: quam premitit probanda. Item dicitur: album. n. suscipit magis et minus: si. li. n. dicitur

redditione ratio eius quod proponit probandum: non autem dicitur exclusionem eius quod principaliter proponit probandum: ergo est probatio non exclusio. Item Aristoteles ipsam generalem rationem qualitate probat in ordine ad esse suum in subiecto: quod qualitas est secundum quod quales dicuntur: species etiam qualitate probat in ordine ad subiectum: in prima specie habitus et dispositiones dicuntur: que de difficultate insunt vel amouentur: in secunda specie potentia naturalis vel impotentia secundum quod pugillatores vel cursores dicuntur: in tertia specie passionem vel passibiles qualitates: quod quecumque hec suscipiunt secundum ea qualia dicuntur: quartum etiam genus qualitatis est forma et causa aliquid constans figura: et secundum hec qualia dicuntur: per hoc ergo probat genus qualitatis et omnes species qualitatis in ordine ad subiectum: et non intendit negare quod quolibet speciei habeat essentiam: ita bene sicut esse: imo eo ipso quod habet esse in subiecto: probatur quod habet essentiam aliquam in subiecto ergo a simili per hoc quod probatur quod qualitas suscipit magis et minus in ordine ad subiectum in quo habet esse non excludit quod suscipit magis et minus in essentia. Item non solum probat species qualitatis in ordine ad subiectum: sed et proprietates eius inter quas una est suscipere magis et minus: ait enim inest autem contrarietas qualitati: ut albedo nigredini et iustitia iniusticie contraria sunt: similiter iustus et iniustus: album et nigrum: sed certus est quod albedo et nigredo probentur esse contraria per exempla que exprimentur esse eorum in subiecto: ut album et nigrum: ipsa tamen per essentiam suam contraria sunt: ergo sicut in proposito ista qualitas probetur suscipere magis et minus per esse in subiecto: tamen per essentiam suscipit: et quod addit quod Aristoteles relinquit opinionem que affirmat iustitiam suscipere magis et minus: et tenet illam indubitanter que ponit iustum suscipere magis et minus. Respondendum est. Primo Aristoteles dicit: qualitas suscipit magis et minus. Secundo hoc probat per esse quod habet in subiecto: et hoc tam in qualitatibus prime quam tertie speciei: sed non obstat quod ipse reputat se sufficienter probasse hoc quod suscipit magis et minus in essentia per effectus formales: quod in preterito posset sibi negare assumptum suum. s. quod album et iustum in subiecto recipiunt incrementum et dicere quod non omnia subiecta suscipiunt magis et minus: sicut in quarta specie qualitatis constat: vbi verus est quod figure non suscipiunt magis et minus secundum esse in subiectis suis: non est enim vnus triangulus intensus triangulatus quam alius: sed vnus sit maior. i. longior aut latior. Ideo tertio reuertitur ad probandum assumptum quod album et iustus suscipiunt incrementum. i. magis et minus: et hoc dupliciter: exemplo primo sic: dices secundum iustitiam et grammaticam et huiusmodi aliquid dicit suscipere magis et minus: ut grammaticorum: alter altero dicitur: et iustorum. Secundo respondet ad illud de quarta specie dicens quod qualitate omnes suscipere magis et minus est secundum esse quod habetur in subiectis non est verum: in quarta enim specie qualitatis non tenet: Aristoteles ergo adheret huic parti quod iustum suscipit magis et minus: et non intendit negare quod iustitia suscipiat magis et minus: quia suscipere magis et minus secundum esse arguit suscipere magis et minus in essentia. Ad auctorem sex principiorum dico primo: forma est simplex: id est cum albedo aduenit subiecto non propter hoc subiectum est magis. i. longius: latius aut profundius: non negat etiam varietatem quam ponimus in forma secundum gradus intensos et remissos: sed negat

et non dicuntur rationis eo qd sint secunde intentiones: quia cessante opere intellectus visus et cecitas aduersarentur: sed dicuntur rationis: quia alterutrum utrumque non est ens reale: ipsius ergo deficit vna conditio realis relationis: ut puta qd extrema sint realia: ergo nomen oppositionis est nomen equiuocum ad illas quattuor oppositiones.

Quecūq; igitur vt relatiua.

Sententia huius partis stat in quattuor propositionibus. Prima est: ea opponuntur relatiue que sunt ad aliquid quod opponuntur: qd ea ipsa que sunt ad opposita referuntur: et ipsorum esse dicuntur.

Est primo notandum: qd multa sunt relatiua que sunt relatiue opposita: sunt enim pater et filius relatiue opposita ad idem comparata: affirmandum est etiam non omnia relatiua ad idem comparata esse relatiue opposita: patet de mouente et moto: idem enim re est mouens vt qd: et motum vt quod: licet semper inueniatur distinctio realis inter rationes principiandi motus actiue et rōem principiandi motus passiue.

Secundo aduertendum: relatiua superpositio nis et suppositionis opponuntur: nō relatiua equiparantur: que eodem nomine nominantur. Item possunt causa et effectus sunt diuersa genera causarum de aliquo verificari respectu eiusdem: non tamen sunt eodem genere cause. Et non valet ista cōsequētia: sortis est pater et filius ergo pater et nō pater: neq; est verum omnia opposita contradictōes includere. Colligit et hec sequella: hoc est non duplum: ergo hoc nō est duplex: licet enim non sit incōueniens fateri idem esse duplum et non duplum cuius varijs determinationibus: id tamen absolute concedere absurdum est. Valet etiam hec consequētia: hoc est non simile: ergo hoc non est simile: vnde licet ista stent simul: hoc est simile: et hoc est dissimile: non tamen hec sunt compossibilia: hoc est simile: et hoc est non simile.

Tertio sciendum: oppositio relatiua est relatio realis quatenus est inter relationes reales: est relatio rationis: vt versatur inter entia rationis: et differt oppositio relatiua a fundamento et termino talis oppositionis.

Secunda propositio talis existit. Contraria ipsa quidem opponuntur sibi: s; id quod sunt ad opposita non dicuntur: contraria autē dicuntur: vnde bonum malo et rursus malum bono contrariatur: sed cum hoc arbitramur non tamen dicimus et id quod sunt esse oppositorum: si enim dicere mus id quod est bonum esse oppositio sui nō dicere tur bonum malo esse contrarium: sed bonus esse mali bonum: cum itaq; nō dicamus bonum mali bonus: sed bonum malo contrarium: opponuntur malum et bonum contrarie et non relatiue. Partitio autē contrariorū talis est. Contrariorū alia sunt habentia medietatem: alia vero non habentia: et eorum quorum est aliquid medium: in alijs plures medietates: in alijs vero vna tantum medietas inuenitur: atq; horum aliqua media proprijs nominibus nominatur: in aliquibus ipse quidē medietates proprijs carent nominibus: priorum vero negatione signantur.

Auerrois primo dicit. Et differentia inter relatiua et tria est qd vnius duorū relatiuorū quoddam ipsoz dicitur qditas et in cōparatiōe ad

suum compar siue per seipsum. i. s; eundem casum: siue per quācūq; dictionem accidat ex dictionibus proportionum: sed contrariorū non dicitur quiditas vnius scilicet eorum in relatione ad secundum: verū quidem dicitur qd quiditas vnius contrariorū contrariatur quiditati secundū: quoniam nō dicitur bonū est malū: sed contrarium ei.

Item ait: et illa contraria ab vno quorum nō eua dit subiectum dispositū per ipsa duo sunt contraria inter que non est medium: sicut sanitas et egritudo a quarum vna non euadit corpus animatū i. animal: et sicut par et impar a quibus nō euadit numerus quin disponatur per vnum ipsorum: extrema nāq; ista contrariorū sunt inter que non ē mediū. Ex his colligantur iste propositiones: contraria natura sunt fieri circa idem: quia supponit hic: cū dicitur contraria per mediata et immediata: quia vtraq; natura sunt fieri circa idem. Item in contrarijs immediatis sublatō vno ponitur reliquum: et positō vno alterum aufertur: in contrarijs vero mediatis affirmato vno interimitur reliquum: sed non ablato vno reliquum ponitur. Amplius inuenitur mediū per vtriusq; extremi inclusionem: et per abnegationem vtriusq; extremi: veluti puer nouiter natus neq; est puerus: neq; studiosus. Idem etiam qui non est puer civitatis nec est bonus: nec malus civiliter: vñ operationes que non dependent a voluntate inclinante ad bonum vel malum non sunt vitiose neq; virtuose. Item notandum est: dicitur numerus abundans cuius partes aggregate excrecentur in numerum maiorem: vt. 12. cuius partes aliquote sunt. 1. 2. 3. 4. 6. que reddunt. 16. numerus appellatur perfectus: qui omnibus suis partibus aliquote aggregatis est equalis: vt. 6. numerus diminutus est ex cuius partibus aliquotis resultat minor numerus: vt. 8. dico ergo numerum senarium esse perfectissimum cum equetur suis partibus aliquotis: denarius numerus dicitur perfectus: quia perficit et terminat omnes alios numeros: ternarius dicitur perfectus: quia est primus numerus impar: semper autē numerus impar est perfectior pari: cum contineat parem et imparē.

Tertia propositio talis est: ea opponuntur priuatiue que sunt circa idem subiectum ordine irreflexibili: sicut visus et cecitas circa oculum: et adiungit Aristoteles qd priuari dicitur habitus susceptiuum: quando illud quod natum est habere non habet: vnde non dicuntur edentuli: qui non habent dentes: aut ceci qui carent visu sed quando contingit habere: et non habent. i. quando sunt idonei ad habendum et carent. Ex his constat primo qd priuatio semper concernit subiectum: quia assertio qd priuatio et habitus habent fieri circa idem subiectum primo. Item non solum concernit subiectum: sed etiam idem subiectum cum habitu: nam si respiciatur aliud non esset priuatio eius: vnde priuatio concernit subiectum aptum natum: non enim aliquid dicitur priuatum nisi ea ratione qua est aptum natum: et per hoc sciūgit priuatio a negatione: lapide nāq; existente nō vidente impossibile est qd sit cecus. Idem terea habent priuatio et habitus ordine irreflexibilem id est nō potest a priuatione in habitū deuenire: verum cum duplex sit priuatio priuans scilicet et priuatiua: a priuatione priuatiua ad habitū possibilis est regressus: at a priuatione priuata ad habitum nō redit natura:

natura: sunt qd duplicē ponit priuationē: aliaz cōtus habitus a principio pēdet intrinseco: veluti est cecitas qd visus ab aia pēdet sensitua: aliam esse cuius habitus a principio existit extrinseco. Contra a gente et ab ignorantia tendit quispiā ad sciētiam et motum. est tū tāz sciaz quā motum a principio esse intrinseco: ergo. Solutio ē: priuatio que est a principio in nato est duplex: quedā est que tū priuat habitus et nō aufert principū habitus: et ab hac priuatiōe ad habitum possibilis est regressus. alia est que interimit habitus et propriū habitus principium: veluti cecitas priuat visum et debita organa dispositōem: et ab hac ad habitus nō est possibilis nāliter regressus. Ad videtur vterius Aristoteles habitus habere nō esse habitum: priuariq; nō esse priuationē: si enim idēz esset cecitas qd est esse cecus: de quocūq; cecū esse diceret: de eo quocūq; cecitas predicaret: et quous distet: equa tamen pportione sibi priuatio atq; habitus opponuntur: et ea que sub priuatiōe habitus clauduntur. Dicit Boetius: tres nāq; res sunt in eo qd est habitus: is qui habet: ea res que habet: et habere: vt est is qui videt: et ipse visus: et hoc ipsum qd ex vtriusq; fit ex eo. i. qui videt: et visus: orit autē videre ab eo qui videt: et hoc ipsum videre rursus a visu: aliud est. n. id quod fit: qd is qui facit: videre aut videns operatur: aliud est igitur videre qd videns: distat autēz et videre a visu: aliud nāq; est id qd fit qd id qd gerit videre aut p visum fit. ergo. distat videre a visu: ergo palaz ē videre visum et videns differre: eodem modo est in priuatione: differunt enim priuari: priuatio: et is qui priuatur.

Quarta propositio est. Quarta oppositiōis species est que affirmatiōem et negationem dicitur: et sicut affirmatio negationem opponitur: ita id qd est sedere sortē opponitur ad id qd ē non sedere: verius tū inter terminos et propositiōes contradictiō cadit qd inter significata terminorum et propositiōum.

Auerrois dicit primo: et priuatio et habitus inueniunt in re vna et eadez: verbigratia visio et cecitas inueniunt qdēz in oculo: vñ sicut mors et vita circa idem opponuntur qd p naturā est susceptibile vite: ita visus et cecitas aduersantur circa oculum: et auditus et surditas circa aurem: et calidū esse et comatū esse circa frontem. Item ait: et hoc genū presens vlt est qd subiectū nō habitus de cuius proprietate est vt habeat ipsum in tpe de cuius proprietate est qd habeat ab eo qd possibile est inueniri ipsuz in tpe futuro. Sensus est: ad priuationē nō satisficit negatio sed requirit quā vel vbi. Amplius inquit: et nō est habens visum ipse visus: neq; cecus ipsa cecitas: nā si est subiectū visus et visus res vna et subiectū cecitatz et cecitas vna: vñ est qd predicaret visus d vidente et cecitas de ceco: et diceret cecus est cecitas: et videns est visus. Ergo inserat cōcreuz et abstractuz nō esse pēnitus idem: cū de eodez nullatenus verificentur. Item ait: nō est res que affirmat et negatur ipsa affirmatio et negatio: quā affirmatio est sermo affirmatiū et negatio sermo negatiū: neq; est res que affirmatur aut negatur sermo sed est inreio quā significat dictio simplex: aut est potentia significatiōis cuius dictiōis simplicis est significatio simplicis: et res que affirmat et negatur sunt etiā oppositē s; oppositiōes affirmatiōis et negatiōis: vnde inuenit cōplexum: reale. i. et intentionale: et similiter incōplexū

reale et intentionale: et traditio ergo inuenit inter res significatas et pplexas et incōplexas.

Quoniam autem priuatio ē.

Sententia huius partis stat in quattuor propositionibus. Prima ē: priuatio et habitus nō in ea oppositiōne qua relatiua: sed in alia specie numerata iunt: nullus. n. dicit cecitas esse vniōem: nec rursus vniōis cecitatem. Item relatiue opposita conuertim dicuntur: qd non dicitur in his que sunt priuatiōem atq; habitum dicuntur: vnde tractat hac parte Aristoteles de oppositis comparatiue: superius autem abfolute. Et notandum qd licet habitus vt traditūtur contra dispositionem sit alicuius habitus: non tamen habitus vt opponitur priuationi dicitur alicuius habitus: nō. n. dicitur posituum alicuius posituum.

Secunda propositio talis existit: opposita sunt priuatiōem et habitum a contrarijs distant mediatis et immediatis: contrariorū immediatoz semper alterū susceptibile inest: nō sic priuatiōe opposita se habent. Item si sint cōtraria mediata non est necesse alterum illorum inesse suo susceptibile: nisi illud sibi naturaliter determinet: in priuatione vero et habitu vna res nō pot esse definita: sed semper priuatiōe conungit aut habitus: nō pot etiāz inceptiuū carere habitu et priuatione quando sit per naturā habere habitus. Item in cōtrarijs sit alterna mutatio: his tamen exceptis quibus vna quelibet res contrariorū naturaliter inest: in his. n. solis fieri nō pot alterna mutatio: cū priuatione vero atq; habitu nō sit alterna mutatio: vnde ab habitu ad priuationē fit mutatio: a priuatione vero ad habitum impossibile ē.

Tertia propositio ē: oēs ceterē oppositiōes ab affirmatiōe et negatiōe differunt: in quibus quidem nō est necesse vniuersaliter alterum illorum esse verū et alterum falsum: siue incōplexue siue complexe sumatur illa opposita: at in affirmatiōe et negatiōe: siue res subiecta subsistat: siue nō sit: ois temp in vna veritas: in alia falsitas inuenit.

Quarta propositio ē. Contraria in equaliter opponuntur: que quidē propositio vt clare intelligat inducitur ab Aristotele varie contrariorū conditiones. Prima ē: omne bonū semper malo contrarium est: nō aut omni malo semper bonum aduersatur: nam quodcūq; fuerit bonū: solum illi malum contrariat: malo aut et bonum et malum: illud quocūq; addidit male posse malis esse contraria: in paucissimis inueniri: semper aut mala bonis esse contraria: nam et in his ipsis in quibus mala malis contraria sunt: est etiam simul vt contraria bonis videantur: sed nō est necesse vt quodcūq; malū bono ē contrariū: mox etiā malū esse contrariū: in paucioribus ergo inuenit malum malo contrariari. Item: nō est necesse cū sit vna contrarietas: mox aliam sequi: quocirca fieri pot vt cum vnu contrariū sit aliud nō sit: tamē ad eē vniū contrarij sequitur alterum aptitudine et si nō actu: in qualitatibus secundis: quia prime ad salutē mundi oēs necessario ponuntur: si. n. nō plueret: rueret missus: dicebat Auerrois. 2. phisicoz. 77. Tertia conditio est: sicut due propositiones cōtrarie nō possunt esse simul vere: ita duo predicata contraria nō possunt vno eodēz tempore et eidez inesse: neq; respectu eiusdem: neq; respectu diuersorū. Quarta est: omnia contraria inueniuntur circa eadē res: vel s; genus: vel s; s; pēm. Quinta est: omnia qd sunt contraria aut sub-

eodem genere sunt: ut albedo et nigredo sub colore: aut sunt sub contrariis generibus: ut iustitia et iniustitia sub contrariis existunt generibus: aut ipsa sunt genera: ut est bonum et malum quod genera iustitie atque iniusticie numerata sunt: seu virtus et vitium quod sunt genera virtutum et vitiorum: et hinc hinc extremitate ad extremum: Quod Aristoteles nihil dicit ultra textum Aristotelis.

Digressio.

Perscrutandum est de variis oppositionibus generalibus ad eodem omnium ornamentis nonnullis documentis. Primum fit tale: oppositio formalis comprehendit sub se quattuor species oppositionum: scilicet privativam, contrariam, et relativam: unde omnia opposita formaliter dicuntur ad invicem relative: in quo ad abstractum non omnia sunt opposita relative: quoniam quedam sunt: nonnulla relative: multa hinc hinc et privative opponuntur: et ita cum oppositio hinc hinc et privativa sint relationes rationis: oppositio vero hinc hinc et relativa realis: erit nomen oppositionis equocum ad omnes oppositiones: et talis dicitur oppositio in hoc absolute. Est dicitur vocis in significatibus: at oppositio sumpta in vno sensu partit in hinc hinc et relativam oppositioem: ut genus in speciebus: in alio sensu sumpta similiter est generis: propterea dividenda ipsam in vtroque sensu sunt opposita: et non omnia dividenda in vno sensu opponit dividendum oppositioem in alio sensu: et dicebat Doctor subtilis dicitur oppositioem est in istas intentiones: ut vnum membrum illorum non sequitur ad aliud: non enim colligitur hec se quella: hec sunt hinc hinc ergo sunt hinc hinc: sed hinc hinc in vno inter illa que subsunt hinc hinc: et hinc hinc: etiam valeat albi et nigri ergo albi et non albi.

Secundum documentum tale existit: sunt relative opposita que ad invicem referuntur: ut pater et filius: que quod non patitur in eodem respectu eiusdem: sed bene respectu diversorum: oppositio relativa inveniunt realis inter relationes reales: rationis: inter relationes rationis: existit in semper oppositio relativa inter extrema quorum quodlibet est ens: unde inter paternitatem et filiationem reperitur due oppositioem: vna ex parte paternitatis: alia ex parte filiationis: et ille due oppositioem non opponuntur: sed sunt ea quibus ille relationes formaliter opponuntur: quedam modus nec contrarietates hinc hinc: sed sunt quo contraria formaliter opponuntur. Contra: ille due oppositioem sunt conformes: et ille conformitates sunt distincte: ergo non evitabitur processus in infinitum: et hec est causa quod alibi dicitur supra relationes: relationes fundari non posse: verum dicitur potest non esse processum in infinitum in relationibus: quod paternitas prior est illa oppositioem et non potest esse sine illa oppositioem: id paternitas idem est quod illa oppositioem.

Tertium documentum tale est. Contraria sunt que sub eodem genere posita: maxime ad similitudinem distant: et eadem susceptibili viciis insunt vnum alterum expellendo: nisi alterum in se: et dicuntur contraria maxime distare: non distantia locali: nec tpaliter: sed distantia entitativa sub eodem genere: et ponitur hec maxima distantia ad differentiam mediorum: que non tantum differunt ab extremis: quantum extrema inter se. Et existimant doctores de via hinc hinc: hanc consequentiam valere: iste qualitates stant simul in eadem parte subiecti: ergo iste qualitates non sunt contrarie: licet hec ipsas esse eiusdem speciei cum contrariis: et conse-

quenter opinantur non omnem caliditatem omni frigiditati aduersari: sed caliditas tante vel tante intentionis opponitur contrarie frigiditati tante vel tante intentionis. Ego autem teneo formas ea ratione contrarias dici: quod eis repugnat stare simul in eadem parte sine actione et reactione: non est enim dubium quod in corpore vivente sunt contraoperationes qualitatibus contrariarum que stant simul: licet non stent simul ab actione et reactione: et idem putandum est esse: in quovis mixto: non est enim lapis qui in illo sint contrarie qualitates in eadem parte propter ipsum esse mixtum ex contrariis qualitatibus elementorum: quare inferendum est in omni mixto inveniunt alterationem ab intrinseco: et omne mixtum habere in se causam sue corruptionis propter assignatam causam. Contra: species rerum sunt impmixte: ergo nequit frigiditas cum calore admisceri. Item omnia que sunt vnum alterum se habet ut actus et alterum ut potentia: et vnum est perfectio alterius: sed vnum contrarium non perficit aliud: sed corrumpit ergo. Solutio ad primum fit talis: qualitatibus et elementis possunt concedi varia esse: esse scilicet perfectissimum: quando naturalissime disponuntur: esse perfectum hinc perfectionem sue speciei: et esse diminutum et potentiale. Tunc dico primum: calidum hinc esse perfectissimum nullatenus cum frigido esse commiscibile. Dico secundum: calidum hinc perfectionem sue speciei non est cum frigido hinc esse perfectum accepto permiscibile: quia calidum et frigidum hinc sunt species opposite nequeunt permisceri. Dico tertium: frigidum hinc esse diminutum cadit in compositione cum calido hinc esse perfectum: quatenus videlicet calidum seivgitur specie a specie tepidi. nam cum hoc quod calor ignis retineat speciem caloris: stat quod in calore ab aqua iducatur: quedam dispositio ad frigiditatem: vel gradus frigoris per quem tamen calor non recedit ab eius specie: imo manens in sua specie ducit frigiditatem ad eius speciem. Solutio ad secundum est: quando calidum hinc perfectionem sue speciei admiscet frigido hinc esse diminutum: calidum habet rationem actus. et frigidum rationem potentie: gradus enim intensus et remissus virtualiter continentur in forma intensa et remissa: et ratio est: quod licet remittens calor non producat purum frigus: generat tamen quodammodo frigus inquantum calor continens ipsum generat calorem magis et imperatius: et magis appropinquantem ad frigus. Contra: Rursus: quando aliqua sunt eiusdem rationis: cuiusque contraria vnum et aliud: sed velle sortis contrarie opponitur ad nolle sortis: ergo velle Platonis opponit contrarie ad nolle respectu sortis: sed velle respectu sortis: et nolle respectu Platonis etiam in gradu intensissimo possunt simul stare in eodem ergo contraria mutuo non se expellunt. Solutio est: sunt qui tenent volitiones et nolitiones respectu diversorum hominum differre specie: et similiter plures paternitates respectu diversorum filiorum: plures enim paternitates respectu eiusdem reiterati differunt tamen numero: ergo vel dicat volitiones et nolitiones non hinc hinc: vera namque hinc hinc proprie solus concedit qualitatibus de tertia specie.

Quartum documentum est qualitates contrarie sunt hinc esse truncatum in eodem subiecto adequate compossibiles: caliditas enim ut quattuor compossibiles est frigiditati ut quattuor: et quilibet gradus caliditatis circa sumum interiorum gradum medio latitudinis caliditatis est necessario compositus frigiditati que tamen exceditur intentione a gradu medio

medio totius latitudinis frigiditatis: quantum iste gradus caliditatis excedit gradum medium sue latitudinis: hoc namque preceptum est vniuersale: ut quantum intendatur de vno contrario in vno subiecto: tantum remittatur alteri: contrarium: alter latitudines non essent complete terminate ad. Item non quantum vnum contrarium distat a non gradu: tamen alterum distat a sumo. Rursus non esset possibilis reactio: quia approbo non solum hinc qualitates alterius contrarietatis: verum et hinc qualitates eiusdem oppositionis. Item: ab igne et aqua aer medius alterari non potest: nec tu ab igne et nunc distans per pedalem distans tuas calefieri et insurgidari posses. Item si non essent qualitates contrarie compossibiles in eadem parte subiecti: ignis aqua calefacies tota caliditate in momento produceret: ex quo produceret ignis nihil causat caliditatis: donec tota frigiditas sit consumpta: ergo post eius interitum causatur tota caliditas et simul: cum non sit maior ratio: quare prius causaret vnam partem quam aliam. Item quod calidum agit in frigidum: aut calidum totam destruet frigiditatem vltimam ad non gradum: anteque caliditas inducatur: aut licet successiue perit frigiditas: ita successiue inducat caliditas: non potest prius affirmari: quia ubi sume frigidum esset applicatum vni parti ignis: tunc illud frigidum destrueret tota latitudinem caliditatis ignis anteque induceret aliquem gradum frigiditatis: et sic stat ret ignis abique calore. Item: nihil esset altero calidius: nec albius: nec dulcius: esset enim esse calidius diuis calidum: cum calori nunquam aliquis gradus frigoris admisceretur.

Quintum documentum tale est: opposita privatiue sunt illa que habent fieri circa idem subiectum ordine irreflexibili: et tempore determinato a natura: vnde privatio non est ens: cum nihil aliud sit formaliter quam negatio. s. methaphysice. 27. connotat tamen subiectum aptum nature: et ita volo quod negatio et privatio non sint extra animam secluso actu intellectus nisi fundametaliter: non formaliter: vnde dicitur privationes esse in rebus denominatiue. i. tales oppositiones sunt vere: ma est privata: oculus est cecus: possunt enim subiecta denominari a non entibus denominatione negatiue: imo dixerunt aliqui quod prius natura negatiue ma est privata quam formata: quod privatio concedit materie quatenus est ex se: forma recipit in ma ab agente naturali educente eam de gremio materie et est consideranda privatioem taliter distinguitur qualiter habitus: quibus opponuntur: non tamen opponuntur veluti et forme: quod privatioem formam oppositarum sunt simul in ma compossibiles: non tamen forme: privatio itaque licet nihil sit: tamen est per se terminus a quo generatio: quod eodem est mutatio realis: non quod extrema sint realia et positiva: sed quod tendit ad terminum ad quem positiva. Rursus non est materia sua privatio: tamen quod materia potest esse sine tali privatione: tum quod materie accidit privatio: nihil autem accidit sibi ipsi: tum quia materie est admixta privatio: materie autem non est admixta materia quia: cecitas non est cecum esse: tum quod privatio est negatio: et per se non ens: ma non est negatio: sed est pars defferens formam. Et si omnis forma potest esse a materia circumscribere: ipsa non esset privata: quia privatio forme substantialis necessario et inseparabiliter composita forme: neque ma potest dici privata privatione: quod privatio non est entitas positiva: sed privatio potest esse ab ea negari: quare potest concedi quod ma et privatio sunt idem realliter privatiue. i. inter hec duo

solum est vnum ens reale: et quod aliqua sunt idem realiter privatiue: stat quod vnum illorum sit: altero destructo: ut solius sui dicere de variis esse vni forme concessis.

Sextum documentum est affirmatio et negatio eiusdem de eodem: et sciendum quod vnum vni tantum opponitur contradictione in complexis: et ratio est: quod nulla propositio negatiua est contradictoria huic: sortes est homo: nisi ista: sortes non est homo: quia si variens terminus non est contradictio: cum contradictio sit vniuersi et eiusdem affirmatio et negatio: affirmationi autem simpliciter si vna tantum opponitur negatio: vnde sortis non vna tantum opponitur negatio tantum sed plures: quia negatio simpliciter non numeratur precise ex affirmatione qua negat nec ratione negati: sed numerat ad numerationem subiecti suo modo: veluti accidentia propositiva: negatio autem sortis de omni alio a sorte predicta: et est in illo subiecto a quo negatur: non enim eadem negatiue negatur sortes a lapide: rosa: boue: et omni alio positivo: immo numerantur negationes hinc numerum subiectorum: licet de oppositis dixisse sit satis.

Prius autem alterum altero.

Presenti parte differit Aristoteles que priora dici possunt: que posteriora: et inia stat in hoc. Dicitur prius proprie hinc tempus: vnde dicitur loquimur hinc temporis precessionem: aliud antiquius: aliud senius dicitur antiquius quidem in his que inanimata sunt: senius vero in his que anima non carent. Item prius in secunda significatione id est a quo non conuertitur sub sistendi consequentia: et hac prioritate vnitas est prior numero: et quoduis superior inferior. Amplius tertius modus prioris iste est: qui hinc nexum cuiusdam ordinis in qualibet arte est constitutus: et vocatur hec prioritas hinc ordine. Preterea dicitur prius quod est melius et honorabilius: et iste modus prioris pene est alter: nullus: et ratio est: quia plurima meliora sunt posteriora: et dicit Boetius: alienissimus modus est a significatione prioris hic quartus qui nunc dicitur est modus: etenim de his melius dici potest: ut dicatur venerabiles et honorabiles: ut vero priora dicatur: abusio potius quam vlla proprietates. Postremo id prius vocatur inter ea que conuertuntur secundum essentiam consequentiam: quod alterius quomodolibet causa est: ut si homo est: et ista propositio: homo est: sit: illa est vera: et si ista propositio: homo est: vera: homo est: tamen prius homo est: quam ista propositio sit vera homo est.

Est primo aduertendum. Solus secundus modus qui est in consequendo est ad propositum hic: hinc quem dicitur genus prius specie: et quintus etiam videtur satisfacere: qui est in causando: quia substantia est causa omnium accidentium: alij tres modi qui sunt tempore: et ordine et honore traduntur non primaria intentione: sed ut per illos manifestetur modi principaliter intem: modi assignati. s. methaphysice hic relinquuntur: vnde prius et posterior sumuntur in tempore per comparationem ad presentem: nunc signatus: sed contrario in preteritis et futuris: quia in preteritis re motus ab hoc nunc est prius: in futuris propterea hinc nunc est prius. Rursus considerandum est: secundus modus si dicitur prius hinc natura: sed hinc consequentiam: et quintus modus prius hinc natura vel hinc causalitatem: pars enim integralis sine qua totum esse non potest: est prior toto integrali secundo modo prioris.

Simul autē dicuntur. Disputat Aristoteles de his que sunt similes: et sententia stat in hoc. Secundum tempus simul esse dicitur que vno tempore edita atque plura sunt. Secundum vero naturam simul esse prohibentur: quecumque invicem ad se convertuntur cum altera res alterius subsistendi: neque causa sit: neque principium. Item illa quoque simul esse dicuntur: que equali divisione sub genere ponuntur. Contra: causa est ad cuius esse sequitur aliud: sed ad esse unius relationi sequitur aliud ergo unum est causa alterius. Dicitur verum esse illative: non causaliter. Item: non ne differentia perfectio est causa imperfectioris: dico respectu generis illas esse coequas: inter se possunt habere rationem causalitatis. Errant recedentes dicitur aliquid esse simul disciplina: quia nulla duo sunt simul discenda.

Motus autem species sunt.

Nunc Aristoteles de motibus tractat: et extendendo nomen motus: sex species motus esse pronuntiat: generatio et corruptio pertinet ad substantiam. Augmentum et diminutio quantitati attribuuntur: secundum vero qualitates inveniuntur commutatio seu alteratio. Cuius autem accipitur per motum localem. Et sumitur motus pro forma fluente: quod motus pro fluxu forme est in genere quantitati: motus autem formalis in genere inveniuntur passionibus. Amplius: alteratio est mutatio ab alijs distincta potest namque esse alteratio absque alio motu: ut quod in sole diutius stetit: si ex candido niger est factus: commutatus quidem secundum colorem dicitur: non tamen generatus est aut corruptus: nec vero illi aliquod vel incrementum factum est vel diminutio: sed nec loci translatio ulla est: potest enim aliquid vno eodemque loco consistens aliquid extrinsecus venientibus passionibus commutari. Item alij motus ab alteratio potest esse sine alteratio: potest enim aliquid crescere et decrescere propter qualitatis commutationem: crescit quidem quadratum: si addat gnomonem: non tamen alteratur: et sublato gnomone diminuit quadratum: sed non commutatur. Preterea motus quatuor species sunt: spiritus vero motus et quietes et motus aduersus: non quietes in terminis in ad quos: sed in terminis a quibus.

Et obseruandum quod proprie augmentum et diminutio inveniuntur in viuente subiectis. Rursus motus opponitur motui secundum quietatem: et quieti secundum priuationem et habitum: tamen enim unum vni aduersus in eodem genere oppositionis: est autem priuatiua oppositio qua formaliter opponuntur priuatio et habitus: vni motui qui est ex albo in nigrum: prius quietes qui est in albo: et quietes qui in uno loco trahitur: aduersus motum qui de imo sursum versus agit. Simul autem et quietes sunt: que in suis sunt: si motus quidem sunt: ergo et quietes: quietes namque in sanitate quieti in morbo sunt: est enim dicendum eam quietem opponi motui: que habet in termino ad quem deest res: nam terminus ad quem est finis: nullus autem finis opponitur motui: quo finis accipitur: est namque quietes in termino ad quem perfectio motus et perfectio non est sunt et cuius est perfectio. Contra: quatuor in termino ad quem est priuatio motus ergo non est perfectio motus. Item per talem quietem motus euanescent ergo illa quietes motui aduersus. Item: motus definit in termino ad quem accipitur: ergo quietes non erit perfectio motus. Solutio est: perfectio motus accipitur in termino motus ad quem itaque forma in termino ad quem illam non habet imperfectio: nam quam habebat dum motus celebraret: et hec est causa

quod solitus sum dicere: formas preparantes materiam pro intellectu perfici in aduentu intellectus: etiam deficientes esse: quia ille forme: que apud me vocantur inchoatio particularis: a natura instituta fuerunt: ut per ipsas intellectus acquireret: ita in proposito a natura institutus est motus: ut per ipsum acquiratur terminus motus. Sed de his tractare pertinet ad primam naturalem.

Habere autem multis.

hoc: habemus disciplinas aut virtutes: habemus et quantitates bicubitales et totius adiacentiam: habemus vestimentum vel tunicam secundum partem adiacentiam: habemus anulum: manus et pedem: et possessionem. Cuius dicitur hic vixores et econtra. Item omnis effectus habet causam: omnis scientia vendicat sibi subiectum: omnis species substantie proprium habet genus et propriam differentiam. Dicitur tamen genus hic species et differentias. Sed forte quis dubitabit. inquit Boetius: cur cum hic superius in genere nominauerit: nunc id ipsum equiuocum ponat: sed hec questio ita soluitur: non absurdum est idem predicamentum nunc vniuocum: nunc equiuocum predicari: vniuocum: ut superius quidem eiusdem speciei exempla proposuit: ut est calciatum esse: vel armatum: horum enim talium genus est: equiuocum vero ut in his modis quos superius exposuimus. Hec sunt que circa librum predicamentorum Aristotelis pro oportunitate loci et temporis vobis explicanda proposueram. Sequenti lectione librum de simplicium propositionum natura deo fauente auspicabimur.

Ceteri bacillerij Bononiensis Lectura in librum de interpretatione Aristotelis et Averrois quam quidem ordinavit Joannes Baptista Landolphus Papiensis artium cultor preclarissimus.



Rimum oportet

constituere. Postquam Aristoteles prime intellectus satisfactionem operationem in libro predicamentorum. Cuius porphyrius et auctor sex principiorum adminiculabantur. Presenti volumine de simplici enunciatione disputaturus est: propositiones namque simplices et predicatiue ad demonstrationem conducunt: ad quam quidem liber iste prima ordinatur intentione. De enunciatione hypothetica et non simplici nihil ad presens: regulat itaque liber iste de interpretatione secundam intellectus operationem: que propositio nuncupatur et diuisio. 3. de anima. 2. 1. Ceterum tamen anteaquam ad ipsius Aristotelis verba descendam: premittenda sunt nonnulla documenta: quibus et subiectum et ordo et titulus huius libri aperiantur.

Primum itaque documentum sit tale. Propositionio omnis aut categorica est: predicatiua dicitur: aut hypothetica est: omnis propositio hypothetica: aut per connectionem sit: aut per diuisionem: auctore Boetio libro primo de syllogismo hypothetico: at secundum doctores de via ceteri sub propositione hypothetica comprehenduntur: copulatiua: disiunctiua: conditionalis: causalis et temporalis. Partitur autem propositio categorica: quod alia est de inesse: alia

alia modalis et composita et diuisa. Item inuenitur propositio affirmatiua: et negatiua: vniuocis: particularis: indefinita et singularis: sunt et alie de presenti: quedam de preterito: nonnullae de futuro: reperiuntur propositiones de recto: et de obliquo: et quandoque obliquus ponitur a parte subiecti: sepe numero inuenitur a parte predicati: et de his omnibus propositionibus presenti volumine vel prima vel secunda intentione loquemur.

Secundum

documentum sit tale. Enunciatio simplex est subiectum huius libri: cuius quidem premissis diffinitio tanquam principium scientie: et est id quod principaliter consideratur: ad quod omnia hic considerata reducuntur: licet enim multa hic pertractentur notoria tanquam ipsa enunciatione: nihil est tamen notius tanquam quod a via attributionis ipsa enunciatione.

Item

huius nomen interpretationis maioris sit communis quam nomen enunciationis: inscribitur tamen liber de interpretatione: non quod de interpretatione hic agatur: est namque interpretatio vox aliquid per se significans: sed quia de aliqua interpretatione disputaturus erat: ponit liber inscribi de interpretatione: veluti inquit Boetius: si quis de homine disputans titulum operis de animali posuisset: quod non de animalibus: tamen quod de aliquo tractatus esset: recte de animali libro nomen imponeret. Et cum propositio et enunciatio differant ratione solum: secundum scilicet intentiones nominum: quoniam enunciatio secundum esse enunciationis et secundum rationem nominis refertur ad rem designatam et interpretata per enunciationem: propositio autem et enunciatio scias sub forma syllogismi: et alii cum multa attribuantur que non concedunt interpretationi et enunciationi: veluti est habitudo trium terminorum: qui in subiecto inueniuntur et predicato: sine qua quidem habitudine non existunt propositiones et conclusiones partes syllogismi: de propositionibus fuit determinatum in libro priorum: ubi de forma syllogismi et de eius potestate agabatur: at enunciatio et interpretatio hoc non consentit: sed his conuenit dicere verum vel falsum: vniuociter et particulariter: infinite et finite. Est et enunciatio vniuocis et multae: contradictoria et contraria: que conditiones sint syllogismi completionis et figura reperiuntur: siccirco de his presenti libro hac ratione tractandum est: quantum ergo enunciatio efficiatur pars demonstrationis: non quouis modo: sed subinducendo rationem propositionis vel conclusionis: quia tamen in propositione reseruat significationem veri aut falsi: pro tanto scientia de enunciatione que est oratio verum significans vel falsum: deseruit cognitioni propositionum et conclusionum: ex quibus quidem tota perficitur demonstratio.

Tertium

documentum sit tale: Quia forma syllogistica pari filo quantumque materiam: necessariam scilicet et probabilem et contingentem respiciebat. Ideo in libro priorum non in merito versus fuit Aristoteles terminis ignotis nullam determinatam materiam concernentibus: terminis enim certe determinatis materiam tali forme non consentiebant. At licet de enunciatione hic agatur: quantum indifferens est ad enunciationes et propositiones demonstratiuas et dialecticas: quia tamen consideratur hoc in libro enunciatio: pro ut est vox ad significationem rei relata: a qua accipit et affirmationem et negationem et vniuocis/tem et particularitatem et multitudinem: qua de re secundum diuersitatem significationis diuersis terminis sit constitutio interpretatio: pro tanto termini ignoti enunciationis hic considerate non debite conueniunt: et precipue quod enunciatio non est perfecta: cum de re putet non potest: hoc autem terminis ignotis commode fieri non potest.

ait Albertus: si quis ad notitiam ignota per notum venire contendant: exiguntur tria. Primum quidem interpretatio rerum per vocem interpretatiua. Secundum: complexio eorum que interpretata sunt ad consequentiam unius cum altero. Tertium probatio quod sic sit et non aliter. Primum quidem exequitur Aristoteles in duobus de interpretatione voluminibus. Secundo satisfaciunt duo libri priorum. Tertium absoluit libris posteriorum et topicorum.

Differt

hic in predicamentis. n. e. inchoatio significationis a re: et terminat in voce: est enim inquit Albertus liber predicamentorum de decem vocibus prima principia significatiua: et secundum rerum proprietates: non vocum: hec autem scientia de interpretatione eo quod interpretatio que per sermonem est inchoatur in sermone sine voce et terminat in rem: quod aliter non esset interpretatio: et ob hoc multa dicuntur de interpretatione que accidunt ei in quantum est in voce: his ergo constat et subiectum et ordo et titulus et modus considerandi huius libri de interpretatione: quare que quoniam predicata erant explicauit: nunc ad serie verborum Aristotelis et Averrois veniamus.

Partitur

autem primus liber de interpretatione mea consuetudine in quatuor capitula. Sententia stat in tribus propositionibus. Prima est. Determinandum est de nomine: verbo: negatione: affirmatione: enunciatione: et oratione: oem namque orationem constituit nomina et verba. Sunt autem quinque orationis principales differentie: deprecativa: imperatiua: interrogatiua: vocatiua et enunciativa: enunciationis due sunt species altera affirmatio: altera negatio: facit autem Aristoteles duntaxat mentionem de nomine et verbo: tum quod ex his simplex enunciatio constitui potest: alij partibus non concurrentibus: non potest autem oratio enunciativa inueniri nisi vna harum duarum partium: quarum vna habet rationem materie: altera rationem forme: tum quia ad nomen et verbum cetera orationis partes ordinari videntur: sub nomine comprehenditur pronomen: sub verbo aduerbius: nomini et verbo prepositio deservit et coniunctio a nomine pariter et verbo participium parte recipit. Sunt tamen inquit sanctus Thomas quedam orationis partes que magis colligationes partium orationis significantes habitudinem unius ad aliam quam orationis partes nuncupari merentur. Determinatur tractatum de hypotheticis propositionibus: cum ex his syllogismus categoricus non componatur: cuius quidem institutione formationemque intendit Aristoteles. Quod autem prius negationem postea proposuerit affirmationem: nihil interest: cum oem species eque subiectis sint et vni generi equaliter supponantur: quo circa si affirmatio et negatio enunciationis species sunt: rectum est qualibet earum prius indistincte proponere. Dicit Albertus: si negatio sequatur affirmationem secundum naturam tamen quod oppositio complexus in negatione ob hoc aliqui proponit affirmatiui: precipue ubi agit de affirmatione et negatione: prout sunt principia propositionis: sicut sit hic.

Secunda propositio talis est. Ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum sunt notes: et ea que scribunt eorum que sunt in voce. Nec propositio ideo introducta est ab Aristotele ut signorum verissima haberetur significatio. Sensus autem talis est: res: passio aie: vox: littera: ita se habent: rem passio aie immediate significat: passionem aie voces designant: ipsas vero voces littere important et horum quattuor due sunt secundum hominum positionem: voces scilicet et littere: totidem naturales: passio videlicet aie et res: quorum inquit he primorum notes: eedem omnibus passionis aia sunt: et quorum he similitudines res iam eedem. Sensus est: quemadmodum nec littere sunt eedem: sic nec eedem voces: quorum ergo he voces significantur sunt: id est passionum anime: he sunt apud oes eedem: significant autem voces illa que sunt in intellectu: ergo naturalis est apud oes homines amini conceptio: atque anime passio: tres quartum passionis aie sunt similitudines sunt naturaliter constituta.

Tertia propositio talis existit. Voces simpliciter sine vero aut falso: complere eorum vero et falso reperiuntur: veluti et conceptuum quidam verus aut falsus: quodam sine veritate existunt et falsitate. Quo fit ut noia et verba nationi aie sine compositione vel divisione similia sint: et non solum illa noia vel verba falsitate ac mendacio separata sunt: quecumque simpliciter dicuntur: sed et illa quecumque sunt composita: si sint simpliciter dicta: at si addat esse vel non esse: vel simpliciter vel secundum tempus efficit aliquid verum vel falsum: de autem esse simpliciter. de secundo adiacente: vel secundum prius tempus: quod verus dicitur continuatio temporis: de tempore. nihil actu habet nisi instans: quod non est tempus sed principium temporis: vel sine aliqua determinatione: hec particula secundum tempus intelligit de tertio adiacente: vel secundum preteritum et futurum: vel cum aliqua determinatione: ut nunc est: cras erit. Colligant igitur he divisiones conceptuum quodam est simplex: et quodam compositus. Item conceptuum quodam verus quodam falsus: quodam vero neque verus neque falsus. Sicut vocum quodam vera: quodam falsa: et quodam nec vera nec falsa existit.

Auerrois primo dicit: et videlicet quid est enunciatum: et oratio. et dicitur: et hec particula dicitur in textu Aristotelis non reperitur: sed quicquid sit secundum commentatorem Aristoteles incipit a declaratione dictionis: est autem dicitur nomen et verbum vocale: cuius quidem significatio est forma:

significatum enim dictionis post eius impositionem est sibi essentiale: et hoc est quod Averroes dicit: dictiones quibus ratiocinatur. i. quibus utimur in argumentationibus significant primo intentiones que sunt in aia: et littere que scribunt significant primo hec verba. Item autem: propter hoc est significatio horum ad placitum per concordiam scilicet gentium: non per naturam: sed intentiones que sunt in aia que sunt exempla. i. similitudines et significantes sunt vne et eedem omnibus: quemadmodum et res inuente: quare intentiones que sunt in aia sunt exempla et significantes: et ipse scilicet res sunt vne et inuente per naturam omnibus: neque enim quod apud Romanos est equus: apud Barbaros est ceruus: sed apud diversissimas gentes eadem substantiarum: intellectuumque ratio est constituta. Ordo itaque inter res: notiones: voces: et scripturas est similitudo: res. n. intellectui presentem imprimunt et inserunt ei passionem et similitudinem: et conceptum: verum quia conceptus nostros statim exprimere non possunt: et alterius menti transfundere: illud sunt voces ut signa essent: et expressiones conceptuum quos de ipsis rebus preconceptimus: sunt enim voces maxime in nostra parte: voces autem non sunt fixe et permanentes: sed solum valent ad aliquid in presentia explicandum: propterea littere et scripture fuerunt excogitate: et diu manerent: et quibus ad longe absentem loco vocum uteremur. Est autem inter vocem et scripturam hoc discrimen: si quicquam videas cuius vocem ignoras scriptura designare non poteris: at vocare poteris que scriptura designare nescieris: conceptus ergo primus res significat: voces mediantibus conceptibus: scripture vero tum vocibus tum conceptibus mediantibus: quod propter conceptus: voces et scripture doctrine existit aptissima instrumenta: et perarrat est et usum non habet ad disciplinas que scripture rez aliquid representent: cui nulla prioris representet vocem.

Digressio.

Contra propositiones hic approbatas insurgunt subtilitates ambiguitates. In primis hec propositio: voces et scripture sunt signa arbitraria et per concordiam significantia. Res et notiones eadem apud oes gentes inveniunt: videlicet esse falsa: his fundamentis: aia intellectiva numerat ergo et notiones aie: variat eam accidens secundum subiecti diversitatem. Item: passiones in aia sunt eedem apud oes ergo et scientie rerum ergo et doctrine rerum: consequens est falsum: quod diversis diversis habet de rebus sententias. Rursus hec vox habet a quocumque pronunciat semper est eadem: et sunt multe voces que per naturam designant non per institutionem: ergo. Solutio est: reperiuntur apud Averrois noia in quadruplici differentia: scriptum videlicet vocale: mentale ad placitum significans: mentale naturaliter significans: cecus a nativitate formans propositiones: ex terminis coloribus designantibus vtriusque nominibus mentalibus ad placitum significantibus: similiter si quis de materia prima ostendat aliquid predicatum enunciarum: nomen materie est ad placitum significans: solum forme vtriusque habent esse in intellectu sunt nomina mentalia naturaliter significantia: et sunt intentiones simplices rerum: siue ergo anima intellectiva muniretur siue non: conceptus anime dicuntur idem apud omnes: quia notiones sunt talis nature: quod omne illud: quod vni representant naturaliter propositio: cuiuslibet alteri sunt nature representant: et ex voluntate

ex voluntate et institutione nostra non accipiunt diversitatem. Item conceptus simplices non compositi sunt idem apud omnes: et licet de vna et eadem re secundum diversam varietate conceptiones haberi possint: non tamen de vna et eadem re secundum idem potest haberi notio nisi vna. Rursus vox est per concordiam significatio que significat vel nata est significare ex impositione quam actu habet: illud quod primus impositor per eam aut aliam sibi similem vel consimilem voluit significari: vox dicitur significare naturaliter et ex instinctu nature que ex natura sua et non ex impositione nata est idem apud omnes representare: ut gemitus: et clamatio in dolore vel gaudium: latratus canum. Distinctum ergo vocis signum non est a natura sed ab institutione: ut in homine in quo imaginatio dominatur super instinctum nature: in brutis autem vox est a natura: que eadem est in omnibus individuis vnius speciei: ob hoc voces et opera similia existunt in omnibus: formant quoque brutam varias voces in desiderijs cibi: potus et coitus.

Fuit item alia propositio: veritas et falsitas tantum existunt in intellectu compositi et dividende. Contra: sensus proprius semper est verus vel pro maiori parte. de aia. 63. ergo et intellectus respectu quod quidem. Item: verba prime et secunde persone accepte actionis: impersonalia significant verum vel falsum ergo sine compositione et divisione inveniuntur et falsitas. Solutio est: verum ut in compositione opponitur falso: et hac ratione in prima operatione nec verum est: nec falsum: verum autem put est rei entitas et in sensu et in prima operatione intellectus reperitur: cui non aduersatur falsum: et hec est causa quod Aristoteles dicebat. 3. de aia. 21. in prima operatione non esse falsum: cum falsum nullatenus sit circa indubitabilia: verum autem vno modo. Et si quis querat: quid nam sit ista compositio et divisio. Respondeo attributum predicatum ad subiectum est compositio: remotione predicati a subiecto est divisio: in quibus inveniuntur veritas que consistit in habitudine terminorum ad invicem: et est veritas in intellectu: rebus: et enunciationibus: diversimode tamen. Item: verba prime et secunde persone: accepte actionis: impersonalia verum significant vel falsum: pro ut sunt composita: et non quatenus incomposita existunt: vnde in verbis prime et secunde persone certum determinatur suppositum. Similiter verba accepte actionis ex significato quod vni soli convenit determinat sibi suppositum: ut fulminat: tonat. Et idem conspicitur in verbis impersonalibus: que impersonalia dicuntur: quia certam personam non determinat: cum enim dicitur legitur: sensus est: ab aliquo legitur. Veritas igitur notitie complete est conformitas habitudinis extremorum in esse cognitio ad rem extra: verbigratia in actu comparatio vnius ad alterum: ut eiusdem in affirmativa: et diversum in negativa: necessario consequitur relatio rationis inter subiectum et predicatum: que quidem habitudo ipsorum appellatur: quare habitu dinem et relationem videtur significare hoc verbum est: quando dico: homo est animal: vel homo non est animal: palam autem est quod inter hominem et animal sic posita per actum comparatum in esse cognitio mediante copula que ipso: per hoc videtur esse: cose quis necessarius habitudo que est relatio rationis: quod inter extrema habetia esse diminutum: hec autem habitudo

conformis est rei: que quidem conformitas est relatio rationis: cum sit fundata super habitudinem illam que est relatio rationis: et ista conformitas est ipsa veritas formaliter et essentialiter a qua veritate siue conformitate dicitur habitudo vera denominative et apprehensio complexa obiecti cogniti etiam dicitur vera: et propositio vera in mente et huic veritati opponitur falsitas contrarie et ignorantia privative: et talis falsitas diffinitas appellari solet. Contra: ergo oratio et propositio non erit vera per veritatem existentem in re: mutabiturque propositio de veritate in falsitate per sui mutationem: ergo non solum substantia per sui mutationem erit susceptibilis contrarietatis. Solutio est: propositio dicitur vera veritate inexistente propositioni: ab eo autem quod res est vel non est. propositio dicitur vera vel falsa terminative. Item facta mutatione in re prior et per se fit secundo et per accidens mutatio in oratione: in ad aliquid enim non inveniuntur motus per se primo. 5. physicoz. 50.

Caput Secundum Primi libri de interpretatōe.



Omen ergo. Sententia huius capituli stat in tribus propositionibus. Prima est. Nomen est vox significativa ad placitum: sine tempore: cuius nulla pars est significativa separata: et cuius omnis diffinitio genere et differentijs perficitur. Primo ponit vox pro genere: per quam quidem particula separatur nomen ab alijs que non voces sed tantum soni sunt. Est autem vox percussio inspirati aeris ab aia ad vocales arterias cum imaginatione aliquid significandi: sermo autem seu loquella est vocis per linguam dearticulatio. Contra: nomen est vox secundum materiam: ergo non est vox: veluti gladius non est ferrum sed ferreus. Item: nomen in mente non esset nomen. Solutio est: Dicit Albertus: quomodo in naturalibus materia non predicatur de eo cuius est materia: eo quod forma in naturalibus est substantia que dat esse et nomen et rationem in artibus tum in his que pendunt a voluntate: predicatur materia: quod ipsa est tota substantia talium: et ideo annulus dicitur aurum: et cyphus argentum: domus ligna et lapides: et ita erit hec propositio vera: nomen est vox: cum sit vox materia in qua formatur nomen. Dicit sanctus Thomas: in diffinitione accidentis concretum subiectum cadit veluti genus: abstracti vero locum tenet differentie patet dicendo. simus est nasus cauus: sumitas est cauitas nasi: quare hec propositio: nomen est vox: saluari poterit: et ita voci superaddit significatio activa: que fundatur in voce et terminat ad rem significatam: ratio fundandi est esse cognitum vocis: ratio terminandi: esse cognitum rei significate. Contra: neque in naturalibus: neque in artefactis predicatur materia de eo cuius est materia cum sint iste false: annulus est aurum: cyphus est argentum: archa est lignum: gladius est ferrum: statua est es. Sed iste sunt vere annulus est aureus: cyphus est argenteus: archa est lignea: gladius est ferreus: statua est creta: vel marmorea. Inveniuntur. n. quedam concreta que non pro subiectis sed pro suppositis duntaxat verificant: alia sunt que pro subiectis et suppositis supponere possunt. Item hec propositio nomen est vox non est formalis: cum subiecta concretum a subiecto: Libe. de interpretatōe. c. 2

ergo si est fundametalis: sensus erit: forma ipotata per li nomen fundatur in voce: unde ista propositio est vera: vox est nomen: predicatione dicente: hoc est hoc: cuius subiectus materialiter supponit: sumpta predicta propositio in mente: at ista nomen est vox: vera est fundametaliter. C. Attentioe tamen dignus est: ista propositio est vera: animal est genus: hec falsa: genus est animal. Similiter et hec: hoc genus est animal: et si ista vera: hoc genus fundatur et applicatur animali. Sed ista est vera: vox est nomen: pariter et ista potest verificari: nomen est vox: sicut et ista: nomen fundatur in voce: causa namque quare iste propositio redduntur false: genus est animal: species est homo: est: quia nullum est animal quod fundet intentionem generis: et nullus est homo qui subijciatur speciei: quapp ista potest saluari: nomen est vox: quia ista et ista vox fundant intentionem nominis. Et rursus observandus: iste due propositiones: hoc est homo: li homo est homo: et in voce et scripto et mente non verificantur: sed semper vna est vera et altera falsa at iste ens est ens: li ens est ens: sunt semper vere: iste due: conceptus est conceptus: li conceptus est conceptus: sunt vere in mente: in voce et scripto vna vera altera falsa existit. Sed in mente: istarum duarum: vox est vox: li vox est vox vna est vera: altera falsa: in voce vero ambe iure conspiciuntur: patefactus est itaque sensus huius propositionis: nomen est vox. C. Insuper arbitrantur multi nomina mentalia et scripta non esse nomina: cum propria nominis ratio sit vocis dearticulatio: et li nomen ita per concordiam significat: quod eadem naturalis significatio repugnat: et ita in mente non inveniuntur enunciationes et argumentationes: sed rationes vocabuntur: eritque ista propositio falsa: omne li nomen est nomen. C. Contra: intellectus possibilis componit et dividit: ergo format propositiones affirmativas et negativas. Item in sola intellectus compositione vel divisione est veritas et falsitas: ergo ratio propositiois seu enunciationis veritas in mente quod in voce et scripto reperit. Propterea est dicendum Aristotelem tractasse de nomine vocali tanquam de instrumento ad docendum aptissimo: est enim vox immediatissima mentis expressio et natura familiaris: conceptus namque licet sit primum et precipuum omnium instrumentum: manet tamen occultum et secretum nisi signo: notaque exteriore propterea.

Amplius est nomen vox significativa: quo fit ut voces significatione carentes sub vocabulo nominis non comprehendantur: quantum enim omnis vox significet seipsam aut vocantem: tamen illa dicitur significativa: que instituta est ad passionem intellectus que est similitudo rei significandam: sunt et multe voces que licet sint literate: tamen quia adhuc non sunt institute ad significandum dicuntur non significativae. C. Est et nomen vox quidem et significativa sed non naturaliter: sed secundum placitum voluntatemque ponentis: segregandus enim est nomen ab his vocibus que naturaliter designant: ut sunt he que nos in passionibus affectibusque proloquimur: vel que animalia bruta instinctu nature producant: nullum igitur nomen naturaliter constitutum est: neque vnaque sicut subiecta res est a natura ita quoque a natura veniente vocabulo nuncupatur: si enim nomina naturaliter essent: eadem essent apud omnes gentes: nec ullam susciperent muta-

tionem. Item multorum hominum inveniuntur vocabula permutata. Et vni rei in eodem idioma multa conceduntur nomina: ergo significationes nominum ab impositione hominis voluntaria et non a natura rerum deducuntur. C. Item distinguitur nomen a verbo: addito nomini quod dicitur sine tempore: Quavis enim multa nomina significant tempus: nullum est tamen quod significet cum tempore: et sensus huius propositionis: nomen significat sine tempore: talis existit: id est: nomen significat per modum habitus et quietis: propterea nomen semper inveniuntur pars enunciationis subiecta: de quo quidem nomine potest enunciari quod aliquid inest ei. Dicit sanctus Thomas: circa tempus tria possunt considerari: primo quidem ipsum tempus: prout est res quedam: et sic potest significari a nomine: alio modo potest considerari id quod tempore mensuratur in quantum huiusmodi: et quia id quod primo et principaliter mensuratur est: motus in quo consistit actio et passio: ideo verbus quod significat actionem et passionem significat cum tempore: substantia autem secundum se considerata prout significatur per nomen et pronomen non habet in quantum huiusmodi ut tempore mensuretur: sed solus secundum quod subijciatur motui prout per participium significatur: ideo verbum et participium significant cum tempore: non autem nomen et pronomen: tertio modo potest considerari ipsa habitudo temporis mensurantis quod significatur per adverbium temporis: ut cras: heri et huiusmodi. C. Rursus hac particula: cuius nulla pars est significativa separata: nomen ab oratione separatur: hec enim oratio: fortes et placati: vox est significativa secundum placitum et tempore vacat: nomen tamen non est: cum partes illius sint seorsum et separatim significantive: verum in simplicibus et compositis nominibus id interest quod in simplicibus nominibus partes nullo modo significante videntur: in compositis vero videri volunt: veruntamen nihil seorsum separatimque significat: ut in hoc nomine equiferus: minime particula ferus separata et secundum seipsam significat: unde significatio nominis ad totum nomen: non ad partes comparatur: prima enim pars nominis non habet primam partem significati: ideo partes nominis nihil retinet de significatione totius: cum sit concessa significatio nomini: non partibus nominis. Secundum placitum adiunctum est: nam nullus nomen natura significat: sed ex instituto: et quando ad significandum institutum est: significant enim et illiterati soni: ut hi qui ferarum sunt: quorum nullum nomen est: eo quia natura et non instituto placitoque significant: dicuntur autem soni illiterati: soni qui scribi non possunt: ut cum perstrepunt fere: huiusmodi strepitus et soni scribi non possunt: dicunturque illiterati: fere appellatur animalia non mansuetacta: que vbi mansuetacta fuerint: circures nominantur. Cum igitur omnium vocum alie sint que inscribi litteris possint: alie que non possint: et rursus earum que inscribuntur vel minime: alie quidem significant: alie vero nihil: amplius quoque omnium vocum alie secundum placitum designant: alie vero naturaliter: nomen est vox significativa secundum placitum: positione enim et non natura factum est nomen subiecte rei nota. Diffinitio itaque nominis: et declaratio hac prima propositioe monstrata sunt.

Secunda

Secunda propositio talis existit. Nomen infinitum non est nomen: et non est oratio: quia omnis oratio aut nominibus constat et verbis: aut solis duobus vel pluribus verbis vel solis nominibus: sed nec negatio est: cum non sit nomen infinitum verum vel falsum: negatio autem omnis sit vera vel falsa: quare cum omne nomen siue proprium sit: siue appellativum definitum id significet: quod nominatur: et non similiter et de eo quod est: et de eo quod non est dicitur: nomen infinitum: non erit nomen: sed appellabitur nomen infinitum: ob id ipsius quod equaliter et de eo quod est et de eo quod non est predicari inveniatur: erit igitur nomen vox significativa ad placitum sine tempore: circumscripse significatiois: cuius nulla pars aliquid significativa est separata. C. Unde inveniuntur nomen institutum ad significandum in id quod est: et est nomen vna significatioe definitum et determinatum ad id quod est: et nomen ipotata id quod solus effingibile est: diffinitum et determinatum vna significatioe ad id quod non est: at nomen infinitum similiter est in eo quod est: et eo quod non est: est namque hec vera: chymera est non homo pariter et hec: non ens est non homo: et dicitur Albertus magnus: nomina substantiva infinita nihil ponunt: sed bene adiectiva: tantum enim valet non equaliter: quantum ens quod non est equaliter: et non simile: ens quod non est simile. Et ratio est: qualitas nominis substantivum quando privatur: privatur et ipsum quod est determinatum qualitate illa: ergo ablata qualitate qua est: privatur et ipsa substantia secundum id quod est: in adiectivis autem que qualitatem habeat in infinitum: et substantiam infinitam: negata qualitate: non necessario negatur substantia secundum id quod est: non album enim in valet quantum res non alba.

Tertia propositio talis est. Casus nominis non est nomen: nam nomen iunctum cum ly est vel non est: enunciationem facit: at obliqui iuncti cum ly est vel non est enunciationem nulla ratione perficiunt: et dictum est obliquos iunctos cum ly est enunciationem non constituere: quia hec oratio perfecta est: sortem penitet. C. Dicit Boetius rectus nominativus dicitur: eo quod nominis quodammodo solus teneat vim: nomenque sit: et verisimile est eum qui primus nominis rebus impositus: ita dixisse: vocetur hic homo: et rursus vocetur hic lapis: posteriore vero usu factum est: ut in alios casus primitus positum nomen derivaretur: et dicuntur casus nominum inflexiones: diffinitio igitur nominis integra talis stabilita: nomen est vox designativa secundum placitum: sine tempore circumscripse significatiois: cuius partes extra nihil designant: et cum est vel fuit vel erit adiunctum verus falsumve efficitur.

Quarta propositio talis est. Nomen est dictio significans ad placitum intentionem expoliata a tempore: preter quod significet partium ipsius. i. preter quod significet aliquid quod sit de numero partium ipsius: cum dividitur pars illius in totum siue sit nomen simplicis que est icisio. i. syllaba: vna incisionum ex quibus componitur nomen non significat aliquid penitus non per se: neque accidens: et pars nominis compositi non significat separatim nisi per accidens: sicut si accedit illi cur? nomen est serui regis ut sit serui regis: vni nulla pars nominis in quantum pars accepta: est significativa aliquid per se quod potest significare: cum significatio totius

tius nominis non concedatur partibus eius.

Rursus ait: dictiones quibus sermocinantur gentes non significant per naturam: sicut multa ex dictionibus quibus dicunt animalia que sunt dictiones. i. soni: que non scribuntur: ut cum perstrepunt fere: quoniam dictiones quibus balbutiunt plura ex animalibus sunt composita ex incisionibus ex quibus componuntur dictiones quibus loquitur homo: aut ex incisionibus compositis ex litteris sibi appropinquantibus in exitu: et sunt significantes. inter dictiones per se aiatas: scilicet apud animalia: sunt namque quedam animalia que sonos litteratos. i. qui scribi possunt: preferunt: sunt. n. loquaces corui: ac pice: et psittaci: unde distichon illud innotuit: psittaci a vocibus aliorum nomina discam: hoc videlicet per me dicere: cesar aue.

Amplius inquit: infinitum tamen est compositum ex nomine habitus et negatiue particula non: et non decet ut nominetur nomen absolute: cum non significet habitus: neque etiam est sermo negatiuus: quia ipsius significatio est significatio nominis simplicis quantum sit compositum: et propter illud iam sequitur ipsius pars negatiua: sicut sequitur nomen finitum. Sensus est: sermo negatiuus et pars negatiua. i. negatio debet sequi nomen et finitum et infinitum: et addi et iungi verbo: aliter non est oratio negatiua. Item ait: erunt nomina quedam declinata et sunt casus nominis et quedam non declinata: que sunt nomina in recto: et significant nomen declinatum et non declinatum idem: non tamen eodem modo.

Digressio.

Sermo de nomine operepretium est ut quibusdam absoluantur documentis: primum tale existit: officium nominis est significare per modum orationis. i. per modum habitus et quietis: et per modum determinate apprehensionis: et ita omnia nomina siue sint significantia entia realia: siue entia rationis et privationes et negationes et signum significant per modum habitus et quietis. Multa autem nominum genera a grammatice declarantur: inveniunt enim nomen compositum seu appellativum et proprium: nomen commune et substantivum significans per modum per se stantis: et adiectivum significans per modum adiacetis. Partitur autem nomen substantivum in nomen substantivum generale quod significat per modum applicabilis pluribus non solum numero sed etiam specie distantibus. Et speciale: quod significat per modum comitabilis pluribus numero tantum differentibus: et patronomicum significans per modum descendens ab altero: et diminutivum quod a primitiva voce derivatur significans per modum diminuti ab alio: et collectivum significans per modum collectionis plurium secundum unum locum suppositus. Partitur autem nomina adiectivi talia existit reperit nomen adiectivum denotativum: gentile: patrium: collectivum: divinum: interrogativum: respectivum: relativum: positivum: comparativum et superlativum: temporale: locale et numerale. Nomen vero proprium dividitur in nomen proprium: primum: pronomen: cognomen et agnomen: arbitror quidem etiam compositum a supposito ut sic esse nomen substantivum: compositum autem a subiecto quodcumque est nomen adiectivum: variatur item nomina specie: genere: numero: figura: casu et persona. Sub nomine solet comprehenditur pronomen quod significat per modum habitus: sed id determinate apprehensionis: dixerunt. n. grammatice. de interpretatōe. c. 3

mattici pnomē significare substantiā finitaz pp pnomē demōstratiū: vel infinitū pp pnomē relatiū: sine qualitate. i. p modū indeterminate apprehēsiōis. At logicus noīa adiectiua obliqua & infinita nō vult esse: noīa in primis nomē adiectiū adiectiue captū nō significat aliqd nisi in ordine ad suū substantiū: quē admodum & pnoīa demōstratiua & relatiua pmitiue spēt nō significāt qdā nisi in ordine ad sua relata: & dicunt talia vocabula termini categorēmatici depēdenter tales & cōnotatiui. Noīa obliqua nō sunt et noīa: cum ipsa psonālī & significatiue sumpta significatōe quā actu habent nō pnt reddere suppositūz verbo psonali modi finiti: nec per se subijci pnt neq; p̄dicari respectu hōz verborū ē: sicut: erit: hinc vulgariis illa distinctio surrexit: aliud. s. ē subiectū ppositōis: aliud distributōis: huius nāq; ppositōis: cuiuslibet hōis aīnus currit: li hōis distribuit: & li aīnus ē subiectū ppositōis: & ob hoc dicta ē ppositio mixte quantitatis. Noīa itē infinita nō sunt noīa: cū nō significēt determinatā nām: ne qd determinatam psonā: sed equalit̄ de ente dicant & nō ente. Dūtaxat ergo terminus categorēmaticus idēpēdenter talis & absolutus erit nomē apud logicū. Et teneo oīa cōcreta a supposito vt sic esse noīa: nullūz vero cōcreta a subiecto habere ratōem noīis.

Secundum documentum sit tale: triplex inuenit negatio: negās scilz priuās & infinitās: p negationē negātes tollit predictū ab his que sub subiecto cōprehēduntur: & pprie decurrit supra copulā: neq; ex negatōe negāte & termino categorēmatico cōstituit vnū ppositōis extreme: & solit̄ suz appellare talē negatōē negāte negatōes limitatā: veluti sunt ista signa: nullus neuter nemo nihil: que qdē signa hnt p̄tates distributūdi terminū imēdiate & remote sequētēz. At negatio infinitans illa ē cuius virt̄ trāsit dūtaxat in terminū cui imēdiatissime vnif ex qua & illo termino resultat vn̄ termin⁹ q extremū p se ppositōis esse pōt: quā negationē solit̄ suz appellare negatōē trāscēdētē: & huius negatōis officiū ē distribuere terminū infinitatū: veluti cū dico: nō hō currit: li hō distribuit: & ita fit descēsus: & isti sunt oēs hōies: ergo nō iste hō currit & nō iste hō currit: & cūz in descēsu copulatiuo colligat iferius ex supiori: & li nō hō sit terminus iferioz ad li nō iste hō: descēditur tm̄ sub termino infinitato. Et teneo talē terminū ex negatōe infinitate & termino infinitato cōstitutū ē terminū cōplexū: cū cōceptui cōplexo subordinet: actui. s. & intentōi: actui merito negatōis: itentōi ratōe termini categorēmatici. Negatio priuās illa ē q̄ interimit actū & explicat aptitudinē in subiecto: vt cec. i. nō vidēs s̄z aptus videre & appellat negatio in genē: qz negat aliqd infra limitē alicui⁹ generis: veluti cecitas tollit visum & est negatio infra methas generis aīalis: sicut & tenebra infra genua luctis. Illis addo que Albert⁹ magn⁹ scribit: differūt inquit termini priuatiui a termino infinitis: qz quāuis omne nomē significet per modū cuiuslibet habitus: & oīs habit⁹ priuari possit: sicut id qd significat substantiāz cuius qualitate pōt priuari q̄litate: tū qz habitus dicit id qd actu ē in substantiā: & maxie qz priuatio dicit potētiaz ad receptiōēz habit⁹ itera: & ideo nō pōt pprie loquēdo priuari nisi termin⁹ accidentalis: vt inuisū impiū: & tūc priuatio illa noīe abstracto significat: vt iniusticia: impietas: & id nō dicitur in hō: vel in substantiā: & id talē termin⁹ talē sbaz signi

ficat reales cū potētia v̄ aptitudie ad habitū: qd nō facit terminus infinitus: siue fuerit nomen subitantiuum: siue adiectiū denominatū a forma substantiāle: vt rōnale: irratiōale: insensibile: animatū: nō eīz relinquit substantiā cum potētia redēdi ad habitūz sed tollit potētiam & qualitātē & relinquit substantiā significatā p ens cōe ad ens vere & fm purā imaginationē: pura aut negatio quātū est ex se nihil perituo relinquit adiectiū aut formatū a forma accidentali priuatiū tollit habitū: & relinquit substantiā infinitā realē cū potētia ad habitū reuertēdi.

Tertium documentū est tale: Partes orōis declinabiles infinitari nō possunt negatio. n. infinitās semp cadit in cōpōem terminū cūscripte significatiōis. Pronomē etiā nō pōt infinitari: cū significet p modū indeterminate apprehēsiōis vn̄ cum negatio infinitās tollat formā iferioz finitā & relinquat superiozē infinitatē: sicut ens ē forma: & nō habeat pnomē substantiā cōpositā ex forma supiori & iferioz: nō poterit infinitari: nomē ē trāscēdēs in sua captū cōstatē infinitari nō pōt: d̄z enim nomē infinitum priuare iferiozē formā finitā & relinquare superiozē infinitatē: & cum noīe entis nihil sit superi⁹: id nomē entis infinitari nō pōt: nomen tū entis actu & talis vel talis infinitari pōt: & hoc est cā qd Auer. dūcebat p̄tio physicorū. 25. hoc nomē ens & nō ens dūcitur de decē predicamētis: n̄ q hoc nomē nō ens dicat de decē generibus: sed hoc nomē nō ens tale: hec de digressione.

Caput Tertium Primi libri de interpretatione.

Verbum autē est. Sntia huius capituli stat in quatuor ppositiōibus. Prima est: Verbum est qd cōsignificat tēpus cuius nulla pars separatis seoz sumq; significat: & est semp eoz que de altero dicunt nota: v̄z quia cōe est verbo & noi esse vocē & significatiuā & s̄z placitū: iccirco illa reticuit: nō p̄termissit aut illā p̄ticiā: cui⁹ nulla pars seoz sum si significat: qz in diffinitione noīs ponebat p̄pter orationes q̄ noīb cōponunt: h̄c vero pp orōnes quas verba cōponūt. Vel vt iquit sanctus Thomas oportuit illā p̄ticiā iterari: qz verbū maiorē h̄z cōueniētiam cū orōne: cuius est pars formalis q̄s nomē qd est pars materialis: p̄pter cōpositionē quā iporat i qua perficitur oratio significans verum vel falsum. Et aut verbū a nomē separet: dictum est verbūz cōsignificare tēpus: sanitas enim nomen est: sanatur autem verbum: cōsignificat nāq; nunc esse: vnde cum dico lego: actionez quidam quādam principaliter mōstrat sed cū ea ipsa agendi significatione p̄sens quoq; tēpus adducit: atq; id inq; verbū significare tēpus. i. p modū eē. i. p modū fluxus & fieri & successiōis. Dicit isup & est semp eoz que d altero dicunt nota: vt eoz que de subiecto vel in subiecto: p quā particulā fm sanctū Thomā fecerunt verbum a participio: verbū enim semper est ex pte predicati: participium aut inuenitur & a parte subiecti & a parte predicati: verba infinitiui modi quando in subiecto ponūtur habent vim noīs: quē admodū & omnes orōnis partes māliter capte transeunt in vim



vim nominum: sunt qui dicunt verbum natum est semper esse copula eorum que substantialiter: essentialiterq; predicantur de subiecto: vel eoz que p̄dicantur accidentaliter: dici enīz de subiecto est predicari quidditate: eē in subiecto: denominatiue alij volunt: qd omne verbū nota est: id est signum: aut eorum que dicuntur de subiecto: vt cum dicitur: aliterans mouet: quod alteratur mouetur: aut que sunt i subiecto: vt cū dicit: homo currit: homo mouetur: & dicit sanctus Thomas: verbū semper est signum q̄ aliqua predicent: qz omnis predicatio fit p verbūz rōne cōpositiōis importate siue predicet aliqd essentialiter siue accidentaliter.

Secunda propositio talis est: verbum infinitum non est verbum sed huic verbo differenti ab alijs imponatur nomen & voce: tur verbum infinitum: nō est aut verbum ob id ipsum qd cōsimiliter est in quolibet & qd est & qd nō est dicitur. n. hō nō currit: qui est: scylla nō currit que nō est: neq; mireris: nāq; hec cōcederet: scylla est non currens verborū aut infinitozū pp oīmodā cum verbis negatis similitudinē: aut rarissimus est vsus in enūciatōe aut in verba transeūt negata: nominū aut infinitozū crebrioz est vsus.

Tertia propositio talis existit: verbum obliquū nō est verbū: sed casus verbi: verbum enim presens tēpus cōsignificat: casus vero verbi quod complectitur id est ea tēpora que circa presens tēpus sunt: p̄teritum & futurum: p̄teritūz enim antecedit: futurūz vero subsequitur: dixit autēz Aristoteles: presens tēpus & non simpliciter presens: ne intelligeretur presens indiuisibile quod est principium tēporis futuri & finis p̄teriti: quia in instanti nō est actio quā cōsignificat verbū: sed oportuit accipere p̄ns tps qd mensurat actionē que incepta: nōndum est determinata p̄ actum q̄uis. n. sint alique mutationes subite que momento nō tēpore mensurent: ipse tū vt plurimū existunt termini motus qui mensurat tpe: est. n. gnatio finis alteratiōis & illuminatio motus localis: verba aut que cōsignificat p̄teritū vel futurū nō sunt verba pprie dicta: cum nō ponāt actionē & passionē simplr sed s̄z quid: agere. n. vel pati in p̄terito vel futuro est fm quid: agere vel pati in actu est simplr agere vel pati: insup cū declinatio verbi variet p̄ modos: tēpora: numeros: & psonas: variatio que fit fm numerū & psonas nō constituit casum verbi: quia talis variatio nō est ex parte actionis sed ex parte subiecti: at variatio q̄ est fm modos & tēpora respicit ipsam actionem: ideo vtrāq; p̄stituit casus verbi: nāq; verba impatiui & optatiui modi casus dicuntur: sicut verba p̄teriti tēporis & futuri: sed verba indicatiui modi presentis tēporis nō dicuntur casus: cuiuscūq; sint persone vel numeri.

Quarta propositio talis existit: verba fm se dicta nomina sunt id est significant aliquid: nam qui dicit intelligentiam constituit: & q̄ auduit: quieuit: verūz si est aut non est nōndūz significat: neq; enim ipsum esse vel non esse rei signum est: sed nec si ipsum est nudum dixeris ipsum enim nihil est: sed significat quādam compositionem quāz sine extremis minime est intelligere id est verba fm se dicta nomina sunt & significant. i. significāt aliqd & ratio est: nam dicens & proferens: alicuius rei notitiam in audiente causauit: & qui audiuit alicuius

rei intelligentiam: notionēq; accepit: certūq; est qd nam illo vocabulo designatus sit: licet verba fm se dicta nomina sint. i. significant aliquid: tamē si ē aut non est nondum significant. i. nondum verūz aut falsum significant: neq; ipsum esse aut non esse signum est rei. i. veri: sed nec si ipsum est purum dixeris: nāq; ipsum ens vel est nudum solitariūq; dictum nihil ē id est non est verum: sed significat quādam compositionem quā sine compositis. i. subiecto predicatoq; non est intelligere: cum autem dico est solum: nulla compositio est: iste ergo est verus sensus verborum Aristotelis. C. Sum qui putant Aristotelem loqui d̄ verbis vt deriuatur a nominibus: & ratio est: nam verbum & nomen sibi correspondens sunt idem quo ad significatum per se & principale: sed differunt quātum ad cōsignificatum: verbum enim quando ponitur inter extrema vltra principale significatum cōsignificat compositionem quādam quā sine extremis intelligi nequit: nomen vero illi correspondens significat tātum rem absq; illo: ideo dixit Aristoteles: ip̄s verba per se quidem dicta & non inter extrema cōstitutā & nomina sunt & significant aliquid. Contra: verbum per se dictū & nomen sibi correspondēs habent oppositos modos significandi: nāq; verbum nudum & solitariū significat per modum fluxus & successiōis: nomen autem per modum habit⁹ & quietis: ergo ista propositio: verbum est nomen: ē ipossibile: capiēdo nomen vt prius definitū est. Item de essentia verbi est qd cōsignificet tēpus: d̄ essentia nominis: qd significet sine tēpore: ergo siue verbum deriuatur a nomine siue non: nunq; ista propositio concedi debet: verbum est nomen: & propterea dico ergo qd sententia Aristotelis talis est: verba fm se dicta nomina sunt: & i. significant aliquid: vnde & hoc in loco particula est expositiua: & ideo ne qd putaret sic capi nomen vt prius diffinitum est: illico declarauit Aristoteles verba significare aliquid. Item hec particula: neq; si ipsum est seiunctum duris: nāq; ipsum quidem nihil est: sed significat quādam compositionēz quā sine extremis intelligi nequit: a recētoribus ita exponitur: verbum sum es est quaten⁹ sine categorēma nihil est significatiue: quando enīz ē sine categorēma est seiunctum & a noīe & participio: s̄z tunc significat quādam ppositionē quā sine extremis nō est intelligere. Contra: ergo istud verbū ē perdetret significatiōē & recuperet p̄ appositionē alicui⁹ extrinseci. Item verbū inter extrema p̄stitūtū ē verbūz ergo significatiū. Item: idem designat vox in oratione & extra. Ideo dicendū ē: qd hoc verbū ē semper significat existere: siue sit cōstitutū inter extrema siue nō: verūtamen verbo constituto inter extrema vltra hoc qd significat existere: correspondet actus pponendi vel diuidēdi: quo quidem intellectus vnif p̄dicatum subiecto: vel predicatū a subiecto separat: quando enim intellectus vnif vel seiungit predicatum a subiecto: inter subiectū & predicatum oritur habitudo quedam importata per hoc verbum ē: que qdē habitudo ē conforis: si ita fit in re: sicut p̄ illam propositiōem significatur: diffōmis vero si nō fit ita sic cut per illam designatur.

Auerrois primo dicit. Et verbum quod nominatur apud arabes actio est dicitio significans intentionem & tēpus illius intentionis pueniētis i vno triū tēporū. Sensus ē: cū dico lego: actionem quidem quādam principaliter mon

strat: sed cum ea ipsa agendi significatio prius quoque tempus adducit.

Item ait: proprium verbi est quod sit semper appositum et non suppositum: predicatum et non subiectum: id est verbum per se predicari potest: nunquam tamen per se solitarius subiectum: at participium per se et solitarii subiectum: nunquam autem solitarii de altero dicitur: verbum etiam adiuncto aliquo interdum predicatur: et propter illud inquit Averrois significat semper intentionem de cuius proprietate est ut predicetur de alio: et illud quidem sit: ut sit forma suam significans intentionem predicati et conventionem predicati cum subiecto: et illud cum erit appositum per se: sicut cum dicimus: fortes sanatur: fortes ambulat: aut ut sit forma significans colligationem predicati cum subiecto: cum erit predicatum nomen ex nominibus: sicut cum dicimus: fortes inveniuntur animal: id est aliquid est verbum significans intentionem predicati et conjunctionem: et tunc verbum est predicatum: aliquid significat colligationem predicati cum subiecto: et tunc meretur dici appropinquatum: ergo verbum vel est predicatum vel se tenens ex parte predicati.

Iterum ait: et predicatum quod significat colligationem suam cum subiecto: aut est ex eo quod dicitur in subiecto: et illud cum fuerit accidens in subiecto: aut est ex eo quod dicitur de subiecto: quando subiectum est pars scilicet subiectiva predicati: esse namque in est predicari denominative: de et de quiditative. Sensus est: quando verbum significat colligantiam et est nomen: predicatum: tunc aut illud tale predicatum predicat denominative de subiecto aut quiditative: vel potest huiusmodi esse sensus: quandoque verbum significat accidens particulare: interdum accidens vel: particulare est in subiecto: vel de subiecto: patet de ly currit et de ly movetur: dicendo qui currit movetur.

Kursus ait: sermo noster sanatur est significans quod significat sermo noster: sanitas quod est nomen: et tempus presens aut futurum: quia presens aut futurum apud arabes est confusum et unam habet prolationem in quibus inveniuntur sanitas id est eodem nomine et vocabulo apud arabes explicatur verbum presentis et futuri temporis per consignificare ergo tempus coniungitur verbum a nomine.

Alterius ait: infinitum verbum est quod significat illud quod significat nomen infinitum et tempus illius intentionis: et illud est privatio quod significat nomen infinitum. i. verbum infinitum est verbum quod quidem non reperitur in lingua arabica: unde cum dico: homo non currit: hec propositio potest esse negativa et affirmativa de predicato infinito.

Preterea ait: et ex verbo est declinatum et non declinatum: non declinatum est verbum presentis temporis: declinatum est verbum obliquum: et non est tempore presentis forma propria in lingua arabica sed forma quidem que invenitur in lingua arabica est communis presentis et futuro: sicut verbi gratia sanatur et ibi: et propter hoc dixerunt quidam grammaticorum quod cum volunt appropinquare futuro faciunt intrare verbum scilicet a se: et dicunt se habent aut se habentibus: nomen temporis dicitur de tempore presentis absolute: et in relatione

ad ipsum intelligitur tempus preteritum et futurum. Sed verum illud quod imaginamur ex tempore presentis habeat esse sicut imaginamur: an non habeat esse: illud non est quo indigemus in hoc loco: et dicebat Averrois. 4. physicoz. 88. tempus non habet esse completum: sed eius esse completur ex actione anime in eo quod est in eis extra animam: si enim anima non esset: non esset tempus nisi in potentia: et ratio est: prius et posterius motus sunt que tempus mensurat motus per actionem anime tantum simul sunt: in re tamen esse dicuntur: eo quia ad mutatum esse quod in re est: copulantur: sublata enim anima adhuc unus motus alio velociter et tardior diceretur: que admodum virga absque presidio anime non esset vltra et mensura: ita prius et posterius motus sine anima essent tempus: quia mensura id est per quod anima certificari debet.

Postremo ait: et propter hoc euz audit illud audies sufficit sibi: nisi quia non intelligit ex intentione consecuta quod aliquid sit adhuc existens aut non existens: verbi gratia: erit hoc scilicet quod ex verbo intelligitur intentio sufficiens per se: quando est hoc verbum appositum per se: sed cum erit copulatum: tunc non intelligitur ex eo intentio sufficiens per se: quoniam quidem tunc significat compositionem predicati cum subiecto: erit ergo verbum duobus modis: modus qui intelligitur per se: et verbum quod significat intentionem de cuius proprietate est ut predicetur de alio: et modus qui non intelligitur per se: et est verbum quod non significat talem intentionem sed solum colligationem intentionis predicatæ de subiecto: et est verbum copulativum quod nominatur essentialiter: et dicitur verbum essentialiter ab esse quod est existens: hec sunt ergo quibus diversificat enuntiatio per ipsorum diversitatem: sed de sintaxi et grammatibus rememorabitur in libro versuum. i. in arte poetica: ea autem sunt in methaphorica que nihil significant sed habent aliquod officium.

Digressio.

Que a Grammaticis de verbo differunt: pauca exponantur. In primis advertendum est: verbum est pars orationis significans per modum esse distantis a substantia. i. significatum verbi semper alterius existit ratione a significato suppositi. Partitur autem verbum primaria sui divisione in verbum substantivum: vocativum et adiectivum: adiectivum descendit in verbum actuum: passivum: neutrum et commune. Hæc proprietates verbi iste enumerantur: modus scilicet forma: coniugatio: genus: numerus: figura: tempus et persona: est modus varia animi inclinatione varios eius affectus demonstrans: partitur modus per indicativum: imperativum: optativum: coniunctivum et infinitivum: forma autem est proprietas verbi mediante qua verbum significat modum existendi primarium vel secundarium. Verba que sunt perfecte forme: primitivæ existunt spectat: cum significant rem verbi absolute: at verba derivativæ spectat: importat rem verbi non absolute: sed cum quadam additione: sub inchoatione scilicet et frequentatione: et diminutione. Est coniugatio: modus significandi rem verbi pro ut inflectitur per diversas proprietates temporum: numerorum: modorum: et participiorum. Genus est modus significandi mediante quo verbum designat proprietatem dependentem rei verbi post se ad obliquum sub ratione termini: de persona numero

numero: et figura in verbo dicendum est: sicut in nomine. Est tempus modus significandi verbi quo mediante verbis citra rem modum temporis significat: hi sunt modi significandi verbi de quibus grammatici copiose pertractant.

Rursus sciendum est: verbum apud Averroem semper esse vel predicatum vel appositum: huius propositionis: homo est: predicatur verbum substantivum: et istius: homo ambulat: verbum adiectivum. Quod enim in seipso includit aliquid quod natum est predicari et quod facit predicationem esse perfectam in actu potest per se ipsum absque alio extrinseco ex parte predicati constituere predicationem in actu et esse predicatum: sed sic est quod verba adiectiva includunt in se copulam verbalem que facit predicationem esse perfectam in actu et includunt aliquid aliud quod natum est predicari ergo omnia verba adiectiva possunt esse per seipsa predicata in enunciatione: et hec est causa quod Averrois dicit primo priorum capite primo: verbum inventionis non semper explicari actu in propositione: ergo sepe numero non inveniuntur explicitum predicatum nisi verbum: hec sunt que de verbo pro oportunitate loci et temporis vobis duxeraz declaranda.

Caput Quartum Primi libri de interpretatōe.



Ratio autem est.

Presenti capite tractaturus est Aristoteles de oratione: enunciatione oppositarumque enunciationum regulis. Et quo nam pacto inveniatur veritas falsitasque in cunctis propositionibus generibus: hec est huius capituli sententia generalis: seriem vero verborum Aristotelis et Averrois variis intendo profere qui documentis. Primum sit tale: oratio est vox significativa ad placitum cuius partium aliquid significativum est separatim: ut dictio: non ut affirmatio vel negatio: nam hec dictio homo aliquid significat: non quia est aut non est: verum tunc erit affirmatio vel negatio si verbum adiciatur: dicitur item aliquid partium: nam non omnem orationis partem significare oportet: una enim nominis syllaba nihil significat: neque in hoc nomine sox rex significat: sed nunc est vox sola: et in hoc nomine simplex a compositis differt quoniam nominis compositi pars in oratione posita non solum vox est sed aliquid significat: sed non huius seorsumque ut dictum est in ipso nomine composito considerata: dicitur significativa ad placitum: nam omnis oratio significat non ut organum: instrumentumque nature: sed huius placitum: Sensus ergo huius partis: cuius aliquid partium significativum est: talis existit. i. cuius alique partes significativæ sunt: nam due adminus debent esse significativæ: si enim una tantum sit significativa: ut non homo: non equus: orationes nundum sunt: omnes igitur ille voces orationes putande sunt quecumque vel ex nominibus vel ex verbis constant: per hanc particulam: ut dictio: non ut affirmatio vel negatio: conclusit Aristoteles orationes simplices et oppositas: ex necessitate quidem propositionis significat ut dictio: non tamen semper ut affirmatio vel negatio: vnde partes propeque et principales orationum

simplicium sunt dictiones: orationum compositarum partes principales sunt orationes simplices: dictiones partes non principales existunt: et solitus sum dicere dictiones esse partes propeque orationum categoricarum et hypotheticarum: at categoricarum propeque et principales: hypotheticarum vero propeque non principales: de essentia namque dictionis est quod sit pars propeque orationis: ergo cuiuslibet orationis dictio est pars propeque. Hæc particula: oratio significat non ut organum: instrumentumque nature. Ideo posita est ab Aristotele: quia Plato voluit nomina et orationes ex illis compositas natura esse: ut et cetera instrumenta quibus natura utitur pro suis operationibus perficiendis: que admodum enim anime oculus instrumentum est ad videndum: ita et oratio menti ad verum aliquod percipiendum instrumentum est: sed aliter Aristoteles sentit: nomina vnde licet et verba arbitraria esse et non naturalia: ergo et orationes ex illis constitute sunt placitum erunt significantes: et propterea non ad naturalia organa nominem: verbum et oratio conferenda sunt: sed artificialia: natureque emula instrumenta: et adeo mens nostra libera est: ut voces que naturales sunt: arbitrarias efficiat ad hoc vel illud significandum: oratio ergo est vox significativa: cuius partium aliquid significativum est separatim: ut dictio: non ut affirmatio vel negatio.

Averrois primo dicit: pars orationis significat aliquid huiusmodi modum imaginationis: non huiusmodi affirmationis vel negationis. i. ex necessitate pars orationis significat aliquid huiusmodi primam operationem intellectus. non huiusmodi secundam: et huius orationis: homo est animal: dictio que est animal. est pars secunda. Cetero. n. duas tantum faciunt partes propositionis: subiectum scilicet et predicatum: at latini tres ponunt: subiectum: copulam et predicatum: vel dico quod predicatum est secunda pars orationis loquendo de partibus in quas sit resolutio: in verbis namque non resolutis propositio: cuius resolutio fiet ad materiam non ad formam. 7. methaphysice. 60.

Item ait: oratio quidem significat huiusmodi viam propeque die. i. ad placitum: et non per nam: neque huiusmodi viam ut omni intentione proposita sit dicitur sermo sculpeus. i. exprimens eam per nam: et significans eam: propeque quod. i. si inveniatur illa significatio in alia dictione ab illa: sicut non invenitur actio instrumenti alij instrumento: quia quibusdam apparet quod dictiones hoc modo significant: scilicet ad placitum: et quibusdam alijs videtur quod dictiones significant per naturam: absque eo quod sit nobis electio compositionis positivæ: neque electio compositionis naturalis: et hec est sententia illius cui videtur quod sit hec compositio dictionis per naturam significans intentionem et intentionem: est quidem electio actus se quens intellectum privativum. Compositio positivæ est propositio in qua subiectum quod dicitur predicari: et predicatum quod dicitur subiecti. Alibi est lignum: compositio naturalis est quod subiectum quod dicitur subiecti: et predicatum quod dicitur predicari. Sensus ergo est: non est in nostra potestate quod dictiones significant: cum significant huiusmodi naturam: et non est in nostra manu quod ista sit compositio positivæ: illa naturalis. Sed huiusmodi naturam illa est compositio positivæ hec naturalis.

Iterum ait: oratio perfecta quedam est sententia: et quedam non: et intentio huiusmodi est loqui in oratione enunciativa: sed de orationibus perfectis

que sunt preter eam. i. preter finem loquitur in libro rethorice & poetice: unde est sententia oratio que est indicatiui modi: optatiua: p[er]tinetiua: i[n]finitiuua sunt orationes perfecte non tamen sententie: cum p[er] eas verum vel falsum n[on] exprimitur: de modis orationum imperfectarum que sunt diffinitiones & descriptiones loquitur in libro de demonstrat[i]o[n]e. i. in secundo posterioru[m] in quo docet modum venandi diffinitionem cuiuslibet diffinibilis.

Digressio.

Contra solius incomplexi est diffinitio: oratio est quid complexum: ergo. Solutio est: ea quidem de quibus hoc nomen oratio de nominatiue enunciatu[m] complexa existunt: veluti sunt orationes mentales: vocales & scripte: at hoc nomen oratio: est quid incomplexum: idem de enunciatu[m] ne & syllogismo dicitur: ceteris secundis intentionibus secunde & tertie operationi intellectus deservientibus: unde iste intentiones: Genus. Species Differentia. Proprium & accidens non nisi de incomplexis predicantur: iste vero: oratio: propositio syllogismus. Argumentatio non nisi de complexis denominatiue verificantur.

Item oratio est plures voces ergo non est vna vox. Solutio est: oratio quidem est plures voces incomplexas: que habent unitatem ordinis & sunt vna vox complexa: & consentit diffinitio orationis orationi perfecte & orationi imperfecte: gignit oratio perfecta perfectu[m] sensum in a[n]i[m]o auditoris & c[on]ceptu[m] mentis: imperfecta vero imperfectum.

Amplius ly. a. institutum ad significandum tantum quantum ista propositio: homo est animal: est oratio: cuius tamen partes nihil designant. Item hec propositio: omne b. est a. est maior in primo modo prime figure: cuius nulla pars aliquid significat. Solutio est: sunt qui arbitrantur ly. a. institutum ad significandum tantum quantum ista propositio deus est: non esse orationem: cum ad hoc quod aliquid sit oratio preexigatur ipsam significare per modum complexi: est autem significare per modum complexi totum significare totum & partes significare partes significati. Contra: subordinatur enunciatu[m] ergo est enunciatu[m]: quemadmodum valet: ista vox subordinatur conceptui complexo ergo est vox complexa. Propterea fateor istam propositionem. a. est oratio. cum subordinatur conceptui complexo: cuius quidem partes sunt significatue ut dicitur: & possunt ipsi. a. convenire proprietates propositionum merito illius cui subordinatur. Item: in libris priorum formatur syllogismus compositus ex propositionibus factis ex terminis ignotis nihil & omnia designantibus ad denotandum syllogismum priori situm prescindere a materia necessaria & probabili. Teneo etiam variata significatione terminorum terminos variari saltem formaliter si non materialiter.

Secundum documentum sit tale: oratio enunciativa seu enunciatio est oratio non omnis: sed in qua verum: falsumue est: dico non omnis: nam non in omni oratione perfecta verum: falsumue est: ut in deprecativa: impatiua: optatiua interrogatiua: in quibus non invenitur veritas neque falsitas in sola enunciativa ratione conspicitur veri falsique: ergo sola enunciativa dialecticis & philosophis satisfacta: ceteris orationis species aut orationibus accomodate sunt aut

poetis: quemadmodum. n. orator: suadere aut dissuadere: & poeta oblectare aut p[er]miseratione afficere cōtēdētes v[er]itū orationib[us] ad suadēdū & affect[us] movēdos efficacissimas: ita dialectic[us] & philosoph[us] totis viribus verum falsumque investigare enitens v[er]itur sola oratione enunciativa: d[icitur] qua ceteris omissis agē dum est.

Item orationum enunciativarum quedam affirmatio est: que prima est: quedam negatio que est secunda: quedam vero cōiunctione vna. i. sub enunciatu[m] tanquā sub genere cōi comprehenduntur affirmatio & negatio: que quidem si inter se referantur prior est affirmatio negatio: at sub enunciatu[m] eoque existunt: & dicebat Boetius: prior est affirmatio posterior negatio in prolatione d[icitur] taxat: non s[ecundum] verum falsique designationem: duplex ergo est enunciatu[m] simplex seu categorica: & composita seu hypotetica: enunciatu[m] simplex alia est affirmativa: alia negativa.

Iterum quo nam modo constituitur oratio docet: dicens: omnis oratio enunciativa ut ex verbo aut casu verbi consistat necesse est: nam hominis ratio: que & oratio quedam est: si nihil illi est: fuit aut erit: aut aliquid huiusmodi aut verbum aut casus verbi adiectum sit: nondum oratio enunciativa est: verum quare hominis ratio: animal rationale gressibile bipes vnum quidam sit & non multa: non enim vna dicitur: quia partibus p[er]p[er]inquis pronunciatu[m]: alterius est discipline pertractare. i. voluit inquit Boetius Aristoteles monstrare non semper subiectum nomen esse: sed semper predicatum in solo verbo consistere: non dixit ergo Aristoteles omnis enunciatu[m] esse ex nomine: vel quia invenit enunciatu[m] sine nomine: patet dicēdo: ambulare est moveri: non homo vivit: vel quia voluit ostendere cōpositionem esse in omni enunciatu[m] siue simplici siue composita: cum verbum significet quandam compositionem quā sine extremis intelligi nequit. Ratio item hominis vnum quidam est: tamen quia vnus substantie est designativa: tunc quia: sicut ex materia & forma constituitur vnum individuum de genere substantie quia materia est potentia & forma actus: ita ex genere & differentia oratio vna perficitur: cum habeat genus rationem contrahibilem & differentia rationem contrahentis cōstat aut ex cōtrahibili & contrahente semper vnum resultare.

Amplius oratio enunciativa vna est quod vnum significat: vel que est cōiunctio vna: orationes enunciativae plures sunt que plura & non vnum vel que inconiuncte sineque coniunctione significant. Enunciatu[m] autem vnum significat quādo solum vnius compositionis: divisionis siue signum est: ut homo est animal: vel plurium aliqua tamē cōiunctione cōiunctarum: ut si homo est animal est: & ex opposito plures enunciatu[m] dicuntur: quando vox plurium compositionum: divisionumue & non solum vnius fuerit in figuris: ut canis movetur: dicitur etiam oratio multiplex quando plures voces nulla coniunctionis societate plurium identidem compositionum: divisionumque signa sunt: ut homo est animal est: ergo orationum vnarum alie sunt significatione vna: alie coniunctione: non vnarum vero orationum alie sunt significatione plures: alie eo quod nullo la cōiunctione copulant. Et ne quis putaret enunciatu[m] non esse vna significare vnum veluti nomen significat vnum subiunxit Aristoteles: simplex & solū dicitio est & nomen & verbū

& verbū: nam nunquā dicere p[er]tingit tali voce simplici quicquid designantem enunciare: siue interroget quis: siue respondeat: siue neque interrogans neque respondens proferat: cum ergo simplices dictiones proferimus: nunquā enunciare contingit: cum autem compositas & non solum dictiones: enunciare contingit: harum autem id est orationum enunciativarum simplex est enunciatu[m] ut aliquid de aliquo. i. vnum predicatū de vno subiecto predicetur: vel aliquid ab aliquo id est vnum predicatū ab vno subiecto scilicet gatur: alie vero sunt orationes enunciativae que cōiuncte nominantur: que ex simplicibus orationibus componuntur. Enunciatu[m] predicativa simplex est vox significativa eius quod est esse aliquid: vel non esse: quemadmodum dicitur sunt. Affirmatio est enunciatu[m] alicuius de aliquo. Negatio enunciatu[m] alicuius ab aliquo. Contradictio est affirmatio & negatio oppositae non nominis tantum: non rei tantum sed nominis & rei simul ad idem: s[ecundum] idem: similiter & in eodem tempore: & quattuor sunt modi enunciantis. Quod p[er]tingit enim enunciare quod est: non esse: & quod non est: esse: & quod non est: non esse: & ita de temporibus que extra presens: ipsi adiacent: quo fit ut omni affirmationi negatio euadat opposita: & omni negationi affirmatio: id est enunciamus quod est non esse: dicēdo: nullus homo est animal: quod non est: esse: dicēdo: homo est lapis quod est: esse: dicēdo: omnis homo est animal: quod non est: non esse: dicēdo nullus homo est lapis: hec est series verborum Aristotelis.

Auerrois primo dicit: oratio enunciativa est que disponitur per verum & falsum: id est orationis enunciativae significatum semper vel est verum: vel est falsum: & sunt enunciatu[m] propositio: problema: cōclusio: instantia idem subiecto: se iuncta vero ratione. Et est enunciatu[m] duorum modorum: simplex & composita: simplex est composita ex subiecto vno & predicato vno: non ex predicato magis vno & subiecto plus vno: dicit Boetius: vna vel multiplex oratio intelligitur: si vnus vel multa significat: & de propria significatione semper iudicantur: simplex autem & composita non ex significatione sed ex verborum & nominum pluralitate cognoscitur: si enim ultra duos terminos habeat propositio: composita est: si duos tantum simplex: ergo ista propositio: Lato philosophus est: plures & simplex existit: ista: Plato philosophus in licio ambulat: composita est & vna & propterea Auerois affirmat huiusmodi divisiones. Enunciatu[m] aut simplex: aut composita: enunciatu[m] simplex aut vna: aut plures. Enunciatu[m] composita aut vna: aut plures: ergo omnis enunciatu[m] aut erit vna aut plures: si vna: aut vna simpliciter: aut vna cōiunctione: ut est syllogismus conditionalis & categoricus: conditionalis est vnus per copulatiuam id est cōiunctionem conditionalem: categoricus est vnus per copulatiuam que copulat terminum medium: dicēdo: homo est animal & animal est corpus. Et si sit oratio multe: aut erit multe propterea quod predicatum eius aut subiectum eius aut ambo significant multa: aut quia non est ei copula copulans eas.

Item ait: omnis oratio enunciativa est composita ex nomine siue finito: siue infinito: siue aliquo habente rationem nominis: & verborum aut eo quod stat loco verbi significans copulationes

predicati cum subiecto: & hoc aut in actu: quando verbum inuentionis actu explicatur: aut in potentia: & per subintellectum: quando verbum inuentionis non explicatur actu sed potentia: & verbum quādoque significat colligationem ipsius in tempore preterito: aut futuro: aut presenti: & quādoque significat colligationem non sumptam eius tempore: & hec est predicatio necessaria: & illud est sicut sermo dicitur: trāgu lus existens cuius anguli sunt equales duobus rectis Petrus ipse animal. Petrus inuenitur animal. Sensus est: verbum in propositionibus non per se non prescindit ab existentia subiecti & predicati. Sed veritas propositionum primi modi aut secundi abstractit ab existentia subiecti & predicati: ergo arbitratur Auerrois consequentiam valere a tertio adiacente ad fecundum in propositionibus non per se: minime in propositionibus primi & secundi modi: ergo ista propositio: homo existit non est primi: neque secundi modi: ergo iste due propositiones non cōuertuntur: homo est existens: homo est ens: capiēdo ly ens ut est nomen.

Iterum ait: oratio que verificatur aut falsificatur nominatur sententia & iudicium: & iudicij simplicis assimilatur affirmatio positio: ni alicuius super aliquo: & negatio ablatio: ni alicuius ab aliquo: unde ly de attributione: ly ab separatione: nem importat: & compositum ex his. i. ex categoricis est oratio composita. Est etiam oratio simplex dicitio significans quod aliquid est inuentum aut non inuentum: & illud aut in tempore preterito aut futuro aut presenti aut absolute: ut est verbum in propositione per se: & paulo post dicit: & hoc aut iudicio absolute. i. verbo existente in propositione per se: aut vno temporum trium que sunt presens: preteritum: & futurum: ergo vult Auerois copulā constitutā inter extremam propositionem primi modi & secundam prescindere a tpe presentis: preterito & futuro.

Kursus ait: affirmatio & negatio: sunt inuentione in anima & non extra animam: quoniam inuentionem non inuenitur rebus s[ecundum] quod sunt extra animam: negatio opposita: neque rebus negatis s[ecundum] quod sunt extra animam affirmatio opposita: sed consideratio in affirmatione & negatione est s[ecundum] quod ipse sunt in anima. Sensus est: non est concedenda quidem propositio realis: cum sit vna queuis propositio constituta ex subiecto & predicato: ergo ex terminis: ergo termini sunt partes integrantes propositiones: non res ipse: unde in ista propositione: homo est animal: predicatur genus: subiicitur species: seu predicat ly animal: subiicitur ly homo: verum quia veritas & falsitas non inueniuntur in propositionibus scriptis & vocalibus nisi ea ratione que subordinatur propositionibus mentalibus: dicitur: considerationem esse: appropriate scilicet loquendo in affirmatione & negatione s[ecundum] quod ipse sunt in anima.

Digressio.

Contra propositiones approbatas inducatur ad exercitandum ingenia vestra: non nullo difficultate. In primis propono hanc consequentiam: omnis enunciatu[m] significat verum vel falsum: at non omnis designat verum: ergo omnis significat falsum: modus est arguendi a tota diuisione cui destructio ne vni partis ad positionem alteri. Solutio est: quādoquid non colligitur hec sequela: o[mn]i animal est rationale vel

irrationale: s; nō omne est rationale: ergo omne ani- mal est irrationale: ita consequentia. prius facta ne- qua q̄s concludit: minor harum rationum est nega- tiva particularis: valeret dicte sequelle: minoribus existentibus vniuersalibus negatiuis: optime nāq; sunt iste illationes: omnis enūciatio significat verum vel falsum: sed nulla est que significet verū: ergo ois significat falsus. Itēz oē animal est rōnale vel irrationale: sed nulluz est rationale ergo omne est irrationale.

Item grauis est difficultas: nunquid videlicet enūciatio mentalis sit essentialiter com- posita ex quibusdam partialibus notitijs simplici- bus: quarum vna sit subiectum & alia predicatum: an vnus sit actus non ex talibus partibus p̄stans. Pro- cuius difficultatis expeditione induco quasdam cō- clusiones totam rem aperientes. Prima ē: nulla enū- ciatio mentalis categorica est re ipsa constituta ex pluribus notitijs partialibus: nam concessio opposi- to conclusionis: inuenirētur due propositiones mē- tales naturā significantes & eiusdem rationis speci- fice: quarum vna possibilis & vera: alia penitus im- possibilis existeret. Cāpio has duas enūciationes vocales: omnis homo est animal: omne animal est homo. Prima est vera ergo subordinatur mētali ve- re enūciantī naturaliter omnem hominem esse ani- mal. Secūda est falsa ergo mentalis sibi correspondens est falsa: tunc sic: vel mentales quibus nomi- nate vocales subordinantur: quelibet illarum seor- suz accepta est plures notitijs: vel vna simplex idest non congregata ex pluribus notitijs: si sit simplex: habetur propositum: si p̄gregata: ille due mentales eiusdem sunt rationis: vna existente vera: & alia fal- sa: quātem sint eiusdem rationis sic declaratur: que libet pars vnus est similis cuiuslibet parti alterius & econtra: cum consent ex similibus notitijs partiali- bus representatiuis naturaliter eorūdem siue eiusdem rei: & qualitercunq; vna se habet ad suū totūz: vel partes sui totūz: & alia: & partes eodem modo se ha- bent in vna sicut in alia: & ex quo sunt in eodē subie- cto indiuisibili igitur & ipse tote propositiones sunt eiusdem rationis: neq; valet si dicatur q̄ aliquid pre- cedit in vna categorica quod sequitur in alia: & ob hoc inter illas propositiones non paruum esse diuer- sitatem: nam ille enūciationes: & omnes sue partes in eodem subiecto existunt indiuisibili: ergo vbi est vna pars ibi sunt omnes alie: neq; iter illas partes est pars anterior & posterior: neq; valet iterum si dicatur q̄ licet tales partes sint similes & in eodem subiecto indiuisibili: propter tamen alium ordinem productionis earum: vna illarum notitiarū est subie- cum in vna: & notitia eiusdem rationis cum illa est predicatum in alia: & sic diuerse propositiones cathe- gorice in mente habentur ex notitijs partialibus eius- dem rōnis: nā intellectus pōt in momento vnāq; for- mare categoricā mentales. Itēz deus pōt in intel- lectu humano producere notitiā simplices tantuz representatiuam: quantuz plures notitijs partiales. Ergo si p̄positōes mētales dicant complexi actus: non debet intelligi in hoc sensu: quia sint tales pro- positiones composite ex pluribus partialibus noti- tijs: quarū vna sit subiectuz & alia predicatum: cū quelibet illarum propositionum mentalium sit vnus actus simplex formaliter: sed debet intelligi in hoc sensu: quia tales notitijs equivalent in significādo plurib;

vocibus & scriptis propositionē vocalē vel scriptas componētibus: vel quia habent pro obiecto: capien- do obiectū pro significato nō aliquid existens: s; ali- quid cōplexē precise significabile. Ergo affirmatio mentalis nihil aliud ē q̄ iudiciū de sic esse: aut iudiciū quo iudicatur aliquid sic esse: negatio vero mentalis nō est aliud q̄ iudiciū quo iudico aliquid sic nō esse vel nō fuisse vel nō fore. Secūda conclusio est: dissen- sus & assensus sunt actus positivi: sed dicitur aliquis actus dissensus pro quāto ē de opposito eius: ad qd est assensus: veluti assensus circa hoc significabile ho- minem esse animal ē dissensus respectu huius signifi- cabilis hominē nō esse animal: & ita ista p̄positio pōt concedi: dissensus ē assensus: vt dissensus huius: hō est lapis: est assensus huius: nullus homo est lapis: ergo dissensus pōt esse actus qui est affirmatio v̄ ne- gatio. Tertia conclusio ē: omnis categorica men- talis proprie dicta ē cognitio vel assensus simul: vel assensus tantū: primū patet de p̄positionibus mēta- libus proprie dictis que sunt principia vel cōclusio- nes. Secūdū patet de p̄positiōibus mentalibus pprie dictis quibus aliquis iudicat aliter esse q̄ est: vt de illo qui iudicat baculū esse fractum in aqua: qui quidem nō est fractus: & de iure de omnib; opinio- nes falsas habentibus: tales n. habēt actus iudicia- rios qui sunt precise assensus nō cognitiōes: ergo assensus & cognitio circa idem nullatenus se iungun- tur: ergo nō est vabilis p̄positio mentalis pprie di- cta: que sit dubia: cū vnus talis mentalis pprie dicā sit assensus vel cognitio: & p̄terea si sint aliquę men- tales dubie: ille sunt mentales improprie dicte: que sunt similitudines p̄positionū vocaliū vel scriptarūz: & in talibus mētalibus improprie dictis solitus sum concedere assensuz se iugū a p̄positione mentali vera: pariter & cognitio: sed tales sunt improprie mētales cum significēt ad placitū: sicut vocales & scripte qua- rum sunt similitudines: notitijs ergo omnes erūt sim- plices formaliter: alique tamē erunt v̄tualiter com- plexe: & equialēter plures notitijs: & hec est causa q̄ Gregorius Briminēsis dicebat questione prima pri- mi sententiarū: duplex est genus enūciationū mēta- lium: quoddā est earum que sunt vocaliū enūciatio- num imagines vel similitudines ab exterioribus vo- cibus in animam deriuatē: & iste nō sunt eiusdem ra- tionis in omnibus hominib;: quoddā vero est gen- us enūciationū mentaliū que nullarum sunt similitudi- nes vocum: nec s̄m illarum diuersitatē in hominib; habentibus diuersificatur: sed eodem sunt s̄m species apud omnes idipsum naturaliter significatē: & hoc genus secūdū subdiuidit: nāz que dā imēdiate ex re- rum intuitiuis notitijs imcōplexis: tāq; ex partiali- bus causis: vel ex alijs complexis vel imcōplexis ex illis imēdiate vel imēdiate causatis seu ex habitibus ex talibus notitijs cōplexis derelictis causant. Que- dam vero sunt que nō ex talibus primis notitijs re- rum aliquo predictoz modoz causant: cuiusmodi sunt enūciationes quibus quis enūciat mente & iudi- cat sic vel sic esse aut nō esse: nō cognoscens tamē in- tuitiue aut alia notitia prima vel ex intuitiua deriua- ta que sic sit vel nō sit: sicut enūciat in mente qd dum credit vel opinatur. Propositiones primi generis nō sunt notitijs formaliter: neq; assensus. Secūdi gene- ris enūciationes sunt & notitijs & assensus. Tertij ge- neris propositiones sunt assensus non notitijs: hec de digressione.

Tertiu

Tertius documentum sit tale: cum rerū hec sint vlla: illa vero singularia: vniuer- sale id dico qd de plurib; predicari natū ē: singulare qd nō est natū de plurib; affirmari: necesse ē. n. cum aliqd alicui eē aut non eē enūciam;: vt id iterduz sit alicui eoz que sunt vlla & q̄ q̄ alicui eoz q̄ sunt sin- gularia. i. rez qdā sunt signa vlla: quedā singularia: & hec diuisio palā patefacit enūciationū p̄dicatiua; tā affirmatiua; q̄ negatiua; q̄ dā eē cōes: q̄ dā sin- gulares: cōes: si subiectū sit vllē: singlāres: si singlāre.

Item enūciatōes p̄rie sunt: si q̄spā aliqd d vllē vllē enūciat & esse & nō eē: q̄n aut enūciat aliqd de vllē nō vllē esse & nō eē: nō sunt p̄rie: que aut significānt interdū euenit esse cōtraria: vñ q̄n forma mus vllē affirmatiua; & vllē negatiua; eiusdem & subiecti & p̄dicati enūciamus vllē aliqd esse & nō eē de vllē: at enūciamus nō vllē aliqd de vllē: q̄n forma mus particularēs aut idē finitas affirmatiua;. f. & ne- gatiua; eiusdē subiecti & p̄dicati: & noiant subcōtrarie si inter se cōparent: subalterne in relatione ad suas vllē. Et que p̄ subcōtrarias significānt nōnūquam euenit eē p̄ria. Ille rermi; existimat id eē: qd vna ali- q̄n veri signū ē: & altera falsū: vt hō rōnalis ē: hō ra- tionalis nō est: verū aut & falsuz sunt p̄ria. Alexander id esse putat: nā existētib; tribus enūciationū gene- ribus: vllē: particulari & indefinito: vllē & particulare cer- tā determinatā q̄n h̄it quātitatē: indefinituz indiffe- rens ē & ideterminatū tū ad vllē: tū ad particulare: & p̄sunt indefinite enūciatōes & p̄ vllē capi & pro particularib;: q̄n p̄ vllē: signa sunt cōtrariā: si p̄ particularib;: minime sunt signa p̄traria. Et quāti- tas vllē vt dimēsiō diffusa p̄ totū: particularia vt di- mensio spāria p̄ partes: quātitas indefinite est inde- terminata: modo p̄ vllē: mō capis p̄ particulari. i. si di- cimus: hō aial ē: pōt ita accipi: tanq; si dicat: ois hō aial ē: & rursus: hō aial nō ē: pōt ita audiri: ceu dicat: nihil qd est hō est aial: cū aut dicat: hō ābulat: hō nō ābulat nō ad cōtrarias: sed ad subcōtrarias mens dicitur auditoris: ergo indefinite p̄nt aliq̄n si- gnificare cōtraria: & aliq̄n subcōtraria. Porphyrius id sentit in cā eē q̄ interdū res ipse que p̄ eas signifi- cent: sint cōtrarie: vt cūz dicimus: hō ē sanus: homo nō est sanus: est iustus: nō est iustus: est albus: nō ē albus: per affirmationem & sanitas & iusticia: & albe- do designant: per negationē vero egritudo: iniusti- cia: & nigredo: at sanitas & egritudo: iusticia & iniu- sticia: albedo & nigredo cōtraria sunt: & huic exposi- tioni consentit Boetius.

Item cū vllē enūciamus: signum vllē subie- cto adiungendum est: non autē p̄re- dicato: nulla est enim affirmatio vera in qua p̄dici- catur vllē vniuersaliter sumptū. Affirmatio opponi- tur cōtradiōrie negatiōi que vllē significat et que d eodem non vniuersaliter: at vniuersalis affirmatiua & vniuersalis negatiua contrariānt: hec est sententia verborum Aristotelis.

Auerrois primo dicit: intēdes sunt duob; modis: aut vllē. aut particularis: vllē de plurib;: singularis nō p̄dicat de multis: idē viduū accidētis p̄dicat de vno t̄m p̄dicatiōe s̄m cur sum nālem: que ē: q̄n subijct qd d; subijcti & p̄dicat qd d; p̄dicari: dicimus. n. fortes est hoc albu: indu- viduū substantie de nullo affirmatur s̄m cursum na- turalem: nullū est t̄m singulare quod predicatur de aliquo quidatiue. Solū vniuersale dicit de aliquo

sicut superius de inferiori: & totuz vniuersale de pte subiectiua.

Item vllibus p̄culdubio aut sumē abiq; clau- sura: aut cū clausura: clausura vllē ē signū vllē: clau- sura particularis ē signū particularis: enumerant s̄x mo- di oppositaz: h; affirmatōes & negationē: singulariū: indefinitarū: cōtrariāz: subcōtrariarū & p̄dicatiāz: duobus modis: aut vllē affirmatiua & particularis ne- gatiua: aut vllē negatiua & particularis affirmatiua.

Item aut: nō diuidunt enūciatōes ex pte cōiunctiōis clausure cūz p̄dicato: qz clausura cū adiūgū p̄dicato ē falsa enūciatio aut sup- flua: falsa qdē: ois hō ē oē aial: supflua: hō ē qdā aial: ē. n. vera sine p̄sidio clausure particularis. Cā obseruādū: in hac ppōne ois hō ois disciplinē ē ca- par: si ois non addit p̄dicato: & opz si ppō debet eē falsa qd p̄dicatū sit vllē h̄is plura supposita: distribu- tuz signo vllē affirmatiua: in numero singulari: in re- cto respectu recti. Quare iste ppōnes nō perimunt regulā Aristotelis. Fenix ē ois fenix: tantū hō ē r̄si- bilis: aliq; ē nullus hō: aliq; hoies sunt oēs hoies: aliq; apli sunt oēs apostoli: Deus erit in quolibz istā ti: in hoc instāti ē ois hō: hec sunt q̄ Auerro. scribit.

Digressio.

Contra iste termin; sol: ē signū vllē: non t̄m p̄dicat de plurib;: & li Plato ē signū singulare: & t̄m d plurib; enūciat: cū sint multi hoies vocati hoc noie Plato. Sicut iste termin; isti hoies d plurib; p̄dicat: & ē termin; singularis nō cōis. So- lutio ē: plurificatio solis ē impossibilis s̄m mām: pos- sibilis s̄m formā: totā. n. mām alicuius forme eē cō- p̄p̄etaz sub illa forma ē cā quare t̄m ē vñū indiui- duū actu & potētia sub illa specie: forma t̄m solis sicut inuenit in p̄tib; orbem solarē p̄stitūtib;: ita nō ē lō- ge qn inueniant plura vno indiuiduoz solis: vnde nulla ē mā que sit apta nata recipere formā solis: sed forma solis in plurib; materijs ē apta nata esse: tunc aut aptitudo recedit a rōne potētie: q̄n nō existit in quolibet extremo: sunt igit apti nati esse plures so- les: nō t̄m p̄nt esse plures soles: q̄m nulla est mā que sit apta nata suscipere de nouo formāz solis. Termin; ergo cōis ē q̄ ex mō sue ipositōis natus ē p̄dicari de plurib; re ipsa & subiecto & loco distinctis vere affir- matiue & vniuoce & diuisz mediāte copula non am- pliata. Termin; aut singularis ē cui repugnat ex cō- ditōe ipositōis enūciari de pluribus loco & subiecto distinctis: diuisz: vere: affirmatiue: & vniuoce dire- cte: ope copule nō ampliate: ergo iste termin;: for- tes vllē Plato termin; erit cōis: fortes & Plato singu- laris. Sicut & iste termin; hec essentia diuina: erit ter- min; singularis: necnō & iste termin;: isti hoies: ergo ista p̄positio: isti hoies currunt: erit p̄positio singula- ris: ergo sub subiecto isti; ppōnis: isti hoies currūt nō est p̄missuz descēdere: cū sit descēsus modus ar- guēdi a supiori ad inferiora: supioritas aut & inferio- ritas p̄p̄ietates existūt terminoz numeri singulari. Et p̄terea dicit Boet; vllē ē id qd de plurib; nātr- p̄dicat: at nomē Alexandri de troiano: macedone p̄thilippi filio d; positōe. i. equoce non nā: s; n. no- men Alexandri multis cōe esse videat: nulli t̄m illa p- prietas p̄uenit: que ē vel erat vel erit illius q̄ h; ve- ram materiā & verā formā Alexandri: ergo hoc nomē Alexander nō ipoztat vñū cōceptuz cōem plurib;: Tibe. de interpretatōe.

Item hec ppositio e vera: ois ho: e ois ho: cu: id e de seipso pdicaf: nulla aut ppoe e ve: rior illa in qua id e de seipso pdicaf: tu in tali ppone pdicaf vlt vltter sumptu ergo. Solutio e: no pdicaf gdes: id e de eode in tali ppone: q: signu e pars pdi/ cau: no subiecti: pdicaf ergo iste termin: ois homo subicif li ho: hec e ca q diceba in pdicameto sub/ stante. Quauis ista ppoe: aliq ho e aial: fit qditatiua q: signu additu subiecto no e pars subiecti: cu deter/ minet illud cui addit in coparatoe ad pdicatu: tamen ista: sortes e aliq ho: no existit qdnatiua: qm signu: semp e pars illi: cui addit: si vlt terminet in illo: r respectiue non se habeat ad pdicatu. Est nihilimn ista ppoe vera: qlbet ho e aliq ho: r pdicatu illd fit cofundi distributiue: dicedo: ois ens aliq ho e ho: e naq pceptu vlt: termin: sincathegozematic: pstituo/ tus iter duos cathegozematicos efficit ps illi: extre/ mi: g ad interrogatoez facta p qd e sortes: si lz riuere q fit aliq ho: ad interrogatoez naq facta p qd lz du/ taxat riuere p terminu specificu aut genericu: cofiat aut hac pponez esse falsaz aliq homo e species.

Quartum documentu fit tale: ipossibile est hrias simul in veritate p sentire quaz oppositas aliq ptingit simul ee veras. i. hrie enuciatoes simul vere ee no pnt: h bñ simul false in ma ptinget: at subostrate pnt in p fata ma p sentire simul i veritate. It e: quecuqz dicitoes sunt vniuer/ saliu ppositio nu vlt ppositaru: necesse e altera vera ee: altera falsaz. Silt r in his q sunt singularia: in sin/ gularib naq nullus inuenit modus opponedi nisi dicitio. Que at affirmatoes r negatoes sunt vltu no vltter: no semp eaz vna e vera r altera falsa: sed aliq simul ee vas ptingit: g due indefinite quaz vna e affirmatiua r alia negatiua no semp veru: falsum qz partunt: ergo iste due ppones: nullus ho e alb: r no e ho alb: no significat id e: neqz ex necessitate si/ mul fut: vna e indefinita negatiua: alia vltis negatio: si. n. e vltis negatio: e indefinita negatio: no tu si e m/ definita negatio: e vltis negatio: naz manifestuz e: q vna negatio vni affirmatois e: id e. n. opz negatione negat: qd affirmatio affirmat: r ab eode: siue aliqd singulari fit: siue aliqd vltum: aut vltter: aut no vlt enuciatu: alter no dicentf opposite lz diuerse ppoe/ nes. Expli gra: huc: e sortes alb: e opposita: hec: n e sortes alb: r p hlt huc: qlbet ho e alb: hec: n ql/ bet ho e alb: r huc: aliq ho e alb: hec: nullus ho e alb: r huc: e ho alb: hec: n e ho alb: g tria sut ge/ nera dictionu. Primu e: vltis affirmatio r pticular] negatio: pticularis affirmatio r vltis negatio. Scdm e: singularis affirmatio r singularis negatio. Tertiu e: indefinita affirmatiua r indefinita negatiua: dictu e ergo q vni affirmato vna negatio iuenitf opposita: r dictu e: que sint hrie: r q n ois dicitiois altera ps vera fit r altera falsaz: r quare r qñ altera vera r alte/ ra falsa fit. Tult g Aristo. dicat latini qgd velit: has duas ppones: e ho alb: n e ho alb: ee dicitiois: r fundamentu ei potuit ee tale: iste due ppositoes: n est sortes albus: sortes no e alb: eed e sunt r prorsus id e: significantes: qz illa negatio siue pcedat siue se/ quatur non mutat quantitatem singulari: sed iste con/ tradicent est sortes alb: non est sortes albus: ergo r iste: est sortes albus: sortes non e albus: p similitur iste due ppositioes eodem penitus sunt: non e ho alb: ho no e alb: na qd indefinite affirmamus inde/

finite negam negatio. n. siue pcedat siue sequat id e finita: id determinata qz no mutat qstitate: ergo que admodu iste dicitur: e ho alb: no est ho alb: ita r iste: e ho alb: ho no e alb: ergo affirmatoe determi/ nate quatitatis opponit negatio determinate quatit/ tatis: r affirmatoe ideterminate quatitatis negatio i/ determinate quatitatis: ergo id e finita negatio no i/ dicit vlt affirmatoe: neqz id e finita affirmatio vlt ne/ gatiue: ergo pticularis affirmatiua r indefinita affir/ matiua: erut diuerse affirmatoes: id e: id e r pticularis negatio r indefinita negatio: ergo sicut id e finite diuer/ se tu ab vltu tu a pticularib: ergo lz iste ppositoes: nullus ho e alb: ho est alb: nunq simul vere: aut si mul false ee possint: no tu sunt dicitioe: silt r iste: qlbet ho e alb: r ho no e alb: no sut dicitioe: opz tu vna illaz ee vera r alteram falsam: r iste sunt ddi/ ctioe: e ho alb: no est ho albus q simul pnt ee vere r lz pticulares r indefinite simul sint: manifestu tu di/ scrimen iter se sortiunt. Costra: iste psequete valer: aliq ho e alb: ergo ho e alb: ho e alb: ergo aliq ho e alb: ergo ex opposito psequenti inferit opposi/ tu atecedenti: ergo iste due ppositoes puerterf: no e ho alb: nullus ho est alb. Solutio e: illa regula: ex opposito psequete colligit oppositu atecedenti ve/ ra e dntaxat de dicitiois illis que vlt aut singlr of/ cuntur: quoz semp alter vlt r alter falsuz ee neces/ se est: no aut de illis que indefinita sunt: r que simul vera esse possunt.

Item clari mostrat Aristo. que na fit vna enu/ ciatio r q plres. Est vna enuciatio q nec subiectu hz equocu: neqz pdicatu: vltis fit affir/ matio siue negatio: siue pticularis siue indefinite vtre/ qz sint. Costra ingt Boet: quo nam pacto ppoe vltis vna r significat: cu vltis no d vno lz d plurib enu/ ciat. Solut: cu vltis qda d vnam quodam colle/ ctione toni pponeis ordo ducit: vt cu dicitur: ois ho iustus est: no tuc singulos itelligim: r ad vna huma/ nitate qgd de hoie dictu e d: At enuciatio i qua no men subijct vel pdicaf significas multa ex qb vnuz effici no pot est plures r no vna enuciatio: vt si quis/ piam hoc nome tunica ho r equo iponat: dicatqz tu/ nica est alba: talis enuciatio no erit vna: nihil. n. dif/ fert dicere qd ho e alb: r equus est alb. Quo fit vt haz affirmatiou negationuqz que vne no sunt: non necesse fit dicitiois pte altera vera r altera falsaz ee: na hmoi affirmatiou r negatiou plures qzuis ddi/ ctiois similes sint dicitioe tu esse no pnt: in eguo/ cio. n. no est cotradictio. Ergo in his r que sunt r q fuerut affirmatiou aut negatione determinate vera falsamqz necesse e: r id qd e i dicitiois vniuersaliu vlt: semp hac qd e vera: illa vero falsam ee oportet: p hlt r in singularib: veluti dictu e: in his vero que in vltu no vlt dicunt non est necesse hac qd e esse ve/ ram: illa vero falsaz pnt. n. in talib: due dicitioe ee simul vere: dictu est aut r de his: hec e series verbo/ rum Aristotelis.

Auerrois pzo dicit: r silt dicitioe diuidit veru a falso i oib materijs: lz co/ trarie diuidit veru a falso in necessaria r impossibili r sunt abe false simul in ptingeti r neqz e possibile vt sint vere ambe: lz cu vna vera est: falsa est alia: r sub/ contrarie diuidit veru a falso etiā in necessaria r im/ possibili: r simul vere in contingeti: r cu vna est fal/ sa: reliqua est vera de necessitate. i. ppositioes sub/ trarie in materia necessaria egpollt vltu in verita/ te r

te r falsitate: non tu q termini eode modo supponat vni triplex est ma ppositio nu: nalis. s. ptinges r remo/ ta. Ppositioes in ma nali sunt ille in qb dffini/ tio de diffinito: r superi d inferiori r dria vel ppria passio de specie: r id e de eode affirmatur: vel econ/ tra: r oes ppositioes hntes extrema quoz vnu na/ tum e verificari de alio vere r affirmatiue p se prio vel scdo mo: sunt in ma nali. Ppositioes in ma/ teria ptingeti sunt ille in qbus pdicaf r contingens de aliquo subiecto: vel aliqd de rone ptingeti: velu/ ti sunt iste nuciatioes: ho alb: est ho: ho e ho alb: est. n. ista ppositio ptingens: ho alb: est ho alb: hoc fundameto: ho alb: e ho alb: ergo homo albus e ho/ mo: a pte i modo ad suu toru: homo alb: e homo: er/ go homo e ho alb: g homo e albus: pns e ptinges ergo oia atecedeta sunt ptingenti. Item ois pposi/ tioe nominatiua est in p fata ma ptingenti. Ppro/ ptioues in ma ipossibili seu remota sunt ille in qbus predicatu non potest conuenire subiecto.

Item ait: r ta possibile est vt sit iudiciu indefini/ nitaru iudiciu hiaz: r ca in illo est: quia A. r. E. qd stat loco eaz i aliq linguo significat sup/ hoc qd significat clausure vltis: r qñ significat sup/ eo qd significat clausure pticularis. i. ppositio inde/ finita est potentia ppositio vltis r ppositio pticularis cu ergo indefinite significet super hoc q significat clausure vltis est potentia r vis eaz: sicut vis hiaz: r lz significat sup hoc qd significat clausure pticu/ laris e vis sicut vis subostrate: r illud est qz ta est possibile vt sint vere abe simul: ho est alb: homo no est alb: cu significat. A. r. E. qd significat clausura vniuersalis. i. iste indefinita sunt simul vere: et si eis adderentur signa que denotent ipsas esse futuras vniuersales.

Iterum ait: possibile est quidez vt reperiant modi haz oppositaz i dispoie qua disponant ex diuisione sua veri r falsi semp: r sunt co/ tradictorie vltum vltter: r singlares affirmatio r ne/ gatio: r vt sint vere queda ipfaz simul: veluti sunt i/ indefinite contradictorie r subostrate: r sint false que dam earum simul: veluti sunt contrarie in materia contingenti.

Rursus ait: ista ppositio: tunica est alba: eg/ uoca e. i. homo est albus r equus est albus: vnde attendendum est q est id e dicere: equ: est albus: r homo est albus: r dicere tunica est alba quatū ad pluralitate significati: no aut quatū ad modū significati. naz sicut hec copulatiua signifi/ cat plura: ita r hec: tunica est alba: illa tamen copula/ tiua est ppositio vna coniunctione: at hec: tunica est alba: est simpliciter plures.

Postremo ingt: manifestu est p se q vnu horu sermonu de necessitate e verus r alter est falsus siue coplete sciamus verita/ tem a falsitate: aut non: cuz sit complete iuentionis in seipso. i. siue scias siue non scias: semp dicitio: rorum vnu est veru r alteru falsum: in ppositioibus d pre/ senti r de preterito: r in rebus necessarijs in quibus non conditionatur tepus in inuentione earum: veri/ tas naq ppositio nu per se primi modi aut secundū abstrahit ab existentia subiecti r predicati.

Digressio.

Contra reglas assignatas pponant nonnulla ratoes soluant: In primis: iste due

hrie: ois animal est homo: nullus aial est homo: sunt quidez in ma nali r ambe false: ergo. It e: iste sunt si/ mul vere r hrie: cuiuslibet hois oculus e dexter: cu/ iuslibet hois oculus no e dexter. Silt r iste: ois ho aial est: ois ho aial no est. Solutio e: in ppositioib: cotrarijs valet iste modus arguedi: ista ppositio est vera ergo reliqua e falsa: no tu colligit ista ppositio est falsa ergo reliqua e vera: prime hrie sunt qdez in ma nali sed ppositioes sunt indirecte. Et huc: cu/ iuslibet hois oculus e dexter hec hriatur: cuiuslibet hois null' ocul' e dexter: at hria ista: ois ho e aial: ista est: ois ho nulluz aial e. In obseruadu e: ppositoes hrias dvere habere subiecta r pdicata p similia: op/ quoqz e vt copula negata in vna: affirmet in alia: r e: due. n. affirmatiue: r due negatiue non hriantur perigif ite vt termini sint vniuoci: restricti: ampliat r appellati e q r r supponetes eodez gne supponis. Iste due dicitioe fut simul vere: pmissio.

Item: ubi boue: no pmitto tibi boue: cu nullu boue tibi pmitta. Solutio e: non egpollent iste ppo/ sitiones: no pmitto tibi boue r nulluz boue tibi pmit/ to: vñ ad hoc qd aliq ppositioes sint dicitioe i vltu vlt sumptis: regrif varie p dicitoes: in primis: debet tales ppones hie subiecta r pdicata p similia termi/ nos vniuocos: eque restrictos: ampliatos r appella/ tos: regrif et q sint tot termini distributi r no distri/ buti: in vna pte dicitiois: quot in alia: r q quilibet terminus distribut' in vno dicitiois: no distribuat in altero: r si no distribuat in vno distribuat in alio: r hoc nisi talis termin' sit determinatio accepta vni/ ca acceptoe cu suo determinabili: qz hoc pacto distri/ buet in ambob dicitiois: iste naq dicitur: sortes videt oem hoies ambulat: sortes videt oem hoies no ambulat. It e si iueniat vnu termin' suppones distributiue a pte vni' extremi in ordine ad aliu ter/ minu supponente p fute tñ: tunc ille termin' q sup/ ponebat distributiue: stabit determinate patet d istis: qlbet ho est aial: aliq ho non est aial.

Iterum: iste due ppones: ho e spes: ho non est spes: est spes videtf sm latinos ee subco/ trarie: cu sint due indefinite quaru vna e affirmatiua r altera negatiua hz Aristoteles erut p rorsus dicitio/ rie: siue sint singlares: siue indefinite. Teneduz tñ est tales ppones ho est spes esse singulari: hoc funda/ mento: tunc. n. enuciatio est indefinita: qñ subiectuz sub pdicatio enuciatiois sumptu natu est ad sua sup/ pposita determinari r no determinaf: veluti cu dicit: ho e aial: natus est: ho sub isto pdicatio sumptus de/ terminari ad singlares hoies: pp id etiā q singula/ ris homo e aial: at cu dicit: homo e spes: no sic se hz eo q ho sumpt' sub isto pdicatio qd e spes hz determi/ natione quam hie d: nec est natus ad sua singularia determinari: qm nullus ho singularis est spes: r p/ pterea talis enuciatio no est indefinita: lz e determi/ nata r singularis r vera: et etiā opposita que dicit: ho non est spes: est simplr falsa: veru qz iste due enu/ ciatioes sunt ponetes affirmatoez r negatoez eiusde/ pdicati de eode subiecto: iccirco existunt dicitioe: hec de regulis oppositoz dicta sufficiat: festino ad ppones singlares de futuro contingeti.

Quintus documentu fit tale. Ante qz Boe/ tius veniat ad vba Aristotelis i/ ducit quedā nō ptermittenda: in primis ait: cathe/ gozice ppositioes sunt que sine alicuius conditionis nodo atqz ligamine pponunt: r noiant ppositioes Tibe. de interpretatōe. f 2

labris vesperit: & frequenter vere: frequenter falsa: raro vere raro falsa.

Item ait: & qd de nā iuētū enūc sequēs sermo nez verū: & sermo verū sequēs ipsum. i. semp veritate ppōnis cōcomitat eē rei & eē: ergo si affirmatio & negatio separāt vey a falso i reb' futurj dicēdo q vna eaz sit pfecte iuentōis in se. i. determinate vera: res future sunt necessarie in iuentōe eaz: & nō erit hic iuentū aliqd p accidēs. i. casu & fortuna & pter cām ppletā: & nō inuentef aliqd d q dicat vt sit possibile q sit & q nō sit. i. h' ppōnes singlares d futuro ptingētū sunt dērmiate vere: oia necessitati subice renf: rueret libez arbitriū: pīrēt pīlta & cogitatōes.

Iterum ait: res sunt duob' modis: aut necesarie: aut possibiles. i. nō ex necessitate: & hec sunt trib' modis: h' equalitate: h' plurimū fm min'. Sensus ē: res dicunt possibiles vtrūlibet & h' equalitate q equalit fore & nō fore indeterminate sunt: vt te stare v' sedere: h' plurimū ille sunt q frequēt' euenire solite sunt: & nō euenire rarū: h' min' sunt q raro ptingūt & plerūq nō eueniūt: vñ qd frequēter accidit: raro nō accidit: & qd plerūq nō accidit: raro reperit: h' enūciatōes nō necessarie vere dicunt: aut vtrūlibet vere: aut h' plurimū vere: aut raro vere: & nō necessarie false dicunt: aut h' equalitatem false: aut h' plurimū false: aut h' min' false. At ppōnes necessarie qdā sūt necessarie simplr: qdā sūt necessarie ex p dūōe: illa ppō p aliq tpe dērmiate vera intelligit: pro quo tūc nō pōt nō eē vera: vt si ego nūc sedeo: ista ppō: ego sedeo: ē nūc dērmiate vera: h' nō simplr necessarie vera. Sitr hec ppō: cesar fuit: est dērmiate vera: q nūc fieri nō pōt: vt p eo tpe vera nō sit: at ppō singularis d futuro ptingētū ē idē: sicut vera vel falsa: pro eodē. n. tpe pro quo ē vera: pōt eē falsa. Cōcludit q Auerrois cuiuslibz d dicitōis in quauis mā alterā pte vera ē: alteraz falsam: at in d dicitōib' de pnti & pterito & futuro necessario semp vna ē vna dērmiate & h' plemētū: altera falsa definit & h' plemētū: d dicitōib' d futuro ptingētū nulla ps ē vera: nulla falsa h' plemētum & dērmiate.

Digressio.

Et que Aristoteles scribit distinctissime pēcipiant iterū pro iuniorib' iducāf nō nulle ppōnes ppriā ppōnūz d futuro ptingētū nām plane ostēdentes. Prīma sit talis: ppō singularis d futuro ptingētū & vera & pōt eē falsa pro eo momēto pro quo ē vera: vñ cū ista ppō sit vera: cras pascēs famelicū: & nūc nō sit necessario vera: nūc pōt eē nō vera: q nūc pōt eē falsa: nō tū fatēduz ē ipsam eē falsā. Sitr ista ppō: Antēps erit: nūc ē vera: nūc pōt eē falsa: nō tū ē falsa: & ista Antēps nō erit: nūc pōt eē vera: ipsaz tū eē verā pētinaciter ē negandū. Et pterea ista ppō: Antēps erit: va ē: h' nō necessario atqz dērmiate vera: & ista ppō de pnti: hec ppō: Antēps erit nūc ē vera: h' sit de pnti: qz tū veritas et' pēdet ex veritate enūciatōis de futuro quā monstrat: veritas aut illi' enūciatōis de futuro pēdet ex reb' ipis q idērmiate sunt: & vtrūqz vtrūlibz future sūt: nō ē illa ppō d pnti dērmiate va. Infero corolarie pnti nullaz ppōnes singulare affirmatiuaz vel negatiuā d futuro ptingētū eē necessario v' icu tabilit verā: cū qlibet ps h' mōi ppōnūz singulariū sit possibilis & nulla necessaria & inuētabilit vera. Infero scdo q qlibet talis singularis pōt nunqz fuisse

vera: & nō est: qz qdēbz p huiusmodi ppōnes enūciatur fore pōt non eē futurū: & quodcūqz enūciatur nō eē futurū pōt eē futurū q qlibz talis ppō p nūquaz fuisse va. Infero tertio q qlibet h' mōi enūciatio singularis d futuro enūciās p aliquo dērmiate tpe seu istāti futuro pōt eē successiue va & falsa: sic tū q affirmatiua pōt eē falsa postqz fuit vera: nō at va postqz fuit falsa: & negatiua pōt eē va postqz fuit falsa: nō falsa postqz fuit va: vt ista ppō: Antēps erit. i. n. instāti si sit va: post. L. istās erit falsa: q de ipa ē vey dicē q ē falsa postqz fuit vera: nō tū pōt ipa eē va postqz fuit falsa: nā si atē. L. i aliquo momēto sit vera semp pnt' fuit vera: q nūquā falsa q nō pōt ipa eē vera postqz fuit falsa. Pōpō dō negatiua: vt ista: Antēps nō erit. i. L. pōt eē va postqz fuit falsa. nā affirmatiua pōt eē falsa postqz fuit vera: at nō pōt eē falsa postqz fuit va. nā ista ppō: Antēps nō erit in. L. nō pōt eē falsa in. L. neqz i momēto post. L. q in instāti ante. L. q qv' cūqz fuit: fuit falsa q nūquaz fuit vera: q nō pōt ipa eē falsa postqz fuit vera. Infero quarto q hui' contradictōis Antēps erit: Antēps nō erit: nulla ps est dērmiate vera v' falsa: qz illa q nūc est vera: nūc pōt eē falsa: & q nūc est falsa: nūc pōt eē vera: attamē ista est ipossibilis: Antēps neqz erit: neqz nō erit: & ista necessaria: Antēps erit vel nō erit. Cōtra: cōcessa Arist. dērmiate dēducunt a Gregorio arminensi pnti sniaz distm. 33. hec icōueniētia: pntimū ē: aliqua est ppō pnticularis: cui' sunt alique singlares & tū nulla est vera: qno ergo potuit dicere Aristote. in fine pntis lectōis: hōz. n. necesse est alterā ptem cōtradictōis verā esse vel falsam: nō tū hoc vel illd sed vtrūlibet & magis qdem alterā veram: non tū tā verā vel falsā: scdm absurdū est: due d dicitōrie sūt simul vere: vel aliqua est ppō vtrū falsa cuius quelibet singularis est vera. nā Aristoteles cōcedit istaz: altera illaz est vera: q si ista: neutra illaz est vera: sit vera: due d dicitōrie sunt simul vere: si falsa: cū vtrūqz singularis et' sit vera: erit aliqua ppō vtrū falsa cui' quelibz singularis est vera. Tertiu' icōueniēs est: aliquid d dicitōria erit vera cui' nulla pars erit vera qm hec ppō: Antēps erit: v' Antēps non erit: vera est: neutra tamē eius pars fm Aristotelem est vera. Cōsolutio est: Dico pntimū: harum enūciationum Antēps erit: Antēps nō erit necesse est alterā veram vel falsam esse: nō tamē hanc eē verā necesse ē: vel cōsimiliter hanc: neqz Aristoteles affirmat istaz: altera est vera: sed istaz: altera ē vera vel falsa: & pterea ista est vera: neutra ē vera: qz qdēbz illaz fuerit vera: illa ē vera idērmiate: p'uetudo aut Aristotelis est appellare illā ppōnem eē verā: q dērmiate & necessario ē vera: & ita hac declaratiōe tollunt pntimū & scdm icōueniēs. Dico scdo: q stat aliquid d dicitōria eē verā dērmiate & necessario: nullā tū et' pte fore verā definite & necessario. Est. n. d dicitōria necessaria cui' altera ps ē necessaria: vel cuius vna pars contradicit alteri.

Secunda ppositio ē: Neqz theologice neqz peripatetice asserēdū ē oia q eueniūt: necessario euenire: vey nō pua ē difficultas nūqd ista pntia valeat: De' scit. A. fore ergo. A. erit: quā multi arbitrant valē dicētes ātecedēs eē necessariū: & pnti s'lr quaten' dēducit ex ātecedēte. Contra: iste due ppōnes. A. erit. A. erit i pscitū a Deo: distant a seinuicem ergo non respondent prefati doctores ad ppositūz. Item antecedens est contingēs: nam

nam illud qd deus nō scit: nisi qz vult: si vult ptingēter: scit illud ptingēter: sunt & alij dicētes q hec ppō est ptingens: deus scit. A. fore: cū quo stat q ipsa sit determinate & infallibiliter vera: nec vey: de' scit de' terminate & inuētabilitate hoc fore q necessario scit. A. fore: h' n. deus sciat. A. fore: pōt tū eē q non sciat & dato q ab eterno sciuerit antepm fore: pōt tū eē q nō sciuerit: & existimo fm fidē hāc copulatiuā esse possibile: volūtas dei est saluādi sortes & pōt nūc nō esse illi' volūtas: neqz puto essentia diuinā reprensare ptingentia sed necessaria tū: hoc fundamēto si repntaret ptingētia: cū necessario & inuariabiliter repntet qdā repntat: ptingētia necessario euenirēt: saluo ēt nō oia euenire de necessitate pntia cā nāliter ad effect' secundaz causaz pcurrente pp varia que in spira actiuoz & passiuoz ipedimēta insurgūt: veruz officiu' est Theologi declarare hec nō aduersari & nō pugnare adinuicē: vniuersa deū pnoscere: neqz falli villo mō posse & eē aliqd libertatis arbitriū & nō euenire necessario qd puidētia diuina futurū eē pntimū est: oē nāqz futurū cōtingēs est ptingēter futurū: cū quodlibet futurū ptingēs possit nō esse futurum.

Tertia ppropō: hec ppropō: oē qd est qm est necesse est eē: ita distinguēda est: nāz pōt esse cōposita & diuisa: si est in sensu cōposito est vera cū p ipsam denotet q hec est necessaria: oē qd est qm est: est: & hoc est vey: si sit diuisa: v' erit tpalis vel cōditionalis: si tpalis: vel hypothetica: vel cathogorica de tpali extremo: si est hypothetica: est falsa: qm tunc vey hanc copulatiuā: oē qd est aliqū est & oē tale tūc est necesse eē: si sit de tpali subiecto: inuenit falsa: & significat q de quocūqz est verū dicere q est qm est: est & veruz dicere q est necesse esse: si sit de tpali predicato est quozq falsa: q significat q de quocūqz est verū dicere q est: est verū dicere q de necessitate est qm est: & non est veruz q sortes de necessitate sit qm est. At si pnta ppropō sit p d dicitōria & ly necesse dicat necessitate psequētē: illa ppropō est vera: si dicat necessitate psequētē est falsa: si sit de cōditionali subiecto falsa pnti: si de predicato cōditionali est vera: nam de quocūqz est verū dicē est: est verū affirmare ipm de necessitate eē si est: & sequella hec nō colligit: hoc necessario est si est: ergo hoc necessario ē: & ppterea h' aliqua res cōtingens que est in aliquo instāti de necessitate sit in illo instāti. si ē in illo instāti: non tū de necessitate est in illo instāti. Cōsumt alij qui dicunt istaz ppropōnes esse falsaz in sensu cōposito: necessario dum tu es tu es: cū eius secūda exponēs sit falsa hec vey: non pōt esse q non tu sis dum tu es: si sit diuisa est et falsa: hec. i. dum tu es necessario tu es: nāz dū tu es pōt esse q tu non sis: vñ sunt iste ppōes vey: dum tu non es pōt esse q tu sis: dū tu es: pōt eē q tu non sis: potest esse q nō tu sis dum tu es: at iste sunt falsē: potest esse q tu non sis dum tu es: pōt eē q tu sis dum tu nō es: tres iste ppōnes sufficiūt pro oportunitate loci & tps. Hec sunt que circa primūz libruz de interpretatione vobis declarāda pposueraz quo qdēz de enūciatōe: pntibz et' subiectiuis: nec non & de varijs oppositionum generibus determinatum est.

C. Tiberij Bacilerij Bononiensis Lectura in Secundum librum de interpretatione.



Donia aut est.

Nel sit duntaxat vnus liber d interpretatione: vel sint duo parum refert: in eodem enim libro totali tractandum est de subiecto & proprietatib' illi' & id non oportet vt fiat in eodē libro partiali: veluti i primo pntimū de syllogismo egit: in secundo de pntiatibus syllogismi. Intentio Aristotelis pnti libro qui in quattuor capita diuidatur: est pertractare modum quo enūciationes multiplicentur: & quo nāz pacto consequentie in talibus conspiciantur. De in finitio: conunctio: diuisio: & modalibus enūciationibus hic abunde differitur: & que magis apte enūciationes contrarie dicantur: an contrarie de contrarijs predicatis: an contrarie de contrario modo predicandi.

Sententia pnti capitis octo absoluti documentis: pntimū sit tale: omnis propositio predicatiua aut est ex infinito nomine subiecto aut finito & verbo: preter enim verbum nulla affirmatio vel negatio erit: non enim erit preter eē fuit: erit aut sit aut aliquid huiusmodi que & verba hic censentur.

Auerrois dicit. Enūciationū quedaz sunt binarie & sunt ille quarum predicatum est verbū: & quedam ternarie & sunt ille quarū predicatum est nomen: & verbum est appredicatu: semper. n. verbum positū in propositione vel est predicatum vel appredicatum: est predicatum in propositione binaria seu de secundo adiacente: est appredicatum in propositione ternaria seu de tertio adiacente. Et est nomen & verbum ex quibus componitur enūciationes aut dērmiate. i. declinata aut nō de terminata: id est non declinata. Manifestum est ergo q omnis enūciatio binaria est composita aut ex nomine finito & verbo finito: aut ex nomine infinito & verbo infinito: aut ex nomine finito & verbo infinito: aut ex nomine infinito & verbo finito. Ergo poterat quispiam dicere Aristotelem debuisse affirmare hāc propositionem: preter verbum finitum vel infinitum nulla affirmatio vel negatio inuenietur: volēs itaqz saluare Auerrois q preter verbum nulla existit affirmatio vel negatio: dicit: verum verbum infinitū nō currit consuetudo vt agatur in binarijs: & illud ē scilicet quia non discernitur in eis locus partis negatiue & partis declinationis: cum sit locus partis negatiue in ipis idem locus partis declinationis. i. ppositiois de pdicato infinito: & propter nō inuenitur i linguis latina. s. & greca in qbus aguntur declinate enūciatio binaria in qua sit verbū infinitū. Sēsus ē: cū nota negatiōis in enūciatiōe addat verbo qualitātē efficit negatiuā: q cū affirmatiōis & negatiōis sit idē verbū nō fuit adijciendū aut infinito verbo. Et iccirco aduertēdū ē: extra enūciationē hoc totūz nō sanaf verbū dī solū infinitū: veluti sanatur est verbum finitum tantum. In hac propositione: sortes sanatur: ly sanatur dicitur verbū & affirmatū verbum: at i hac: sortes non sanaf: ly sanatur & verbum dicitur & negatum verbum: & hoc totum non sanatur nō

inbatur infiniti verbum negatiu: negatiuus qdes qz ex eo negatio pstituta sit: in finitum: quia similiter est in eo quod est et in eo qd non est: ergo cum nunq in propositione reperitur verbu infinitu qn sit vbum negatiu: ppea dicitu est pter verbu nulla affirmatiue negatione qz esse: na pter verbu affirmatiu no existit affirmatio: pter verbu negatiu non est negatio. Ex his infero colorarie qz repit vbu infinitu et no negatiu negatiu et si finitum: vt i hac: nullus ho sanas: negatiu: et infinitu: vt cu di: sortes no sanas: finitum et no affirmatiu: finitum et affirmatiu: vni talis nota no est oinem copulata verbo est infinitas: semp efficiens verbu in finitum: in ppone est potius negas qz infinitas: na in ppone adiecta verbo semp pstituit vbu negatiu: non aut semp in finitum: at si nota no addat nos: et ex illa negatiue et noie pstituat vnu extremu ppone est nota infinitas: si vera nome sit subiectu: et nota no sit de/terminatio talis negatio e negas. Exterdit et Aristo. vocabulu vbi his et ad vba et casus vboy: in prio li/ bro est et alia pntia fuerit dntaxat appellata verba. documentu sit tale. In pponeb/

Secundu indefinitio et vlti vbi est scdm pdicaf: secunduqz adiecte: subiecto variato penes finitu et infinitu due sumunt oppones: et quatuor ppones: et eade no est vbi sit verbus pteriti aut futuri tempore. Substituit at Ari. singulares et pticulares: qz no pnt fieri vles: vel p indefinitas et vles dat intel/ligē singulares et pticulares: vel dimittit singulares tanqz disciplinis no multu vles: pticulares eandē vim hnt cu indefinitis. Itēz est: fut erit et sit dicitur. scdo predicata et adiecta: qn alia ab ipso non ex/primunt predicata. **Querois** dicit: et pp hoc cadunt ex modis istis enuciationu quatuor: duo mo/ di: modus in q est nome pdicati et subiecti finitum: et modus in q est nome pdicati in finitum et subiecti finitum. Sensus est: dicunt ppones negatiue eade ab affirmatiuis: ppea aliq est negatiua in q est nomen subiecti et pdicati in finitum: vt ista: no ho no iuenit q qdes cadit ab ista: no ho inuenit: alia est in q est nomen subiecti finitum: et pdicati in finitum: vt ista ho non inuenit: q cadit ab ista: ho inuenit: g erut oppoes q sunt in eis due: et ppones quatuor: et multiplicado duas oppones in sex paria oppositionu: singulariuz s. indefinitaz: pteritaz: subdtrariuz: et dicitoziaz duo bus modis: erut ppones. 24. et 12. oppones: quas qdes oppoes si multiplicaueris merito verbi pntis pteriti et futuri: inuenies illas esse. 36. et ppones. 72. quas si in tres mas munerabis: repies ppones 216. et oppoes. 108. vni ista est pria oppo singulariu. Est sortes: no est sortes: hec scda. No sortes est: no sortes no est: et ita pcededuz est respectu verbi pteri/ ti et futuri tps in quavis ma: pria oppo indefinita/ ruz hec est: ho est: ho non est: scda est talis: no ho e: non ho no est: pria oppo particularu talis existit. Aliqs ho est: no aliqs ho est: scda: aliqs no ho est: si aliqs no ho est: pria oppo vltimuz: ois ho est: non ois ho est: scda: ois no ho est: non ois no ho est. Et comentator ccedit ppones binarias in qlibet ma: hec erit in ma necessaria: celu inuenit: et ista: sor/ tes inuenit in ma ptingenti: hec vero: chimera inue/ nitur: in ma ipossibil. Et arbitror ppones enume/ ratas no hie inter se necessariā sequedi legem.

Tertium documentu sit tale. Qn est tertium adiacēs pdicaf duplt. i. in duplo

plures inueniunt oppones: in hac. n. ppone: et iust/ ho: est: et tertiu adiacēs s. scdm pdicatu: vni ly est de/ tertiu adiacēs et tertiu adiectu qn pter ipsuz aliud pdicatu explicat: vt dicendo: est iust/ ho: i q enucia/ tiōe vnu tm est subiectu: et duo pdicata: et cum subie/ ctu op/ sit vt pntelligat: iō est primu cognitio: s. quo cu itēdat affirmari iustuz: ppterea ly iustuz e secu/ du adiacēs seu adiectu et primu predicatu: et qz intē/ dif dari differētia tps iccirco ly e: tertiu e adiacēs s. scdm pdicatu: quare cu Aristo. noiat primu: secu/ du et tertiu respicit ordinē cognitiōis no sūtu ipm vo/ cabuloz. Tandē intēdo declarare qz i ppositiōibus binarijs verbu e secundu adiectu et pdicatu: in ternarijs vero verbu e adiacēs et pdicatu: et tertiu adiectu: hoc e: verbu e vltimū in ordine essendi: na p/ itellecr/ apprebēdit cōponibilia qz copulā: tm in situ Aristo. ipm prio explicat. Latini et pcedūt secundu locū: qn ergo e tertiu adiacēs pdicaf i duplo plures inue/ niunt oppositiōes qz quādo e: e secundu adiectum et pdicatu: dico autē: iustuz ho: e tertiu adiacē nome/ vel verbu i affirmatiōe. i. hoc vbu e tertiu e nome. i. e tertiu vocabulu et tertia dicitio: qd vocabulum: qd d/ ctio e verbu: si. n. dixisset Aristo. tertiu verbu potu/ set aliqs existimare tria i enuciatiōe verba inueniri: quoz e tertiu verbu extitisset. Quare quatuor erut ille enuciatiōes duas oppositiōes pstitutes: quaruz due qd e negatiue. i. ad affirmatiuas fm psequētiā sese habebūt pinde ac pziuatorie: due vero affirma/ tiue scilicet: ad negatiuas minime: quatuor sūt enu/ ciationes: na e affirmatiue adiacebit iustuz et affirma/ tiue non iustuz: quare et negatiue adiecte iustuz et ne/ gatiue no iustuz: alia scriptura hz: e adiacet ho i et non ho i: quā scripturā no e emēdādā putat Boeti: vo/ lebat nāqz sumere Ari. quodcuqz pdicatu: nūc qd e simplex: nūc aut finitū: ppterea inferebat illa exem/ pla q erāt finiti et infiniti pdicati: quatuor igit erut: iste videlicet: ho e iustuz: ho no e iustuz: et sunt ppositiōes simplices: ho e no iustuz: ho no e no iustuz: et sunt ppositiōes infinitae: ipm. n. tā e qz no e iustuz et no iustuz adiuōis: et quēdamodū i indefinitis. Silt et si vltis subiecti sit affirmatio et negatio: due oppositiō/ nes et quatuor ppositiōes sumūtur: vt hui/ affirmatiōis: ois ho e iustuz: negatio e: no ois ho e iustuz: et hui/ ois ho e no iustuz: negatio e: no ois ho e no iustuz: sed no silt i indefinitis atqz vlti/ p dymetruz e regiōe collocatas simul veras eē ptingit: ptingit autē aliquādo: vni angulares affirmatiue et angulares ne/ gatiue i ipso indefinitis simul vere eē dignoscunt: at in vlti/ angulares affirmatiue nūqz simul vere esse possunt: angulares negatiue simul vere eē pspituntur: i mā ptingēti no necessaria et remota: iste sunt an/ gulares indefinitae: ho e iustuz: ho e no iustuz: silt et iste: ho no e iustuz: ho no e no iustuz. Angulares vles iste sunt: ois ho iustuz e: ois ho iustuz no e: et iste: si ois homo iustuz est: non omnis homo non iustuz est: he/ itaqz due oppositiōes sumpte sunt predicato varia/ to penes finitum et infinitum: subiecto semp rema/ nente finito.

Querois primo dicit: cu cōponuntur cum ipaz oppositi in figura habent. 4. latera in latitudine linee: et non opposite super duo latera que sunt i logitu die tabule: ista vt sit affir/ matiua simplex cu negatiua declinata sup lat/ vnu: et negatiua simplex cu affirmatiua declinata sup lat/ vnu: vni iste due: ho est iustuz: ho non est non iustuz sunt in longitudine

in longitudine tabule: itaqz vna situat sub altera: pa/ riter et iste: ho no est iustuz: ho est non iustuz: at iste: ho est iustuz: ho non est iustuz sunt in latitudine et sunt opposite: similiter et iste: homo no est no iustuz: homo est non iustuz.

Item ait: et inuenit dispo enucia/ tionuz decli/ nataru cu simplicibus in pte cutōe: sicut dispo enuciatiōnū pziuatoru cu simplicib/ in cōse/ cutiōe: et inuenit dispo puatiuaru ex declinatiō sic dispo declinataz ex simplicib/ et ordinat figuraz h/ mo et prio in latitudine: ho inuenit iustuz: ho non inuenit no iustuz: ho non inuenit in iustuz: in alia lon/ gitudine situant hoc pacto: ho no inuenit iustuz: ho inuenit no iustuz: ho inuenit in iustuz: relinquunt pp/ nes q sunt in latitudine tabule: qz ille sunt opposite non pntes se adinuicē: inducant regule respiciētes ppones postas in longitudine. Neqz Boetius has sex enuciatiōes ita disponit. Est iustuz ho: non est in iustuz ho: non est no iustuz ho: iste no iustuz ho: ite tres sic se hnt q vna ponit sub alia: pari lege iste disponunt: no est iustuz ho: est in iustuz ho: est no iustuz ho: ecce q Boetius an/ teponit ppositiōes pziuatoras ppositiōib/ de pdi/ cato infinito: et Auer. anteponebat ppositiōes d/ p/ dicato infinito ppositiōibus pziuatoris.

Iterum ait: negatiua declinata inuenit p/ nes in veritate affirmatiua simplicē: et si puerit res in eis: et illud est. i. rō est: qz cuqz verus e sermo noscer: ho inuenit iustuz: vep est dicitu nostru ho non inuenit non iustuz: no aut si vep sit dicitu nrm ho non inuenit non iustuz: opz vt sit vep dcm nrm: ho inuenit iustuz: qz dicitu nrm ho non inuenit si iustuz est vep de hoie iustuz: et de hoie non dispo p iusticiuz neqz p iniusticiuz: et de hoie no ciuili. i. de heremita: ergo negatiua declinata maioris est cōtatis qz affir/ matiua simplex: g ista erit pria regula: ab affirmatiua simplici ad negatiua declinatā optima est sequella: no aut ex negatiua declinata deducit affirmatiua sim/ plex. Boeti vult qz ex negatiua infinita no inferat affirmatiua simplex: na de equo est vep dicere: no e no iustuz ho: neqz. n. oino ho est: qd aut oino ho n/ est: no poterit eē ho no iustuz: s. de equo de q veruz est dicere qm no est no iustuz ho: no est de eo veruz dicere qm est iustuz ho: g infinita negatiue que est: no est no iustuz ho: no sequit simplex affirmatiue que pponit: est iustuz ho: Boeti g pro pdicatis sumit ly iustuz ho: et ly no iustuz ho: et dntaxat no iustuz est ps pdicati finiti: no. n. mediāte vna particula nega/ tiua plures simul dicitōes infinitant: cu v: est no al/ bus ho: nota negatiōis solū negat istu terminu alb/ estqz hoc qd dico no albus infinitu nome. C. Lōtra Boetiū arguit prio in exēplis Ari. ly ho pntinet ad subiectu: g no se t3 ex pte pdicati. Itēz pdicatu illd no est totu infinitu: g in hac pntia: no e no iustuz ho ergo est iustuz ho. no arguit a negatiua de predicato infinito ad affirmatiua simplicem: cu sit negatiua de pte pdicati infinita non de toto pdicato infinito: et ppea vult Auer. pntiaz illaz no valere: vbi ly ho pnt/ neat ad subiectu: et totu pdicatu sit declinatū. i. in fini/ tātū: hec nāqz: ho no inuenit no iustuz: vera e de hoie iustuz et paruulo et heremita: sed ista: ho inuenit iustuz de iustuz tm. Lōtra: no est vep dicere de puulo q sit no iustuz: et e est iustuz: qz duoz pdictoz: icōplexo ruz si vnum remouetur: alterum v3 inesse: neqz dici poterit vt Boetius sentit: qz negatiua declinata idest negatiua d/ pdicato infinito et negatiua pziuatoria sint

penit: idē qz terminus pziuatoris minoris e cōta/ tis qz terminus finitū. Quicqd. n. e cecū e no vidēs lapis tamē e no vidēs: cecū minime. Quare tenēduz e qz affirmatiua simplex iserat negatiua declinata: et negatiua declinata affirmatiua simplicem: cuqz con/ stantia subiecti.

Rursus ait: et negatiua qd e simplex cum affir/ matiua declinata inuenit i veritate p/ puerit hui/ . s. qz negatiua simplex sequit affirmatiua declinatā: et no puerit. i. ex affirmatiua declinata sequit negatiua simplex: no aut ex negatiua simplici affirmatiua declinata: na affirmatiua declinata vificaf p vnu: negatiua simplex p tria: istd. n. dicitu: ho iustuz no iustuz: vep e de iniustuz tm: qz dcm nrm no iustuz significat pziuatorie: at ista: ho no inuenit iustuz: va e de crudeli: et de hoie q no e iustuz neqz in iustuz: et d co/ q e non ciuili: vt de paruulo. C. Boeti arbitrat qz negatiua simplex sequat affirmatiōe finitiā et affir/ matiua pziuatoria: na q e no iustuz ho: ille ex neces/ sitate non e iustuz: sicut et q e iniustuz ho: ille ex neces/ sitate non e iustuz: sicut et q e iniustuz ho: ille ex neces/ sitate non e iustuz: ho: at vō si vep e dicitu: qm non e iustuz ho: no oio necesse e illū eē no iustuz hoie: equ/ n. non e iustuz ho: s. nullus de eodez dicit p: qm equ/ e non iustuz ho. Lōtra Boetiū arguit: i pms ly ho i exēplis Ari. pntet ad subiectu: g non ad pdicatu. Itē: cu dico: e non iustuz homo: totu pdicatu non infi/ nitat g non arguit p regula: g si apud Boetiū pntia e adequata cā quare no valeat hec psequētia: no est iustuz ho g est non iustuz ho: sit qz totu illud pdicatum non infinitat: g si totu pdicatu infinitat: se qz colli/ geret: qd tm pntet eē saluz apd ipm existimātes affir/ matiua finitiā et affirmatiua puatiua penit/ ides ipoz/ tare: et ppea si nullū sit discrimē iter terminū finituz et pziuatorū pōt finia Auer. saluari: at Boetiū iudicio meo defendi n/ pnt. Et iccirco cu sit manifesta vna in/ ter terminū infinitu et pziuatorū dico qz negatiua sim/ plex sequit affirmatiua infinita: et affirmatiua infinita sequit negatiua simplicē: posita pntia subiecti. Cō/ luit ergo Ari. qz due negatiue: simplex. s. et infinita: sequant affirmatiuas tā i pziuatoriuz qz infinitis: h/ e: valeat: ho e iustuz: g ho no est no iustuz: g ho no e iniustuz. Itē: ho e si iustuz: g ho n/ e iustuz. Itēz ho est iniustuz: ergo homo no est iustuz: at affirmatiue: no psequunt negatiuas nisi cu constātia subiecti: vni se qz ille colligūt. Cato no e no iustuz et g e iustuz. Itē: Cato no e iustuz et g e no iustuz. At affirmatiua pziuatoria isert affirmatiua infinita: no aut affirmatiua infinita affirmatiua pziuatoria: si. n. Cato sit in iustuz e no iustuz et no cōuertit: qz termin/ in finit/ maioris e cōtatis qz termin/ pziuatorū: et h/ iste due: ho no e no iustuz: ho no est iniustuz sequant hanc: ho e iustuz tm ista: ho no e no iustuz cu cōstātia subiecti aūcedit ad ista: ho e iustuz: ista vā: ho n/ e iniustuz nequa qz pōt inferre ista: ho e iustuz: similiter no sequit: si est inequale ergo e equale. Itē: no est equale: ergo est inequale: na sciētia et quicquid quātitatis expers e: cu non sit inequalis: no e equalis: et cu no sit equalis non est inequalis.

Preterea ait: sed cum considerat consequē/ tia ipsaruz in falsitate inuenit res fm conuersum: huius: scilicet quia affirmatiua sim/ plex sequitur ex negatiua declinata: et illud est: quia negatiua declinata est pziuatoris falsitatis qz affir/ matiua simplex. Sensus e: ista psequētia v3: ista pro

positio est falsa: hō non inuenit non iustus: q̄ r̄ ista: hō inuenit iustus: non tñ si ista est falsa: hō inuenit iustus: ista est falsa: hō non inuenit nō iust: qm̄ dcm̄ nostruz: hō inuenit iust: est falsuz de iusto: r̄ d̄ hōie q̄ non est iustus neqz inuist: r̄ de hōie non ciuili: s̄ dictū nostrū: hō nō inuenit non iustus est falsum de iusto tñ: r̄ s̄lter cū ponit dispositio in p̄ntia negatiue simplicis cū affirmatiua declinata in falsitate: econuerso p̄ntie ipsaz in v̄itate in eis redit p̄ntia: r̄ cum p̄siderat p̄uatiua cū simplicib⁹ in hac p̄ntia inuenitur dispositio ipsaruz in vero r̄ falso: sicut dispō declinate cum simplicib⁹.

Quartum documentū sit tale: variant r̄ multiplicant p̄pōnes p̄ntiū subiecto infinito: siue p̄dicatū sit finitū: siue infinitū: r̄ inueniunt due oppositiones r̄ quattuor p̄pōnes: p̄ntia oppositio est: nō hō est iustus: non hō non est iust⁹. Secunda est: nō hō est iustus: non hō nō est nō iust⁹ neqz plures his erūt oppositiones: ois. n. oppositio aut est ex v̄triusqz finitū: aut ex infinito p̄dicato r̄ subiecto finitū: aut ex infinito subiecto r̄ finitū p̄dicato aut ex infinito v̄triusqz: he aut ex illas ois ipse h̄z erūt i. nullā p̄ntiaz ad supiores q̄ ex finitū subiecto p̄ntia: r̄ h̄z ait eas q̄ infinitū subiectū in p̄pōnū ordierit nerēt: v̄l h̄z due oppositōes sunt alie a supiorib⁹: at qz h̄m seipsas oppōnes: p̄inde atqz si nomē esset: hoc infinitū noie nō hō vtētes: v̄ez qz Auer. ordinē text⁹ Ari. adamussiz nō p̄legat: iccirco nūc ipsuz n̄ induco.

Quintum documentū sit tale: in p̄pōnib⁹ i qbus verbū est: nō p̄uenit: vt qm̄ apponunt: sanaf: abulat: currit r̄ h̄mōi: idēz facit qd̄ appositū est ad duas oppōnes sumēdas r̄ quattuor p̄pōnes: ac si ipsuz est adiūgeret: vt currit ois hō: nō currit ois hō: currit ois nō hō: nō currit ois nō hō. Tacet aut p̄pōnes variatas penes p̄dicatū finitū r̄ infinitū: qz iste enumerare nō p̄nt variari nisi facta re solutōe vt Boeti⁹ ingit: neqz dicendū est: currit nō ois hō: cū infinitū nomē p̄ferre intēdim⁹: s̄ nota nō copulāda est huic noi hō: nō. n. ois significat v̄le. i. n̄ est termin⁹ v̄l r̄ cōis: sed est signū qd̄ aliqd̄ euūctief v̄l: subiecto q̄ negatio adiūgēda est nō determinatōi r̄ r̄ est nā cū dicim⁹: currit hō: nō currit hō: currit n̄ hō: nō currit nō hō: iste p̄pōnes id solū a supiorib⁹ differunt: qz nō v̄l enūciat: supiores aut erāt cū determinatōe: quare ois r̄ nullus nullus alteri⁹ rei si gna sunt q̄ qd̄ de vocabulo cui addunt v̄l affirmet vel v̄l neget: q̄ oia eadē que in affirmatione r̄ negatōe in indefinitis ponebant: eadē quoqz r̄ i eis dem determinatis seruāda sunt: ois. n. r̄ nullus nō sunt termini vt Boetius ait: s̄ v̄l termini determinatōes: q̄ negatio infinitas nullaten⁹ signo copulanda est. Et non solū in oppōnib⁹ p̄dicatōis negatiue sequunt affirmatiuas: p̄dicatōis variatis penes finitū r̄ infinitū: s̄ r̄ illd̄ idēz in h̄z r̄ subcōtrarijs euenit: r̄ in sup affirmatiue negatiuas: nā manifestuz est duas h̄zias simul veras esse nō posse: neqz in eodē ipso: notāter dicit simul: qm̄ aureo seculo: erat ista p̄pō vera: ois hō est iustus: serreo seculo: hec ē vera: nullus hō est iustus: dicit in eodē ipso. i. regitur p̄dicata p̄dicari de eodē: v̄n ista propō: oē viuēs est iustuz: vera est de corporib⁹ celestib⁹: r̄ ista: nullum viuēs est hō: vera est de boue: sed h̄z r̄ oppositās. i. subcōtrarias cōtingit aliqñ simul esse veras: in materia scilicet contingent: r̄ idem inuenitur in his h̄z r̄: ois homo ē iust⁹: nullus homo ē iust⁹: r̄

i suis oppositō: r̄ iter eas lex p̄sequēdi repit: nā hec negatio v̄l simplex: nullus homo ē iustus: p̄sequit affirmatiue: q̄libet homo ē iust⁹: r̄ negatio ista: n̄ ois homo ē n̄ iustus: illi affirmatiōi p̄tradictōe sequitur affirmatiue: aliq̄s homo ē iustus: r̄ n̄ solū id: v̄erū r̄ econtra: nā si n̄ ois homo ē n̄ iust⁹: aliq̄s hōiez eē iustū necesse ē: quare rectus ordo est: vt sicut affirmatiōi v̄l infinite p̄sentit simplex v̄niuersalis negatio: ita particulari affirmatiōi simplici particularis negatio infinita consentiat.

Sextum documentū sit tale: in singularibus negatiue affirmatiuas r̄ affirmatiue negatiuas sequunt: in qb⁹ si verū ē interrogatuz negare: qm̄ r̄ affirmare verū ē: vt si q̄s interroget: putas ne ē sortēs sapiēs: r̄ n̄ deat: nō: colligit p̄: ergo sortēs ē non sapiēs: r̄ ita si affirmatiue interrogatum vere affirmaret: v̄ez eēt r̄ aliter negaret: at in v̄lbus non similiter se h̄z: si quis. n. interroget: putas ne ois homo ē sapiēs: r̄ dicit non: colligit ista: ergo n̄ ois homo ē sapiēs: r̄ non isert ista: q̄ ois homo ē non sapiēs: nā interrogate p̄positiōi hec ē p̄tradictoria: n̄ ois homo ē sapiēs: r̄ hec: p̄traria: ois homo ē non sapiēs: v̄n iste sunt oppositōes q̄ i singularib⁹ inueniuntur. Est sortēs sapiēs: non ē sortēs sapiēs: non ē sortēs non sapiēs: ē sortēs non sapiēs. Et qz dicit: ē ista nita non eē noia neqz verba: potuisset forte alticū apparere: qz sunt enūciationes: vident. n. he voces in finitū q̄ noib⁹ r̄ v̄bis sunt oppositō: q̄ negationes: at n̄ sunt negationes: nā semp negatiue verā falsamqz eē necesse ē: q̄ dicit non hō nihilomags v̄ez falsūz dicit q̄ q̄ dicit homo: v̄ez ē min⁹: nisi aliud qd̄piam adūciat: q̄ ille voces infinite n̄ possunt dici negatiue.

Septimū documentū sit tale: Enūciationes de subiectis infinitis n̄ sunt eedē supiorib⁹: habēt it̄ iter se mutua oppositionem atqz p̄sequētiā: nā ista affirmatiō: ois non homo ē iust⁹ de subiecto infinito r̄ e⁹ opposita: non ois non hō ē iust⁹ supiorib⁹ non p̄sentit: ista nāqz ois non homo ē iustus mō p̄sentit huic: ois homo ē iust⁹: nec huic: ois hō ē n̄ iust⁹: nec rursus his q̄ sunt: nullus hō ē n̄ iust⁹ null⁹ hō ē iust⁹: his quoqz n̄ p̄sentit ista: n̄ ois n̄ hō ē iust⁹: illa tñ q̄ dicit: ois n̄ hō ē n̄ iust⁹ p̄sentit illi negatiōi q̄ p̄ponit: nullus n̄ homo ē iust⁹. C. Boeti⁹ p̄ponit istas p̄sequētiā: ois n̄ homo ē n̄ iustus q̄ nullus n̄ hō ē iust⁹. Itē: ois nō hō ē iustus: ergo nullus n̄ hō est non iustus. Rursus: quidā non hō ē iustus: q̄ non ois non homo ē non iustus. Itē: quidā non homo ē non iustus neqz non ois nō homo ē iustus.

Octauū documentū sit tale: qz Arito. supius noia r̄ v̄ba modo vno ordie: mō alio p̄ponebat: fuit necessariū vt p̄bare hic q̄ nihil refert p̄ponē aut postponē subiecta r̄ predicata: tenet noia r̄ v̄ba trāspōsita idē significat: v̄n he affirmatiōnes: ē alb⁹ homo: ē homo alb⁹ idē ipōrtat: atqz eedē sunt: nā si assignate p̄positiones non sint eedem: sed sint inter se diuerse: nascit hoc iconueniēs: q̄ erunt vni⁹ affirmatiōis due negationes: at ostēsiuz ē vni⁹ affirmatiōis solū vna negatiōe p̄dicatōe oppositā eē. Cū. n. hui⁹ affirmatiōis. Est alb⁹ homo: negatio sit: n̄ ē alb⁹ homo: si ea affirmatiō q̄ dicit: ē hō albus: diuersa sit ab ea q̄ dicit: ē alb⁹ homo: q̄ negatio erit diuersa: ergo vel negatio eius: erit hec: non est n̄ homo albus: vel ista: non est homo albus: sed ista: non est non homo albus: negatio est illius p̄positionis q̄ habet subiectuz infinitū: q̄ dicit: ē non homo alb⁹: relinquit

relinquit ergo q̄ ista: nō est hō alb⁹: sit negatio hui⁹ ē homo albus: sed istius: ē albus homo: negatio r̄ ista n̄ ē homo albus: cū diuidant inter se veruz r̄ falsum: ergo due negationes erūt vni⁹ affirmatiōis: at cū hoc sit impossibile: n̄ diuerse erunt p̄positiones trāspōsitis verbis r̄ nominibus.

Auerrois primo dicit: veruz qd̄z ille que sunt sup dyametru. A. D. sunt h̄rie ex pte modoz: r̄ tu scies dispōnez ipsaz in eo q̄ est finitū r̄ cōponunt reliq̄ modi oppositaz hac p̄sitione. i. isti modi necesse r̄ impossibile sunt h̄ri: r̄ si necesse sit sorte sanari: impossibile est sorte nō sanari: r̄ sunt qd̄a p̄pōes sup dyametris q̄ simul false existūt: vt sunt iste: ois hō ē iust⁹: ois hō ē nō iust⁹: aliq̄ sunt simul vere: he. i. n̄ ois hō ē iust⁹: nō ois hō ē nō iust⁹.

Item ait. Et canon cōis in scia h̄az p̄ntiarum q̄ oēs p̄pōnes istarū cōueniēs in quātitate q̄ est signū: r̄ diuersificat in q̄litate q̄ ē negatiō r̄ affirmatiō sunt p̄ntes se. i. q̄ h̄iaz ipsaz q̄libz pōt seq r̄ antecedere: sed ille qd̄ in qb⁹ p̄ntia sunt opposita h̄m modū p̄ntiatōis. i. h̄m modū p̄dicatōis: se h̄nt: sicut dicitur est: qz hec v̄ba erant a modū obsecra: iccirco ordinant hoc pacto iam Auerrois.

Iterum ait: enūciatōes de subiecto infinito si h̄cant p̄dicatū finitū sunt simpliciter: sunt declinate p̄dicato existēte infinito: illud ē qm̄ aiaduertētia p̄pōnes inesse ipsaz simpliciter aut declinatā est ex pte p̄dicatōis: nō ex pte subiecti: r̄ isti modi enūciatōes de subiectis in finitū cū sūt negatiōnes: nō stabit p̄ negatiua. i. ly nō loco lre declinatōis in eis. i. a pte p̄dicatōis: s̄ opz qz ordinē p̄tula negatiōis in eis veluti in enūciatōibus de subiecto finitū. i. eo pacto quo p̄pōnes d̄ subiectis finitū reddūtur negatiue: ita r̄ p̄pōnes h̄ntes subiecta infinita: p̄ negatiōe copulatā verbo v̄l signo: r̄ post inducit oppositōes reptas inter p̄pōes ternarias r̄ binarias de subiectis in finitū: r̄ vult ista: ois hō ambulat eē binariū: cetera que ab Auerrois dicunt sunt explicata in exponēdo textū Aristotelis.

Digressio.

Contra p̄pōnes approbatas p̄nti capite qd̄ de p̄pōnib⁹ infinitis inscriptū est: inducant nōnulle difficultates: in primis sequelle iste nō colligūt: sortēs fuit nō alb⁹: q̄ sortēs nō fuit alb⁹: erit nō alb⁹ q̄ nō erit alb⁹: p̄d̄ eē nō alb⁹ q̄ nō p̄t eē alb⁹: sortēs videt nō equū q̄ nō videt equum: sortēs p̄t nō pugnare q̄ nō p̄t pugnare aliq̄s hō est nō iustus q̄ ois hō non est iust⁹. Tu es non iust⁹ q̄ tu n̄ es iustus. Tu es n̄ p̄ q̄ tu nō es p̄. C. Solutio est: regula ita intelligit: ab affirmatiua de toto p̄dicato infinitato: sine determinatōe: cū equali distributōe: p̄ntia r̄: at nūquid ista valent: tu es n̄ p̄ q̄ tu nō es p̄: h̄ est nō simile q̄ n̄ est simile: sunt q̄ putāt istas p̄ntias n̄ valē: nā ista p̄pō: tu es nō p̄: significat te eē id qd̄ nō est p̄. Contra: iste termin⁹ p̄: r̄ iste termin⁹ non p̄: sunt termini p̄dicatōis ergo cuiusqz attribuit vn⁹ illozū terminoz: ab eodē remouet alter ergo si tu es n̄ p̄: tu non es p̄. Et si hoc est non simile: hoc non ē simile: r̄ p̄p̄a teneo p̄fata p̄sequētiā esse optimā.

Item regula certissima existit qz negatiuis sed p̄ntia subiecti deducunt affirmatiue sed nunqd̄ absqz p̄ntia inferant: ambigū est: sunt q̄ tenēt p̄ntia subiecti necessario regri ad hoc qz ex

negatiuis sequant affirmatiue: nō. n. v̄z: chimera n̄ est hō: ergo chimera ē non hō: r̄ ista est cā qz Aristoteles dicit in fine primi prioruz: differt dicere: non est equalis: r̄ est non equalis: quia negatio non ē equalis: nihil ponit: terminus autem infinit⁹: non eque ponit aliqd̄. Cōtra Ari. i. post p̄dicamentis ait: siue sorte sit: siue nō sit necesse ē ipm̄ languere vel nō lāguere. Itē: p̄rio huius capite. Secūdo: nomē infinitū h̄r ē i eo qd̄ ē r̄ eo qd̄ nō ē: ergo ista ē vera: chimera ē nō hō: pari ter r̄ hec: nō ens est nō hō. Et p̄p̄a vt hec ambiguitas e medio tollat: dico qz noia substantiua infinita nihil ponūt: s̄ h̄i adiectiua: tñ. n. valet: non equalis: quātum ens qd̄ nō ē equalis: r̄ nō simile: ens qd̄ nō ē simile: r̄ rō ē: qualitas nois substantiui qm̄ p̄ntia: p̄ntia r̄ ipm̄ qd̄ ē determinatuz qualitate illa: qz ablata qualitate qua ē: p̄ntia r̄ ipsa substantia h̄m id qd̄ ē: in adiectiuis aut que qualitate h̄nt finitā: r̄ substantiā infinitā: negata qualitate: nō necessario negat substantia h̄m id qd̄ est: nō albū. n. tantū valet: q̄tuz res nō alba: ista ergo ē v̄ltimata Aristotelis intentio affirmatiue de p̄dicatis adiectiuis infinitis nō deducuntur ex negatiuis: nisi cū constantia subiecti: at affirmatiue de predicatis substantiuis infinitis r̄ sine p̄ntia r̄ cum cōstantia subiecti inferuntur ex negatiuis: ergo ista erit vera: chimera ē n̄ hō: r̄ ista falsa: chimera ē nō alba:

Rursus ista p̄positio: noia r̄ verba trāspōsita idem significant: ita intelligitur: qz reuaneant trāspōsita in eadem parte enūciatōis: at si variatio fieret subiecti in p̄dicatum supuenire alio quo finchategoremate. Sētētia v̄tqz p̄pōsitiōis mutaretur: v̄n iste affirmatiue indefinite sunt eedē: homo iustus ē: iustus homo ē. Est hō iustus. Est iustus hō: hō ē iustus. Iustus ē hō: quarū oim̄ vna ē negatio: n̄ ē hō iust⁹. Itē iste v̄lēs affirmatiue eedēz p̄sunt: ois hō iustus ē: hō ois iustus ē: hō iustus ois ē. Est ois hō iustus. Est hō ois iustus. Est hō iustus ois: ois hō ē iustus: hō ois ē iustus. Iustus est ois hō. Iustus ē hō ois: r̄ harū vna ē negatiō: n̄ ois hō iustus ē. In sup iste v̄lēs negatiue sunt eedēz: nullus hō iustus ē: homo nullus iustus ē: homo iustus nullus ē. Est nullus hō iustus. Est hō nullus iust⁹. Est hō iustus nullus: nullus hō ē iustus: hō nullus ē iustus. Iustus ē nullus hō. Iustus ē homo nullus quarū hec ē negatio: non nullus homo iustus ē: hec de digressione.

Caput Secundū Secūdi libri de interpretatione.



I vero vnū. Sētētia huius capituli qd̄ de p̄ntiis r̄ diuisis p̄pōsitiōib⁹ inscribit: trib⁹ documentis absolutis. Primum sit tale. Quā p̄dicant multa de vno: vel vnum de multis: ex illis n̄ ē enūciatio vna: cū dicimus. Sortēs ē p̄s: simus: caluus: p̄dicant multa de vno: ex plurib⁹. n. adiectiuis non p̄stituit vnū extremū enūciationis: predicat vnū de pluribus euz dicimus. Lato simus p̄s caluus est sanus: at si in subiecto aut predicato multa inueniant ex quibus vnū fiat extremū p̄pōsitiōis enūciatio est vna r̄ si non simplex: vt cū dicimus: homo ē aial rationale mortale: n̄ ē et p̄positio vna si vnū de vno qz predicauerit: quoqz nomē vnū

id est vna vox plura significaret ex quib' no fit vnu: vt sigs proferat: canis aial est: veru' si ex illis multis que designant vnu fiat: vt ho e' fortasse aial & bipes & mansuetu: sed ex his vnu fit. i. licet ex animalu bipede & mansuetu aliquid fiat vnus: aliquoties tamen ex illis plures propositiones formant: vt cum pronunciantur requiescedo vel interponedo coniunctioes: no aut idem euenit in oibus: ex albo. n. & hoie & ambulate nullaten' vnu fit: & id siue vnus aliquid de his affirmat quispiam: siue illa de vno: no erit affirmatio vna: sed vox qdem vna: affirmatioes vero multe: vni sicut ho est vnu simplr pp vna forma substantialez: ita albu est vnu fm accidens pp vnaz forma' accidentalez: & queadmoduz leo & ho non pnt dici vnum simplr: ita albus: gramaticu: ambulans vnu p accidens noari non pnt: ergo ex plurib' adiectiuis vnu p se extremituz ppositiois nunq' integrat: his ergo costat q' sit vna enuatiatio: que plures. Enuatiatio plures non est vna: cu neq' ipsa interrogari possit: neq' p ipsam possim' r'ndere ad interrogatioe' dyalectica' aut de monstratiua: & hoc manifestu est: si interrogatio dyalectica r'nsionis est petitio: vel ppoms q' interrogat vel alterius pris d'ictiois: vt si querat: nungd ho hz nam sit liber: propo' interrogata assignat: si r'ndens dicit: ho est liber hz nam: at si r'ndeat: no est ho liber fm nam: dedit alteraz ptem d'ictiois: in his igitur q' multa sunt: ex quib' vnus fieri negt: reprehensibilis e' vna interrogatio & vna r'nsio: et si sit r'nsio vera oi ex parte: vt sigs querat. Utrum Lato p'ho sit & legat & ambulet: interrogatio impita est: q' qua' interrogatio nem si cotingerit fortz p'hm esse & legere & ambulare: si r'ndeat: ita est. responso quoq' reprehendit: cu ergo interrogatio dyalectica aut ppoms petat: aut altera' p'ez d'ictiois: manifestu est hoc ipsuz qd est no esse dyalectica' interrogatioe': opz. n. ita interrogare: vt ex it'rogatioe' r'ndens possit elig' altera' d'ictiois p'ez: at cu querit qd rei: nulla e' pp'o: neq' sic r'ndere poteris: neq' n: & no solu' qd est: no e' dyalectica interrogatio sed nec qd pp' qd dyalectica est.

Quoeris dicit: no e' vna affirmatio: neq' vna negatio donec sit it'etio qua' significat dictio illa vna. i. r'oe it'etiois significate d' dictio vna: & est hoc qd dico: aial r'onale hois diffinitio: aial bipes d'scriptio: hec pp'o: fortz e' ho alb' ambulans no significat vna' intentioez nisi p accidens: & disp'o in hoc est sicut disp'o in p'dicato qd est dictio equoca significas plus vna itentioe: vult Auerois. has enuatiatioes: canis est aial: Lato est p'ho: alb' music': no differre quat'u ad ee' enuatiatioez vna vel plures: in qbus est manifestu' discrim'e quat'u ad alias codi' t'oes: ondit paulopost no ee' it'rogatioez dyalectica neq' r'nsione' p' prop'onez equoca: neq' p' enuatiatio nem plures.

Secundu' documentu' sit tale. Non est ver' vlt' q' p'dicata q' e' r' diuisim & si g'illatiz dicunt: ea iuctim vere p'dicari: vni valet: fortz est aial & bipes: g' aial bipes. It' fortz e' ho & alb' ergo ho alb': at no colligit bec sequ'la: fortz e' cit'aredus & bon': g' bon' cit'aredus: si naq' q'spi'a admitterz vlt': vt q'cuq' dicunt seorsuz: ea q'q' p'iuu'

ctiz dici oportet: m'la absurda d'ducunt: i' p'mis foret fortz ho alb': alb' & sic in i'finitu'. It' erit fortz ho alb' music' abulans & bec eade' frequenter repetita. Preterea si fortz seorsuz d' fortz ho: erit fortz fortz ho: & si seorsuz dicit ho & bipes: erit homo bi pes: & sic in i'finitu'. Quando predicata coiuncta p'dicantur vt vnu: ex illis p'stituitur interrogatio dyalectica vna: vna' exposcens responione: sed ex p'dicatis coiunctis no p'dicantibus vt vnum plures consurgunt interrogatioes plures exposcetes r' sponionees. S'nt enim iste enuatiatioes & plures & nugatioe: homo est ho alb' albus: ho e' musicus albus ambulans: ambulans: fortz e' fortz ho: fortz e' ho bipes: ergo no semper ex diuisis licet sume re coniuncta: sed seruatis quibusda' conditionib' p'dicata que sigillatim dicuntur possunt p'dicari vt vnu vt pnta: quando seorsum de eode' p'dicata no hz accidens dicitur: neq' posterius in p'iori p'tinet: eadem quoq' coniuncta de eodem dicent: si. n. duo accidencia de eodem subiecto p'dicent: & illa eadem inter se: vt accidens de accidente: illa accidentia diuisim: p'iuuata tamen vt vnu no p'dicantur: albus etiam frequenter sumi non pot: neq' dicendum est: homo est ho animal: homo est homo bipes: & obferuandum est q' si illa accidentia inter se p'dicarentur non fm accidens: licet de subiecto fm accidens dicerentur: possent tamen illa accidentia coiunctim p'dicari vt vnum: vnde si fortz e' sciens & gramatic': cum bec p'positio sit per se: gramaticus e' sciens: erit fortz sciens gramaticus: tenendo q' no comittatur nugatio in p'ponendo superius inferiori: vt comunitur tenetur: at si sit nugatio quomodocoz ordinetur superius & inferius ex eadez parte orationis: vt teneo apud Porphyriu' capite de genere: supradicta p'sequetia no valebit: hoc scdo documento series verboz Aristotelis & Auerois e' patefacta.

Tertium documentu' sit tale. No est veruz vt vniuersaliter predicata que coiunctim p'dicantur: eadem vere p'dicari seorsum: vt quando in adiuncto aliud opposituz inest: ad qd sequitur alterius contradictio: est. n. aliquid de quo est verum dicere q' e' homo mortuus: no tamen ho: quando etiam no inest contradictio no semper ver' est p'dicare simpliciter qd coiuncte vere diceretur sed aliquoties quide' verum: aliquoties autez falsum: vt cuz dicimus: homerus est poeta: est & poeta: iunctiz p'dicatur vere: falsum est tamen q' homerus sit: no est tamen oppositio aliqua inter est & poetam: vnde est fm accidens p'dicaf: no p'ncipaliter: sed hoc nomen poeta p'ncipaliter p'dicaf: sublata autem p'ncipali p'dicatione qd fm accidens p'dicabatur: continuo falsum reperit: & propterea i' quibuscuq' p'positionibus oppositu' in adiuncto u' inest: & fm se: & no fm accidens in his aliquid e' que coiunctim dicuntur: & illa simpliciter sine adiuncto seorsum & diuisim dicitur: dignoscit aut si in adiunctis e' oppositio: si pro noibus diffinitioes ponant: vni de eo qd no est coiunctim dicimus: opinabile aliquid est: sed no dicimus ipsum aut esse aut ee' aliqd: na esse & aliqd cu' opinabili no per se sed fm accidens dicitur: non entis. n. non est verum dicere q' sit opinio: quia est: quoniam potius ob id ipsum: quia non est: opinabile est.

Digressio.

Contra

Contra propositiones hic approbatas sunt nonnullae difficultates: in primis hec p'positio. Fortz est homo albus ambulans: videt esse vna enuatiatio: cuz illa tria posita a parte p'dicati sint idem subiecto: veluti & ista p'positio: fortz e' homo albus: est vna per se: non obitate q' p'dicatu' sit vnu per accidens: ergo qui existimant hanc p'positioem: fortz est homo albus ambulans esse vnam per accidens: q' ex subiecto & accidente fit vnu per accidens: cogunt dicere hac: fortz est homo albus ee' vna p' accidens: q' ex subiecto & accite fit vnu p' accidens Solutio e' hec qd' enuatiatio: fortz e' ho alb' abulans e' plures & no vna enuatiatio: n' pnt. n. albu' & abulans dici vnu per accidens: cu' non importet vna' formam accidentialem: erit itaq' abulans & abulans duo p' accidens: & si subiecto idem existat. na' vtruzq' eidez subiecto accidit: at ista: fortz est homo albus: e' enuatiatio vna: quia ex substantiuo & adiectiuo fit vnum per se extreme' p'positionis: & sunt homo albus vnu per accidens: talis tamen p'positio est per se vna: vnde ista p'positio: homo est albus: est vera p' se. i. p'dicatu' inest subiecto no per aliud: ista vero: musicus e' albu': est vera per accidens. i. p'dicatu' inest subiecto p' aliud est naq' talis p'positio vera p'pter habitudine' subiecti & p'dicati ad vnu tertium.

Item animal includitur in conceptu rationalis: tamen colligit bec sequella: homo e' animal & rationalis ergo animal rationale. Solutio e' neq' genus de differetia: neq' differentia de genere per se enunciat: vnde quando diffinit ly ho p' genus remotu': p'ezigunt ordinare oes differetie: no enim recte dicimus: homo est substantia rationalis: h' est homo substantia corporea aiata sensibilis rationalis: qu' aut' deffinit per genus primu': satisfacti differentia vltima: quia genus proximum includit oes superiores differentias: & propterea non valeret: homo est animal & corporeu' ergo est animal corporeu': sunt. n. vt solit' sum dicere: includere & includi' conditioes eozu' que in directa linea p'dicamentali reponuntur: p'supponere & p'supponi his que a latere sunt conceduntur.

Rursus bec cosequentia videt valere: & homo mortuus ergo homo: naz homo intelligitur in hoc qd' dico: homo mortuus ergo sequitur ad ipsum. Item: valet: homo mortuus ergo mortuu': ergo valebit: est homo mortuus ergo homo. Solutio est: sunt qui tenent hanc esse falsaz. Cesar est homo: cesare no existente: apud quos certissimum est hanc cosequentia' valere: cesar est ho mortuus ergo no est homo. Alijs placet q' si ly mortuus sumatur p'iuatiue: & nominaliter: tunc est vera: homo mortuus non est homo: si participialiter: est falsa. Noluit doctor subtilis hac p'sequentia' valere: ho mortuus ergo mortuu': q' ho accipit in antecedente sub r'one p'pria & cu' homo in antecedente no ponatur sub p'pria r'one: iccirco no sequit: ho mortuus ergo ho: si in hoc qd' dico: ho mortuus ergo mortuu' ergo ho. Quicqd' ergo sit vt Aristoteles p' hoc qd' dicit: ho mortuu' intelligere cadauer: & tunc optime valet: ho mortuus ergo non est ho: isti comitant ho'em mortuu' ergo no ho'em: his itaq' p'stat quo na' pacto ex coiunctis iserantur diuisa: & ex diuisis coiuncta: hec de coiunctis & diuisis enuatiatioib' dicta sufficiat p' oportunitate loci & temporis.



Is vero determinatus. Sentetia huius capituli qd' de modalibus inscribatur varijs explicetur documentis: primu' sit tale. Quemadmoduz in p'poms no modalibus fm esse vel no esse cotraduiones ponuntur: ita in modalibus nota negationis solis modis apponeda e' vnde huius: est homo albus: negatio est: no e' homo albus: no ista: est no albus homo: sunt naq' iste due false: lignuz est albus ho: lignu' est no albus homo: nam nota no negat soluz li albus: est q' no albus in finitum nome. Similiter huius: ambulat ho negatio est: no ambulat ho: in modalib' aut si ita se habet: & cotradictorie & cotrarie simul vere ee' possent: sunt. n. iste vere: possibile est ee': possibile est no ee': omne qd' possibile est ambulare: possibile est no ambulare: & omne qd' possibile est diuidi: possibile est & no diuidi: sed no possunt cotradictorie & cotrarie simul esse vere: ergo nota negationis solis modis apponenda erit: si ergo magis e' impossibile q' duo cotradictoria sint simul vera q' q' nota negatiois addatur modis: hoc scdm erit eligenduz: & li magis non sumitur hic comparatiue: v' no dicit impossibilius: tanq' alterum sit impossibile: sed q' vtruzq' videbaf inconueniens: & quemadmoduz in p'positionibus no modalibus esse & no esse sunt appositioes: res vero subiecte: vt nuc quide' album subiectu': nuc aut' ho: ita in modalibus ee' & no esse sunt vt subiecta: modi vero appositioes: no secus determinates veritatem & falsitate q' esse & no ee' in p'positioibus no modalibus: Boetius appositioes vocat p'dicatioes: na' in p'positionibus que p'eter aliquem moduz sunt: p'dicantur quidez semp esse & non esse: vel ea verba que ee' cotinent: subiciuntur vero res de qbus illa p'dicantur: in his aut' in quibus modus aliquis p'dicatur: esse quide' subiectuz est: vel ea verba que esse cotinent: modus aut' solus quodammodo p'dicatur. Propositiones itaq' modales appellant affirmatiue & negatiue fm q' negatio additur modo vel non additur: veluti & p'positioes no modales dicunt affirmatiue vel negatiue fm q' verbum p'ncipale affirmatur vel negatur. Est attentioe dignum: iste enuatiatioes sunt affirmatiue de modo & verbo: possibile est ee': contingens est esse: impossibile est ee': necesse est esse: negatiue de modo & verbo: de modo solum: & affirmatiue de modo soluz inuentunt: ergo cu' ista: no possibile est no esse: sit negatio huius: possibile e' no esse: erit ista: possibile est no esse: affirmatiua: cui bec affirmatiua plane cotradicit: necesse e' esse: ergo itabit duas p'positioes equialere quaru' vna est negatiua altera affirmatiua: iste scilz: no necesse est ee': possibile est no ee'. Similiter & iste: non possibile est esse: impossibile e' esse: est naq' bec p'positio affirmatiua: impossibile est esse: naz impossibile claudit p'ncipaliter p'iuatiua: non negatiua.

Secundum documentu' sit tale. Cosequentie p'positionum modalium quattuor ordinibus disponunt: in prio ordine sunt iste p'poms. Possibile est esse. Contingens est ee'. No impossibile est ee'. Non necessariu' est ee'. In secundo hec reperiunt. Possibile est no ee'. Contingens e' no ee'. Libe. de interpretat'oe. 8

non impossibile est non esse. Non necessarium est non esse. Tertius ordo his constituit. Non possibile est esse. Non contingens est esse. Impossibile est esse. Necessesse est non esse: he vero sunt quarti ordinis. Non possibile est non esse. Non contingens est non esse. Impossibile est non esse. Necessesse est esse: oēs ppositōes vnius ordinis inter se pvertunt: moderni volunt primū & secundū ordinēz eē nō recte assignatos q̄tuz ad modum necessitatis: at Boetius primi ordinis talem assignat rōnem: qd possibile est eē: cōtingit aliq̄n vt sit: hoc est cōtingit eē: qd aut cōtingit eē: nō est impossibile esse: & qd nō est impossibile eē: nō ictico iam necessesse est eē: nō est. n. impossibile hodie pluuiaz eē: sed nō ideo necessesse eē: qd ergo nō est impossibile nō necessesse est eē. Amplius qd possibile est: & eē potest & nō eē: qd impossibile est: nō pōt eē: qd necessesse est: non pōt non eē: ergo si possibile est eē: nō impossibile est eē: & nō necessesse est eē: possibile nāqz quatenus fieri p̄t non est impossibile: & ea rōne qua pōt non eē nō est necessarium: ergo arbitrat Boetius primū ordinē eē assignatū non fm antiquos sed fm veritatē: cui consentiendum est si capiat nomen possibilis vt dicatur illa ppositio possibilis que nō est impossibilis: neqz necessaria: & ita apud Boetiū valebit: possibile ergo nō impossibile. nō possibile ergo impossibile: at nō valebit: nō impossibile ergo possibile: nam necessarium est nō impossibile: nō tñ possibile: verū tamen si oēs ppositōes vnius ordinis reciprocē eē debeāt & cōuertibiles sumit possibile pro quocūqz non impossibile: & fm hanc significationē primus ordo non est bene assignatus q̄tuz ad id qd spectat ad necessitatem: & p̄terea nō valet: possibile ergo nō necessesse qm̄ ista ppositio: celuz mouet est possibilis & necessaria. Itē nec pcludit hec illatio: nō necessesse ergo possibile: nāqz ista p̄p̄: celuz ē graue nō est necessaria: nō tñ possibilis: sed in istis nō factio magnam vim: cum ambiguitas p̄sistat in impositione vocabulorū.

Rursus scđi ordinis rō est talis fm Boetiū: qd possibile est nō eē: pōt fieri vt nō sit: ergo possibile nō eē: cōtingit nō eē: ergo non impossibile nō eē: sed qd nō est impossibile non eē: non ictico illud tam nō eē necessesse est: ergo qd nō est impossibile nō esse: nō est necessarium nō eē: euz. n. hec duo: impossibile nō eē: & necessesse non eē: possibilitati dissentiant: eoz d̄ictōes possibilitati p̄sentient: putat ergo Boetius has p̄ntias valere: possibile non eē ergo non impossibile non eē: ergo nō necessarium non eē. i. si hec p̄p̄ sit possibilis: Lato nō sanatur: nō erit impossibile: neqz necessaria: nō tñ v̄z: nō impossibile nō eē: q̄ possibile nō eē. nā hec p̄p̄: mā nō est for̄ma: nō est impossibile: cū sit necessaria: nō tamē est possibilis: qz si possibile foret mām non eē formam: possibile idē tūqz foret mām eē formā. Itē nec valet nō necessarium non eē ergo possibile non eē: qz nō est necessarium celuz non eē spericū: minime tñ possibile est celuz nō esse spericū. Celuz si mutua debeat esse p̄ntia inter p̄p̄ones scđi ordinis: nō erit iste secundus ordo satisfaciens quātuz ad id qd p̄tinet ad necessitatez: qz seq̄lla hec nō colligit: possibile nō esse ergo nō necessarium nō esse: est. n. hec p̄p̄ possibilis: celū nō est graue & necessaria. Itē nec cōvincit hec illatio: nō necessesse nō eē ergo possibile nō eē: qm̄ nō est verū qd sit necessarium celuz nō moueri: nō tñ est possibile celū nō moueri. Tertio: & quartus ordo ita sunt manifesti in expositione non egeant.

Tertium documentū sit tale. Iste due enūciatio/ nes: impossibile est eē. nō impossibile est eē p̄sequunt has: possibile est eē: nō possibile est eē contradictorie sed conuerso ordine: nam hanc: possibile est eē sequit hec non impossibile est eē: & hanc non possibile est esse: sequitur hec impossibile est esse eodē modo dicat de cōtingētī: qd cum possibili conuertit. Verum Boetius p̄sentit huic cōsequētiez: possibile est eē ergo nō impossibile est eē: & non huic non impossibile est eē: ergo possibile est eē: at ceteri expositores vtrāqz affirmat illationē.

Quartum documentū: post q̄ Aristoteles tractauit de cōsequētia possibili/ lum & impossibilitū p̄positionū: agit mox de illatioe possibilis: impossibilis & necessarii: & qz primus & secundus ordo fm expōnem d̄ictōerū: nō recte assignant quātū ad necessitatez: p̄terea Aristoteles p̄bat has cōuertī: possibile est eē: nō necessesse non eē: similiter & has: possibile ē nō eē: nō necessesse nō eē: & ita quattuor ordinēz sic ordinati nullū incōmodū patient: series aut verborum Aristotelis talis exi/ sit: necessarium quēadmodū se habeat ad p̄sequētiām possibilis & impossibilis p̄siderandū: manifestū ē enī ex his que dicturi sumus qd nō eodē modo se habēt p̄p̄tōes de necessario ad p̄sequētiām: quo quidem modo se deberēt h̄re: s̄z p̄tē sequūt. i. p̄p̄tōes de necessario cōtrarie: que sunt iste: necessesse est non eē: necessesse est eē: tertium & quartū ordinē p̄stituētēs optime disponunt: p̄tadicorie aut sunt extra. s. locū p̄rium. i. iste due: nō necessesse est eē: nō necessesse est nō eē: quarū prima cōtradicit huic: necessesse est nō eē: cūda huic: necessesse ē non eē: sunt extra. i. nō cōueni enter locant. i. primus & secundus ordo deficiūt q̄tū ad necessitatez: & volēs Aristoteles huī d̄icti reddē rationē dicit: nō est. n. negatio eē qd est: necessesse nō eē: nō necessesse est eē: cōtingit. n. eē veras vtrāqz tñ eodē: qd. n. necessarium non eē: non ē necessarium eē. Sensus ē: ad nō possibile eē sequitur necessesse nō eē: ergo ad possibile eē sequit d̄ictorium illius: necessesse non eē: quod tale p̄ponitur: nō necessesse non eē: nō sunt enim iste cōtradictorie: non necessesse eē: & necessesse non eē: cum possint vtrōqz in eodē simul vere inueniri. nam quoniam necessesse ē non eē ignē frigidūz non necessesse ē eē ignē frigidū: ad possibile ergo eē nō sequitur negatio: nō necessesse eē: causa autem cur non simili modo sequatur necessarium ad possibile veluti impossibile: hec eē videtur. nam impossibile sumptum mō cōtrario. i. per negationē p̄positam redditur idē valēs necessario: qm̄ si impossibile est non eē: necessesse ē eē: & si impossibile ē eē: necessesse ē nō eē: ergo supplēda ē ratio Aristote. hoc mō: iste due equalent: impossibile non eē: necessesse eē: ergo ad illam p̄positionē de possibili ad quā sequetur negatio istius: impossibile nō eē: que ē talis: nō impossibile nō eē: sequetur negatio istius: necessesse eē: que ē ista: nō necessesse eē: s̄z ista: nō impossibile nō eē ē in secundō ordine istam cōcomitans: possibile non eē: ergo & ista: non necessesse ē eē: erit in secūdo ordine sequēs ad istam: possibile nō eē: ergo primus & scđs ordo nō fuerūt bñ assignati quātum ad modum necessitatis. Amplius: eā que ē possibile eē non sequit nō necessarium eē. nam qd ē necessesse eē: possibile ē eē: nāqz si ita nō fuerit: p̄sequit. i. stat negatio. i. oppositum cōsequētis cū antecedente: vt qd necessarium est esse: non nō sit possibile eē: at si non possibile ē eē: impossibile est eē

est eē: ergo starent ista simul: quod necessarium est eē impossibile est eē: ergo quod necessarium est esse possibile est eē: & quod possibile est eē: non impossibile est eē: s̄z hanc in primo ordine sequebatur ista: non necessesse eē: ergo hāc: necessesse ē eē cōsequetur hec nō necessesse eē: qd absurdum est: ergo ad illaz que est possibile eē nō consequitur ista: nō necessesse eē. Rur/ sus ad istam possibile ē eē nō sequitur ista: necessesse ē eē: neqz hec: necessesse nō eē. nā ei quod ē possibile eē vtrāqz p̄nt accidere eē scilicet & non eē: at vero si necessarium est eē: fieri nō pōt: vt possibile sit non eē: & si necessesse ē nō eē: non pōt fieri vt possibile sit eē: relinquitur igit vt hanc possibile eē sequatur ista: nō necessesse nō eē: hec autem nō necessarium non eē vera est: si verum est necessarium eē: nam ista p̄positio: nō necessesse nō eē: cōtradicit illi que sequit ista: non possibile eē: quam sequuntur iste: impossibile eē necessesse non eē: huius autēz necessesse non eē contradictoria est: nō necessesse nō eē: ergo discursus iste optimus existit: necessesse ē ergo possibile ergo nō impossibile. ergo nō necessesse non eē: ergo sicut ista: necessesse non eē consentit huic: nō possibile eē: ita cōtradictoria huius: necessesse nō eē: cōsentit cōtradictorie illius: nō possibile eē: ergo iste due cōuertent: possibile est eē: nō necessesse ē eē: s̄z iste due: possibile nō eē: nō necessesse est eē.

Boetius existimans quattuor ordinēz superius descriptos eē bñ assignatos vult qd Aristoteles nūc ostendat in p̄p̄tōib⁹ possibilib⁹ & impossibilib⁹ cōtradictōis oppositas sequi cōtradictōes oppositas vt affirmationē possibilis negatio impossibilis: negationē possibilis affirmatio impossibilis cōsequat: in p̄p̄tōib⁹ aut possibilib⁹ & necessariis nō eē eodēz mō: sed contrarie quidem sequuntur: cōtradictorie autem sunt extra: & non sequuntur. nam ad possibile eē sequitur non necessesse eē: sicut & sequebatur nō impossibile eē: at ad istam: non possibile eē: sequatur cōtradictio istius: non impossibile eē: que ē impossibile eē: non autem consequitur ad illam: cōtradictio illius: non necessesse eē: que est: necessesse esse: sed potius sequitur ea que est cōtraria necessitati: hec scilicet: necessesse non eē: causa autem est: quia iste cōuertuntur: impossibile est eē & necessesse est nō esse: sed ad istam: nō possibile est eē sequitur ista: impossibile est eē: ergo & ista: necessesse est non eē: intendēs tandē Aristoteles disponere p̄positiones possibilis & necessarias vt simili modo cōtradictio cōtradictioni consentiat sed conuersim: ostendit qd ad istam: possibile est eē: sequitur ista: non necessesse non eē: & hanc: non possibile est eē: hec consequitur: necessesse non eē: & sicut iste cōtradiciunt: possibile est eē non possibile est esse: ita & iste: necessesse non esse: non necessesse non esse: constat itaqz Boetium omnes p̄positiones vnius ordinis voluisse conuertī & inter illas mutua rec iprocamaqz inueniri consequentiā: & p̄terea sumebatur nomen possibilis vt consequatur ad necessesse: & est possibile quod tantum valet: quantū non impossibile: & non necessesse non esse: cum enim iste due equipolleant: impossibile est eē: necessesse est non esse: ergo & cōtradictiones illarum conuertentur: non impossibile esse: non necessesse non esse: quare cōstat ex h̄mōi dispositione nihil sequi in cōmodi: in primo ergo ordine inueniuntur iste p̄p̄tiones: possibile est eē. cōtingens est eē. nō impossibile est eē. Non necessarium est nō eē. Enūciationes

scđi ordinis tales pponunt. Possibile est nō eē. cōtingens est nō eē. Non impossibile est nō eē. Nō necessarium est eē. Tertius ordo has cōprehēdit p̄p̄tiones. nō possibile est eē. Non contingens est eē. Impossibile est eē. Necessesse est nō eē. Quartus ordinis he enumerant. nō possibile est nō eē. Non contingens est nō eē. Impossibile est nō eē. Necessarium est eē.

Quintum documentū sit tale. Inducit d̄ictio facultas: nungd ad necessesse eē sequatur possibile esse: itaqz omne necessarium sit possibile: nāqz si nō sequat: cōtradictio possibilitatis sequetur. i. stabit oppositū: cōsequētis cum antecedente: ergo siue ista: nō possibile eē: siue ista: possibile nō eē: sit d̄ictio illius: possibile eē: erit id qd necessarium est eē: nō possibile eē: siue possibile nō esse: ergo cū de necessario salum sit dicere & nō possibile eē & possibile nō eē: tam que est necessesse eē cōsequet ea que ē possibile eē. Ex opposito videt qd ista cōsequētia nō valeat: necessesse ergo possibile. nam qd est possibile esse possibile est nō eē: ergo qd erit necessarium esse: erit possibile non eē. Solutio est: nō omne qd est possibile pōt vtrūqz esse scilz & nō eē: operari & non operari: sicut que semp operant: non p̄nt operari & non operari: potestates rationales valent ad opposita: inter vero irracionales potentias: quedaz nō potest opposita: vt ignis nō pōt qdem calefacere & non calefacere: quedam est que vtrūqz pōt: vt in eo qd est secari pellem: vel non secari pellem: pōt nāqz secari pellem: pōt & non secari. Nomen ergo possibilis est equiuocū: dicit. n. possibile: qd cum nō sit: esse possibile: & hec possibilitas in solis mobilibus reperitur: aliud est possibile qd cum sit: esse possibile est: cuius due sunt spēs: vna cūz est qdem: pōt tñ nō esse: & est id possibile qd ex potestate migrant ad actum: alia vero cūz sit: non pōt non esse: & est id possibile qd ex p̄tate nō migrant ad actū: possibile qd cūz actu sit: nō pōt non esse: vocatur necessarium: aliud dicit non necessarium: sed hoc qd dico nō impossibile eē: eē ad quodcūqz possibile: erit igitur necessitas species & pars subiectiua possibilitatis: & valebit hec p̄sequētia: nec esse ergo possibile a specie ad gen⁹: possibile enim sic sumptū sequit ad necessesse: non tamē omne: omniqz modo sumptū possibile sequit ad ipsum: necessesse: nihil forsitan absurdū fuerit si p̄positiones de necessario anteponantur p̄p̄tōibus de possibili: rerum. n. quedaz sunt actu sine p̄tate: & sunt res que nunqz potuerunt esse quin actu fuerint: vt intelligētie: alie sunt actu cūz p̄tate: & tales res vt actu sunt: priores natura & p̄fectione sunt seipsis: quaten⁹ sunt potestate: sunt tñ tpe posteriores vt actu sūt seipsis p̄tate: siquidez multo ante potuit res esse q̄z actu fuerit. Alie sunt que nunqz sunt actu sed p̄tate tantū: vt numerus infinitus & totū tempus: id ergo est necessarium qd est sine p̄tate: possibile & contingens dicuntur cum p̄tate: impossibile vero sine potestate: his quinqz documentis quid d̄ modalibus Aristoteles senserit patefactum est.

Queris primo dicit. Et modus est d̄ictio significans qualitatez inuentōis predicati cū subiecto. Sensus est: duplex est modus quidam est qui non modificat totam p̄positionē: veluti cum dicitur Lato legit bene vel alte vel male: est & modus cōpositōis qui specialis modus est disponens & in formam specialem ponens cōpositionem: veluti sunt: possibile: contingens: necessesse: Libe. de interpretatōe. g 2

cessarium: impossibile: verum & falsum: & hi modi ap- propriate loquendo eam constituunt enunciatōes que modales nominantur: est ergo modus dictio signifi- cans qualitatem inuentionis predicati cū subiecto: .i. modus compositionis est modus totius enunciatio- nis per quem declaratur conditio & habitudo predi- cati ad subiectum.

Item ait: suntque generum dictionum duo modi: quorum vnus est necessarius: & qui non sequitur ipsius secundum modum consequentie & numeratur cum eo: & est opportunus & impossibilis: qui etiam est partium eius: cum sit necessarium aut necessarie inuentionis aut necessarie priuationis. .i. necessarium & impossi- bile quod est priuatio necessarii enumerantur pro vno modo: vnde necessarium & impossibile ampliant com- positionem in omne tempus: cum sit necessarium sim- pliciter omni tempore in esse: impossibile simpliciter nunquam in esse. Secundus modus est possibilis: & quod sequitur ipsum contingens: & assignans Auerrois ra- tionem: quare tantum sunt duo modi: dicitur: quod modi equaliter entis: cuius differentie sunt in actu & in po- tentia: dicitur autem necessarium de eo quod est in actu: possibile de eo quod est in potentia.

Iterum ait: quemadmodum in enunciatōibus non habentibus modum terminus quod dem coniungens partem negatōis cum re que est in predicatōe loco forme: que est verbum inuentionis: non cum re que est loco materie: que est predicatum: ergo vult Auerrois verbum esse formam ppositōis: subiectum & predicatum materiā eiusdem: ergo ppo- sitio verbi in ppositōibus de inesse ad predicatum est p- portio forme ad materiam: cetera que Commentator scribit declarata sunt in legendo textus Aristotelis: & ppter ea festino ad digressionem in qua diffuse de mo- dalibus enunciatōibus tractandum est.

Digressio.

Conditio ppositionum modalium varijs ex- plicanda est documentis. Primum sit tale: modus a quo vocat ppositio modalis est de- terminatio non subiecti: non predicati sed compositōis & totius enunciatōis: & sunt sex modi. Possibile: con- tingens: necessarium: impossibile: verum & falsum: ve- rum quattuor primi ampliant extra tempus presens: verum & falsum determinant quidem compositōes quā- tamen non ampliant extra tempus presens: & dicit Albertus magnus: verum & falsum sunt quidam mo- di non facientes ppositōes modales nisi secundum quod: quia in eo quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa: non possibilis vel contingens: necessaria vel impossibilis: & hec est causa quod communiter conce- ditur quod ppositio de li verum consentit ppositōi sui dicti: ea autem que est de li falsum coincidit cum ppositione ppositōi sui dicti contradicente: col- ligunt namque iste sequele. Verum est celum moueri ergo celum mouetur. Celum mouetur ergo verum est celum moueri: falsum est celum esse graue: ergo nullum celum est graue: nullum celum est graue ergo falsum est celum esse graue. Et quia nulla ppositio est existente: & nullo significato ppositōis: adhuc verum est quod necesse est celum moueri: & possibile Latone sa- nari: ideo nominati modi non pro enunciatōibus: non pro significatis illarum accipiuntur: sed pro com- plexe significabilibus non sub ratione significabilium. Quare valet ista consequentia: verum erit antequam

fore homines qui est ergo antequam erit homo qui est: similiter valet & ista: falsum est omnem hominem esse pontificem: ergo aliquis homo non est pontifex: verum tamen si necesse sit celum moueri & ista ppositio: ce- lum mouetur: sit: erit talis ppositio necessaria: his itaque constat numerus modorum reddentium ppositi- tionem modalem: isti enim termini: scilicet: creditur: opinatum: demonstratum non faciunt ppositionem modalem: quia accipiuntur per significabili dicti non absolute sed in comparatōe ad intellectum.

Secundum documentum sit tale: in enu- ciatōibus modalibus apud Aristotelem modus est predicatum: esse vel non esse subiecta existunt: veluti cum dicitur Latone sana- ri est possibile: accusatiuus casus cum infinitiuis red- dunt suppositum huic verbo est. Contra: modus est determinatio compositōis: predicatum est alterum compositōis: ergo hec pugnant adinuicem: motus est predicatum & determinatio compositōis. Solutio Albertus magnus in ppositōe modali duplex est compositio: vna scilicet dicti quod subijctur: cuius compositōis modus est determinatio: alia est com- positio totius enunciatōis: cuius quidem modus est predicatum: & ppter ea modus potest esse deter- minatio compositōis dicti: & predicatum enuncia- tōis: quare cum hi modi predicata sint: & sola subie- cta quantitates determinent: erit ista ppositio vniuer- salis: omnis homo vt currat possibile est: & hoc modo ex ppositōibus modalibus componuntur syllogismi: so- let tamen ppositio modalis composita appellari singu- laris: quia illius ppositōis totum dictum existit subie- ctum. Causa autem quare duplex est modalis: composita scilicet & diuisa: est: nam motus qui predicatur: non predicatur vt modus sui sed aliorum: ita circo ad alia potest referri vel sub diuisiōe vel sub compositōe

Tertium documentum est tale. Quattuor iste ppositōes vnam figuram constituunt: omnis homo de necessitate est animal: Nullus homo de necessitate est animal: Aliquis homo potest esse animal: Aliquis homo potest non esse animal: Similiter & iste: Omnis homo de necessitate est albus: Nullus homo de necessitate est albus: Aliquis homo potest esse albus: Aliquis homo potest non esse albus: Item & iste: Impossibile est omnem hominem esse animal: Impossibile est nullum hominem esse animal: Possibile est aliquem hominem esse animal: Possibile est aliquem hominem esse animal: Iste ppositōes non sunt contrarie: omnis homo potest esse albus: omnis homo potest non esse albus: cum sint simul vere: neque iste sunt subcontrarie: aliquis homo de necessitate est albus: aliquis homo de necessitate non est albus: cum sint simul false: hec de digressiōe.

Caput quartum secundi libri de interpretatione.



Primum autem. Pre- senti capitulo intendit Aristoteles de- clarare quod vniuersali affirmatiue que dicit: omnis homo est iustus magis contrariatur ea que pro- ponit nullus homo est iustus: quam ea que dicit: omnis homo est iniustus: Similiter huic ppositio- ni que est callias iustus est: magis aduersatur ea que proponit: callias non est iustus quam ea que dicit: cal- lias est

lias est iniustus: Series autem verborum Aristo- telis talis existit: Que nam est ppositio que ma- gis sit contraria affirmatiōi: nunquid negatio sit an affirmatio: & extenditur nomen contrarietatis ad quāuis oppositiones: Auerrois dicit: que harum ora- tionum sunt magis opposite & longioris differentie in credulitate: an contrarie secundum viam affirmatiōis: & negatiōis: an contrarie secundum viam credulitatis con- trarij.

Item cum ea que sunt in voce sequantur ea que sunt in mente: si conceptio contrarij con- traria sit cōceptioni contrarij & in voce affirmatio con- trarij affirmatiōi contrarij contraria esse videbitur: at si in mente opinio contrarij non sit contraria opi- nioni contrarij: neque in voce affirmatio affirmatiōi sed negatiōi putabitur esse contraria: quare con- siderandum est que mentis opiniones sint contra- rie: exempli causa: de bono quedam opinio vera est quod bonum est bonum: & quedam falsa: quod bonum non est bonum: & insuper alia falsa: quod bonum est malum que istarum duarum illi vere contraria est: & si earum vna sola contraria sit: que nam ea est: & ita Aristoteles inducit duas questiones: vnam circa opiniones: al- teram circa enunciatōes vocales. Solutio tamen vnius est solutio alterius: Boetius hanc particulā: & si est vna secundum quam contraria est: ita exponit: si quis dicat: non est album: non igitur nigrum esse monstrat: nam album & nigrum contraria sunt mediata: ni- hil autem differt dicere: diem non esse & noctem esse cum nihil sit inter noctem & diem: ergo in contrarijs imediati affirmatiōi contrarij idem valet quod ppositio rei negatio: dicit ergo Aristoteles: cum in aliquibus tales ppositōes inueniantur: vt & negatio rei propo- site & affirmatio contrarij idem valeant: & sint vne si- gnificatione: querendum est secundum quam enunciatōes ppositio est magis contraria ppositioi ppositioe. Et ad- uertendum quod opinio vltra ppositionem mentalem addit assensum: & est opinio: mentis compositio at- que diuisio: que & conceptus verus falsusque dicitur: vnde huic ppositioni: omne bonum est bonum: hec propriissime contrariatur: omne bonum non est bonum: hec vero improprie: omne bonum est ma- lum: at eadem iste sunt diuersę non opposite: omne bonum est nocium: omne bonum est fugiendum: odibile: nullum bonum est prosequendum & aman- dum.

Iterum opiniones ob id ipsum quod contrario- rum sunt non sunt existimande con- trarie. nam boni opinio: bonum esse bonum: & mali opinio: malum esse malum: opiniones sunt contra- riorum: non sunt tamen contrarie: cum vtręque ve- re sint: at contrarie simul vere esse non possunt: di- cit autem Aristoteles: eadem fortasse opinio est & vera ideoque iste opiniones sunt eiusdem veritatis: opinio autem vera non est contraria opinioni vere: & opiniones vere in eo quod vere sunt: eadem sunt: siue autem plures sint: siue vna: contrarie esse non poterunt: ita circo quantam simul vere sunt: non sunt ergo ista contraria: eo ipso quod contrariorum sunt: sed sunt opiniones contrarie potius eo ipso quod con- trarie ideoque sint de modo enuncianti opposito: & con- trario.

Rursus affirmatiōi vere negatio falsa eius- dem de eodem contraria est: & magis quidem quam de eodem contrarij affirmatio: & non est:

nam de bono opinio vera est quod bonum est bonum: alia falsa est eiusdem de eodem quod bonum non est bo- num: & hec vna est certa & determinata: alie sunt opi- niones false quibus opinamur bonum id esse quod neque est neque esse potest: alie sunt false quibus arbitramur bonum id non esse quod est: quia. n. numero indetermi- nate sunt opiniones false quibus dicimus bonum id esse quod non est neque esse potest: & quibus dicimus bo- num id non esse quod est: tales opiniones huic non erunt contrarie: bonum est bonum: ergo affirmatiōi vere vna negatio contraria est: opiniones ergo in qui- bus prima fallacia & prima deceptio reperitur veris- sima sunt contrarie: ille autem sunt ex quibus sunt ge- nerationes: generationes autem sunt ex maxime op- positis: sit enim calidum ex non calido: album ex non albo: dulce ex non dulci: prima itaque fallacia est: non putare aliquid esse quod est: secunda est putare esse quod non est: vt in eo quod est bonum: prima fallacia est arbi- trari illud non esse bonum: secunda est arbitrari bonum esse malum: & propterea veris affirmatiōibus ne- gationes eiusdem de eodem magis contrarie sunt quam contrarij affirmatiōes. Item hec ppositio: bonum est bonum vera est secundum se: & hec: bonum non est bonum: falsa secundum se: ista autem: bonum non est malum: est vera secundum accidens: & ista falsa secundum accidens: bonum est ma- lum: ergo opinioni vere secundum se magis contrariatur opinio falsa secundum se quam opinio falsa secundum accidens: ista: bonum non est bonum est magis differens ab ista: bo- num est bonum: quam ista: bonum est malum: & est etiam magis falsa: ergo affirmatiōi magis est contraria ne- gatio quam affirmatio. Item simplici ppositioi & priori contrariatur simplex & prior: sed ista bonum est malum secum trahit ista: bonum non est bonum: ergo. Et obseruandum quod ordo ppositionum contrariarum par- titur in tres gradus: in primo sunt iste ppositōes: omne bonum est bonum: nullum bonum est bonum: quarum prima est vera per se: secunda falsa per se: in secundo gradu locentur iste due: omne bonum est malum: nullum bonum est malum: quarum quidem prima est falsa per alterum: secunda est vera per alterum: p- positiones tertij gradus tales existunt: omne bonum est bonum: omne bonum est malum: prima est vera per se: secunda falsa per alterum.

Item contrarietas in omnibus debet vnifor- miter sumi sed eorum quorum non sunt con- traria: neque contrarij affirmatiōes falsa opinio & his opinioni vere opponitur: vt qui hominem esse ho- minem opinatur falso opinat: contrariaturque opinio- ni vere qua hominem dicimus esse hominem: ergo si negationes affirmatiōibus in his non habentibus con- trarium contrarie sunt: & eorum quorum sunt con- traria contrarie erunt: que sunt affirmatiōis & negatiōis. Preterea iste due opiniones cōsimiliter se se habent: nam vtręque vere: bonum est bonum: non bonum non est bonum: & preter has he etiam cōsimiliter se se ha- bent: bonum non est bonum: non bonum est bonum: nam vtręque cōsimiliter false: huic ppositioi: non bo- num non est bonum: hec non est contraria: non bonum est malum: neque ista: non bonum non est malum: cum he simul vere esse possint: ergo ista: non bonum est bonum erit illi contraria: ergo & isti: bonum est bonum erit hec contraria bonum non est bonum: ergo vere affir- matiōi negatio est magis contraria quam affirmatio con- trarij: & cum contrarietas in vniuersalibus reperia- tur non in indefinitis asserit Aristoteles se vsus suis

se indefinitis pro vniuersalibus. Enunciatio quod... q3 vere enunciationi vere non contrariatur: circa eadem autem contingit verum dicere eundem. i. duo vera simul possunt esse: et de eodem simul vere predicari: vt cum dicimus aliquid bonum non esse et malum esse: vtraque simul vere dici possunt: simul autem eidem non contingit inesse contraria: et propterea si vera quidem possunt eidem inesse: contraria autem eidem inesse non possunt: ea que contraria sunt: vera simul esse non possunt: nec que vera sunt simul: contraria esse possunt: ergo neque in opinionibus neque in propositionibus ea que vera sunt potest aliquis recte suspicari contraria existere. Et considerandum quod modus arguendi tenet solum in quantitatibus et in his que per quantitatem designantur: et ideo ratio hec Aristotelis solum similitudinis rationem attendit: sunt enim iste contrarie: non bonum non est bonum: non bonum est bonum. Similiter et iste: bonum est bonum: bonum non est bonum: prima et tertia similes sunt: pariter secunda et quarta. Stant iste simul: non bonum non est bonum: non bonum est malum. Item et iste: non bonum non est bonum: non bonum non est malum. Contra: tales propositiones vniuersaliter intelliguntur ergo iste due: non bonum est malum: non bonum non est malum cum ista stare non poterunt: non bonum non est bonum: nam quecumque stant simul cum eodem tertio: illa quoque simul stare possibile est. Solutio est: possunt quidem iste due: omne non bonum est malum: omne non bonum non est malum diuisim et seorsum stare cum ista: non bonum non est bonum: simul tamen cum illa stare non possunt: veluti et iste contrarie omnis homo est iustus: omnis homo non est iustus: simul cum hac: omnis homo est animal: stare non possunt: seorsum tamen stare nihil prohibet. nam iste vt fertur in seculo aureo fuisse vere: omnis homo est iustus: omnis homo est animal: in etate ferrea iste: omnis homo non est iustus: omnis homo est animal. Similiter iste due possunt simul esse vere: omne non bonum non est bonum: omne non bonum est malum: si sint non bona: et nullum indifferens: sed si in alio tempore sint non bona sed illa non bona sint indifferencia. i. non bona neque mala: tunc he vniuersales simul stabunt: omne non bonum non est bonum: omne non bonum non est malum. Nec itaque sunt que circa secundum librum de interpretatione vobis declaranda proposueram: quod quidem de infinitis: coniunctis: diuisis et modalibus enunciationibus tractatum est: et quomodo magis apte enunciationes dicuntur contrarie que sunt de contrario modo predicandi que de contrariis predicatio.

Libri Bacilery bononiensis Lectura in libris priorum analecticorum Aristotelis et Averrois quam quidem ordinavit. D. P. Pecual priora mediolanensis artium et medicine professor nobilissimus.



Rimum

op3 dicē. Superioribus dyalectice partibus satis est Aristotele. primo et secunde intellectus operationis: Supererat in libris prioribus posterioribus: topicorum et elenchorum noua logica constitutibus ea inducere documenta quibus possit intellectus humanus commodissime in terra et regulari operatione: qua quidem complexa ignota nobis plane aptius. Sunt. n. processus quibus vniuersi triplici dicitur: alij namque sunt quibus vniuersi ad scribendum vna totali facultate: veluti sunt processus resolutionis et compositionis et diffinitio: processus quidem resolutionis speculamur sine scientie propriis resolutionem in simpliciora procedendo: inueniendo oia quorum cognitio notioz finis necessario atque cedit: processus compositionis incipimus declarare vltimo inuenta per resolutionem procedit ex speculatione finis vsque ad finem scie. procedendo: processus diffinitio est qui declaramus diffinitionem scie data per illa que principia considerantur in tali facultate: regulat itaque quibus processibus: du vna totali edit disciplina: de quibus meminit Galenus priorum technici. Tres sunt omnes doctrine que ordine habentur Alij sunt processus quibus vniuersi ad declarandum ignotum incomplexum: et hi enumerant: processus obscurus: processus diffinitiuus compositus ex via diuisiua et compositiua: processus scientificus constituitur ex via compositiua et resolutionis: processus obscurus diffinitio est nobis innotescit: processus diffinitiuus habetur palam diffinitio diffinitibus: processus scientificus acquiri cognitio ois que in tali diffinitibili includunt: Alij sunt processus quibus vniuersi ad declarandum ignotum complexum: et sunt omnes species argumentationis: iter quas syllogismus efficacissimus est ad concludendum: syllogismus autem alij est categoricus: alij hypotheticus: intertio Aristotelis in libris prioribus tractare de solo syllogismo categorico que predicatum notat: cuius quidem notitia prestat ad intelligenda ea que de demonstratione in libris posterioribus differunt: de oibus tamen argumentationis partibus in hoc libro vel primaria vel secundaria loquemur intentione. Merito atque ad ipsius Aristotele verba descendenda: duo premissa sunt documenta: quibus et subiectus et ordo et titulus huius libri aptant.

Primum itaque documentum sit tale. Totius dyalectice discipline due inuentur partes principales. Prima absolutis libro predicamentorum: cui liber Porphyrii et auctoris sex principiorum deseruiunt: et libro de interpretatione: et vocat hec pars logica veteris: que est de partibus syllogismum in gratibus: quas syllogismo prioribus esse manifestum est: libri prioribus: posterioribus: topicorum et elenchorum scilicet totum logicam negotium prestatuunt que quidem pars notat logica noua. Logice vero nunc due iteque existunt partes. Prima resolutoria et iudicativa nuncupatur: que libris prioribus et posterioribus continetur localis

localis dicitur et inuentiua: quam Aristoteles prebebat octo libris topicorum et duobus libris elenchorum: resolutio autem est duplex: alia est consequente seu syllogismi in sua principia materia et formalia: qua resolutio syllogismum in modum figuram et terminos et propositiones: alia est resolutio consequens seu rei conclusio in principia et causas per quas concluditur: qua quidem resolutio prior sit resolutione partium: cum resolutio partium resolutionem partium presupponat: prope libri illi in quibus de resolutione consequente tractat non immerito dicuntur libri priorum analecticorum. i. priorum resolutionum: at ea volumina in quibus de resolutione agit partium posteriora analectica. i. posteriores resolutiones iure nuncupant: facultas inuentiua seu localis omnes oium argumentationum locos continet: quibus locis et maximis artifices vtentes non scientifici existunt sed oppinat: et hec pars partem in dyalectica que nulli fallacie: finitreeque argumentationi innitit: et sophisticam que apparentibus non veris argumentationibus procedit: quare ordo librorum logicam nouam constitutum talis existit: libri priorum posteriorum: topicorum elenchorum. Contra inuenitio quoque ad nos prior est resolutione: eo quod non potest resolui et iudicari nisi quod iam inuentum est: ergo logica inuentiua percedere logicam resolutionem. Item in libris priorum tradit ars inueniendi medium syllogisticum: et in secundo posteriorum via assignat inueniendi medium demonstrationis: que logica resolutiua erit logica inuentiua. Solutio est: dicit Albertus magnus: que ois resolutio est ad priora habet nam: que non resoluit nisi vel posteriori in priorum vel compositum in simplex: vel male in suum formale principium: ideo ars resoluiendi et iudicandi secundum rationem resolutionis est ante artes inueniendi. Contra resolutio presupponit compositionem: prius namque docet Aristoteles formare syllogismos: post eos resolutio in sua principia formalia et materialia. Ea logicę pars que dicitur inuentiua: ideo sic vocatur: quia eius beneficio acquiritur promptitudo inueniendi argumenta: et appropriate loquendo dicitur pars localis: cum premetat oium argumentationum locos. Solutio secunda est: Boetius in topicis suis opinatur est in quibus logicę parte reperiri logicam iudicativam et inuentiuam: illa pars est inuentiua in qua agitur de materia illa censet iudicativa in qua differitur de forma. Et dicendum est: licet in parte logicę solutiua tradatur ars inueniendi medium: que tamen talis ars non traditur vt ibi sit status: sed iccirco induci vt expeditius et commodius syllogismum resolueresciamus: nec non et conclusionem in principia et causas per quas concluditur: propterea libri priorum et posteriorum parte logicę resolutionis non inuentiua constituerunt. Aliter vocatur illa pars logicę inuentiua seu localis que communes locos argumentationum comprehendit: et propterea quibus in libris priorum et posteriorum tradat ars inueniendi medium: que tamen in partibus libris non continentur oium argumentationum locos loci: id est pars illa resolutiua non potest appellari pars inuentiua. Sunt qui putant librum hunc que premanibus exponendum habent dicitur fuisse priorum analecticorum: quia est de resolutione. i. syllogismo: priorum. i. non recto ad aliquam materiam spalez: et appellabat liber posteriorum analecticorum. i. de posteriorum resolutione: que de demonstratione que est pars subiectiua syllogismi: est. n. ois demonstratio syllogismi

non ois syllogismus demonstratio. Contra: liber de syllogismo dyalectico posset vocari: liber posteriorum analecticorum: cum sit de syllogismo dyalectico parte syllogismi subiectiua. Solutio est: regula est Aristotelis: primo topicorum capitulo. 4. Quodocumque est aliquid nomen esse duobus: et vni illorum est nomen impositum: alteri non illud cui non est nomen institutum nominat nomine cōi: et propterea hoc nomen: liber posteriorum analecticorum presentebat libro de demonstratione: et libro de syllogismo dyalectico: que tamen libro de syllogismo dyalectico erat peculiaris re nomen impositum: que vocabatur liber topicorum: libro autem de demonstratione non erat nomen impositum: iccirco talis liber nomine cōi fuit non immerito nuncupatus: his et ordo et titulus libri patefactus est.

Secundum documentum est tale. Greci subiectum huius libri syllogismum faciunt partem ad demonstrationem et dyalecticum. Latini vero arbitrantur syllogismum in cōi ad partem et non partem esse subiectum libri priorum: quibus presentibus dicitur est tali fundamentum: syllogismus peccat in materia non in forma est syllogismus: et non est partem: que premissa false nihil prestat: que forma syllogistica omne materiam et veram et falsam et necessariam et probabilem indifferenter respicit: erit syllogismus simpliciter nullatenus tractatus: de cuius ratione est inferre tamen: subiectum presentis partis: vni de syllogismo considerato quantum ad passionem consequentes ipse in se et in suis partibus subiectiuis et integralibus et reductilibus ad ipse est tota logicę consideratio: at in libris priorum de syllogismo intendit Aristoteles considerato quantum ad passionem consequentes ipse formali ter: cui quidem accidit quod ex veris procedat et necessariis et probabilibus: figura et modus principia sunt syllogismi formalia: termini tres et due propositiones sunt eiusdem principia materialia: est figura terminorum: modus vero propositionum dispositio: et cum ad interrogationem factam per quid est syllogismus prime: secunde et tertie figure: conuenienter respondeamus quod est syllogismus. Similiter et ad interrogationem factam per quid est demonstratio: quid nam sit syllogismus dyalecticus: erit iste terminus syllogismus subiectum huius libri: quatenus institutus est ad significandum omnes syllogismos omnium figurarum et omnes demonstrationes et syllogismos dyalecticos. Sunt enim hec vocabula de quibus Aristoteles hic prosequitur attributa duntaxat duabus propositionibus in figura et modo dispositis: et tales propositiones sunt denominatiue: omne animal est sensibile: et omnis homo est animal est syllogismus. Quicquid perficit est vtile: virtus perficit ergo virtus est vtile: est syllogismus: at iste sunt enunciationes primimodi: iste syllogismus est syllogismus: iste syllogismus est syllogismus: omnis demonstratio est syllogismus. Contra: iste terminus ens putatur a metaphysico consideratur: de subiectis omnibus scibilibus enunciat: sed ista propositio: syllogismus est ens: vera est non potest: sumendo illum terminum ens: quatenus est considerationis metaphysicis: ratio est: cum dico: syllogismus est ens: vel capitur ly ens pro ente cōi ad ens reale et ens rationis: et hoc non: tunc quia ly ens tantum cōi a metaphysico non consideratur: tum quia talis propositio foret equiuoca et distinguenda: neque sumi potest ly ens pro ente reali: quia ista propositio est falsa: syllogismus est ens reale: at si sumatur ly ens pro ente rationis: constabit quod in hac propositione: syllogismus est ens: non predicabitur ly ens pro vt.

metaphysico considerat. Item: ad interrogationem factam p quid est syllogismus prime: secunde & tertie figure & quid est demonstratio: quid syllogismus dyalecticus: respondemus conuenienter p hunc terminum syllogismus ergo in libris priorum non solum de syllogismo trium figurarum tractandus erit: verum de demonstratione & de syllogismo dyalectico: eiusdem. n. partis alicuius discipline cuius officium est tractare de genere & superiori: illius officium est inquirere de speciebus & partibus subiectiuis eiusdem. C. Solutio est: ista propo est vera: syllogismus est ens reale: occasionaliter. f. q: secunde intentiones a rebus sumuntur occasionaliter: sunt qui concedunt istas: syllogismus est ens: capiendum ly ens con ad ens reale & ens rationis: volentes ly ens tante conitatis esse nomen vniuocum vel saltem analogum. Item constat q ista est vera in primo modo: syllogismus est ens rationis: quare siue ly ens reale sit id qd a metaphysico consideretur: siue ly ens comune ad ens reale & ens rationis: palam est istum terminum ens a metaphysico consideratum enunciatum de oibus subiectis scilicet. Solutio secunda est talis: syllogismus trahitur p differentias formalis ad syllogismos prime: secunde & tertie figure: p differentias materiales descendit in syllogismum dyalecticum & demonstratiuum: quo fit vt nullus syllogismus existat quin sit vel prime vel secunde vel tertie figure: multi autem reperiunt syllogismum qui nec dyalectici sunt neq; demonstratiui: & propterea in eodem libro totali de syllogismo in con tractandum fuit: & de syllogismo trium figurarum: in ceteris partibus de demonstratione & syllogismo dyalectico differendum erat: vt ergo Aristoteles ostenderet q forma syllogistica idifferenter quacumq; materia respicit: & q nullus est syllogismus quin sit prime vel secunde vel tertie figure: vtitur in pnti logice parte terminis ignotis nullas determinatas materias concernentibus: & non potuit comodius forma syllogistica: exclusa materia explicari q; per propositiones constitutas ex terminis ignotis: at de enunciatione in libro ingritur de interpretatione: quatenus ingredi pot syllogismum & formas & materiam respicientem: itaq; pmissis syllogismi concernentes formas syllogisticas: subiecta materia extra syllogismum non sunt enunciationes: at ille que componunt syllogismum certe determinateq; materie extra syllogismum dicunt enunciationes his igitur explicatis ipse est vt ad textum Aristotelis & Auerrois ventum.

Partitur autem primus liber priorum mea consuetudine in capitula. 37. Inia primi stat in quinque documentis. Primum sit tale: primo opz dicere. i. determinare circa qd tanq; circa finem & cuius gratia & de quo vt de subiecto est intentio. i. presens consideratio: qm circa demonstratorem est: & de demonstratione disciplina. Deinde diffiniendum qd ppo qd terminus: qd syllogismus perfectus & imperfectus. Postea qd sit in toto esse vel non esse hoc in illo. i. alterum in altero: & subiectum in predicato: & qd vocamus de ois & de nullo predicari.

Auerrois primo dicit: opz vt nos incipimus primo & enunciamus in re de qua est inquisitio. i. in re circa qua est intentio: & in utilitate inuenta in re quaesita: id est de quo est intentio: deinde post illud id est premissa utilitate inquisitionis enunciamus in rebus que locant loco radicis & principio rum religio in quibus loquitur in hoc libro: & est: quasi

dicat: he sunt radices oium eorum que dicuntur in hoc libro: vt dicamus primo qd est ppo: ad qua fit imedia/ta syllogismi resolutio: & qd est terminus: ad que fit secunda resolutio qd est ppositio in terminis: dicunt autem termini non noia & verba: q; hic considerantur vt constituit enunciationem sed vt ad ipsos stat syllogismi ultimata resolutio. Deinde oportet dicere qd est syllogismus p substantiam & diffinitionem illius: & qd syllogismorum perfectus: & qd eorum imperfectus: eadem namq; perfectum & imperfectum passiones sunt & proprietates syllogismi: consequuntur autem proprietates ad intelligendum quodq; subiecti. r. de aia. r. dicitur quoq; qd est predicatum de ois res aut non predicatum de ois ipso subiecto: aut non de aliquo ei. Sicut. n. dicit de ois vel nullo: eadem in toto vel non eadem principia syllogismi inquantum syllogismus est de curfus rationis in conclusionem: sine quibus forma syllogistica non saluaretur.

Item ait: dicemus ergo q res qd de qua est inquisitio & intentio in hoc libro est demonstratio: qm de syllogismo qd est inquisitio p inquisitorem de demonstratione: & utilitas pueniens & ea est acquisitio scientie demonstratione in oibus inuicem. i. in oibus conclusioibus fm id ppletum & perfectum. i. conclusio huius est perfectum & ppletum p demonstrationem q; p alia argumentationem: in cuius non est vt acgrat homini. i. solus homo est q p demonstrationem scientiam acquirat. Antedit q Aristoteles primaria intentione vt Albertus ingit circa demonstrationem: ppositio circa dicit motum circumspectionis rationis in circuitu: & nihil omittens de his q circa tale disciplinam sunt consideranda. i. intendit Aristoteles nihil prius permittere qd ad explicanda natura & essentia demonstrationis pertinere videat: & si tractet de syllogismo: hoc est quatenus notitia illius pducit ad notitiam demonstrationis inquirenda. Est & intentio de demonstratiua disciplina: de autem ppositio dicit materiam: qm de qua vltima & finali intentione intendimus demonstratio est: que efficacissime probat: syllogismus autem simplex inserit solum & nihil probat: & propterea in via in qua deuenitur in notitiam ignoti per notum: vltima intentio stat in demonstratione & alia ordinantur ad illam. Alij expostores p demonstrationem intelligunt subiectum libri posteriorum: p demonstrationem disciplinam intelligunt syllogismum: cuius ratio reseruat in demonstratione disciplina: subiecto libri priorum. Clarissima erit sententia Aristotelis si intelligat hoc modo: presens consideratio. i. consideratio syllogistica est circa demonstrationem & i. gratia discipline demonstratiue.

Secundum documentum sit tale. Propositio syllogistica est oratio affirmatiua vel negatiua alicui de aliquo: & ita partitur propositio syllogistica primo in affirmatiua & negatiua: secundo in vniuersale: particularis & indefinita: tertio in demonstratiua & dyalectica. Demonstrator: propositio nes suas non interrogat: quia oportet esse credere q ad se: pot tamen interrogare an intelligat terminos & qd p nome significatur. Dyalectica vero interrogatio contradictionis est: in potentia scilicet: & consistit syllogismus ex vrisq;

Auerrois primo dicit. Propositio est oratio affirmans aliquid alicui: aut negans aliquid ab aliquo. Pro expeditione talis diffinitionis aduertendum est enunciationem: propositionem: problema: conclusionem: instantiam eadem esse subiecto: ratione tantum distare: hec propositio. Celum est per petuum: enumeratio est: equatum vritatem designat aut falsitatem

falsitatem: & prout refertur ad rem designatam & interpretatam per enunciationem: acquirat nomen propositionis quando efficitur premissa: si concludatur: vocatur conclusio: noiatur problema: cum pponit per modum questionis: dicitur instantia si ab opponente afferatur contra respondentes: & sum huius intentionis q; pmissis syllogismi respicientes formam & materiam extra syllogismum dicitur enunciatio: at pmissis syllogismi in terminis ignotis est syllogismum non meretur nome enunciatiois. Dicit ergo Auerrois: ppo est oratio affirmans aliquid alicui. i. ppo affirmatiua est alicuius predicati de aliquo subiecto: hec namq; ppo de appropriate loquedo designat inheretiam predicati ad subiectum: & solet vocari ppo affirmatiua ppo de predicatiua: aut inquit negans aliquid ab aliquo. i. ppo negatiua est remotio predicati ab aliquo subiecto: & propterea a multis propositio negatiua appellatur abdicatiua. Terum q; translatio qua latini exponunt talis existit: propositio est oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo: dicit Albertus: propositio de si solum monstrat subiectum conuenit affirmationi & negationi: quantum ad relationem predicati ad subiectum non stat omnino vniuocum: quia in affirmatiua notat inheretiam predicati ad subiectum: in negatiua autem notat remotionem. Quare hec est diffinitio propositiois: oratio alicuius de aliquo: additur hec particula affirmatiua aut negatiua: non vt pars diffinitionis sed vt per talem particulam declaratur propositionem partiri in affirmationem & negationem tanq; in species respicientes formale in propositionibus quibus diffinitio propositionis consistit. Ex his infero corollarie q diffinitio quam moderni assignant dicente: oratio indicatiua significans verum vel falsum: conuenit & categoricis & hypotheticis propositionibus: at ista diffinitio: oratio alicuius de aliquo: non nisi categoricis consentit: ex quo quidem consistit syllogismus categoricus de quo intendit Aristoteles pnti volumine.

Item ait: & propositio est diuisio ex parte qualitatis: & diuisio ex parte quantitatis: ex parte quantitatis: quedam est vniuersalis: quedam particularis: quedam indefinita: & vnaqueq; istarum est aut affirmatiua aut negatiua: hec est ergo diuisio propositionis ex parte forme: scilicet diuisio vtilis in scientia syllogismi absolute: ergo vult Commentator q diuisio propositionis in vniuersales: affirmatiuas vel negatiuas: particularem similiter affirmatiuam vel negatiua: & indefinitam que particulari equipollet vel affirmatiua iterum vel negatiua sit diuisio propositionis ex parte forme in comparatione ad diuisiorem propositionis in demonstratiua & dyalectica: nam nullus existit: syllogismus quin sit vel affirmatiuus vel negatiuus: multi autem sunt syllogismi q nec demonstratiui existunt: neq; dyalectici: verum est: diuisio ex parte materie in relatione ad diuisiorem propositionis in affirmatiuum & negatiuum pretermisit aut Aristoteles propositiones singulares: vel q; de singulari non habet scientiam: cum non sit singulari subiectum scibile: vel vt inquit Albertus si alicui ponitur in syllogismo non ponitur vt singularis: s; vt particulare ad hoc vel illud determinatum: particulare. n. est qd substantialiter sub vlt accipitur: vt sub ois homine quidem homo singulare autem nec immediate nec per se sumitur

sub vlt: q; si dicam: ois homo currit: non assumit fortis: nisi per hoc q; fortis est quidam homo: nec quidam homo dicitur minatur ad fortis nisi per hoc q; accidit quidam homo fortis esse. Vel dicendum est ideo propositionem singularem non fuisse enumerata: q; ad primum & secundum modum prime figure reducendi erant syllogismi ceteri ab illis: & cum propositio singularis ad vlt non ordinat: propterea de propositione singulari non potuit Aristoteles hoc in loco facere mentionem. Possunt itaq; syllogismo concludi: vlt affirmatiuum: vlt negatiuum: particulare vel indefinitum affirmatiuum: particulare vel indefinitum negatiuum.

Iterum ait. Diuisio propositiois ex parte materie est q; eius quedam est demonstratiua: & quedam dyalectica: & alie scilicet rethorica & philosophica preter has ex diuisione que sequetur eas ex parte materierum que aguntur in artibus rationalibus. i. sophistica & rethorica que vocantur artes rationales: vna earum est rationalis rationalitate sensus: alia: rationalitate intellectus: est propositio demonstratiua vna pars traditionis & vera: & ex scitis primis per naturam. i. eis q naturaliter vniuntur: talis. n. propositio aut est per se vera: aut sumpta & probata per propositio nes per se veras: non. n. demonstrator interrogat respondentis: propositio dyalectica iam est vnaqueq; ex partibus contradictionis. i. cuius propositio dyalectica non interrogatur semper cum vtraque condictio nis parte: idem tamen valet: nam electio semper respondentis datur: vt qua velit contradictionis partes: det: sed tamen ille qui respondet apparenter sibi atq; probabile: dyalecticus ergo h; via ad concludendum vtraque contradictionis partem demonstrator: tamen vnam medio dedit demonstratiua.

Tertium appello in quez resolutis propositio: vt in predicatum & id de quo predicat: ipso esse aut non esse ad dito vel diuisio: cum. n. propositio ex subiecto pponatur & predicato: & vnuquodq; resoluatur in ea ex quibus conponitur: resoluatur & diuidetur propositio in subiectum & predicatum.

Auerrois dicit: terminus est id propter quod signatur in hoc libro res illa in qua resolutur propositio ex eo quod est pars necessaria ad hoc vt sit propositio: que est predicatum & subiectum: que ambo sunt partes propositionis necessarie in essentia ipsius: & ratio est: quia in propositione semper actu explicatur: subiectum & predicatum: propterea subiectum & predicatum dicuntur partes necessarie in essentia ipsius: non res que adduntur in propositione loco copule: que sunt verba inuentionis: quoniam in illas non resolutur propositio fm q; sunt partes necessarie in ea: cum iam sit propositio cum verbo: & sit verbum inuentionis in ea inuentum in potentia & per subintellectum: sicut currit consuetudo in ea apud arabes in ternariis: & sicut se habet res in binariis: quia non est necesse eis verbum inuentionis. i. propositio non semper resolutur in verbum inuentionis: id est verbum substantiuum: cum verbum substantiuum non semper explicetur actu in ipsa propositione quod si actu proferatur: erit vel predicatum vel appredicatum: sicut & cetera verba termini existunt propositionis similiter predicata vlt appredicata: cum enim dicitur: homo ambulat: illud verbum ambulat est predicatum predicte propositionis: apud q; Auerroem non solum verbum substantiuum

est verbum: sed & verbu adiectiuu: & ita fecit Aristo/ teles dicitur mentione de partib' p'p'nis in quas necessario resoluit propositio: & sunt tales ptes pro positionis substantiales subiectu & predicatum: no' no' men & verbu: q'z propo' dicit aliquid de aliquo: pro/ pterea pars eius est subiectu quod dicit id de quo aliquid dicit sub ratione qua substat illi quod dicit de ipso: & talem rōnem non h'z nomē vt nomen est: similiter predicatum dicit id qd de alio dicitur sub ra/ tione inherēdi qua dicitur de subiecto: quod nō di cit verbum inquantu'z verbum: sunt alij qui dicunt verbu' esse partem propositionis in quam quidē nō resoluitur propositio: nam cum copula sit forma pro positionis: in formaz nō resoluitur cōpositum: sed in materiaz. 7. metaphysice. 60. euanescit nāqz forma permanet materia. Quia ergo i terminū stat vltima/ ta propōnis & syllogismi resolutio: non autē in ppō nem vltima syllogismi resolutio: p'pterea dixit Ari/ stoteles terminū id eē in quod resoluit ppō: & non dixit propositionez eē in quam syllogismus resoluē retur: tractatus igitur de termino considerato in via cōpositionis pcedit tractatū de propōne: e'rio est si terminus cōsideret in via resolutionis.

Quartum documentū sit tale. Syllogism' est oratio in qua positio quib' dā in modo. i. & figura aliud quippiā ab his que posita sunt necessario euenit: eo q' hec sint. i. cum hec ipsa sint: dico autē eo q' hec sint: ob hec euenire aliud qd/ dam: quando nullo indigemus termino qui foris & extrinsecus habentur: vt necessaria sit illatio: is est syllogismus perfectus qui nullius indiget prater ea que sumpta sunt: vt appareat & existat necessarius: imperfectus vero indiget vnus vel plurium: que ne/ cessaria quidem sunt p terminos ipsos subiectos s'z non p sumptas propōnes.

Auerrois dicit p'rio: & oratio hic in hac diffi/ nitōe est genus syllogismi: & vo/ lo p hoc orationez enūciatiua: nam in oratione enū/ ciatiua vnuocantur omnes enunciationes cathego/ rice & hypoteticę: dicitur autem syllogismus oratio & nō orationes & propter vnitatem mediū: & quia ma/ ior est determinabile: minor determinatio: ex deter/ minabili & determinatione fit vnum: & propter vni/ tatem effectus aut finis. Dicitur autē in qua vt Al/ bertus docet propter p'ternecessarias propōnes que ad probandum vel declarandum inducunt: que nō sunt intra syllogismuz sed extra substantiā ip'z: vnde propositiones sunt in duplici differentia. 3. to picorum capitulo. 2. necessarie & sunt ille p quas syl logismus fit: & p'ternecessarie: que enumerant. 4. relative: ampliatue: inductue: explanatue: Et p di/ ctum eius ponunt in ea vult cuz cōcedunt & quietat in eis. i. vbi premissa a respondēte concedant: neces se est cōsequēter rōdēdo ad aliud deducti: & ad aliud euenire per illa concessa: concessis. n. propōnib' siue velit siue nolit cogitur rōdēns fateri illud quod ex illis illatum fuerit: vel dixit positus. i. ordinatis in modo & figura: p quā p'cularz fecernat ab alijs mo/ dis arguendi & a syllogismo resolutionis. Et p dictū eius res plures vna: vult propōnes. i. premissas: & dixit qdem plures vna: qm ostendit post qd nō erit syllogismus ex vna propositione: sed ex duabus tan tum: & hoc dictum est propter entimema in quo nō quedaz orationes: sed potius vna ppō ponit & ex illa concludit: sicut in syllogismo sit rhetorici. Et

p dictū eius aliqua alia: vult cōclusionē: & illud ē. i. rō ē: q' opz vt sit cōclusio alia a propositionibus: qm res i. cōclusiones nō accipiuntur in ostensione suis p'p'is & per hanc particulam sepatat syllogismus a p'p'is p'ncipij & ab entimema in quo arguitur a tota co pulatiua ad partem: vñ iste nō ē syllogismus oīs hō ē animal: oē animal ē substantia: q' oīs hō est animal. Similiter nec iste: oīs hō ē hō: oīs hō ē hō: q' oīs hō est hō. Et per dictum suū sequit ex necessitate condit/ tionatur quidē necessitas: p'pterea qz ex p'sequentijs quedam est necessaria: & quedā nō necessaria: & p hāc p'ditionē differt syllogismus ab orationib' ex quib' sequit p'sequentia nō necessaria: q' sunt inductio & exē plū: maxime illa inductio in qua nō enumerātur oīa singularia: & syllogismi qui cōcludūt aliqñ affirmatio nē: aliqñ negationē: hac q' particula excluduntur oēs p'binations inutiles & inepte ad syllogizandū: qua/ les sunt ex solis negatiuis: & puris particularibus: & quecūqz nō necessario colligūt id qd inferunt. Et q' māifestū q' syllogismus sit oratio enūciatiua & q' p' ter propositiones sequatur aliud quidpiā: & q' sit cō sequentia necessaria: argumētationes nāqz nō syllo gisticę si vim aliquā habeant concludendū: hoc ē qua tenus in syllogismū reducūtur: superest ostēdere q' i syllogismo ponant plures p'positiones vna: & infra capite. 22. id notū fiet.

Item ait: syllogismus pfectus ē ille qui non in diget in apparentia eius qd sequitur ex eo conclusio: vt agatur aliquid aliud prater ipsum ex eo qd ostenditur conclusio eius. i. in syllogismo per/ fecto est manifesta euidētia: & palam est conclusio ē ex necessitate prouenire. Imperfectus ē qui indiget in ostensione eius qd sequitur ex eo cōclusio: vt agat aliquid aliud ex propositionibus q' ponūt in eo: di uiditur ergo syllogismus in duas partes: quia ex eo cui diminuitur aliqd quo ostēdit qd ē syllogismus: & hic ē q' appropriat noīe imperfecti: & ex eo cui nō di/ minuitur aliqd quo ostēdit q' ē syllogismus: & hic ē q' appropriat noīe pfecti. Tñ in syllogismo pfecto termini oēs q' necessarij sunt: vt euidētissimus appa reat sumpti sunt: neqz indiget aliquo termino q' sit extra positus. Insup ppōnes oēs que necessarie sūt vt appareat existatqz euidens sumpte sunt: in syllo/ gismo imperfecto oēs qdē termini sumpti sunt: & nō ē alius desiderādus: s'z nō oēs p'positiōes sumpte sunt vt euidēs diuidet: etenim p'uersiōe: syllogismo per ipossibile: syllogismo resolutionis vtetur Aristoteles dū syllogismos imperfectos ad perfectos reducere tentabit.

Quintū documentū sit tale. In toto quoppiāz eē q'ppia & de oī p'dicari altez d' alte ro idē sunt. Si i' toto nō eē alterū i' altero & de nullo p'dicari altez d' altero idēz. i. eē i' toto & dici d' oī sunt idēz re: differūt rōne: eē i' toto dicit p'paratiōez subie cti ad p'dicatu: dici de oī dicit p'paratiōez p'dicatu ad subiectū: cū nō sit aliud nisi p'dicatum cuiuslibet parti subiecti inesse: distribuit tñ signum distributiū sub/ fectū pro qualibet parte subiecti. Dicimus autē de oī p'dicari: qm nihil subiecti sumere possumus de quo nō dicat p'dicatu: s'lt dicimus de nullo dici: quan do scilicet nihil q' pōt sumē subiecti: a quo nō remo ueatur p'dicatu: dixit subiecti vt p'prehendēt tā par tes subiectiuas qz integrales: vt hō mouet q' caput: manū. Alij dixerunt sub subiecto p'prehendentes tantū partes subiectiuas.

Auerrois

Auerrois dicit. Et per dictū quidē de oī: aut dictū de nullo: vult cū nō in/ uentat aliqd p'dicatu in oī subiecto de quo p'dicatur p'dicatu: & illud est p hoc vt sit p'dicatu inuētū oī sub iecto & oī qd disponit p subiectu: & inuenit in eo do nec sit dictū nīm: oē qd est aial est corpus: cuz volu mus in eo intentionē dici de oī: nō est eius intētiō: q' vñquodqz ex aialibus est corp': sed vñquodqz aialuz & oē qd disponit p quoduis vnu aialium est corpus: & hec est differētia inter dictuz de oī & ppō/ nem vlem: nam p propōnez vlem nō denotat habi tudo ad formā syllogisticā: sed bene p dictū de oī id cōp'ehēdit: dictū. n. de oī significat: q' de quolibet p'tento sub subiecto dī p'dicatu: & de quolibet de q' dī subiectū: dī ēt p'dicatu: his quinqz documentis expedita est snia primi capituli.

Digressio.

Contra propōnes hic approbatas inducant nōnulle difficultates. In primis hec ppōnis definitio v' nō recta oratio affirmatiua vel negatiua alicui' de aliquo: tuz qz est nugatoria: cum idēz sit dicere affirmatiua & alicui' de aliquo: nega tiua & alicuius ab aliquo. Tum q' talis definitio cō/ sentit & cōclusioni & huic orationi. Deum eē: nec nō & huic: Lato est vel nō est san'. Tum q' affirmatiū nō negatiū sunt ptes subiectiue enūciatiōis ergo nō diffinites. Tum q' eadē ppō est affirmatiua & nega tiua: nāz hec possibile est non eē cuz p'dicat huic af firmatiue: necesse est eē: est negatiua: affirmatiua. n. sola negatio p'dictoria est. Item equalit huic nega tiue: non eē: q' est negatiua: sed Aristoteles. 2. p'ber menias capite. 3. eam asserit eē affirmatiua: q' p'terū hec propō: oīs hō est nō iustus est affirmatiua: vt cō stat: equalit huic negatiue: nullus hō est iust' ergo est negatiua. C' solutio est. Dico primo: in definiti/ tione ppōnis: addit affirmatiū aut negatiū nō tā q' partes definitiōis sed vt species in quas propō ipsa diuidit. Dico scdo: cōclusio & ppō sunt idem re & hec oratio: deus eē nō est oratio indicatiua: hec ve ro: Lato est vel nō est sanus apud multos est mixte qualitatit. i. affirmatiua & negatiua simul: eam tñ pu to eē affirmatiua: siue sit disiunctiua siue cathego/ rica de disiuncto extremo: nāz ly vel affirmat: & ver/ bum principale. Dico tertio: hec possibile est non eē nō p'dicit huic: necesse est eē: cuius hec est negatio: non necesse est eē: in istis. n. duabus propositionib' necesse est eē: non necesse est eē: enūciatur idēz d' eo/ dez affirmatiue scilicet & negatiue: at cū in istis: pos sibile est non esse: necesse est esse: predicentur pos sibile & necessarium & non sint idem: non erunt pre fate propositiones contradictorie: verūtamen hec affirmatiua possibile est non esse equalit huic ne/ gatiue: non necesse est eē: neqz reputandum est in/ conueniens affirmatiua idem posse q' negatiua: & voluit Aristoteles has equalere: omnis homo est non iustus: nullus homo est iust': similiter & has homo est iustus: homo non est non iustus: idem ita/ qz possunt quo ad veritatem & falsitatem: quo ad cō sequentiam: non aut quo ad affirmationem & negatio nem: propositio insup copulatiua negatiua valet di functiuam affirmatiua & disiunctiua negatiua co/ pulatiua affirmatiua.

Est difficultas nō p'mittēda: ceteris relict' q' ad p'mū hoc caput p'tinere vident: nūq' d' cōclusio

fit de eētia syllogismi. Solitū sum tenere partem affirmatiua: his rationibus. Modus & figura sunt p'ncipia formalia syllogismi: sed modus a modo & figura a figura secernitur per conclusionē: ergo. Itēz hec secunda intentio syllogismus fundatur in p'mis/ sis & terminatur ad conclusionē: ergo syllogismus nō est perfectus & integer absq' conclusionē. Item syllo gismus est consequentia: de cōsequētie eētia ē an tecedens & consequens: ergo. Sunt qui arbitrantur conclusionem non eē de eētia syllogismi: sed syllo gismum dicunt eē conclusionis illatiū. Tum quia: demonstratio est due p'missę: per quas in nobis ag generatur notitia scientifica conclusionis. Tuz quia est omnis syllogismus ex tribus terminis & duabus p'positionibus. Tum q' sublata conclusionē remāet syllogismus perfectus in certo modo certa qz figura est. n. modus ordinatio p'missarū & figura terminoz: propterea agendo partes conciliantis dico q' syllo gismus pōt capi dupliciter: vno mō vt ē inferens tñ & ita cōclusio nō ē de eētia syllogismi: alio mō vt est p'gregatū ex inferente & illato: quo pacto cōclusio ē d' integritate syllogismi.

Caput Secundum.



Doniaz aut oīs.

Quia beneficio conuersionis syl/ logismi imperfecti ad perfectos reducuntur: tectico quibusdā do/ cumentis de conuersione propo sitionum de inesse: de necessario: & de cōtingenti presenti capite tra ctandum ē. Primū documentū sit tale: oīs p'positio aut est de inesse aut de necessario inē: aut de contin genti inesse: relinquit p'positiones de possibili & im possibili: cum ex his infra syllogismi nō cōstituat: verūtamen cognita forma syllogizandi ex p'positio/ nibus de necessario & p'tingētī facile admodum erit formare syllogismos ex propositionibus de possibili & impossibili. Et harum p'positionum fm vñquāqz locutionē & appellationē. i. tā de inē qz de cōtingē ti qz de necessario: quedam sunt affirmatiue: quedaz negatiue: rursus tam affirmatiuarum qz negatiua/ rum alie sunt vniuersales: qdam particulares: & que dam indefinite.

Auerrois dicit: oīs qdē p'positio aut ē abso luta. i. inuēta i actu. que solet dici p'positio de inē: aut necessaria aut possibilis: & pro/ pter hoc diuiduntur genera syllogismozū diuisione partium modozum propositionum. i. syllogismi par tiuntur fm q' partiuntur p'positiōes: introduxit q' Aristoteles hanc diuisionem: vt intelligētur genera syllogismozū diuidi diuisiōe partiū modozū p'positio/ nū: & post diffinitionē syllogismi talis diuisio assigna ta ē: qm p has p'positiones nō p'stituunt syllogismi quatenus syllogismi sunt: penes. n. variationē p'po sitionū in quantitate & qualitate mutat modus syllo gisticus: & nō penes variationē p'positionū de inē: de necessario: de p'tingenti.

Itē ait: p'positio inuentas quidē v' vt velit hic inētas i actu q' nō sunt necessarie: scilicet illas in qbus inuenitur predicatum omnibus partibus subiecti & illud fm plurimum tempore: & hec est differentia inter necessarias & inuentas in actu: scilicet q' in ne/

cessarijs inuenitur predicatum omnibus singularibus subiecti in omni tpe sed in illis in plurimo tēpo: et simile est vt intrēt hunc modū ex propositionibus ille d̄ quibus ignoratur q̄ sint necessarie aut non necessarie: et he sunt ppositiones que nō inueniuntur in actu nisi dum durat subiectum inueniunt in actu aut predicatum: et hec est sentētia Alexandri quoniam iste singulares et si inueniatur ex eis vniuersalis: est tamen admodū ipsius ex tempore et p accidēs. Sensus est: propositio absoluta vt Auerrois infra declarat aliqua est vera in omni tempore aut plurimo temporis: veluti sunt iste: omnis corū est niger: omnis nix est alba: aliqua est vera in minimo tempore: sicut est ista: omne motum est homo. Itē est aliqua absoluta s̄m scientiaz tantū et est illa cui scimus predicatum inesse subiecto sed ignoramus an necessario an possibiliter inest: aliqua est absoluta s̄m essentiam et scientiaz: veluti est ista: omnis corū est niger. Et Alexander tenuit q̄ propositio inuenta seu de esse est propositio possibilis quando ipsa habet predicatū actu inherens ipsi subiecto in tēpo re presenti. Contra per parū tempus accidit q̄ ponatur in actu respectu omnīū suppositōrū: tales aut pposōnes sunt p accidēs quas etiaz ars agricole nō faceret a fortiori: nec ars topica nec demonstratiua q̄ difficile erit s̄m mentem Alexandri inuenire ppositionem vniuersalem de inesse. Item constat Aristotelem vitare huiusmodi ppositiones inuentas in eo q̄ venit post. i. infra capite. 13. vult Aristoteles q̄ ppositiones inuēte debent eē in omni non in tempore determinato vt nunc vel per aliquod tempus demonstratum sed per tempus absolutum: nam ex talibus ppositionibus sunt syllogismi: ergo nō debz accipi propositio de inesse que in tempore determinato sit vera: cum ex tali et ea que est de possibili aliquando sequatur verum: aliquando sequatur falsum: hec sunt exempla: omnis homo potest moueri: et omne quod nūc mouetur est equus ergo omnis homo est equus. Itē omnis homo potest moueri: omne quod mouetur nūc est animal ergo omnis homo est animal.

Iterum ait: neq; est etiam aliquid continens necessarium et possibile que est sentētia Theofrastrī et aliorū: nisi velit et intelligat per scitas inuentas ignotas inesse eas necessarias aut posibles: quia quod intendit hic est diuisio propositionis s̄m diuisiones inuenti aut s̄m diuisiones scitorū primo: s̄m naturas id est Theofrastrū credidit illā esse propositionē absolutā in qua deficeret expresse modus necessitatis et modus possibilitatis: materia autēz existeret necessaria vel possibilis: et propterea quia talis propositio non modalis poterat effici modalis de necessario et possibili: dicebatur q̄ ipsa continebat necessarium et possibile: et ita s̄m istaz opinio nem modi faciebant propositionem modale: absentia modoz pposōnez de inesse: nisi intellexerit Theofrastrū per scitas inuētas ignotas inesse eas necessarias aut posibles. i. absolutas s̄m sciam tantū. Et Auerrois arbitratur q̄ modi nō pstituat ppositōnes eē tales: vt modus necessarij non reddat propositionē necessariam: nec eius absentia ppositionē de inesse: sed solum ex ratione terminoz hz ppropō q̄ sit necessaria vel de inesse vel possibilis.

Digressio.

Quia eorum que sunt: quedā sunt de quibus et verum dicere q̄ sunt tantū: vt ignes calefacere: alia sunt necessaria: vt celum moueri: alia possibile vt sedentem ambulare: iccirco s̄m naturaz repositum nomen ppositionis partitū in ppositionē absolutam: ppositionē de necessario et ppositionē de possibili: verum pp contentiones nō contēnendas inter expositorēs: occurrētes circa prefatam diuisionē oportum est inducere opiniones varias: vt deinde opinio Auerrois clarius intelligat. Et in primis dico q̄ latini et inter grecos Theofrastrū: Theophrastū et Iherminius tenuerunt q̄ ppositio absoluta seu de inesse eēt illa in qua nō exprimeretur modus modaliter capius: et ita ppositiones primi et secundi modi dicebat p se: sine modo necessitatis dicende sunt de inesse ppositiones etiam si sint de modo cōtingētis: eo amoto: remanēt ppositōnes de inesse: quādoq; vere: quādoq; false: omnis ergo ppositio sine modo: sine sit in terminis necessarijs: siue possibilibus positus inesse: siue nōdū positus inesse dicitur ppositio de inesse: et inuenitur aliqua ppositio de inesse vera: aliqua falsa: aliqua necessaria: alia impossibilis: alia possibilis: et capiēdo possibile vt distinguitur ab inesse: aliqua est ppositio vera de inesse que nec est necessaria nec possibilis: ergo sublatis ppositionibus de necessario et possibili potest remanere aliqua ppositio de inesse vera non necessaria neq; possibilis: hinc insurrexit apud latinos distinctio de ppositione de inesse: quā aliqua ē de inesse simpliciter: aliqua de inesse vt nunc: quibus Aristoteles vtitur dum syllogismos mixtos constituit et difformes.

Alexander opinatur nec ppositionez de terminis necessarijs: neq; ppositionem de terminis possibilibus non positus actu eē ppositionē de inesse: sed aserebat solam illam ppositionē fore de inesse q̄ eēt d̄ terminis possibilibus positus in actu: apud quē reperiatur ppositio de inesse non determinata tempore: et ppositio de inesse temporalis: vnde si forma uero hūc syllogismū: omne grāmaticū deambulat: omne hominem contingit eē grāmaticū: ergo omnem hominem contingit deambulare: maior quia nō dei ponit veritatem minore de contingētī posita inesse vocatur ppositio de inesse nō determinata tempore: at formato isto: omne qd̄ mouetur ē homo: omne asinū ptingit moueri ergo omne asinū contingit eē hominem: maior amittit veritatē si minor ponatur inesse: et propterea appellatur ppositio de inesse temporalis: et cum ppositiones posibles sint in triplici differētia: equaliter scilicet i pluribus et paucioribus: ita inueniuntur ppositiones de inesse illis correspondētes: equaliter: in pluribus et paucioribus: possibile ē equaliter animal dormire: hec est de inesse equaliter: animal dormit. Possibile ē vt in pluribus hominē canescere in senectute: hec est de inesse vt in pluribus: homo canescit in senectute. Possibile ē vt in paucioribus hominem non canescit in senectute: hec est de inesse vt in paucioribus: homo nō canescit i senectute: et ita possibile et de inesse consimiliter se habeat: capiēdo possibile vt nō distinguitur ab inesse: accipiēdo aut possibile pro vt seungitur ab inesse: ppositio de inesse vt in pluribus efficitur de possibili vt in paucioribus: et ppositio de inesse vt in paucioribus reddat de possibile vt in pluribus: veluti cum dicimus: omne habēs oculum videt: talis ppositio ē vera de inesse vt in pluribus: at hec est d̄ possibili vt in paucioribus: possibile est omne

est omne habens oculum videre: quia in paucioribus habens oculum non videt: ista vero: mater odit filium est de inesse vt in paucioribus: hec: possibile est matrem habere odio filium est de possibili vt in pluribus: nam in pluribus mater non odit filium: verū tamen quandoq; visus est Alexander sentire illam dūtaxat ppositionē esse de inesse que deriuabatur a possibili vt in paucioribus.

Auerrois sententia stat in hoc: ppositio necessaria est in terminis necessarijs temp eandē dispositionē obseruātibz: veluti est ppositio primi et secundi modi: est nāq; hec ppositio necessaria: homo est animal: quia subiectum et predicatum semper est: et subiectum semper est in predicato: ergo ille ppositiones non continebuntur sub ppositione necessariam quarum subiecta et predicata non sunt sub eadē dispositione: quāuis predicata necessario sint: quādo subiecta sunt: sicut est ista: currens mouetur: que de inesse est non necessaria: quoniam currens non semper est: licet quādo cursus est motus sit: similiter et ista: omne grāmaticum est homo: est de inesse non necessaria: non eīz grāmaticum semper est: neq; semper homo est grāmaticus: ista: omne ambulans mouetur dicitur inuenta: quia non est ex terminis necessarijs: licet enim motus sequatur ad ambulationem necessariam: tamen nec motus nec ambulatio sunt necessarij i subiecto ambulante: Pariter et ista: omne ambulans est animal est censenda de inesse: merito ambulatiōis importate per ly ambulās: Hec ergo aliqua ppositio de inesse que potest esse vltis nō determinata tempore cuius predicatū semper inest subiecto posito in actu nō necessaria neq; possibilis: sunt et pposōnes absolute equaliter: vt in pluribus vt in paucioribus: cor respōdentes ppositiōibz possibilibus equaliter vt in pluribus et vt in paucioribus: Ppositio de inesse vt in pluribus dicitur duobz modis. Uno modo q̄ predicatū inest subiecto plurimo tempore vel non inest: vt si sit affirmatiua vt in pluribus predicatū maiori tēpoze inest q̄ nō inest: aliquando tamen inest: veluti cū dicimus: hō nō comedit: hec vera est frequenter. nā maius est tempus in quo nō comedit q̄ in quo comedit: aliquid tamen comedit: similiter et ista: habens oculum videt vera est vt in pluribus: aliquid tamen habēs oculum non videt: Alio modo dicitur ppositio vera de inesse vt in pluribus quādo predicatum inest subiecto semper: possibile est tamen q̄ non inest: sicut hec: coruus est niger: possibile est enim coruum non esse nigrum: et hec est vltis per accidens: omnis coruus est niger: et inter subiectum et predicatum non inuenitur perfectas. Hec sunt que de conditionibus propositionum dicitur senserunt expositores.

Secundum documentū sit tale. Vniuersalis affirmatiua cōuertuntur simplici cōuersiōe. Vniuersalis affirmatiua cōuertit i particularē: Particularis negatiua non necessario conuertitur.

Auerrois primo dicit: et volo per cōuersiōnem vt permutes ordo partium enunciationis et fiat predicatum ipsius subiectum et subiectum illius predicatum et remanet eius veritas et qualitas eius ex affirmatione aut negatione obseruante: sed cum permutat ordo et non remanet veritas obseruata: est id quod dicitur in hac arte euerio propositionis. Sensus est: conuersio est

propietas propositionum vtroq; termino subiecto scilicet et predicato participantūz qualitate eadem permanente et veritate ordine mutato: hec distinctio cōuersiōis cōsentit cōuersiōi simplici qua cōuertuntur vniuersalis negatiua et particularis affirmatiua de inesse et de necessario: et cōuersiōi per accidens qua quidez cōuertitur vniuersalis affirmatiua in particularē: nō puerioni compent ppositionū de cōtingenti ad oppositas qualitates: nec puerioni p cōtrapositionē: de qua Aristoteles non tractat: cum ea nō reducatur syllogismi imperfecti ad perfectos: inter cōuersiōne simplicem et per accidens hoc potissimum discrimen: existit: qz in simplici cōuertens et cōuersa et cōtrario conuersa et cōuertens in veritate et falsitate sibi respondēt: in cōuersiōne per accidens si cōuersa est vera et cōuertens: non autem si conuertens vera fuerit sequitur vt conuersa vera existat: et propterea non potest particularis affirmatiua cōuertit per accidens in vniuersalem affirmatiua: nam stat particularē esse veram vniuersali existēte falsa: et apud Lōmentatorē mutatio particularis in vlem dicitur euerio pposōnis non puerio.

Item ait: sed negatiua ipsarū non conuertitur semper in omni materia ex hoc modo: et hec est res que conditionatur in propositionibus cōuertibilibus. Sciendūz est: vniuersalis affirmatiua et particularis negatiua in materia conuertibili et materia prozsus impossibili simpliciter cōuertit dicitur: hec. n. omnis homo est risibilis cōuertitur in istam: omne risibile est homo: ista vero: omnis hō ē leo: in istam: oīs leo est hō: hec particularis: aliquid hō nō est risibilis: in istaz: aliquid risibile nō est homo: ista aut: aliquid hō nō est leo: in istam: aliquid leo nō est homo: ergo cōuersio simplex permittit varias terminorum suppositōnem.

Iterum ait: quoniam exemplificatio in litteris dignius est vt non putetur in eo quod ostenditur ex hoc vt sit quidem sequens propter materiam scilicet propter exemplum positum in eo non propter rem: id est formam in seipsa. Sensus est: tractans de syllogismo simplici qui tantum formaliter syllogismus est: et in omni materia habet poni: et nullius materie est proprius terminus vltis ignotis nihil et omnia significantibus: nihil dico: qz nullam determinant materiam: omnia vero dico significantibus: quia omnibus materijs sunt applicabiles.

Digressio.

De ea que hic agitata sunt clarissime intelligatur paulo altius exordiendo dico pzo: Conuersio s̄m Albertum non est argumentatio: cuz in cōuersiōne non reperiantur tres termini et due ppositiones a conclusione seiuente. Item in speciebus argumentationum in quibus fides sit non potest vna ppositio indifferenter esse antecedens et consequens: at in cōuersiōne vniuersalis negatiue vna potest esse antecedens vel altera. Itēz entū memate intellectus deducit vnam ppositionem ex alia altera in mente reseruata. Sed per cōuersiōnez deducit intellectus vnam ppositionem ex alia: nulla ppositiōe in mente reseruata ergo cōuersio nō est entimema. Et propterea iquit Albertus: est et alius modus cōsequētie qui est cōuertētie cōsequētia: quā aliqd sub vno situ partū sequit ad seipsum sub alio

libe. super priora.

partium situ et hoc modo vna ppositio infert suam couersam que eadem e illi: quauis sub vno situ ptius est magis nota et sub alio situ minus nota: et fm qd est magis nota infert suam conuersam sub alio situ minus notam: et aduertendum: licet vna ppositio in conuersione sit magis nota alia: quia tamen inter co uersam et conuertentem non existit tanta distinctio quanta requiritur inter probans et probatum: ideo couersio non est argumētum rei dubie faciens fidē: ppositiones igitur inter quas est conuersio etiam si inter se non causent fidem altera respectu alterius: vna tamen illarum adiuncta cum tertia facit de ali quo latissimam euidentiā que ab altera cum eadem non fieret: et ita cōcludendum est cōuersionem esse ne cessariam cōsequentiā a cōuersa ad cōuertentē: cuius cōuersa non possit esse vera sine cōuertente et sint de eisdem terminis.

Dico secundo: sub isto termino puerisio comprehenduntur tres termini minus cōmunes: cōuersio simplex: cōuersio per accidens: cōuersio per cōtrapositionē: cōuersio simplex est duarū ppositionū categoricarū simi lium qualitātū et quātitatū vtroq; termino participā tium ordine cōuerso vnius ad aliam formalis cōse quentiā: determinatione non mutata: tōcirco ista: ois homo est animal non cōuertitur in istam: tantū aial est homo: et hac simplici cōuersione cōuertitur vni uersalis negatiua et particularis affirmatiua: et non incōuenit quandoq; aliquid addere: veluti cum di cimus: nullus hō est omne animal: cōuertit in istam: nihil quod est omne animal est homo: et si debet per manere in simplici cōuersione eadē quātitas vtrius q; ppositionis: vniuersalis negatiua cuius predi catum est terminus singularis non cōuertitur. Simi liter ppositōes singulares non cōuertentur simpli citer: sed si conuersio simplex sit vbi sit mutua cōuer sio et consequentiā: non obstante diuersa quantitate antecedentis et consequentis poterunt vniuersalis negatiua de predicato singulari et singulares simpli citer cōuertī. Itē particularis in indefinita et singu larem: et debet seruari ampliatio et idem genus sup positionis terminorū. Ex his infero corollarie qd ista propō: nullus hō est false animal: cōuertit in istam: nihil qd est false animal est homo: et hec: domus sit: in istam: quod sit est vel erit vel potest esse domus. Similiter ista: nulla essentia diuina est generans cō uertitur in istam: nulla essentia generās est essentia: et ista: creans semper ē Deus in istam: aliquid quod semper est Deus est creans: hec: alteratur currit ve lociter in istam: velociter currens est alteratum. Et ista: ego sum Tiberius: si a me conuertatur: ita con uertetur: Tiberius sum ego: Si a te: sic debet cōuer ti: Tiberius est tu. Ista: nullus homo est scribēs in istam nullum scribens est homo. Rursus quo nam pacto ppositiones de preterito et futuro de inesse conuertī debeant non facile est intelligere: veluti sunt iste: nulla virgo fuit corrupta: nullus senex erit puer. Quidam homo est mortuus nullus homo fuit albus: Virgo erit pregnans: Virgo est futura mere trix. Sunt qui eas absq; aliqua distinctione conuer tunt saluata terminorum ampliatiōe. Alij eas di stingunt dicentes subiectū posse accipi pro eo qd est: vel pro eo quod fuit in ppositione de preteri to: vel pro eo quod erit in ppositione de preteri to. Clerum si quis cupiat prefatas ppositiones con

uertere absq; distinctiōe et negata ampliatiōe opus est vt hac via procedat: subiectum cuiuscunq; pro positionis de verbo preteriti temporis vel eius participij semper stat pro eo quod fuit: siue sit siue non sit: sublata quacūq; determinatiōe: Subiectum ppositiōis de verbo futuri temporis inuenitur sta re pro eo quod erit: et hoc si subiecta sint concreta a supposito. nam si subiectum existat cōcretum a subie cto potest sumi pro eo quod denomiāt et pro eo qd significat: vnde ista: nullum album fuit sortes: si su matur ly album pro eo quod denomiāt significat qd nihil quod nūc est subiectum albedini fuit sortes: qd cōuertitur in istam: Sortes nūquam fuit aliquod ta le cui albedo nūc est: at si capiatur ly album pro eo quod significat sumitur tāūq; pro supposito de pre terito: et tūc si nullum album fuit sortes: sortes non fu it albus: similiter dicatur de ista: nullum videns fu it cecum: et si ppositio sit vera subiecto accepto p denominato: falsa si pro significato capiat: talis pro positio dicenda est falsa per se et vera solum per acci dens: quinimo magis falsa q̄ vera appellanda est: patet de istis: virgo erit pregnans: Album fuit ni grum: Puer erit senex: itaq; cuiuslibet ppositiōis de verbo preterito vel futuro cuius subiectum duo dicit: necessario dispositio significat vel vt presens in subiecto tamen preterito vel futuro: vel vt prete rita et futura et est necesse qd si predicatum accipiatur pro tempore preterito vel futuro: similiter talis di spositio accipiatur: Si vero subiectum non signifi cet duo vel predicatum: tunc non est necesse subie ctum et predicatum simul pro eodem tempore ve rificari.

Dico tertio. Conuersio per accidens di citur illa quando non manet eadem quantitas antecedentis et consequentis: inter cuius conuersionis ppositiones non est mutua cō uersio et mutua consequentiā: qua quidem conuer sione conuertitur vniuersalis affirmatiua in particu larem. Et ratio est: vniuersalis affirmatio infert par ticularem affirmatiuam que cum simpliciter conuer tatur in particularem affirmatiuam in ipsam per acci dens conuertetur vniuersalis affirmatiua: at vni uersalis negatiua licet inferat particularem negati uam: quia tamen particularis negatiua non cōuertit in particularem negatiuā: ideo vltis negatiua non est dicta ab Aristotele cōuertī qd accidēs in particula rem negatiuā: et ita primus modus prime figure effi citur quintus modus conclusionē conuersa per acci dens: quintus vero modus reducit in primū non ratione conuersionis particularis: sed merito premis sarum vniuersalium ad quas directe et primo conse quitur conclusio vltis: Neq; est dicendum qd particu laris negatiua cōuertatur simpliciter in particulare negatiuam: licet inter vniuersales negatiuas ad q̄s consequuntur particulares negatiue sit mutua sim plex conuersio: vnde si colligerēt iste sequele: nullū b. est. a. ergo aliquod. b. non est. a. aliquod. b. non est a. ergo nullum. a. est. b. nullū. a. est. b. ergo aliquod a. non est. b. posset saluari qd sicut ista: nullum. b. est a. conuertitur in istam: nullum. a. est. b. ita et ista: ali quod. b. non est. a. in istam: aliquod. a. non est. b. ve rum constat istam consequentiā non valere: aliq̄ b. non est. a. ergo nullum. a. est. b.

Dico quarto: cōuersio per cōtrapositionē ē quan do termini finiti mutantur in terminos infinitos

infinitos: seruata eadē quātitate et qualitate: qua qdē cōuersiōe cōuertunt vniuersalis affirmatiua et pticu laris negatiua: et in tali cōuersiōe puerisio et cōuertēs sibiipm respōdēt in veritate et falsitate: his exemplis hoc cōstat: omnis homo est animal: oē non animal est non hō: ois homo est risibilis: omne non risibile ē non homo: omnis hō est coloratus: omne non coloratum est non homo: ois homo est equus: omnis non equus est non hō: potest vniuersalis affirmatiua falsa cōuertī per accidens in particulare veraz. nam ex falso poi test deduci veruz: cōuersione per cōtrapositionē con uertitur in vniuersale falsam. Tenendum est enī: ex cōuersa in quauis cōuersione semper cōuertentē se qui formali cōsequētia: cū omnis cōuersio sit conse quentiā formalis addita scilicet nota illatiōis: et ita colligūt iste sequele: aliqua rosa non est substantia er go aliqua non substantia non est non rosa: Chimera non est animal ergo non animal non est non chimera: Sunt etiam ambe iste false: ois chimera est animal: oē non animal est non chimera: neq; ista est vera: rosa non est substantia: nulla rosa existēte. Et quēadmodum ista ē vera: chimera non est aial: ita et ista: non aial non est non chimera. nam chimera est non animal et est chimera: non enim valet: chimera est non animal ergo est: vn de sicut iste sunt vere: cecitas est cecitas: non ens est non ens: ita et ista: chimera est chimera: hec de di gressione.

Tertium documentum sit tale: vniuersalis negatiua et particularis affirmati ua de necessario simplici cōuertuntur cōuersiōe: vni uersalis affirmatiua cōuertitur i particularem. Par ticularis negatiua non cōuertitur: ppositiōis ergo de necessario et ppositiōes de inesse paribus cōuer tūtur cōuersiōibus.

Auerrois primo dicit: si nihil ex. b. est. a. necessario est verum: dico qd se quitur vt sit nihil ex. a. b. necessario verum: id est ista cōsequētia valet: necesse est nullum. b. esse. a. ergo necesse est nullum. a. esse. b. cuius demonstratio est: quia si non est verum vctum nostrum: necessario nul lum. a. est. b. ergo suum cōtradictorium est verū qd est affirmatiua particularis que est in materia possi bili que materia possibilis est cōtraria materie neces sarie: aut affirmatiua particularis necessaria est etiā cōtradictorium vniuersalis negatiue de necessario: id est huc: necesse est nullum. a. esse. b. cōtradicit vel ista: necesse est aliquod. a. esse. b. ex parte scilicet di cti: vel ista: contingit aliquod. a. esse. b. et si posueri mus hanc: ita vt ponamus: quoddam. a. est. b. con tingēt: quia dictum est qd possibile est illud qd quā do descendit ad actum nullum. sequitur impossibile: est manifestum qd si posuimus quoddam. a. est. b. in actu: accidit ex hoc impossibile. nam si posuerimus qd quoddam. a. est. b. in actu: ergo quoddam. b. est. a. in actu: ergo his cōcludendum est vniuersalem nega tiuam necessariam cōuertī simpliciter in vniuersa lem negatiuam necessariam: et ita Auerrois posuit il lam de cōtingētī iesse: vt Aristotelis probatio non esset per ignotiora: quia adhuc cōuersio ppositiō num de p̄t̄gētī non erat patefacta.

Item ait: cum non sint hic preter has duas materias: quoniam absoluta est ex natu ra possibilis: et non dicit qd absolutum sit possibile s; id dicit esse de natura possibilis: sicut actus et poten tia sunt eiusdem nature: ppositiōes enī absolute

deriuantur a possibilibus ppositionibus: vt supio ribus lectionibus est declaratum.

Digressio.

Latini fere oēs in cōuertendis ppositiōibus modalibus his procedunt fundamen tis: primū est: ppositiōes modales sunt duplices: cōposite et diuise: cōposite quo ad suaz totalez cōuer sionem debēt cōuertī cōsimiliter sicut ille de inesse: vt cum dicitur: necesse est hoīem esse animal: cōuer titur in istam: hoīem esse animal est necesse: et hūc mo dum cōuertendi Aristoteles non tradidit: imo cū mo dus semp sit predicatuz siue antecedit dictuz siue se quatur non erit illa cōuersio: cuius cōuersio requirit va riatōem factam ex parte subiecti et predicati. Scdm fundamētūz eoz est tale: ppositiōes modales com pōsite de li veruz: possibile: necessarium cōuertūtur quo ad partes dicti trāspōnēdo eas modo cōsimili ter se hūte: et sic cōuertī non debēt ppositiōes de li fal sum et impossibile: non. n. valet: oē aial esse hoīem est falsuz vel impossibile ergo aliq̄ hoīem esse aial est falsuz vel impossibile: docuit ergo Aristoteles puer tere ppositiōes modales cōpōsitaz quo ad ptes dicti non modales diuizas. Tertū fundamētūz est tale: p ppositiōes modales diuise multis regulis cōuertī di gnoscūtur: prima est: vltis negatiua de necessario de modo affirmato puerit sicut illa de inesse: valet. n. ois hō de necessitate non est asinus ergo ois asinus de necessitate non est hō. Itē ista: aliq̄ hoīes non necesse est non currere: cōuertit in istaz: aliq̄ currens non ne cesse est non esse hoīem: hec vere: aliq̄ creans de ne cessitate est Deus cōuertit in istam: aliq̄ qd de ne cessitate est Deus pōt esse creans: et ista: ois luna non de necessitate lucet non cōuertit in istam: omne lucēs non de necessitate est luna. Secūda regula: ppositiōes de possibili affirmatiue ex pte modi dicti tantū non cōuertū tur: negatiue ex parte modi cōuertūtur sicut ille de impossibili: ista vero: omne creans non possibile est non esse Deum cōuertitur in istam: Deum possibile ē esse creātes. Tertia regula: ppositiōes affirmatiue de impossibili simpliciter cōuertuntur: valet. n. oem hoīem impossibile est esse asinum ergo oem asinum impossibile est esse hoīem: ista vero: hoīes non impos sibile est esse sanum conuertitur sicut ista: hominem possibile est esse sanum: hec non conuertitur: homi nem non impossibile est non currere: ista creantes im possible est non esse Deum conuertitur in istam: Deum possibile est esse creantes: hec sunt que latini sentiant.

Verum vt harum ppositiōū integerrima habeatur cōuersio: harum scilz: ne cessario nullus nascus est simus: necessarium est nul lum impossibile esse verum: creans de necessitate est Deus omne scribēs necessario est homo: omne grā maticum necessario est homo omne sanum vel vigi lans necessario est animal: necessario omnis homo est animal: est diligenter obseruandum: per istaz pro positionem sedentem possibile est ambulare: si deno tetur qd vno pdicati ad subiectum sit possibilis pro eodem tempore: est cōpōsita et falsa: si pro diuersis: ē diuisa et vera. Ista vero ppositio: necessario currens mouet: ē pposita si extrema pro accidētibz sumant diuisa si pro subiectis: hec iterū distinguēda ē: possi bile ē verū esse impossibile: si sit cōpōsita: sic ponitur Tibe. super priora. b 2

in esse: verum est impossibile pro eodē ipis momento: si diuisa: hec est sua de inesse: verum in .a. instanti est impossibile in .b. instanti. Item aduertendum est: modo si nominaliter sumuntur determinat totaz ppositionem & semper constituunt sensus copositū: si accipiuntur aduerbialiter constituunt sensum copositū: si determinēt compositionē: si predicatū aut subiectū reddunt ppositionē diuisam: & q: Aristoteles vocat illam ppositionē modalem in qua modus determinat ipsam copositionē: ideo ppositio modalis copositā censenda erit modalis. Diuise vero computadē erunt inter ppositiones de inesse & couertende sicut ille de inesse. Ppositioes ergo adducte sic conuertantur: hec nullus natus necessario ē simus: si sit coposita: est falsa: & couertitur in istam: nullus simus necessario est natus: si sit diuisa: est vera: & conuertitur in istam: nullum necessario simus est natus: vbi li nēcessario in couerfa determinabat predicatū: in couertente determinat subiectū: & cum nihil sit necessario simū cui natus insit: ideo hec ppositio est vera: nullū nullum impossibile esse verum: couertitur pro istam: necessarium est nullus verum esse impossibile: si sint compositae: li verum & li impossibile acceptis pro eo qd significat sunt ambe vere: si sint diuise: sunt ambe false: & sumunt li verum & li impossibile pro eo qd denominant: hec: omne scribens necessario est hō: apud Aueroim non est necessaria: cum subiectus dicat subtractum denominationis & ipsam denominationem. Alij voluerunt cōcretum a subiecto a parte predicati stare pro denominatione: a parte subiecti pro subtracto denominationis: ideo illam ppositio nem nō couerti dixerunt: & cōsimiles. Ista necesse ē omnes hōiem esse animal: couertitur in istaz: necesse est aliquod animal esse hominem: cuius hec est contradictoria: possibile est nullus animal esse hominē: his dictis multe Aristotelis & Auerois sententie hinc inde aperiuntur.

Quartum documentū sit tale. Contingēs multipliciter dicit: primo necessarium: secūdo contingens nō necessarium: tertio nō possibile. Sensus est: contingens primo modo & necessarium idem sunt. Secundo modo contingens & nō necessarium nō impossibile couertuntur: & hoc contingens partitur in contingens natum: in contingens rarum: in contingens ad vtrūlibet & equale: quod quidem eque euenire & nō euenire cōtingit. Tertio modo contingens & possibile idē sunt: capiendū possibile vt cōius est qd necesse: quod quidem sequit ad necesse. Stante hac distinctione: ponitur primo hec regula: vniuersalis affirmatiua & particularis affirmatiua fm vnūquēqz moduz cōtingentis in particulares couertuntur affirmatiuas: valent enim iste consequentia: cōtingit omne .b. esse .a. ergo cōtingit aliquod .a. esse .b. cōtingit aliqd .b. esse .a. ergo ptingit aliqd .a. esse .b. nam si nullum .a. contingeret esse .b. nullum .b. cōtingeret esse .a. Alia regula: nō conuertuntur ppositiones negatiue fm oēs modos cōtingentis quēadmodum negatiue de inesse & negatiue necesse: sed quēcūqz quidem cōtingere in eo qd ex necessitate non insunt vel ex eo qd non ex necessitate insunt similiter conuertuntur: veluti negatiue de inesse & negatiue necesse: idest ppositiones negatiue de contingenti que dicuntur eo qd necessario nō insunt. i. negatiue de cōtingenti pro necessario: aut

eo qd nō necessario nō insunt. i. negatiue d cōtingēt pro possibili consimiliter vt superioris couertuntur verbi causa vt si quis dicat: omnem hominem contingere non esse equum: aut contingere nullam tunicam esse albam: horum enim alterum idest primū necessario non competit: illud vero idest scdm: non necesse est non inesse: atqz ppositio consimiliter sane couertitur: vt superiores pponēs negatiue de inesse: & de necessario couertebantur. nam si cōtingit nullum hominem esse equū: cōtingit & nullus equū esse hominem: & hec conuersio manifesta est capiendū cōtingit pro necessario. Et si cōtingit nullam tunicam esse albam: cōtingit nullum album esse tunicam: ista cōsequētia vel valet: & habetur intentū vel non valet: & ita ista stabunt simul: cōtingit nullam tunicam esse albam & non cōtingit nullum album esse tunicam: sed ista ppositio: non cōtingit nullum album esse tunicam valet istam: necesse ē ali quod album esse tunicam: & si sic: ergo aliqua tunica necessario erit alba: at nulla ponebat necessario esse alba: ergo: Similiter & in particulari negatiua idest particularēs negatiue de contingenti pro necessario & de contingenti pro possibili non couertuntur: quēadmodum & particularēs negatiue de inesse & necesse non couertebantur. Alia regula: Quēcūqz vero vt in pluribus idest pponēs negatiue de cōtingēt vt in pluribus partibus contradictōis: & in eo qd nata sunt dicuntur cōtingere: & dat intelligere cōtingens rarum idest pponēs negatiue de contingēt nato: raro & equali nō couertuntur veluti negatiue de inesse & de necessario: sed vniuersalis quidem negatiua nō couertit in terminis: Particularis vero cōuertitur: & id totū erit manifestū quādo de contingenti loquemur: Et ne quis putaret has ppositiones esse negatiuas: cōtingit nulli inesse: cōtingit alicui nō inesse: dicit qd cōtingit in ppositiōibus de cōtingētibz & istud verbum ē in ppositionibus de inesse similiter disponitur: ipsum autem est quibuscūqz adiectus predicatur semper atqz omnino affirmatiōē facit: vt est nō bonus: & nō albū: aut absolute est nō hoc: affirmatiōes sunt de predicato infinito: & couertuntur ppositiōes de extremis in finitis vt cetera idest vniuersalis affirmatiua & particularis affirmatiua particulariter: vniuersalis negatiua vniuersaliter: particularis negatiua nō couertitur: est enī ordo cōuersus iter terminos affirmatos & infinitos: quāto aliquis terminus finitus ē cōmunitatis. Et iduco multa exēpla vt que dicta sunt clarioza reddātur: ista ppositio: oīs homo nō est iustus: couertitur in istaz: oēs iustus nō est homo: hec oīs homo necessario nō est iustus in hac: omne iustū necessario nō est homo: ista: omnis homo non necessario est iustus in istam: omne iustum non necessario est homo: iste ppositiōes de cōtingētī pro necessario & pro possibili: omnis homo cōtingēt nō est iustus: omnis homo nō cōtingēt est iustus cōuertitur in istas: omne iustuz cōtingēt nō est homo: omne iustuz nō cōtingēt est homo: Et iste ppositiōes: omnis homo est iustus: omnis homo necessario est iustus: omnis homo nō necessario nō est iustus: omnis homo cōtingēt est iustus: omnis homo non contingenter non est iustus: capiendū contingens pro necessario & pro possibili conuertuntur in particularēs. Item iste: aliquis homo est iustus

iustus: aliquis hō necessario est iustus: aliqz hō non necessario non est iustus: Aliquis hō cōtingenter est iustus: Aliquis hō nō contingenter nō est iustus: sumendo cōtingens p necessario & p possibili couertitur simpliciter. Rursus ista: omnis hō est nō iustus couertitur in istam: omne iustum est non hō: hec vero: omnis hō nō est nō iustus in istam: aliquod iustū nō est nō hō: Similiter & ista: aliquis hō non est nō iustus: couertitur in istaz: aliquod iustum non est nō homo.

Auerois primo dicit: & pponēs quidem possibiles scilicet iste de quibus dicitur nomen possibilis vere & sunt que sunt possibiles vt inueniantur aut nō inueniant in futuro vbi ppositio cōuersiōis affirmatiuarum est sicut dīspō cōuersiōis affirmatiuarū absolutarū & necessariaz: Et dōmentator dimittit id qd Aristoteles dicit de cōtingētī p necessario & pro possibili.

Item ait: negatiua vniuersalis in hac materia nō conuertitur vniuersaliter: & particularis couertit: & causa in illo est: quia negatiue in hac materia nō sunt negatiue in rei veritate: sed vis quidem earū est vis affirmatiuarū idest duplex est affirmatiua simpliciter videlicet & fm quid: pariter & negatiua simpliciter & fm quid: ppositiōes de contingenti vero non sunt vere affirmatiue neqz vere negatiue: cū affirmatiue couertant in negatiuas & negatiue in affirmatiuas: vnde si vniuersalis negatiua de vero cōtingētī couerteretur in terminis: oporteret vlem affirmatiuā vniuersaliter conuerti: hec sequella sic deducitur: cōtingit omne .b. esse .a. ergo cōtingit nullum .b. esse .a. tunc sic per aduersariuz: bene sequitur: cōtingit nullū .b. esse .a. ergo cōtingit nullum .a. esse .b. ergo & cōtingit omne .a. esse .b. ergo de primo ad vltimum: cōtingit omne .b. esse .a. ergo cōtingit omne .a. esse .b. idest valet ista consequētia: cōtingit omnem hominem esse album: ergo cōtingit nullum hominem esse album: ergo si hec: cōtingit nullum hominē esse album couertat in istam: cōtingit nullum album esse hominem: que cum couertatur in istam: cōtingit omne album esse hominem ergo colligetur: cōtingit omnem hominē esse album ergo cōtingit omne album esse hominem: quod constat esse falsum. nam aliquod album impossibile est esse hominem. Particularis autem negatiua de dicto contingenti conuertitur. nam talis negatiua conuertitur in particularem affirmatiuā quaz quidem simpliciter conuerti constat: si enim cōtingit aliquem hominē non esse album: cōtingit aliquem hominē esse album: ergo cōtingit aliquod album esse hominē: ergo cōtingit aliquod album nō esse hominē: ergo si cōtingit aliqd hōiez nō esse albū cōtingit aliqd albū nō esse hōiem sed de his infra quoqz tractabitur.

Digressio

Sermo de conuersione propositionum contingentiuz varijs documentis absolutatur. Primum documentū sit tale. Recti expositores diuisionem contingentiū ita intelligunt: triplex est contingens: necessarium: contingens in actu ex potentia in actum deriuatum: contingens in potentia: idest contingens possibile: & hoc partitur in contingens natum: rarum & equale: Latini vero dicunt qd hec vox contingens equiuoca est & multi

plex multiplicitate significatorum: cuius vocis tria sunt significata. Primum est contingens necessarium. Secundū est contingens nō necessarium & nō impossibile. i. omnis ppositio nō necessaria: & non impossibile vocatur contingens: & tale contingens partitur in contingens natum: rarū: & equale. Tertium est cōtingēs possibile cōmune quidez duobz primis significatis: & licet nulla sit ppositio possibilis qn sit necessaria vel nō necessaria nō impossibile: tamē quia multa possunt competere ppositiōi de contingenti alto vt sic que nō conuenient tali ppositiōi vt est de tali cōtingenti: ideo potuerunt esse tria contingentiū significata. i. cōtingens aliud est cōmune: aliud speciale: cōtingens speciale: aliud est necessarium aliud est veruz cōtingens: cōtingens cōmune sequitur & ad cōtingens necessariū: & ad cōtingēs nō necessariuz & nō impossibile: his patet discordia inter grecos & latinos.

Secundum documentum sit tale. Albertus voluit qd ppositio affirmatiua de cōtingenti equali couerteretur in ppositionem affirmatiuā eiusdem contingenti: at contingens natum voluit couerti in ptingens possibile & necessarium vt cōtingit hōiem esse grāmaticuz: cōtingit pro possibili & necessario grāmaticum esse hominem. Item opinatur Albertus hec duo repugnare: necesse est aliquod .b. esse .a. & cōtingit aliqd .b. esse .a. nō quia particularis particulari repugnet: sed quia necessitas particularis repugnat cōtingenti: & in materia necessaria tantuz valet dicere necesse est omne .b. esse .a. quātum necesse est aliquod .b. esse .a. & quicquid stat cum vna stat cum altera: & quicquid repugnat vni repugnat alteri. Tertū ad mentē Auerois dicendum est qd cōtingens vnius acceptiōis couertitur in contingens eiusdem acceptiōis: vnde si ista cōtingit hominem esse grāmaticum: conuertatur in istam: cōtingit grāmaticuz esse hominem: capiendū cōtingit pro necessario: iste due ppositiōnes essent simul vere: cōtingit hominē esse grāmaticum: necesse est hominē esse grāmaticum: naz ista: necesse est grāmaticum esse hominem conuertitur in istam: necesse est hominē esse grāmaticum. Et propterea hec ppositio: cōtingit ad vtrūlibet omnem vel aliquem hominē esse grāmaticum: conuertitur in istam: cōtingit ad vtrūlibet aliquod grāmaticuz esse hominē: non tamen eodem penitus modo quod couerfa est de contingenti vero: est puerens de eodem contingenti: quia ista particularis negatiua: cōtingit aliquem hominē nō esse grāmaticum: ponit inesse: & quia aliquis homo est & nō est grāmaticus: & quia homo qui non est & potest generari nō est grāmaticus: at ista: cōtingit aliquod grāmaticum non esse hominem: ponitur inesse non quia grāmaticum sit & non sit homo: sed ponendo qd aliquod grāmaticum non sit dicimus: aliquod grāmaticum non esse hominem. Similiter & ista: Deus ptingenter creat: conuertitur in istam: creans est contingenter Deus: & ista: Deus contingenter non creat: ponitur inesse: quia Deus est & non creat: hec vero: creans contingenter est Deus: ponitur inesse: non quia creans sit & nō sit deus. Sed quia creans non est: iccirco creans non est deus. De conuersione negatiuarum de contingenti diximus super: & dicemus quoqz inferius loco pprio. Hec sunt que circa scdm capitulū vobis declaranda pposueram.

est homo: fortes incipit esse ridens: ergo incipit esse ho oē sentiens est aial: Leo dicitur esse sentiens: cr/ go leo dicitur esse animal.

Secundum sit tale: quēadmodū euidētū simi sunt syllogismi si maior sit vltis aut affirmatiua aut negatiua: ita et si sit singularis aut affirmatiua aut negatiua: vñ colligunt ite rōnes: fortes est alb: ois ho est fortes g ois ho est albus: fortes nō currit: ois ho est fortes g nullus ho currit: Cato nō est sanus: aliqd albus est Cato ergo: aliqd album nō est sanus: rō est: qz qñ maior est singularis si sit affirmatiua subiectum nō pōt dici de ali quo nisi de quo dicitur predicatum: si negatiua existat: nō pōt remoueri ab aliquo nisi ab eo remoueat pze/ dicatum: sicut ergo subiectū vltis supponit actu p oī bus suis significatis: ita subiectū p pōis singularis supponit p oī suo significato: cū nō hēat nisi vñū tales ergo syllogismi erūt in figura sed nō in mō: de quibus Aristoteles nō loquitur.

Tertium sit tale: forment variū syllogismi ad excitandū igena nra. Dum: ois essentia diuina est pater: filius est essentia diuina ergo filius est pater: maior nō est de dicto de ois: cū dicitur de oī regat distributionez in termino et ex terminū: in numero et ex numero: et si sit vltis. Secū/ dus sit talis: oē aial si est sensibile est corpus aiatur: Lapis est aial si est sensibilis ergo Lapis est corpus aiatur. Tertius: ois ho vel animus est rōnatis: ite animus est homo vel animus ergo ite animus est rā/ tionalis. Quartus: nullum animal dum dormit: v/ gilat: ois ho est aial dum dormit ergo nullus ho v/ gilat: quorū syllogismoz maiores sunt distinguēde: nam si sint hypotheticę nō conducūt ad syllogismuz cathegoricū: si sunt cathegoricę: pnt iteruz distingui fm q totū cōditionatū: vel defunctū vel tempora/ rum se tenet ex pte vni extremi: aut vna pars a pte subiecti et alia a pte predicati. Quare prime figure propriū est q maior sit vniuersalis et minor affirma/ tiua. Contra: iste syllogismus colligit: oē qd nō est animal non est homo. Nulla statua est animal ergo nulla statua est homo. Item: omne quod non est accidens est substantia. Nulla chymera est accidens ergo omnis chymera est substantia: ergo cōcludēdū est conclusionē sequi in prima figura minore negati ua existente: et cōclusiones p posse esse affirmatiua alte ra premissarū existente negatiua. C Solutio est: pri mus syllogismus equiualeat huic: omne nō animal est non homo: omnis statua est nō animal ergo ois statua est nō homo. Secūdus vero sic ordinet: omne non accidens est substantia: omnis chymera est non accidens ergo omnis chymera est substantia: hec de prima figura.

Caput Quartum.



Vado vero idē.

Sententia huius capituli quod de syllogismis absolutis secūde figure inscribitur cōstitit in hoc: secunda figura est quādo mediū terminū est vtriusq extremo aut affirmatiue aut negatiue aut vni uersaliter et alteri negatiue et hoc siue vniuersaliter siue particulariter siue indefinite attribuat. dī: eduz

in hac figura est: primus positioe et extra extremita tes nō ab illis equedistans sed maior ē illi primoz et minor distantio: habet emz maior extremitas simi litudinem cu3 medio: ex quo semel tantuz in conclu sioe predicatur: minor vero longius sita est: cū nūqz predicetur: sit autē syllogismus extremis vniuersa liter sumptio: quando mediuz vni extremoz inest omni: alteri vero nulli: vtrilibet ponatur vniuersa le negatiuz siue ad maius extremuz siue ad minus aliter autē vniuersaliter sumptis extremis nullo pa cto sit syllogismus. i. sunt duo modi vtilis vniuersa les in hac figura Cefare et Camestres: ex puris vni uersalibus affirmatiuis et negatiuis nō colligit con clusio. Tres sit syllogismus non vtriusq extremis vni uersaliter sumptis: vt quando vnus vniuersaliter et alter particulariter sumitur: et captatur particulare oppositio modo vniuersali: vt si ad maius extremum sit vniuersale negatiuz: ad minus sumatur particu lare negatiuz: et si ad maius sit vniuersale affirmati uum: ad minus sumatur particulare negatiuum. i. sunt duo modi particulares concludentes particula rez negatiuz vocati cōmuniter: festino: Baroco: nō sit autē syllogismus maior particulari negatiua et minor vniuersali affirmatiua: et maior particulari affirmatiua: minor vniuersali negatiua. At quando premissę sunt similes in qualitate nullatenus sit syl logismus: et sint primiti ambe negatiue: maior vni uersali: in tali. n. cōbinatione dantur termini in quibus omni. x. inest. n. et pariter in quib⁹ nulli inerte: termini nulli inesse: nigruz: nix: animal: omni inesse dari possunt: lapis: animal: ho: verūtamē si possunt dari omni inesse: si medium minor extremo alicui et inest et alicui nō inest: vt si aliquod. x. est. m. et aliqd. x. nō est. m. nāz si dabuntur vt omne. x. est. n. cum etiaz posituz sit: nulluz. n. est. m. sequitur ergo nullum. x. est. m. sed posituz fuisset: aliquod. x. esse. m. ergo duo contradictoria: qd est impossibile: sed ex indefinito monstranduz est: nāz ambabus vniuersalibus nega tiuis nihil colligitur: ergo neqz fiet syllogismus al tera vniuersali negatiua et altera particulari negati ua. Et si ambe ppositiones sint affirmatiue: maior vniuersali: dantur termini in quibus omni et in qb⁹ nulli: nulli quidez: albus: agnus: lapis: omni autem inesse dari possunt: substantia: animal: ho: veruz ter mini omni inesse vt prius nō dabuntur quando me diuz minor extremo particulariter inest et particula riter nō inest. Itala est ergo q in hac figura sunt oēs syllogismi negatiui: et imperiecti qui et conuersione et deductione ad impossibile reducuntur ad modos prime figure.

Digressio.

Conditiones huius secunde figure va rīs explicentur documen tis. Primū sit tale. Auerois dicebat: manifestum ē q huiusmodi compositio est compositio syllogistica et q cogitatio hominis cadit super eaz per naturaz et non per viaz artificialē. Sensus ē: in secunda hac fi gura recte iudicamus abortiuuz nō viuere: ppterea qd omne viuuz qd supple tu est animal est aptum vt clamet: nulluz abortiuuz aptuz vt clamet ergo nul luz abortiuuz viuut: ergo nō ideo erit appellanda fi gura naturalis: quia in ea necessario et euidenter cō/ cludatur: sed sufficit ad nālitatez figure vt per ipsaz aliquid ita pcludat qd eo nihil prius p naturā possit concludi

Caput Quintum.

Autē eidē hoc.



Sententia huius capituli qd de syl logismis tertie figure absolutis inscribitur tota cōstitit in hoc. Est tertia figura quando eiqz medio extrema insunt: vel aliter et par ticulariter: vel affirmatiue vel ne gatiue: sicut quidē in hac figura me dium positioe vltimuz: cu3 vtriusq extremo subiecta tur: et medio proximus iacet minor extremitas: et ratio est: nam in conclusione subicu tur minor extremitas: semper maior extremitas in hac figura inuenitur predicata. Sex sunt modi hui⁹ figure ita nominati: Darapti: Felapton: Disamis: Datisi: Brocardo: Ferison: cetera combinatiōes in uententur in collectules.

Item assignat duos modos cōmunes omnib⁹ figuris vocatos sapesimo et frifomoz: et reducit tandem ad syllogismos vniuersales prime fi gure ceteros omnes syllogismos: quo fit vt perie/ ctissimi omnium sint vniuersales prime figure syl/ logismi.

Auerois primo dicit. S3 termini quib⁹ cō cluditur negatiua non inueniun/ tur: cu3 verificatur cu3 particulari negatiua affirma/ tiua particularis: vnde est obseruandum q in prima et secunda figura quando combinatio est inuultis ex minore particulari dantur quidem termini in quib⁹ nulli: deficiunt vero termini quibus omni: in tertia figura fit econtrario: particulari. n. existente negati ua et vera particulariter tantū datur termini in quib⁹ omni: minime in quibus nulli: et ratio est: in prima fi gura ex maiore vniuersali negatiua et minori parti/ culari negatiua nō sit syllogismus quicqz colligens: at si loco particularis negatiue sumatur particulari affirmatiua simul vera cu3 prefata particulari negati ua: cōcludetur particularis negatiua que vniuersali affirmatiue repugnat nō vniuersali negatiue: et pzo/ pterea in tali figura i nulla materia possunt dari ter mini in quibus omni: nam duo cōtradictoria: forzent simul vera: particularis scilicet negatiua et vniuersa/ lis affirmatiua. In tertia figura quando maior ē vni uersalis affirmatiua et minor particularis negatiua: ea in affirmatiuam mutata concluditur particularis affirmatiua que vniuersali repugnat negatiue: n vni uersali affirmatiue: et sic econtrario accidit in hac figu ra qz in prima: ibi. n. maiore vniuersali affirmatiua: minore particulari negatiua dabatur termini in qui bus omni et termini i quibus nulli. In tertia vero fi gura minime: in qua tamē qualibet premissa existen te negatiua dantur termini in quibus omni et in qui bus nulli: semper termini reperiūtur: si particularis negatiua nō secum compatiat suaz subcontrariā. In/ super attendenduz est nō declaratur combinatiōes inuultes: si cōcludatur duo contradictoria: sed requir ritur vt cu3 veritate taluz pmissaruz stet veritas duo rum contrarioruz: nāz cum veritate premissarū quar ti modi prime figure stat veritas duozū contradicto riorum. Exempla causa: nullum equus est homo. Ali quod quadrupes est equus: nullum quadrupes est ho. Itē: nullus equus ē ho. Aliqd animal est equus: aliqd aial est ho.

Ois ethiops ho
Ois ethiops mi
Quoddā nigē

Vniuersales
qism prim
pfectis simi c
um. græci
ποδζ τους
pellant

cōcludi: quare cōcludēdum erit infra quartā figurā nō extitisse nālem: cū ēt ex ipsa directius et p naturā aliud cōcludat qz principale quesitum: et quod dixi mus de secunda figura: d tertia et volum⁹ intelligi.

Secundum documentū sit tale. Propo/ no hanc cōsequētiā: in secū da figura necessario altera premissaruz est negatiua et maior vniuersalis ergo in secūda figura non sunt nisi quattuor modi cōbinationū vtiliū quesitū deter minatū concludentiū: nam cū mediuz terminus de vtroqz extremo predicetur: potest superius enūciari de quolibet inferiori: vbi tū vñū inferius ab alio vtr remoueat: maior quoqz est vltis: qñ si maior effet particularis siue affirmatiua siue negatiua: possz me dium: pzo affirmari particulariter vel negari de su/ periori et postea vniuersaliter negari vel affirmari d inferiori ad illud superius et non inferitur illud supe rius vniuersaliter nec particulariter negari ab infe riori: nam. n. valet: aliqua substantia est animal: nul lus lapis est animal: ergo aliquis lapis non est sub/ stantia. Item aliqua substantia non est animal: om nis homo est animal: ergo aligs homo non est sub/ stantia.

Tertium documentū sit tale. Perficiuntur syllogismi secunde figure cōuer/ sione et deductione p impossibile: et vocat modus re/ ducendi per impossibile: qz procedit p vna p pōnez impossibiles quā opz respondentē sateri: nam nega/ uit eius dīctoriū prius formaliter illatuz: vel dī ad iposibile: qz tendit ad illationē vnus pclusiōis im possibilis: vel saltē magis iposibilis: qz fuerit pzo illata: et est iuetus iste modus arguēdi pp proteruos rādentes sepenumero dissentietes pclusiōni qualu tercūqz illate: vtimur ergo demonstratiōe dicēte ad iposibile: quādo facta hypothesis qz ppositiōes sint vere et cōclusio falsa: sumimus cōtradictoriū cōclu/ sionis: quod ideo cōceditur veruz: quia cōclusio di/ cta est esse falsa: cū vna ppositiōe iaz posita: et in ma/ nifesto cognitoqz syllogismus cōcludimus ptradictō riū alterius ppositiōis: quod cū ex necessitate eue niat: erit cōcedēdus: et concessa est etiaz ppositiō: q eius cognoscitur cōtradictoria: id aut saluum et ipos/ sibile: ad quod perducit: ex quo rursum cōcludimus syllogismus validū esse qui prius negabatur: verbi causa: posite sint et admisse vere ppositiones iste: oē. n. est. m. nulluz. x. est. m. sed sit negatū: nulluz. x. esse. n. ex necessitate prouenire propter hec: imo fal suz esse dicatur: nulluz. x. esse. n. ergo ista ppositiō erit vera: aliqd. x. est. n. et positū est oē. n. esse. m. for metur itaqz iste syllogismus: oē. n. est. m. aliquod. x. est. n. ergo aliquod. x. est. m. maior est posita: minor est concessa ergo conclusio est vera: ergo duo contra dictoria simul vera: sed istud est impossibile: ergo nō poterat fieri vt duabus primis ppositionibus ve ris: hec vniuersalis negatiua nullum. x. est. n. simul esset falsa: ergo et c. et talis modus reducēdi per ipos/ sibile non remouet perfectionem a modo: his itaqz constat q in secunda figura semper maior est vniuer salis: et conclusio negatiua: Cefare reducitur ad ceta rent per simplices maioris cōuersionez: Camestres perficitur conuersione et premissaz transpositiōe fm latinos: nam fm Aueroim nō differt cefare a came stres ante plationē cōclusionis: festino sola maioris eget cōuersione: Baracho per impossibile efficitur Barbara: hec de secunda figura.

Item aut. Et commune est oibus figuris q non cōcluditur in eis ex duabus negatiuis: neq ex duabus particularib: neq ex duab: indefinitis: neq ex indefinitis & particularibus: cum sit vis indefinitarū sicut vis particulariū: & intendēs tractare de syllogismis indirecte cōcludentib: dicit & est ostensum q in vnoquoqz modoz syllogismozū cum sint propositiones: quarum vna est vniuersalis negatiua & alia affirmatiua: q iam erit syllogismus cōcludens semper scilicet cōcludens questū determinatū & indeterminatū: & questū determinatū qū est negatiua vniuersalis maior in prima figura: & in determinatū cū est minor vniuersalis negatiua: & maior particularis aut vniuersalis affirmatiua: & similiter est dispositio in figura secunda illius modi i quo erit minor vniuersalis negatiua & maior particularis affirmatiua: & in figura tertia illius in quo erit minor negatiua: quod est: cum est: nullus. b. g. o. e. b. a. cum cōuertuntur due he propositiones: & dicitur: quod/dam. a. est. b. & nullus. b. est. g. cōcludit quoddam. a. nō est. g. scribit Albertus: hi modi nō in omni figura manēt indirecti: quoniam peccant cōtra directos prime & tertię figure: nam in pria & tertia figura minores semp sunt affirmatiue: ille vero peccat contra secundam figuraz cuius maior est particularis: & non possunt prefati modi habere nisi cōclusiones particulares negatiuas: & ratio est: quia in tali cōplexiōe vbi maior est affirmatiua vniuersalis vlt particularis & minor negatiua vniuersalis cōprehendit minor extremuz sub maior: & cuz concluditur indirecte: tunc maior extremitas subicitur in cōclusionē & minor p dicitur de maior: & quia maior est negatiua opz cōclusiones esse negatiua: verū quia minor predicatur in cōclusionē de maior opz q negetur inferi d suo superiori: at inferius nō potest negari de superiori nisi particulariter: ergo cōclusio necessario erit particularis negatiua: formentur syllogismi in oi figura sū tales cōbinationes: ois vel aliquis hō aīal: nullus aīnus est hō. Itēz aliqđ aīal est hō: nullus aīn est hō. Itēz: ois vel aliqđ hō aīal: nullus homo est aīnus.

Digressio Auerrois.

Verum non: digressio hec Auerrois tēdit ad hoc vt delectet figuram quartā quā Galenus asseruit nō esse naturalē: quā quidez digressiōē volumus tractare quibusdā documētis. Primū sit tale: nō numerant inquit huiusmodi syllogismi sapēmo scilicet & frifefmoz iter syllogismos de quibus est intentio hic: cū sint questū hic syllogismi super quos cadit cogitatio p naturam in cōparatione ad questū determinatū: sed syllogismus quidē qui cōcludit nō questū determinatū nō innititur ei vis cogitatio p naturam: neq eius cōpositioni penitus: qz si querierim: vtrū. a. sit in. g. i. vtrūz o. e. g. sit. a. & dixerimus. a. est in. g. i. o. e. g. est. a. quia o. e. b. est. a. omne. g. est. b. ergo o. e. g. est. a. erit iste syllogism nālis intētois in sermone genituz multū: & hec est figura pria. Et sicut cuz dixerim o. e. g. est. a. propterea qz o. e. g. est. b. & o. e. a. est. b. est manifestuz quia hec cōpositio est inuenta nobis per naturam: & hec ē figura secunda: & attendendum ē: qz cogitatio hominis per naturam pōt cadere supra syllogismuz malū. Et similiter cuz dixerimus omne. g. ē. a. quia omne. b. est. a. omne. g. est. a. hic etiam est

syllogismus nobis per naturā inuentus & hec est figura tertia: sed si dixerimus omne. g. ē. a. quia omne b. est. g. o. e. a. est. b. hic erit in quo non facit aliqd natura: quia qđ sequitur ex illo est preter questum: qđ est: quia. g. ē. in. a. i. o. e. a. est. g. & hoc nō queretur: & hoc est in gradu quarto qui dicit. g. est in. a. quia. a. ē in. b. & b. in. g. qđ est id qđ nō facit cogitatio p naturam: qz oportet conuertē vniuersales affirmatiuas in terminis.

Secundum documētū sit tale. Et ex hoc ostēditur q figura quarta cuius rememoratur Galenus nō est cū syllogismo numeranda super quez cadit cogitatio per naturaz: qđ est: quia cuz queritur an in. g. est. a. i. g. est. a. & si in figura quarta dicimus. g. est. a. quia. a. est. b. & b. ē. g. nos quidem sumus inter duo: aut vt accipiamus qđ sequitur ex hac compositione & dimittamus illd questū naturaliter: qđ est: quia. g. est in. a. i. a. est. g. & b est diuersaz ab eo qđ questuimus: aut sit cuz eo qđ in tulimus in hac compositione remanens questum in mentibus nostris sicut fuit apud inquisitionē: qđ est & vt sit in eo subiectū: subiectū questū: & predicatū: predicatū: & vt accipiantur ista duo simul est impossibile: qđ est: quia in omni questū vno est subiectum eius subiectuz per naturaz: & predicatum in eo predicatum per naturaz: ista ergo est vna ratio que est syllogismus hypotheticus diuisiuis & prima pars dūcit ad hoc inueniens q aliud syllogizatur ab eo qđ queritur: si. n. b. de. a. & g. de. b. predicatur: non concludetur questū si erit figura quarta: sed si erit prima: nō colligitur illud questū. g. est. a. sed istud. a. ē g. nāz in prima figura d3 medius terminus predicari de minori extremitate & subici maior extremitt. Secūda pars diuisionis dēducit ad hoc: qz oportebit dicere illa duo esse questū naturalia. Itēz inducit secundā ratio: & etiaz cuz remanet subiectuz: subiectuz apud nos in questū: & predicatū predicatū: & hoc est inuentuz in mentibus nostris cū hac dispositiōe: dūz durat questū: questū: deinde veniemus cum terminō medio predicato de predicato questū & subiecto subiecto questū: sicut videtur Galenus q hec sit figura quarta in comparatione ad questū: & si nō habere mus respectū ad concludendū predicatum questū d subiecto questū per medium qđ predicaretur de predicato & subiceretur subiecto nō esset hec figura quarta: sed eēt figura pria sive super questū: suuz: sive super conuersum illius: supponamus autē hic qz hec figura quarta imaginetur sū hunc modūz scilicet in comparatione ad questūz determinatū: cuius subiectum sit subiectuz per naturā: & predicatuz predicatū per naturaz: quoniaz nō imaginatur figura quarta nisi sū hunc modūz. Cuz ergo querimus inuentionē alicuius rei in aliquo: & accipiemus terminū mediuz & predicemus eū semel de predicato questū & semel de ipso predicauerimus subiectū questū: sequit qui dem ex hoc vt sit hic aliqd vni & idēz sicut predicatū de seipso. i. valet ista cōsequētia: medius terminus predicatur de predicato qđti & subicit subiecto qđti ergo idēz concludet de seipso: qđ ē in fine abominatio: nō sicut non qđti idēz de seipso: ita nec cōcludi d3 idēz de seipso per syllogismū: qz ex parte qua predicat de predicato qđti & subicit subiecto ipi vnit sicut predicatū de seipso: ergo idēz erit subiectū & non subiectū: predicatū & nō predicatū: superius & inferius: predicat nāqz mediuz d predicato questū ergo

ergo & de quocunqz de quo predicat predicatū questū ergo de subiecto questū ergo de seipso: cū mediū subiciatur subiecto questū. Unde sit questū. a. est. g. & dicamus qz omne. b. ē. a. & omne. g. ē. b. si naturaliter concludi possit q aliquod. a. sit. g. tu n. b. qđ sū naturam predicatur de predicato questū & subicitur subiecto: poterit etiaz de seipso naturaliter predicari: ergo mediū respectu sui subicitur & predicabitur.

Tertium documētū sit tale. Et hec ē causa in hoc q non componit ipsum scilicet syllogismū sicut ordinat cogitatio p naturaz super questū determinatū. i. licet hoc questūz esset determinatū & naturale: aliquod. a. est. g. tamen cōponere syllogismū taliter vt mediū predicet de predicato questū: subiciatur autē subiecto est ordinare syllogismū non sū ordinēz naturalēz ad tale questū: & subiūgit donec sit hic syllogismus cōcludēs questū determinatū per cōuersionē sicut videt Galenus in figura quarta: idēz nūquā est via naturalis ad concludendū aliquid per mediū sic dispositū: vt si formet iste syllogism: omnis homo est risibile: omne risibile est animal: sū naturaz quidem cōcluditur ergo ois hō est aīal nō naturaliter aut cōcluditur ista: aliquod animal est homo: & prefata propositio possit sū naturam ita cōcludi: omne risibile est homo: aliquod animal est risibile ergo aliquod animal est homo. Pariter si sit questū: an aliquod animal nō sit equus: nō erit syllogismus naturalis dicere: omnis homo est animal: nullus equus est homo ergo aliquod animal nō est equus: sed sic concludi poterit nullus homo est equus: aliquod animal ē homo ergo aliquod animal nō est equus: & propterea putant Galen° syllogismos quarte figure per se posse per varias quēstiones: sed inquit Auerrois & differētia inter hanc cōuersionē & conuersionem quā facit Aristoteles in reductiōe multoz modoz figure secūde & tertię ad priam est: quoniaz illa cōuersionē ē ad ostendendū cōclusionēz syllogismozū naturaliu & hec cōuersionē est ad ostendendū cōclusionem in syllogismo artificiali nō naturali: idēz syllogismi secūde & tertię figure naturales sunt & prefati non euidētes beneficio cōuersionis reddunt euidētes: at syllogismi quarte figure artificiales existunt & naturales constitūtur conuersione & premissaz transpositione: & non cōuertit se qdem Aristoteles ad syllogismos artificiales: quia ipsi sunt sculptentes & non cōsimiles inuēto & non sunt variant inuēto eē quasi sint in finiti: & propter hoc putant qdaz q inueniunt cōclusiones multe in vnaquaqz figura preter quas rememorat Aristoteles: & he particulares ipsarum aut conuerse ipsarū ponūtur questū: deinde cōcludūtur mediante cōclusionē pria: & istud cōcludere est per viam nō naturalem sed artificialem: syllogismus nāqz naturalis ita se habet ad artificiales: veluti res naturalis ad artificialem: p hō naturalis non facit mentionem nisi de principiis rerum naturalium: & logicus quoqz in presenti libro nō de artificialibus sed de naturalib: tantū syllogismis pētur: hec sunt q Aristoteles & Auerrois d absolutis syllogismis edocuerūt.

Digressio.

Et ea que de syllogismis absolutis approbata sunt memorie facili retineant itez qui

busdam propositionib: reassumant q dicta sunt. Pri ma propositio sit talis. Tantū sunt tres figure quib: questū determinatū naturaliter concludimus: vnde cū in questū & cōclusionē sint duo termini: subiectus scilicet & predicatus: nō pōt quis fieri cert' alterū de altero enūciari per alterū: ergo preter ipsos cōclusionis terminos opus ē inuenire terminū mediuz: quo mediante perducamur ad cognitionē cōclusionis: potest autē medi' termin' subici predicato. questū & predicari d subiecto eiusdē: & sic ē pria figura: aut predicari de vtroqz & habet secūda: aut vtriqz subiect' & consergit tertia figura: in his figuris subiectuz cōclusionis ē minor extremitas: predicatū maior: medius terminus ē qui bis ante cōclusionem accipitur: illa ē maior propositio i qua inuenitur predicatū cōclusionis: sive primo loco proferat: sive secundo loco: illa vocatur minor in qua minus existit extremū. In pria figura cōclusio concluditur necessario & euidenter: in qua quidem mediuz naturalissimam habet dispositionem: situz seruans mediuz: cuz extremo maiorū subiciatur: & de minori predicatur: est nāqz positioe mediuz & intra extremitates cōclusuz: & ab vtraqz equidistans: secūda & tertia figura sunt naturales: p qz quidez naturaliter iudicamus: in secūda mediū ē positioe primuz: cui maior est proximior: minor: distansior. In tertia mediuz est positioe vltimū: cui vicius iacet minor extremitas: remoti' maior: & sunt prefate figure naturales: nō obstantē q per ipsas nō cōcludatur cōclusio euidenter: quia ad naturalitatez figure satis est q cōclusio ita concludatur q ipsa nihil prius per naturaz possit concludi. Quarta figura ideo erat innaturalis: quia mediuz terminus predicabatur de predicato questū & subiciebatur subiecto eiusdē: sed hoc est in naturale: naturale autē est q maior extremitas predicatur de medio: & medi' terminus de minori extremitate. Unde apud Galenuz in quarta figura maior extremitas predicabatur d minori in cōclusionē: & erant quattuor modi sic nominati. Barali: dibatis: sepasmo: frifefomozū: & for matis istis syllogismis: aliquod animal est homo: nullus hō est equus: ergo aliquod animal nō ē equus. Item: aliquod animal est homo: nullus equus ē hō: ergo aliquod animal nō est equus. Itē: aliquod homo est animal: nullus hō est equus: ergo aliquod animal nō est equus: si in his particularis propositio sit maior ppositio & maiores contineat extremitatez: cōcluditur minor extremitas de maior extremitate: p viam artificialem non naturalem: & sunt isti syllogismi frifefomozū in qualibet figura: illi itaqz modi q apđ latinos concludunt indirecte in prima figura constitunt figuram quartaz Galen: at ille premisse q censentur maiores apud latinos sunt minores apđ Galenuz: & contra que apud latinos sunt minores sunt maiores apud Galenū: in isto. n. syllogismo: omnis equus est animal: nullus homo est equus: ergo aliquod animal nō est homo: apud latinos predicatur minor extremitas: subicitur maior extremitas: & vniuersalis affirmatio est maior: vniuersalis negatio minor: & nominatur sepasmo: prefatus syllogismus dicitur sepasmo: si vniuersalis negatio sit maior: vniuersalis affirmatio minor: & predicabitur in cōclusionē ne maior extremitas d minori extremitate: & erit syllogismus quarte figure: cum mediuz terminus subiciatur minori extremitati: & predicet d maior extremitate. Item iste syllogismus: aliquis homo est ani

mal: nullus equus est homo: ergo aliquod animal non est equus: si est in prima figura concluditur minor ex...

Secunda propositio est ista. Comune est omnibus figuris ut ex puris particularibus non conficiatur combinatio utilis: quoniam si sic: ex vero colligeretur falsum: proponendo hunc syllogismum: animal currit: homo est animal ergo homo currit: que casu posita est falsa existensibus premissis veris: cum enim omnis syllogismus affirmativus sit regulabilis per dici de omni et negativus per dici de nullo: ex particularibus syllogistice nihil concludi poterit: denotatur enim per dictum de omni quod quicquid dicitur de subiecto distributo: dicitur de quolibet contento sub ipso: et per dictum de nullo significatur quod quicquid remouetur ab aliquo subiecto distributo: remouetur a quolibet contento sub illo. Verum ab expositioibus secluduntur ab hac propositione isti syllogismi: aliquod animal est sortis: aliquid sortis est animal: sortis est risibilis: ergo risibile est animal: cum medius terminus sit terminus singularis singulariter tentus: et sunt syllogismi expositioij qui non regulantur per dici de omni et dici de nullo: sine ergo propositione vniuersali non fit syllogismus: quando termini existunt communes. Item: equus est animal: homo est idem animal ergo homo est equus: additur enim medius in minori propositione relatiuus idemittatis substantie. Item: homo est animal: equus non est homo: ergo equus animal non est: equus est animal homo est omne animal: ergo homo est equus: ex particularibus ergo non fit syllogismus exceptis syllogismis factis. Nec dicendum est: quod ex particularibus nihil syllogistice sequitur: idem ex propositionibus in quibus non inueniuntur aliqui termini distributus nihil colligitur syllogistice.

Tertia propositio sit talis. Ex puris negatiuis non colligitur conclusio ratione formale: et ratio est: quia propter separationes duorum extremorum ab aliquo tertio non inferitur vniuersaliter vel separatio eorum inter se: ut propter separationem hominis et animalis a lapide non deducitur separatio hominis et animalis ab inuicem: a recedentibus tres casus excipiuntur. Primum est: quod medium variat penes finitum et infinitum: vnde colligitur ista illatio: nullum non risibile est homo: nullus equus est risibilis ergo nullus equus est homo. Secundus est: quod ambe premissae sunt de contingenti vero: veluti cum dicitur: oem hominem contingit non esse sanum: aliquid album contingit non esse hominem: ergo aliquid album contingit non esse sanum. Tertius est: quod vna premissa est de contingenti et alia negatiua de necessario: vnde oem homines necesse est non esse equum: aliquid album contingit non esse hominem: aliquid album contingit non esse equus: si dicitur regulari syllogismus per dictum de omni: opus est ut vtraque premissa sit affirmatiua: si per dictum de nullo: altera opus esse negatiua: altera affirmatiua: nam per dictum de nullo declaratur quod quicquid remouetur ab aliquo subiecto distributo remouetur a quolibet contento sub illo.

Quarta propositio sit talis. Conclusio nascitur particularis: altera premissa existente particulari:

et negatiua si altera premissa fuerit negatiua: et ratio est: quia propter vniuersalem duarum extremitatum cum medio in premissis inferitur vniuersaliter extremitas inter se in conclusione: quando autem vna premissarum est vniuersalis et alia particularis: licet vnum extremum cum medio coniungatur vniuersaliter tamen vniuersaliter vniuersaliter inferitur inter se. Item quando vna premissarum est negatiua: licet vna extremitas vniuersaliter cum medio in premissa affirmatiua: alia tamen separata ab ipso in negatiua: quapropter in conclusione non vniuersaliter inferuntur extremitates ad inuicem sed separabuntur.

Quinta propositio sit talis. Suppositio generalis: ampliatio et restrictio seruari debent in syllogismo: non enim minus amplius tendimus in magis amplum: neque a suppositione simplici ad formalem: et e converso colligitur illatio: neque in premissis ponitur debet synchategorema formale impediens consequentiam: non enim sequitur omnis homo est albus: Sortes est per se homo: ergo sortes est per se albus: omnis homo est ens per se: homo albus est homo: ergo homo albus est ens per se: omnis homo est per se animal. Album est homo: ergo album est per se animal: omnis ignis est per se calefactiuus. Sic cum est ignis: ergo sicca est per se calefactiuus: omnis edificator: per se edificat: musicus est edificator: ergo musicus per se edificat. Propterea isti syllogismi nihil concludunt: nullus rationale est per se animal: omnis homo per se est rationalis: ergo nullus homo per se est animal. Quodammodo homo est per se rationale: omnis homo est per se animal: ergo quoddammodo animal est per se rationale: omnis homo per se est animal: omne rationale est per se homo: ergo omne rationale est per se animal: forma ergo syllogistica non seruatur in terminis sic modificatis. Non dicitur quoque mutari abstractum in concretum: aut e converso: cum non sequatur: nulla sanitas est egritudo: omne hominem contingit esse sanum: ergo nullum hominem contingit esse egrum.

Sexta propositio sit talis. In prima figura opus est ut maior sit vniuersalis: et minor affirmatiua. In secunda maior semper est vniuersalis: et altera premissarum negatiua: pariter et conclusio. In tertia figura minor est affirmatiua: et conclusio est semper particularis: habet prima figura quatuor modos naturales. Secunda totidem. Tertia vero habet sex modos: non facio mentionem de artificialibus: habet autem tertia figura plures modos quam secunda: et prima quod pauca ditiones requiruntur in tertia quam in ceteris: maior enim potest esse vniuersalis et particularis: particularis quidem propterea quod medio termino existente subiecto in vtraque premissa et conclusione et particulari: sufficit ipsum cum quavis extremitate particulari: ter sumi: dummodo altera sit vniuersalis: quoad quocumque autem in aliquo pauciores differentie vniuersali: tunc illud vniuersali est quod aliud quod plures congregat: et sic in figura tertia plures modi reperitur. In minor quoque semper est affirmatiua in tertia figura: tunc quia oritur figura tertia a prima per uersionem minoris: tunc quia medium habet rationem partis respectu extremitatum: quod si minor esset negatiua posset contingere extremitates esse desperatas: et propterea non concluditur affirmatiua: et rursus contingere veluti superius et inferius et sic non concluditur negatiua. Concluditur etiam semper particulariter in tertia figura: quod minor extremitas potest esse maioris ambitus quam maior extremitas: et ideo non potest de minori vniuersaliter predicari: nec ex ratione medij ipso subiecto existente

existente potest vniuersale concludi quauis premissae ambe sint vniuersales respectu medij: non enim vlla extremitas respectu alterius habet vna de tota altera necessario predictetur: nec plus potest ambe premissae vniuersales in quantitate conclusionis efficere quam vniuersales et particularis: si forte forte in eadem conclusio est diuersitas: et propterea aliquando propositio vniuersalis assumitur in figura tertia: quauis idem sequatur supra particulari: vnaqueque enim figura habet premissas proprias quibus determinata conclusio concluditur: que semper non potest per figuram aliam concludi cum iam medij est determinatum et ipsum questum: verbi causa: possumus in tertia respectu huius conclusionis: an aliquod corpus sit deuenio factum: cum hoc medij: quod est celum: sic arguendo: celum non est deuenio factum: omne celum est corpus: ergo aliquod corpus non est de nouo constitutum. In alijs autem modis quauis possit concludi questus in prima figura: forte tamen premissae sunt euidentiores si sumantur in tertia: licet euidentia conclusionis conclusae magis appareat in figura prima: et hoc ostendit necessitate plurimum figurarum. Neque ideo in figura tertia modos esse ex vniuersali minor: qui non sunt ex modis in prima figura concluditur: neque enim fieri potest ex particularibus: cum particularis propositio non conuertatur in vniuersalem: neque ex vniuersali affirmatiua vniuersali conuertitur in vniuersalem: nisi terminos habeat conuertibiles: opus est igitur quod generationem propriam vnaqueque figurarum quodammodo habeat: et modos proprios in quibus premissae vniuersales absolute ex se et sine vlla conuersione terminorum accipiuntur: non ob aliam ergo causam dicuntur ex prima fieri: quod facta conuersione alterius premissarum in prima figura fit forma figure secunde vel tertie: et quod figura facta si sit syllogistica appareat talis per reductionem ad figuram primam: his sex propositionibus quid de figuris et earum proprietatibus tenendum sit satis superque satis explicatum est.

Septima propositio: syllogismi constituti ex propositionibus preteritis aut futuri temporis his tenentur preceptis: si subiectum maioris in prima figura sumatur per his quod sunt minor dicitur de eiusdem copule: si affirmatiue capiatur: et in minori dicitur exprimi illa affirmatio: et ita obseruetur in omnibus figuris habet exigentiam illam: At si obliquus casus cuiuscumque fuerit tempus preteritum: minor sumi dicitur in recto: si rectus antecedit obliquum: dicitur congregatum ex recto et obliquo poni ex eadem parte: et in negatiuis non ideo inueniuntur premissae esse in obliquo et conclusione in recto: verbi causa: nullus equus homo est equus: omne hominem contingit esse equum: ergo nullum hominem contingit esse equum: hec de digressionem.

Capitulum sextum.



Donia autem diuersa

sum. Sena huius capituli quod inscribitur de syllogismis de necessario in tribus figuris: tota stat in hoc: syllogismus de iesse et syllogismus de necessario iesse: et de contingere iesse inter se varijs sunt atque differentes. Ex propositionibus de necessario forme constituntur syllogismi: veluti ex propositionibus absolutis componebantur: et dixit sere: quod quatuor scilicet et quinte tertie non comuliter pbantur. Series autem

Absolutas Propositiones vocat in existentes. Quod hquet magis ex sequente columna capite cuius initium est. Auerrius

verborum Aristotelis talis est: quoniam autem diuersus est predictum inesse subiecto et ex necessitate inesse: et contingere inesse: nam quidem insunt multa predicata subiectis non tamen de necessitate: alia vero neque insunt ex necessitate: neque insunt oio: contingit autem inesse: et sunt predicata que non insunt sed potest inesse: manifestus igitur est quod syllogismus vniuersalisque horum alter erit: et non similiter et vniuersaliter se habebunt termini. I. propositiones: sed hic quidem ex necessarijs: ille vero ex his que simpliciter insunt: ille autem ex contingentibus: ergo in necessarijs propositionibus quidem vere similiter se habet quo ad factionem syllogismo. Sicut enim positio terminis et in his que insunt et non insunt: et in his que ex necessitate insunt vel non insunt et erit quo ad vniuersales conuersiones et non erit quo ad incollectiles syllogismos: verum hoc vno erit differens: quod hic adiecti terminis ex necessitate inesse vel non inesse. Consimilitudo autem inter syllogismos de inesse et syllogismos de necessario est: nam vniuersales negatiua de necessario similiter conuertitur ut vniuersales negatiua. Dicit etiam de omni et dici de nullo propter dabiliter in his reperitur: ergo in alijs figuris a prima eodem modo demonstrandus est per conuersionem conclusionem ipsam ex necessitate puenire in his que necessario insunt vel non insunt: puenit atque in illis de inesse monstratum est: at quartus secundus de quatuor tertie non sicut his et ibi ostendunt: sed vniuersales debemus expositioem designationemque aliquidum: tunc aliquidum non inest vniuersales extremus ex necessitate: erit enim syllogismus necessarius in hoc: et si de exposito designatoque necessarius est: erit et de illo aliquo atque particulari qui concluderet necessarius: nam quod designatum est: ipsius illud aliquidum est: et fit vterque qui ex aliquo designato sumit syllogismus in propria figura. Sensus est: forme iste syllogismus: o. b. necessario est. a. aliquid. c. necessario non est. a. ergo aliquid. c. necessario non est. b. capiatur aliquid ipsius. c. vt. d. cui quidem aliquid sumptio et a. et b. necessario non inest: et ordinabitur syllogismus in secundo secunde talis: o. b. necessario est. a. omne. d. necessario non est. a. ergo omne. d. necessario non est. b. et cum. d. sit aliquid. c. ergo aliquid. c. necessario non est. b. Syllogismus in terminis notis sunt isti: ois homo necessario est animal: aliquid quod album necessario non est animal: ergo aliquid quod album necessario non est homo: sub albo sumatur nix: et dicat: ois homo necessario est animal: ois nix necessario non est animal: ergo ois nix necessario non est homo: et idem dicat de syllogismo quinto tertie figure.

Auerrois primo dicit: sunt res multe inuenite in actu preteritum quod sit inuenio earum necessaria: et ille sunt absolute: et res que non necessarie neque sunt inuenite in actu sed sunt possibile ut inueniant in futuro et vt non inueniant et ipse sunt possibile et res que sunt inuenite semper et ipse sunt necessarie. Sensus est: triplex est propositio: absoluta: necessaria et possibile: absoluta constat ex terminis inuenitis possibilibus: necessaria ex terminis necessarijs: propositio possibilis neque est absoluta neque necessaria: et propterea inuenitur syllogismus ex absolutis: ex possibilibus: ex necessarijs.

Item ait: et syllogismi quidem qui componuntur ex propositionibus necessarijs sunt propingui syllogismi compositi ex propositionibus absolutis: quod est: quod res conditionate in conclusione in absolutis. i. vt concludunt per syllogismum sunt eedem conditionate in conclusione ex necessarijs. i. conditiones regite ad hoc. Tibe. sup priora.

Syllogismus positorij

Syllogismi in notis

De Mistione existentis & necessarij

vt sequat conclusio in absolutis sunt etiam requisite ad hoc vt deducatur in necessarijs: res que sunt ca puiatōis cōclusionis. i. ne cōcludatur quicq̄ in nō concludentibus sunt eedem causa puiatōis talis cōclusionū in necessarijs: cum non sit differentia in ter ambos scilicet syllogismos de absolutis et de necessarijs nisi additio necessitatis tantum: et propter hoc sunt modi concludentes in absolutis et nō cōcludentes s̄m numeruz cōcludentiū et nō cōcludentiū in necessarijs. i. tōt sunt modi cōcludentes in absolutis: quot in necessarijs.

Iterum ait: intentio dicti de omni in ambabus quidem est: quod sit aut dictum cum affirmatione aut cum negatione de omni eo qd est in actu et equaliter siue sit illud quod est in actu inuentum cum additione conditionis necessitatis: aut preter additionem illius: sed conditio quidem dicti de omni in materia possibili diuersatur a conditioe dicti de omni facta in his duabus materijs. Sensus est: id est in absolutis significatur esse in actu: et in necessarijs similiter: nam necessarium est quod semper est in actu: in propositionibus autem possibilibus de notatur esse in potentia: ideo dictus de omni et dictus de nullo tribus prefatis materijs non equali attri buuntur ratione.

Rursus inquit: sed quod ostenditur p deductionem ad cōtrariuz: cum est ppositio vniuersalis affirmatiua et particularis negatiua nō est in eis res eadem: qd est: qz syllogismus qui ducit ad impossibile est cōpositus ex vna ppositiōe syllogismi et cōtradiōe cōclusionis in mō et negatione erit igitur syllogismus pmixtus ex ppositione necessaria et cōtingēte: sed non est adhuc ostensus modus cōcludendi qui sequit ex hac cōpositione: veruz qd ostendit per impossibile ibi: hic ostendit p pōitiōez. Sensus est: nihil vetaret quartū secūde et quintū tertie ex puris de necessario reduci p impossibile ad primaz figuraz: vbi monstrate essent combinationes ex altera necessaria et altera possibili: facili igitur fuit modus reducendi predictos syllogismos ad primaz figuram expositionē: qua multo atiocinatōes perfici possunt: et si expositus ipsum cōmune sit: vniuersaliter sumi poterit: et propterea nō est syllogismus expositorius cuius mediuz sit terminus singularis: nam ali quādo est terminus vltis: sed dicitur syllogismus expositorius qui ex exposito sit termino: siue terminus expositus sit minus extremum: siue sit medium: siue cōmuni termino existat: siue singularis. In summa ergo syllogismi cōstituti ex puris de necessario et puris absolutis eisdē principijs et instrumentis componunt et perficiunt: verū quartus secūde et quintus tertie ex necessarijs expositione cōmodissime pficiunt: quoz hec sunt exempla: ois homo ex necessitate est animal. Quoddaz album necessario non est animal: ergo quoddaz album necessario nō est homo: iste est syllogismus in quarto secūde: syllogismus sumptus s̄m expositionē talis existat: ois homo necessario est animal: ois nix necessario nō ē aial: ergo ois nix necessario nō est homo. Syllogismus in quinto tertie sit talis: quoddaz albus necessario nō est aial: oē album necessario est coloratū ergo quoddaz coloratū necessario nō est aial: at syllogismus acceptus s̄m expositionē sic ordinet: ois nix necessario non est aial: ois nix necessario est colorata: ergo quoddaz coloratū necessario nō est animal.

Digressio.

Caput presens clarissime nonnullis notandis intelliget. In primis aduertendū est: Latini arbitrantur inesse simplr et inesse ex necessitate se hēre s̄m superius et inferius: similiter inesse de contingenti et inesse simplr: et volūt Aristotelem tractare de propositione in qua est iste modus necessario et de ea in qua reperit modus cōtingētis non curando virū sin: vere vel false: et propterea nō descendit Aristoteles ad aliquā mām spālem: apud quos syllogismi modales et syllogismi de inesse eiusdē existūt speciei: cū participēt eodē mō et figura: regulēturqz eisdēz principijs et pficiant eisdem instrumentis: et propter maiore similitudinē inter syllogismos de necessario inuentā et syllogismos de inesse: qz inter syllogismos de inesse et syllogismos de cōtingenti: prius determinat de necessario qz de cōtingenti: quāuis cōtingens sit maioris cōitatis qz necessariū. Et Auerrois opinat mēbra prefate diuisiōis nō se hēre s̄m superius et inferius quāuis existimat illa opponi ad se invicem: sūt. n. illa diuisio s̄m nām rerū: et dūtaxat ppositiōib⁹ necessarijs modis necessitatis nālī tūm gendus est: ppositiōib⁹ nō necessarijs copulat vto lenter et extra nām: ob hoc tū nō descendit Aristo. ad aliquā mām in special: qz syllogismi ex his formati neqz demonstratiui existūt: neqz dyalectici: in plus. n. se hz ppositio necessaria qz ppositio demonstratiua: et ppositio ptingēs qz ppositio dyalectica.

Iterum obseruandū est. Latini his pcedunt cōclusionib⁹. Prima ē: ex pmissis de necessario cōpositis in oi figura concludunt conclusiones cōposite: virtute hui⁹ regule: si pmissa sūt necessarie et cōclusio. Secūda ē: ex pmissis diuisis de necessario in qualibet figura pōt seq cōclusio de necessario vū in p̄ia figura syllogismi formati cōcludūt: si conclusio sit directa: nō aut si sit indirecta: nō. n. valet: qz libet psona diuina de necessitate est deus. Creans de necessitate est psona diuina ergo deus de necessitate est creas. Item ex pmissis diuisis nō deducit cōclusio cōposita. Et Auerrois multas ppositiōes facit absolutas nō necessarias quas tamē latini necessarias esse opinant: veluti sunt iste: oē ambulans mouetur oē grāmaticū est homo: omne creans est deus: iccirco sumptis ppositiōibus necessarijs s̄m Auerroim vel diuisis vel cōpositis semp inserit conclusio necessaria in qualibet figura.

Amplius vult Alberti quartū secūde et quintū tertie ex puris de necessario p fici posse p syllogismū ad impossibile: et fiet mixtio cōtingētis et necessarij: in qua qdē mixtione pōt ppositio de cōtingenti eē de cōtingenti p possibili: p cōtingenti vero: et p contingenti necessario: si maior sit de necessario et minor de cōtingenti vero: sequit conclusio de cōtingenti p possibili: et p hanc mixtionē non pficit quartus secūde. nā illa ppositio de cōtingenti que cōuertit cū opposito cōclusiōis est de cōtingenti accepto p possibili: eodē aut modo debet sumi cōtingens in syllogismo pbante et in syllogismo pbato. si minor sit de cōtingenti cōitilla cōbinatio ē inuti lia: si sit de cōtingenti necessario: cōbinatio est vtilis et pficit quart⁹ scdē p impossibile: sūt qnt⁹ tertie pfici d3 p deductionē ad impossibile: bñ ficio talis mixtiōis: cōtingētis scilz et necessarij: vep qd sit sentiēdū circa hanc mixtionē inseri dicebat: satis ē nūc itellexisse quartum scdē

Caput octauum.



A secūda autē fi

gura. Sentētia huius capitis qd inscribit de mixtis ex vna necessaria et altera absoluta in scda figura tota stat i hoc. Vniuersali negatiua necessaria et vniuersali affirmatiua absoluta seu particulari conclusio nascit necessaria: at si vltis affirmatiua vel particularis fuerit necessaria et vltis negatiua absoluta vel particularis nō erit conclusio necessaria. Sunt isti syllogismi cōcludentes: nullū. b. ex necessitate ē a. omne. c. est. a. ergo nullum. c. ex necessitate est. b. Item: oē. b. est. a. nulluz. c. necessario est. a. ergo nullū c. ex necessitate ē. b. cōuersione. n. perficiunt isti duo syllogismi vles. Item nulluz. b. ex necessitate est. a. ali qd. c. est. a. ergo ali qd. c. necessario nō est. b. perficit sūt iste syllogismus puerione. Syllogismi vero nō colligētes pclusionēz necessaria sunt: si vltis affirmatiua fuerit necessaria: et negatiua absoluta: nō. n. v3: oē. b. necessario est. a. nulluz. c. est. a. ergo nullum. c. necessario est. b. Preterea cū nihil phibeat. a. huius modi accipere cui omni ptingat. c. inesse: nō valebit hec illatio: oē. b. necessario est. a. nulluz. c. est. a. ergo nulluz. c. necessario ē. b. accidit. n. ali qd. a. ex necessitate nō esse. c. nāz si sit vera hec cōclusio: nulluz. c. necessario est. b. ergo et ista: nulluz. b. de necessitate ē. c. sed oē. b. necessario est. a. et ali qd. a. necessario est. b. infer: ergo ali qd. a. necessario nō est. c. Syllogism⁹ in terminis notis est talis: ois hō necessario est aial: nulluz albū est aial: deducit cōclusio absoluta nō necessaria. Cūtur aut Aristoteles pūi lectione nō ptingit inesse: loco huius: necessario est nō inesse: eadez eniz sunt: et eque possunt. Similiter non colligit iste syllogismus: omne vigilans est homo: ali qd animal necessario nō est homo: ergo aliquod animal ex necessitate non vigilat.

Caput nonum.

A posteriora aut

figura. Sententia huius capitis qd dicit de mixtis ex vna necessaria et altera absoluta in tertia figura: cōstitit in hoc: pmissis existentibus vltis affirmatiuis quecuqz fuerit necessaria cōclusio erit necessaria: negatiua vltis necessaria vltis affirmatiua absoluta: nascit cōclusio necessaria: at si affirmatiua sit necessaria: cōclusio nō erit necessaria. Item vltis affirmatiua necessaria: particulari absoluta: cōclusio ē necessaria: at particulari necessaria: pclusio nō efficit necessaria. Rursus vltis negatiua necessaria: particulari absoluta: oritur pclusio necessaria: at affirmatiua necessaria aut vltis aut particulari: et particulari negatiua absoluta aut vltis nō inferit pclusio necessaria: his itaqz stat qz cōclusio absoluta exigit pmissas absolutas: nō pmissas: pclusio necessaria regit vltis vltis ambas pmissas necessarias: et propterea semp altera pmissarū similis ē cōclusioni. Cōtra: ex maiori de necessario et minore de ptingenti puenit pclusio de possibili s̄m latinos: q nō est s̄lis alicui pmissarum: dicit q nōduz tractauit Libe. sup priora.

secūde et qntū tertie ex puris de necessario posse p fici p impossibile: vū formati istis duob⁹ syllogismis ois hō de necessitate est aial: ali qd albū de necessitate non est animal: ergo aliquod album de necessitate non est homo. Item: quoddam album de necessitate non est animal: omne album necessario est coloratū: ergo quoddā coloratū necessario non est animal: proficiant hoc modo: omnis homo de necessitate est animal: contingit omne album esse hominem ergo contingit omne album esse animal. Item: contingit omne coloratum esse animal: omne album necessario est coloratum ergo contingit omne album esse animal.

Caput septimum.



Lcidit aut qnqz.

Snia huius capitis qd inscribit de mixtis ex vna necessaria et altera absoluta in p̄ia figura tota p̄stat in hoc: maiore necessaria et minore absoluta seqt cōclusio necessaria: at minore necessaria et maiore absoluta nō colligitur cōclusio necessaria: nō enim valet: oē. b. est. a. oē. c. ex necessitate est. b. ergo omne. c. ex necessitate est. a. nam si talis cōclusio sequatur: eneniet etiaz et alicui. b. ex necessitate inesse a. et per primā et per tertiam figuram: quod nō oportet: nam stat vt tale. b. sit: vt nulli ex necessitate inest a. syllogismus p̄ime figure sic formetur: omne. c. ex necessitate est. a. ali quod. b. ex necessitate est. c. ergo ali quod. b. ex necessitate est. a. cōuertebat eiz minor primi syllogismi particulariter: syllogismus tertie figure est talis: oē. c. necessario est. a. oē. c. necessario ē. b. ergo ali quod. b. necessario est. a. Item: cognoscitur conclusionē non effici necessariam maiore absoluta et minore necessaria: hoc syllogismo: omne animal mouetur: omnis homo de necessitate est animal: nō pcludit: ergo omnis homo necessario mouet: et quē admodū in modis vltibus: ita et in particularib⁹ pcedendum est

Auerrois dicit: cuius demonstratio est: quia g. est pars ex. b. cum sit ex deductione. i. ex proprietate p̄ie figure vt sit minor semper affirmatiua: et ex conditione huius mixtionis vt sit. g. pars ex. b. in actu: et cum predicatur aliquid de omni et predicatur quidem necessario: predicatur de partibus cum modo quo predicatur de toto: et hoc est manifestum per se: quoniam pars continetur in toto et intrat sub eo.

Item ait: nisi quia termini dant q non est conclusio necessaria semper: non q non cōcludat necessariam penitus: sicut dat syllogismus cōtrarij: et intentio dicti de omni. Sensus est: quia ex parte dicti de omni et ex parte cōtrarij et ex parte maierierum ostenditur conclusionem non effici necessariam: maiore absoluta et minore necessaria: propterea consideranda est differentia inter tales rationes nam termini id est ratio ex parte materierum dat q non est conclusio necessaria semper: at ratio sumpta ex parte contrarij et ex parte dicti de omni conuincunt vniuersaliter virtute premisarum sic dispositarum non concludi conclusionem necessariam.

ter: sed erit quidem cōcludens fm dictum de omni in quibusdam materijs que sunt in quibus verificatur q. a. absolute aut necessario dicitur de omni qd est. b. in actu: aut in potentia: vcluti cum dicimus de motum est corpus: sed in eo quod est propter materiam nō est confidendum. Sensus est: subiectum p/positionis absolute supponit duntaxat pro suppositis actu. Semper subiectum p/positionis necessarie supponit pro suppositis actu: et accidit subiecto p/positōis necessarie q/ suppat et pro suppositis actu: et pro suppositis potentia: valet enim ista cōsequētia: istud est subiectum p/positionis necessarie: ergo supponit pro suppositis actu: non tamen colligitur: ergo supponit pro suppositis potentia: propterea cōmune est p/positioni absolute et p/positioni necessarie: vt subiecta illarū supponant pro suppositis actu: at subiectum p/positionis possibilis supponit pro suppositis actu et in actu et in potentia: et hec est causa q/ maiore possibilis et minore absoluta aut necessaria inferitur cōclusio possibilis: maiore autē absoluta aut necessaria et minore possibilis nihil cōcluditur fm syllogismum perfectus: dictum ergo de omni nō est vnus in omni materia. Attende ergo hic quid Albumasar iam opinatus est super Aristotele: et improprie id est equivoce: primo quidem q/ in omnibus materijs inuenitur conditio dicti de omni quā putat Albumasar in omnibus modis p/positionum: quod est: quia dictum nostrum: omne qd est. b. est. a. contingenter verificatur de eo qd est in potentia: aut in actu. b. Et ppter hoc quando maior est possibilis et cōclusio est possibilis: quocunq; mō fiat mixtio: nam genus cui cōditiōatur per dictum de omni in omnibus tribus p/positionibus: scilicet absolute: necessaria: et possibilis est vnus: sicut putat Albumasar vt sit predicatū absolute et necessario et cōtingenter de omni quod est. b. quocunq; mō: modorū trium sit: scilicet cōtingenter aut necessario aut i actu. i. voluit Albumasar q/ sicut ex maiore possibilis et minore aut possibilis aut absoluta aut necessaria sequatur cōclusio possibilis: ita ex maiore necessaria et minore aut necessaria aut absoluta aut possibilis deducatur cōclusio necessaria: et ex maiore absoluta: minore aut absoluta aut necessaria aut possibilis: cōclusio absoluta: verum inquit Auerrois nō est utilitas in cōditione que nō pōt super omnes materias fm id quod pcessit Albumasar: id est dictū de omni nō est vnus in omni materia. Neq; est etiā qd rememoratur Alexander vt sit conditio dicti de omni quod agitur in hoc libro: vt sit. a. predicatū necessario aut contingenter aut in actu de omni qd est b. in actu: quia si esset res ita: non cōcluderet ille qui est ex duabus cōtingentibus fm dictum de omni: et hoc est manifestus: id est si subiectum p/positionis absolute et necessarie et possibilis supponat tantum pro suppositis actu: ex duabus de contingenti nihil concludi poterit: non est ergo utilitas in cōditione que nō continet omnes modos p/positionum fm q/ processit Alexander. Propter hoc soluitur dubitatio que accidit hominibus in sententia Aristotelis in mixtione cōtingentis cuius inuentis et necessarijs: id est maiore possibilis cōclusio est possibilis: quomodo docūq; sumatur minor: et est syllogismus perfectus regulatus per dici de omni: aut dici de nullo: at syllogismi sunt imperfecti nō regulati per dici de omni aut nullo si maior sit necessaria aut absoluta et minor possibilis: et hoc ostenditur inquit Commentator

ex dicto nro cum peruenerimus ad illū locū si deus voluerit. Satis est q/ presenti digressionē ostensum est q/ iudiciū in mixtione necessariarū cuius absolutus est fm p/positionez maiorē: id est maiore necessariarū et minore absoluta: conclusio est necessaria: maiore absoluta: minore necessaria conclusio est absoluta.

Digressio.

Albertus vnā necessariā et alterā absolutā seu de inesse ita ordinandos esse censuit. Quia ista p/positio: omne. b. necessario est. a. inquantū significat q/ cuiusq; simpliciter inest. b. ei necessario est a. deseruit syllogismis mixtis: propterea p/positio minor debet esse de inesse simpliciter: alioquin non recte assumeretur: non enim valet iste syllogismus: omne animal necessario est sensibile: aliquod frigidum est animal: ergo aliquod frigidum necessario est sensibile: intelligimus autē predicatus simpliciter inesse: quando semper inest: quando autem solus inest: aut vt nunc aut vltimum non simpliciter et omnino inesse intelligimus: tam et si dicatur inesse: maior nāq; p/positio necessaria determinat minorem ad esse de inesse simpliciter: cū ista p/positio: omne animal necessario est sensibile: in sensu deseruente syllogismis mixtis: significet q/ quicquid simpliciter animal est: ex necessitate sensibile est: verum q/ minor p/positio non determinat maiorem: potuit minor esse necessaria: et maior de inesse vt nunc: et talis combinatio dicta est inutilis: vel quia non pōt colligere: vel quia nō pōt cōcludere cōclusionem necessariam: etiam si posset cōcludere p/positionem de inesse. Causa autē quare syllogismi et puri necessarij et mixti necessarij reperiuntur est: quia istius p/positio necessaria: omni. b. ex necessitate inest a. duplex sensus intelligitur: quorum sensus vnus est qui syllogismis puris deseruit: alter causa est syllogismorū mixtorum ex vna necessariā et altera de inesse simpliciter.

Sunt et alij latini qui has regulas approbāt. Prima est: maiore de inesse: capiēdo de inesse vt se extēdit ad inesse simpliciter et inesse vt nūc et minore de necessario: nō colligitur cōclusio de necessario: nec de inesse: preterquam in celarent: nā celarent in tali dispositione valet ad cōcludendū cōclusionē de inesse: licet nō valeat ad cōcludendū cōclusionem de necessario: regula erit manifesta his syllogismis: omnis deus est creans: ois prima causa de necessitate est deus: ergo ois prima causa de necessitate est creans. Item: nullus deus est creans: ois prima causa de necessitate est deus ergo omnem primam causam necesse est non esse creantē. Item: omnis deus est iustus: omne creans de necessitate est deus: ergo omne creans est iustus. Item: nullus infimus planetarum est aliud a luna. Quoddā lucens de necessitate est infimus planetarum ergo quoddā lucens non est aliud a luna: at iste syllogismus colligit: nullum. b. est a. omne. c. de necessitate est. b. ergo nullū. c. est. a. verū tamen si minor restringatur per ly quod est in omnibus modis directis bene inferitur conclusio de inesse: sed non de necessario: minore enim non sic restricta et limitata non sequitur nisi in celarent. Secunda regula est talis. Ex maiore de necessario et minore de inesse in prima figura colligitur conclusio

si particularis: nam si maior est de necessario et explicitate exprimitur est syllogismus per euidētem sumptionem sub distributione maioris: valet enim omne quod est vel potest esse. b. de necessitate est a. omne. c. est. b. ergo quoddam. c. de necessitate est a. et non concluditur conclusio vniuersalis: cum nō sequatur: omnis infimus planeta de necessitate est luna: omne lucens super nostrum hemispermum est infimus planeta: ponatur inesse: ergo omne lucens super nostrum hemispermum de necessitate est luna. Tertia regula est talis: vniuersali negatiua de necessario et affirmatiua de inesse in primo et tertio modo secūde figure concludit cōclusio de necessario: at secūdos et quartus modus nō valet: supposito adhuc q/ negatiua sit de necessario et affirmatiua de inesse: nam posito q/ solus sol luceat nūc super nostrū hemispermū: nō sequitur: omnis planeta lucens super nostrū hemispermum est sol: omnem lunam necesse est non esse solem: ergo lunam necesse est nō esse planetam lucētem super nostrū hemispermū. Quinta regula est talis: si affirmatiua sit de necessario et negatiua de inesse in secunda figura nō colligitur cōclusio de necessario: vnde nō valet isti syllogismi: nullum creans est deus: omnis prima causa de necessitate est deus ergo omne primam causam necesse est non esse creantem. Item omnis luna de necessitate est infimus planeta: nulla luna lucens est infimus planetarum: ponatur ita esse: ergo omne lunam lucentes necesse est nō esse lunam. Sexta regula talis est: semper in tertia figura ex maiore vniuersali et affirmatiua de necessario et minore de inesse cōcluditur conclusio de necessario: at si maior sit de inesse et minor de necessario nō efficitur cōclusio de necessario: vnde nō sequitur omnis deus est creans: ponatur esse: omnis deus de necessitate est prima causa ergo prima causa de necessitate est creans. Item: nullum creans est deus: ponatur inesse: omne creans de necessitate est prima causa: ergo prima causa de necessitate non est deus. Septima regula est talis: in tertia figura si maior sit particularis de necessario et minor de inesse non sequitur conclusio de necessario: nāq; posito q/ luna nō luceat sed sit totaliter eclipsata: formetur iste syllogismus: quoddam lucens necesse est esse lunam: omne lucens est aliud a luna: ergo aliud a luna de necessitate est luna. Item: quoddam lucens necesse est non esse corpus celeste: omne lucens est corpus ergo corpus celeste necesse est nō esse corpus celeste: hec latini sentiunt.

Auerrois opinatus has p/positiones: omne ambulans mouetur: omne ambulans est animal esse inuentas: primam dixit esse inuentam simplicem non in tempore sensibili: cuius subiectum et predicatum est vnum per accidens: secundam fecit inuentam propter dispositionem subiecti: necessariaz propter subiectum dispositionis: et propterea talis propō nominata est inuenta p se et necessaria p accidens: at iste: omne albū nūc est hō: omne frigidum nūc est animal sunt totaliter inuenta: et dicuntur inuenta in tempore sensibili seu determinato. Ex duabus necessarijs p se efficitur cōclusio necessaria per se. Ex maiore necessaria p se et minore inuenta p se et necessaria p accidens deducitur cōclusio inuenta p se et p accidens necessaria: dictum. n. oē scribēs est hō: ois hō ex necessitate est aial ergo oē scribēs necessario est aial: at cuius maiore necessaria adiungit

inuenta in tempore determinato: aliquādo necessario: aliquando concluditur nō necessarium: hec sunt exempla: omne albū nūc est animal: oē animal ē corpus: cōcluditur oē albū eē corpus et necessarium dē specie necessarij p accidens. Item oē album nūc est hō: ois hō est animal: cōcluditur omne album eē animal et hoc non est necessarium nisi in tempore in quo nō inuenitur album nisi hō: voluit ergo Auerrois q/ minor in tali mixtione existeret inuenta per se necessaria per accidens: que inueniebatur p/posito non fm cursum naturalem.

Item maiore absoluta: minore necessaria p se inferitur conclusio absoluta nō necessaria: vnde valet: omnis homo est animal: omne animal ē nunc ambulans: ergo omnis hō ambulat: et ita p/positio absoluta que admiscetur p/positioni minori necessarie debet esse necessaria fm subiectum: inuenta fm predicatum: sed de his ad plenum infra quoq; tractabitur: hec pro presenti lectiōe dicta sufficiant.

Caput Decimum.



Contingēte aut.

Sententia huius capituli qd scribitur de modis cōtingentis non necessarij et p/positionū possibilium p/positionibus: stat in hoc. Contingens dicitur duobus modis: vno mō dicitur contingere siue cōtingens: quo non existente necessario: qd nihilominus si ponatur inesse: nihil eueniet propter id impossibile: alio mō dicitur contingens de necessario: diffinitū autem Aristoteles cōtingens: vt esset regula cognoscendo conuersiones: veluti diffinitū syllogismum vt talis diffinitio duceret intellectum in cognitionem syllogismorum: nominauit autem cōtingēs duplici nomine: quia sic et infra facit: et vt natura contingētis melius intelligeretur: definitum est ergo nomen contingētis non necessarij et non impossibilis: itaq; omnis p/positio de qua est verum dicere q/ non est necessaria et non impossibilis est contingens: quando autē dicimus nomen contingētis: quia contingenti necessario est nomen impositum: intelligimus contingens non necessarium nō impossibile: virtute illius vulgate regule: quando est nomen commune duobus: et vni illorum est nomen impositum: alteri nō: illud cui nō est nomē impositū nominatur nomine cōi. Quod autem cōtingens dicat de necessario ex affirmatiōibus et negatiōib; oppositis vt i secūdo de interpretatiōe dictū ē: manifestū ē: nā si p/positio eē: nō possibile eē: impossibile eē: et necesse nō eē: vel eadē sunt: vt sequitur se adiūtē et p/positiōib; dicte p/positiōes tertii ordinē: ergo et his opposita: p/positio eē: possibile eē: nō impossibile eē: nō necesse nō eē: aut eadem erūt: aut iutem sequentia: nam de quolibet aut affirmatio aut negatio vera: erit igitur cōtingens qd dicitur de necessario et aliquod cōtingēs erit quod dicitur de nō necessario et nō impossibile. i. q/ de quolibet ē affirmatio vel negatio vera: qd ad istā necesse ē eē: vel sequet ista: necesse ē nō esse: vel ista: non necesse est non esse: sed nō ista: necesse est nō eē: ergo ista: nō necesse est non esse: ergo et ista: cōtingēs eē sequet ad istā: necesse eē: et id pōt vocari p/tingēs

possibile: et contingens necessarium: possibile quate- nus conuertitur cum possibili: necessarium: quod dicitur de necessario: et ad ipsum sequitur: tamen si cum eo non conuertatur.

Item docet Aristoteles propositiones contingentis non necessarii conuerti secundum opposita qualitate: itaque negatiua conuertitur in affirmatiua et affirmatiua in negatiua: et in hac conuersione manet idem ordo terminorum: in alijs conuersionibus non sic euenit in quibus fit transpositio subiecti in predicatum et e contra: unde ista: omne b. contingit esse. a. conuertitur in istam: o. b. contingit non esse. a. et ista: aliqd. b. contingit esse. a. in hanc: aliquod. b. contingit non esse. a. si militer et ista: non omne. b. contingit esse. a. conuertitur in istam: non omne. b. contingit non esse. a. Et utriusque contingens: natum scilicet et indeterminatum conuertitur in oppositam qualitatem: verum contingens ut plurimum in contingens rarum: et contingens rarum in contingens ut in pluribus: at contingens indeterminatum conuertitur in contingens indeterminatum: contingens infinita et rara quauis syllogismi ex ipsis conuertuntur: a disciplinis tamen ipsis reuertuntur sed contingens nata in scientijs habent frequentem usum. In summa ergo inductum fuit caput decimum ut ostenderetur propositiones contingentis non necessarii conuerti secundum oppositas qualitates.

Auerrois Primo dicitur: et possibile in summa est hic id quod non est necessarium et cum ponitur inuentum: non accidit ex illo impossibile: et vult hic quod possibile est id quod comprehendit rem inuentam in actu et priuatum: et hoc secundum Albuminarem: sed non est verum: nam dum fortis non currit: possibile est fortis currere: et si ponatur quod fortis currit: hec propositio: fortis currit: est inuenta non impossibilis non necessaria: et per necessarium intelligit omnes intentiones de quibus dicitur necessarium: scilicet necessarium absolutum: et necessarium in relatione ad tempus quoddam: aut in preterito: aut presenti aut futuro: id est duplex est propositio necessaria: simpliciter videlicet et ex suppositione: sed non id dicitur necessarium de quo dicitur necessarium equiuoce quod est impossibile cuius definitionem non intendimus hic: nam ista propositio: non possibile est ut sit: ut istas duas impossibile est ut sit: necesse est ut non sit: et ita impossibile est necessarium equiuoce.

Item: in definitione possibilis sunt due partes: prima est: non est necessarium: quia Auerrois explanans ait: quod hec quidem sit definitio possibilis est manifestum ex eo quod non est possibile ut sint vera duo contradictoria simul: quia ius dicti nostri quod non possibile est ut sit: et impossibile ut sit: et necesse est ut non sit: est contradictorium dicti nostri: possibile est ut sit: et non impossibile est ut sit: et non de necessitate est ut non sit: quod est: quia horum quoddam sequitur quoddam: scilicet quia dictum nostrum: non possibile est ut sit: dictum nostrum: impossibile est ut sit: et dictum nostrum: necessarium est ut non sit: sicut sequitur dictum nostrum: possibile est ut sit: dictum nostrum: non impossibile est ut sit: et non necesse est ut non sit: et cum sit ita: et est unumquodque necessarium aut ut verificetur de eo negatiua aut affirmatiua: ergo de dicto nostro: possibile est ut sit: necesse est ut verificetur dictum nostrum: non de necessitate est: cum falsificetur de eo dictum nostrum: de necessitate est: et propter hoc conuertitur hoc donec dicamus: id est recte dicitur

mus: omne possibile non est necessarium: et quod non est necessarium est possibile.

Rursus Secunda pars definitionis talis erat: et cum ponitur inuentum non accidit ex illo in possibile: quia intendens Commentator declarare: ait: et ideo syllogizatur ut sit genus huius definitionis quod significat dictio illud quod est apprehensum inuentum et priuatum: et dicitur et dicitur nostrum non de necessitate: et erit quod addit in ea quod cum ponitur inuentum non sequitur ex eo impossibile: propter quod ex proprijs possibilis: non dicitur ex differentijs: et hec est sententia Albuminaris in tali definitione. i. creditur dicitur Auctor: quod ista propositio: Lato ambulat: est possibile: siue est vera: siue falsa: ideo dicitur apprehensum inuentum et priuatum erat genus possibilis: et illa particula: non de necessitate: erat differentia: nam propositio vera non necessaria est possibilis: et propositio falsa non de necessitate est possibilis. At Auerrois qui opinatur hanc propositionem: Lato ambulat non esse possibile: si Lato ambulet: dicitur: et sustinetur ut sit hoc dictum differentia vltima in definitione: et erit intellectum ex dicto non de necessitate. i. id quod non est inuentum: sed non est necessarium non inuentum: sed cum ponitur inuentum non accidit ex eo impossibile: eritque secundum hoc genus contingentis priuatum: et differentia que appropriat ipsum est cum ponitur inuentum non sequitur ex eo impossibile: per priuatum ergo Auerrois intelligit quod actu non est: omne possibile actu non est: sed non omne de quo est verum dicere: actu non est: est possibile.

Item: volens probare Auerrois quod propositiones possibilis conuertantur in oppositam qualitatem: ait: et demonstratio super hoc est quod possibile non est necessarium inuentum: et quod non est necessarium inuentum: non impossibile est ut non inueniatur et quod non impossibile est ut non inueniatur possibile est ut non inueniatur ergo quod possibile est ut inueniatur: possibile est ut non inueniatur: et quod possibile est ut non inueniatur: possibile est ut inueniatur: cum sit non necesse est ut non inueniatur: propositioes autem possibilis alie sunt equaliter: alie in pluribus alie in paucioribus.

Digressio.

Quia Commentator arbitratur propositionem possibilem: et propositionem de inesse illi cor- respondentem pugnare adinuicem: nam si Lato ambulat: falsa est ista propositio: possibile est Lato ambulare: et si non ambulet: falsum est quod sit possibile Lato ambulare: ideo ut mens eius intelligatur propono in primis hanc consequentiam: possibile est Lato ambulare: ergo possibile est ipsum non ambulare: sed ex antecedente inferitur: ergo Lato non ambulat: ex consequente: ergo Lato ambulat: ergo due propositiones contradictorie poterunt stare simul. Solutio est: in propositionibus possibilibus singularibus et particularibus et indefinitis: valet quidem consequentia ab affirmatiua de dicto ad negatiua de dicto: sed antecedenti correspondet sua de inesse: non autem consequenti: quod quidem consequens de possibili sumitur pro propositione de inesse: idem namque est dicere: possibile est Lato ambulare: ergo possibile est Lato ambulare: perinde ac si quis dicat: possibile est Lato ambulare: ergo Lato non ambulat. Item si possibile est omnem hominem currere: alius homo non currit: licet valeat

valeat ista propositio: possibile est omnem hominem currere: ergo possibile est nullum hominem currere. vnde omnia propositio vltima de possibili conuertitur in possibile positum actu: ut hec: possibile est omnem hominem ambulare: conuertitur in ista: possibile est aliquem hominem non ambulare: siue ponatur quod nullus homo ambulet: siue quod aliquis homo ambulet: et aliter quod homo non ambulet: aliter conuertitur in sua priuata ut positum in actu: aliter conuertitur in illas non ut positum in actu sed ut possibilem: si. n. nullus homo ambulet: hec: possibile est omnem hominem ambulare: conuertitur in istam: possibile est nullum hominem ambulare: veluti in propositionem positam actu: at aliquo homine soluz non ambulante: conuertitur in istas: possibile est nullum hominem ambulare: veluti in propositionem possibilem non positam actu: quare propositio particularis de possibili conuertitur in particulari opposite qualitatis de possibili positum actu: vltima autem de possibili conuertitur in vltima opposite qualitatis: aliter pro possibili actu positum: aliquando pro possibili dictum ab inesse.

Caput undecimum.



Donia autem pro-

gere. Sententia huius capituli quod in scribitur de syllogismis ex puris contingentijs in priua figura stat in istis istus propositio: o. b. contingit inesse a. duplex sensus intelligitur: primus est: o. cui contingit inesse. b. contingit inesse. a. et iste sensus deseruit vniuersi gnationi syllogismorum de contingentijs: alius est o. cui inesse. b. contingit inesse. a. et iste sensus satisfacit syllogismis mixtis: nunc ex absolutis: nunc ex necessarijs: vnde istus: albus contingit esse nigrum: vnde sensus est: quod est albus contingit esse nigrum: alius sensus est: illi cui contingit inesse nigrum contingit inesse albus: neque talis propositio: o. b. contingit esse a. pro dicto sensus esse sententia est multiplex: si illis sensibus apprehenduntur modi accipiendi minores sub maiori.

Item ait: Ambabus premijs vltibus affirmatiuis de contingentijs: conclusio efficitur vltis affirmatiua de contingentijs. Maiore negatiua et minore affirmatiua vlti conclusio est vltis negatiua de contingentijs: at minore negatiua aut vltisque premissis negatiuis aut non sit syllogismus aut sit quidem sed non perfectus: namque conuersione redduntur perfecti: sicut sententijs in combinatione particularibus. Maiore particulari seu indefinita: cui non conuertantur propositioes particulares in oppositam quantitatem: nihil propositio colligitur.

Auerrois dicitur: et est cautela bona in illa arte: quod est: quod querens iam intendit ut concedant ei propositiones affirmatiue de eo quod est si plus ad concludendum ex eis affirmatiua secundum plus: si timet manifestare in questione propositiones quibus conclusio est: in conclusionibus: ne forte non concedat ei rudes quare quod negatiuas eorum si minus: et non estimabit rudes quod sequitur ex hoc: et concedet eas. Item ait: Et dicitur Themistius in hoc quod his quatuor modis imperfectis non est utilitas penitus: quod si sunt negatiue propositio secundum plus conuertuntur in affirmatiuas secundum minus: quod non recipiunt in artibus: oino: et si sunt secundum minus: non conuertuntur in artibus: quod agunt quodones. et hoc dicitur Themistius et vana: quod ita ostendimus modum quo agunt in arte topice: hic

cessimus quod propositioes secundum minus non agunt: quod si se est ut sit ille quod dicitur de hac materia idigens actio ipsa: et ipse socius sciencie diuine. i. diuinationis. Tractat namque diuinationes de illo quod est secundum minus.

Contra videtur quod iste syllogismus valeat nullum. b. contingit esse. a. Quoddam. c. non contingit esse. b. ergo quoddam. c. non contingit esse. a. nam quod sequitur ad sequens et ad antecedens: si minore affirmatiua sequitur conclusio: ergo et minore negatiua quod sequitur ad affirmatiua. Solutio est: antecedens et sequens sunt in triplici dicitur: quod dicitur ipse eadem essentia: ut homo et animal: alia sunt quod non importat eadem essentia: vnde tamen sequitur ad aliud: ut homo et risibile: quoddam est antecedens et sequens quod sunt opposita: si nam exprimitur vnde tertij: primis duobus modis quod sequitur ad sequens sequitur ad antecedens: non tamen tertio modo.

Item gnatio syllogismorum de contingentijs non possunt esse termini quorum duo. i. extrema sunt dispersa: vel sint in eodem predicamento et sequenter se habentia: et medij sit accedens: vnde non valet: o. albus contingit esse animal: o. omne hominem contingit esse albus: ergo. Sicut non valet: contingit esse albus lapide: contingit esse omne hominem esse albus: ergo: voluerunt tamen alij prelatos syllogismos esse bonos: et disperat respectu alicuius tertij coposibilis: et hominem et animal respectu alicuius tertij dissolubilia esse: imo fortasse impossibilia respectu huius secundum de intentionis genus.

Caput duodecimum.



I autem hec quidem.

Sententia huius capituli quod in scribitur de syllogismis ex vna absoluta et altera contingente in priua figura: et stat in istis istus propositio: o. b. contingit inesse a. duplex sensus intelligitur: primus est: o. cui contingit inesse. b. contingit inesse. a. et iste sensus deseruit vniuersi gnationi syllogismorum de contingentijs: alius est o. cui inesse. b. contingit inesse. a. et iste sensus satisfacit syllogismis mixtis: nunc ex absolutis: nunc ex necessarijs: vnde istus: albus contingit esse nigrum: vnde sensus est: quod est albus contingit esse nigrum: alius sensus est: illi cui contingit inesse nigrum contingit inesse albus: neque talis propositio: o. b. contingit esse a. pro dicto sensus esse sententia est multiplex: si illis sensibus apprehenduntur modi accipiendi minores sub maiori.

Item ait: Ambabus premijs vltibus affirmatiuis de contingentijs: conclusio efficitur vltis affirmatiua de contingentijs. Maiore negatiua et minore affirmatiua vlti conclusio est vltis negatiua de contingentijs: at minore negatiua aut vltisque premissis negatiuis aut non sit syllogismus aut sit quidem sed non perfectus: namque conuersione redduntur perfecti: sicut sententijs in combinatione particularibus. Maiore particulari seu indefinita: cui non conuertantur propositioes particulares in oppositam quantitatem: nihil propositio colligitur.

Auerrois dicitur: et est cautela bona in illa arte: quod est: quod querens iam intendit ut concedant ei propositiones affirmatiue de eo quod est si plus ad concludendum ex eis affirmatiua secundum plus: si timet manifestare in questione propositiones quibus conclusio est: in conclusionibus: ne forte non concedat ei rudes quare quod negatiuas eorum si minus: et non estimabit rudes quod sequitur ex hoc: et concedet eas. Item ait: Et dicitur Themistius in hoc quod his quatuor modis imperfectis non est utilitas penitus: quod si sunt negatiue propositio secundum plus conuertuntur in affirmatiuas secundum minus: quod non recipiunt in artibus: oino: et si sunt secundum minus: non conuertuntur in artibus: quod agunt quodones. et hoc dicitur Themistius et vana: quod ita ostendimus modum quo agunt in arte topice: hic

Rursus prosequitur formans hunc syllogismum: o. b. contingit esse. a. contingit esse. c. ergo. b.

De missionis existentis continget

Contingens contingens possibile

- aut

ergo contingit omne. c. esse. a. quod si ita non fuerit non contingat ergo omni. c. inesse. a. et ponatur minor inesse. o. c. est. b. et licet hoc sit falsum: non tamen impossibile: formet ergo syllogismus per tertiam figuram talis: non contingit o. c. esse. a. o. c. est. b. ergo non o. c. b. contingit esse. a. sed positum erat o. b. contingere inesse a. nam o. b. inerat. a. continget igitur o. b. esse. a. et non contingit o. b. esse. a. quod est impossibile: ergo in priori combinatio concludit: ergo contingit o. c. esse. a. et hoc ne potest falso non impossibile sequatur falsum impossibile: vnde iste syllogismus non contingit o. c. esse. a. o. c. est. b. ergo non o. b. contingit esse. a. est in quinto tertie figure ex maiori particulari necessaria privativa et vltima affirmativa absoluta simpliciter: nam non contingere et necessarium non esse vel equalent vel consequuntur se adinvicem et syllogismus et equalens est talis: Quodda. c. necesse est non esse. a. o. c. est. b. ergo quodda. b. necesse est non esse. a. Item per primam figuram id quod ostendit potest ponentes. b. inesse. c. id est o. c. est. b. quod est positum est: o. b. est. a. ergo contingit o. b. esse. a. g. o. c. contingit esse. a. sed positum erat: non o. c. contingit esse. a. ergo necesse est per absolutam ut est absoluta simpliciter: non ut huc: quod sumpta maiore absoluta tpe determinato et ut necesse dantur termini ex necessitate nulli inesse: et o. i. ex necessitate inesse: ubi ergo maior accipiat de inesse que tpe sit determinata: aliqui sequitur verum aliqui infertur falsum: Alexander per propositionem de inesse non determinat tpe non eam intelligit que sit necessaria: sed ea que per minoris est possibile positum in actu non deponit veritatem: verbi causa: si quis dicat: o. e. grammaticus deambulat: contingit o. e. m. h. o. i. e. m. e. e. grammaticus: hec quod si ponat inesse non per hoc destruit veritatem maioris propositionis de inesse et propterea talis propositio vocat non determinata tpe: si autem dicat: o. e. quod movetur est homo: o. e. m. equum contingit moveri: maior est tpe determinata: quod minore positum inesse: maior suam deponit veritatem: euenit autem hoc semper cum medio termino potest excedere maius extremum.

Amplius inquit Aristoteles colligit hec illatio nullum. b. esse. a. contingit o. c. esse. b. ergo contingit nullum. c. esse. a. o. c. est. b. ergo non contingit aliquid. b. non esse. a. g. aliquid. b. necesse est esse. a. hoc autem impossibile: nam positum erat: nullum. b. esse. a. g. positum istis premissis: nullum. b. esse. a. contingit o. c. esse. b. euenit ex necessitate: ut contingat nullum. c. esse. a. positum. n. falso impossibile est quod accidit et non per positum est per oppositum conclusionis. Et per syllogismus non est contingens vnde dicitur superius: si contingit nullum inesse id est vnde ac nulli ex necessitate inesse: hec. n. nulli ex necessitate inesse est dicitur facte hypotesis: si quidem hypotesis scilicet: non contingit nullum. c. esse. a. vnde istam: ex necessitate aliquid. c. est. a. vnde sunt isti duo syllogismi equalentes: non contingit nullum. c. esse. a. o. c. est. b. ergo quodda. b. non contingit nullum. c. esse. a. Item: quodda. c. necessarium est esse. a. o. c. est. b. ergo quodda. b. necessarium est esse. a. Item: et ex terminis ostendit conclusionem non effici contingente per dicitur de diffinitio: nam dantur termini ex necessitate nulli et non semper conclusio erit negatiua necessaria: g. conclusio in tali combinatio erit contingens quod equalent nulli aut non o. i. ex necessitate: subiungit autem Aristoteles: melius autem sumemus terminos. Tum quod dicitur: o. e. quod movetur est homo: si nihil aliud movetur: nam id impossibile est: per se lum quod necessarium movetur. Tum quod assumptus istos tres terminos: moueri: scilicet: homo: et non vnde sumi iste terminus scilicet iste terminus scilicet. Manifestum est ergo

Alexander

esens syllogismus non est contingens nisi diffinitio

existens premissis vnde altera de inesse: altera de contingenti: minor de contingenti semper efficit syllogismus: vnde aliter quod ex eisdem: cum minor est affirmatiua: alius vero conuersa propositione: quando minor est negatiua: at si minor sit negatiua de inesse: nihil priorius colligitur.

Postremo ait: maiore vltima de contingenti siue affirmatiua siue negatiua et minore de inesse affirmatiua reddidit: conclusio de contingenti et regulatur talis syllogismus per dicitur de o. i. aut nullo. Maiore autem vltima de inesse et minore particulari de contingenti: siue ambe premissa fuerint affirmatiue siue negatiue siue vna affirmatiua et alia negatiua: semper deducitur conclusio de contingenti non secundum dictam assignationem: et fit syllogismus imperfectus: non regulatus per dicitur de o. i. aut nullo: at minore negatiua de inesse: qualitercumque maior disponat de contingenti nunquam erit syllogismus: et si militer maiore existente particulari siue de inesse siue de contingenti: qualitercumque minor disponat nullo pacto fit syllogismus.

Auerrois pro dicit. Si est maior possibilis et minor absoluta: syllogismus est perfectus secundum dicitur de o. i. si quia maior est de inesse et minor possibilis syllogismi concludentes in hac figura in hac mixtura erunt imperfecti. i. non manifeste conclusionis per dicitur de o. i. et erit conclusio affirmatiua ex eis possibilis siue vltima sit aut particularis: et negatiua: aut erit possibilis: aut erit necessaria: siue particularis sit: aut vltima. i. maiore absoluta negatiua et minore possibilis aliqui sequitur conclusio necessaria: aliqui possibilis: at maiore absoluta affirmatiua et minore possibilis sequitur conclusio possibilis: hi tamen syllogismi sunt imperfecti non regulati per dicitur de o. i. aut nullo.

Item ait istum syllogismus esse perfectum: o. e. g. est. b. in actu: o. e. quod est. b. e. a. contingit: g. o. e. g. est. a. contingit: quod est. i. non est: quod itentio vnde in: o. e. quod est. b. e. a. contingit: et hec. i. o. e. quod est. b. i. potentia aut in actu e. a. contingit: quod est: quod hec conditio dicitur de o. i. accepti in propositione maiore possibilis dicitur per diuersitatem conditionis dicitur de o. i. accepti in maiore inuenta aut necessaria: quod est: quod cum diximus o. e. b. e. a. i. actu aut necessario est manifestum quod in multis materiis sunt vere hypoteses dicitur de o. i. quod est. b. in actu tamen: veluti cum dicitur: o. i. s. h. o. abulat: o. i. s. h. o. e. rationalis: subiecta hanc propositionem verificant pro huius actu tamen: at est aliqua propositio necessaria cuius subiectum verificat pro supposito actu et pro supposito potentia: sicut cum dicimus: o. e. motus est corpus: est. n. motum actu corpus. Sicut motus potentia quod est quod est corpus: e. o. ergo est in necessaria et absoluta propositione ut sit predicatum inuentum et quod est in actu terminus medius. s. ut sit inuentum aut necessario aut in actu o. i. quod est. b. in actu: et propterea dicitur Aristoteles in hac mixtura quod quia maior est absoluta et minor possibilis quod syllogismi erunt imperfecti: quod minor cum est possibilis et maior absoluta aut necessaria non apprehendit eas dicitur de o. i. conditio in o. i. ma: et ratio est: nam per maiorem denotatur quod. a. dicitur de o. i. quod est actu. b. sed si minor est possibilis: iam in minore accipitur quod. g. non est actu. b. ergo minor non est sub maiore: ergo oportet inquit Auerrois ut dimittatur id quod concludit in quadam ma: sicut dimittit conclusio duarum affirmatiuarum in secunda figura: quod dicitur concludit in quadam ma. Sed in propositione possibilis est res diuersa ab hoc: scilicet quia in omni materia est verum: ut sit. a. dictum contingenter de omni quod est b. in potentia aut in actu: quod est: quia dictum nostrum: omne

omne quod est homo possibile est ut ambulet: verificat de omni quod est homo in potentia et homo in actu. Sensus ergo est: sub maiore propositione possibilis potest accipi omnes minores diuersorum modorum: absoluta vnde necessaria et possibilis: nam si. a. predicat de. b. possibiliter: predicat et possibiliter de o. i. quod est actu. b. in actu: aut necessario aut contingenter: sed si maior sit necessaria aut inuenta et minor possibilis efficit syllogismus non regulatus per dicitur de o. i. aut nullo: quod conditio dicitur de o. i. predicat tione absolute vere in o. i. ma est de reb' inuentis in actu non in potentia: vnde cum posuerim quod o. e. b. est. a. in actu. i. o. e. quod est. b. in actu est. a. in actu: et cum adiuxerimus et quod. g. est. b. contingit: est manifestum quod. g. non intrat sub conditione dicitur de omni.

Kursus formatur iste syllogismus: o. e. b. est. a. in actu: o. e. g. contingit est. b. ergo o. e. g. possibiliter est. a. et declarat quod semper sequitur conclusio possibilis per syllogismus dicitur de o. i. impossibile: et accidit quod dicitur de o. i. ut sit concludens hoc modo. s. quod non concludit aliqui affirmatiua necessariam aliqui negatiua necessariam secundum dicitur de syllogismo: non concludit: aduertendum tamen est quod dicitur de o. i. absolute subiecto. s. de qua testificat sensus quod inuentur predicatum eius in oibus subiectis in o. i. tpe aut plurimo eius: et he sunt propositioes quod oriuntur. i. sciuntur ex inductione in qua inducunt oia particularia: sicut est quod ois coruus est niger: et ois nix alba: et dicitur iter istas et necessarias est quod in istis cogitatur esse possibile privatione ipsarum in tpe futuro: sed in necessariis non cogitatur illud in corde potest. n. intelligi coruus niger can dore: et absoluta in qua non certificatur. i. scilicet predicatum vltimum nisi in minimo tpe: cum accipit maior absoluta et minor possibilis: concludit quod dicitur aliqui affirmatiua: aliqui negatiua: cuius causa est: quod hec absoluta verificatur quod dicitur in tpe potest: et minor ex eo quod est possibilis non continet sub maiore: cum sit possibile id quod est inuentum in tpe futuro et hec est intentio Aristotelis apud me ut sint propositiones vles vere accepte secundum tria tpe. Quod non putat Albumasar de hoc precepto quod ipsius est in intentione dicitur de o. i. quod non est possibile ut inueniatur dictum de o. i. in propositione maiore inuenta verum quod est in tribus tpebus nisi in quadam ma que est illa in qua verificat quod. a. est inuentum in actu o. i. quod est. b. in actu vel in potentia: et cum inuenit res cum hac dispositione et coposito ex illo erit concludens secundum dicitur de o. i. quod Aristoteles dicebat Albumasar ut non agerentur propositiones absolute nisi in hac ma in qua. a. est in o. i. quod est. b. actu vel potentia. Contra Albumasarem dicit Auerrois. Quid ergo cogitavit Albumasar: quia iam dixit Aristoteles quod est non concludens secundum dicitur de o. i. s. absoluta cum miscet cum possibilis: et ostendit ipsam concludere per dicitur de o. i. vult Aristoteles quod maiore absoluta et minore possibilis: efficeret syllogismus non regulatus per dicitur de o. i. aut nullo: cuius tamen oppositum sentiebat Albumasar: et quod cogitavit quod dixit in eo: et quod concludit affirmatiua quod et negatiua quandoque: ergo oportet ut sit hic absoluta preter absolutam de qua ostendit quod concludit per vltima dicitur et sic causa negatiua siue a conclusionem ex ea secundum dicitur de o. i. conuenit esse vera in quadam ma non in omni. i. cum Aristoteles dixit conclusionem non sequitur maiore absoluta et minore possibilis: de absoluta ut nunc intellexit: et quando ex maiore absoluta et minore possibilis nascitur conclusio possibilis: maior est inuenta et de inesse non determinata tpe. Nec est

hic preceptum etiam de eo quod intenditur ex eo ut propositio inuenta apud eum sit illa que apprehendit necessariam et possibilem: sicut intendit ex eo et hemistius: quoniam ista propositio: scilicet absoluta que est secundum hanc dispositionem non habet esse extra iam. i. non erit aliquid propositio absoluta quod de illa sit verum dicere aut est necessaria aut possibilis: per propositionem ergo de inesse ineligitur et hemistius eodem ad inesse ut nunc: et ad inesse simpliciter.

Amplius intendes Auerrois ostendere nam propositionum: ait: et intentio Aristoteles. est numerare modos propositionum inuenturum species entis aut species scitorum primorum. i. propositio hanc rationem terminorum quod sit necessaria vel absoluta vel possibilis vnde eorum quod sunt: quod sunt tantum: quod sunt necessaria quod sunt possibilis. Insuper eorum quod vere scimus non per altud: quod scimus inesse subiecto tantum: quod in se essent necessaria aut possibilis: sed non sciuntur a nobis esse talia sine demonstratione: quod scimus inesse subiecto ex necessitate: quod vere scimus esse possibilis: et si est quidem intentio Aristotelis in modis propositionum numerare differentias propositionum ex modis entis et non scitorum non confert absoluta secundum finem et hec phrasit et hemistius: et si vult connumerare ex parte scitorum primorum que sunt nobis per nam dicitur quod multa sunt in quibus scimus quod predicatum inest subiecto et ignoramus an necessario an contingenter: et vnde est ut sit intentio in absoluta due res simul. s. absoluta secundum essentiam et absoluta secundum essentiam et scientiam: et illa est quod diffinitiuus: veluti est ista: ois coruus est niger: o. e. cur res mouet. Concludit et Auerrois. cum res est ita opus ut sit absoluta accepta hic illa que non appropinquat tpe absolute alio tpe: et equaliter sciat ex re ipsi quod ipsa non sit necessaria: aut ignoret illud.

Iterum deficit textus Aristoteles. cuius sensus est: eodem modo sequitur conclusio negatiua: sit quod propositio vltima maior negatiua absoluta et minor vltima affirmatiua possibilis: dico igitur quod concludit negatiua possibilis equo. s. que dicitur de possibili et necessario: in summa ergo declaratum est quod maiore possibilis et minore absoluta efficit syllogismus perfectus: maiore absoluta: minore possibilis imperfectus.

Digressio.

Que in syllogismo mixtis magna faciunt difficultate sunt: nam sepe numero aspiciuntur modum conclusionis sequi modum maioris propositionis: sepe minoris: quod quod modus conclusionis non est ex modis propositionum acceptarum in ipso syllogismo. Item: maiore absoluta affirmatiua: minore possibilis: semper conclusio est possibilis: at maiore negatiua absoluta et minore possibilis: aliqui conclusio est negatiua possibilis: aliqui negatiua necessaria. Amplius maiore necessaria affirmatiua: minore possibilis: conclusio est possibilis: sed maiore negatiua necessaria: minore possibilis: conclusio aliqui erit negatiua possibilis: aliqui negatiua absoluta: et si paruum et difficile sit hoc casus inuestigare: id tamen fieri potest. Et propterea obseruandum est: ut Auerrois dicitur in questione libri priorum: quod conclusio vltima vel est per cam vltimatis: vel per cam continuationis: per vltimatis intelligit: quod dicitur de o. i. continet modum propositionis minoris: per continuationem: quod dicitur de o. i. est: ut sit terminus medius predicatus affirmatiue super minore tantum: absque hoc quod continueat dicitur de o. i. modum propositionis minoris: sed continet generum tamen et est affirmatio tantum. i. opus est ut minor in prima figura

fit affirmatiua: at pot esse affirmatiua & comprehensa sub maiori: & tunc efficitur syllogismus perfectus regulatus per dici de omni aut nullo: & dicitur conclusio colligi per cam vniuersalitatis: & potest esse minor affirmatiua tm: non comprehensa sub maiore ppositiōe: & tunc efficit syllogism⁹ imperfectus: nō regulatus per dici de omni aut nullo: & vocatur conclusio per causam cōtinuationis: dicit autem minor de pēdere a maiori ppositiōe: quādo minor extremitas sumitur fm modū quo supponit medius terminus in maiore ppositiōe: his stantibus propono duas ppositiōes prima est: modus cōclusionis deducte per cam vltatis insequitur semper modus maioris ppositiōis: vnde maiore necessaria & minore absoluta: conclusio cōclusio est absoluta: maiore possibilis: minore absoluta aut necessaria: cōclusio est possibilis: minore absoluta dicit dependere a maiore necessaria: mior necessaria a maiore absoluta: q: valet ista cōsequētia: istud est subiectū ppositiōis necessarie aut absolute ergo predicatū verificat de his que actu sunt sub illo subiecto: minor absoluta & necessaria dependet a possibili: quia colligit ista sequella: istud est subiectus ppositiōis possibilis ergo predicatū verificatur de omni eo quod est sub subiecto actu: & sub subiecto potentia: cōstat ergo qm in syllogismis mixtis perfectis regulatis per dici de omni aut nullo semper conclusio comitatur modum ppositiōis maioris: siue maior ppositio sit pfectior: minore: siue vltior.

Secunda ppositio sit talis: modus conclusionis deducte p cam ptiuationis nō insequit modū maioris ppositiōis: & sepe neqz maioris neqz minoris: vñ in ptiuatōe pfecta: que est cū sunt due ppositiōes affirmatiue: si maior sit absoluta & minor possibilis: conclusio est possibilis: nō absoluta: nō necessaria: naz si. a. p dicit de toto. b. absolute: & .b. d toto. c. possibiliter: p dicit ab. a. de toto. c. possibiliter: nō absolute: non ex necessitate: qñ eniz maior est possibilis & minor absoluta: maior extremitas predicat de minori extremo in cōclusionē: eo mō quo predicat de toto in maiore: qñ aut maior est absoluta & minor possibilis: predicat mai⁹ extremitas de minori in cōclusionē eo mō quo medius terminus predicat de minori extremitate in maiore ppositiōe. Similiter si maior sit necessaria affirmatiua: & minor possibilis affirmatiua: efficit conclusio possibilis: in syllogismis ergo imperfectis fm cōtinuationem pfecta. i. affirmatiuis cōclusio insequit debilitatem pmissam. Sed syllogismi negatiui in qbus cōtinuatio est imperfecta qz maior ppo est negatiua & negatiua est remotio p dictionis: si maior sit negatiua absoluta & minor possibilis: cōclusio aliquādo est possibilis vera negatiua: & aliquādo necessaria negatiua: & ita cōcludit modus cōclusionis qui non est ex modis pmissarū acceptarū in ipso syllogismo: negatiua absoluta etiam sequebatur sed ex vniuersalitate: inducte autē fuerunt cōclusiones que inferēbatur per viam cōtinuationis. Et si maior sit negatiua necessaria: & minor affirmatiua possibilis: aliquādo cōcluditur cōclusio negatiua absoluta: & aliquādo negatiua possibilis fm ptiuatōes imperfectas: necessaria negatiua pcludit p viā cōtinuatōis: in suā g vel est mixtio in qua inuenit semp intentio vltatis: vel nō inuenitur in ea semp: si sic: modus cōclusionis

sequitur modū maioris ppositiōis: si nō inuenitur semper intentio vniuersalitatis: sed ptiuatō: si sit perfecta: modus cōclusionis sequit modus magis diminutū duarū pmissarū: si sit imperfecta: tūc modus cōclusionis aliquādo sequit modū magis diminutū duarū pmissarū: aliquādo modus cōclusionis nō ē pueniens alicui duorū modorū duarū ppositiōnū syllogismi: hec de digressionē.

Caput decimūterciū.



Dando autē hec.

Sententia huius capituli qd intulatur de syllogismis mixtis ex vna de cōtingenti & vna de necessaria in prima figura stat in hoc. Maiore possibilis & minore necessaria: conclusio reddat possibilis: nō absoluta. Maiore affirmatiua necessaria & minore possibilis: efficitur conclusio possibilis. Maiore negatiua necessaria & minore possibilis: cōclusio reddat negatiua possibilis & negatiua absoluta. Dicit autē Aristoteles: quando aut ptiuatius fuerit d necessaria. i. qñ maior fuerit negatiua necessaria & altera cōtingens: conclusio erit & cōtingentis non inesse. i. negatiua possibilis & pariter nō inesse. i. negatiua absoluta: siue minores sint vniuersales siue nō vniuersales: accipiendum est aut cōtingens nō inesse vt tantum valet quātū nō necesse esse: si quidē eius qd est ex necessitate nō inesse minime erit syllogismus: sed hui⁹ qd est nō ex necessitate inesse: siue cōtingere nō inesse: aliud. n. est nō ex necessitate inesse: aliud ex necessitate nō inesse. Est ergo iste syllogismus imperfect⁹ nō regulatus p dici de oi: omne. b. ex necessitate est. a. oē. c. ptingit esse. b. ergo oē. c. ptingit esse. a. p dicitur aut syllogismus sumendo oppositū cōclusionis cū minor posita inesse inferendo oppositū maioris: b p dicit. Necessē est aliquod. c. non esse. a. oē. c. ē. b. ergo necesse ē aliquod. b. nō esse. a. vel ergo aliquod. b. nō esse. a. Ex opposito quoqz cōclusionis cū maiori deditur oppositū minoris: oē. b. ex necessitate ē. a. necesse est aliquod. c. nō esse. a. ergo necesse ē aliquod. c. nō esse. b. Et iste syllogismus pfectus existit regulat⁹ p dici de omni: ptingit omne. b. esse. a. oē. c. ex necessitate est. b. ergo omne. c. ptingit esse. a. & non pcludit conclusio absoluta: hec scilicet: oē. c. est. a.

Item ait: iste syllogismus ē imperfectus nō regulatus p dici d nullo: nullū. b. ex necessitate est. a. oē. c. ptingit esse. b. ergo nullus. c. est. a. qd si ita nō fuerit: ponatur aut oi. i. contrariū aut alicui. i. contradictoriū: & formatur iste syllogismus: nullum a. ex necessitate est. b. aliquod. c. ē. a. ergo aliquod. c. ex necessitate non ē. b. tamen supponebatur omni. c. cōtingere inesse. b. id aut impossibile: vt oē. c. ptingat esse. b. & aliquod. c. necesse sit nō esse. b. ergo ista cōclusio colligebat: nullū. c. est. a. imēdiate: ergo mediate ista: cōtingit nullū. c. esse. a. nā cōtingere nō inesse comitatur eā que est nō inesse: & cōtingere eē eam que est inesse: si. n. c. est. a. cōtingit. c. ē. a. si. c. ū est. a. c. cōtingit nō eē. a. capiēdo ptingens pro possibili. Et iste syllogismus existit regulatus per dici d nullo: nullū. b. cōtingit esse. a. omne. c. ex necessitate est. b. ergo nullū. c. cōtingit esse. a. & non pcludit ergo nullum. c. est. a. nam & ppositio sic sumpta est que est

que est ad maiorem extremitatē: quando autem syllogismus regulat per dici de omni aut nullo: modus conclusionis sequitur modum maioris ppositiōis. Et ista verba: & ad impossibile non est ducere. nam si ponatur. a. inesse vlli. c. positū autem est & a. nulli b. cōtingere inesse: nihil accidit per hoc impossibile: exponit Albertus dicens: & istum syllogismū nō cōtingit ducere ad impossibile: si accipiatur conclusio de inesse: illa enim est hec: nullum. c. est. a. cuius opposita est hec: aliquod. c. est. a. in ea enim ponitur a. nonnulli. c. inesse: positum est autem in maiori ppositiōe qz a cōtingit nulli. b. inesse: ex his autem duabus simul iunctis nihil sequitur impossibile qd destruat minore & sic ad impossibile non est ducere: vnde si ponatur qz ista concludat: nullū. c. est. a. ergo ex opposito conclusionis cū ea de cōtingenti: cōtingit ad impossibile ducere: at his suppositis non cōtingit ad impossibile ducere. nā sumpto alicui. c. inesse. a. quia conuertit aliquod. a. erit. c. cui adiūgat: nullū. b. cōtingit esse. a. nullo pacto fit syllogismus ergo non accidit aliquid impossibile.

Item ait: Si minor ppositio fuerit negatiua cōtingens & maior necessaria: conuersa minori in oppositū qualitate erit syllogismus: at minore negatiua de necessario & ambab⁹ negatiuis supposito qz minor sit negatiua de necessario nihil colligit: & sicut in vltibus syllogismis dictū est ī particularib⁹ quoqz res ita se habet: naz iste syllogismus valet: nullū. b. ex necessitate est. a. cōtingit ali quod. c. esse. b. ergo aliquod. c. non est. a. nā ex opposito conclusionis cū conuersa maioris inferitur oppositum minoris: formādo hūc syllogismū: nullū. a. necessario ē. b. oē. c. est. a. ergo nullus. c. ex necessitate ē b. sed positum erat: aliquod. c. cōtingit esse. b. ergo colliget conclusio eius quod est non inesse. Et si affirmatiua particularis fuerit necessaria & maior cōtingens: nō erit conclusio absoluta. Sicut si vltis affirmatiua fuerit necessaria & minor possibilis non erit syllogismus eius quod est inesse. Et si minor sit vltis & maior particularis necessaria nullus fit syllogismus: similiter & si maior sit particularis cōtingens: nihil proorsus colligitur: constat ergo qz ppositiōes absolute & necessarie miscent cōz possibilis eodē modo: preter qz maior absoluta negatiua & minore possibilis efficitur conclusio possibilis: sed ptiuatia necessaria maiore & minore de cōtingenti & ptiuatia possibilis & negatiua absoluta sequebatur: perspicuum tamen est huiusmodi syllogismos omnes quorū maiores sunt aut absolute aut necessarie & minores posibles esse imperfectos.

Queris dicit: & nō dicit qz hic sit syllogismus cōcludēs negatiua necessaria: qz illud est p dicitur: & cū inueniat in quadam mā syllogism⁹ cōcludēs negatiua necessaria: qz preter negatiua necessaria cōcluditur vlt alia cōclusio: quē admodū nō dicit qz hic est syllogismus cōcludēs affirmatiua necessaria: quādo illud etiam ē particulare in quadā materia sicut est dispositio in cōcludēdo in secūda figura affirmatiua: & hoc ē qz paulo post iquit: si maior sit necessaria negatiua: & minor possibilis erit quidē syllogismus cōcludēs imperfect⁹ & cōcludit duas cōclusiones: quarū vna est negatiua absoluta: & alia negatiua possibilis: & nō dicit qz cōcludat negatiua necessaria: cum illud quidē sit possibile: cum est extremitas minor intrās in potētia sub

medio & illud nō verificatur nisi in quadam mā sub medio: dicitur. n. de omni in pōne necessaria est qz a. fit predicatū de omni eo qd est. b. in actu: nō in potentia. Dicitur de nullo qz predicatū remoueat ab omni eo qd est. b. in actu nō in potētia: & in quadam materia predicatū pōnis necessarie p dicitur de omni eo qd est sub subiecto actu & potētia. Sicut & remoueat ab omni qd est sub medio actu & potētia.

Caput decimūquartū.



N secūda autē figura.

Sententia huius capituli qd inscribit de syllogismis ex puris de cōtingenti in scda figura stat in hoc. Ex puris cōtingentibus nullus fit syllogismus. Existēte affirmatiua absoluta aut necessaria & negatiua cōtingenti: nihil cōcluditur: sed negatiua de inesse aut necessaria & affirmatiua de cōtingenti aliqd colligit: verū cūz efficit cōclusio cōtingens: accipiēduz est cōtingens qd eō ē necessario & nō necessario: vnde cū in scda figura oporteat esse alteram pmissarū pure negatiua: & negatiue de ptingenti nō sint vere negatiue: sed negatiue absolute & negatiue necessarie sint pure negatiue: ppter ea ex puris ptingentib⁹ in scda figura nihil cōcludit: neqz affirmatiua existēte absoluta aut necessaria fiet syllogismus.

Item intendens Aristoteles ostēdere syllogismū scde figure ex puris cōtingentibus p fici nō posse p cōuersionē: neqz p dductionē ad impossibile: demōstrat vltē ptiuatū de cōtingenti nō cōuerti in terminis: si. n. valeret ista cōsequētia: cōtingit nullus. b. esse. a. ergo ptingit nullus. a. esse. b. vltis affirmatiua de cōtingenti in terminis ptereret: hoc aut falsū est: nam nō opz si p dicitur alicui subiecto omni ptingat inesse: & subiectū illi p dicitur omni cōtingere inesse: deducat aut hec psequētia: vltis negatiua de cōtingenti cōuertit in terminis ergo & vniuersalis affirmatiua: hoc pacto: cōtingit omne. b. eē a. ergo cōtingit nullus. b. esse. a. ergo p aduersariuz: cōtingit nullus. a. esse. b. ergo cōtingit omne. a. eē. b. ergo de primo ad vltimū: cōtingit oē. b. esse. a. ergo cōtingit oē. a. esse. b. Et nō valet ista cōsequētia: cōtingit nullus hōiem esse albus: ergo cōtingit nullus albus esse hōiem: quedam. n. alba necesse est nō esse hōiem: necessarius aut scilz nō esse: minime cōtingēter erat. Et nec ex impossibili ostēditur cōuerti. Et si quis pbet hāc psequētia: valere: cōtingit nullū. b. esse. a. ergo ptingit nullus. a. esse. b. nam si nō sequit stabit cōtradictoriū psequētis cum antecēdēte: ergo hec stabit simul: cōtingit nullus. b. esse. a. non cōtingit nullus. a. esse. b. Sed cōtra: hec ppositio: nō ptingit nullum. a. esse. b. equialet hūc: ex necessitate aliqd. b. est. a. & hec: ex necessitate aliqd. b. est. a. nō pot stare cūz hac: cōtingit nullus. b. esse. a. ergo psequētia primo formata videt esse pbata p syllogismū ad impossibile. Solut hāc vltiosaz ratiocinatōez Aristoteles dicit: nō. n. si. a. nō ptingit nulli. b. necesse est alicui inesse: nam nō ptingere nulli: duplīciter dicit: vno mō id verū ē: si alicui ex necessitate inest: altero mō si ex necessitate nō inest alicui. i. ista psequētia nō colligit: nō ptingit nullus. a. esse. b. ergo ex necessitate aliqd. b. est. a. sup ptiota. k

ma figura exposcebat maiorē vlem: minorē nō negatiuam de inesse aut necessariam.

Caput decimūnonū.



I aut hec quide.

Sententia huius capituli qd in scribit de syllogismo mixtis ex altera necessaria & altera cōtingēti in tertia figura cōstitit in hoc: altera pmissa necessaria & altera cōtingenti affirmatiua: cōclusio efficit cōtingēs: at affirmatiua necessaria & negatiua cōtingēt: cōclusio est de cōtingere nō inesse. Si aut fuerit vltis negatiua necessaria & cōtingens affirmatiua: cōclusio erit & ei qd cōtingere nō inesse: & eius qd nō inesse: eius aut qd ē ex necessitate nō inesse nō erit syllogism⁹: neglexi aut in his mixtionib⁹ ac curata determinationē: tuz qz: isti modi argumētandi nō sunt in vsu & parū vtilēs existūt: tam qz: in nra digressionē relictis supfluis ea adducem⁹ que & maioria & attentione dignissima esse videbūtur.

Digressio.

Adens Auerrois circa vniuersalē & diffōrmen gnationē syllogismoz nōnullis documētis operepretiū est vt iterū pro cōi oīuz vtilitate abhōreat: primū documentū sit tale: oīs ppositio categorica vera aut necessaria ē: aut absoluta: aut possibilis: necessaria ē ex terminis necessarijs: dīspōtē: minorū necessarioz ē qd sit termin⁹ p se vnus. i. p pōnes necessarie sunt p pōnes primi modi & scd: & regunt p pōnes simplr necessarie extrema q sint cōcreta tm a supposito. Sunt iste simplr necessarie: hō est aīal. Albedo ē color. Propō inuēta seu absoluta: alia est tpalis: veluti ē ista: oē albū nūc est aīal: alia ē non determinata tpe & ē illa cui⁹ p dīcatū semp inest subiecto posito in actu: que tm nō ē necessaria: neqz possibilis: vī iste p pōnes sunt absolute: currēs mouef: oē ambulans mouef: oē ambulans est aīal: oē grāmāticū est hō: sunt nāqz tales p pōnes p sūte ex subiectis potentib⁹ sup pōere & pro subiecto & pro supposito. Propō possibilē q respicit futurū alia ē equalis: alia plerūqz: alia vt in pauciorib⁹: ex rōne ergo terminoz hz p pō qd ē absoluta: necessaria & possibilis.

Secundum documentū sit tale. Cū ne gatiua absoluta & picularis affirmatiua in terminis puerunt: vltis affirmatiua in picularēz affirmatiuam. Particularis negatiua nequa qz grā forme cōuertit subiecta p pōnum de vbo pteriti aut futuri tps si sunt cōcreta a supposito tm: supponūt p cise fm exigentiā vbi vel picipij: si sunt cōcreta a subiecto: pnt vtqz accipi & pro denoiato & pro significato: itaqz cuiuslibet p pōnis de verbo pterito vel futuro cui⁹ subiectū duo dicit: necessario dīspōitio significat vlt p pōis: in subiecto tm pterito vel futuro: vel vt pterita & futura: & est necesse qd si p dīcatū accipiat pro tpe pterito vel futuro: similiter talis dīspōitio accipiat: vnde sigs dixerit: albus erit pontifer: si dīspōitio subiecti accipiat vt futura in subiecto: cū etiā p dīcatū accipiat vt futurū: necesse est qd pro eodem tpe futuro subiectū denoietur a dīspōitione in quo p dīcatuz de illo p dīcabif. Si vero subiectū nō significet duo vel p dīcatuz: nō ē necesse

q subiectū & p dīcatū simul pro eodē tpe verificent: vt patet dicendo: homo est mortu⁹. Cū super propositōes necessarie eodē p rōs nō p uertunt veluti: p pōnes absolute. Cū Ampli⁹ vltis affirmatiua possibilis & picularis affirmatiua in picularēz vertunt affirmatiua: saluata eadem possibilis acceptōe: semper. n. cōtingens ad vtrūlibet cōuertit in cōtingens ad vtrūlibet: alij tm cōtingētia determinate p dīcatū in ordine ad subiectū: vt in casu positi: alij cōtingētia determinate habitudinē p dīcatū ad subiectū: p habitudinē cōtingenti ad subiectū: valent nāqz iste cōsequētie: cōtingit hōiem ēē grāmāticū ergo & grāmāticū ēē hōies. Itē: cōtingit deū creare: ergo & creas ēē deū. Itē: ptingēt alqd aīal ē hō: qz ptingit alqd fieri aīal qd pōt fieri hō: ergo cōtingit aliquid quem hōiem ēē aīal: qz cōtingēt est existēs hō: cōtingenter etiā est existens animal. Vniuersalis negatiua cōtingens nō cōuertit: non enīz valet: cōtingit nullum hominē moueri: ergo cōtingit nullū mortuum esse hominē.

Tertium documentū sit tale. Dicitū de omni qd habitudinē ipoztat ad syllogismū: nō equali rōne p tēnti p pōni absolute: nec sariē & possibilis: p p pōitionē absolute & necessariam designatur p dīcatū affirmari de subiecto & de his q actu tm cōprehendunt sub subiecto: p pōitionem possibilē declarat p dīcatū enūctari de subiecto & de his que actu & potētia intelligunt sub subiecto: & p pterea syllogismi oēs sunt pfecti regulati p dīcatū oī aut nullo: quozū maiores sunt possibilis: minores vero quecūqz fuerint: sūt necessariae maiores & minores absolute: maiores absolute minores necessariae reddūtur syllogismi pfecti: at maiores absolute aut necessariae: minores possibilis syllogismi inueniuntur imperfecti nō regulati p dīcatū de oī aut nullo: syllogismus ex maiore necessaria & minore inuēta talis formef: oē aīal ex necessitate ē substantia: oē ābulās est aīal ergo oē ābulās ex necessitate ē substantia. Itē & iste: ex necessitate oīs hō est aīal: oē grāmāticū est hō: ergo: oīs. n. in tali mixtiōe minor ēē inuēta p se: necessaria p accūs: verū qz inuēta hōi pēdet a maiore necessaria qten⁹ est necessaria: iccirco dicit collectā cōclusionē ēē necessaria: hz & ipsa sit inuēta p se & necessaria p accidēs: syllogismus ex maiore absolute & minore necessaria talis existit: oē aīal ē nūc ābulans. Ex necessitate oīs hō est aīal: ergo oīs hō ābulat: est. n. maior absolute tpalis: que si cōuertat: inuenit p pō inuēta nō tpalis syllogism⁹ ex maiori absolute affirmatiua: & minore possibilis talis existit: oē currēs mouef: cōtingit oēm hōiem currere: ergo ptingit oēs hōiem moueri. Alexander firmabat istū: oē grāmāticū de ābulat: ptingit oēs hōies ēē grāmāticū: ergo ptingit oēs hōies de ābulare: sūt si maior: meret necessaria affirmatiua & minor possibilis: colligit cōclusio possibilis: nō absolute: nō necessaria: exēplū ē istud: ex necessitate oīs hō ē aīal: ptingit oē ābulās ēē hōies: q ptingit oē ābulās ēē aīal: in syllogismo oīb⁹ pfectis regulatis p dīcatū de oī aut nullo: maior extremitas eo mō p dīcat de minore extremitate in p tione: quo p dīcat de medio termino in maiori p pōne: in syllogismo imperfectis affirmatiuis maior extremitas p dīcat de minori in cōclusionē eo mō quo medi⁹ termin⁹ p dīcat de minori extremo in minore p pōe. At maiore absolute negatiua & minore possibilis colligit p cō alij negatiua necessaria: alij negatiua possibilis hz p tinatiōēz ipsectā: p cō ne gatiua

gatiua absoluta nō isert nisi fm viā vltitatis: vbi cā: bñ v3: nullū ābulās est coru⁹: ptingit oēs hōies ābulare ergo ptingit p necessariū nullū hōies ēē coruū. Itē nullū ābulās est albū: ptingit oēs hōies ābulare ergo ptingit p possibili nullū hōies esse albū: cōcludit. n. in tali mixtiōe negatiua possibilis equoqz. i. qd dī pōt sibi & necessario. In sup maiore negatiua necessaria: minore possibilis: colligit cōclusio negatiua absoluta: & alij negatiua possibilis hz p tinatiōēz ipsectā: cōclusio necessaria isert hz viā vltitatis: syllogismi sint isti: ex necessitate nullū intelligēs ē coru⁹: ptingit oēm hōies intelligēs: q nullus hō ē coru⁹: vel sit iste: ex necessitate nullus hō ē equ⁹: ptingit oē ābulās ēē hōies q nullū ābulās ē equ⁹. Itē: ex necessitate nullū albū ē nigrum: ptingit oēs hōies ēē albū: ergo ptingit nullū hominē ēē nigrū: hōis tribus documētis pstat qd senserit Auer. circa vniuersalē & diffōrmen syllogismoz generatiōēz.

Albertus magn⁹ his pcessit fundamentis. Primū sit tale: maiore de necessario & minore de inesse simplr: seqt p cō d necessario. Scd sit tale: maiore d ptingēt & minore de inesse seqt p cō d ptingēt vero: at maiore d inesse & minore d ptingēt isert p cō de ptingēt p possibili. Tertiu sit tale maiore de necessario affirmatiua & minore de ptingēt de dact cōclusio possibilis: at si maior sit negatiua: cōclusio duplex nascit: negatiua possibilis & negatiua de inesse: maiore aut ptingēt & minore necessaria isertur cōclusio de ptingēt vō: hec sunt qd d syllogismoz generatiōe nobis declarāda p pofuerā. Cū nō dū fuerit certificatū q nō sit alia figura vel dīspōtē minorū ab istis trib⁹: oppositū ē vt Ari. icipiat sequēt lectiōe declarē q syllogism⁹ nālis nō est nisi i his trib⁹ figuris. nā si inueniret figura quarta vt Galenus putauit: eēt diminutū dīctū Aristotelis: qz nō docuit in illa generatiōe syllogismozū.

Caput vigesimū.



Donia igit qui.

Snia hui⁹ capituli qd iscribit d syllogismo ostēsiō & syllogismo ex hypotēsi tota stat i h: oīs syllogismus affirmatiu⁹: negatiu⁹: vltis: picularis ostēsiō & ex hypotēsi in aliq triū figuraz cōstituit: q oīs syllogism⁹ sit i aliq triū figuraz. Series aut vboz Aristo. duob⁹ cōpleat documētis: primuz sit tale: ad syllogismos vltis pzie figure reducunt ce tert & pzie & aliaz figuraz: syllogismi: qb⁹ quoqz p t ciuntur: vniuersales nāqz ad picularēz reduci pōt sunt: non tamen pfecti pōtunt vniuersales p ticularibus: necesse est ergo omnē demonstratiōē & i. syllogismū concludere aut affirmatiue aut negatiue: aut ostēsiue aut ex hypotēsi: eius autēz quod est ex hypotēsi pars est impossibile: nāz sub syllogismo ex hypotēsi comprehendūtur syllogismos ad impossibile: syllogismus ad transumptuz: cum loco termini minus noti sumitur terminus magis notus syllogismus fm qualitatem in subiectis: quādo enim alij quis transfert se ad aliaz cōclusionē que habet similem veritatem cōclusioni probande dicitur syllogismus fm qualitatem in subiectis: talis translatio pōt fieri ad cōclusionē que est eadem cum principali

cōclusionē fm qualitātē & fm terminos: vt sigs intēdat pbare aliquā vlem & trāsserat se ad picularē ex qua qdēz deducat suā vlem: noīaf syllogism⁹ hz īpēcōnē picularē: sit interdū trāslatio ad p pōnes que nō p uent: nec in qualitate quo ad īpēcōnē mediū: nec in terminis: vt sigs velit pbare q nulluz aīal est egrū: & oīdat q oē aīal est sanū: & vlt vocat ille syllogismus quo alij se transfert ad pbanduz aliquā cōclusionē que cū principali hz aliquā habitudinē localem virtute cuius pōt inferri cōclusio p ticularis syllogismus fm qualitatem in subiectis. Syllogismi oēs ostēsiui sunt p p dīctas figuras: & rō est: nam si. a. d. b. ostēdi debeat affirmatiue vel negatiue: necesse ē vt sumat aliqd de aliquo vel aliqd ab aliquo: nō de claraf. n. p pō nisi p p pōnem: hz nō sumef. a. de. b. nā id sumptū esset: qd ab initio ppositū est: dicendo. n. a. est. b. ergo. a. est. b. est sumere id qd est in p ticipio: & peccatū erit in argumētatiōe tali: qz idēz p seipsuz nō pōt pbari: qz sic idēz esset notius & ignoti⁹ seipso qd esse nō pōt: neqz satisfact vna pmissa tantuz: ita videlz q sumaf. a. de. c. c. aut de nullo: quo ad primā figurā: nec aliud de ipso: quo ad tertiā figuraz: neqz sub. a. alterū: quo ad secūdā: nullus etenim sic efficit syllogismus: ergo assumēda ē altera ppositio: cuz ex vna nihil syllogistice sequat: neqz satisfaciūt quecūqz due pmissē: qz si sumaf. a. de alio: aut aliud de. a. aut de. c. alterū syllogismū qdem esse nihil vetat: nō tm pcludē. b. esse. a. per ea que sumpta sunt: oportet nāqz inuenire mediū qd aliquo mō se habeat subiectendo & p dīcādo respectu terminoz cōclusionis: quo quidez mediū pducatur ad cognitiōē cōclusionis: nō pōt tale mediū ad terminos p tōnis triplicēz hie habitudinē: aut. n. de subiecto cōclusionis p dīcat: & p dīcato subiecti: aut de vtroqz p dīcatur: aut vtriqz subiecti: & fm talē mediū ordinē nascit triplex figura: prima que pfecta est qua pcludunt cōclusiones & necessario & euidenter: scda & tertia qb⁹ necessario deducunt cōclusiones: minime euidenter. Cū dicit Albert⁹ quāuis figura sit forma psequēs terminoz dīspōnē: nō tm est ipsa dīspōitio: sed potius ipsa dīspōitio cā est efficiēs figure: pcessit aut rō Aristotelis per cām finalē: cū finis syllogismi sit ostēdere aliqd d aliquoz v3 aut ista p ticia: syllogismus ostēdit aliqd d aliquoz ergo necesse est vt habeat duas p pōnes copulantes vnuz mediū ad duas extremitates.

Secundum documentū sit tale: oīs syllogismus p impossibile fit in ali qua triū figuraz: nāz oēs qui p impossibile pbat: salsum qdēz syllogizant & ostēdunt ex dato opposito cōclusionis cū altera pmissaz: & id qd ex p ticipio erat ppositū. i. principale ppositū mōstrāt ex suppositōe cōditione qz: cū accidat impossibile pcessa p ticipalis ppositi p dīctōe: hui⁹ exēpluz ē: si hec p pō fuerit collecta: dyameter ē coste incōmensurabilis: & dicat qz piaz ipsuz ē cōmensurabilis: statiz isert imparia ēē equalia parib⁹: monstrat ergo dyametru ēē coste in cōmensurabilē: ob id ipsuz qz posito erit p dīctō fal suz accidat: & hoc ē syllogizare p impossibile: ostēdere qd pā impossibile p p tiorē factā suppositōem: quare cū in deductōe ad impossibile falsus seu falsi fiat syllogism⁹ ostēsiu⁹: qd aut est ex p ticipio. i. p ticipalis cōclusio ex hypotēsi mōstret & syllogismos ostēsiuos prius dixerim⁹ terminari p has figuras: ergo syllogismi p impossibile qstū ad eoz primū pcessuz p eadē erūt figuraz. Sūt aut est in oīb⁹ syllogismo q sunt

ex hypotesi: sicut in circulari: cōuersio et ex opposi-
tio: in q̄b fit syllogism⁹ ad trāsumptus: hoc ē ab hy-
potesi sumpta ad p̄cipale ppositū: aut a p̄rio: aut a
fili aut ab opposito: in oib⁹. n. istis p̄cludit p̄cipale
ppositū p p̄fessionē aliquā: his ergo p̄stat oēm syllo-
gismū p̄fici p̄ figuras p̄dictas. C. Dicit Albert⁹: non
sumpsit Aristoteles syllogismū demonstratiuū: dyale-
lecticū: et rhetoricū: cū sint p̄tes māles syllogismi: et
ambitū ipsi⁹ nō euacuēt: s; sumpsit syllogismū osten-
siuū et ex hypotesi partes formales syllogismi et eius
ambitū euacuātes. Nō poterāt aut eē nisi tres figu-
re: q; a p̄ria nō p̄grediunt nisi due figure: p cōuer-
sionē. s. maioris sc̄da: et p̄uersionē minoris tertia. Itē
hec p̄ntia v; dyameter est cōmēsurabilis coste ergo
numer⁹ ipar est equalis pari: hoc fundamēto. Que-
cūq; ad idē tertiū eādēz seruāt p̄portionē ea inter se
inueniunt equalia: s; p̄cesso dyametro cōmēsurabilis
coste numer⁹ par et impar ad idēz eādēz retinet p̄por-
tionē: ergo: nā si dyameter sit cōmēsurabilis: q̄drati
dyametri ad q̄dratū coste erit p̄portio sicut cuiuslibz
numeri quadrati ad aliū nūerū q̄dratū: q̄ iter duos
nūeros q̄dratos posit eē p̄portio dupla: q̄ iter q̄ter-
nariū et nouenariū q̄ sunt numeri q̄drati: q̄ octonari⁹
et nouenari⁹ erūt dupli ad q̄ternariū ergo erūt iter se
equalis: ergo numer⁹ ipar erit equal numero pari.

Auerrois dicit. Itē hoc nō p̄tigit nisi tri-
pliciter s̄m semitā nālem: q; aut
illud mediū itelligit subici in vna p̄pōne et alia p̄-
dicari: aut q; p̄dicat de vtriusq; extremitatib⁹: aut q;
subicif vtriusq; et qd dicit Balenus q; p̄t intelligi
quarta dispō vt q; mediū p̄dicet d̄ maior extremi-
te et subicif minor: istud ē h̄ rōnez oio: q; sic accidat
idēz p̄dicari de seipso: et paulopost ingit: s; p̄ accipiat
p̄dicatū maioris et subicif minoris nō ē possibile: q;
p̄dicatū de maiorē ē p̄dicatū de minorē: cuz sit maior
p̄dicatū in q̄sito p̄ nām de minorē: erit ergo aliqd idē
p̄dicatū de seipso: erit ergo idēz subicif et nō subie-
ctus: p̄dicatū et nō p̄dicatū: sup̄ius et nō sup̄er⁹: infe-
rius et nō inferi⁹: qd est impossibile: hoc est cū attendit
termin⁹ mediū s̄m quefitū determinatū: sed cū attē-
ditur s̄m cōtatez p̄cludet nō quefitū determinatum
qd est p̄uersus et⁹: et sup̄ istū moduz est vt numeretur
hec cōpositio figura quarta: sicut posuit eā Balen⁹
et erit qdēz syllogism⁹ in ea sup̄ nō quefitū determi-
natū et p̄ter hoc nō cadit sup̄ eū cogitatio p̄ naturāz:
neq; accipit in locutōe syllogistica nec demonstratiua
neq; putatiua. i. dyalectica.

Digressio Auerrois.

De syllogismo hypotetico

Digressio hec qua p̄prietates syllogismozū hypo-
teticoz exponunt: varijs documētis declaref. p̄rio-
mus sit tale: de syllogismo hypotetico est manifestus
q; scilz cōponit ex his trib⁹ figuris: ex eo q; syllogis-
mus cōtrarij erit qdem p̄ deductōez sermonis in eo
ad iposibile p̄ syllogismū p̄dicatiuū: qui ē primus
p̄cessus p̄tinet ad syllogismuz p̄ impossibile: quo
colligit falsuz: et quefitū in eo primū. i. p̄cipalis cō-
clusio sequit qdem et ostendit per syllogismuz condi-
tionalē: sicut si dicam⁹ q; dyameter aut ē cōicās lateri
aut incōicās: deinde ostēdat vnū p̄ditionatōz hui⁹
syllogismi p̄ditionalis: qd est: q; nō est cōicās: per
syllogismū p̄dicatiuū aduentēz ad impossibile: et illd
per hoc vt dicat: quia si est cōmunicās: est proportio

quadrati vnus eoz ad quadratuz alterius p̄portio
numeri quadrati ad numerū quadratū: s; p̄portio
vnus quadrati ad aliud nō est sicut p̄portio numeri
quadrati ad numerū quadratū: aut ē p̄portio duoz
ad vnū: et hoc ē p̄rariū et impossibile: nā si vn⁹ nume-
rus quadratus eēt duplus ad aliū: numerus impar
eēt equalis pari: et cū ostēsus ē q; nō est cōicās: ponit
mus eum ex syllogismo cōditōali quo egimus p̄rio
qd est dictū nostrū: dyameter aut ē incōicās aut cōi-
cās: s; nō est cōicās ergo dictū nīm sequis q; s. est
incōicās: et hic est syllogismus cōditōalis diuisus q;
cōponit ex p̄dictoz: s; cōtradictōe p̄fecta: que est qn̄
euacuat totus ābitus diuisi: quoz vn⁹ cū ponit con-
tradictio cōcludit alteri⁹: sicut dictuz est in syllogis-
mis cōditōalib⁹: ergo impossibile sicut dictum est in
hoc syllogismo ostenditur per syllogismū p̄dicatiuū
et quefitū videlicet p̄cipale ostēdit p̄ syllogismum
cōditionalē: et hoc primū documētū erat qdē iuxta
seriem verborū Aristotelis.

Secundum documētū sit tale: syllogis-
mus p̄ditōalis p̄tis: ali⁹ ē cō-
iunct⁹: p̄tinu⁹ seu cōnex⁹: q; ē duoz modoz: aut eniz
ponit ācedēs et colligit p̄sequēs: aut ponit opposi-
tū p̄sequētis et cōcludit oppositū ācedētis: ali⁹ est
syllogismus cōditōalis diuisus q; cōponit ex p̄tra-
dictoz: s; p̄fecte cōtradictōis: et ē quattuor modoz:
aut. n. ponit ācedēs et cōiunctif oppositū cōsequē-
tis: aut ponit oppositū ācedētis et deducit conse-
quens: aut ponit cōsequens et cōcludit oppositum
ācedētis: aut ponit oppositū p̄sequētis et ifertur
ācedēs: vocat autē hic ācedēs et cōsequens nō
s̄m habitudinē rez: s; s̄m locutionē: vt illud sit āte-
cedens qd p̄ius tpe pfertur.

Tertium documētū sit tale. Et cū sint gene-
ra diuersa syllogismoz p̄ditōalū
primoz: cū p̄siderat et in eis appet q; quefitū in eis
est illd qd ostēdit i eis p̄ modū cōditōis: s; positum
qdē indiget vt ostēdat per syllogismū p̄dicatiuū in
cōditōali sepato. i. diuiso et cōiuncto. i. qn̄ non ē no-
tum per se q; pars destructa que vocatur positum sit
bene destructa: tūc egimus syllogismo p̄dicatiuū
ad declarādū illd positū: at cū sit p̄tradictio i eis ma-
nifesta p̄ se: qd ē: q; cū ē in eis cōiunctio manifesta p̄
se et positū manifestū p̄ se: est consequēs manifestū p̄
se: et hoc ē manifestū valde in cōditōe diuisa: q; cū ē
cōtradictio manifesta p̄ se et positū manifesta per se:
et quefitū erit manifestū p̄ se: nā si manifestū sit q; mū-
dus non euadat quin aut sit nouus aut antiquus: et
sit per se manifestū q; non est antiquus: ergo ipsum
esse nouū erit per se manifestuz necessario: et simile ē
vt res sit ita in cōditione cōiuncta et cōnexa: vnde si
sit manifestū per se q; si motus sit necesse sit naturam
esse: et manifestū sit per se q; motus est: ergo manife-
stum est per se naturam esse: similiter si sit manifestuz
per se q; si actiones anime sint: anima sit: et actiones
anime sint manifeste inuentionis ergo et anima ē ma-
nifeste inuentionis per se. Item si sit manifestum q;
si res aliqua priuatur motu: priuatur et motore: et co-
gnitum sit per se q; res aliqua priuatur motu: notū
est etiam per se q; priuatur motore. Sūt ergo h̄mōi
syllogismi vere syllogismi hypotetici p̄ quos qdē nō
p̄t q̄spā certificari de aliquo quefito ignoto.

Quartum documētū sit tale. Et vlt cū tu
aduerteris demonstratōes q; exe-
unt exitu p̄ditōis i sciētis: et hoc i q̄suis p̄ nām: inue-
nie

nies aut p̄iuctōez in eis manifestā: et manifestā ipsaz
positōez et hoc qdem segtur in syllogismis p̄ditiona-
lib⁹ q; nō sunt p̄dicatiui i potētia: et hi sunt p̄ditōales
veri: vñ reperit suppositū: et est hoc qd dico: mūdus
aut est nou⁹ aut etern⁹: et assumptū seu positio: et est
hoc qd dico: sed nō est etern⁹: qn̄ ergo et supposituz
et assumptū nō indiget p̄batōe: et p̄clusio quoz de fe-
erit manifesta: et hec est p̄prietas syllogismoz hypo-
teticoz qui nō sunt p̄dicatiui in potentia: et sunt
syllogismi in qbus non reperiunt tres termini in po-
tentia: sed qui sunt quidez in potētia p̄dicatiui: illi
quidez p̄dicatiui exiunt exitu cōditōis: et p̄ hoc ē
possibile in his vt p̄stituat p̄ hos quefitū p̄ se positū
p̄ additōez p̄pōnōs: et hec sp̄es p̄ditionaliū est qua
cōicat ācedēs p̄tin termino vno: et sunt syllogis-
mi hypotetici virtute categorici cōtinētēz potētia
re tres terminos: Jamq; statuimus hoc in dicto qd
posuimus ad hoc. i. in qdne quadā nra expōsumus
q; sit syllogismus hypoteticus categoric⁹ potētia
et quis non categoricus us potentia et virtute: omnes
enim syllogismi conditionales diuisi: et cōtinui non
ēdicātes in aliquo termino sunt vere hypotetici nō
p̄dicatiui virtute et potētia: iste est syllogism⁹ p̄tinu⁹
nō cōicās in aliquo termino: si sol ācedit: dies est:
q; nō resoluit in duas p̄pōnes: nā altera est cōcō:
al-
tera positio seu assumptū: nō colligitur ergo quicq;
per tales syllogismū nisi s̄m qd in suppositōe fuerat
suppositū. i. in tali syllogismo inuenit actu cōclusio
cōcludenda: siue sit ācedēs siue p̄tis: et solent vo-
care h̄mōi syllogismi conditionales syllogismi posi-
tini: p̄pterea q; in ipis ponit ipsa p̄clusio: per quos
qdem non declarant ignota nāliter: tamen si faciant
modicū inuentionē. 2. p̄p̄ficōz. 3. syllogismi cō-
tinui cōicātes in aliquo termino sunt q̄tuor modis:
nam aut p̄dicatū in prima pte est subiectū in sc̄da:
vt dicendo: si hō est aial: aliquod aial est rōnale: si an-
gelus est rōnalis: aliqd rōnalis est homo: et tales
syllogismi sunt p̄dicatiui potentia in tertia figura:
per quos certificatur de ignoto quaten⁹ categori-
ci sunt. Aut idem est subiectū in antecedente et cōse-
quente: vt patet dicendo: si homo est aial: homo est
substantia: si iste hō anhelat: iste homo viuit: vñ huius
modi p̄positiones aliqñ sunt virtualiter vna propō-
categorica: aliquādo sunt syllogismus categori-
cus: si quis dicat: si duo trianguli sunt continui: ipsi
sunt eq̄les: tātūdē ē ac si diceret: oēs triāguli cōtinui
sunt equales: at ista connexa: si aliqui duo trianguli
sunt continui: ipsi sunt equales: valet syllogismū ca-
thegoricum talem: omnes duo trianguli p̄tinui sunt
equales: aliqui duo trianguli sunt cōtinui: ergo sunt
equales: similiter hec: si homo est animal: homo est
substantia: valet hunc syllogismuz: omne animal est
substantia: homo est aial: ergo hō est substantia: et sunt
aliq; syllogismi hypotetici q; virtutē habēt categori-
fici et vere categorici: quoz actio est actio syllogis-
mi categorici: et sunt illi q; p̄tinēt p̄pōnez p̄ se notā
aliq; sunt vñ hypotetici equalētes categoricis quoz
p̄missē nō sunt p̄ se note: q; syllogismi l; haberēt for-
maz categoricā: hypotetici tñ iure dicēnt. Aut idē
est p̄dicatū in vtraq; et si sint p̄pōnes binarie: va-
lent verū syllogismū hypotetici: si sint ternarie: vt
dicēdo: si luna ē spice figure: sol ē spice figure: valet.
entimemata q; in syllogismos resoluunt vt patebit i
fine sc̄di prioroz. Aut subiectū ācedētis est p̄di-
catum p̄tis: vt patet dicendo: si rōnalis est illud

qd intelligit. Angelus est rationalis: si propheta sit
ille in quo est prouidentia. Xps benedictus ē p̄p̄be-
ta: et tales syllogismi si habeant p̄missas affirmati-
uas: non reducuntur i syllogismos secundē figure: in
qua nihil p̄cludit ex puris affirmatiuis: si altera p̄po-
sitiō sit negatiua: virtus talis syllogismi erit virt⁹ ca-
thegorici in secūda figura: vt p̄z dicēdo: si p̄p̄beta h̄z
sollicitudinē: an̄ p̄s nō ē p̄p̄beta: q; sic reducif. P̄rio
p̄beta h̄z sollicitudinē: an̄ p̄s nō h̄z sollicitudinē: q;
nō ē p̄p̄beta: his itaq; oibus p̄stat q; syllogism⁹ p̄di-
tionalis alius ē p̄dicatiuus potētia et virtute: alius
nō p̄dicatiuus potentia et virtute.

Quintum documētū sit tale. Et cū erunt
due res. i. due p̄positōes i syllo-
gismo hypotetico scite per se nō aguntur quidē aīo
in ostensione alicuius ignoti per naturam: et si agunt
in ostensione alicuius minus occulti ignoto p̄ natu-
ram: sicut est operatio inductionis et cōsimilis ei. Se-
sus est: per syllogismos hypoteticos non categoricos
eos potentia: nunq; declarat aliquod incognituz
p̄ naturam: existentē. n. p̄ se nota et manifesta suppo-
sitione et positione: necesse ē qd deducit eē p̄ se notuz:
nō possunt. n. p̄missē in talibus hypoteticis eē s̄m
nām per se note: et conclusio ignota nāliter: q; vñ in
terdum plura per se manifesta possunt afferri in osten-
sione alicuius qd est minus occultū: q; id qd ē igno-
tum naturaliter: quēadmodum in inductione inueni-
untur p̄positiones singulares per se note: et vniuer-
salis ipsa conclusa non est ignota per naturā: ex quo
partes alique vniuersalis que per inductionē colligi-
tur existunt per se note: ergo ipsa vñ nō poterit eē
ignota per nām. Et si quis diceret. Contra: in syllo-
gismo p̄dicatiuo possunt p̄missē esse per se note:
et conclusio ignota nāliter: ergo et in syllogismo hy-
potetico poterit esse certitudo p̄missarū absq; cer-
titudine conclusionis. Solut Auer. dicens: neq; ē
dicenti vt dicat q; sicut sunt p̄positiones in syllogis-
mo categorico scite p̄ se: et conclusio ignota: sicut acci-
dit vt sit res in syllogismo p̄ditionali. s. vt sint p̄posi-
tōes scite p̄ se p̄ditōales: et positio et p̄clusio ignota:
qn̄ accidit quidem vt sint p̄positōes in syllogismo
p̄dicatiuo note et p̄clusio ignota: nā p̄positōes nōdū
sunt p̄posite inuētē ex qd sequitur p̄clusio. i. p̄missē
syllogismi categorici p̄tin eē p̄ se note extra cōposi-
tionē syllogismi categorici: qn̄ i intellectu existit si-
ne ordine: nō in mō et figura: et p̄pterea qn̄ ordinant
adinuicē perducūt intellectū in cognitionē alicuius
ignoti s̄m nām: sed p̄positiones quidem in syllo-
gismo cōditionali non sunt indigentes compositionē
in consecutione eius qd sequitur ex eis. i. in syllogis-
mo hypotetico p̄missē ad hoc vt ex eis sequatur
conclusio non indigent compositione: sed si condi-
tionalis p̄positio sit per se cognita: eo ipso quod
se continet compositionem pp̄ notā quā h̄z copulatē
p̄sequens cum antecedente nō indiget alia composi-
tione syllogistica pro p̄secutione ei⁹ qd sequit ex eis
p̄pterea quia iam fuerat p̄ suppositionē explicitum:
et vñ inquit Auerrois p̄ inductionē quā induximus
apparet qd dicit Aristoteles in hac re apparētia ma-
nifesta: quoniam iam manifestum est ex dicto nostro
q; multe res scite per se: sicut est inuention anime et
alia: sunt que scimus per hanc viam ostensionis et
impossibile est vt sit via vna et eadem qua agatur
ad standum sup̄ scita per se et ignota per naturā. i.
syllogismo categorico actū vñ potētia p̄adis ignotū

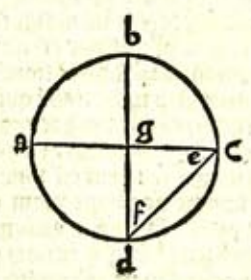
per nam: syllogismo hypotetico declarant aliquo scita p se: g no tractavit Aristo. de syllogismis hypo tetico: cu iphis no causet certitudo cöclusionis.

Caput vigesimūprimū.



Diplius autem.

Sententia huius capituli quod inscribi potest de quantitate et qualitate propositionum syllogismi stat in libro. Unusquisque syllogismus aliqua premissam habet vel et aliquam affirmatiuam: ergo inferatur syllogismum expositorium non solum re syllogismum: cum prope careat vltimo: sed in figura et possit reduci. Dicit igitur Aristo. sine vltimo prope aut non sit syllogismus: aut non ad hoc erit quod proponitur: vel quod ex principio petet: et colligitur quod petitio principij est syllogismus: de cuius ratione non est probare sed inferre: vnde hec non est ratio syllogistica: voluptas est studiosa: musica voluptas est voluptas ergo studiosa. Similiter neque iste rationes sunt syllogisticae: anguli semicirculi sunt equales: sed anguli. a. c. et b. d. sunt anguli semicirculi et equales. Item anguli incisionum sunt equales: sed anguli c. d. sunt anguli incisionum et sunt equales: in omni syllogismo vltima premissa esse oportet: et ratione existente vltima premissa sunt vltima: at conclusio particularis ex premissis deducit vltima. Item et altera premissa semper inuenitur nisi conclusio: quod dicitur vnde est vbi conclusiones inferantur per modum vltima et continuationis perfecte. Exemplo Aristo. mathematicum ita intelligat: sit circulus. a. b. c. d. sit semicirculus. a. b. c. et alter. a. d. c. ducantur lineae diametra litera per centrum circuli. a. c. et b. d. deinde ducatur linea ex. c. in. d. quae clauditur triangulus in vna quarta circuli portio: et talis linea notatur basis trianguli equaliter: cui basis subtrahitur quarta circuli portio que est. c. d. sit. e. angulus supra basim. f. angulus supra basim. g. centrum circuli: sunt ergo in hac figura anguli portionum seu incisionum circuli: et anguli trianguli: si ergo intelligerit probare angulos. a. b. c. d. esse equales vltima prope oes anguli portionum circuli clausi ad diametrum sunt equales: anguli. a. b. c. d. sunt portiones circuli clausi ad diametrum et sunt equales. Item coponatur aliqui syllogismus: oes anguli incisionum sunt equales: angulus. c. et angulus. d. sunt anguli incisionum et sunt equales. Rursus proponatur talis syllogismus: si a quibuslibet equalibus equalia demantur: quae reliquuntur sunt equalia: sunt aut equalia anguli portionum. c. et d. et demptis equalibus ab eis que supersunt sunt equalia: demunt aut. c. et d. anguli qui clauduntur ex basi tanquam ex corda et. c. d. arcu ergo reliquuntur sunt equalia: supersunt autem. e. et f. anguli trianguli ergo tales anguli inueniuntur equales: et prout figura hec facile intelligi possunt.



Caput vigesimūsecundū.



Alam autem.

Sententia huius capituli quod inscribi potest de numero terminorum et propositionum syllogismi et syllogismis stat in libro. Ois syllogismus tres dicitur terminos: et duas habet propositiones: at cum syllogizamus si propositiones sint pares: termini sunt impares: et si termini pares: propositiones inueniuntur impares: et alii ordinem habent conclusiones et ad terminos et ad propositiones qui pro syllogizamus: et alii qui simplices syllogismos proponunt. Serius autem verborum Aristo. multis aptat propositiones. Vnde sit talis: ois syllogismus erit terminus per tres terminos ad eandem conclusionem tendentes: nisi per alia et alia media: siue continua que sunt eiusdem ordinationis: siue discretiva que sunt diuersarum ordinationum eadem conclusio fiat et monstratur: vt. e. conclusio per. a. b. et per. c. d. que sunt media in nullo coincantia concludatur. Item et per. a. b. et a. c. et b. c. que sunt media coincantia: plura. n. media earundem conclusionum nihil prohibet esse: vnde per plura media non vnus tantum sed plures constituitur syllogismus. Item quoniam vtriusque. i. vtriusque premissa sumitur per syllogismum. i. qui premissa pro syllogizantur: vt si. c. ostendatur per. a. b. et a. p. d. e. et. b. p. f. g. siue sumatur vna inductio et altera syllogismus: sed et sic plures erunt syllogismi: nam et plures conclusiones: vt. a. b. et. c. quare. c. et altera ad minus duarum a. aut. b. sumptae sunt syllogismus. Et id erit certe impossibile si dicatur ab aliquo: non plures sunt syllogismi: sed vnus: si contingat eandem monstrari conclusionem per plura media: nam sit conclusio. e. deducta per propositiones. a. b. c. d. ergo necesse est vt sit sumptus in illis propositionibus aliquid commune: et quod in illis reperitur aliquid quod habet rationem totius et aliquid quod habet rationem partis: siue. n. habitudine totius ad partem non sit de cursus syllogisticus: verum alio modo in prima: in secunda et in tertia figuris reperitur totum et pars per variam medij habitudinem. Sit ergo ita. g. a. se habeat in hunc modum ad. b. vt videlicet. a. sit totum et. b. pars: deducitur ergo ex eis aliqua conclusio: aut ergo illa erit. e. aut altera. g. e. vt. c. d. aut aliqua alia conclusio preter has oes: et si. e. ergo erit conclusio ex solis propositionibus. a. b. Et similiter si in. c. d. propositionibus sit aliquid vt totum: et aliquid vt pars: ergo colligetur aliqua conclusio: et illa erit aut. e. aut aliqua premissarum. a. b. aut aliqua alia conclusio preter has: et si. e. quidem: ergo talis conclusio erit pluribus medijs et pluribus syllogismis syllogizata: si autem. a. aut. b. erunt plures pro syllogismi et plures syllogismi: ergo erunt aut plures syllogismi et plures conclusiones: aut erit eadem conclusio deducta per plura media et varijs syllogismis: si autem concludatur aliqua alia conclusio preter dictas: tunc erunt plures adinueniem incontinui syllogismi et incöciantes in terminis: si autem non sic se habeat. c. ad. d. vt efficiatur syllogismus: frustra erunt sumptae tales premissae: nisi si forte dicatur quod sunt accepte vt preter necessarias: sunt autem propositiones preter necessarias quattuor. 3. topicorum. 2. celatiue. ampliatue. inductiue. ex planatiue. Si autem ex. a. b. non inferatur. e. sed alia fiat conclusio: ex. c. d. autem aut. a. aut. b. aut aliqua alia preter hec: plures efficiuntur syllogismi et non concludet

concludet conclusio que proposita est: si autem ex. c. d. nulla conclusio colligatur: erunt tales propositiones frustra assumptae et non erit deducta conclusio principaliter intentata: constat ergo oem syllogismum vnum et simplicem ex tribus terminis componi. Est obseruandum: si conclusio ostendatur per vnum medium: concurrunt tres termini et due propositiones: si per duo media: reguntur tres propositiones: si per tria: habentur quattuor: vnde ista prope: ois viuens est sensu: deducitur per duas premissas: ista: ois animal est substantia: per tres: hec vero: ois homo est animal: exposcit quattuor propositiones.

Secunda prope sit talis: ois syllogismus ex duabus dicitur integrat propositionibus: tres namque termini duas constituunt propositiones: ergo termini erunt impares: et propositiones pares in syllogismo simplici non propositio: et erunt conclusionum medietas. Similiter in syllogismo aucto: quoniam. s. premissa pro syllogizant: semper multitudo terminorum superabit propositiones vno: siue accipiat terminus foris et extrinsecus: siue in medio: extrinsecus dicitur terminus adiunctus: qui sumitur supra medium: et infra maius extremum: et est terminus assumptus ad pro syllogizandum maior: caput terminus in medio siue ad medium: qui mediatur inter medium et minor extremum: et est terminus assumptus ad pro syllogizandum minor: formato namque isto syllogismo: ois viuens est substantia: ois homo est viuens ergo ois homo est substantia: ly corpus est terminus extrinsecus sumptus: et ly animal est sumptus ad medium.

Tertia prope sit talis. Alternatis propositiones pares et termini impares: termini pares et propositiones impares reperitur in syllogismo aucto: nam addito vno termino: additur et vna propositio: vnde quicquid apponatur terminus: ergo si propositiones erant pares et termini impares: facta termini additio: termini pares et propositiones impares inueniuntur.

Quarta prope sit talis: conclusiones quando eundem ordinem neque ad terminos neque ad propositiones quem prius obseruabant: erant. n. prius prope num medietas: et terminorum tertia pars: at addito termino vno: conclusiones adiunguntur vno pauciores persistentibus terminis: ad solum. n. postremum non constituitur conclusio: ad alios autem oes terminos facit: vt si his tribus terminis. a. b. c. addatur. d. terminus extrinsecus: statim due conclusiones apponuntur: ad. a. scilicet et ad b. si autem in medio seu ad medium sumatur terminus: id est eueniet: quare adiunctis terminis et extrinsecus et ad medium plures tandem erunt conclusiones et termini et propositiones.

Caput vigesimūtertium.



Donia autem habemus.

Sententia huius capituli quod inscribitur de facilitate et difficultate concludendi conclusiones stat in hoc. Vniuersalis affirmatiua diffacile syllogizatur: post vltima negatiua. Particularis affirmatiua facile colligitur: facilis adhuc particularis negatiua: sed difficilimum erit construere vltima affirmatiua: et eam destruere erit pfacile: destruatur. n. solum vltima affirmatiua per primum modum prime figure: destruatur per vltima negatiua que concluditur per secundum modum prime figure: et primum et secundum se debent et per particularem negatiua que colligitur in oibus

figuris. Vniuersalis negatiua que tribus modis destruatur: vltima affirmatiua et particulari affirmatiua. At propositiones particulares non nisi per vniuersales destruuntur: vltima autem et per vniuersales et per particulares: vnde non destruuntur vltima per particularia: sed bene particularia per vltima. Deficiunt capitula Auer. a. 22. vltima ad. 29. cum sit itaque facile intelligere et numerum figurarum: et terminorum et propositionum concurrerunt ad productionem syllogismorum: circiter non sunt in istis plongetus sermo: festino ad tractatum de abundantia propositionum seu inuentione medij.

Caput vigesimūquartū.



Domodo autem.

idonei. Sententia huius capituli quod de abundantia intitulat propositionum stat in hoc. Media tunc inuentionum oportuna: quoniam considerata fuerit antecedentia: sequentia et extranea: et que non sunt illa que se sequuntur essentialiter: et que accidet aliter: et que sunt opinionem: et que sunt veritatem: Ceterum series verborum Aristo. multis aperiat documentis. Primum sit tale: Porro que sunt quodam de nullo dicitur nata sunt: nisi forte sunt accidentis: alia sunt que de alijs predicantur: quoniam nihil est prius quod de ipsis predicet nisi opinione: alia sunt que de alijs et alia de ipsis enunciantur: et de huiusmodi medijs sunt potissimum considerandos et rationes. Et que de nullo dicitur sunt singularia signata i. individualia predicantur substantie: enunciat. n. individualium vagum de pluribus ratione specie: et namque Latino alijs habet: illud Plato: at prout substantia non potest esse predicatum propositio: siue cursum nate: nam hec propositio: hoc album est sortis: non est secundum cursum naturale. Cum neque individualium substantie: neque individualium accidentis predicat de aliquo quodam tunc individualium accidentis predicat de vno in predicatio: siue cursum nate: cum hec propositio: sortis est album: sit propria et formalis individualium substantie non potest esse predicatum nisi predicatio: siue formalis: valet. n. ista cose quentia: individualium substantie predicat in hac propositio: si illa propositio non est formalis: hec est causa quod cometerator voluit apud Porphyrium caplo de specie distinctionem eodem individualium substantie et accidentis esse ista: non predicari de pluribus: et non istas: predicari de vno tantum. Et illa que de alijs predicantur: quoniam nihil est prius quod de ipsis predicet nisi secundum opinionem: sunt apud Albertum generalissima que predicant secundum opinionem. i. secundum comitatem: prout in quibus illa sunt irascenda dicitur quod nihil predicat quod dicitur: dente in vnde enunciat quod est equocum vel vniuocum vel analogum secundum diuersas opiniones.

Secundum documentum sit tale. Qui cupit esse secundum prout ad syllogizandum: habeat rei distinctiones: et propria: et sequentia et antecedentia: et que non concurrunt inesse eidem. i. extranea et aliena: et circa extranea non est laborandum: nam cum vltima priuatiua in terminis proferatur: que non sunt rei: neque res ipsa illis inesse poterit. Sciat quoque que predicatur in quod: que accidentem: que habet opinionem. i. probabilitatem: que sunt veritate: et eligere oportet sequentia que vltima particulariter sequatur: et antecedentia que vltima sequatur secundum terminum sumendum est legem non totum et vltima. i. cum si gno vltima. n. prope falsa in qua predicatur vltima vltima sumptum: quoniam quod subiectum continetur ab aliquo cuius sequentia oportet sumere: siue aliena: non sunt eligenda sequentia vel extranea subiecti: nam prout et alia subiecti sunt in his a quibus subiectum continetur: nam quecumque

De Abundantia propositionum

Individuum f. lora uel sign. & individuum vagum qd.

Hoc album e sortis. no e propositio secundum cursum naturalem

Sortes: hoc bum. predicationem ee p & formalem

Auerois

Prompto a logi Zandi qua facren

Notanda ratio que comentator apud porphyri capite de specie definitione comune in indi substantie & accidentis ee ista. non predicari pluribus, & no istam predicari de vno tantum

Quoddam animal non lapis in Boetio

Nullus asinus est homo Liber Primus

Nullum risibile et rudibile Omne animal est sensibile Nullus lapis est sensibilis Nullus lapis est animal

tas regulas generales attende

niuersa. Negatiua

rticularis Negatiua

niuersa. affirmatiua

extraneum alienum e. qd.

bitudo medij affirmatiua uel negatiua

rticularis affirmatiua

re. sub. e.

funt animalis pntia et hois sunt pntia: et quecuq; no insunt aiali: snt quoq; neq; insunt hois: sunt eni iste due regule gnales: pntia est: q; qd sequit ad pntia: seq; ad antecedes. scda est: q; qd antecedit ad antecedes: antecedit ad pntia. Et sumeda sunt vniuersaliusq; pntia: vt pntia spci et pntia generis: reperunt. n. qda spe: ciet preter genus pntia: nam et diuersis spibus pntia quedam inesse necesse est. Adhuc illud vlt qd seq; tur id qd cotinet hoc est subiectus vel antecedes no op; etingere: vt aial qd sequitur id qd est ho: et hoc id q; sumpro subiecto huc antecedente oia illa sumpta sunt que vt vte et essentialia sequitur ad ipsum: velu ti necesse est q; homine sequit aial: et similiter omnia alia essentialia pdicata necesse est q; sequant ad ipuz subiectus: quia hec omnia sunt in hominis electoe. Sumeda sunt igitur coseqntia: que pleruq; sunt coi sequentia his que sequitur: nam ex his que propo nuntur vt frequenter existentibus: et syllogism; quo; q; ex ppositiombus erit que pleruq; aut oibus qd aut aliquibus: q; naq; coclusio similis esse princij. i. si coclusio fuerit freques et principia et eouersio. Die terea no sunt eligeda ea que oium sunt sequentia: vt sunt trascendetia: q; ex talibus argueret ex puris ab firmatiuis in secuda figura.

Tertium documentu sit tale: ad colligeda vniuersales affirmatiua opus est inuenire mediu qd antecedit ad predicatu et confe quatur ad subiectu: exempluz in couertibilibus: ista ppo: ois homo est risibile: potest cocludi p hoc me dium qd est admiratiu: formado hunc syllogismu: omne admiratiu est risibile: ois ho est admiratiu ergo ois ho est risibilis: pariter et in no quertibilib; veluti ista ppo: ois homo est sensibilis: poterit de duci p hoc medium qd est aial: q; sequit ad subiectu et antecedit ad predicatu: vnde no cocludit vltis afir matiua nisi per mediu de quo maior extremitas vlt enunciatu: et ipsum vlt de minor: illud autem quod vlt predicatur de aliquo se h; vt consequens ad ipm et quod vniuersaliter subicitur antecedit ad illud: igitur antecedens est illud de quo vniuersaliter dicit: consequens quod de altero di vniuersaliter. Extraneum alienum appellatur id quod de altero vlt ne gatur: vltimur autem hic nomine antecedentis et coi sequentis: no subiecti et pdicatu: nam subiectu et pdicatum no dicunt ordinem medij ad coclusionem: s; antecedes et cosequens dicunt ordinem medij: ois. n. habitudo medij affirmatiua ad coclusionem exprimitur per has intencoes: antecedens et cosequens: foto aut habitudo medij negatiua satis exprimitur pre pugnans et extraneum.

Quartum documentu sit tale: ad conclu dendu particulare affirmatiua in varapti: mediu se debet habere vt antecedens taz ad predicatum q; ad subiectu: et ratio est: nam ambe extremitates enunciantur vniuersaliter de medio ergo medium antecedit ad qualibet illarum: veluti di cendo: omnis homo est sensibilis omnis homo e ri sibilis ergo aliquod risibile est sensibilis: ad infer dum particularem affirmatiua in disantio: mediu p; pot esse antecedens ad subiectu et pntia ad pdicatu: p; q; cum maior sit particularis: mediu pot se habe re in plus q; matus extremu ergo mediu sequitur ad maior: extremitate: maior extremitas est ipm pdica tus: q; mediu pot seq ad pdicatu: verbi ca: quoddam co: poreu et risibile: ois corporeu e mutabile: ergo ali

quod mutabile est risibile. **Quintum** documentu sit tale. Vniuersalis negatiua in prima figura et pmo mo secude: pcludit p mediu qd et cosequens ad sub lectu et extraneu pdicatu: q; i his modis maior e vni uersalis negatiua: ergo pdicatu repugnat subiecto: minor e vltis affirmatiua: q; pdicatu sequitur subiectu: ergo ad pcludedu tale ppositioe op; mediu e cose que ad subiectu et repugnans pdicatu: exeph ca: nul lu rudibile e ho: ois asinus e rudibilis: ergo nullus asinus e ho. et te nullu rudibile e ho: ois risibile e ho: ergo nullu risibile e rudibile: ad pcludi deat vltis negatiua i camestres: mediu op; ee extraneu ad sub lectu: et cosequens pdicatu: et no est: q; i tali mo maior e vltis affirmatiua in qua qde mediu pdicatu: q; opus e vt mediu sequat ad pdicatu et cosequens: minor e vltis negatiua ergo mediu op; ee extraneu minori extre mitati: ergo mediu e a subiecto alienu: exeph: ois aial e sensibile: nullus lapis e sensibilis: q; nullus la pis e aial. Cocludit pnticularis negatiua i tertia figu ra p mediu qd antecedit ad subiectu et extraneu pdv cato: na maior e op; esse negatiua: ergo medium erit repugnans predicato.

Sextum documentu sit tale. Supradicte re gule sunt lris monstrande: vt sit. a. pdicatu. b. pntia pdicatu. c. antecedes pdicatum. d. ex traneu: sit aut. e. subiectu. f. cosequens. g. antecedes. h. e. vniuersalis ppositio: ois. e. a. pcludit p. c. f. et q; vltis mediu duab; lris designet: re ipsa tu vnu e rone aut duo: qd duplicitate designat litteraru: e naq; mediu mo antecedes pdicatu et cosequens subiecti: mo exneum pdicatu: et cosequens subiectu. Et hec ppositio: aliqd e. e. a. pcludit p. c. g. i tertia figura. Ansup hec: nullu e. e. a. deducit p. f. d. ex p syllogismu tan: nullu. a. t. d. ois. f. e. d. ergo nullu. f. e. a. s; ois. e. e. f. ergo nullu e. e. a. Prefata ppositio pcludit in scdo mo scde figu re p. h. d. Rursus hec ppositio: aliqd. e. no e. a. collu gif p. g. d. i tertia figura: p. g. b. efficit syllogismu in directe pcludens i quertiois: na ois. a. e. g. q; b. ois. g. e. e. g. p prima figura: ois. a. e. e. ergo aliqd. e. e. a. d. a mifestu e igit qm ad pdicatu. i. antecedens: cosequens et aliena vniuersq; subiecti scilicet et pdicatu: ppositio: p; p; hec. n. efficit ois syllogismus. Ex op; ispocere ad pntia et maxime vniuersalia: vt. e. subiectu magis ad cosequens. k. f. referedu e q; ad. f. solu: et pdicatu. a. magis ad. k. c. cui e cosequens q; ad. c. solu: na si et qd e. k. c. iest: inerit a. c. et sit h. a. iest. k. f. inerit a. f. et. e. s; h. a. n. segtur. k. f. nihil tu phibet seg: cosequens e ipm. f. qre cosequens poti capieda sunt magis vlt. Et sit ad ea q; pdicatu. a. segtur pntia: e: nam si pntia sunt et maxime sub illo vlt: et ea quoq; segtur q; sub illis sunt: si aut no sunt prima: et vt ea q; sub ipis ipm sequat nihil phibet.

Caput vigesimūquintū.

Alam autem. In capite isert Aristo. ex dictis quasda ppo sitiones. Pntia: ois syllogismi est ficuntur per predictas figuras: vniuersalis affirmatiue per. c. f. Particularis affirmatiua per. c. g. vniuersalis negatiua per. d. f. Particularis negatiua per. g. d. Secuda ppo e talis. licet



Caput vigesimū sextū.



Odem autem mo.

Serietia huius capituli stat i hoc: predicta ars inueniedi medij dfer uit oibus syllogismis: cu. n. ipsa sit generalis ad oem syllogismuz ostensiuum: ergo et ad oem syllo gismu ad impossibile: et reliquos qui sunt ex hypoteti: qd. n. ptingit syllogizare ostē siue: coingit syllogizare ad impossibile: et costra: er/ go per antecedentia: psequetia: et extranea. Tribus au tem ppositionibus pprehedit hoc capitulu. Prima e: eadem pntia e in vtriq; syllogismis: tu ad in comodū et impossibile ducentibus: tu ostensiu: na id qd demostat ostē siue: ptingit et p impossibile: ac p eos de terminos: et costra: qd p impossibile et ostē siue: vbi ca: si mostradum sit p impossibile: nullu. e. e. a. itaq; ppositu et per impossibile cocludendu sit ista pposi tio: nullum. e. est. a. Ponatur aliquod. e. e. a. forme tur igit talis ro: ois. a. e. b. na. b. e cosequens ad. a. aliqd e. est. a. ergo aliquod. e. est. b. sed postu erat nullum e. esse. b. igitur nullum. e. erit. a. cu ois. a. sit. b. et nullu e. sit. b. Item: si ista ppositio: aliquod. e. est. a. mon stranda sit per impossibile: dato q; manifestu sit: ois. g. e. e. a. ponat nullu. e. e. a. et forme talis syllogism: nullu. e. e. a. ois. g. est. e. na. g. antecedit ad. e. ergo nul lum. g. est. a. sed positum est ois. g. esse. a. id aut ipos sibile: ergo aliquod. e. est. a. qd erat cocludedu. Si i quoq; modo et in alijs ppositionib; vlt affirmatiua et particulari e pcededu: na in oib; semp erit ostē siue p impossibile ex antecedentib; psequetib; et extrane is: siue ergo pclusio ostē siue deducat: siue p ipos sibi le respiciedu e ad antecedentia: psequentia et extranea: na ex eisdē terminis vtriq; demostatōes fiut: et ostē sua et ducēs ad impossibile: vt si ad impossibile mostra tu sit nullu. e. e. a. ob idipuz: q; accidit aliqd. e. esse b. qd e impossibile: si sumptu sit nullu. e. e. b. omne aut. a. e. b. ergo nullu. e. e. a. Rursus si ostē siue mon stratu sit nullu. e. e. a. si supponat. a. et. e. si inesse: idēdem per impossibile ostendit nullu. e. esse. a. et simili modo in reliquis: vnde in oibus syllogismis ad impossibile necesse est sumere eodem terminu quo participat et syllogismus ostensiuus et syllogismus ad impossibile: preter ppositi suppositos terminos: ad que quide terminu syllogismus euadet medaci: quare conuersa ea ppositione: sumptaq; opposita et altera ppositione q; vera e sit se habere ostē siue efficitur syllogismus: et p eisdem terminos: differt nanq; ostensiuus ab eo q; e p impossibile in hoc q; i syllogis mo ostensiuo ambe ppositioes fm veritates: ponu tur: non autem in syllogismo ad impossibile: sed i eo vna collocatur falsa: volētib; ergo syllogizare et ostē siue et ad impossibile respiciendu e ad antecedentia: psequentia et aliena seu extranea. Secunda pposi tio est talis. In alijs syllogismis ex hypoteti: vt g sunt fm transumptione et fm eandem qualitate in subiectis: non in conclusionibus principalibus s; in transumptio consideratio suscipienda est: modus au tem inspectionis quo ad antecedentia psequentia et extranea idem est superioribus: qd si qspiam intelli gere cupiat: pntiare eum oportet et diuidere quot sunt modi syllogismi ad impossibile: mostrat quid e; vni quodq; ppositio: tu eo modo q; dicit e: vtz et a lio

3

4

1 2 3 4 5 6 7

Quoddā corporeū et risibile Omne corporeum e mutabile Aliquod mutabile et risibile

f. coseq. g. antec. h. extra.

mō nōnulla eoz syllogizare cōtingit: qm̄ nō eadē in subiectis seruat̄ qualitas: vt cum v̄lia demōstran tur ex hypotēsi p̄ particularē inspectōez: vt s. c. z. g. eadem sint idēst subiectum z̄ predicatū mediū ipsūz sequantur: z̄ insuper ponatur solum. g. inesse. e. tūc sic: oē. g. est. a. naz. c. z. g. idēz: oē. g. est. e. ergo aliqd̄ e. est. a. z̄ ex hypotēsi nō solū id sequit̄: sed z̄ oē. e. eē a. nam cuz oē. g. sit. e. z̄ soli. g. insit: in veritate habet̄ hec propō: oē. e. est. g. z̄ tunc pōt formari talis syllo gismus: oē. g. est. a. oē. e. est. g. ergo oē. e. est. a. itēz si g. z̄ d. sint eadē. i. subiectū sit p̄ns mediū: z̄ p̄dicatūz et eīz nēz: z̄ ponatur soli. g. inesse. e. ista est inspectio colligendi particularem negatiuam: nihil minus ex hypotēsi colligemus etiam vniuersalem negatiuaz: nulluz. e. est. a. nam nulluz. g. est. a. cum sint eadēz. g. z̄ d. omne. e. est. g. ergo nulluz. e. est. a. i syllogismo ergo ex hypotēsi superiores cōsideratiōes locuz ha bent. Tertia ppō est talis: eodēz mō sentiendum est de syllogismo z̄ necessariis z̄ cōtingentibus: nam eadē cōsideratiōe z̄ per eodē terminos erit z̄ eodē ordine eius quod est necessarius z̄ inesse syllogism⁹ z̄ in cōtingentibus sumenda sunt sequentia z̄ que se quuntur extrema: nō que mō insunt: sed que possi bilita sunt inesse: ostensum enim est q̄ per huiusmodi fit cōtingentis syllogismus: similiter autēz res se se habebit in alijs predicatōibus

Caput vigesimū septimū.



Manifestū ergo.

Manifestū ergo. In te ostenditur q̄ omnium scientiarum syllogismi superioribus preceptis efficiuntur. Dicit primo: nō esse possibile syllogismū fieri per alia viam q̄ per antecedētia: p̄ntia z̄ aliena. Dicit secūdo: semitaz discipline esse in oibus eadē z̄ circa p̄ham z̄ circa artez quālibet z̄ disciplinā. i. circa scias speculatiuas. Mathematicas actiuas z̄ practicas factiuas: nam in his circa vñquodqz opz colligere antecedētia z̄ p̄ntia z̄ hīcē q̄ plurimis opz abundare: z̄ id qdē p̄ tres terminos cōsiderare: destruētē aut hoc mō: z̄ p̄struētē vō illo: z̄ h̄z vitatē opz facē ad syllogismos demōstra tiuos ex his que s̄m veritatē p̄scripta sunt: ad dya leticos aut ex his q̄ s̄m opinionē. Dicit tertio: prin cipia syllogismoz. i. termini: ppōes: figure declara ta sunt q̄ se habeāt mō z̄ quo pacto operepretiuz est illa inuestigare: vt nos aspiciam⁹ ad oia que d̄ hmōi dici solent: neqz itē aspiciam⁹ ad eadē cū cōstruim⁹ z̄ destruim⁹: neqz ad eadē cū cōstruimus de oi z̄ cū de aliquo: itidē cū destruim⁹ ab oi z̄ ab aliquo: vñ qm̄ cōstruimus: respiciamus. f. c. z. c. g. z. g. b. cū destruimus: respiciamus. d. f. z. h. b. z. g. d. cum construim⁹ de omni: aspiciamus. f. c. cum de aliquo z̄ particulari ter. c. g. z. g. b. cum destruimus vniuersaliter: respiciamus. d. f. z. h. b. cum particulariter. g. d. ad pauca ergo z̄ determinata que supius mōstrata sunt aspiciē duz est. Et h̄z quālibet arte opz eligere principia: vt de bono aut de disciplina: sunt. n. in re quālibet pe culiaria principia: p̄pterea principia exp̄metis tra dunt: exp̄metie astrologice sunt ipsi discipline astro logice: si nāqz sumātur que insunt circa vñquodqz est in nostra ptate prompte demōstratiōes manife stare dictū est ergo quo nam pacto ppōes eligant.



Diuisio autē di

Diuisio. Sentētia huius capitis stat in hoc. Diuisio parua quedaz est particula dicte methodi: licet. n. faciat ad declaratiōez mediū in demōstratiōe: nō ē tamē sufficiens ad inueniēdū mediūz s̄m q̄ medium ē: z̄ s̄m q̄ ex ipso necessitate syllogistica cō cluditur cōclusio: est. n. diuisio debilis imbecillusqz syllogismus nō habēs mediū perfectā habitudinēz. Petit diuisio: quādo scilicet pars destructa nō pro batur esse destructa: z̄ in ipsa mediū cōtus est maiori extremitate. Exempla hec declarāt: oē animal est mortale vel imortale: omnis hō est animal: ergo ois hō est mortalis vel imortalis: sed nullus hō ē imor talis: ergo omnis hō est mortalis: nomen animalis maioris est ambitus z̄ cōitatus q̄z nomen mortalis: cōmittitur etiam petitio principij. Aliud exemplum fit tale: omne animal mortale ē pedibus p̄ditū vel pedibus destitūz: omnis hō est animal mortale: ḡ omnis hō est pedibus p̄ditus vel pedibus destitu tus: sed nullus homo est destitutus pedibus: ergo omnis homo est pedibus p̄ditus: z̄ hoc pacto semper diuidentibus accidit ipsis sumere mediū vni uersaliter inēto: itaqz mediū semper cōtus ē maiori extremo: de quo oportebat ex positio in syllogismo ostendere q̄ illa extrema per omnes differētiās posita in diffinitione q̄ sunt extremitates maiores con cludende de homine tāqz de minori extremo: ad si nem aut postq̄ omnes differētiē sic concludē z̄ colle cte sunt: inferre oportebat q̄ hoc totum collectū est hō per diffinitionem: aut quicquid aliud erit qd̄ que ritur per diffinitionē quid sit: nihil ergo dicit̄. Pla num assignātes inspectiōē mediū per diuisionēz: vt necessarium sit ad concludēdū quodcūqz propōitū: faciūt. n. aliam viam ad cōsideratiōē mediū q̄z eam quā documus: neqz opinātes sunt q̄ illi vie quam posuimus insit idoneitates ad omne p̄positūz con cludendum: sed vie diuīsiue tales idoneitates arbi trantur inesse: ideo grauiter errant. Manifestum est etiam q̄ diuisione nō licet cōcludere syllogistice ali quod predicatū. i. genus: p̄prium: accidēs: diffinitio nem de subiecto: in tali. n. mō arguēti vel nō cōclur datur propōitū vel petitur p̄ncipiū: nā si aliquis ignozaret: nōquid dyameter eēt cōmēsurabilis v̄l in cōmēsurabilis: z̄ formaret ista rō: ois lōgītudo ē cō mēsurabil v̄l icōmēsurabil: dyameter ē lōgītudo: ḡ ē cōmēsurabilis vel incōmēsurabilis: s̄z nō ē cōmē surabilis: ergo est incōmēsurabilis. Diuisiōe itaqz nō p̄cludit̄ diffinitio de diffinito: z̄ p̄ns nō ē diuisio sufficiens ad inueniēdū mediū: hec sunt q̄ de inuētiō ne mediū Aristoteles docet.

Digressio.

Ea que presenti parte tractata sunt nōnullis aperiātur documentis. In primis ad uertēdum est q̄ sciētia resolutoria pōt secūdaria in tētiōe tractare de inuētiōe mediū: quā ideo prosequit̄: nō fac iēdo ibi statum: sed vt expeditius z̄ facili⁹ re soluatur syllogismus in sua principia materialia z̄ for malia. Tradit̄ autem ars inueniēdi mediū z̄ nō extre morum: tū quia cognitio mediū plus cōducit ad syl logismum

logismū q̄ cognitio maioris z̄ minoris extremi: tuz q: mutatio extremoz manifesta ē cū ponant in cōclu sione: z̄ talis mediū inuētiō nō respicit aliquā determi nata materiā: z̄ syllogismus hic cōsideratus nō abstra hit a materia cōi: cū in ipso requiraf habitudo mediū ad extrema. Et si quis petat: que est causa q̄ in secūdo posterior tractatur de inuentione mediū: in prio prio rum z̄ de inuentione mediū z̄ formatōe syllogismoz. Dicendum est q̄ cū duplex esset modus sciendi: per demōstratiōē scilicet z̄ per diffinitionē: de mō scien di p̄ demōstratiōē p̄sequutus est in primo posteriori: de modo sciendi p̄ diffinitionē in secundo: verū arti inueniendi diffinitio ērat copulata ars inueniē di mediū in demōstratiōe: quia omnis demōstra tiō est per mediū quod est diffinitio: iccirco in diuer sis libris partialibus de demōstratiōe z̄ diffinitōe tra ctatur: secus erat de inuentione mediū syllogistici: de qua in eodē libro partiali tractandū erat in quo de for matione z̄ resolutione syllogismoz: in secūdo libro partiali d̄ potestatiibus syllogismi determinādū erat: z̄ s̄nt hec ars acq̄sita opē intellectus negociantis z̄ di scurrentis cōis syllogismus absolutis: possibilibus z̄ necessariis: cū in quauis materia eēt inuenire antee dētia: cōsequētia z̄ extranea. C̄ Insuper ē cōsiderādū: q̄ regule quas ponit Aristoteles ad cōcludendū par ticulares affirmatiuā z̄ negatiuā in tertia figura cōdu cunt ēt ad inferendū eadē in prima figura. Et inquam tū docet sumere p̄sequēs subiecti qd̄ quidē antecedit ad predicatū: opus ē vt eligat cōsequēs primūz z̄ p̄ priū: si aut sumendū sit cōsequēs subiecti absolute: eli gendū est cōsequēs remotū: nō primū. C̄ Rursus no tandū ē: assignant̄ inutiles cōsideratiōes cōtra modū nō cōtra figurā: nāz sublata figura nulla est dispositio ad syllogismū: remoto aut modo p̄manet figura z̄ syl logismus: si. n. dixerō: oē. g. est. a. oē. b. est. a. ergo oē b. est. g. iste ē syllogismus in secūda figura supra: quez cadit cogitatio hois p̄ naturā: z̄ nō existit i aliquo mo do: sunt etiā inutiles inspectiōes peccātes cōtra qua litatē: nō cōtra quātitatē: nā cōparatiō cōsequētis ad antecedens z̄ ecōtra facit semp vniuersalē p̄positiōē: z̄ si pōt accipi p̄ p̄cō vniuersalis nō cōsurgit peccatū circa modū penes quātitatē. C̄ Tercūz ē aduertendū: in syllogismo p̄ impossibile est triplex p̄cessus: vnus ē qui incipit a p̄missis vsqz ad cōclusiōē: z̄ iste p̄cef sus est ostensiuus z̄ syllogisticus: alius est qui incipit a cōclusiōe falsa vsqz ad falsitatē alicuius p̄missarum: tertius est qui incipit a falsitate p̄missē: tendens ad p̄positi p̄ncipalis veritatē: z̄ isti duo p̄cessus nō sunt syllogistici: facit Albertus magnus differentia inter syllogismū per impossibile z̄ syllogismū ad impossibile: syllogismus ad impossibile ē qui accepto opposito con clusionis que principaliter intēdit cū altera p̄missa: p̄tus posita vt vera z̄ cōcessa syllogizat impossibile: syl logismus aut p̄ possibile ē q̄ ex falsitate p̄clusiōis cō cluse p̄ syllogismū ad impossibile reddit z̄ p̄cludit hyp̄ potesim eē falsā z̄ vltērī cōclusiōē primū syllogismi eē verā: syllogism⁹ ad impossibile nō sumit mediū aliud ab extremis p̄clusiōis p̄bādē z̄ intēte: nec ē idē mediū ipsi⁹ z̄ syllogismi ostēsiuū: syllogismus aut p̄ possibile accipit idē p̄ medio qd̄ syllogism⁹ ostēsiu⁹: mediū. n. in syllogismo supius inductis ē. b. syllogism⁹ p̄ possibile terminat p̄positū ad. b. terminū: ergo syllogismus p̄ impossibile accipit alium terminum ab extremis con clusionis p̄obandē: cum sumat eundem terminum medium quem z̄ syllogismus ostensiuus: z̄ ad illum

terminū medium fit syllogismus mendaciū sine dedu cens ad impossibile: syllogismus enīz ad impossibile cō cludit falsum terminū ad illum terminū qui medium erit in syllogismo ostensiuo: exemplo hec declarent: monstret ostensiuus nullum. E. esse. A. hoc syllogismoz omne. A. est. B. nulluz. E. est. B. ergo nullum. E. est A. in isto syllogismo accipit. B. mediū aliud ab extre mis. p̄fata cōclusiō ostendat per impossibile hoc pa cto: omne. A. est. B. quoddaz. E. est. A. ergo quoddā E. est. B. cōsequens est falsuz: ergo altera p̄missaruz nō maior ergo minor: ergo ista est vera: nullum. E. est A. Syllogismus ergo p̄ impossibile h̄z idē mediū cuz ostensiuo: syllogismus ad impossibile nō h̄z idē mediū cuz syllogismo ostensiuo: in cōgregato ex syllogismo per impossibile z̄ syllogismo ad impossibile rep̄unt tres p̄cessus supius assignati. C̄ Amplius nō videt̄ q̄ tra denda ars cōis sit ad oēm facultatē: nam primo topi coz dicit q̄ nō est querenda vna methodus vniuersa lis in oibus p̄blematib⁹: qz difficilis esset ad inueniē dum: z̄ si existeret repta: esset raro p̄tilis z̄ esset icerta. Solutio est: p̄ artes hic traditā sumendū ē mediū syllo gisticuz cōiter ad determinādūz aliqd̄ de aliquo: p̄ arte traditā in topicis accipiēduz est mediū ad determinan dum accidens de eo cui accidit ex p̄p̄iis: z̄ genus de eo cuius ē genus ex p̄p̄iis: ars ergo ibi tradita addit inspectiōez ad ea que app̄op̄riata sunt vnicuiqz p̄ dicato: z̄ sic difficile ē inuenire methodū que p̄cederet ex app̄op̄riatis vnicuiqz p̄dicato. Tercū q̄ de inuen tiōne mediū tradita sut facillime ex dictis dignoscēt.

Caput vigesimū nonū.



Modo autēz.

Intentio Aristotelis p̄nti parte ē tractare resolutorēz syllogismoz in sua principia materialia z̄ forma lia: at in hoc capitulo agit de reso lutiōe syllogismoz in p̄positiōez: hac cōclusiōne: in reducēdo syllo gismos accipiēde sunt due syllogismi p̄positiōes: nam facili⁹ ē diuidere syllogismū in maiora q̄z in minora: maiora aut sunt cōposita q̄z ea ipa ex qbus cōponunt̄: more oportet p̄siderare q̄ sit vt in toto q̄ vt i pte. i. que p̄missa sit totū: q̄ pars. i. q̄ p̄positiōis sit vniuersalis que particularis: z̄ si non ambe sumpte sunt: vt in entime mate: attēdere eū opz q̄ alterā ponit: nā aliq̄ vniuer sales p̄ponētes eā q̄ in illa ē nō sumūt: neqz scribentes neqz interrogātes: aut quāsdā qdem p̄ponūt: p̄ quas aut hec p̄cludunt omīssas faciūt. i. has p̄positiōes affe runt explicitē ex qb⁹ cōcludit̄ in principali syllogismo: z̄ tū quātuz ad paralogismos omittūt illas p̄pōnes p̄ quas ille p̄pōnes q̄ sunt p̄ncipalis syllogismi cōclu di z̄ p̄bati debēt: alia vero vana inq̄runt nō faciētia ad syllogismū nec ad p̄of̄ syllogismū. i. nec ad p̄positū nec ad p̄positū declaratiōez. Cōsiderādūz ergo est sigd̄ sup siuū sumptū sit: z̄ sigd̄ necessariū omīssuz: hoc qdē ad iungēduz: illud vero ad iūciēdū: donec veniat q̄s ad duas p̄pōnes: nā sine his nō reducunt̄ oratiōes inter rogate in predictas figuras. Sed id aduertēduz est q̄ in aliqb⁹ facile ē videre qd̄ minus ē. i. qd̄ deficit aliqd̄ necessariū ad syllogismū: aliqd̄ vō later: qd̄ scilicet sit omīssuz: z̄ videt̄ qdē tales oratiōes syllogistice: ob id ipsum q̄ necessariū q̄p̄ia accidit ex his q̄ posita sunt: nō sunt tū: vt si sumat̄: nō interempta substantia substa Tibe. sup priora.

tiam nō interimi: ex qd aut vnūq; ē interempt is: et ipsū quoq; qd ex eis ē corruptū: nā his positū nec effārio euenit pte substantie esse substantiā: nō tū per ea que sumpta sunt p̄tutū ē syllogismus: s; desunt ppōnes ordinate in mō et figura: nō ē syllogismus: q; cōclusio est affirmatiua et altera p̄missā negatiua: poterit tū ex illis formari talis syllogism⁹. Quib⁹ p̄missis perimitur substantia: sunt substantie: s; p̄tib⁹ substantie iterem p̄tis interimit substantia: ergo p̄tes substantie sunt substantie. Itē: q; sunt et nō sunt nō substantie sunt substantie: partes substantie sunt et nō sunt nō substantie ergo p̄tes substantie sunt substantie: nō habebat ergo sup̄aucta rō modū et figurā syllogisticā. Rursus ponit Aristoteles aliud exēplū: existēte hoie vt aīal sit necesse est: et cū ē aīal: ē substantia: ergo cū ē hō: ē substantia: et h; aliqd ex necessitate sequat: nōdū tū fact⁹ ē syllogism⁹: nā p̄positōes nō sunt ordinate in mō et figura: fallitur aut in talib⁹ ob id ipsū q; oīs syllogism⁹ ē necessarius non ē: et p̄pterea si q̄busdā positū ex necessitate aliqd accidat nō syllogistice: nō statū tentādū ē reducere in p̄dictas figuras s; primū duas ppōnes sumere opz: poterit nihilomin⁹ formari syllogism⁹ hoc mō: oē illud quo o positō ponit aīal ē substantia: hoie positō ponit aīal ergo hō ē substantia: vel sic: oīs hō est aīal: oē aīal ē substantia: ergo oīs homo est substantia.

Est obseruādū: oratio syllogistica alia est potentia tū: alia ē actu: oratio inordinate p̄posita reducit i formā actu syllogisticā: oratio actu syllogistica aut reducit reductōe indifferētī: qm̄ videlz eadē oratio doctē syllogizari in plurib⁹ vel oib⁹ figuris p̄ aliquā mediū variationē: aut reducit reductōe differētī sicut ē reductio figuraz̄ imp̄fectaz̄ in p̄fectas: et modoz̄ in modos p̄fectissimos: vñ modū arguendū ab auctoritate: a maior: a minor: a p̄positōe: ab oppositōis et hie et p̄uatiue reducunt in modū arguendū syllogisticū: exēplū cā: Aristoteles dicit celus ē eternū: ergo celus ē eternū: oē dicitū ab Aristotele ē eternū ē eternū: celus ab Aristotele ē dicitū esse eternū: ergo. Itē: oē simile Plato tū cū Plato ē niger ē nigrū. Sortes ē similis Plato tū cū ē niger: ergo. Itē nullus minor: rege cū rex non pōt expugnare castrū pōt expugnare castrum: sed miles ē minor: rege cū rex nō pōt expugnare castrū: ergo miles nō pōt expugnare castrū. Itē: oīs maior: milite potēte expugnare pōt expugnare: rex est h̄mōi: ergo.

Caput trigēsimū.



Einde sic. Snia hui⁹ capitis qd ē de resolutione syllogismoꝝ in terminos et errore pueniēte p̄positōis terminoz̄ similitudinē stat in duabus p̄positōib⁹. Pr̄ia est: inueniunt tres termini: maior: extremitas: minor: et medius termin⁹ q; bis sumit ante cōclusionē et nō ingredit̄ cōclusionē: et nō ad oēs figuraz̄ p̄spiciēdū ē p̄o cōcludendo quocūq; p̄posito: s; ad p̄p̄tā et accommodatā: et si vna cōclusio in plurib⁹ vel oib⁹ figuris cōcludit̄: id agnoscat̄ ex varia mediū positione atq; situ qua in figura cōcludit̄: reducta ergo aliq; p̄tita ad tres terminos et duas ppōnes opz videre cōclusionē: si sit vn̄uersalis vel p̄ticularis: multotiēs. n. a qualitate et quātitate cōclusionis cognoscit̄ modus et figura syllogistica: interdū fm̄ aliā et aliā mediū habitudinē. Scda p̄posito ē talis: sepe numero falli contingit

circa syllogismoꝝ indiciū p̄p̄ similitudinē positōis terminoz̄ in vltib⁹ et singularib⁹: qd nos non decet latere: p̄ his exēplis. Aristomenes intelligibilis. i. fm̄ p̄tem intellectuā semp ē: aristomenes est aristomenes intelligibilis: ergo aristomenes semp est. Itē michalus musicus: ergo michalus corūp̄t cras: et michalus est michalus musicus: ergo michalus corūp̄t cras: non sunt isti syllogismi: q; neutra p̄missā sumit vlt̄er: et nō p̄nt p̄fati syllogismi regulari p̄ dictū de oi. Cū ē aduertēdū q; iste syllogismus nō colligit: michalus musicus corūp̄t cras: michalus ē michalus musicus: ergo michalus corūp̄t cras: nāz̄ cōclusio pōt ēē falsa: p̄missis existētib⁹ veris: vt positō q; nūc michalus sit musicus et cras eius musica corūp̄t et nō ipse michalus: tūc cōclusio erit falsa: et p̄missis vere: ad syllogismū. n. expositōiū nō satisfact̄ medius terminus singularis simplr et vn̄uocē tent⁹: sed p̄terit q; ab vna p̄missā et vna de oi valeat p̄tita: et hec p̄ditio ibi deficit: q; ad istam: michalus musicus corūp̄t cras nō sequit̄ ista: oē qd ē michalus musicus corūp̄t cras. Cōtra: termino singulari nō pōt addi signū distributiū: ergo. Solutio: pōt signū distributiū adiungi congregato ex termino cōi et singulari: vt dicendo: oē ens qd est sortes currit: cuius ppōnis subiectū supponit discrete: et posset p̄cedi talē ppōnē et singulare nō vlt̄er nisi extēdēdo nomē ppōnis vlt̄is ad oēm ppōnem cuius subiecto additur vn̄uersale: siue distribuat̄ subiectum siue nō. Et p̄pterea p̄siderāda ē dīta iter istas ppōnes: oīs cēntia diuina est pater: oē id quod est essentia diuina ē pater: hic pater generat: oē id qd ē hic pater generat.

Caput Trigēsimū primū.

Requenter autē.



Snia hui⁹ capitis qd inscribit̄ de errore q; puenit circa resolutionem duaz̄ p̄positionū in terminos ex pr̄ua expōne fm̄ cōcretū et abstratū: stat in ista cōclusōe: frequenter cōtingit falso mēdoleq; cōcludere ob id ipsū q; nō bñ sumunt̄ termini fm̄ erigētā ppōnū. Series aut̄ vboꝝ Aristo. talis existit: frequenter accidit mēteri in resolutione duarū p̄positionū in tres terminos: eo q; nō debito mō ponit̄ exponunt̄ termini fm̄ p̄positionē. i. fm̄ erigētā p̄positionū: ita q; vno mō termini exponant̄ in vna ppōe: alio mō in altera: cui⁹ exēplū ē: sit. A. sanitas. B. egritudo. C. hō: mediū qd ē egritudo cōparat̄ ad maiorē extremitatē vt abstractū ad abstractū: quo pacto non pōt cōparari ad minorē extremitatē q; ē ly hō: s; pot⁹ referat̄ egritudo ad hoiez̄ p̄creto cū sit hō eger seu subiectū egritudis: talis ē terminoz̄ dispōe scā verū ē dicere nullū. B. p̄tingit iesse. A. i. nullū. B. p̄tingit eē. A. i. nulla egritudo ē sanitas d̄ necessitate: et rursus. B. iest oi. C. i. oē. C. ē. B. i. oīs hō ē eger seu susceptiū egritudis: videbit̄ igit̄ euenire vt nulli hoī p̄tingat iesse sanitas: qd qdē falsum ē: syllogism⁹ sic formet̄: d̄ necessitate nulla egritudo ē sanitas: oīs hō ē eger: si colligit̄ q; d̄ necessitate nullus hō ē san⁹: h; seq̄ videat̄. Et hui⁹ apparet̄ cā ē: q; nō bñ et vn̄iformiter exponunt̄ termini s; locutionē: qm̄ trāsumptis. i. mutatis his que sunt fm̄ habitudines. i. mutatis terminis abstractis i terminos cōcretos: nō erit syllogismus: vt si p̄sanitatē ponat̄ sanū eē et p̄ egritudine egrotās: nā nō verū est dicere

ē dicere nulli egrotāti cōtingere inesse sanū eē: hoc aut̄ mō sumpto nullus sit syllogism⁹: nisi hui⁹ qd ē p̄tingere: id aut̄ fieri nō est impossibile: nā p̄tingit nulli hoī inesse sanū eē. sensus ē: iste syllogismus non colligit: nullū egrotās p̄tingit eē sanū: oēm hoiez̄ cōtingit egrotare ergo nullū hoiez̄ p̄tingit eē sanū: nāz̄ ista ppō est falsa: nō p̄tingit egrotās ē sanū: erat et ista cōclusio falsa: nō cōtingit hoiez̄ eē sanū: q; significat oēm hoiem necesse eē nō sanari: s; sumpta maior: de cōtingētī sequef cōclusio de cōtingētī: oē egrotās p̄tingit eē sanū: oēs hoiez̄ p̄tingit egrotare q; oēs hoiez̄ p̄tingit eē sanū. Et rursus i scda figura s̄it mēdole cōcludit̄: nam nulli egritudini p̄tingit iesse sanitatē: oī hoī p̄tingit iesse sanitatē: falsū tū ē nulli hoī p̄tingit iesse egritudinē. i. iste syllogism⁹ nō cōcludit̄: de necessitate nulla egritudo ē sanitas: p̄tingit oēm hoiez̄ eē sanū: non seq̄ cōclusio de necessitate q; oīs hō d̄ necessitate nō sit eger: at si p̄missis sumant̄ vere abe i terminis p̄cretis ita q; altera sit d̄ p̄tingētī: deducit̄ cōclusio d̄ p̄tingētī. Et in tertia figura s̄it h; p̄tingētī ex h̄mōi falsa terminoz̄ expōitōe accidit̄ cōcludit̄ falsū: etenim et sanitatē et egritudinē et scientiā et ignorantiā et oīo h̄ia eidē subiecto et vlt̄ p̄tingit iesse: sibi aut̄ iuicē iesse impossibile ē: hoc aut̄ manifestū ē i p̄dictis terminis variatis p̄ abstractū et p̄cretū: qm̄. n. eidē subiecto p̄tingit plura h̄ia inesse cōcretiue sumpta: tūc seq̄ q; et sibi iuicē p̄tingit iesse cōcretiue accepta: vt sanū p̄tingit iesse eger: et eger p̄tingit iesse sano: manifestū ē igit̄ i his oib⁹ deceptionē fieri p̄ terminoz̄ expōitionē: nā mutatis his q; sunt fm̄ habit⁹ sumpta: nihil falsum fieri videbit̄. i. si semel sumat̄ abstractū: semp sumat̄ abstractū: si cōcretū et p̄cretū: ne ex variatione vitiosa fiat expōitio: nā mutatis his q; sunt fm̄ habitus formā syllogismus: tertie figure: hoc pacto: oī hoī p̄tingit iesse sanitatē: oī hoī p̄tingit iesse egritudinē q; alicui egrotāti p̄tingit iesse sanitatē: qd idem ē ac si que egrotantē p̄tingit eē sanū: qd verū est.

Est p̄ hui⁹ cap̄l expeditōe primū aduertēdū: si efficiat talis rō: necessario nulla egritudo ē sanitas: oīs hō ē egrotās q; nullus hō ē san⁹: colligit̄ qdē cōclusio s; nō syllogistice: s; p̄ locū ab oppositōis: sublatā nāz̄ maiorē ppōe adhuc deducit̄ talis cōclusio: q; nō isert̄ syllogistice: q; decursus syllogistic⁹ maxime fita maior: ppōne. Rursus valet hec p̄sequētia s; Alberitū: necessario nulla sanitas ē iustitia q; nullū sanū ē iustū: p̄ locū a cōiugatis. Cōtra: atēcedēs est vep et p̄is falsū: q; sequela nō colligit̄: et p̄pterea diximus apud Porphyriū: q; ab affirmatōe abstracti de abstracto ad affirmatōne p̄creti de concreto: et a negatōe p̄creti de concreto ad negatōne abstracti de abstracto in cūctis cōcretis et abstractis vlt̄ colligit̄ p̄sequētia: ergo modus arguendū a negatōe abstracti de abstracto ad negationē p̄creti d̄ concreto nō ē validus ad q̄cūq; cōcludēdū. Itēz̄ hec p̄positio: de necessitate nullū sanū ē eger: ē falsā: cū significet id qd sanitati subiectū nō posse subijci egritudini: et hoc p̄stat eē falsum: nā vnus subiectū q̄tenus stat sub vno cōtrario h; p̄tate recipiēdi aliud.

Caput trigēsimū secūdū.

Non oportet autē.



Snia hui⁹ capitis qd inscribit̄ de errore q; accidit in resolutione p̄positionū in terminos ex hoc q; que runf semp termini incomplexi siue

simplices et errore q; puenit ex h; q; termini sumunt̄ s; obligatē alicui⁹ casus: stat i duab⁹ ppōnib⁹. Pr̄ia ē: nō ē semp sumēdū mediū vt hoc aliqd simplex siue simplicis noie designatū: s; aliqñ p̄tingit sumere oratiōem: qd accidit in p̄dicto exēplo qm̄ syllogism⁹ ē immediatō: vt si demonstrandū sit trianguluz̄ duobus rectis equos angulos hie. Scda ē: deducunt̄ sepe numero cōclusiones et in recto et in obliquo: altera p̄missā: vel am habus p̄missis existētib⁹ in recto vel in obliquo. Series aut̄ verboꝝ Aristotelis talis ē: non opz aut̄ supple in tali reductōe terminos querere noie scilz̄ simplicis expōnī: vt p̄ terminos simplices fiat tū reductōis expōitio: sepe. n. erūt termini et oratiōes q̄bus ipositūz̄ non erit vnū nomē simplex: quapp̄ difficilior est reducere h̄mōi syllogismos: cū in talib⁹ oportet vt oratiōe circūloquēte loco nois simplicis. Itē aliquotiēs accidit falli p̄ h̄mōi ingitōne. i. ob reductōez̄ in terminū simplices: et hoc erit qm̄ erit immediatō: syllogismus vt est in demonstratiuis. est aut̄ syllogism⁹ immediatō qm̄ p̄dicatū ostendit̄ inesse subiecto nō p̄ aliqd nomen simplex sed p̄ solaz̄ subiecti diffinitionē. Cū sit. A. duo recti equales: maior: extremitas. B. triangulus: mediū L. vō isocheles: minor: extremitas: ergo. L. iest. A. p. B. id est isocheles h; duos rectos equales: q; est triangulus. Et vero qd est. B. nō iam amplius p̄ aliud nomē qd sit simplex: nāz̄ triangulus fm̄ se angulos h; duob⁹ rectis equales: ergo eius qd ē. A. B. nō est mediū aliqd nomē simplex: tam et si id demonstrabile existat. i. trianguluz̄ duob⁹ rectis equos angulos hie demonstrat a mathematicis nō sumpto noie aliquo mediū: s; sumpta oratiōe aliqua et termino cōpleto. Sunt. n. p̄positiones scdi modi dicēdi p̄ se immediate immediatōe subiecti: n̄ cause p̄positōes primi modi sunt immediate immediatōe cause: prima et p̄incipia s; nō possint demonstrari simpliciter et absolute: p̄nt tū demonstrari esse verissima: notissima: certissima: cui⁹ eis intellectus assentiat solo lumine intellectus agentis.

Item ait Aristoteles: nō oportet tentare sumere re primū medio inesse et mediū postremo: similiter et primū de medio et mediū de postremo tanquaz̄ de se iuicē semp predicent̄ in recto: et in nō iesse. i. in negatiuis similiter est sentiēdū: nā nō oportet semper remoueri hoc ab hoc fm̄ rectitudinē: vt iusto hoī nihil pōt obesse. Substantie nihil ē p̄trariū: sed sumere oportet quotiens ipsum esse dicit̄: et quotiens verū ipz̄ dicere ē: totiens arbitrari oportet significare inesse: vt q; cōtrariōū est vna disciplina. Sit. A. vna ē disciplinā. B. cōtraria iuicē. A. sigdē inest ipsi. B. non q; dicat̄ cōtraria vna ē disciplinā: sed q; de ipis verum est dicere vna ipsoꝝ esse disciplinā.

Iterū inducit quasdā regulas. Pr̄ia ē: maiorē de recto: et minorē de obliquo colligit̄ cōclusio de obliquo in prima figura: vt si oīs sophya ē disciplina: boni aut̄ ē sophya: q; boni est disciplina. Scda regula ē: maiorē de obliquo: et minorē de recto deducitur cōclusio de obliquo in prima figura: vt si omnis qualis est disciplina bonū aut̄ quale ē: cōclusio erit qm̄ boni ē disciplina. Similiter si oīs cōtrariū ē disciplina: et bonū est p̄trariū: erit cōclusio: boni ē disciplina: i. his syllogismis primū nō dicit̄ de medio: s; mediū d̄ de postremo. Tertia regula ē. Ex ambabus p̄missis de obliquo in prima figura efficit̄ bonus syllogismus ad deducēdā cōclusionē de aliquo et q̄nq; de recto: et igit̄ q̄nq; neq; primū de medio fm̄ rectū: neq; mediū de postremo fm̄ rectū: primo quidam de postremo q̄nq; Tibe. sup̄ priora. 1 2

dicto fm rectu: qnqz aut no dicto fm rectu: vt si cuius/ cuqz e disciplina huius e gen: boni aut e disciplina: co clusio erit qm boni est genus: vbi nulluz de nullo pdi/ cat: hoc est neqz pimu de medio: neqz mediu de po/ stremo: neqz pimu de postremo. Si aut cuiuscuzqz est disciplina hoc ipfuz gen: e: boni aut disciplina e: pclu/ fio erit: qm bonu e gen: ergo de extremo minoz pdi/ cat pimu in clusione: de seimic aut no dicim pimu dico r mediu: mediu r postremu. Quarta regu/ la talis est: in scda figura negatiua pmissa existente de obliquo valet syllogism ad pcludendu clusione de recto: vñ dicit Aristoteles: eo de mo r in no esse. i. in negatiua su mendu: no. n. hoc huic no esse no semp significat hoc no ee hoc: s; aliqn hoc no ee hui: aut hoc no ee hui: r pro tato Aristoteles ponit hoc: qz frequer vsus fue rat hoc loquendi genere hoc huic esse: vt oi. b. inesse a. i. oe. b. e. a. ne qs q decipi posset: patefecit qd hmoi locutoe nuc intelligi oportet: vt qm nullus motus e motio: sed voluptatis e motio: clusio erit: ergo volu/ ptas no e motio. Sñ nullus gnationis e gnatio: vo/ luptatis e gnatio: ergo voluptas no e gnatio. Rursus ipi r rufus signu: r nullus signi e signu: ergo no e ipse rufus signu: r sñ in alijs in qb interim ppositu: eo q dicit aliquo mo ad id loquedi gen. i. sñ e in alijs ne/ gatiuis in qbus interim ppositio siue negat no s; re/ ctuz: s; ideo q: gen: siue aliud pdicatu aliquo modo s; obligate alicui casus dicit ad ipfuz subiectu. Quinta regu/ la e talis: ex obliqs in tertia figura colligit coclu/ fio. valet. n. deo no e tepus oportunu: eo q: deo nihil e vtile ac pferens: deo e estas: ergo estas no est tempus oportunu: tande id dicimus de oibus nois casib: qm termini sunt ponedi in pponib fm debitos casus ac/ ceptos fm declinatione nois: vt in recto: ho: bonu: cotraria: in obliquo: hois: boni: riorz. ppositioes. n. sumede sunt fm vniuscuiusqz casuz. aut. n. qm huic h: vt equale: vel huius vt dupluz: vel hoc: vt feriens aut videns: vel hic: vt ho aial: vel si que aliuz casum hz no men in propositione: hoc aut pdicatu inesse huic subie/ to: r veru esse hoc pdicatu de hois subiecto est asinus. Se/ menduz est: quoties pdicationes diuise sunt: r has q/ dem sumere aut aliquo modo aut simpliciter: insuper aut simplices aut complexas: similiter aut r in no esse: cofideranda qdem sunt hec: r discutendum qd fuerit optimum: hec sunt que pertinent ad seriem verboru: in Aristotelis.

Digressio.

Non alienum videtur pro maiori hor co gnitione quedaz paulo al/ tius repetere: r in primis aduertenduz e: lz obliquus no fit pars enunciatiois: ni est pars pponis r no subijcti inquit Albertus magnus obliquus distributi: nihil ergo enuctat de obliquo: q facit q subiectum sic vel sic subijctat pdicatu: vel pdicatu sic vel sic insit subiecto: r hec est causa q coiter dicit: duplex est subiectu: pposi/ tionis. s. r enunciatiois. Contra: capio istam ppositio/ nem: cuiuslibet hois asinus currit: constat predictam propositionez habere obliquo distributi: ergo senten/ tia Alberti stare no potest putantis obliquo non posse suscipere distributione. Quare dicendum est prefataz propositione habere subiectu r distributionis r enun/ ciationis: quo fit vt talis pp appellari possit indefi/ nita r vñ distributo recto distribuit obliquo: qz eu mouet substantia mouet r accidens: s; distributo ob/

liquo no oportet vt rectus distribuatur. Item sciendu est: modus syllogizadi ex obliquo in generatione syllogismoz no fuit tradit/ dus: qz non faciebat diuersitate in forma ab eis qui in antehabitis traditi sunt in processu syllogistico: sed ta/ lis modus facit dudarit diuersitate in reductione. Di/ uersitas quoqz ait Albertus fm rectu r obliquus non aufert syllogismu: cu talis diuersitas no fit nisi fm acci/ dentales materias: que quide casuum variatio non so/ let inferre varia medij habitudine essentiali ad extre/ ma in prima figura. Non oportet et in syllogismis ex obliqs vt maior: vl minor: extremitas vel medius ter/ minus sit totale subiectum vel totale predicatum: nec requirit vt mediu syllogisticu sit subiectu vel pdicatu in maiori ppositioe: sed sat est q se tentat ex parte subie/ cti vel pdicati. na in hoc syllogismo. Leo oes hoies e co/ piciens. plato e homo: ergo platonem leo e co/ piciens: ly plato est minor: extremitas: ly homiez medij terminus totu residu est maior: extremitas: r sunt ta/ les syllogismi ex obliquo i modo r figura reductiue: cum tales premisse reducant in propositiones compo/ sitas ex rectis.

Iterum aduertendu est: in prima figura si ma/ ior est de obliquo r minor de rector: nascit coclusio de obliquo: r est talis syllogismus regu/ latus per dictu de oi aut nullo: illatio. n. ista colligit: cu iustibet hois asinus currit: oē gramaticu est ho: g cu/ iustibet gramatici asinus currit. his ita determinatis addidit ocham: discursus nonullos iueniri inferetes no regulatos per dictu de oi vel nullo aliqua pmissa/ rum existete de obliquo. Et prio vbi maior sit vñs ne/ gatiua r minor affirmatiua r medius terminus sit ob/ liquus in pta figura colligit coclusio de recto r no de obliquo: valet. n. nullu hoiem videt asinus: oē risibile videt hoies: ergo nullu risibile est asinus. Item nullius hois e asinus: oē risibile est hois: g nullu risibile e as/ nus: at si maior sit affirmatiua: talis modus arguenduz non valet: cu non sequat: oem hoiem intuef asinus: ois equus intuef hoiem: g ois equus est asinus. Se/ cundo: si maior sit negatiua r maior extremitas sit i ob/ liquo: r in minore affirmatiua minor extremitas po/ natur in obliquo: nascit semp coclusio de recto: cu col/ ligatur dicendo: nullus asinus videt hoiem: oē risibi/ le videt asinus: g nullu risibile e ho. at maiore existen/ te affirmatiua cu tali terminoz positioe nihil penitus deducit: no. n. valet: ois ho videt asinu: oem equu vi/ det ho: g ois equus est asinus. Tertio qn maior e vni/ uersalis affirmatiua de recto: r minor extremitas in/ minori ppositioe sit de obliquo: ipsa quoqz in coclu/ sione erit de obliquo: vñ optima e hec illatio: ois ho e aial: forte videt ho: forte videt aial: r nil penit/ sequeret maiore existente negatiua: cu no valet: nul/ lus equus est asinus: cuiuslibet hois est equus: ergo nullus hois est asinus. Item si maior sit affirmatiua d/ rector: r in minori medius terminus sit in obliquo: co/ clusio habebit maiore extremitate obliqua: vñ coclu/ dit hec sequela: ois ho est aial: asinus e hois: ergo as/ nus e animalis: r nihil conuinceref maiore existente negatiua.

Amplius sciendu e: si extremitates sint ob/ lique in secuda figura nascit con/ clusio de recto: cu valet: nullu equu videt asinus: om nem hoiem videt asinus: ergo nullus ho est equus. Item: cuiuslibet hois e asinus: nullus rudibilis e as/ nus

nus: ergo nullum rudibile est homo. Ampli medio existente obliquo colligit coclusio de recto: valet eis nullus asinus e hois: ois bos e hois: ergo nullus bos e asinus. Maiore item affirmatiua de recto: r mi/ noze extremitate obliqua isert clusio de obliquo: cu sequat: ois asinus e aial: nullus hois e aial: ergo nul/ lus homis est asinus. r si medius terminus in maio/ ri fuerit rectus: in minori obliquus: conclusio habebit maiore extremitate obliqua: vt p hoc exemplo: ois ho e aial: nullus asinus est animalis: ergo nullus as/ nus est hominis.

Preterea aduertendu est: in tertia figura: ma/ iore de obliquo: siue medius termi/ nus sit obliquus: siue maior extremitas: r minore af/ firmatiua de recto: nascit clusio de obliquo: obliqui/ tate se tenete ex parte eiusde extremi: colligunt nanqz iste sequele: cuiuslibet homis est asin: ois ho est aial: ergo aialis e asinus. Item: quilibet asinus e hois: asin/ est rudibilis: ergo rudibile est hois: sed si vtraqz pre/ missarum habeat mediu obliquo: nihil pmiss colligit cu no n valet: cuiuslibet hois est asinus: cuiuslibz ho minis est equus: ergo equus est asinus. Medio recto r extremitatibus obliquis nil penitus deducit: no. n. valet: ois asinus est fortis: ois asinus est platonis: er/ go plato est fortis vel fortis: cocluderet tñ hec coclu/ fio: ergo aliquid qd est platonis est fortis: si medij ter/ minus in maiori sit rectus: in minori obliquus: nascit coclusio de maiori extremo obliquo: vt patet dicedo: ois ho est aial: hois est asin: ergo asin e aialis: hec d/ digressione dicta sufficient.

Caput trigemutertium.



Eduplicatu aut.

Scia huius capitis qd inscribitur fm Albertu de difficultate resolu/ tionis ppositionu in terminos pp reduplicacione r qualis sit facilis resolutio ppositionu in terminos: stat in tribus ppositionib.

Prima est: in syllogismis reduplicatiuis reduplicatio addenda est ma/ ior: extremitati r non medio. i. reduplicatio medij no est adiungenda medio: na reduplicatio nuqua subie/ ctis est adijcienda: vnde si syllogismo colligatur hec conclusio: iusticie est disciplina quatenus bonum: r e/ duplicatio est copulanda maiori extremo: formetur autem syllogismus hoc modo: boni est disciplina q/ tenus bonum: iusticia quoddam bonum est: ergo iu/ sticia est disciplina in eo q bonum: non colligit autem iste syllogismus: bonum vt bonum est disciplina: iu/ sticia est bonum quatenus bonum: ergo: nam minor falsa est r intelligibilis: cum per ipsam denotetur vniuersalitas prediati. Simili modo si ostendatur q salubre disciplinatum est qua bonu: aut qm hyrcu cer/ uis est opinabilis quatenus non ens: aut q ho cor: u ptibilis e vt sensibilis: in oib pdicatis reduplicatio po/ neda e ad maiorem extremu. Alber. iducit hos syllogismos negatiuos: nulluz eligeduz est maluz inquatuz eligen/ duz: oē bonu e eligedu: ergo nullu bonu e maluz vt eli/ gendu. Item: nulluz corp inquatuz egru e sanuz: omne egrum est corpus: ergo nullu egrum e sanum inquan/ tum egrum.

Secunda propositio talis est: non est eadem terminorum dispositio quando si m/ pilciter r sine adiuncto r reduplicacione pp syllogi/ zata fuerit r qm hmoi qppia fuerit syllogizatu cu r edu/ plicatoe restringete ad pre subiectiua: aut quo: quatuz ad restrictione facta ad moduz aliquē essentialem: aut quo mo: quatuz ad restrictioez facta ad pre accidentale. i. aliter pcludit bonu ee disciplinatu: aliter bonu ee disci/ plinatu quaten bonu: na si simplr disciplinatu m dñre tur: mediu e ponedu ens sine reduplicatoe. Si at ostē dat disciplinatu vt bonu: mediu e ponedu qd ens: lb e aliqd cui p se conuenit ee disciplinatu: vt honestuz: r sit exēpluz tale: sit. a. disciplinatu qm qd ens. i. sit. a. m/ quit Albertu disciplinatu cu reduplicatoe alicui entis cui pueniat p se disciplinatu ee. b. aut qd ens. i. ens no simplr s; id cui puenit ee disciplinatu. c. vero bonum: veru e igif. a. de. b. pdicari: na alicuius entis erat disci/ plina quaten qd ens: s; r etiā. b. de. c. ergo r. a. de. c. ergo erit boi disciplina quaten bonu. crat. n. qd ens pprie substantie signu: peculiarēqz substantia denotans. hec e itaqz reduplicatio minoris extremitatis sup ma/ iore: r forme syllogism hoc mo: oē studiosuz e disci/ plinatu inquatuz bonu: oē bonu e studiosuz: ergo disci/ plinatu inquatuz bonu. qm. n. dicim qd ens r no ens simplr signu dat pprie r determinate substantie p redu/ plicacione pte: sicut e bonu inquatuz studiosuz: bonu enuz vtile vel delectabile no spectat ad disciplina mo/ ris. si vero ens ad mediu positu sit r ad maiorem extremu ens simplr dictu sit no qd ens cu reduplicatoe no erit syllogismus: qm boni est disciplina quatenus bonum sed qm ens: hoc e qm boni e disciplina. sumendi ergo sunt termini isto mo: r reduplicatio medij addi ma/ iori extremitati: si sit reduplicatio minoris extremita/ tis: tunc r vnus terminus ponit maior extremitas: r alter medius terminus cu reduplicatoe minoris extre mi. qm ergo cocludit clusio sine reduplicatoe: mediu ponedu est ens: hoc est qd cuqz simplr siue accidenta/ ruz siue substantiale: vt psequendum: vt equabile: hoc pacto: oē equabile est disciplinatu: oē bonu est equabi le: ergo oē bonu est disciplinatu. Si aut ostensuz fuerit disciplinatu esse quatenus bonu: mediu ponedu qd ens: hoc est substantiale qd pdicatu reduplicato adiu/ gitur: vt si capif quale: hoc modo: oē quale est discipli natuz in eo q bonu: oē bonu est quale: ergo oē bonum est disciplinatu in eo q bonuz. Similiter si ois qualis est disciplina eo q bonu: oē bonuz est quale: ergo ois boni est disciplina eo ipso q bonuz: vbi quale appellaē qd ens: est naqz quale substantiale et qd est honu. vnde figs ita dixerit: oē aial est quale vt coloratu: ois ho est animal: ergo ois ho est qualis quatenus coloratus: no debita est facta positio terminoz: nam medius r ponit substantiale reduplicatoe.

Tertia propositio est talis: facilis est ppositio/ num resolutio in terminos si r in noib/ r orationib/ notius sumaf pro minus noto: r semp p oratoe nome simplex admittenduz e: si reperiaf hui/ rei exempluz e: nihil dit enunciare: suspicabile non est genus opinabilis: opinabile no est species suspicabi/ lis. Debet quoqz in premillis termini capi qui in co/ clusione sumuntur.

Digressio.

De syllogismis reduplicatiuis: exclusi/ uis r exceptiuis hec ab/ lbe. sup priora. 1 3

auctoribus traduntur. C In primis: reduplicatio in syllogismis prime figure reduplicatiuis addenda est maiori extremitati: no medio: no minori extremitati: ratio est: nam si reduplicatio copularetur medio: cum mediū n̄ intret cōclusionē: nunq̄ deduceref conclusio reduplicatiua: no vnitur minori extremitati: qm̄ inuēta est reduplicatio ad designandam cōuertibilitatē termini reduplicati ad predicatū & no ad subiectū: cōstat autem minorem extremitatem habere rationem subiecti. Proponantur exercendi ingenij hi syllogismi in prima figura: omnis triangulus habet tres inquantum triangulus: isosceles est triangulus: ergo isosceles habet tres inquantum triangulus. Item: omne animal est viuens vt animatum: omnis homo est animal: ergo omnis homo est viuens vt animatus. Item: nullum animal est sensitium vt animatum: omnis homo est animal: ergo nullus homo est sensitium inquantum animal. Rursus: omne agens differt a passo inquantum agens: aliquod passum est agens: ergo aliquod passum differt a passo vt agens. inferitur ergo semper cōclusio reduplicatiua maiore existente reduplicatiua: siue minor: sit reduplicatiua: siue non. at si minor fuerit reduplicatiua: maior non nascetur conclusio dūtaxat non reduplicatiua: patet hoc exemplo: omne disciplinabile est album: omnis homo est disciplinabilis inquantum rationalis: ergo omnis homo est albus. In secūda figura aliqui putant syllogismos reduplicatiuos formari non posse: ex quo reduplicatio neq̄ medio neq̄ extremitatibus addi potest. Egidius reduplicatiōes in tali figura dicit esse adiungendam minori extremitati: vt patet dicendo: nullum malum est eligendum: oē bonum est eligendum inquantum bonum: ergo nullus bonum est malum inquantum bonum. In tertia figura constituuntur syllogismi reduplicatiui reduplicatiōe se tenente ex parte maioris extremitatis. valet enī: oē animal est viuens inquantum animatum: omne animal est substantia: ergo quedam substantia est viuēs inquantum animata.

Circa exclusiuas tradunt iste ppositiōes. Prima est: in prima figura ex omnibus exclusiuis potest exclusiua deduci: valet enim: tantum homo currit: tantum animal est homo: ergo tantum animal currit. at si maior sit exclusiua: & minor vniuersalis: nulla conclusio prioris sequitur: cum non valeat: tantum animal est homo: omnis equus est animal: ergo aliquis equus est homo. Ceterū si maior esset vniuersalis & minor exclusiua: poterit colligi cōclusio particularis: no exclusiua.

Secūda ppositio talis est: in secūda figura ex omnibus exclusiuis non inferitur conclusio exclusiua. non enim sequitur: tantum animal est homo: tantum non homo non est homo: ergo tantum non homo non est animal. Item: tantum ens est homo: tantum non homo non est homo: ergo tantum non homo non est ens.

Tertia ppo ē: in tertia figura ex exclusiuis n̄ seq̄r excludit: quia non sequitur: tantum animal est homo: tantum animal est equus: ergo tantum equus est hō: sicut nihil deducitur ex duabus vniuersalibus affirmatiuis in secūda figura: at si maior sit vniuersalis & minor exclusiua sequit̄ cōclusio particularis. Rursus sciēdum est q̄ ex exceptiuis nunq̄ recte formaf syllogismus: vt dixi primo p̄p̄ticoz. 25.

Caput trigésimūquartū & trigésimūquintū.



Non est. Sententia horum propositionibus. Prima est: iste due orationes: cui. b. inest: huic omni inest. a. & cui omni. b. inest: huic omni inest. a. non sunt eedem re/ ipsa neq̄ oratione: cum vna harū sit particularis: altera vniuersalis: quia tamen illa particularis habebat magnam similitudinem cum vniuersali: propterea fuit inducta hec prima ppositio per quam quidem intelligeretur differentia inter huiusmodi ppositiōes: in syllogismo enim refert sumere ppositiōes vniuersales & particulares: nam ex vniuersalibus colligitur conclusio: non ex pmissis particularibus: vnde eius dicitur: cui. b. inest: huic omni inest. a. sensus est: cui. b. aut particulariter aut vtr̄ inest: huic oī inest. a. & hoc non oportet: vt cū particulariter inest: i tertio modo prime figure. cum vero dicitur: cui omni inest. b. huic oī inest. a. sensus est: cui. b. vniuersaliter inest: illi oī inest. a. dūmodo. a. inest omni. b. & hoc est verū p̄ primū modū p̄ie figure. in tribus ergo terminis manifestū est q̄ de q̄ buscūq̄ dicitur. b. de omnib⁹ dī. a. & si de aliquo oī dī b. sit q̄q̄ & a. f. b. nō dī dī oī: nō necesse ē. a. iesse oī.

Secūda ppositio talis est: no oportet arbitrarī p̄ p̄tione terminoz in syllogismis accidere aliquid in cōmodi: nā non ea p̄titiōe vtimur tāquā ipsa aliquid sit. i. vera sit: sed quēadmodū geometer pedalem rectā lineā expedit latitudinis esse dicit: que tamen non est: sed non vtitur sic: tāquā ex illis syllogizans: sed ex his que per illa intelligit: omnino enim qd non est vt totū ad partē & vt pars ad totum ex nullo taliū ostendit demonstratoz: neq̄ enī sit syllogismus: sic quoq̄ vtimur p̄tione terminoz: vt is qui dicit: intelligat: non enim sic illis vtimur: vt sine his non possibile sit idem demonstrare: tanq̄ ex q̄ bus sit syllogismus: sensus ē: q̄ possit terminos. a. b. c. & h̄mōi orōnes: oī. b. inest. a. oī. c. inest. b. que p̄ veritatem nō sunt de q̄b⁹ nō intelligit syllogismus fieri: nō. n. hic est syllogismus: oē. b. est. a. oē. c. est. b. ergo oē. c. est. a. nā oīs syllogismus ē orō in qua quibusdā p̄titiō cōcessit: aliquid p̄p̄tā accidit: sed de his intelligit syllogismū fieri que per hec in disciplinis intelliguntur: veluti & geometer non de illa lineā sensū subiecta demonstrat: sed de ea quā pillā intelligit. Dicit Auer. non op̄s vt estimef q̄ nos imaginemur in dicto n̄o q̄. a. ē. b. & b. ē. g. & inuamus & adducamus in illo cū dicto impossibili: q̄ nos nō operamur has lras s̄z q̄ sunt ad determinatum questum exponendum: s̄z accipiamus eas loco materierum: sicut accipit geometer lineam quāz designat loco lineę in qua intendit demonstrare: & ideo iam ponit geometra q̄ huius lineę longitudo est huiusmodi quantitatis & q̄ hec lineę est habens longitudinem siue latitudinem: & non est ita in sensu: & ideo si sit. a. scriptum non est. b. neq̄. b. a. nos volumus in dicto nostro q̄ quando non est. a. dictum de omni eo quod est. b. & b. est. g. non sequitur vt sit. a. dictum de. g. nisi quia cum non est aliquid cuius p̄oportio ad aliud sit sicut p̄portio totius ad partem: quoniam non erit ex illo syllogismus: sed accipimus loco extremo: in intransiū sub hoc dicto litteras: quia sunt facilioz s̄ i doctrina: cū sit dare exēpla: necessariū in doctrina

in doctrina: ergo vult q̄ nō sumantur exempla vt vera sint: sed vt assentiant qui discunt: ergo vult Auerro. eos nō esse syllogismos q̄ sunt ex terminis ignotis.

Tertia ppositio talis est. In eodem syllogismo capiēdo eundem syllogismū cuius suis approbationibus continentē cōclusiones p̄syllogismoz nō oēs cōclusiones p̄ vnāz eandēq̄ figurā sunt: p̄ plures ergo figurās resolutōes erunt faciēde. Itē est opepretiū aspiciere p̄clusionē: ad dignoscēdū in qua figura p̄stituat syllogism⁹: nā si p̄clusio sit vltis: syllogism⁹ nequit esse in tertia figura: si affirmatiua: non in scda: si extiterit cōclusio vltis affirmatiua: dūtaxat poterit ēē in p̄io modo prime figure.

Quarta ppositio talis est: ad interimendū vnā diffinitionē sufficit interimere vnā partem: vt ad destrūendū istam: aqua est pot⁹ humidus: satis est ostendere aquā nō esse pot⁹: hoc pacto: omnis potus est transmutabilis in substantiam nutriti: aqua nō est sic & aqua nō est potus: ergo non est potus humidus: quare cū nihil ponēdū sit in diffinitione alicuius qd accidit illi: aque autē accidat potus esse: ergo aqua nō erit potus.

Quinta ppositio est talis: syllogismi ex hyp̄p̄tisi sim se totos nō reducunt ad aliquid triū figurarū: nāz nō ex his que posita sunt s̄z illos reducere: quādoq̄ ad principale p̄positū nō syllogismo ostensū sunt s̄z ex pacto cōfessi sunt oēs: vt i his que sunt a trāsumptōe: siq̄ supponat si nō sit vna p̄ioruz p̄tās. i. nālis in h̄taq̄ potētia: neq̄ p̄ioruz vnā esse disciplinā: dūde disputet p̄ioruz nō esse vnā p̄tāz: vt s̄m̄i & egri: q̄ idēz simul esset bone valitudinis & male ergo ostēdūz est nō oīuz p̄ioruz ēē eandē disciplinā: q̄uis id p̄titeri sit necesse: nō ex syllogismo: sed ex p̄titiōe & pacto: hoc igit qd. f. ad p̄cipuā p̄clusionē est: nō est nō p̄dicto i terminos: p̄p̄tōnes & figurās reducere: qd aut ad minus p̄cipuā. f. nō vnā p̄ioruz esse potētiā est reducere: nāz hic forsitan erit syllogism⁹: illud vero nō: s̄z hyp̄p̄tisi & sola cōditio: ordinē aut syllogism⁹ hoc nō. Sani & egri nō est vna p̄tās: nā idēz esse simul bone valitudinis & male: oīa sana & egra sunt cōtraria: ergo nō oīum p̄ioruz eadem est potētia. Preterea si nō oīum p̄ioruz est eadēz p̄tās: per hyp̄p̄tisi: neq̄ eadem disciplina: ostensum est nō oīum cōtrarioz esse eandēz potētiā: ergo nō omnū cōtrarioz est eadem disciplina: & hec cōclusio cōcedenda est ex hyp̄p̄tisi: non autem predicatio syllogismo. Supra ergo fuit declaratus omnē syllogismū ex hyp̄p̄tisi in aliqua trium figurarū fieri: nō quidē ad principale p̄p̄tisi sed ad id qd trāsumit in his q̄ sunt ad trāsumptus: hic aut ostendit ad principale cōclusiones syllogismos ad trāsumptus nō esse resoluēdos modo p̄dicto in duas p̄p̄tiones & tres terminos: nā plures sunt termini tribus: neq̄ ad huiusmodi principale p̄positum vtimur syllogismo.

Sexta ppositio sit talis: syllogismi q̄ p̄cludūt p̄ impossibile quātū ad principale p̄positus nō resoluūtur in terminos: ppositiōes & figurās: sed eā que deducta est p̄ impossibile est resoluere: nam syllogismo monstratur: alteram autem non est: nam ex hyp̄p̄tisi & conditione concluditur: differunt aut syllogismi per impossibile ab his qui sunt ad trāsumptus: nam in illis oportet aliquid p̄conferri si debet quis p̄positum concludere: in syllogismis vero per ipos

sibile: nihil p̄conferentes consentiunt p̄pter maiifestum esse falsum: ordinetur hoc pacto syllogism⁹ ad impossibile: aliquod animal nō est equus: hoc ē p̄positum: ponatur si non est vera eius contradictoria: omne animal est equus: & sit p̄positio maior: in syllogismo: cuius hec sit minor: manifeste vera: omnis hōiō est animal: erit conclusio: omnis equus est homo: hoc autem est impossibile & vera est minor: ergo maior: p̄positio est falsa: ergo suum contradictoriuz est verum: & talis syllogismus per impossibile reducitur ad syllogismum p̄dicatiuum hoc pacto: nullus hō ē equus: oīs hō est aial: ergo aliqd aial non est equus.

Caput trigésimū sextum.



De cūq̄ autem.

Agit presenti capitulo p̄s de re/ciprocā reductione vnus figure per aliam: & inducit has p̄p̄tiones. Prima ē: quecūq̄ in pluribus figuris conclusiones monstrantur: si in figurarū altera fiat syllogismus & illum syllogismum in alteram reducere valeamus. Unde tractatur hic de reductione vt appareat qualiter vna conclusio possit in pluribus figuris concludi: superius autem quatenus vna figura per aliam perfici poterat: vna. n. figura reducitur ad alia: aut vt perficiatur reducta per illam in quā reducitur: & sic secūda & tertia figura in primam reducuntur: aut sic vt illa in quā reducitur sit medium reducendū ad vltiorem perfectionem: & sic particulares prime i vniuersales secūde reducuntur: aut vt ostendatur q̄ vna conclusio in pluribus figuris concludi potest. Secūda ppositio est: primus: secundus & tertius modus secūde figure beneficiē conuersionis & p̄missarū transpositionis reducuntur in primam figuram: & qz in reductione per impossibile non permanet eadem conclusio: ideo de quarto secūde & quinto tertiē hic non est mentio. Et secūda figura in tertiam non reductur nisi per conuersionem vtriusq̄z p̄missarū: sed in istis non prolongabo sermonē: cū satis superq̄z satis sit exploratum quo modo syllogismi reducuntur & quo modo figure resoluūtur in inuicem.

Caput trigésimū septimū.



Inferret autem.

Tractat p̄s p̄senti lectione de syllogismis infinitis & regulis p̄sequētiāz: & primo p̄ponit hanc p̄p̄tione: affirmatiua d̄ p̄dicato infinito & negatiua differūt: cum ex vna nihil sequat̄: ex altera sequat̄ aliqd esse: & p̄fer tim qm̄ est affirmatiua d̄ p̄dicato infinito adiectiuo. Itē ordinat has p̄p̄tōes sim ordinē p̄titiē: Esse bonuz: nō esse bonū: nō ēē nō bonuz: Esse non bonū: negatio simplex sequit̄ affirmatiuā infinitāz: & affirmatiō infinita sequit̄ negatōez infinitā posita p̄tātia subiecti: vñ due negatiue simplex. f. ex infinita sequunt̄ affirmatiuas tāz in p̄tatoris q̄z infinitis: hoc est valet: hō est iustus: ergo hō nō ē iustus: ergo hō nō ē iniustus. Item: hō est nō iustus: ergo hō nō est iustus. Itē: hō

est iniustus: ergo hō non est iustus. at affirmatiue nō sequitur negatiuas nisi cū cōstātia subiecti: sequele nā qz iste colligit: cato non est nō iustus & est: ergo est iustus. Item: cato non est iustus & est: ergo est nō iustus: at affirmatiua priuatiua infert affirmatiua infinita: nō aut affirmatiua infinita affirmatiua priuatiua: si. n. ca/ to sit iniustus: est nō iustus: & nō conuertit: qz termin⁹ infinitus maioris est cōtatis qz termin⁹ priuatiuus: & lz iste due: hō nō est nō iustus: hō nō est iniust⁹: sequā/ tur hāc: hō est iustus: tū ista: hō non est nō iustus cum cōstātia subiecti antecedit ad ista: hō est iustus: ista ve ro: hō nō est iniustus nequaqz pōt inferre istaz: hō est iustus. Similiter nō sequit: non est inuale: ergo est equale. Item: nō est equale: qz est ieqle: nāz scia qz qd quātūtatē expers est: cū nō sit inualis: nō est equa/ lis: & cū nō sit equalis nō est inualis. Quare cōclū/ dit pbs q nō est idem modus syllogismo ostendendi vtrāqz harū: oē aīal nō est albu: & oē aīal est nō albu: iste. n. due: oē aīal est albu: oē aīal est nō albu: p pri/ maz figurā affirmatiue monstrat. Incidentaliter sa/ tis tū ad propositū inducit quāsdā regulas vles. Pri/ ma est: oī autes qñ sic se habēt pñs aliquod & opposi/ tuz eius: vt. A. bonum: & B. non bonum: vt simul ei/ dem nō contingant: omni autes de necessitate insit al/ terum: & rursus quando similiter se habent quod ante/ cedit vt. C. iustum: quod antecedit ad. A. & eius op/ posituz: vt ipsa de nullo simul & de omni alterū: sequa/ tur aut id qd est. C. A. & nō eontra: & ad. B. sequatur D. & nō eō. A. quidē & D. cōtingent eidem inesse. B. aut & C. nō simul stabūt: hoc est: qñ termini sic se hñt vt dictū est: ad oppositū pñtis sequit oppositū antecē/ dens: & non eontra: nam oppositum antecēdētis & consequens simul stant: nunqz autes possunt t simul stare antecēdens & oppositum consequentis: verbī causa: valet iustum: ergo bonum: & non eontra. Item non est bonum: ergo non est iustum & hoc eōtra: sunt ergo in sūma quattuor: regule. Prima est: si ad antecē/ dens sequatur consequens: tunc ad oppositum conse/ quentis sequitur oppositum antecēdētis. Secunda est: non oportet vt sequatur oppositū psequētis: quā/ tur oppositum consequentis. Tertia est: oppositū cō/ sequentis nunqz potest stare cum antecēdente. Quar/ ta est: contradictorium antecēdētis potest stare cum consequente. Prima regula sic monstrat: qz ad. B. op/ positū cōsequētis sequat. C. oppositum antecēdētis hūc manifestū: nam qz eorum que sunt. C. D. alioz: ex necessitate omni inest: at cui contingit. B. non con/ tingit. C. eo qz. C. infert. A. cōstat autem. A. & B. nō contingere eidē: cui igit cōtinget. B. simul continget & D. quare manifestū est. D. consequens esse eius qd est. B. ergo si ad. C. sequatur. A. ad. B. sequatur. D. Secūda regula declaratur: videlicet ex opposito ante/ dētis nō oportet vt sequatur oppositū psequētis: qz cū. A. nō uertitur. C. fieri pōt vt insit. A. nō autē. C. sed positū ē oī inesse. C. vel. D. quare tunc cū. A. inest D. ergo ptingit. A. & D. inesse eidē. Tertia regula sic monstratur: qz oppositū consequētis nūqz possit simul stare cum antecēdente: qz oppositū psequētis non pōt stare cū psequente: ergo nec cū antecēdente: & hoc ē qd dicit Aristo. B. & C. nō cōtingunt eidem inesse: eo qz sequit. A. ad id qd ē. C. accidit nāqz impossibile: nāz si. b. c. simul insunt: qz ad id qd est. C. sequit. A. etiam & A. inest: & positū est. B. inesse: inerunt igit simul. A. & B. qd est impossibile: nō igit. C. & B. ptingit eidē

in esse. Quarta regula sic ostenditur: qz pcontradictorium antecēdētis pōt stare cū psequente: qz ad oppositū antecēdētis nō sequitur oppositū consequentis: ergo oppositum antecēdētis pōt stare cū cōsequente: dicit pbs: manifestū ē. B. nō conuertit cū. D. ob id ipsuz qz A. & D. mōstrata sunt simul inesse: nā si simul sunt. A. & D. & ponatur. B. conuertit cū. D. ad. D. sequit. B. quare cū. D. inest: & B. inest: sed & A. positū ē inesse: insunt igitur simul. A. & B. qd est impossibile. Tādē ostendit pbs duabus propositionibus oppositis ean/ dē nō opponi: & fertes verborū talis ē: accidit aliquo/ tiens in huiusmodi terminoz ordinatione falli: ob id ipsum q nō recte ea opposita sumantur: quoz necesse est oī inesse alterū: vt si. A. & B. nō ptingūt simul eidē inesse & necesse ē cū nō inest vnum: eidē inesse alterū: & rursus. C. & D. similiter: & cuiusqz. L. i. est: psequēs sit vt prius. A. inesse: accidit sane vt terminoz ordina/ tione non recta: cui. D. inest ex necessitate inesse. B. & B. de necessitate conuertit: qd falsuz est. qd autē ex huiusmodi perperā facta terminoz ordinatione id accidat ostenditur: nam si sumatur negatio eoz que sunt. A. B. que sit. F. & rursus eoz que sunt. C. D. que sit. G. necesse igitur erit omni inesse vel. A. vel. F. nam aut affirmationem aut negationem inesse necesse est: & rursus necesse omni inesse aut. C. aut. G. affirma/ tio. n. & negatio posita sunt. C. & G. & cuiusqz. L. sup/ ponitur & A. omni inesse atqz sequi: quare vt prius de B. & D. monstratum est: cuiusqz inest. F. & oī ine/ rit. G. eritqz. G. sequens ad. F. rursus quoniam eoz que sunt. F. B. necesse est omni alterum inesse: nā po/ sita sunt affirmatio & negatio: & similiter eorum q sunt G. D. vt omni alterum inest necesse est: atq. B. ad F. sequi monstratum est: ad id igitur qd est. D. sequē/ tur. B. hec. n. prius monstrata cognoscimus: ex hoc ergo terminoz ordinatione si. A. sequitur id quod est. C. & B. sequitur id quod est. D. hoc autes falsuz: nam eontra: in his que sic se habent: erat conse/ quentia: manifestum est igitur contingere aliquoties in huiusmodi terminoz ordinatione falli & oberra/ re: ob id ipsum qz opposita non recte sumantur: quo/ rum necesse est omni inesse alterum: nam non necessa/ rium est fortasse inesse aut. A. aut. F. neqz. F. aut. B. neqz concedendum fuit. F. negationem esse. A. nam boni: non bonum negatio est: & non est idem hoc qd est non bonum ei quod est neqz bonum neqz non bo/ num. Similiter autes & in. C. D. B. nō esse negatio/ nem: nam negationes sumpte scilicet. B. D. due sunt atqz diuerse: & ita sit finis primi prioz analyticorum.

Ciberij Bacilerij Bononiensis Lectura in Scdm libru prioz Analyticoz Aristotelis.

Caput primum.



Quātis ergo Quē sit vñ dūtaxat liber hoz vel sint duo paz refert: in eo/ dez. n. libro totali tractādū ē d subiecto & ppietatib⁹ illi: & id nō opz vt fiat in eodē li/ bro ptial: & ppea postea qz in prioz hoz egit pbs de syllo/ gismo: in hoc scō de potesta/ tib⁹

ribus & ppietatib⁹ syllogismi tractādū est: nec nō & d peccatis occurrēt⁹ circa tales ppietates. Tandē de spēb⁹ argumētatōis alijs a syllogismo vltio loco erit differēdū. Sniā aut primi capitis hui⁹ secūdi libri pti/ ti in. 28. capla: qd qdē inscribit de pte syllogismi ac cepta penes formā pmissaz relicto epilogo q memo/ rant oia q in prioz libro ostēsa fuere pstitit in quattuor propositionibus.

Prima est: syllogismi omnes vniuersales & particulares predicatiui semp plures colligit conclusiones: particulares negatiui vnam so lam: nāz propositiones oēs vniuersales conuertunt: & particulares affirmatiue: particulares autem negati ue non conuertuntur. Series autem verborum Ari/ stotelis talis est: quoniam syllogismo hui⁹ quidem sunt vniuersales: alijs ptiulares: & ptiulariū supple tu hī affirmatiui: illi vō negatiui. noīat aut syllogism⁹ vles q pconē colligit vlez: ptiularis q ptiularē: affir/ matiū q affirmatiua: & negatiū q negatiua. Syllogis/ mi vles oēs hñt eandē pte qz plures pcones syllo/ gizan: vna q dēz imediate: alia vō vel alias mediate & bñficio puerhois: ptiulares affirmatiui colligit mul/ tas pcones: negatiui vna solā: & rō est: nā pclusiones vles & ptiulares affirmatiue puerunt: ptiulares at negatiue neqz: pco at aliq p dicitū d aliq subiecto enūciat. Cōtra: colligit nō solū pco affirmatiua q affir/ mat p dicitū de sbo: & negatiua q p dicitū remouet a sbo. Solutio ē: Aristo. subūxit illā ptiularē: pco est aliq de aliquo: ne aliqz putaret pconē nō eē p pōnē: ipsiqz nō suscipe puerhois: pco. n. & p pō sunt idē res: scūctā dūtaxat rōne: & hec dicta pbi q. i. vles. oēs cō/ uertunt: ptiulares negatiue nō cōuertunt sunt vera pto maiori pte: vel sunt dicta vā in vli & p se: lz in pti/ culari & p accidēs falsificent: nā vli negatiua d vō cō/ tingēt non conuertit simpliciter: ptiularis negatiua de pefato ptingēt verit⁹ ergo remanet conclusio ve/ ra q illi syllogismi plura concludunt: hī vero vnum solū: & est causa communis syllogismo: vñ vnum & particulariū eadē cur plura colligat aut non colligant ipsa puerhois: est autem puerhois aliud a puerhois fm for/ mam & situm & positionem termino: um: licet sit idem fm terminos & materiam. C. Dicit Auer. ex hac parte accidit syllogismo vni & eidem vt conclusiones plures concludat vna: nisi quā. quam concludit per se primo est vna: & alias quas concludit: concludit quidem ex parte qua sequuntur primaz & ea mediāte & sunt quasi conclusiones per accidens: & propter hoc non nume/ rantur huiusmodi in conclusionibus syllogismoz in li/ bro primo: & errauerunt in hoc priozes expositozes: & numerauerunt ipsas. i. in prima figura tm sunt qtuor modi naturales supra quos cadit imediate cogitatio hōis per naturam.

Secunda ppositio talis est: omnes syllo/ gismi vniuersales prime figure alio qz p dicitō modo possunt plura concludere su/ mendo aliquid sub medio termino: & sub minori extre/ mitate. Tertius autes Aristotelis ita ordinetur: est au tem de vniuersalibus syllogismis adhuc aliter dicere: qualiter vnus & idem syllogismus habz potestate plu res conclusiones: in prima enim figura omnium que/ cunqz aut sub medio aut sub conclusione idest subie/ cto conclusionis sunt idem erit similisqz syllogizan/ di modus: si h ec quidem in medio idest sub medio: il la vero in conclusione idest sub subiecto conclusio/ nis ponantur: vt sit pclusio ista: omne. b. est. a. dēdu/ cta p. c. mediū qdūqz sub. b. aut sub. c. sunt: necesse ē & a. de oib⁹ hñōi dicit: nā si. d. sit i toto. b. & b. i toto. a. erit & d. i toto. a. p dicit de oī & i toto. eē. An sup. si. e. in toto. c. & c. in toto. a. p idē erit & e. in toto. a. & d. syllo/ gismo negatiuo idem est iudicium: vnde sciendū est qz tunc contingit plura pcludere syllogismo: quā/ do id sit ex aliqua ppositiōe monstrata virtute pto/ ris syllogismi.

nis ponantur: vt sit pclusio ista: omne. b. est. a. dēdu/ cta p. c. mediū qdūqz sub. b. aut sub. c. sunt: necesse ē & a. de oib⁹ hñōi dicit: nā si. d. sit i toto. b. & b. i toto. a. erit & d. i toto. a. p dicit de oī & i toto. eē. An sup. si. e. in toto. c. & c. in toto. a. p idē erit & e. in toto. a. & d. syllo/ gismo negatiuo idem est iudicium: vnde sciendū est qz tunc contingit plura pcludere syllogismo: quā/ do id sit ex aliqua ppositiōe monstrata virtute pto/ ris syllogismi.

Tertia ppositio est: in syllogismo scōe figure vniuersalib⁹ solū sub minori extremitate sumendo: plura syllogismo pcludunt: vt si forme iste syllogismi: nullū. b. ē. a. oē. c. ē. a. g. nullū. c. ē. b. si autē d. sub. c. ē. māifestū ē qz nō iest ei. b. i. nullū. d. ē. b. ter/ mini notū sint isti. a. aīal. b. laps. c. hō. d. grāmaticuz: s; b. nō inesse his q sub. a. sunt: mōtūne ē syllogismo pa/ tefactū: tā & si ipsi. e. sumpto sub. a. nō sit. b. at nullū. c. esse. b. ostensum est per syllogism⁹: nulli vero. a. m/ esse. b. sumptum est sine syllogism⁹ demonstratōe: qua/ re nec ex pposyllogismo cognoscitur accedere nulli. e. inesse. b.

Quarta ppositio est talis: nō possunt syllogismi ptiulares plura pcludere sumēdo ali qd sub minori extremitate: eoz vō q sunt sub medio: oīuz erit syllogism⁹: pluraqz pcludem⁹ s; nō ex syllogis/ mo: eoz q sunt sub pclusiōe nō erit syllogism⁹: nā nul/ lus sit syllogismus: qñ ipsa sumpta fuerit ptiularis: vt si oī. b. inest. a. oē. b. ē. a. & aliquod. c. ē. b. nō. n. eius qd sub. c. collocatū ē erit syllogismus: hec cōbinatō ē inutilis. Quoddaz. c. ē. a. oē. d. ē. c. at vō et⁹ qd erit sub b. erit s; nō p ptoze syllogism⁹: & alijs quoqz figuris sile ē: nā i ptiularib⁹ syllogismis nūqz erit syllogism⁹ illi: qd sumit sub minori extremitate: alteri vō hoc ē et⁹ qd sub medio ē: erit qdē: verūtāmē nō p p syllogis/ mus: ob id ipsuz qz i vli vō ex indēdstrata ppositiōe: ea q sub medio erāt: mōstrabant: quare vel neqz i pti/ cularibus q sub medio sunt ex syllogismo mōstratur: vel si mōstrantur & in vli bus quoqz p simile erit. Cō/ lunt ergo Aristo. plura colligi syllogismo: qñ id sit ex aliqua ppositione mōstrata virtute prioris syllogismi: plura aut colligunt pter syllogism⁹: qñ id sit in vntē/ prius facti syllogismi: ita circo in prima figura in syllo/ gismis vli bus plura syllogismo pūncūtur sumendo & sub medio & sub minori extremitate: in scōe figure modis vli b⁹ plura syllogismo dducunt sumendo sub minori extremo: nō aut sumēdo sub medio plura colligunt syllogismo: s; sub medio sumēdo plura colligū/ tur pter syllogism⁹: vbi cā forme iste syllogism⁹: oē b. ē. a. oē. c. ē. b. g. oē. c. ē. a. in terminis notis dicit sic: oē aīal ē sba: oīs hō ē aīal: g oīs hō ē sba: s; medio su matur. d. equus: & formentur syllogismi hoc pacto: oē b. ē. a. oē. d. ē. b. g. oē. d. ē. a. oē animal ē sba: oīs equ⁹ ē aīal: ergo oīs equus ē sba: sub. c. minori extreo pti/ mi syllogismi sumatur. e. i. risibile: & pstituantur syllo/ gismi tales: oē. c. est. a. oē. e. ē. c. ergo oē. e. ē. a. oīs hō est substantia: oē risibile est hō: ergo oē risibile est sub/ stantia: in primo modo igitur prime figure colliguntur plura syllogismo sumēdo sub medio & sub miuo: ex/ tremitate. In secundo modo prime figure sicut isti syl/ logismi: nullum. b. est. a. oē. c. ē. b. ergo nulluz. c. est. a. nulluz animal ē lapis: oīs hō est animal: ergo nullus hō est lapis: sumendo. d. sub. b. hoc ē ly equus sub ly animal: sunt isti syllogismi: nullū. b. ē. a. omne. d. ē. b. ergo nullū. d. ē. a. nullū animal ē lapis: oīs equus est

animal ergo nullus equus est lapis: capiendū aut sub c. minor: extremo primi syllogismi. e. vel ly risibile: syllogismi sunt isti: nullū. c. e. a. o. e. e. c. ergo nullū. e. e. a. nullus hō ē lapis: oē risibile ē hō: ergo nullū risibile ē lapis: ita in secūdo modo prime figure plura colliguntur virtute syllogismi prius facti sumendo et sub medio et sub minor: extremitate. Discurremus modos vniuersales secūde figure: et primo primū: nullū. b. est a. o. e. c. e. a. ergo nullū. c. e. b. nullus lapis est animal: ois hō ē animal: ergo nullus hō ē lapis: sumēdo sub c. d. i. sub ly hō ly grāmaticū: forment isti syllogismi: nullū. c. est. b. o. e. d. est. c. ergo nullū. d. est. b. nullus hō ē lapis: oē grāmaticū ē hō: ergo nullū grāmaticū ē lapis: iste syllogismus est virtute syllogismi prius facti: sumēdo sub medio nō syllogisat plura ex syllogismo sumat. e. sub a. hoc ē rōale sub aīal: efficiant isti syllogismi: nullū. b. e. a. o. e. e. a. ergo nullū. e. e. b. nullus lapis ē aīal: oē rōale est aīal: g nullū rōale ē lapis: maior ē eadē que prioris syllogismi: minor ē hypothesis quare plura cōcludit: hō ex syllogismo: qd ex syllogismo plura cōcludere qm virtute prioris syllogismi cōcludit: et qd cognoscere manifeste ex hac nullū. a. in est. b. p prima figurā: illa syllogismo nō cognoscit sed cōuerfioe huius: nullū. b. in est. a. quare ex indēstrata syllogismo semp plura cōcludit et nō syllogismo: regula ergo sit generalis: nūquā in particularibus syllogismis ē syllogismus: eoz que sunt sub minor: extremo: plura colligunt nō ex syllogismo: sumēdo sub medio hō pter syllogismū: vt i. 3. 2. 4. p. me. 3. scōde: prio: scōdo: quarto: sexto tertio in. 4. secūdo: tertio et quinto tertie nullatenus plura cōcludunt. In modis vltimū prie et scōde figure semp plura colligunt syllogismo: sumendo sub minor: extremitate: sumēdo sub medio plura colliguntur pter syllogismū in prio: scōdo prie figure: et prio secūde figure: nihil prius colligit sumendo aliquid sub medio secūdi modi secūde figure: hec sunt que sciuntur serie verborū Aristotelis: latini dicūt qd maior in secūda figura sumit indēstrata: et nō in pria figurā pp ordinē cōcludēdi: remotio. n. maioris extremitatis sub medio nō implicat in maior: ppositioe qd cū dico: nullus lapis est aīal: hic nō significat nisi remōtio mediū ab extremo: et nō ē hoc est nō significat hic remoueri extremū a medio vel pteris sub medio: hō significat remoueri a pteris sub minor: extremo pp oppositioe minoris extremi ad maius extremū: at si cōuertat maior ppositio: tūc implicat maius extremū remoueri a pteris sub medio: hō illa puerfā nō implicat in maior: ppterea si syllogisat maius extremū remoueri a cōtēntis sub medio: hoc fit p syllogismū implicatū in maior: puerfā et nō in maior: et ob hoc vī maior: in secūda figura potē indēstrata qd in pria. Dicit Auer. qd isti syllogismi nō sunt syllogismi sūm veritate: hō sūm pputatōes: cū multiplicent et p pōes et pcones.

Caput scdm tertiu quartū.



Et ergo. Presenti lectōe his tribus capitulis ostendit in tribus figuris posse verū colligi ex falsis: et inia gnālis stat in hac ppositioe: ex veris veris: ex falsis falsis: ex falsis verū syllogisam nō pp qd sed qm: at ex veris falsis colligi nequit: et est syllogismus ex falsis syllogismū mēdacij: aut ex hypopotesi

aut syllogismus ex falsis: nequaquā syllogismū: vt dicitur primo posterior. Series aut verborū Aristotelis multis explicet documentis. Nūmus sit tale: ex vis nō colligitur falsum: ne sequat idem simul esse et nō esse: p. a. intelligit maior et minor: ppositio: et est nomen antecessentis. b. vero est nomē pclusionis: in formādis postmodū syllogismus. a. est maius extremū. b. medius. c. minus extremū. Secūdu documentū sit tale: ex falsis veris syllogisat in prima figura ptingit: et ambab pmissis existētibus falsis: et vna: et hac nō vtralibet id cōtingit: sed scōda. i. maior: existente in toto falsa: minore aut vera nō sequit pclusio vera: si fuerint pmissis false in toto sequit pclusio vera: vt p dicens: ois lapis est aīal: ois hō est lapis: ergo ois hō est aīal: nullus hō ē aīal: ois lapis est hō: ergo nullus lapis est aīal. Similiter et si pmissis fuerint false in aliquo pot sequit pclusio vera: vt dicens: oē albū est aīal: ois hō est albus: ergo ois hō est aīal: nullus albū est aīal: ois lapis est albus: ergo nullus lapis est aīal: ppositio in toto falsa seu in toto falsa ē illa cui p traria ē vā: ppositio in pte falsa est illa cuius ptra est falsa: quo fit vt ois ppositio aut tota falsa aut in aliquo falsa vltis existat. Rursus maior tota falsa siue affirmatiua siue negatiua: minor vā nō colligitur pclusio vera: sed falsa: oē aīal est lapis: ois hō est aīal: g ois hō est lapis: nullus hō est aīal: oē risibile est hō: ergo nullum risibile est aīal: at maior in parte falsa: minore vera sequit cōclusio vera: oē album est animal: omnis cignus est albus: ergo ois cignus est animal: nullum album est animal: omnis nix est alba: ergo nulla nix est animal. Amplius si maior sit tota vera: minor tota falsa efficitur syllogismus verus: omnis equus est animal: ois hō est equus: ergo ois hō est animal: nullū animal est lapis: ois arbor ē animal: ergo nulla arbor est lapis. Similiter si minor sit falsa in parte: ois hō est animal: oē sedēs ē hō ergo oē sedēs ē animal: nullus equus est hō: oē irrationale ē equus: ergo nullum irrationale est hō. Nōis ergo cōstat qd in vniuersalibus syllogismis prime figure pmissis falsis in toto et in aliquo falsis colligitur pclusio vera. Nōa toze aut tota falsa et minore in aliquo falsa: conclusio ē semper falsa. Nōa toze in aliquo falsa: minore tota falsa: conclusio ē vera: at si maior fuerit tota falsa et minor vera conclusio ē semper falsa. Nōa toze in aliquo falsa: minore vera pclusio colligitur vera. Nōa toze vera minore tota falsa conclusio nascetur vera: et similiter si minor fuerit in aliquo falsa. Tertiu documentū sit tale: in particularibus syllogismis prime figure ptingit pclusio nem esse verā: cū maior et tota falsa et minor vera: ois nix ē animal: aliquod albū ē nix: ergo aliquod albū est animal: nullus hō est animal: aliquod albū ē hō: ergo aliquod albū non ē aīal. Itē si maior fuerit in aliquo falsa: minore vera: pclusio erit vera: oē albū ē animal: aliqis cignus ē albus: ergo aliqis cignus ē aīal: nullū albū ē animal: aliqua nix ē alba: ergo aliqua nix non ē animal. Itē si maior sit vera: et minor falsa pclusio erit vera: ois equus ē animal: aliqis hō ē equus: ergo aliqis hō ē animal: nullū animal ē lapis: aliqua arbor ē animal: ergo aliqua arbor nō ē lapis. Itē ambab pmissis existētibus falsis pclusio quoq; deducit vera. Quartum documentū sit tale: in secūda figura pmissis ptingit p falsa veris syllogizare et vtriq; ppositio: nibus totis falsis sumptis et vna vera: altera falsa tota: vtralibet falsa posita sit: et si vtriq; in aliquo false: et si hec quidez simpliciter et tota vera: illa vero in aliquo falsa: et id tā in vniuersalibus qd particularibus reperitur

ritur syllogismus: et sicut in secūda figura oisariam ex falsis colligit veritas et in tertia figura et in modis vniuersalibus quoz ambe pmissis sunt vniuersales: et in particularibus quoz altera ppositio est picularis: cōtingit pcludere veris: palā igit ē ex dictis: qm cōclusio falsa fuerit: necesse esse et ea ex quib rationatio cōstat falsa esse: aut oia aut aliqua: at qm conclusio vera ē: nō necesse est: nec aliqua quide ppositioe: nec cōm vera esse. Vltimum documentū sit tale: nulla ppositioe vera earum que sunt in syllogismo ptingit pclusionē veram esse: at cum hoc sit verū: nō necesse est et alterum verum esse: impossibile ē eodem tū vero tū falso ex necessitate colligi idem esse: dico aut vt si. a. sit albū: et. b. magnū. i. si. a. ē albū. b. ē magnū: impossibile esse cū a. albū sit: ex necessitate euenire et. b. magnū esse: et cū nō sit. a. albū: idēdem ex necessitate euenire. b. magnū eē: nā qm accidit si hoc vt. a. albū ē: ex necessitate illud vt. b. magnū eē: et si. b. magnū ē et ex necessitate. c. nō eē albū: ex necessitate accidit si. a. albū ē: et. c. nō eē albū: et id in tribus terminis a. b. c. et expressis: et sic est qm duobus existētibus si alioz ē: ex necessitate euenit et alterū eē: si hoc nō ē ex necessitate: euenit et primum nō eē: si igit ad idē eē et nō eē sequat idē: esto ita: et ad a. eē albū et nō eē album: accidat ex necessitate. b. esse magnū: igit si. b. nō est magnū et ex necessitate. a. non est album et si. a. non est album. a. ex necessitate est magnū: accidit ex necessitate si. b. non est magnū: idem b. esse magnū: hoc autem impossibile: quod autem accidat clarū est: nā si. b. nō est magnū: ex necessitate a. nō erit albū: si igit cū nō est. a. album: ex necessitate erit. b. magnū: ex necessitate pfecto accidit: si. b. non est magnū. b. esse magnū: veluti et prius p tres terminos accidebat: manifestū est igit ob ppositioes falsas nō ex necessitate colligi posse pclusionē verā esse: cōstat ergo qd hi modi arguēdi nō valēt: pmissis sunt false ergo pclusio vera: pmissis sunt false ergo cōclusio est falsa: vñ bene sequit: si pns nō est: antecessēs nō ē: et si anis nō est: p aduersariū adhuc pns est: g a prio ad vltimū ad nō esse pns sequit esse consequens.

Digressio.

Contra ppositioes approbatas inducunt ab expostoribus iste difficultates. In primis nō vñ verū posse deduci ex falsis: tūz qd veris et falsis nō sunt vnius nature g neutri illoz est effectus alterius: tūz qd falsus est nō ens g falsus nō poterit eē cā veri: tūz qd vñ oppositū non pot esse cā alterius: tum qd aut pmissis false eēt cause illate pclusionis aut illationis: nō prio mō vt pz: nec scōdo mō: qd nec quantū ad materiā: nec qstū ad formā illatōis: tum qd valeret iste modus arguēdi: hoc nō est veris: g hoc nō ē falsus. nā si ex falso sequat veris g ad destructōes veri deducitur ad vltimū falsis: tūz qd pmissis existētibus falsis reperit terminū in qbus oī et in qbus nulli g talis cōbinatio est inutilis: pz sic dicendo: ois lapis est aīal: ois hō est lapis g ois hō est aīal: ois lapis ē arbor: ois hō est lapis igit nullus hō est arbor. Solutio est: pmissis false solus gra materie dispoite in mō et figura inferunt verā pclusionē: veluti duo numeri impares bene cōstituūt numerū parē: nō quatenus sunt ipares: sed vt

est in eis mā numeri paris: pmissis g false et conclusio vera sunt vni nature merito extremitatū: et nō est falsus cā veri vt ipm pstitues hō vt hōis in se aliquid p qd cōstituat hō materiā et ppterea pmissis false sunt cā illationis veri nō p se sed p accidens: nō quātū ad formā et dispositionē pmissis: sed quantū ad materiā eoz et terminos. Alia rō probat qd pmissis false nō inferunt pclusionē verā pp qd. i. vniuersaliter sed solus qd est. i. in aliquibus: nō rōne falsitatis sed rōtione dīspōis talium pmissis: constitutur: et ex talibus terminis. Ad vltimā rōne dico cōbinatōne illaz esse inutile sūm quā datur terminū in qbus oī et termini in quibus nulli. i. qd pmissis existētibus veris inueniat vniuersalis affirmatiua vera: et vniuersalis negatiua falsa.

Amplius in syllogismis particularibus prie figure maior tota falsa et minore vera sequit pclusio vera ergo et in vltibus: nā si picularis pnt in aliqua cōclusioe: scōto: et vles. Item in vltibus secūde figure negatiua vlti falsa in toto et affirmatiua vera colligit cōclusio vera: ergo id in prima figura fieri poterit: cū scōda figura descēdat a pria: et prima sit pfectior scōda. Item dixit Ari. ad idē esse et non esse nō sequi idem. i. ad duo p tridictoria non deducit idē. i. ad idē affirmatū et negatū. Cōtra: necessariū sequitur ad quodlibet. In syllogismis ex oppositis ad pmissas inferit vna pclusio. Valet et: tu es albus g tu es albū vel tu nō es albū: tu nō es albū g tu es albū vel tu nō es albus. Solutio est: ad primū: licet maior extremitas discōueniat medio: pot tū inēe minor: extremitati rōne illius particularis in qua minor: extremitas excedit mediū: et sic poterit pclusio eē vera in picularibus maior: tota falsa et minore vā: nā aut in vltibus hoc ptingit: rō ergo pp quā nō pnt syllogismi vles prime figure in pclusionē verā ē plemētū quātū: hoc. n. eis debetur: qd minor: extremitas subiacet vlti medio: quare cū pfectio inducat hanc ipotētā: idē hec ipotētā nō ē ipotētā simpliciter: sed solū sūm qd. Ad secūdu: in quācūq; qdē pclusionē pot secūda et prima: non tū sub eadē dispositioe et situ terminoz: et quātū in secūda figura maior: sit tota falsa: tū si puerfā nō erit amplius in toto falsa: et cū pueniētā mediū ab altero extremo: nō possit eē cā pueniētē vni: extremi cū alio: tūc pmissa negatiua existētē: pclusio ē negatiua: hō si nō: opz qd pclusio sit falsa: si altera pmissa sit falsa: nō obstāte qd oia hec sint qualitate s ppositiois. Ad vltimū: ponunt cōiter iste regule. prima ē: ad quālibet ppositioe manifeste implicatē pditionē colligit formaliter quelibet alia: vñ valet: cato ē iustus: et cato nō ē iustus ergo tu es bononie: nāz ex pfecta copulatiua sequit qlibet ei ps gratia forme: tūc reseruatā ista: cato nō ē iustus: arguat ex alia sic. Cato ē iustus ergo cato ē iustus vel tu es bononie: tūc vltra. Cato ē iustus vel tu es bononie: sed cato nō ē iustus: vt reseruatū fuit: ergo tu es bononie. Secūda regula: ex impossibili nō implicatē pditionē colligit quodlibet: et necessariū sequitur ad quodlibet: ppositio ergo Aristot. ē vera dēpnis duobus casibus vtpota qm psequēs ē ppositio necessaria: vel ancedens ē ppositio i possibilis: regula ē vera hoc fundamēto: si ad. a. esse albū sequat. b. esse magnū: tūc ex opposito psequētis sequet oppositū antecessētis. b. nō ē magnū ergo. a. nō ē albū: hō ad istā. a. nō ē albū p hypopotesi sequit q. b. ē magnū: ergo de prio ad vltimū sequitur. b. nō est magnū ergo. b. est magnū.



Circulo autem. In pcedē... tibus potestas syllogisādi cōside...

ppositōib: prima ē. Circulo et ex se invicē ostēdere ē p clusione p: facti syllogismi et cōverso predicatio...

Secunda propositio: in his que cōvertunt causā circulo: ex istis nāq: trib: terminis a. b. c. paribus formant sex ppositiones...

Tertia propositio: in syllogismis particularibus prime figure vniuersales nō monstrantur...

c. est. b. et perinde est ac si esset syllogismus hypoteticus talis: si cuiusq: alicui. a. non inest: illi alicui inest...

Quarta propositio: in scda figura nō potest monstrari: formē istī syllogismi: oē. b. est. a. nullū. c. est. a. ergo nullū. c. est. b. oē. a. est. b. nullū. c. est. b. g. nullū. c. est. a. sed si maior sit negatiua nullū. b. est. a. ostēdēdo circulo prima efficiē figura: hoc pacto: nullū. b. est. a. oē. c. est. a. ergo nullū. c. est. b. nullū. c. est. b. oē. a. est. c. ergo nullū. a. est. b. ergo nullū. b. est. a. si autē syllogismus secūde figure nō sit vniuersalis: ppositio vniuersalis non ostendit circulo: sed bene particularis: quādo vniuersalis premissa fuerit affirmatiua...

Quinta propositio: quādo in tertia figura abe premissa fuerit vniuersales: nulla est que circulo ostendi possit: quādo autē maior est vniuersalis affirmatiua et minor particularis affirmatiua: particularis nō ostendit circulo: isti sunt syllogismi: oē. c. ē. a. aliquod. c. ē. b. ergo aliquod. b. ē. a. oē. a. ē. c. aliquod. b. ē. a. infertur: ergo aliquod. b. ē. c. et si ista: aliquod. c. ē. b. que erat altera premissa: licet valeat ista psequētia: aliquod. b. ē. c. ergo aliquod. c. ē. b. sed nō est idem circulo colligendo predicatū subiecto et subiectū predicato inesse: at si maior sit particularis affirmatiua et minor vniuersalis affirmatiua: particularis colligit syllogismo circulari: hoc pacto: aliquod. c. ē. a. omne. c. est. b. ergo aliquod. b. ē. a. aliquod. b. ē. a. omne. b. ē. c. ergo aliquod. c. non est. a. at si vniuersalis fuerit negatiua maior: et particularis affirmatiua minor: talis particularis nō ostendit circulo: nisi quēadmodū i prioribus: si videlicet sumatur: cui hoc alicui nō inest: alterū alicui inesse: vt si nullū. c. ē. a. et aliquod. c. ē. b. ergo aliquod. b. nō est. a. si ergo sumatur: cui. a. alicui nō inest: eidē. c. alicui inesse: ex necessitate euenit alicui. b. inesse. c. hoc pacto: cui. a. alicui nō inest: eidem. c. alicui inest: alicui autē. b. nō inest. a. ergo alicui. b. inest. c. ergo alicui. c. inest. b. aliter autē vniuersale cōuertendo propositiōne impossibile ē circulo monstrare alterā: nāq: nullo pacto fit syllogismus his ergo constat qd premissa syllogismoz prime figure ostenditur circulo aut per primā aut per tertiā figurā: in secunda figura cū syllogismus ē vniuersalis: premissa ostenditur circulo et per primā et per secundā et per tertiā figurā: quādo autē syllogismus est particularis et

per ipsam et per tertiā: at in tertia figura ostensioes circulares sunt per tertiā figuram: he sunt que pinent ad tertiam verborū Aristotelis.

Digressio.

Contra Syllogismus circularis nō est institutus ad generandū scientiam: nec opinione: nō scientiam: primo posterior capite. 3. neq: opinione: nam opinio non generat nisi ex notioribus quo ad nos: constat autē syllogismū circularē non constare ex nobis notioribus: cū in ipso sint duo syllogismi: quozum vnus sit ex magis notis: reliquis autē ex minus notis. Item: syllogismus circularis nō ē vnus syllogismus: ergo nō est syllogismus. Idem. n. ē syllogismus et vnus syllogismus. Preterea talis syllogismus nō tenet gratia forme: cū solum teneat in terminis conuertibilibus: committitur etiā in tali syllogismo fallacia petitionis principij. Solutio est: dico pro: idē sub aliquo modo acceptū potest esse notius et ignotius respectu eiusdem: vt dicitur de diffinitōe et diffinito: cōspecta et cōuertente. Vel primus syllogismus stat vt sit demonstratio quis: secūsus demonstratio ppter quid: ideo datur syllogismus circularis et regressus: nō autē demonstratio circularis. Dico secūdo qd syllogismus circularis quantū ad omnes suos processus simul non est syllogismus: sed quātū ad vnū processū bonus: pfectusq: inuenit syllogismus. Dico. 3. qd syllogismus circularis tenet gratia forme: qd iste modus in quo fit in oib: terminis: verū tamen si syllogismus circularis debeat aliquid ostēdere et procedere ex veris: nō potest fieri nisi ex terminis cōuertibilibus: qd dicitur per cōuersionē vniuersalis simpliciter: que solū cōuertit simpliciter in terminis paribus: nam vt dicitur in tertio si syllogismus circularis fieret in terminis non cōuertibilibus oportet procedere ex altera propositiōne indemonstrabili: quia talis propositio esset falsa: falsus autem non potest demonstrari. Exiatur etiam petitio principij: quia stat vtrunq: processum procedere ex notioribus.

Amplius: talis syllogismus: cui nulli inest. a. huic omni inest. b. nullum. c. ē. a. ergo omne. c. est. b. videtur inutilis: tum quia minor est negatiua in prima figura: tum quia altera premissa ruz existente negatiua: conclusio debet esse negatiua: tum quia talis propositio: cui nulli inest. a. huic omni inest. b. habet virtutem affirmatiue: tamen ē conuertens negatiua. Item in tertia figura videtur vt particularis in vniuersalem conuertit possit: cum sit in terminis conuertibilibus. Solutio est: diximus in exponendo textū Aristotelis: syllogismum factum esse conditionalem et pertinere ad tertiam figuram. Latini vero ponunt has conclusiones. Prima est: hec conuersio non est consequentia formalis: nullum. b. est. a. ergo cui nulli inest. a. huic omni inest. b. quia nō valet: nullum animal est arbor: ergo cui nulli inest arbor: huic omni inest animal. Secūda: hec sequela nō est formalis: cui nulli inest. b. huic omni inest. a. sed nullum. c. est. a. ergo omne. c. est. b. quia non valet: cui nulli inest substantia: huic omni inest accidens: sed nulla chimera est substantia: ergo omnis chimera est accidens: propterea sententia Aristotelis seruatis duabus conditionibus est vera. Secūda conditio est qd termini premissarum sint negatiue conuertibiles: ita qd de quolibet dicatur alter terminoz et de nullo ambo simul: aliter

illa cōuersio quā facit Aristoteles nō valet: vnde isti termini: substantia: accidens sic sunt negatiue conuertibiles: similiter omnes termini cōtradictorij: ideo sequitur: nullus homo est nō homo: ergo cui nulli inest non homo: huic omni inest hō. Secūda conditio est qd oēs termini ex quibus arguit ad inferēduz premissas affirmatiuas supponant pro aliquo: qd si aligs terminoz pro nullo supponeret: tunc cōsequētia quā facit Aristoteles non valeret: ratio est: negatiua de predicato finito non potest mutari in affirmatiua de predicato infinito: nisi supposita constantia terminoz: modo syllogismus que philosophus ostendit equialet huic: omne nō. b. ē. a. nullum. c. est. a. ergo omne. c. est. b. quare si minor mutet in affirmatiua de predicato infinito: tunc est euidēs syllogismus arguendo sic: omne non. a. est. b. omne. c. est: non. a. ergo omne. c. est. b. Ad aliud: dicitur qd licet ibi termini conuertatur: quia tamen non est euidens illatio vniuersalis ex particulari: ideo ibi non est circularis ratio euidens. Contra: sicut nō est euidens particularis conuerti in vniuersalem: ita negatiua in affirmatiua. Dicitur qd non debet supponi aliquid qd fit contra formam syllogismi: cuiusmodi non est transmutatio negatiue in affirmatiua: et ad hoc qd aliqua fit suppositio requiritur qd plus non ponatur per vnā qd per alteram: et negatiua vt ponitur in syllogismo exigit constantiam terminoz.



Conuertere autem.

Agit presenti lectione philosophus de syllogismo conuersio qui nascitur ex potestate conclusionis supra premissas et fit vt ostendat necessitas cōsequētie: notificauit autē Aristoteles quid esset conuersio syllogizare et non syllogismum conuersiuū: quia est nobis notius: est autē syllogismus cōuersiuus vtilis dyalectico ad obuiationē et exercitatioes: demonstratorū et cauillatores: et si quis dicat: talis syllogismus conuersiuus cum sit probans videtur qd debeat esse prior: probans: ergo prius determinandum erat de syllogismo conuersiuo qd de alijs. Dicitur qd possimus vni syllogismo conuersiuo in quātum tenet per istud principij: de quolibet dicitur esse vel non esse: et non vtimur eo in probandis alijs regulis ea ratione qua sumitur oppositam conclusionis. Sententia autem totius lectiois stat in tribus documentis. Primum sit tale: in prima figura interimitur minor per secundam figuram: maior per tertiā: iste syllogismus: omne. b. est. a. omne. c. est. b. ergo omne. c. est. a. destruitur quantum ad minorem: sic: nullum. c. est. a. omne. b. est. a. ergo nullum. c. est. b. maior vero interimitur hoc pacto per secundum modum tertie figure: nullum. c. est. a. omne. c. est. b. ergo aliquod. b. non est. a. Istius item syllogismi: nullum. b. est. a. omne. c. est. b. ergo nullum. c. est. a. minor perimitur sic: omne. c. est. a. nullum. b. est. a. ergo nullum. c. est. b. maior vero hoc pacto: omne. c. est. a. omne. c. est. b. ergo aliquod. b. est. a. at sumendo ptradictioem conclusionum: destruitur minor: primi modi per quartum secunde: et maior per quartum tertie: minor de celarent interimitur per tertium modum secunde: maior per tertium tertie: syllogismoz parti

ularium premissis ambe destruitur sumendo contra- dictorium conclusionis: at si sumat subcontrarium co- clusionis: neutra premissarum interimet. Zuerrosi uti- tur hoc modo loquendi: conclusio euanescit: interduz non euanescit.

Secundum documentus sit tale: in secun- da figura interimitur minor: p- rimas figuram: maior per tertias: in qua quidem se- cunda figura maior: nunqz contrarie sed contradicto- rie solum colligit: minor vero z contrarie perimis z co- tradictorie: in syllogismis particularibus sumptis co- tradictorijs conclusionu vtraqz premissarum destruit: captis subcontrarijs: neutra.

Tertium documentus sit tale: in tertia figura maior: propositio interimit per pri- mas figuram: minor vero per secundam: vnde in nullo syllogismo z tertie figure conclusionis subcontrarie con- uersa: interimitur aliqua propositio: sed in euz opposi- te conuertitur: in omnibus interimitur vtraqz: z faci- le est discernere in omnibus modis tertie figure: vnde syllogismus oppositus est qui contradictoria alicuius propositio concludit: contrarius autez dicitur qui colligeret contrariam.

Caput. 11. 12. 13. 14.



Er impossibile

Agit philosophus presentis lectione de syl- logismo in quo supponitur aliqd repugnans conclusioni concludit de z non concludit: z ubi syllogis- mus conuersus poterat sumere z contrarium z contradictorium: per impossibile sumit tantum contradictorium: syllo- gismus quoqz per impossibile colligit impossibile in se z absolute: conuersus concludit impossibile ali- cui premissarum: z est in syllogismo per impossibile tri- plex processus. vnus est qui incipit a premissis vsqz ad conclusionem: z iste processus est ostensiuus z syllogisti- cus. alius est qui incipit a conclusione falsa vsqz ad fal- sitatem alicuius premissarum. tertius est qui incipit a falsitate premissis ad veritatem propositi: z isti duo p- cessus non sunt syllogistici. Series autez verborz Ari- stotelis quattuor absoluatur documentis.

Primum sit tale: vlt negatiu: particulare affirma- tiu z negatiu in pria figura p- ipossi- bile monstrant: solu vlt affirmatiu hoc pacto non mo- stratur: ratio est: si ista: omne. b. est. a. ostendi debeat p- impossibile: cuius eius contradictorius non possit esse in prima figura premissa: constat qd illa vniuersalis mini- me deducetur deducendo ad impossibile in pria figu- ra. si autez supponatur: nullu. b. esse. a. z sumatur pro- positio nota: omne. d. est. b. ergo nullus. d. est. a. sit aut hoc impossibile: falsum igitur erit nullum. b. esse. a. sed non oportet si falsum sit nullum. b. esse. a. continuo ve- rum esse: omne. b. est. a. at si ista esset minor: in syllogis- mo: non esset syllogismus. Item particularis affirma- tiua ostenditur per impossibile in prima figura: vt ista: aliquod. b. est. a. nam supponatur nullus. b. esse. a. z su- matur aut omne aut aliquod. c. esse. b. ergo au nullus c. est. a. aut aliquod. c. non est. a. id autem falsum sit z impossibile: ergo cu minor sit nota: hec erit falsa: nullu b. est. a. ergo hec erit vera: aliqd. b. est. a. Rursus vni-

uersalis negatiua sicut ostendit: sit ista: nullu. b. est. a. supponatur eius contradictorium: aliquod. b. est. a. z sumatur omne. a. esse. c. ergo aliquod. b. est. c. hoc au- tem sit impossibile: ergo falsum est aliquod. b. esse. a. ergo verum est nullum. b. esse. a. Idz sequitur si suma- tur vniuersalis negatiua: non autez esset syllogismus si propositio que sumitur esse minor: quia maiore par- ticulari est combinatio inutilis in pria figura. Si au- tem vniuersalis negatiue per impossibile monstran- de supponatur contrarium: nihil prohibet syllogismu falsi esse z impossibile: non tamen ostenditur propositio: quare semper contradictorium est supponenduz non contrarium. Id ostendenduz istam: aliquod. b. no- est. a. supponatur opposituz: omne. b. est. a. z sumatur omne. a. est. c. ergo omne. b. est. c. quare si hoc ipossi- bile z falsuz suppositum: ergo verum erit proposituz: ergo omnia problemata preter vniuersale affirmati- uum possunt per impossibile monstrari in pria figura.

Secundum documentum sit tale: omnia problemata per impossibile ostenduntur in secunda figura z tertia: vniuersalis af- firmatiua per quartum secunde: particularis affirma- tiua per secunduz: vniuersalis negatiua per tertium: particularis negatiua per primuz. Item vniuersalis affirmatiua ostenditur per impossibile per quintu ter- tie figure: particularis affirmatiua per sextuz: vniuer- salis negatiua per tertium: particularis negatiua syl- logizatur per impossibile supponendo eius contradi- ctorium cum vna manifeste vera ad inferenduz vnam manifeste falsam.

Tertium documentum sit tale: demonstratio ostensiu differt ab ea que ducit ad impossibile: qd hec quidem supponat quod intendit interimere ad vnum confessum falsum deducens: ostē sua autem a confessis positionibus veris incipit: z ex notis z manifestis premissis veram esse conclusionem ostendit: vbi demonstratio ad impossibile vtitur ratio- ne ad impossibile: vt tandem id quod intendit mani- festet: ostensiu duas sumit propositiones veras ex q- bus est syllogismus absolute: demonstratio ad impos- sibile vnam solam earum ex quibz est syllogismus ab- solute: nam vna confessam indubitataqz veram: altera aut sumit propositi contradictoriam: que falsa est: ex qua quidem simpliciter z absolute non fit syllogism: sed ex supposito de supponedo scilicet gratia veri agno- scendi eam esse veram: euenit etiaz vt in ostensiu no- necesse sit precognitam esse conclusionem: neqz preopi- nari ipsam veram esse aut falsam: in deducente autem ad impossibile necesse est preopinari proposita conclu- sionem falsam esse.

Quartum documentum sit tale: omnis con- clusio que ostēsiue concludit: mo- strari potest demonstratione ducente ad impossibile: z econtra quicquid ostenditur per impossibile z ostē- siue z per eosdem terminos: non autem in eisdem fi- guris. nam quando fit syllogismus ad impossibile in prima figura: conclusio que vera erit: ostēsiue conclu- detur in secunda aut in tertia figura. in secunda quidez si negatiua est: si autem affirmatiua: in tertia. quando autem syllogismus ad impossibile in media fuerit fi- gura: conclusio vera ostēsiue concludetur in prima fi- gura in omnibus problematibus: at vero quando syl- logismus ad impossibile factus fuerit in tertia figura: conclusio vera ostēsiue monstrabitur in prima aut se- cunda

Caput decimūgntū decimūsexm.



I qua at figura.

Tractat Aristoteles p- senti lectione de syllogismo ex oppositis q ex p- missis contrarijs aut contradicto- rijs colligit conclusionem idz de eodem negantem: z tenenduz est qd syllogismus ex oppositis no sit absolute syllogismus sed particula quedam syllogis- morum ex hypotesi: propterea non valet: est syllogis- mus ex oppositis: igitur est syllogismus: z hec e causa qd syllogismum ex oppositis reputat infra Aristoteles inter paralogismos: quo fit vt non sit absolute syllogis- mus. Series autem verborum Aristotelis multis p- soluatur documentis.

Primum sit tale: in pria figura nullus ex oppositis fit syllogism: neqz affir- matiuus: neqz negatiuus. non affirmatiuus: naz syllo- gismi affirmatiui premissas oportet esse affirmatiuas: non negatiuas: quoniam opposite propositiones idz de eodez affirmant z negant. at in pria figura id idē affirmatur z negatur in vtriqz propositionibus.

Secundum documentum sit tale: in secun- da figura z ex oppositis z ex contrarijs contingit fieri syllogismuz: vt his exemplis constat: omnis disciplina est studiosa: nulla disciplina e studiosa: ergo nulla disciplina est disciplina. Item: ois disciplina est studiosa: aliqua medicina no est studiosa: ergo aliqua medicina non est disciplina. Item: omnis medicina est studiosa: nulla medicina est studiosa: ergo nulla medicina est medicina.

Tertium documentum sit tale: in tertia figu- ra syllogismus non fit ex oppositis cum premissis sunt affirmatiue: sed in modis negatiuis reperitur syllogismus ex oppositis: in vniuersalibus quidez ex contrarijs: in particularibus ex contradicto- rijs. Ex his dictis duo licet colligere. Primum est: co- tingit sumere contraria aut contradictoria statiz: vt Ari- stoteles sumpsit in ostensione conclusionis z sunt syllo- gismi hoc modo: sex modis in secunda: z totide in ter- tia figura: z sic sumendo non multum fit syllogismus ex hypotesi: qui est ex oppositis: quia nemines latet sic esse opposita: ideo nullus admittat propositiones: que si non admittuntur non dicitur syllogismus: ex hy- potesi. alio modo non statim sumuntur propositiones sed latenter: vna scilicet admissa: altera ostendendo ali qua topica ratione fidem faciendo: aut aliquo alio mo- do: vt si quis admittat omnem disciplinam esse studio- sam: z insuper nullam medicinam studiosam: z aliquis interroget: genus medicine disciplina ne est an scietia: dato vero eius genere esse disciplina: tunc argumen- tabit: genus medicine disciplina est: ergo omnis medi- cina e disciplina: z ois disciplina e studiosa: igit ois me- dicina est studiosa: z nulla etiam medicina est studiosa: ergo nulla medicina est medicina: z per tertiam figu- ram: quoddam studiosum non est studiosum. ecce quo- data fuit ex hypotesi altera ppositio syllogismi ex op- positis: scilicet nulla medicina e studiosa: z altera que- sita est: deinde effectus syllogismus ex oppositis: non vsqz adeo aperto modo: ac si statiz fuissent propositio- nes contrarie. Secundum est: quattuor modis pugna- ta potest in ferri: primo per syllogismum ex oppositis

Secundo alio syllogismo qui propositiones claudat im-

Caput decimiseptimum.

In principio.

In principio philosophus pertractare de peccatis que sunt circa dictos modos syllogis-

capitulum lumen sue cognitionis: quando id quod non est per se ipsum notum conatur quis per se ipsum mon-

demonstrandi modus, si autem demonstrat et id quoque quod dictum est efficit et conuertet per tres terminos.

Caput decimioctauum.



Non propter.

Presenti capite differit Aristoteles de vno puro defectu dicto non propter hoc accidere falsum: est non propter hoc accidere falsum propositio in syllogismo ad ipso-

omni, b. inesse, a. nihil minus manent propositiones omni, c. inesse, b. et omni, d. inesse, c. ad quas sequitur id im-

Caput decimnonum.



Falsa autem.

Tractat Aristoteles presenti capite de falsa ratiocinatione, id est de falso syllogismo: hoc est de syllogismo falso concludente ponens quasdam propositiones.

argumentantium contra respondentes veritati oblu-
ctantes & pernicaces sunt due. prima est: opponēs dē
celare concludēz quam vult inferre contra respon-
dentem. secunda: si opponēs habeat plura media:
debet incipere a remotiori: quia per hoc magis latet
respōdentē. Quarta propositio: elenchus est redar-
gutionis syllogismus: & quia redarguimus maxime
concludendo contradictorium propositi: ideo diffiniri
solet elenchus qd sit contradictiois syllogismus: re-
darguere etiam solemus per contrarium. nam si con-
cludimus contrarium & propositum falsum esse neces-
se est: ideo elenchus videtur habere duas species. pri-
mam qua syllogismo redarguimus colligendo con-
tradictoriam. secundam: qua redarguimus colligēdo
concludendoq; contrariam.

Caput vigesimum.



Cecidit autem.

Agit p̄senti capite philo-
sophus de fallacia contrarie opi-
nionis. sicut enim contingit falli
credendo aliquam p̄missam esse
propter hoc accidere falsum: que
tamen non est: ita cōtingit falli in
opinionibus opinando contraria
que non credimus opinari: & accidit hec fallacia circa
syllogismus ex oppositis: ex eo qd in syllogismo ex op-
positis supponuntur contraria in propositionibus: sic
aliquis putaret se simul opinari contraria esse vel non
esse: propterea ostendendum est quando quis conue-
nienter potest opinari contraria & quando non. acci-
dit enim quandoq; fm opinionem contraria vel oppo-
sita accipientem fieri fallaciam: ita qd aliquis putet sciē-
tiam & ignorantiam simul se habere de eodem: & falli-
mur in talibus in positione terminorum. Talis ergo
fallacia contrarie opinionis cōmittitur dupliciter. vno
modo per media inuicēz non ordinata. alio modo per
media subordinata. sunt autem media eiusdem ordi-
nis que statutis extremis suam seruant naturalem se-
riem: vt sint extrema: corpus & homo: media erunt
corpus animatum: animal: media non eiusdem ordi-
nis sunt quando naturalis non obseruatur series: sint
extrema: corpus: cignus: media: animal: album. osten-
dit primo quando est fallacia talis in medijs non sub-
ordinatis: vt si quis cognoscat substantiam inesse ani-
mali & ignoret eam inesse sensibili: & tamen sciat ambo
scilicet animal & sensibile inesse alicui: vt puta homini:
decipietur tuuc quispiam per diuersos syllogismos
ad opinandum contrarias propositiones: vt per istuz
syllogismum: omne animal est substantia: omnis ho-
mo est animal: opinabitur istam: omnis homo est sub-
stantia: & per istum syllogismum: nullum sensibile est
substantia: omnis homo est sensibile: opinabitur istā:
nullus homo est substantia: que est contraria prime cō-
clusioni: dicit ergo Aristoteles: vt si contingit idēz p̄-
dicatum pluribus p̄ncipaliter inesse: & vni inesse la-
teat aliquem & arbitretur nulli inesse: alteri autem in-
esse sciat: illa autem ipsa sciat eidez inesse: tunc sane h̄z
opinionem decipitur: vt si omni. b. & omni. c. primum
istis. a. & b. & c. insint omni. d. si igitur arbitretur qd piā
omni. b. inesse. a. & oē. d. esse. b. & arbitret etiaz nulli. c.
in esse. d. sed. c. omni. d. eiusdē fm idēz habeat & sciētia
& ignorantiam: scientiam quidem vt qd omne. d. est. a.

hoc syllogismo: omne. b. est. a. omne. d. ē. b. ergo om-
ne. d. est. a. ignorat autem predictam propositionem
hoc syllogismo. nulluz. c. est. a. omne. d. est. c. ergo nul-
lum. d. est. a. Rursus fallitur quis sumēdo media sub-
ordinata: vt si quis sciat substantiam inesse animali &
ignoret ipsam inesse corpus: dūtamen sciat qd corpus
& animal cōueniant hōi ducetur ad cōcedendum con-
clusiones contrarias per diuersos syllogismos: affir-
matiuam per istum: omne animal est substantia: om-
nis homo est animal: ergo omnis homo est substantia:
& negatiua per istum: nullum corpus est substantia: om-
nis homo est corpus: ergo nullus homo est substantia.
Consequēter ostendit qualiter contingat opinari p̄-
positiones syllogismoz inferentium contrarias sine
aliquo inōmodo: dicens qd vno sunt modi quib' hoc
est possibile. Primus est: quando neutrum opinatur
in propria forma: sed vtrūq; opinatur in suis p̄missi-
s: siue opinetur cas in vno syllogismo: siue in diuer-
sis. huius rei sunt hec exempla: si quis sciret qd omnis
triangulus habet tres: & esset. c. idēz qd triangulus:
ignoraret tamen ipsum esse triangulum: sciret ipsum
c. in vniuersali habere tres: non autem in propria for-
ma. Item aliquis potest scire omnem mulam esse ste-
rilem: & insuper hanc esse mulam: putare hanc fetum
habere. Unde cōtrarij modi sciendi hi sunt: scire sciē-
tia vniuersali: nescire scientia vniuersali. Item scire sci-
entia particulari: nescire scientia particulari & p̄pria:
scire in actu: nescire in actu: pugnant etiam inuicem:
scire in particulari & nescire in vniuersali. non pōt eim
fieri vt quis habeat habitum conclusionū: non tenens
p̄ncipiozū habitum. Adodi sciendi non contrarij hi
sunt: scire sciētia vli: nescire sciētia particulari & p̄pria:
scire sciētia vli: nescire sciētia in actu: scire in particula-
ri: nescire in actu: scire scientia in actu: nescire scientia
vli: scire scientia in actu: nescire scientia in particula-
ri. scire scia vli & scientia p̄pria est scire habitū habē-
do: scire aut actu: actū habēdo: est sciētia in actu: vt cū
quicquā sensibiliū actu sentiēdo cognoscim': quā Ari-
stoteles vocat sciētia fm actu agere ac operari. hec d̄
his de se cibus dicta sufficiant.

Caput vigesimum primum & vigesimum secundum.



Vando autem.

Tractat Aristoteles p̄senti le-
ctioe de cōuersiōib' terminozū &
cōsequētis talizū conuersionum:
vt his mediantib' sciamus redu-
cere argumentationes imperfe-
ctas ad syllogismū perfectissimā
argumentationem: inducens septem propositiones.
Prima est: quando syllogismi affirmatiui extrema
conuertuntur: hoc est de se inuicem vniuersaliter p̄-
dicantur: & medium cuz vtroq; extremo conuerti ne-
cesse est: patet his syllogismis: omne. b. a. omne. c. b.
ergo omne. c. a. Item: omne. c. b. omne. a. c. ergo om-
ne. a. b. Item: omne. a. est. c. omne. b. a. ergo omne. b.
ē. c. Syllogismi in terminis notis formentur isti: om-
ne intelligens discursiue est homo: omne risibile est homo.
Item: omne risibile est intelligens discursiue: omnis
homo est risibilis: ergo. Item: omnis homo est risibi-
lis: omne intelligēs discursiue ē hō: g. Scda. ppō ē:
negatiue

negatiue idēdem cōuertuntur sed hac lege: si maius
extremū medio negatiue conuertitur: & extremū ex-
tremo negatiue cōuertetur: & si cuz hoc minorē extre-
mo mediuz affirmatiue cōuertitur: & extremū extre-
mo negatiue: rursus si cum mediū minori affirmati-
ue: negatiue extremū extremo & maius quoq; mediū
cōuertetur: vt si omne. c. sit. b. & nullum. b. sit. a. ergo
nullum. c. est. a. Dico igit' primo: si. b. mediū p̄uertat
cū. a. maiori extremo: & extremū cū extremo cōuertat:
sic for: mado syllogismū: oē. c. b. nullum. a. b. ergo nul-
lum. a. c. syllogismi in terminis notis sic forment: nul-
luz intelligēs discursiue est lapis: oē risibile est intelli-
gens discursiue: ergo nullū risibile ē lapis. Itē: oē risi-
bile est intelligēs discursiue: nullus lapis est intelligēs
discursiue: g nullus lapis ē risibilis. Dico secūdo: si. b.
mediū p̄uertit negatiue cū maiori extremo & affirma-
tiue cū minori extremo & extremū cū extremo p̄uertit
vt factō syllogismo: nullū. b. est. a. oē. c. est. b. g nullum
c. est. a. si. b. c. recurrit: g & a. c. nā si. c. b. cōuertant: de
quocūq; d. b. & c. ergo oē. b. est. c. sicut & oē. c. est. b. si
igitur verum nō est: nullum. a. esse. c. & nō conuertant
negatiue. a. c. aliquod. a. est. c. tunc argumentor: p̄ ter-
tiam figuram: nulluz. a. est. b. aliquod. a. est. c. ergo ali-
quod. c. nō est. b. at positum est oē. c. esse. b. conuertit:
ergo extremū extremo: qd p̄ponebat. Itē: sunt vere:
nullum. a. est. b. & omne. b. est. c. in quas conuertuntur
b. a. & c. b. quia etiam vera erit: oē. c. est. b. nā. c. b. con-
uertuntur: ergo p̄ prius monstratū: nullū. a. erit. c. qd
iteruz est p̄positum. Tertio dico: si. b. c. affirmatiue cō-
uertantur: extremū ad extremū negatiue cōuertitur: &
mediū ad maius extremū negatiue conuertit: nāz
omni. b. in erit. c. & nulli. c. in est. a. & conuertitur: nulli
igitur. a. in est. c. tunc per secūda figurā: omne. b. est. c.
nullum. a. est. c. ergo nullū. a. est. b. & nulli. b. in erit. a.
conuertit igitur. a. ad. b. & hic tertius modus sol um a
cōclusionē: & extremoz cōuersione cepit: alij vero nō:
sed a mediū & extremi cōuersione. diffimili mō syllogis-
mō affirmatiuo. I. in cōuersione negatiue cōuertitur: & extre-
mū extremo: h̄z nō similiter id syllogismo affirmatiuo:
qd ostendit: vt sit syllogismus: oē. b. est. a. oē. c. est. b.
ergo oē. c. est. a. nō opz si. b. cuz. a. cōuertat. c. cuz. a. cō-
uertit: nam hec: omne. b. est. a. conuertat sit secūda figu-
ra ex solis affirmatiuis: quo mō nullus sit syllogism':
& si. b. conuertat cum. c. sit tertia figura ex qua nō pōt
colligi oē. a. esse. c. sed solū particularis. verūtamen in
affirmatiuo syllogismo: si mediū vtrūq; extremo p̄uertit:
& extremū quoq; extremo cōuertit necesse est. In
hoc ergo cōsistit regula prima: in affirmatiuo syllogis-
mo si extrema cōuertant & mediū cōuertat cum extre-
mis: in syllogismo autem negatiuo si mediū cōuertit
cū extremis & extrema inter se cōuertantur. Tertia
propositio & secunda regula est talis: si aliqua duo cō-
uertantur inter se: vt genituz & corruptibile: similiter &
eorum opposita: ingentium. i. & incorruptibile: efficiū-
tur autē duo syllogismi tales: omne ingentū aut gent-
ium est incorruptibile aut corruptibile: quicqd est in-
gentū est aut gentū: g oē est incorruptibile aut corru-
ptibile. Itē: si aliqd est incorruptibile & corruptibile in
gentū est & gentū: h̄z nihil est ingentū & gentū: g ni-
hil est incorruptibile & corruptibile. Quarta ppō &
tertia regula: si sumantur duo opposita ex vna parte:
vt genitū & ingentū & alia duo ex alia pte: corruptibile

scilicet & incorruptibile: tunc si vniū oppositoz ex vna
parte conuertatur cum vno contrariozū ex altera pte:
vt genitum cum corruptibili: conuertetur etiaz inge-
nitum cum incorruptibili. Quinta p̄positio & quar-
ta regula: si aliquid dicatur de duobus vniuersaliter &
de nullis alijs quin etiam illa dicantur de ipsis: tūc si
illa duo conuertantur inter se: necesse est tertium con-
uerti cum vtroq; vt si rationale dicatur de omni hōie
& omni risibili & de nullis alijs de quibus non dicant'
illa: si homo & risibile conuertantur inter se: ita & rōna-
le. Sexta propositio & quinta regula: si aliqua duo
predicata dicantur de eodem subiecto vniuersaliter:
& vnum illorum conuertatur cum tali subiecto: tūc al-
terum predicabitur vniuersaliter de ipso: patet i istis
terminis: risibile: rationale: homo. Septima p̄posi-
tio & sexta regula talis ē: si fuerint duo opposita: vt. a.
& b. i. sanitas & egritudo: quozum vnum sit eligendū:
vt. a. sanitas: & alterum fugiendum vt. b. egritudo: &
itidēz duo alia opposita. c. d. i. diuitie & paupertas: quo-
rum vnum sit eligendum vt. d. diuitie: alterum fugiē-
dū vt. c. paupertas: si. a. iūctum cū. c. sit magis eligen-
dum qd. d. iūctum cum. b. dico. a. magis eligendum
esse qd. d. nam simili modo. a. p̄sequendū: & b. fugiē-
dum: sunt. n. opposita: & eodem modo. d. p̄sequen-
dum: & c. fugiendum: cum sint opposita: si igitur. a. &
d. sint eque eligenda: ergo. b. & c. sunt eque fugiēda:
ergo. a. & c. & b. d. erunt eque eligenda: aut eque p̄se-
quēda: & id est contra hypotesim: cum positum ē. a. c.
magis esse deligeuda qd. b. d. si autēz dicas. d. magis
esse eligendum qd. a. & a. minus: ergo & b. est minus
fugiendum qd. c. ergo. b. d. erit magis eligendū qd. a.
c. contra hypotesim. Patet et in istis terminis: sit. a.
velle p̄cedere. b. nolle p̄cedere. d. p̄cedere. c. nō conce-
dere: magis est eligendū velle p̄cedere & nō p̄cedere:
qd nolle p̄cedere & p̄cedere. Itē: sit. a. cordi eē vt grati-
ficetur. i. velle gratificari. b. nolle gratificari. d. posse
gratificari. c. nō posse gratificari. Diligi quoq; eligibi-
lius est qd amicabile congressio: magis igitur amat i
amicitia qd in congressione consistit: si autem maxime
in illa p̄sistit: & illa amoris finis est: p̄grediendum igit'
aut oio nō est: aut id amicitie dilectionis qz gratia faciē-
dum: hec sexta regula traditur in moribus q regulis
vli' nō regulant: & intelligit vbi vni nō ē in altero:
qd bene viuere magis ē eligendū qd viuere: & tū non
bene viuere nō ē magis fugiendū qd nō viuere. Itēz:
esse perfecte bonū magis ē eligendū qd esse bonum: &
tū esse imperfecte bonum minus ē fugiendū qd nō eē
bonum: at si vltus & scientia sic se habent qd virtus sit
magis eligenda qd scientia: & vitium magis erit eligē-
dum qd ignorantia.

Caput vigesimum tertium.



Voniā autem.

Tractat p̄senti capitulo de indu-
ctione his propositionibus. Pri-
ma est: quecunq; fides per quan-
cunq; argumentatiōez acquisita i
syllogismum reduci potest: nam
quecunq; credimus: omnia aut syllogismo credimus
aut inductione. Syllogismo dico perfecto aut imper-
fecto: & inductione p̄fecta aut imperfecta. est nanq; enti-
mema syllogismus imperfectus: exemplum inductio

impfecta: unde habet inductio plus d forma argum/ tationis q̄ rhetorice alie argumentationes. Diffinit ergo inductio seu syllogismus inductivus hoc pacto: inductio est colligere syllogismo maiorem extremita/ tem de medio per minorem: verbi causa si eorum que sunt. a. c. medium sit. b. et licet ostendere per. c. a. in e b. sic componimus syllogismus ex inductione: vt esto a. longeuum. b. autem non biliosus. c. autem singulus quodq; longeuus: homo: equus: mulus: coruus: cor/ nix. et syllogismus inductivus sic formabitur: omne id quod est homo: equus: mulus est non biliosum: ergo omne animal non biliosum est longeuum: hunc syl/ logismum probat Aristoteles per quintam regulam su/ perius adductam: et sic patet in tertia figura conclu/ di potest conclusio vniuersalis: et id nosse oportet me/ dum debere esse compositum ex omnibus singularib;: nam per singula omnia inductio esset. Contra: si indu/ ctio esset per omnia singularia: tunc peteret principiu. Preterea tunc inductio cluderet de necessitate d vete res expositores: q voluit q̄ inductio bñ pbat: cu sit argu mentu: non tamẽ cludit de necessitate. Solutio est: po test inductio petere principiu: quando antecedens nõ est magis notu cõsequente: interdum non petit: collig it de necessitate si sumant omnia singularia explicite vel implicite. C Secunda ppositio est: syllogismus qui est ex inductione est prime et imediate ppositio/ nis: nam ppositio mediatum est syllogismus p mediu: imediatu aut inductio est. C Tertia propo sitio: inductio quodammodo syllogismo qui per mediu est aduersatur: nam is syllogismus primus de tertio p medium ostendit: inductio vero primu de medio per tertium: ergo syllogismus natura euidentior est: indu ctio vero nobis: nam inductio per singularia precedes quo ad nos clarior est: ergo et sius syllogismus q per eadem singularia: non autem per medium procedit: dicitur autem medium quod naturale subiciendi pre/ dicandiq; ordinẽ respicit: vt datus terminis: aial: hõ: fortes: hõ est naturaliter medius.

Caput vigesimũ quartũ.



Exemplum autem.

Agit non de exemplo his docu/ mentis. Primus est: exemplũ est quando primu medio inesse mon stratur per id quod est simile ter/ tio: opz aut euidenti esse et mediu tertio et primu illi simili inesse: vt sit. a. malus: primus terminus. b. aut cõterminus inferre bellu: mediu. c. athenienses thebanis: tertius terminus. d. vero. thebanos d phocenses sit simile tertio: si q̄ vo/ lumus ostendere syllogismo athenienses thebanis infer re bellu malũ eẽ: qd est ostendere primu de tertio pmi/ tus exẽplo sumẽdu est pterminis inferre bellu malum eẽ: primu de medio p site tertio: vt h pacto. thebanos phocẽsib; inferre bellu malũ est: q̄ pterminis inferre bel lu malũ eẽ: nã hũ: pterminis inferre bellu malũ eẽ ex simili b; fides est. C Scõs documentũ tale eẽ: ex pãicti exẽplis h pacto formare syllogismũ opz: oio pterminis inferre bellu malũ eẽ: athenienses at thebanis eẽ pterminis inferre bellum: igitur athenienses thebanis inferre bel/ lus malũ est. C Tertiu documentũ: eẽ exemplũ argumẽ

tatio cuius antecedens nõ se habet vt psequẽs vt ps ad totum: nec vt totum ad partem sed vt pars ad par tem: hec est causa q̄ dicitur: exemplum est quãdo vnu particulare probatur per aliud propter aliquod simi/ le in ipsis repertum: quo fit vt exemplum differat ab inductione: nam inductio ex singulis omnib; primus monstrabat inesse medio et extremi ad extremu nõ co/ pulabat syllogismũ: exemplũ aut et extremus extremo copulat et nõ ex oib; manifestat ac ostendit.

Caput vigesimũ quintũ.



Eductio autem.

Differit de deductione que non est species argumentationis di/ stincta a syllogismo: potest. n. sic/ ri deductio in omni figura et op/ ponitur per aliquem modum in/ ductioni: quia ipsa habet mediu magis notum fm naturam conclusionẽ et p̄p̄inquis scientie q̄ inductio: et non est vltus deductionis in arti bus: cuius quidem sunt duo modi. Primus est: cu pri mum medio inesse manifestum fuerit: mediu autem postremo immanifestum quideẽ sed eque aut magis cre dibile conclusionẽ: nõ potest. n. maior esse dubia: quia sic nulla fieret deductio ad scientie vicinitatem. Secũ dus modus est: deductio secundo modo est cum me/ dium de postremo paucioribus medijs ostenditur q̄ primu de postremo: nam omnino accidit mediu po stremo inesse: proximius esse scientie: vt sit. a. docibile b. disciplina. c. iustitia: hec ppositio est manifesta: om/ nis disciplina est docibilis: sed hec: omnis iustitia est disciplina: dubia est: licet aliqui concesserint illã: si er/ go sit aut magis credibile sit. b. c. i. ois iustitia e disci plina. a. c. i. hac. ois iustitia e docibilis: hec rõcinatio: ois scia doceri p̄: iustitia e scia: q̄ iustitia doceri p̄õ: e dductio h; p̄mũ modũ: nã vicinũ e vt sciat. b. i. esse. c. p qd assumẽdo efficiãt. a. i. esse. c. h; q̄ ei rei nõdũ sciẽtiã habet. Itẽ: si pauciora sint media. b. i. esse. c. dductio e: nã et sic vicinũ e vt sciat q; vt. si. d. sit qdrari. e. rectili neũ. f. circulus. g. lãares figure: si er qd e. e. equari. f. vnu solũ sit mediu: scilz cu sinuat lunaribusq; figuris equalẽ fieri circulu rectilineo: p̄p̄inquis vtq; fuerit vt sciat. e. f. q; d. f. et e deductio secũdo nõ: so: mef autẽ sic syllogismus: oẽ equalẽ recte linee pot qdrari: cir/ culus e equalis recte linee: q̄ circulus pot qdrari: hic minor nõ requit nisi vnu mediu ad sui pbatõnẽ: scilz q̄ linea q̄ e quarta ps circuli sit equalis recte linee q̄ e quarta ps quadrati: h; ad pbatõnẽ clusiõis regrunt plura media. Clerũ qñ neq; credibilis fuerit. b. c. q; a. c. neq; pauciora media fuerint ñ voco deductionẽ: si sit etiam minor ppositio imediata non erit dedu/ ctio: sed demonstratio.

Caput vigesimũ sextũ.



Instantia est.

Proseq/ tur Ari/ stoteles de instantia seu instanti/ uo syllogismo qui obiectio solet dici: est enim instantia propo/ sitio opposita propositioni respon/ dentis cõtrarie vel p̄tradicorie: et dum

et dum a propositione cui aduersatur: nam instantia po/ test esse ppositio vniuersalis aut particularis: pposi tionez aut aut oio non contingit esse particularẽ vt in demonstratiua: aut nõ in vltibus syllogismis: vñ instã tia est particularis ad aliquaz vlem p̄missam. propõ autem d̄ quam fertur instantia in vltibus syllogismis nunq; potest esse particularis: nam vltis syllogismus non efficit nisi ex vltibus p̄p̄õib;: in syllogismis pti/ cularib; p̄p̄õ pot e particularis: cui istãtia necessãrio erit vniuersalis. quãdoq; n. obicimus ad particularem er go et instãtia. Fertur ergo instantia vlt et p̄ticulariter et per duas figuras: nam instantie aduersantes ferunt ppositio: opposita autẽ in solis prima figura et ter/ tia perficiuntur: nam quando quidã a quoq; iam postu/ latur omni inesse: instãtiam aut vniuersali negatiuo p primam figuraz: aut particulari negatiuo per tertiam: ratio autem q̄ in solis prima et tertia figura opposita perficiuntur est: quia vniuersales affirmatiue et vniuer sales negatiue statim et imediate cõcludunt p primaz figurã: p̄ticularẽ at affirmatiue et negatiue p tertiã p̄ syllogismis expositio: vñ qui potissimus sit in tertia fi/ gura: in secunda autem figura nulle enunciationes p̄fi ciuntur: q̄ neq; de omni et de nullo: neq; expositio lo/ cum in ea ad quipiam perficienduz habeant vllum: instantia autẽ q̄ fieri potest manifestissima ratiocina/ tione colligi debz: quo fit vt iure sola prima aut tertia figura omnis perfici debeat instantia: maxime cuz he argumenãtãdi forme clare manifesteq; sint. Exẽplis hec declarãtur: sit ppositio vniuersalis affirmatiua: omniuz cõtrariozũ vna est disciplina: instatur per pri/ mam figuram hoc pacto: nullozũ oppositozũ est eadem disciplina: sed omnia contraria sunt opposita: ergo nullozũ contrariozũ est eadem disciplina: at si sumatur contradictoria p̄o instantia sit syllogismus in tertia figura hoc modo: horum notũ et ignoti nõ est vna disciplina: notum et ignotum sunt contraria: ergo aliquozũ contrariozũ non est vna disciplina. Si/ militer si vniuersalis negatiua sit ppositio: fertur in/ stantia contra ipsam p primuz modum prime figure: et instantia particularis rite et cõmode perficit p tertiam figurã: hec de instantia.

Caput vigesimũ septimũ.



Ichos autem.

Pre/ sentaneozũ signo et entimemate. Ichos et signus nõ idem sunt: verum ichos est pposi tio probabilis per extrinsecã et cõ/ muniter in re iueta de re coniunctis et enuntians: qd enim aliqui sciũt scientia estimationis vt in pluribus sic factum esse vel non factum esse in p̄terito: aut esse aut non esse in presenti hoc est ichos vocatum: vt homines odio ha bere invidentes: aut diligere amantes. Signum au tem intelligi volumus propositionem demonstrati/ uam necessariã vel probabilem: nam id quo existente vel quo facto prius: est res: vel quo facto posteri fuit res: hoc signus est rem ipsãz vel fuisse vel esse: vel quo/ niam erit: sunt autem quedã signa que simul cum re sunt: quedã prius sunt: quedã re sunt posteriora. Diffinitur entimema q̄ est syllogismus ex ichotibus in secunda et tertia figura: et ex signis in prima: sumit

autem signum tripliciter: sicut et mediu in figuris: vt si signo ostendatur mulierem grauidam esse. per id qd e lac hie: sit prima figura hoc pacto: omnis mulier ha bens lac peperit: hec mulier habet lac et p̄ferit in bona quantitate ergo peperit. Et q̄ sapiens sit studio sus: si sumitur signum: quia pithacus e studiosus: id si gnum est tertie figure: sic arguendo: pithacus est sapi ens et est studiosus: ergo sapiens est studiosus. In se/ cunda autem figura sit entimema sumendo signuz qd est plus: sicut est mediu in secunda figura: iste. n. syl/ logismus: quecũq; peperit est pallida: hec est pallida: ergo peperit: p̄suppõit tale entimema: pallida ergo peperit: unde ex signo conuertibili sit entimema i pri ma figura: ex inferiori in tertia: ex transcendente in se cunda: si in antecedente inuenitur subiectum conclu/ sionis: tunc ibi deficit maior: si predicatum: minor. In prima figura entimema est indissolubile: in tertia ex/ sit dissolubile: in secunda si sit affirmatiuz nihil collig it: nam nihil prohibet ibi esse syllogismuz negatiuz talẽm verbi causa: quecũq; habent pulmonẽ respirãt: pisces non respirãt: ergo nõ habent pulmones: sup ponentem hoc entimema: non respirãt ergo nõ ha/ bent pulmones: unde vocatur entimema solubile qd non habet necessitatem illationis: indissolubile qd h; necessitatem illationis. In secũda figura si arguat ex puris affirmatiuis illud entimema solubile est: si ex al tera negatiua et altera affirmatiua et sint ppositiões ve re: illud indissolubile est: entimema tertie figure inter dum solubile est: cu ex particularibus puris syllogisti ce nihil sequat: quia etiã a particulari ad determinatũ suppositũ nõ tenet consequentia.

Caput vigesimũ octauũ.



Naturas autem.

Tractat postremo de syllogismo p̄p̄hionomico q̄ ex signis rerũq; indicijs sumitur: quo quidem na/ turas contactamus: et primo po/ nit duas suppositiones. Prima eẽ naturas rerum cognoscere e pos/ sibile: siquis concedat naturales affectus et passiones simul corpus et animam transmutare: vt sunt ire et con cupiscentie naturalium perturbationum. Secũda eẽ: si aliqua passio instat alicui subiecto vlt et d̄sideram; agno scere propriuz signum illius: opus est considerare cui spectet vniuersaliter non consentiat talis passio: h; ali quibus indiuiduis sic et aliquibus nõ: et videre qd se/ quitur illam passionẽ in illo subiecto cui inest: qz illud debet poni signum illius passionis: vt fortitudo et au dacia p̄p̄icitur in oibus leonibus: et in q̄busdã hoib; et in q̄busdã non: ideo si habere maximas sumitates et partes supio: res sequat hoies forte: tunc illud indiciu erit fortitudinis: cu positũ sit vnus vnum eẽ signum. Deinde introducit vnam questionem: si tota species duos affectus proprios sibi vendicat: vt leo fortis est et magnificus: cõmunicatiuus p̄de leõculis et leone: quo modo cognoscemus illoz signozum que proprie affectum comitant: vtrum vtrius erit. Solutio: si sint due passiones vnus subiecti: ad cognitionẽ signi vni/ videndum est in quo reperiat vna passio et non alia et qd signũ p̄sequat eã in illo subiecto: quia illud debet poni signũ eius in illo subiecto cui ambe insunt: sicut

leoni insunt due passiones: fortitudo et liberalitas. si ergo velimus cognoscere que sunt signa illarum debemus aspicer ad subiecta in quibus ille passiones diuisim reperiuntur. concludendum est ergo naturas rerum syllogismo physionomico cognosci posse in prima figura supponendo mediū conuerti cum maiori extremo: sicut esse animosum: et habens magnas prominentias: conuertuntur: mediū autem se habet in plus quam minus extremis: maioris enim ambitus est esse animosum quam esse leonem: et formetur iste syllogismus: omnis leo habet magnas prominentias: omne habens magnas prominentias est animosum: ergo omnis leo est animosus. Hec sunt que cursum circa libros priorum dicta sunt: quia festino ad libros posteriorum in quibus maxima preclarissima ingenia vestra exercere desidero subtilissimis et profundissimis speculationibus. Verum cum de syllogismo physionomico hic tractatum sit: ut vobis rem gratam et perutilem faciam: cras de signis naturas hominum indicantibus non despicendis pertractare institui.

Digressio.

Homo quod sit subiectus celo certissimus est quo ad sanitatem et egritudinem et operationes sensitivas: intellectio et volitio subiciuntur celo indirecte propter colligantiam intellectus cum viribus sensitivis: inclinatio itaque celum non cogit: sapiens enim dominabitur astris: quare quibusdam documentis signa quedam subiecta que ex varijs auctoribus collegit: que quidem si ad bonum inclinabunt: ratio poterit amplius perficere: si autem ad malum: recta ratio poterit emendare et ad oppositum inflectere: itcirco in huius certiores coniecture habentur quam in hominibus: quod supra sensuales affectus potentias moderatrice non habeat.

Sit ergo primum documentum tale. Corpus inuenitur paruum: pergrande: mediū: incomensuratum: comensuratum reperiuntur et homines leues carne: duri et moles. Sunt homines parui secundum Aristotelem prestantes ingenij acuminis: prompti in apprehendendo et cognoscendo: et huius quantus est ex ipsa quantitate corporis absoluta et quantum est ratione spatij in quo est: nam ratione complexio nis naturalis possit esse oppositus: nam in illis sanguis arterialis et spiritus et calor naturalis statim et velociter a corde proueniunt ad cerebrum et ad virtutes cognoscitivas: sed ergo dictas corporis dispo nes sunt alij tardij: quidam fortes: nonnulli hebetes: aliq d obliuiosi.

Secundum documentum sit tale. Forma capitis optima est sicut pila leuiter compressa ab utroque latere: huius eminentiam anteriorem et posteriorem: et ubi sunt tempora sit aliquid planitie. Caput minutulum et in paruitate superfluum necessario est malus: denotatur enim ibi cerebrum esse paruum et similiter craneus. Caput magnum proportionatum corpori et precipue collo: ita quod collum sit forte et mediocriter grossum cum fortibus neruis et grossis laudatur. Caput magnum non proportionatum indicium est fatuitatis. Capita pineata: cacumina itaque ad modum pinee sunt propterea detestanda. Homines habentes caput sphericum reperiuntur ipotunt: auari: iudi: et parue discretiois. Caput mediocre et ad omnia mensuratum ingenio denotat excellentem: perspicacem: et liberalem: sepe numero timidus reperitur. Diuersitas quoque capillorum indicat non paruum morum diuersitatem secundum quod capilli existunt plani: erecti: crispi: densi: albi: subalbi: rubri: citrini: nigri: cani: flauis: longi.

Tertium documentum sit tale: frons reperitur parua et angusta: magna: rotunda: quadrata: oblonga: tenfa: tranquilla: seuera: demissa: eleuata: contracta seu bulbosa. Parua frons offendit indocilitates: magna tarditatem: rotunda iracundiam. Frons quadrata laudat cum debita quantitate in longitudine et latitudine. Frons tenfa indicat homines adulatorios: tranquilla mites: seuera audaces: demissa tristes: eleuata liberales: bulbosa crudelem et homicidam. Supercilia inueniuntur coniuncta: diuisa: multum pilosa: densa: rara et mensurate magnitudinis: longa: directa: lineata: et plicata: curuata et arcuata. commendantur supercilia rara et mensurate magnitudinis: cetera vituperantur pro maiori parte.

Quartum documentum sit tale: aures parue magnitudinem denotant: nimium rotunde indocilem arguunt: oblonge inuidum indicant. aures latentes et capite recto modo hinc pigritiam ostendunt. optime sunt aures moderate: qui habet auriculas magnas est multum fatuus: hoc excepto quod est bone inuentiois et merito et longeuus.

Quintum documentum sit tale: oculi septem tunicis et tribus humoribus confecti alij sunt nigri: quidam subalbidi: alij existunt glauci. Habentes oculos grossos sunt timidi: et pusillanimes: inuerecundi: loquaces et stolidi: non multum vident habentes oculos eminentes et indicantur fatui: oculus profundus est boni et acuti visus. Cuius oculi mouentur velociter et visus eius est acutus et talis homo est fraudolentus latro et infidelis. Oculi parui indicant pusillanimitatem: permagnam tarditatem. Mediocres signum sunt bone dispositionis. Si fuerint oculi positi in corporis longitudine demonstrant homines deceptores et fraudatores. Iste ergo varietates oculorum: ut quod oculi sint parui: magni: caui: eminentes: subnigri: subrubescerentes: celsi: flauis: lucentes: discoloris: indicia sunt manifesta diuersitatum in moribus.

Sextum documentum sit tale: nasus longus ad os protensus significat probitates et audacias: mores pessimos indicant nares magne et ample. Nasus aglinus magnanimitatis est nota. Simus luxurie et impetuositatis: et pusillanimitatis. Nasus acutus et subtilis hominem ostendit iracundum. Ostendit ergo has esse nasi varietates: aquilinus: simus: acutus: patens et apertus: rotundus et obtusus.

Septimum documentum: facies plana carens tumore rositate significat litigiosus: discoloris: iniuriosus et inuidum: est. n. facies tota figura hominis et vniuersusque persone cognitio: vultus vero dictus est: eo quod eius voluntas ostenditur animi: secundum voluntatem. n. mutat in varios motus. facies carnosae indicium est luxurie et timiditatis: macilenta sollicitudinis: magna tarditatis. Qui habet gracilem faciem est circumspectus in opibus suis et subtilis intellectus. Qui habet oblongam faciem est iniuriosus: grossa facies cum maxillarum grossitie grossam et hebetem denunciat naturam. Sunt igitur he conditiones faciei: ut sit nigra: palba: fusca: flaua: rufa: rubea: flaua.

Octauum documentum: mentum plixu habentes sunt iracundi: asperi et crudeles: quod paruum et breue mentum habet imites et inuidi existunt. et si mentum ad gula porerit sub quo sit copia carnis luxuriosus maximus attestat. Cuius mentum est mensuratum secundum aliquam sui partem ad quadraturam accedens. Ite si longe plixu descendat ad mentum dolis assuetam mentem ostendit. Mentum acutum et subtile carne

carne nudatum significat hominem audacem et dedignosum. Curuus significat rudes ingenio et pessimos in moribus: principalia membra indicant magis: cuius dent materie magnitudinem et paruitatem a principio generationis. Insuper spissitudo barbe et vniuersaliter magna pilositas caloris et humoris substantialis et naturalis vigoris est indicium. detestandi sunt habentes barbam rubram: cum sint luxuriosi: deceptores: mendaces et precipuum cumulum vitiorum. barba bene ordinata et composita indicat hominem bone nature et rationalis conditionis.

Nonum documentum: qui habet latum os est bellicosus et audax et gulosus: et cum ultra mensuram os dilatatur ac si recisum existat et deductum veracem et imitem impium bellicosumque significat: bellus marinus comparatum. Cuius osis fuerit parua clausura et aperitio significat hominem pacificum timidum et non fidelem. Item labia subtilia mollia denotant magnanimitatem: subtilia dura magnanimum: grossa fatuum. Rursum quibuscumque canini dentes longi sunt et firmi et proprie ad exteroza se exponentes gulosum malum atque irascibilem designant: canibus vel apris comparatur: Cuius debiles sunt dentes: rari: et minuti: eius totus corpus est debile: et sunt breuis vite. Dentes grossi et lati siue declinent foris siue intus significant homines vanum lascium simplicem et ingenium bouinum attestant. Amplius lingua subtilis longa rubra laudat: lingua grossa et lata et alba vituperat. Preterea: vox fortis denotat homines iniuriosus: grauis in acutum finis timidum querulosum: grauis moderata fortis: mollis sine infensione mansuetum: acuta fortis iracundum: varie igitur sunt vocis diuersitates diuersa denotantes. Aliterius: collum grossum: inuenitur longum: gracile: carnosum: perbreue: moderatum.

Decimum documentum: in manibus sunt multe diuersitates: secundum quod digiti sunt copulati: curti et crassi. Ungues lati albi subruffi inueniuntur et angusti: oblongi: obliqui: et rigidi. Item pectus et venter varia indicant secundum quod sunt cum pilo vel sine pilo: et secundum quod pectus est amplum et compactum. Cimbricus longus vituperatur: equalis laudatur. Pecten si sit ossis acutus significat homines fortes: si carnosus pinguis mollis. Lore neruose indicant fortem: carnosae effeminatus. Crura reperiuntur neruosa grossa: neruosa subtilia: grossa in formia. Item ex pedibus secundum quod sunt stricti: parui: recti: neruosi: ex cauillis: anchis: motibus et ambulatio nibus indicia multa perquiruntur: he de signis physionomicis in generali dicta sufficiant.

Undecimum documentum sit tale: chyromantia est tanquam ramus physionomie. Manus enim habet tres partes: prima dicitur rassa: secunda vocatur palma: tertia vero est pars quinque digitorum: quorum primum dicitur pollex cuius est mons seu tuberculus veneris: index est secundus cuius est tuberculus iouis: mons digiti medij est saturni: digiti anularis est tuberculus solis: auricularis est mons mercurij. In manu reperiuntur quattuor linee vniuersales naturales. Prima dicitur linea vite cordis seu cardiaca secundum quam iudicatur longitudo vel breuitas vite: potest enim illa linea esse longa: lata profunda: bene colorata: stricta: subtilis: pallida: rubea: tortuosa. Secunda vocatur media natura: eo quod per mediam manum extendatur: vel dicitur vitifica vel linea prosperitatis vel sinistra trianguli et ista sumit principium ab ortu prime linee vite inter polli

cem et indicem: que quidem linea nidet cerebro: et varia portendit secundum quod est recta: longa: curta: giratina: tortuosa: discontinua: continua: profunda. Tertia linea dicitur basis trianguli seu linea epatis que iungitur predictis lineis: et ista linea quandoque appetit: interdum non tota apparet: spatium interceptum iter notatas tres lineas vocat triangulus: hec tertia linea potest reperiri longa: profunda: lata: decenter: continua: bene colorata: discontinua: pallida: male colorata: ex triangulo huius lineis constituto et eius angulis sumo: dextero: sinistro multa indicia solent sumi. Quarta linea dicitur mensalis eo quod mensam palme constituit ex vna parte: vel nominatur moralis quia mores ostendit: et circuit hec linea tres digitos: auriculares: annulares et medius: ex qua multa accipiuntur signa secundum quod est continua: longa: lata: profunda: grossa: subtilis: rubea: huius quattuor lineis principalibus multe coniunguntur: dicitur illarum sorores. Merito tuberculorum ditorum cognoscatur de cuius planete natura existat. Qui sunt de natura saturni habent multas lineas plusquam alibi. De ioue sunt qui habent lineas in radice indicis pulchras: et hoc itelligitur quando tuberculus est tumidus: clarus: mitidus et latitudinales lineas habuerit: Illi sunt domini martis qui habent lineam vite et mediam naturalem coniunctas quo ad vniuersitates colorum. Qui habuerit solem in bono loco in sua natuitate habet lineas subtilis in radice digiti solis plusquam alibi. Qui habent vnerem habent tres lineas que vadunt versus digitum iouis et ex alia parte terminantur cum radice digiti vneris. Qui habent mercurium male applicatum ad alias planetas sunt pessimorum morum: qui bene: bonorum existunt conditionum. Lunatici pro nihilo habentur. Inuenio ergo multos pronosticandi modos quorum primum et superius est astronomia et astrologia. Secundus est geomantia per punctuationem. Tertius est physionomia. Quartus est chyromantia. Quintus est pyromantia que fit cum pila cerea proiecta in ignem congruum et siue forme transmutatione ab oriente et occidente. Sextus modus est spatulamantia. Septimus hydromantia que fit supra aquam. Octauus est aeremantia. i. quidam effectus acrei per quos afferuntur scientibus iudicium. Nonus est necromantia: que fit inuocatione vmbraarum et demonum. Decimus modus sunt auguria: que animalium sunt obuiatione: aut garritu seu volatu auium. Undecimus modus sunt somnia antecedentia. Duodecimus est litteramantia. Ad presidia ergo syllogismi physionomici tantilla factis sint: sequenti lectione librum posteriorum tantum a vobis concupitum deo fauente auspica bor.

Finis priorum.

Liberij Bacilerij Bononiensis Lectura in primū librum Posteriorum analicticorum Arist. & Auer. quam quidem ordinavit magister Michael Paraficus de Pontremulo Artū & Medicine candidatus.

Caput primum.



Manis doctrina & ois disciplina intellectiva ex p/ existenti fit cognitione. Manifestū ē at hoc speculanti⁹ in oēs. mathe matice. n. scilarum p hūc modū sūt: & aliarū vnaq

qz artū. Similr aut & circa orōnes q p syllogismos & que p inductionē. Atreqz eiz p prius nota faciūt doctrinā. he qdē accipiētes tā quā a notis: ille vō demonstrātes vlt p id qd est manifestū singulare. Similr aut & rhetorice psuadent. aut enim p exempla qd est inductio: aut per enthimema quod quidem est syllogismus.

Quia syllogismus in cōmuni contrahēbatur p differentias formales ad syllogismos prime: secunde & tertie figure: per differentias autem naturales descendebat in syllogismum demonstratiuum & dyalecticum: scicirco posteaquam superiorū volumine de syllogismo in cōmuni tractatum sūt: necnon & de syllogismis trium figurarū presenti libro de demonstratiōe differendum est: cuius beneficium in nobis aggeneratur assensus scientificus: exigebat nāqz conclusio cui assentiebatur assensu scientifico: vt pmissis ex quibus de ducebatur existerent prime: vere: imediate: priores: notiores: causeqz conclusionis: hec est libri intentio. Inscritebatur autem presens volumen hoc mō: scilicet liber posteriorū analicticorū. i. posteriorū resolutionū. Nel qz est dē demonstratiōe: que est posterior: syllogismo simpliciter: resolutio. n. tantum valet quantum syllogismus: & huic libro non erat aliud nomen impositum: sed bene erat nomen peculiare libro de syllogismo dyalectico: nomen aut cōe plurib' remanet illi cui nō ē nomē ipositum: prio topicorū capite. 3. Nel iō sic intitulat: qz hic agit de resolutiōe psequētis: que ē posterior: resolutiōe cōsequētis: de qua qdē tractat in libro priorū. Nel sic dī qz in maiori pte hic Aristoteles determinat de forma: vbi aut loquit d materia: illa pamentia nominat: auctore Boetio in principio topicorū Ciceronis. Nerū de his diximus diffuse pti mo priorū: patet etiam ordo huius libri ad alios: nāqz imediate sequitur libros priorū & antecedit libū topicorū & elenchorū. Quod itaqz facit difficultatem in proposito est: nūquid demonstratio habeat rationem subiecti scibilis: pars affirmatiua solet approbati: nāqz p diffinitionē demonstratiōis pti de demonstratiōe pbati ptiētes & passioēs: ergo demonstratio ē subiectus scibile. Itē ad interrogatiōē factā p quid ē dīo: cōueniēter rōdemus qd ē syllogism' & syllogism' cū nō sit spēs dionis: erit gen' ill' & demonstratio erit subiectus scibile. Pars vō negatiua ita cōvincit: syllogism' trahitur ad demonstratiōes p differentiam mālem: ergo

demonstratio nō est species syllogismi. Solutio ē: est iste terminus demonstratio subiectū intelligibile respectu p'dicatorū primi modi: scibile merito p'dicatorū secūdi modi: & licet syllogismus contrahat ad demonstratiōem per differentia se tenentē ex parte pmissarū que sūt materia syllogismi: quia tamen pmissis que sūt sub demonstratiōe nō possunt stare sub syllogismo dyalectico: scicirco non se habet iste terminus syllogismus ad demonstratiōē & syllogismū dyalecticum: veluti hoc nomen homo ad hoc qd dico homo albus: homo niger: quare hec ppositio: hō albus est hō: non potuit esse per se: nec necessaria: at ista: demonstratio ē syllogismus & necessaria & per se palam existit: vnde pmissis ordinate in modo & figura sūt syllogism': si sint prime: vere: imediate: priores: notiores: causeqz sūt demonstratiō: si pbabiles fundant hanc intentionem syllogismus dyalecticus. his ergo explicatis tēpus est vt ad expositiōes textus Ari. deueniamus.

Partitur primus liber posteriorū mea p'suetudine in capitula. 29.

Sententia primi stat in tribus documētis. Primum sit tale: supponens Aristoteles scire esse: & demonstratiōē esse: modus inducit & viam qua scimus & addiscimus: solues antiquorū obiectōes in hoc primo caplo. nullus. n. artificis officii est stabilire suū subiectus esse syllogismo cathegorico: neqz a priori: neqz a posteriori. modus aut quo hō scit & addiscit hac p'pōne explicatur: ois doctrina & ois disciplina intellectiva ex p'existēte fit cognitōe: cuius clarissimus sensus talis existit: notitia cuiuscūqz cōclusionis: cuiusuis argumenti cuiuslibet facultatis ex antecedente pendet pmissarū cognitione. Seres ergo verborū Ari. talis est: ois doctrina: oisqz disciplina intellectiva ex p'cedente ois cognitione. Dicit Auerrois: ois doctrina & ois disciplina pducta est qdem per scientiā pcedentes disciplina: to: & si non: nō esset possibile ei: vt doceat aliqd. & ratio est: nam omne potentia ens pcedit actu ens in eo in quo fit. 2. de aīa. 55. 56. est quippiā sciens: quatenus capax est discipline: & cum erit de potētia remota & essentiali vere docet & disciplina: non autē vere alteratur: neqz vere patitur: vnde aduertendum est: alteratio est duplex: spiritalis scilicet & corporalī: spiritali quāqz aboletur ignorantia succedente doctrina: sepe ad p'cedentē reuocatur nihil amittēdo: & tūc p'prie nō dicitur alterari: alteratio nāqz spūalis pfectiua p'prie est quā mutatur ex otio ad opatōes: & ex ignorantia ad scientiā: cōcedenda ē & alteratio spūalis pfectiua qua scilicet scia obliuiscit aut depdit: enumerant aut. 2. d aīa. 57. tres modi quibus hō adipiscit aliquā facultate: & sunt: disciplinatio que respicit sciaz acq'isita p inuentōes: doctrinatio que ē respectu notitiē a doctore extrinseco acq'isite: & rememoratio que est respectu notitiē iterate p'prie qz oblita fuerit: ergo poterit q'p'ia p seipsum discere qd nescit: doceri aut nō nisi altero tradente: & cū qd dicitur & altero tradēte & p se: inferat oēm doctrinā disciplinā appellari posse: nō aut oēm disciplinā doctrinā. Nel cū p'ugatio cōmittat siue supius inferiori: siue inferiori superiori anponat & p'fertim mediante copula: ly & in p'iti p'pōne tenebit expositiue & erit sensus: ois doctrina. i. ois disciplina intellectiva ex p'existēte fit cognitione. S3 querent iuniores nūqd disciplina dicat dōctōis p'clusionib'. & videt qd nō: nāqz formato hoc syllogismo: ois triāgulus h3 tres duob' equalēs: iste q est in semicirculo ē triāgulus: ergo iste q ē in semicirculo h3 tres duob' equalēs. d minori p'pōne dicit Aristoteles Tibe. sup posteriora n

quorūdam. n. hoc mō disciplina est. Item: nihil phibet vt maiorē ppōnem & minorē interdū discamus p nos ipsos: interdū altero tradente: ergo pmissarū notitiā doctrine disciplineq; dici poterūt. Solutio ē: cū dixit Aristoteles parū infra: quorūdam hoc modo disciplina est: intendebat ponere differentias inter cognoscere & discere: vt patebat ibi: pro nūc dico q; propriissime loquendo conclusionū sunt cognitōes que dicuntur doctrine & discipline: & si pmissis doceant: habent tunc rationem conclusionū. nihil enī aliud volebat Aristoteles per istam ppositionē: oīs doctrina & oīs disciplina intellectuā ex p̄sententi fit cognitōne: nisi q; non poterat quispiā assentire alicui cōclusioni si prius notitiā pmissarū nō p̄cesserit: & hoc est qd dicit Lynconien/sis: scientia principiorū nō est acq̄sita per doctrinam: q; nō docemur: neq; addiscimus nisi illud qd cum primo concipimus est nobis dubiū vel apparet falsū & post dubitationē vel contrariā opinionē manifestat nobis eius veritas: nec solū illud voco doctrinā qd ab ore doctoris audimus sed scripturā etiā quā loco doctoris accipio: & vt verius dicamus: nec qui exteri sonat: docet: nec littera scripture exteriū visā docet s; solū mouent hec duo & excitant mentē: sed verus doctor ē qui mentē interius & intellectu illuminat & veritatem ostendit: & vt reor: est intellectus agens.

Propositio itaq; pposita manifesta ē speculantibus in oīs facultates: mathematice. n. scientiarū prime ob certissimū quē seruant pcedendi modū p hūc modū sunt: & reliquarū artū vnaqueq;. Dicit Auerrois: hec enūciatio apparet & veritas p inductionē: qd est: scientiarū doctrinaliū. i. mathematicarū insigni apertōq; modo pcedentiū & qd similia ei qd est ex rebus speculatiuis: cū pscrutaf res apparet q; scientia cōprehensa ex doctrina p̄ceptoris erit qdem ex sciētia p̄cedēte discipulo: noīe ergo artis intellexit Aristoteles sciētias: doctrinas disciplinaliq; alias a mathematicis. Cū obseruandū est: qnq; sunt habitus intellectuales qbus hō non mentit: sciētia: intellectus: sapiētia: prudētia: & ars: sciētia vt cōtra distiguit cōtra artē partē in speculatiua & practica: sciētia practica: alia est factiua: alia actiua: propterea sciētia practica factiua nō est ars: sciētia practica actiua nō est prudētia. nāq; prudētia & arte quis cōsentit ppositionibus cōtingentib;: quāuis sciētia ppositionibus necessarijs.

Item: apparet & veritas p̄dicte ppositionis circa oratōes. i. sermones & disceptationes & que p syllogismos & que p inductionē pcedunt. dixit autē p syllogismos in plurali & p inductionē in singulari ad denotandum q; vna ppositio vniuersalis plurib; modis syllogizari pōt: & tū vno modo iduci. Cū itaq; oratōes & syllogistice & inductive p prius nota efficiūt doctrinā: he qdē. i. syllogistice sunt accipiētes ppōnes vt a notis incipientes & sunt ppōnes quas cōes hnt q; differunt: quasq; p̄sentit & approbant. ille vero. i. inductive sunt demonstrātes vniuersale. i. inferētes ppōnes vniuersales p id qd manifestū est singulare: notitiā ergo cōclusionis deducte & p syllogismū & p inductiōes p̄det ex antecedente pmissarū cognitōe. Asseruit autē vniuersale posse induci p iam cognitū singulare denotans ad inductionē demonstratiua vna tantū singulare sufficere nō ad topica inductiōes. Accirco notandū est: q; inductio demonstratiua accipit & cōcludit vlem ppōnes: que pōt esse pmissa in demonstratiōe: inductiōe topica colligit ppositio que pmissa syllogismi dyalectici fieri pōt: inductiōe sophistica inferunt pmissis syllogismi

sophystici: quare inductiōe demonstratiua nō ē iducēda ppositio vniuersalis p oīa singularia s; p vni aut per plura: & quidā egerit multis: alij paucis s; q; sunt boni exercitatiq; ingenij.

Præterea: eodem quoq; modo & rhetorice persuadent: aut per exempla: quod scilicet persuadere per exēpla tantum valet apud oratōrē quātū suadere p inductionem apud logicum: aut per entimemata: quod quidem persuadere per entimemata est veluti persuadere p syllogismū apud logicū. Entimemata quoq; plura sine additiōe aliqua vere syllogismū cōstituit: ex multis aut exēplis nūquā format inductio nisi addatur solita particula & sic de singulis: & ideo dictū est in textu: per entimemata qd vere est syllogismus: & p exēpla qd est inductio. Dicit Auer. & s; q; scit aliqd p viā exempli & sufficētiē. i. entimematis: primo celē 22. ratio demonstratiua cui sensus attestatur dicitur sufficientia & certissime fidelē.

Dupliciter autē necessariū ē cognoscere. Alia nāq; q; sunt prius opinari necesse est: alia vero quid ē qd dicitū intelligere o; . Que; dam autē vtraq; vt qm oē qd est aut affirmare aut negare: verū est q; ē. Triangulū autē quoniā hoc quid significat: s; vnitatē vtraq; quid signat & q; ē. non enī similiter horum vniū quodq; manifestū nobis est.

Secundum autem documentum sit tale: Cum officium demonstratoris nullum aliud sit nisi patefacere quia est passiois: præter huiusmodi quia est passiois: cetera que in demonstratiōe comperiunt: p̄notanda esse oportet. Inueniuntur autē qnq; in demonstratiōe: q; ē pmissarū: q; ē subiecti: q; ē passiois: qd subiecti: & qd passiois: quorū qnq; quattuor p̄cognoscuntur. Series autē verborū Aristotelis talis est: dupliciter necessariū ē cognoscere. i. duo sunt p̄cognoscēdi modi: necesse ē nāq; opinari alia p̄cognita prius quia sunt: quedā qd nomē significet p̄intelligere oportet: alia p̄cognoscunt vtraq; specie p̄cognitiōis: Cū illa p̄positio: de quolibet ente dī affirmatiō vel negatiō: p̄cognoscit q; ē. i. q; ē vera: & attulit Aristoteles exēplū de prima dignitate: & vtref p̄positiōib; vltib; ad oīs facultates. Triangulū autē q; hoc suo noīe designat: & p triangulū intelligit primā passionē geometrie: ē. n. hoc primū geometrie theorema: supra oēm datam lineam est triangulus equilaterus: sed vnitatē op; p̄cognoscere vtraq; specie p̄cognitiōis & qd significat & qd q; ē: & exēplū subiecti sunt vnitās que p̄rium est arithmetice subiectū: hec enī tria: dignitas: passio: subiectū: q; nō s; cognoscūt: ē: eodē mō nō p̄cognoscuntur. Dicit Lynconien/sis: duplex ē p̄cognitiōis: via a simplicioribus in cōposita & hāc reor ēē viā syllogisticam: & a cōpositis ad simpliciora: & hec via ē inductiua hic p modū diuisiōis: posteriō loco suo dicent hec duo qd & q; p modū verificatiōis. i. distincte.

Auer. dicit priō: sciētia s; quā oportet p̄cedere est s; duos modos: aut sciētia vt sit inuētū aut nō inuētū: & hec est sciētia q; dī verificatiō: aut sciētia super quā significet nomē rei: & illa ē que noīaf formatio. i. verificatiō & formatio appellat p̄cognitiōes: verificatiō p̄tinet ad secūdā opatiōem intellectus: formatio ad primā: cū sit notitiā incōpleta: & p̄pterea de quibusdā oportet vt p̄cedat addiscēti sciētia que iuenit tū: & d; quibusdā

quibusdā op; q; p̄cedat & sciat ex re ipso; sciētia signifiicans nomē ipso; tū: & de quibusdā oportet vt p̄cedat & sciat quid significet nomē ipso; rei: & q; ipsa res est inuētā: & illud ē: q; sciētia in inuētōe rei ē p̄ter scētiam quid significet nomē ipso;: nāq; scit nomen quid significet & nō scit inuētio ipso; & nō cōuertit hoc: sed oportet illū q; scit inuētōe rei vt sciat significationem noīs. Sēsus est: hec qnq; qd noīs: si est subiecti: quid rei: questio q; ē: questio p̄pter qd talē iter se hēre ordi nē stat: prius de subiecto aliquo debemus p̄scire qd noīs: postea inquirere si est: & hec qd si affirmatiue terminatur: queritur quid rei: mox queritur quia est id est vtrum homo sit risibilis: postremo propter quid homo est risibilis: ecce q; id quod p̄cedit p̄cognitiō est sequenti.

Item inquit: nec ē anticipatiō sciētie p̄cedentis in sciētia discipuli sicut sensibiliū priōrū in re ad sensibilia secūda etus in tempore alio: & illud est: q; tam sentimus qd itas prius sentimus: & cū sentimus illd scdo: scimus q; est illud qd ita sentimus prius: qm si eēt dī/positio sciētie acquisite p doctrinā cū sciētia p̄cedente hec dispositio: eēt necesse vt sit disciplina recordatiō: sicut dixit Plato. Sēsus ē: inducit Auer. dīam inter anticipatiōem sciētie p̄cedētis in sciētia discipuli: & sensibiliū priōrū in re ad sensibilia secūda tempore alio. Exēplū cā: heri vidi matrē meā: & ponat q; tūc primo viderim eā: hodie iterū videbo & erit sensibile secundum: at si quis cōsentiat alicui cōclusioni ex p̄existenti p̄missarū cognitōe: in intellectu illius nō p̄fuit actu notitiā cōclusionis: neq; notitiā p̄missarū: ad modū Platonis: apud quem erant habitus cōnaturales intellectib; multiplicatis: & nostrū scire erat remissū. Cōmentator: ponit vni tantū intellectum cui cognitio equi p̄petuat varijs diuersorū hoīum fantasma tibus eā cōseruāt: quo fit vt nostrū scire sit aliquo mō remissū. 3. de aīa. 5. acqrit nāq; discipulus eādē sciētia quā p̄ceptor acq̄sivit: stāte intellectus vnitatis in omnibus hominibus.

Item autē: nec ēt facit nos dubitare in hac ppōne: si dicat q; oīs sciētia & oīs disciplina nō erit quidem p̄scientia p̄cedente: q; iam nos sentimus res p̄ter qd p̄cesserit nobis sciētia ipso;: quoniā hec sciētia p̄sensum & sciētia pueniēs s; disciplinā est sciētia in equivoatione noīs. i. notitiā sensitua nō opus ē vt nascatur in sensib; ex antecedēte cognitōe: oīs autē disciplinā intellectuā vt ex p̄cedēte oriat notitiā necesse ē: ergo apud Auerroim tenēdū est dari primū instās notitiē sensitue: quimo & notitiā intellectuā et si sit qualitas gradualis momēto acquiri: est. n. intellectus sūmē dispositus ad notitiās capescēdas.

Pro hui; secūdū documentū declaratiōe aduertendū est: dignitas: passio & subiectū sunt p̄cognita remotā: quid & q; sunt p̄cognita p̄p̄inqua: notitiē quibus illa tria p̄cognoscimus p̄cognitiōes existunt. Cū q; est subiecti & q; est dignitatis vniocant in hoc nomine q; ē. & ratio est: q; subiecti habet per p̄positionē de scdo adiacēte: q; ē dignitatis per p̄positionē de tertio adiacēte: constat autē p̄positiōib; de secūdo & tertio adiacēte: hoc nomē p̄positio eēt vniocant in hoc nomē qd: & qd passiois cōueniūt vniocant in hoc nomē qd: cum vtrūq; illorum sit incōplexū: id cui cōceptus est resolubilis si concipiatur per diffinitionē quid nominis: cōcipitur confuse: cognitio habita per diffinitionē quid rei existit clara & perfecta: at ens in quātū ens p̄ceptu adeq̄to distincto dignoscit p diffinitōes qd noīs

quid noīs subiecti ante demonstratiōem p̄cognoscit: qd rei ante cōclusionē. est. n. qd rei ipso; subiecti mediū in potissima demonstratiōe: palam autē est mediū p̄cognosci ante conclusionem.

Est autē cognoscē alia qdē priō cognoscen/tes: quorūdam autē simul accipe notitiā vt que/ cūq; p̄tingūt esse sub vltib; quorū hnt cognitiōne. Ad. n. oīs triangulus h; tres angulos duob; rectis eqles p̄sciuit. Ad hō hic q; ē in semicirculo triangulus sit s; inducēs cognouit. quorūdam. n. hō mō disciplina ē & nō p̄ medium vltimū cognoscit: q; cūq; n. singulariū cōtingūt eē & nō de subiecto aliquo. Anteq; at sit inducē: aut syllogismū accipe: quodā qdē mō fortasse dicēdū ē scire: mō autē alio nō. qd eīz nesciuit ē si ē simplr. qd at sciuit ē q; duos rectos h; s; manifestū ē q; sic qdē scit: simplr aut nō scit, si vero nō: menomis ambiguitas cōtingit. aut. n. nihil discet: aut q; nouit. Ad eīz sicut qdā argumētant solū dicēdum est. Nūquid sciuit oēm dualitatē: qm ē par aut nō: dicēte aut: attulerūt quādā dualitatē quā nō opinat ē eē. Soluūt. n. dicētes nō cognoscere oēs dualitatē parē eēs: q; quā sciūt q; dualitas sit: & et sciūt cui; vere dīones hnt & cui; acceperūt. Acceperūt autē nō de oī cui; vtiq; sciūt q; triangulus aut numer; sit: s; simplr d; oī numero & triangulo. Neq; n. vna ppō accipit hōi qd quē tu nosti numerū aut quā tu nosti lineā rectā s; de oī. S; nihil vt opinor phibet qm qd addiscit sic ē scire: est autē sic ignorare: incōueniēs autē nō ē si scit quodā mō q; addiscit: sed si hō mō vt in quātū ad/ discit & scit.

Tertium documentum sit tale: s; expositionem Themijsij & Auerrois p̄sequitur philosophus differēntiam inter cognoscere & discere: & ostendit conclusionē parte sciri: & parte ignorari: & nesciri. qui cū cogniturus aliquid est p̄nosse aliquid debet: & qd ad/ discit pōt cōtingere vt nihil p̄noscat: & sunt quēcūq; singulares cōtingunt esse sub vniuersalibus quorū habeat cognitōne. i. de qbus vniuersalib; p̄cessit cognitio. prius. n. sciuit oēm triangulum habere duobus rectis pares: nunc p̄spicit istum qui est in puluere descriptum triangulum esse: statim cognoscit & addiscit istum triangulū duob; rectis pares habere: vt iam addiscit istum triangulū esse: cognoscit duobus rectis pares habere: anteq; ergo sit inducere. i. anteq; sensu partikularem cōprehendamus: aut anteq; sit accipere syllogismū ex vniuersali prius nota: cōclusio parte scitur: parte nescitur. qd enim nescitur: est si est simpliciter: qd aut sciuit: est qd duos rectos habet: & ita manifestū est q; sic quidem scit: simpliciter autē non scit. Argumentum autē Platonis sit tale: omnis numerus qui diuiditur in duo equalia est par: omnis numerus binarius partitur in duo equalia: ergo omnis numer; binarius Libe. sup. posteriora n 2

est par: scis ne per hanc demonstratione omnes bina- rium pares esse: te annuente: binarium que no opinat- es esse: afferebant. Non est dicendus conclusionem scri- cum conditione: quia conclusio simpliciter concludit: et premisse simpliciter accipiuntur: ergo conclusio sim- pliciter scietur. Scio itaqz omne binarium parem esse: non quem intra manus abscondis: unde nihil vetat qu- ea que scimus partim scire: partim ignorare possimus: et nihil prohibet quo minus is qui addiscit sciat ea que addiscit: sed alio vtiqz et alio modo: hec est Themistij nitida: elegansqz expositio: his Themistij dictis adijcie- dum est. Quaedam cognoscimus: que prius didicim: quedam simul cognoscimus atqz discimus: quedam prius cognoscimus qz discimus: vt si prius scita fuerit hec propositio: omnis triangulus habet tres duobus rectis isuales: formato nunc hoc syllogismo: ois tri- angulus habz tres duobus rectis equos: quod in pulue- re delineatum est: triangulus est: ergo qd in puluere d- scriptuz est: tres habet duobus rectis equales: maior e cognoscimus: cognouimus: didicimus: et illam possu- mus memorari aut reminisci: minores simul cognosce- mus et discimus: qua quidem neqz cognouimus: neqz didicimus: conclusiones de nouo discimus: sed prius co- gnouimus eam scientia vniuersali cum sciuimus ois triangulus habere tres duobus rectis equales: hec in- ter pfa vocabula differetia a gramaticis assignat. C Latini partem hanc nonnullis exponit. ppositioib. C Prima est: contingit vt quedam principia prius tpe cognoscantur qz conclusio demonstrationis: quedaz autem simul tepore: prius tamen natura: nam vbi pas- sio demonstratur de subiecto particulari: maior preco- gnoscetur conclusioni et natura et tempore: minor vero simul tempore: prius tamen natura. Tertius autem Ari- stotelis ita ordinandus est: est. i. contingit cognoscentem cognoscere prius tempore alia. i. maiorem. quorundam autem est accipere notitiam cum ipsa conclusionem simul tempore sed prius natura: simul autez tempore cogno- scuntur cum conclusionem quecuqz singularia contingit esse sub vltib. quoz hnt cognitione. i. ppones singula- res qz pte sunt sub vltib. iam cognitio. Exemplo aut propositio prefata declaratur: formata hac demona- stratione particulari: omnis triangulus habet tres: hic q est in semicirculo est triangulus: ergo hic qui est in se- micirculo habet tres: ante conclusionem prius sciuit quispiam maiorem tempore: minorem vero adiunges maiori inducens conclusionem: simul tempore: prius natura cognouit ipsam minorem. Quorundam eniz est hoc modo disciplina: qz videlicet minor et conclusio si- mul tempore cognoscuntur: et in talibus vltimus idest minor: extremitas: siue minor propositio cognoscitur esse sub vniuersali non per medium: et sunt quecuqz co- tingunt esse de numero singularium et non dicuntur de aliquo subiecto. i. singularia que solo sensu iudicantur esse talia ad que qdez non egemus medio syllogistico. C Secunda propositio est talis: conclusio anteqz indu- catur aut syllogizetur et cognita sim quid: ignota autez simpliciter: est naqz cognita prius in vniuersali: igno- ta in particulari et in propria forma. C Et vt alij dicunt: ignoratur simpliciter: scitur autem in suis principijs et virtualiter: et tanto perfectius virtualiter cognoscitur quanto principia sunt primiora conclusioni: dicit ergo anteqz sit iduce aut syllogizetur accipe. i. anqz iductio syllogismuse fiat: qda qde mo fortassis dicendum e scire mo aut alio: no. i. nihil phibet vt qspiaz aliquo pacto sciat: et aliquo pacto nesciat. Quod. n. nesciuit si e sim

pliciter: hoc quodammodo sciuit: vt q triangulus habz duos rectos simpliciter: s; manifestu e q hoc q trian- gulus hz simpliciter: sic qdes scit. i. quodammodo: sim- pliciter aut no scit: antequa ergo inductio fiat aut syl- logismus nihil vetat aliquem quippias scire aliquo mo vt vli scietia: et alio mo nescire vt simpliciter: peculia- riqz ac ppria forma. Et certe nisi ita fuerit: accideret abi- guitas que in menone scripta e: na aut nihil discet: vt si conclusio eet simplr ignota aut que simplr nouit: vt si foret simplr scita an deductione. C Tertia ppo e talis: Mo e respodendu sicut qda conant solueret: ro ita ppo- nebatur: scis ne ois dualitate qm par est: an id nescis: concedete aliquo se scire p illa demonstratione oem dua- litate par e: afferebat dualitate quadam qua no arbi- trabat esse: et inferebat illu no sciuisse oem dualitatem ee parem: et cofimili mo de triangulo cauillabant: hec erat ro: hac vittiosam rone nitebant mibi solueret dice- tes no cognoscere oem dualitate par e: s; se scire di- cebant oem dualitate qua sciebant ee dualitate: ee pa- rem. Hec solutio e perperat: etenim scit cuius conclu- sionis demonstratione heat ex se: et cui acceperint ab alio: acceperit aut demonstratione no de oi triangulo que sciebant esse triangulu here tres duob' rectis equa- les: aut de oi dualitate qua sciebant ee dualitate ee pa- rem: s; simplr et sine addito de oi dualitate et de oi tri- angulo. Item nulla premisa accipit cu tali additoe: que nostri ee numeru: aut q nostri esse rectilineu: q demon- stratio e simplr de his: ois dualitas est par: ois triangu- lus hz tres: ergo tales conclusiones scietur sine addi- to. Solut itaqz pbs dicet: sed nihil vt opinor: phibz: vt id qd quis discit denuo: aliquo mo sciuerit: aliquo mo ignorauerit: incoueniens. n. no est: si sciuerit quoda- modo in vli et virtualr et in pncipijs id qd pprie et pe- culiariter addiscit: s; foret absurdum: vt sciuerit zelusio- nem eode pro: sus mo quo addiscit: scit igit in vli qd ignorat in piculari: et discit in piculari qd scit in vli: at qd scit in vli: no discit in vli. In suma ergo et hz gre- cos et im latinos in hoc prio capitulo declaratu e no- titiam conclusionis pendere ex multis vt ex cognite pncipioz: subiecti passiois: et ipsiusmet conclusionis precognite in principijs.

Digressio.

Contra ppositiones hic approbatas inducan- tur nonnullae difficultates ad elenandū ingenia vestra. In primis no pot quispiā inuestigan- do aliquid cognoscere: aut si ingredo cognoscit aliqd: illud als cognouit: na aut noscit qd inuestigat aut no: si primo mo: nulla inqsiōe opus e: si non noscit: ergo no inuestigat: queadmodu et seruus fugitiuus nuqua a dno cognosce: et si ei occurrat: si pri' eu no viderit: agnoueritqz. Item: pceptor no pot erudire discipulu na si sic: aut hoc eet: qz pceptor noua causaret scietiam similem sue quam habet in discipulo: et ita scientia eet qualitas actiua: aut hoc esset: quia cocicaret illam quaz habet apud se transferedo illam a se ad discipulum: et ita magister denudaretur propria intellectione et scie- tia: hec ratio facit vt Auerrois teneat. 3. de anima. 5. eundem esse intellectum pceptoris et discipuli: proz susqz eandem fore vtriusqz disciplina: non exequitur enim aliud pceptor nisi qz facit intellectione q erat cotinuata cum suo fantasmate cotinuari cum fantasia te discipuli. Solutio est talis: inueniunt quedam ppo- sitiones ad quas solu e interior ratio: et sunt ille quib' intellectus assentit cognitio terminis notissime: verif- sine:

sine: certissime: alie sunt quibus consentimus ratio- natione: que cognoscunt in suis principijs antequam discant: veluti et oes colores in lumie percipiunt: prius- quam videant: dignitates et coes animi coceptoes cu- occurrunt magna apphedunt facilitate: conclusiones vero queruntur: docentur: addiscuntur. docebat autem Plato discipulos: quando eos ordinate interrogabat querimus ergo qd nouimus prius cofuse et in vniuer- sali: seruus fugitiuus a domino cognosceat: si ei oc- currat: dumodo indicia teneat quibus possit venire in cognitione serui. Rursus sim fidem et veritatem dice- dum est qz pceptor: causat in discipulo nouam scien- tiam excitando ingeniu eius per principia nota et per determinata pncipioz ad conclusionem applicatione: neqz seqt qz scietia sit qualitas actiua: quado eniz acti- ua qualitas agit in aliud no requirit in illo in qd agit esse aliqd agens principale iuuans ipsaz: at scietia pce- ptoris no est qualitas sufficientens ad inducenduz scien- tiam in discipulo: sed principale agens est intrinsecuz discipulo: vt e intellectus agens suo lumine. C Rursus: quid et qz sunt precognita: ergo no sunt pco- gnitiois. Item: sunt tria precognita: dignitas: passio: et subiectu: ergo tres precognitoes. Amplius. n. est subie- cti ingrit ergo no precognoscit. Item: veritas conclusiois scite abstrahit ab existetia subiecti et pdicati: ergo ppo- sitio de sedo adiacete p qua enunciat subiectu esse: erit vel poterit ee falsa. Item: qd rei subiecti in scientijs in- uestigat: ergo no precognoscit. Item: eode actu fert itel- lectus simul et semel supra pmissas et conclusiones: ergo non est veru qz maior: prius tpe: et minor: simul tepore prius tamen natura percipiat ipsa conclusionem. Solutio est: dico primo: subiectu: passio: dignitas sunt illa de qb' precognoscimus quid et qz: illa tria sunt remota pco- gnita: qd et qz sunt precognita ppinqua: notitie qb' pre cognoscunt qd et qz de subiecto: passione et dignitate sunt precognitioes ipsius qd et qz: precognita ergo ppin- qua sunt duo tantu quoz notitie vocant precognitoes. Dico secundo: si est subiecti e questio respectu quid rei et aliarum questionum. vel si est subiecti: inquiri- tur syllogismo hypotetico: quo incognita non decla- rantur: et ita si est subiecti est precognitio quatenus non potest concludi per syllogismum categoricum: est questio: in quantum declaratur per syllogismu hy- poteticum. Dico tertio: in demonstratione precogno- scitur subiectum esse: nam non posset demonstrator declarare quia est passiois: nisi subiectum esset id de quo possent probari proprietates et passiones: conce- ptus naqz respondens subiecto scibilis debet esse ens intrinsece formaliter: et extrinsece et obiectiue: et pro- pterea de figmentis nihil demonstratur: cum conce- ptus quibus concipiuntur figmenta: et si sunt entia for- maliter et intrinsece: non tamen sunt entia extrinsece et obiectiue. Dico quarto: tenetur artifex premittere dif- finitionem subiecti: tanquam principium scientie et eam supponere: non probare: et inuestigare diffinitio- nem via compositiua et diuisiua non insert: diffinitio- nem illam esse ignotam. 3. physicozum. 12. Resoluo igitur tandem me ad hoc: in demonstratione inueni- untur quinque: quia est premissarum: quia est subiecti: qz est passiois: quid subiecti: quid passiois: quorum quinque quattuor precognoscunt: cu demonstrato: non habeat officium nisi explicandi et declarandi quia est passiois: ergo quid rei subiecti: cum sit mediū in de- monstratione: precognosceat ante conclusiones. Dico vl-

timo: nunqz eodez actu quis assentit pmissis et conclu- sioni: tamen actu sciendi pot quispias comprehendere casz et effectuz: quado causa et effectus sunt explicata in vna conclusionem: unde formata hac demonstratione: oem ani- mal rationale est risibile: omnis homo est animal ratio- nale: ergo ois homo est risibilis: actus sciendi cadit sup effectum tantu: at cum dicimus: omne animal rationa- le est risibile: quia est animal rationale: ois homo e ani- mal rationale: ergo ois homo est risibilis: quia est ani- mal rationale: actus sciendi cadit super effectuz et cam. cum eniz dico: scio qz homo est risibilis a priorz et p casz: actus sciendi cadit dntar super effectum. cum autem dico: scio qz homo est risibilis ppter causam: actus scie- di cadit simul et semel super effectum et super causam: et ita iterato qz intellectus in eode momento temporis tribus actibus distinctis assentiat maiorz: minorz et co- clusioni: ita qz primuz instans notitie maioris et mino- ris est primuz instans notitie conclusionis: potest tamen esse in intellectu certitudo premissarū qm no sunt ordi- nata in modo et figura: cu ignorantia conclusionis: hec de primo capite.

Caput secundum.



Scire autē opinamur simplr vniqdqz sed non sophisticum mo qd est scdm accidēs: cuz casz arbitramur cognoscere ppter quā res est et quū illi est casz: et no est ptingere h alr se hie. Manifestu e igit qz hmoi aliqd sit sci- re: et naqz scietes et no scietes: hi qde opinan- tur sic se hie: scietes aut cam hnt. Quare cur- ius e scietia simplr hoc impossibile e alr se hie. Siquidē igit est et alius sciedi modus poste- rius dicem. Dicimus aut scire et p dionem intelligere. Demonstrationē aut dico syllogis- mus apodycticon. i. faciet scire. s; apodyctico dico scdm que in hndo ipm scim. Si igit e scire vt posuim necesse e et demonstratiua scie- tia e ex veris et primis et immediatis et notio- rib' et priorib' causisqz pconis. Sic. n. erūt et ppria pncipia ei' qd demonstra. Syllogis- mus qd erit et sine his. demonstratio no non erit. no eniz faciet scietiam. C Sententia huius capituli in quo inducuntur diffi- nitiones ipsius scire et demonstrationis: declaraturqz omnes particule posite in talibus diffinitionibus va- rijs explicetur documentis. Primum sit tale: scire arbi- tramur simpliciter vnuquodqz: quod scire sophisticu est scire sim accidens: et hoc totum se tenet ex parte diffinitio: cum causam putamus cognoscere propter quam res est: et quontam illius causa e: et minime possibile est eam rez aliter se habere: comprobaf diffinitio testimonio scien- tium et non scientium: ergo concludendum est obiectu scibile fore necessarium: verum si sit alius sciendi mo- dus postertus dicetur. nam cum duplex sit sciendi mo- dus postertus dicetur. n. sup postertora 11 3

duo: per demonstrationem scilicet et per definitionem: de modo sciendi per demonstrationem agitur in primo libro: de modo sciendi per definitionem tractatur in secundo huius. Definimus etiam scire dicentes: est per demonstrationem intelligere: est autem demonstratio syllogismus scientialis: non quia eo utatur scientia sed secundum quod habendo ipsum scimus. Si igitur est scire ut posuimus: et notanter dixit ut posuimus et non ut probauimus: necesse est ut scientia demonstratiua ex veris sit et primis: immediatis: prioribus: notioribus: causis: et conclusionibus: et si sit sic definita demonstratio: in ea erunt propria principia eius quod demonstratur id est conclusionis.

Est in primis aduertendum: quia Aristoteles appellat scire non per causam scire sophisticum et secundum accidens: propterea inferatur scire quia non esse scire: unde hec sequela non colligit: demonstratio quia scit scire: quia ergo facit scire. dicit Lyncomensis: hoc est simpliciter et maxime proprie scire cognoscere causam incommutabilem rei in se et incommutabilem in causando et respectu huius scire: vocat Aristoteles alios modos sciendi sophisticos et secundum accidens: et istud scire est finis specialissimus huius scientie et acquiritur per demonstrationem dictam propriissime. Distinctio modernorum est satis sufficiens. Scire per se est scire per propositiones per se: scire per accidens est scire per propositiones per accidens. Scire per se est duobus modis: simpliciter scilicet et secundum quid: simpliciter est per priam et immediatam causam: secundum quid est per effectum vel causas remotas. Item: de deo scientia simpliciter haberi potest: licet enim ipse nulla sit causa in se: quia tamen multa predicata enunciantur de eo habentia ordinem inter se: unum poterit esse causa alterius: et hac ratione soluantur de deo et ente subiecto irresolubili scientiam haberi posse. Contra: simplex in rei veritate non habet definitionem: ergo de deo et substantijs simplicibus nihil demonstrari potest: ratio videtur esse Averrois. 7. metaphysice. 59. Solutio est: simplex. i. abstractum a supposito seu abstractum ultimata abstractione nullatenus definiti potest: neque de eo quicquam demonstrari potest: extrema namque propositionum ingredientium demonstrationem semper sunt concreta a supposito: et in predicamentis proprie locantur talia concreta. Vel demonstrationes quibus de deo ostenduntur aliqua predicata non sunt vere demonstrationes: quia passionis non sunt re ipsa a subiecto distincte: exigit autem potissima demonstratio secundum mentem Averrois: ut predicatum conclusionis per quod conuenienter respondemus ad interrogationem factam per quale de subiecto re sciatur ab ipso subiecto conclusionis. Amplius: difficultas solet esse: nunquid corruptibilitas sit conditio compossibilis obiecto scibili. Sunt qui arbitrantur entia esse eterna et scibilia secundum esse obiectiuum et ideale in mente diuina. Franciscus in conflatu distinctione. 42. putauit res esse eternas secundum esse essentie: non existentie: apud quem concedunt iste sex propositiones. Prima est: esse essentie creaturarum fuit ab eterno. Secunda: esse essentie et existentie realiter distinguuntur. Tertia: esse essentie respicit deum in genere cause formalis vel exemplaris. Quarta: esse existentie respicit deum in genere cause efficientis. Quinta: creature non produci debent in nihilo sed esse essentie. Sexta: creature produci debent in nihilo sed esse existentie. Scotus non existimat creaturas habuisse esse essentie ab eterno: sed eas ponit habuisse dicitur

esse producibile: apud quem obiectum scibile poterat esse corruptibile per accidens: hoc est potentia remota: ubi singularia erant corruptibilia potentia propinqua. Contra: corruptibilitas est passio vltis: ergo subiecti vniuersalis: unde hec propositio est vera in secundo modo: compositum ex materia in potentia et forma est per se primo corruptibile: eo nunquam tamen corrumpitur per se primo nisi singulare: quapropter affirmandum est ad scientiam satisfacere propositiones eterne veritatis: ex terminis namque significantibus res naturales: corruptibiles et possibiles aliter se habere: et ex secundis intentionibus pendentibus ab actu intellectus collatio quantum ad suum esse et conseruari possunt formari propositiones primi et secundi modi dicendi per se: dicendum ergo scibile id est conclusio demonstrationis est pro: sensu necessarium et impossibile aliter se habere.

Altera quidem igitur oportet esse quoniam quod non est: non est scire: ut quod diameter sit finemeter. Ex primis autem et indemonstrabilibus est: eo quod non sciet non habens demonstrationem ipsorum. Scire enim est habere demonstrationem quorum demonstratio est non secundum accidens. Causas quoque et notiores oportet esse priores. Causas quidem: quoniam tunc scimus cum causas cognoscimus et priores siquidem et cause sunt: et notiores non solum altero modo intelligendo sed in sciendo quoniam sunt. Priora autem et notiora dupliciter sunt: non enim idem est prius natura et ad nos prius: neque notius natura et nobis notius. Dico autem priora et notiora ad nos proxima sensui. Simpliciter autem priora et notiora que longius sunt autem longiora quidem vniuersalia: maxime autem prima singularia: et opponuntur hec adinuicem. Ex primis autem est quod ex proprijs principijs est. id est. n. dico primum et principium.

Secundum documentum sit tale: ostendit philosophus premissas demonstrationis esse veras: quia faciunt adipisci scientiam conclusionis: ergo et premissa sciuntur vel cognoscuntur vel intelligentur: sed nihil sciuntur nisi verum: ergo premissa necessario erunt vera. Erunt etiam premissa non note per terminum medium: et indemonstrabiles sunt: eo quod non sciet aliquis non habens demonstrationem ipsorum: id est per ipsa prima et immediata: scire enim est habere demonstrationem: supple per ea quorum id est per que demonstratio est non secundum accidens. premissa enim si sunt demonstrabiles: vel sunt demonstrata vel non: si non: ergo sunt ignote: ergo per eas nihil sciatur. si sunt demonstrata: ergo tandem deueniendum est ad premissas penitus primas et immediatas. Debent et premissa esse cause conclusionis: quoniam tunc scimus cum cognoscimus causas: et priores: siquidem cause ergo et priora: et notiores non solum altero modo prenoscendo quid significant: sed et cognoscendo quod sunt. i. scilicet latius: premissa in dictione sunt cause et in inferendo et in essendo

secundum grecos: premissa cognoscuntur et quantum ad quid nois et quod sunt vere: est autem cognitio quod nois dignitatis significatiuadequatum ipsius: et cum superius fecisset mentionem de quid nois subiecti et passionis dedit intelligere quod nois dignitatis. Nolunt et premissa esse notiores quo ad nam: non enim requiritur quod deo procedat ex nobis notioribus: cum ipsa non se submittat ad mensuram nostri ingenij sed rectam teneat ad veritatem vitam: et hec est causa quod Aristoteles inuit hanc consequentiam: non id est est nature et nobis notius: et non idem est prius natura et nobis prius: ergo duplicia sunt priora et notiora: priora et notiora ad nos ea sunt que sensui sunt proxima: veluti sunt singularia. Simpliciter autem et natura priora et notiora ea sunt que a sensu sunt remotissima: veluti sunt maxime vniuersalia: opponunt autem inuicem vniuersale et singulare relatiua oppositiones et diuersos habet modos prioratis et cognitiois: sensu singularia: intellectu apprehendunt vniuersalia. Demonstratiua itaque scientia ex primis esse est eam esse ex proprijs principijs appropriatis conclusionis: id est. n. vocat philosophus primum et proprium principium.

Averrois inquit: oportet ut sint propositio/ nes syllogismi diuini vere et pri/ me note per medium terminum: et sint magis note et priores quod conclusio et ut sint causa conclusionis duobus modis: finalis. i. causa ut sciamus conclusionem. i. resolutionem eandem conclusionem in premissis: et causa inuentionis illius rei concludere. i. intellectu in seipsa: et causa rei concludere in seipsa. Sensus est: premissa merito medium quod est definitio subiecti sunt causa conclusionis et rei. i. predicati conclusionis: et sunt causa rei in se et absolute: et sunt causa propter quam tale predicatum conceditur tali subiecto. Item aduertendum est: premissa dicuntur prime: quia carent priori in illo genere cause: appellantur immediate: quia non est aliqua causa magis influens super talem effectum: propterea demonstratio qua de monstratur secunda passio per primam non est ex primis: existunt priores in comparatione ad conclusionem: sunt notiores in comparatione ad intellectum cognoscetes: sunt cause inherente predicati ad subiectum. Rursus Aristoteles in naturali physica sentit minus vniuersalia notiora et priora esse quo ad nos: magis vltima dicit esse priora et notiora quo ad nos: Aristoteles vero posteriori: istius magis vniuersalia opinatur esse notiora et priora simpliciter et quo ad nam. Dicit sanctus Thomas quod primo physicorum comparat magis vltima minus vltima: aut posteriora comparatur magis vltima cognitiuam intellectu singulari in otio sensu: constat autem notitiam sensitiuam precedere in nobis intellectiuam: dixi ergo primo physicorum: si sumamus prius natura pro eo a quo non conuertitur subsistendi consequentia et non pro natura producente: erunt magis vniuersalia priora et notiora nature minus vniuersalibus: et cause magis vniuersales causis minus vniuersalibus et singularibus: ergo distinctio de natura producente et principio intellectiois a qua non conuertitur subsistendi initia faciet Aristoteles. omni ex parte sibi consentaneus: sunt enim et singularia minus vltima magis nota apud naturam producentem magis vltimis: operatur. n. natura palas in singularibus et minus vltimis: occulte in magis vniuersalibus producte. Amplius si quis dicat: premissa in dictione debent esse priores et notiores quo ad naturam ipsam conclusionem: deo non erit ex terminis conuertibilibus: cum magis vltima sint priora et notiora quo ad nam minus vniuersalibus. Solutio est. vel illa distinctio incidetaliter fuit inducta ab Aristotele.

ad declarandum quod aliqua inueniebantur priora quo ad nam quo modo prioritatis premissa tenent esse priores conclusio/ ne. Vel premissa et si conuertantur cum conclusioe sunt tamen vniuersaliores: unde dicebat in coniectis: definitio formalis vniuersalior: est diffinitione maiori eiusdem rei: cum tamen sint pares in predicando: vniuersaliorque. n. predicatum quatenus predicatum habet rationem connotis et si conuertat cum subiecto.

Est autem principium demonstrationis propositio immediata. Immediata autem est qua non est altera prior. Propositio autem est enunciatiois altera pars vniuersalis. Dialectica quidem est accipiens quamlibet. Demonstratiua autem determinate altera quoniam verum est. Enunciatio autem contradictionis quilibet parte. Contradictio autem est oppositio cuius non est medium secundum se inuenire. Pars autem contradictionis que aliquid de aliquo est affirmatio est. Que vero est aliquid ab aliquo negatio est. Immediati autem syllogistici principij positione quidem dico quod non est monstrare: neque necesse est habere docendum quilibet. Quia vero necesse est habere docendum quilibet dignitates vel maximam propositionem: sunt enim quedam huiusmodi: hoc enim maxime in huiusmodi consueuimus nomen dicere. Positionis autem que quidem est quilibet prius enunciatiois accipiens: ut dico esse aliquid aut non esse suppositio est. Que vero sine hoc diffinitio est: diffinitio. n. positio quod est. Non enim arithmetica vniuersalitate indiuisibile est secundum quantitatem. Suppositio autem non est idem. Id est. n. quod quid est unitas et esse unitate non est idem.

Tertium documentum sit tale: proprium principium demonstrationis est propositio immediata qua quidem non est altera prior: in scientia: neque in essentia. i. in natura: ut Averrois inquit: omnis ergo propositio qua non est altera prior: est principium demonstrationis: propositio immediate immediate cause huiusmodi est: ergo. Et quia in diffinitione propositiois immediate cadet per propositio: aut propositio est enunciatiois altera pars vera scilicet aut falsa vniuersalis de vno significans. dicit Commentator: propositio est vna partium orationis enunciatue: aut affirmatiue aut negatiue. Aliqui volunt quod propositio sit pars subiectiue enunciatiois: et hoc mihi non placet: nam vel sunt inconvertibiliter: vel alique sunt propositioes que non sunt enunciatioes: veluti que constituitur ex terminis ignotis. Latini putant quod propositio sit pars integralis enunciatiois: apud quos enunciatio est propositio hypotetica. Non tamen tenent quod enunciatio: propositio: problema: conclusio: ista sunt idem subiecto: scilicet tanta ratione. Propositio syllogistica est altera pars enunciatiois. i. oratio vera vel falsa: aut est oratio affirmatiua vel negatiua aliquid de aliquid: et ita partem propositio syllogistica. Propositio in affirmatiua et negatiua. Secundo in vltimis: particulari et indefinita. Tertio in demonstratiua et dialectica: propositio priorum caplo. i. Propositio dialectica est que dicitur vtriusque parte: vera inquit aut falsa sumit: namque interrogatio dialectica petitio rationis: vel propositio que interrogat: vel altera prioris dicitur: que pro dialectica accipit vnam partem dicitur

ctiois actu: alia vo potetia: r ppterea q̄uis n̄ interro/ getur semp̄ cuz vtracq̄ d̄ictionis parte: idēz tū valet: nam electio semp̄ respondētī dat: vt quā velit cōtradi/ ctionis partem: det: sed tū ille qui respondet apparen/ tem sibi atq̄ probabilem: dyalecticus ergo h̄z vias ad cōcludēdūz vtrāq̄ d̄ictōis ptes. Propositio d̄iatina est que determinate enūciationis partē veram sumit: d̄iator. n. ppositōes suas nō interrogat: q̄ oportet eū credere q̄ addūcit: pōt tū interrogare an̄ intelligat ter/ minos r quid per nomen significat: d̄iator: itaq̄ tātūz vnam ptem d̄ictionis medio d̄educit d̄iatino. Enūciatio est d̄ictionis vtravis partū: r ita volunt latini q̄ enūciatio sit ppositio d̄isunctiva ex d̄ictō: ijs cō/ posita sub dubitatōe proponibilis: quorū altera pars syllogismi dyalectici vel d̄iatini pōt esse pmissa. Dicit Auer. Indicijs. i. enūciatio est per quācūq̄z partē op/ positarū in affirmatōe r negatōe: r h̄m veteres expo/ sitores cōsimili mō capif enūciatio hic r primo periber/ menias: nam sensus huius ppositōis: enūciatio est d̄ictionis vtravis partū: r aut enūciatio ē p̄ q̄cūq̄z partes oppositarū in affirmatiōe r negatōe: talis est: ois ppositio d̄iatina est enūciatio r non eō: ois propō dyalectica est enūciatio: r nō eōtra: ideo necesse est vt vtravis pars d̄ictōis sit enūciatio: nō aut ois vt quelibet pars d̄ictionis sit ppositio d̄iatina: multe quocq̄z sunt d̄ictionis partes que nullaten⁹ sunt ppositōes dyalectice: r his expositōibus p̄sentendum est. Cō/ traditio est oppositio cuius nō est mediūz s̄m se: neq̄z mediū forme: neq̄z mediū subiecti: affirmatio est enū/ ciatio alicui⁹ de aliquo: negatio alicui⁹ ad aliquo: sub enūciatōe nāq̄z tanq̄z sub genere cōi p̄prehēdunt affir/ matio r negatio: q̄ qdē si inter se p̄parent: p̄ior: ē affir/ matio negatōe: at sub enūciatōe coe q̄ existūt: d̄ictio est affirmatio r negatio oppositae non noia tū: nō ref/ tātū: sed noia r rei simul: ad idēz: s̄m idēz: similiter r in eodēz tpe. Propositio imediata partū in positionē r dignitatē. Positio est ppositio indemonstrabilis facta ex terminis cōibus: r ita: ista tūca est cāndida: nō est positio licet sit nota ad sensum: nec positionez necesse est habere docēdum quelibet. Dignitas est ppositio imediata quā opz habere docēdum quelibet: sunt. n. quedāz huiuscemodi ppositōes q̄bus ex sese assentit is qui disciplinaz sit adepturus: r nomen maxime r di/ gnitatis solemus pcedere talibus p̄pōib⁹ notissimis: verissimis: certissimis. Dignitatū quedā p̄ferūt ad oēs sciam: quedāz ad plures: qui nō cōsentit dignitatibus cognitis terminis nō se cōmittat alicui scētie suscipiē de: positio aut opera p̄ceptoris positōes p̄prehēdē. Positio d̄ividit: alia ē suppositio: alia diffinitio. Sup/ positio est positio accipiēs alterā pte enūciatōis: hoc est affirmatōes aut negatōem. Diffinitio est positio q̄ est sine hoc. i. diffinitio nō est affirmatio neq̄z negatio. Donit. n. arithmetic⁹ vnitates indiuisibile esse h̄z quā/ titatē. i. diffinitio vnitatis talis existit: principū nume/ ri indiuisibile s̄m quātitatē. Suppositio autē id nō est. i. hec diffinitio: principū numeri indiuisibile h̄z quā/ titatem nō est suppositio: id. n. quodq̄ est vnitatis r vnita/ tem esse nō est idē. i. diffinitio vnitatis r hec ppositio. Vnitatis est: seu queuis alia affirmatio qua affirmet ali qd̄ p̄dicatū de vnitatis nō sunt idem.

Themistius proponit hāc dubitatōez: si diffinitio nō dicit eē vel nō eē r nō sit p̄pō: quāobrez affertur species ppositōis im/ mediāte. Themistius non audeat soluere hanc diffi/ cultatem: sanctus Thomas facit differentiā inter im/

mediatū principū r imediatā ppositiōe: in plus. n. se h̄z imediatū principū q̄z imediata ppositio: diffini/ tio itaq̄z erit imediatū principū r nō imediata ppositio. Egidius soluit p̄ distinctionem de esse ppositiue r expositiue: cū. n. dicit: hō ē aial rōnale: si ly ē capiatur ppositiue: tūc diffinitio dicit eē vel nō eē: si expositiue sumat: diffinitio nō dicit eē vel nō esse. Cōtra: hoc to/ tū: hō ē aial rōnale: nō ē diffinitio: ergo Egid⁹ nō lo/ quif ad ppositū. Sunt alij q̄ dicit: q̄ h̄z diffinitio in se nō sit ppositio in actu: ē tū in virtute: q̄ cognita diffi/ nitōe appz diffinitio de subiecto vere p̄dicat. Cō/ tra: diffinitio nō ē ppositio actu: neq̄z virtute: nāz ista ppositio penitus ē impossibilis: diffinitio ē ppositio: diffinitio pōt eē ppositio. Joannes grāmaticus dicit: ad hoc vt p̄dicatūz dicat de subiecto oportet vt dicat de altero a subiecto: r ita diffinitio nō p̄dicat d̄ diffini/ to: s̄z bene genus r differētia: diffinitio ergo ē ppositio sed nō dicit eē vel nō eē. i. nō p̄dicat esse p̄dicatū d̄ subiecto: s̄z hū significat eē vel nō esse. Cōtra: genus r d̄ia nō sunt aliud a specie: ergo nō p̄dicabunt de spē. Itē: hec ppositio: hō ē aial rōnale: h̄z subiectū: copu/ lā r p̄dicatū: ergo p̄dicat p̄dicatū d̄ subiecto. Ampli⁹: p̄fata ppositio ē suppositio: ergo nō ē diffinitio. Auer/ rois ingt: differētia inter positionē positam. i. suppositiōe r diffinitioē positā ē q̄ positio posita significat necessario q̄ res ē inuēta: aut nō inuēta: r hic ē modus vnus positōis: sed diffinitio qdē nō p̄prehēdit per se q̄ res sit inuēta aut nō inuēta: scilicet ex pte qua ē dif/ finitio: r talis p̄ticular ex parte qua ē diffinitio: iudicio meo soluit difficultatē: nā hec ppositio: ois hō ē aial rōnale: ē positio q̄ ē suppositio: p̄dicatū ē diffinitio nō dicit eē vel nō eē: diffinitio tū copulata diffinitio cō/ stituit suppositioē. Cōtra: diffinitio ex pte qua diffi/ nitio nō dicit eē vel nō eē: ergo nō ē ppositio: diffini/ tio tamen vt diffinitio est positio: r omnis positio est ppositio imediata: ergo difficultas non est sublata: quare dicendum est: q̄ pmissē in demonstratione sunt suppositiones: mediū demonstratōis ē sola diffinitio: r pmissē r mediū vocant positiones: r principia d̄mō/ strationis: r ita diffinitio erit principū imediatū non ppositio imediata: h̄c sunt q̄ pro soluēda difficultate m̄bi in presentia occurrunt.

Quonia aut oportet credere r scire rē in huiuscemodi habēdo syllogismū que vocam⁹ demonstrationez. Est aut hoc q̄z ē ea scire ex q̄bus ē syllogismus: necesse ē nō solū precog/ noscere prima aut qdāz: s̄z et magis. semp̄ n. ppter qd̄ vnūquodq̄z tale r illud magis ē: vt ppter qd̄ amamus: illud magis amatū est. Quare siquidē scimus p prima r credi/ mus: illa quidē scimus r credimus magis: quū propter illa r posteroza. Non pōt autez credere magis q̄z scit: que non contingunt: neq̄z scies neq̄z melius dispositus q̄z scies. Accidit autem hoc nisi aliquis credentium p demonstrationez precognouerit. Magis n. credere necesse est principijs aut oib⁹ aut quibusdam q̄z conclusioni. Debentem au/ tez habere scientiam per demonstrationem: nōn solum oportet principia magis cogno/ scere

scere r magis ipsis credere q̄z ei qd̄ demon/ stratur: sed neq̄ aliud ipsi credibilis esse: neq̄ notius oppositis principijs ex quibus erit syllogismus cōtrarie deceptionis: siqui/ dem ois r scientem simplr nō inmutabilez eē. Quartum documentū sit tale: snia gnālis hui⁹ par/ tis stat in hoc: pmissē i syllogismo d̄iatino magis scū tur q̄z p̄clones: impossibile nāq̄z ē magis assentire cō/ clusioni: cū nihil magis sciat p̄mis principijs: neq̄z ali qd̄ sit notius oppositis principioz in falsitate v3 ex q̄ bus oppositis orit syllogism⁹ h̄ie deceptionis. Series aut verborū Arist. huiuscemodi est: q̄ opz credere r scire rem. i. p̄clonē: cū formam⁹ d̄ionē: euenit autez hoc: q̄ cōuenit scire ea. i. p̄missas ex q̄bus extruit syl/ logismus: necesse est nō solūz p̄cognoscere prima: aut oia aut quedā: sed et magis. notāter aut dicit Ari. aut oia aut quedā: nam si p̄clō p oēs causas d̄ietur p quas d̄ari pōt: tunc principia oia magis credunt ac sciunt cōclutione: si per aliquas tm̄: quedāz principia tūc ma/ gis sciuntur: vñ hec p̄clonē: hō est risibilis: si deducat p has p̄missas: oē aial rōnale cōpositū ex corpore r aia intellectiua pductū ab hoie r sole ordinatū ad felicitatem est risibile: ois hō est hmōi: ergo. cōstat eam esse d̄iatam p oēs causas q̄bus d̄ari pōt: r sunt pmissē cō/ tinentes oēs cās r p̄iores r notiores p̄clutione. si vō monstrē hoc pacto: oē aial rōnale est risibile: ois hō est aial rōnale: ergo ois hō est risibilis: est monstrata p vnūz genus cause tm̄: r pmissē tales magis credunt: sciunturq̄: siue ergo pmissē cōprehēdant oēs causas p quas p̄clonē colligi possit: siue vnā siue plures: eis ma/ gis assentire semp̄ tenemur. Themist⁹ r sanct⁹. Tho/ mas asserūt principia demonstrabilia non esse magis nota p̄clutione: sed tm̄ indemonstrabilia: quoz snia ve ra est anteaq̄z demonstrētm̄ hmōi principia demonstra/ bilita: quare dixit aut oia aut quedā: ergo si pp̄ princi/ pia esse scita r credita: p̄clonē scimus r credim⁹: p̄n/ cipia certe magis scimus r credim⁹: nam semp̄ pp̄ qd̄ vnūquodq̄z r illud magis: vt id pp̄ qd̄ amatū alterum amam⁹: magis ē amatū. Tercus famosa hec vulgataq̄ ppositio regrit q̄ p̄dicatū in quo aliqua muticē com/ parant: insit illis: r s̄m magis r min⁹: r q̄ vnū sit cā alterius: nō solū simpliciter in essendo sed et in causan do esse tale: r q̄ tali cause soli pueniat actus causalitatis respectu illius effectus: q̄bus p̄ditionibus obseruatis illa ppositio est infallibiliter vera. Itēz: h̄is notitiam p̄clonem p principia demonstrabilia vocat sciens: cō/ sentiens p̄clonem p p̄missas indemonstrabiles d̄ me/ lius dispositus q̄z sit sciens. Sensus itaq̄z est: non pōt q̄spiaz magis assentire his q̄ scit. i. p̄clonib⁹: q̄z p̄e/ missis r principijs que nō p̄tingūt: supple sciri: siue il/ le sit sciēs. i. siue habeat notitiā p̄clonem r sciētia q̄ est p̄ior: dispō q̄z intellect⁹: siue sit melius disposit⁹ q̄z sit sciens. i. siue habeat notitiaz p̄clonem p principia simplr prima r indemonstrabilia: quoz est intellect⁹ qui est melior dispositio q̄z sit scia: accidit aut hoc. f. q̄ aliq̄ sit melius disposit⁹ q̄z sciens nisi p̄tingat q̄ aliq̄s credentū precognouerit supple p̄missas p d̄ionez: q̄ si dicat: tunc nō dicit melius dispositus q̄z sit sciēs. Nō solum ergo opz eū qui p d̄ionem sciam sit adepturus magis cognoscere principia magisq̄z ipsis credere q̄z p̄clonem q̄ d̄atur: vtz neq̄z aliud ipso. i. apd̄ ipsūz ois eē credibil⁹: neq̄z q̄cūq̄z ois eē notū oppositū principijs

in falsitate scilicet ex q̄bus p̄stituit syllogismus p̄trarie deceptionis: siquidē oportet scientē simplr inmutabi/ lem eē: propterea nihil credibilis: notiusue p̄cipijs possibile esse: si. n. aliqd̄ eēt notius r credibil⁹: p̄nci/ pijs ex q̄bus d̄educit p̄clonē nō repugnaret vt q̄spia a sua snia mutaret. Scitū itaq̄z r scientia extendunt r ad principia r ad p̄clones: p̄prie nāq̄z loquēdo scie/ tia principioz r scientia p̄clonem nō sunt cōparabiles: semp̄ inclinatur intellectus melius ad principia q̄z ad p̄clones. In snia ergo in hoc scdo capitulo offēsi⁹ ē q̄ assensus scientificus quo nos p̄sentimus p̄clonem scibili requirit vt p̄missē ex quibus d̄educit p̄fata cōclonē sint vere: p̄missē imediate: p̄iores: notiores: causeq̄z conclusionis: r per p̄sequens q̄ sint magis cre dite r scite q̄z conclusio.

Digressio.

Erpositis his que ad textū Arist. p̄tinere videbant: op̄erepretiū est contra ppositiōes affirmatas in hoc capitulo adducē r sol/ uere quasdā difficultates: vt eis solutis snie Arist. ni tidiores iudicent. In primis: pōt geometer p̄sentire huic p̄clonem: triangulus h̄z tres p̄ p̄missas primas: imediate: p̄iores: notioresq̄z p̄clonē: nihil tm̄ cōsi derando sub rōne cause r causati: nam iste ppositōes: p̄missē sunt causa: p̄clonē ē effect⁹: p̄prie passio d̄pē det a subiecto metaphysicales existunt. Item: scire ē p cām cognoscere: ergo p̄fectissimū scire ē p̄ perfectissi mam cām cognoscere: p̄sequens ē falsus: nāz maxima ē causā extrinsecā: excellentia: intrinsecā: vero vili/ tas atq̄z inspectio. cause tm̄ intrinsece plus cōducunt ad cognitionē causati q̄z extrinsece: tū q̄ plus faciunt ad esse rei: tū q̄ magis app̄opriate: tū q̄ p̄te: tū q̄z definitio data p cās extrinsecas nō ē diffinitio: cū nō explicet essentia diffinitū: tū q̄ in re importata p subie ctū scibile ois eē cā inherētie passionis ad subiectus: ergo diffinitio p extrinseca nō ē diffinitio in d̄ione. Solutio ē: si p̄clonē sciri d̄eat: regunt quattu/ or: p̄ditiones: primo regit cā p̄clonem scibilis: nam eadē sunt principia essendi r cognoscēdi: id dicitū ē: cū cām arbitramur. Secūdo: p̄regit imediate cāc. pro/ p̄terea dixit Arist. ppter quā res est. Tertio: p̄currit applicatio p̄missaz ad p̄clonem: r ob hoc dictum ē: r qm̄ illius ē cā. Quarto q̄ scientia ē certa cognitio sine formidine ad oppositū: nō pōt aut q̄spia cū certitudi/ ne agnoscere qd̄ possibile ē alter se h̄ie: quāobrez adū rit p̄hs: r nō ē p̄tigere hoc aliter se h̄ie. Dico itaq̄z ad primū q̄ h̄z geometer p̄sideret triangulū h̄ie tres: non tm̄ p̄siderat d̄pendētā qua h̄ie tres p̄det a triangulo: formata. n. d̄ione mathematica conclusio scit r p̄missē intelligunt: r nō regit mathematicus vt mathemati cus cognitionē haz ppositiōnū: p̄clonē ē effect⁹ p̄mit se sunt cā p̄clonem: r addo q̄ si eēt vnus geometer ca/ rens logica nō h̄iet cognitionē vtiq̄z q̄ esset scia apud ipm̄: ois nāq̄z eē in p̄tate scientis scire exponere hoc ar gumentū eē demonstratiū: illud topicū: illud sophy si cū. Ad scdm̄ dico q̄ definitio h̄z duplex officij: vnūz ē explicādi essentia diffinitū: aliud ē explicādi causam: definitio quātū ad primū officij p̄siderat ab Arist. 6. topicoz docēte p cās extrinsecas n̄ eē diffinitio. Se cūdū officij diffinitiois p̄siderat. 2. posterioz: vbi al/ serit diffinitionē datā p finē eē p̄tissimaz tractabat n. 2. posterioz de diffinitione vt h̄bat rōnem mediū: mediū aut r causa idem erant: quare cognitio effectus p cām extrinsecā in ratione cause: perfectior: est cogni

ttione eiusdē p intrinsecas: explicat tū essentia rei p cās intrinsecas minime p extrinsecas: et cū mediū in dō/ ne debeat eē cā inherētie passionis ad subiectū: pely/ dendū est diffinitōes datā p intrinsecas mediū eē in po/ tissima dōione: vñ mediū dōionis tenet explicare cām et essentia subiecti p dōionis scibilibus: nō repugnat: g̃ diffi/ nitioni date p cās extrinsecas: quaten⁹ dicit cām esse mediū dōionis: sed put nō exprimit essentia et cām ihe/ rentie passionis ad subiectū sicut rō mediū dīaui nullate/ nus cōcedi pōt: pnt itaqz diffinitōes date p cās extrin/ secas hīc rōne mediū syllogistici: nō sūt dīaui: pnt item diffinitōis syllogistici pcludi dō diffinito minime dīari. Cursus diffinitio demonstratiōis mālts vñ esse nu/ gatoria: nam si demonstratiōis mālts vñ esse nu/ diatis: et priorib⁹ et notiorib⁹. Item si pmissa sint notio/ res quo ad nām: min⁹ aut notē q ad nos p ipsas nō po/ terit aliqd nobis declarari. Itē: hec ppō: pp qd vñū/ quodqz tale et illud magis: appet esse falsā: nāz nō vñ: tps est quātus pp motū. g̃ mot⁹ est magis: quātus: hō est risibilis pp aīal rōnale: ergo aīal rōnale est magis rī/ sibile: domus pp edificator: em est: dom⁹ est alba: ergo edificator est magis albus. Item: si notitia pmissarūz euidētior est notitia p dōionis: sit notitia eaz intēsa vt. 3. notitia cōclusiōis euidēs vt. 4. et remittant ambe noti/ tie vñsformiter vsqz ad nō graduz: g̃ aliqn erit notitia pmissarūz ordiatāz in mō et figura absqz notitia p dōionis. Itē: notitia qetans intellectū pfectior est notitia non qetate: sed cognitio p dōionis qetat intellectū: nō aut no/ titia pmissarūz: nō n. qesit intellect⁹ donec p dōionē p dōi/ sionē adinuenerit. Itē: si ist⁹ dōionis: hō est aīal rōnale g̃ hō est risibilis: antecedēs sit magis necessariū pntē: igit ex min⁹ impossibili colligē magis impossibile: nā vñ: nihil qd est hō est risibile: ergo nihil qd est hō est aīal rōnale. Solutio est. Ad primū: aliq euidēs nugatio/ nes dicit: pmissa dicunt prime: q nō hnt prius: appel/ lanē imediate: q nō hnt mediū. Cōtra: hec idē p dōi/ sus sunt: q nō hnt prius: et q nō hnt mediū. Sunt q aunt: prime respectu pbatāz p dōionis: imediate: q nō hnt mediū. Cōtra: primū dī per habitudinē ad priora nō ad ppōnes pbandas. Dicunt ali: prime. i. dignitates virtualiter intrātes dōiones: imediate. i. p dōi/ sionē. Cōtra: idem est primū et p dōionē p dōionē: g̃ per priā nō intelligit dignitates: p dōi/ ad euidētū nugatio/ nē diffinitōis dōionis dicit vt dicitur est in exponendo textus Ari. pmissa nāqz vocant p dōi/ qten⁹ carē: prio/ ri in illo genere: sunt imediate: prout nō est aliqua cā magis influēs sup talē effectū: iccirco dō qua dīatur sedā passio p primā nō est ex imediate et primis: exi/ stunt priores in cōparatōe ad p dōionē: notiores in re/ latōe ad intellectū cognoscētem et quo ad nām: sunt et eaus inherētie p dōi/ ad subiectum. Ad scdm: dō qz semp est ex notiorib⁹ quo ad nos minus notis quo ad nām: dō cause tñ est qua scitur pp quid effectus: vbi prius si est effect⁹ notus erat oculata fide: et hōmō dōio procedit ex notioribus quo ad nām et nobis ignotioribus: nō enim requiritur q dōio procedat ex nobis notio/ ribus: et hoc sensu Themistius p dōio posterior capite. 4. dicit: nec. n. dōio ad mēsurā se ingenij nri summittit: s̃z rectas t̃z ad veritatē viā: nec qd ipi possim⁹: attēdit: s̃z in solā rei nām incubit: illā vestigat: illaz explorat et si nobis ignota in creūspectaqz sit, et Lōmē. 2. celi. 35. di/ cebat: et si latēt⁹ fuerit cā rei qz suuz eē erit dōio pp qd tñ: vñ pmissa gignētēs notitia in sorte quātū ad nō strū modū cognoscēdi sunt notiores q ad nos ipsa cō/ elusione: seruātes aut modū nāe id nō inferi: demon/

stratio simpliciter seu cause et esse est qua simul et semel scitur et si est effectus et pp qd effectus: et hec pcedit ex notioribus quo ad nos et quo ad naturā: mediū ergo demonstrationis aut eē cā latētior: apud nos: aut est cā nobis et nature magis cognita. Ad tertiu: vel illa p dōi/ sitio vera eē cū limitationib⁹ positis in declarādo tertū Aristō. in primis requit q p dōi/ catū in quo aliqua inui/ eē pparatur insit illis: iccirco nō colligūt iste sequele: hō eē ebrius pp vinū: ergo vinū eē magis ebrius. aer est formaliter calidus pp solē: ergo sol est magis formaliter calidus. Debet itē id p dōi/ catū illis puenire s̃m magis et minus: p pteea nō valet: forte eē hō pp platonem: ergo plato eē magis hō. tempus est quātū pp motuz: ergo motus est magis quantus. homo est risibilis pp animal rōnale: ergo aīal rōnale eē magis risibile. Requiritur tertio q vñū sit cā alterius nō solū simpliciter in essendo sed etiā in causando esse tale: qua de re nō se/ quitur: domus ppter edificatorē est: et domus eē alba: ergo edificator eē magis alb⁹: edificator. n. q̃uis sit cā essendi domus: tñ nō eē cā q domus sit talis et ta/ lis: oportebat quoqz q tali cause soli pueniret act⁹ cau/ salitatis respectu illius effectus: stat. n. q̃ diligat sor/ tes ppter platonem et q rursus sortes magis diligat: cum plato nō sit totalis cā dilectionis sortis. Tertū cuz filius sit precipua et totalis cā amoris parentuz erga pceptorē: filius a parentibus magis amatur qz p ptece/ ptor: quia ergo nō sciebatur p dōionē scibiles nisi p pmissas p dōionibus appropiatas: iure inferebat pmissas esse magis scitas et creditas ipsis p dōionibus. Nel dicendū est p dōi/ catū regulā tenere vniuersalē qñ vñū predicatuz p dōi/ catū cause et causato: et attri/ buat causato ppter cām: digniori modo attribuit cau/ se qz causato: et dicebat Zuer. 7. methaphysice. 3. et est declaratū q cū plura cōdicant in eodem noie: et quod/ dam dignius quibusdā: illud qd est dignius illo noie eē cā ceteroz. 8. methaphysice. 7. ait Lōmentator: cuz duo fuerint quoz alter eē cā reliq: illud qd eē cā digni⁹ habebit nomen: illud. n. nomen eē secūdi ppter primū: verbigratia: res calide: quonā nō habent nomē calo/ ris nisi ppter calorē ignis qui eē in fine: et iō cū fuerint plura que habēt nomen idē ppter aliud: illud aliud eē digni⁹ habere illud nomē: et erit cā illoz. 2. methaphy/ sice. 4. hoc idem habet: ergo vult Zuer. q si aliqd dī/ catur de cā et causato: id verius enūciari de cā qz cau/ sato: quare si ista p dōi/ sitio tps eē quantū: vera sit: qz mo/ tus sit quātus: hec p dōi/ sitio: motus eē quātus: euidē/ tior erit: et verior. Item: ista p dōi/ sitio: homo eē risibi/ lis: vera est et necessaria: quia hec copulatiua et vera et necessaria existit: animal rationale eē risibile: et homo eē animal rationale: ergo talis copulatiua euidētior: ve/ rior et magis necessaria iudicabitur esse: cū igit assen/ sus p dōi/ sarum intellectualis cā sit assensus scientifi/ ci conclusionis: pmissas magis scimus qz conclu/ siones: captendo scire proprie vel magis proprie: no/ titia nāqz pmissarum et conclusionis sunt compara/ biles in scientia proprie vel magis proprie dicta: non autē in scientia proprie: iustissime dicta: auctore lincontēse. Ad quartū: possunt notitia pmissarūz intensā vt. 3. noti/ tia conclusionis intensā vt. 4. eque pportionaliter et eque cito deuenire ad non gradū notitie: non autem vñsformiter et eque velociter ad non gradū deperdi/ possunt: et ita primū non esse notitie antecedētis erit primū non esse notitie conclusionis. Solutio quinti est: inuenitur processus quo ab effectu tendi/ mus in causam qui eē demonstratio qz. Scdm eē processus qui est

qui est dōio cause tñ p dōi/ sarum necessario dōione qz: q qdē p dōi/ sarum et declarat pp qd effect⁹: vñ cū notitia cō/ clusiōis sit depēdēs: p dōi/ sarum est vñ terti⁹ processus q nō est ad declarādū s̃z ad getādū intellectū dūtaxat ido/ neus q resoluit⁹ p dōi/ sarum vsqz ad p dōi/ sarum p se nota i/ tali disciplina: et auxiliātib⁹ plurib⁹ sciētis possz qspia/ resoluerē vñ p dōi/ sarum geometrie vsqz ad p dōi/ sarum ens: vt in sequētī caplo declarabit. Rñso ad sextū cōis solet eē talis: ex min⁹ impossibili inferi qdē magis impossibile: s̃z nō de forma. Cōtra: hec p dōi/ sarum est formalissima: hō eē aīal rōnale: g̃ hō est risibilis: g̃ et ista: nihil qd est hō est risibile: g̃ nihil qd est hō est aīal rōnale. Sunt q dicunt hāc p dōi/ sarum nō valere: hō nō est risibilis: g̃ nō est aīal rō/ nale: nā cū hō p dōi/ sarum sit s̃m nām aīal rōnale qz risibile: in illo p dōi/ sarum nō erit risibilis et erit aīal rōnale. Cōtra: g̃ ista p dōi/ sarum nō valebit: hō est aīal rōnale: g̃ hō est risibi/ lis: quā tñ p dōi/ sarum rōne eē demonstratiua: iccirco dicēdū est q nō icduenit ex min⁹ impossibili deducti formaliter magis impossibile: regula vulgata qz ex min⁹ impossibili nō inferi magis impossibile: ita intelligēda est: ex impossibi/ li s̃m rē nō dōi/ sarum inferi impossibile s̃m imaginatōes: eē aut impossibile s̃m rez min⁹ impossibile qz impossibile s̃m ima/ ginatōes. Nel ex impossibili nō implicatē d dōi/ sarum nō colligūt impossibile claudēs d dōi/ sarum: iste passus est ad/ modū subtilis et indigēs p dōi/ sarum: hec d digressiōe.

Caput tertium.



Quibusdā quidē igitur p/ pter id qd opz p dōi/ sarum scire nō videt scia esse. Quibusdā aut esse quidē omnium p dōi/ sarum monstratiōe: quoz neutrū neqz vtrū neqz necessarium est. Supponētes enī nō esse oīno scire: hi in infinitū volūt reduci tanqz nō sint vtiqz scien/ tes posteriora ppter prima quoz nō esse pri/ ma recte dicētes. Impossibile enī est infini/ ta transire. Si vero stent et sint principia: hec ignota esse cuz demonstratiō ipsoz nō sit: qd dicunt esse scire solum. Si enī nō est prima scire neqz q sunt ex eis eē scire simpliciter ne/ qz p dōi/ sarum sed ex cōditiōe si illa sint. Quidāz aut q ipsum quidē scire sit consistēt per dōi/ sarum monstratiōes. n. esse solū. sed oīuz esse demon/ stratiōes nihil p dōi/ sarum eos. Cōtingit. n. cir/ culariter fieri demonstratiōes: et ex his q sunt adinuicē. Nos aut dicim⁹: neqz oēs sciaz de/ monstratiua eē: s̃z imediatoz indemonstra/ bilē eē. et hoc qd necessariū sit: qdē manifestū est. Si. n. necesse est scire priora ex qb⁹ est de/ monstratiō: stant aut imediata aliqn hec po/ ra indemonstrabilia necesse est eē. et h̃ igit sic dicim⁹. et nō solū sciaz sed et principia scie eē qd dā dicim⁹. ipsa. n. cognoscim⁹ i quātū ter/ mios cognoscim⁹ vñ q terminos cognoscim⁹.

Caput presens nō est de substantia huius artis: s̃z introductū est ad p dōi/ sarum bonitatis huius scie: vt vi/ delict errorēs antiquoz detegatur qui nō intelligē/ tes equiuocationē de ly scire: alij dixerunt nullius eē scientiā ob idipsum q oportebat prima scire: p dōi/ sarum autē scire impossibile erat. Quibusdā videbat aliquozū eē scientiā: omnū tñ demonstratiōes esse ponebat: p dōi/ sarum quos tractant p dōi/ sarum capitulo due p dōi/ sarum. Prima eē: nō oīs scia demonstratiōe eē suscipiēda: sed imediata/ rū p dōi/ sarum scientia existit indemonstrabilis. Scda eē: demonstratiō circularis p dōi/ sarum eē impossibilis: et dato q esset aliqd circulo monstrare: nō tñ oīa circulo mon/ strari esset possibile. Series aut verborū Aristō. duob⁹ absoluat documentis. Prīmū fit tale: quibusdā igit si diffinitio scire sit recte assignata: p dōi/ sarum ppter id qd opz prima scire p demonstratiōe: nō vñ alicuius eē scientia p demonstratiōe: quibusdā aut videt eē scia oīum per demonstratiōe: valet aut ista p dōi/ sarum: oīuz eē scientia p demonstratiōe: ergo dat demonstratiō circularis: vñ si pmissa magis sciebant p dōi/ sarum: et q d sciebant: sciebant p demonstratiōe: inferebat alter hōz incōue/ niētū: vel nihil p dōi/ sarum sciri: vel oīuz scitorum erat demonstratiō: hāz op dōi/ sarum neutra neqz vera eē: neqz necessaria. dicit Zuer. ambo videntes mentiunt: qñ ipi nō sunt oppositi: si. n. essent p dōi/ sarum d dōi/ sarum: necesse eē vt vna foret vera et alia falsa. Ratio dicētū nullius esse scientiā: ita ordinatur: supponētes. i. astruē/ tes et affirmātes nō esse oīo scire: formabāt talē rōne: si vlla esset scientia: hi ad infinitum volūt reduci. i. esset processus infinitus in sciētis: ergo nō eē scientia: p dōi/ sarum p dōi/ sarum nō sciūt posteriora pp priora quoz nō sunt pri/ ma: et recte id dicunt: si abiretur in infinitū nō esse pri/ ma: nam fieri nō pōt vt q dōi/ sarum infinita p dōi/ sarum actū. Et si stent et sint principia prima: hec scōgnita eē opz: cū ipsoz nō sit demonstratiō: nihil aut sciebatur apud ipsoz nisi p demonstratiōe: si vero fieri nō pōt vt pri/ ma stantur: neqz q ex illis p dōi/ sarum sciri simpliciter et proprie poterūt: sed si sciūt: hoc erit ex sola suppo/ sitione: si illa principia vera sint. dicit Zuer. ascendere id qd eē in infinitū eē impossibile: ergo nō sunt hic p dōi/ sarum nota ad que perueniat nisi s̃m viā p dōi/ sarum: non s̃m viā nature: et cū nō sint hic principia: nō ergo eē demon/ stratiō hic penitus: et qd credūt q res posteriorē qdē sciūt p priorē: et q ascendere in infinitū eē impossibi/ le eē verū rectū: sed illud vt qdem qd credūt q oīs res indiget demonstratiōe et q nō sunt et hic principia nota p se eē vanū. Themistius inq: sane postremum hoc ve/ rissime dī: priorib⁹ ignoratis posteriora cognosci non posse: illud p dōi/ sarum sciri non posse nisi qd p demonstra/ tiōe sciaz. Ratio p dōi/ sarum oīa posse circulo monstrari talis erat: modū sciendi p demonstratiōe solū eē pone/ bant: veluti et primū: at fatebant nihil p dōi/ sarum eē demonstratiōe: fieri. n. poterat vt dōio mō circuli consti/ tueretur: omniaqz mutuo demonstrarentur. Aduersus hos errores inducit Aristoteles hanc p dōi/ sarum: immedatarum p dōi/ sarum est scientia indemon/ strabilis: que non solum sciri: sed ipsas principia sci/ entie esse dicimus: p dōi/ sarum nāqz immedatas cognoscimus in quantum terminos cognoscimus: vñ ipsa principia cognoscimus quo terminos cognosci/ mus. dicit Zuerrois: et est nobis vt concordemus so/ phisticis: quia principia demonstratiōis non sunt nota per alia: sed dicamus q sunt nota per intel/ lectum et ipse est qui comprehendit partes enuncia/ tiōis note per seipsam. Themistius inquit: p dōi/ sarum

eant & qui nihil sciri & qui omnia sciri per demonstra- tionem descendunt. sed quemadmodum notissimum est ple- rasque huiusmodi esse ut aliunde probatione regant: ita conspicuum est complura esse que suo ingenio cogni- ta explorataque sunt: quare sunt principia demonstratio- nis propositiones indubitabiles: imediateque & luce sua perspicue: his perfecta mens est que terminos compre- hendit: quorum complexu dignitates & proloquia cōci- pinus: constat itaque non omnes scientiā demonstratōe suscipiendā esse: & hoc extendēdo nomen scie ad noti- tiam principiorū & conclusionum.

Decet pro huius partis declaratione tria nota- re: in primis: non potest intelligens infini- ta transire: in quolibet enim causarum genere status existit: materie non tendunt in infinitum secundum rectitudi- nem: nam materia eadez numero est & quod in unius ge- neratione sumitur: ab altero in corruptione dimittitur. Cause quoque efficientes infinitū progressum non susci- piunt: unde cum efficientiū causarū sint medie: & postre- mas esse necesse est: medie. n. cause extreme esse non possunt: status itaque est in causis efficientibus essentia liter non accidentaliter ordinatis: cōcessa. n. eternitate mundi palam est non esse dabile efficiens primū a quo tu ipse processeris: es etenim genitus a patre tuo: pa- ter autem a tuo avo: avus ab abavo: & ita ab attavo: & attavo a tritavo & ita sine statu. fines non trahunt in infinitum: cum in rerū vniuersitate optimū quoddā re- peritur: cui intelligentie dependentes assimilari con- tendant. forme item secundum directum in infinitum perire nequeunt: si. n. forme euaderent infinite: nihil esset quod diffinitōe complecti posset: nam cuius forma det esse rei: remque ipsam preseruet in esse: ut albedo dat esse album: & ipsa presens albi cōseruat: formis tendētibz in infi- nitum: nulla inuenitur forma dare esse: & res saluare ac conseruare: ut si. a. sit per. b. &. b. p. c. & c. per. d. & ita sine termino: tunc. a. non habebit esse nisi p. b. veluti al- bum non habet esse nisi p. albedinē: at cū. b. non habeat esse nisi p. c. ergo. b. non dabit ipsi. a. aut alicui eorū esse. b. nam nihil dat alicui esse quod non habet: neque dabit esse. c. nam. c. non habet esse nisi per. d. cōcessam est. n. admittēdo processum formatū in infinitum. d. dare esse ipsi. c. cū igitur c. non possit alicui dare esse. c. tanto minus. b. dare esse c. poterit: & ita de. d. & quolibet aliorū argumentabor: nulla ergo forma dat esse rei: remque preseruat in esse si infi- nite sunt forme. Exemplo que dicta sunt aperiant: si. a. i. e. album sit p. albedinē: & albedo p. dulcedinē & dul- cedo per caliditatem: & ita sine termino: albedo non da- bit esse & effectū formale alicui: nam cuius albedo habe- at esse per dulcedinē: albedo habebit esse dulce: sed esse dulce non dat esse albus: ergo. b. non dat esse ipsi. a. neque b. dat esse. c. nam. c. habet esse p. d. ergo. c. i. dulcedo cū non possit dare esse. c. i. e. calidum: neque. b. poterit dare alicui esse. c. si igitur forme euadāt infinite: nulla erit for- ma quin illa sit effectus formalis: sed effectus forma- lis non dat esse: ergo nulla forma dabit esse. Cuius ita- que cognitio effectus cūctarū eius causarū cognitōez exigeret: ne scientia tolleretur: cū infinitū secundum quod infinitū sit ignotum: sicut status in causis necessario stabiliedus unde infinitum sub modo infinitatis non potest ratio humana comprehendere: sed quatenus infinitū rationem tenet finiti potest habere infinitū conspicere. i. infinita potest intellectus intelligere conceptu vltimo: non peculiari & adepto: neque pugnat hec adiunctio: finitū & infinitū opponunt: & infinitum intelligitur ut rationem habet finiti: quia comprehenditur infinitum sub ratione finiti conceptu

vniuersali & inadéquato: nescitur sub ratione particu- lari & conceptu proprio.

Secundo obseruādū ē. Egidius arbitratu- rignozato primo ente omnia alia ignorari: vult. n. vltimā conclusionū resolutiones stare ad primū ens. Paulus venetus. pulcherrima quedā motiua facit contra Egidius: argumenta huiusmodi di sunt: omnis resolutio tendit ad priora: cōmunita & notiora: constat autē ens inquantū ens esse prius: cō- munitus & notius primo ente: ergo. Item: hec proposi- tio: de quolibet dicitur esse vel non esse: non. existeret prima: quia non constituta ex primis terminis i quos aliorum terminorū stet vltimata resolutio: quare dicit ipse Deū esse primū primitate essendi: ens vero pri- mum primitate cognoscendi: & quod licet ad cognitionē hominis requiratur cognitio Dei: non tamen ad se tē- dum hominem esse risibile exigitur cognitio Dei. Quod tra valet ista consequētia: Deus ergo ens: & non econ- tra: ergo ens inquantū ens est prius & cōmunitus Deo. Item sicut res se habet ad esse: ita ad cognosci: si De- us est primū primitate essendi: ergo erit primū primi- tate cognoscendi. Insuper ad notitiā complexam sim- pliciter perfectā pergitur cognitio omnium causarum per se: ergo & ad notitiā incomplexā simpliciter pfe- ctam: nam notitia complexa presupponit notitiā in- complexam. puto itaque sententiā Egidij romani fun- datissimam stare posse. Tertium tamen sunt alij qui pres- egidij defendentes dicunt ipsum per primū ens itel- ligere non primam causā: quia sic rationes facte ad- uersus Egidius demonstrassent: si ens cōmune Deo & creature: finitū & infinito: resolutur nāque ens finitū & limitatum in ens eadez finitū & infinito. Contra: subiectum primū principij complexi resolutū in primū ens: sed huiusmodi subiectū est ens cōmune finitū & infinito: cum de his dicatur esse vel non esse: ergo per primū ens intellexit egidius primam causā: quare dicendū est aliter: supponendo primo: ens inquantū ens analogum est Deo & creature: Deus ē primū ana- logatus: creatura secundū: obseruet hec regula: ab ana- logo ad primū analogatus: & a primū analogato ad analogū consequentia formaliter tenet. Suppono se- cundo resolutionē duplicem esse: vna que est signi ad signum: alia que est signi ad significatū: ad propositū: resolutio conclusionū vsqz ad subiectū primū principij signi est ad signum: qua inuis semper ad priora: cōmu- niora & notiora: resolutio huius nominis ens i primā causam resolutio est signi ad primū & perfectū signifi- catum: debet nāque cognitio quid nominis alicui re- duci in primū & supremū illius nominis significatū: & hac resolutione non oportet ire ad priora: cōmu- niora & notiora: sed sat ē ire ad primū & sumum signifi- catum: & ita nomen entis resolutur in Deū tanqz in primū analogatū. Posset etiaz sentētia Egidij susti- neri alio modo: nam cū Deus ens sit & substantia & spi- ritus & Deus: ob suā maximam perfectionē prius De- us est Deus quā sit ens: iccirco ens resolutur in Deū tanqz in prius: secus ē in creaturis: que prius sunt entia quā talia entia: pp eaz imperfectionē.

Tertio aduertēdū est: principia cognoscimus ea virtute non discursiua scilicet qua ter- minos cognoscimus. Nel principia cognoscimus in- quantum terminos cognoscimus. i. principia quātū est ex natura suorū terminorū nata sunt facere euidētē veritates in quocūqz intellectu concipiente terminos. & homine tractantes de propositione per se nota: has affir- mant

mant propositiones. Prima est: propositio per se nota: hoc est nota & non per mediū & secundum se & quo ad nos ē veluti dignitas cōmunitissima cōferens ad oēs discipli- nas: & dignitas vtilis & cōmoda pluribz facultatibz tā- tum: & huiusmodi propositioni per se note consen- tit intellectus statim cognitis terminis. Secūda pro- positio talis est: propositio per se nota quo ad nos tantum illa est que est nota: non per aliud mediū quo ad nos: li- cet ex natura sua mediū hēat simpliciter quo deduci & declarari possit: sicut est ista propositio: luna eclipsat que nota est oculata fide: quātū ad si est: demonstratio- ne deinde cause tantū ppter quid illius mostrari potest. Tertia propositio eorūdem est: propositio per se nota secundum se tantū illa ē que ē nota non per aliud mediū simplici- ter: quātū nota & aperta sit per mediū quo ad nos: ut ista: deus est: & addit quod qui tractat de propositione per se nota idē terminus eorūdem est: diffinitio & diffinitio: quod signifi- catum secundum se sumptū idē ē: hz quo ad nos distiguant secundum cōsensionem & distinctionē. Quarta: ergo ista propositio: hō ē risibilis: eēt per se nota secundum se: cū ista sit per se hz se nota: aial rōnale est risibile: ergo cōclusio in demon- stratione potissima eēt altera pmissarū. Item: in hac pro- positione: homo est aial rationale: idē de eodē enū- tiaretur secundum se: quod constat eē falsum: nā secus ē quod diffini- tio p dicitur de diffinito: secus quod p dicitur de diffini- tione: vñ diffinito correspondet conceptus incomplexus: dis- finitioni complexus. Quare dicendū est: quod illa propositio est per se nota que hz euidētia ex se: & non ex alia pro- positione: cū. n. euidētia sit perfectio propositionis: ergo si propositio hēat ab alio euidētia non est per se nota: & pro- pterea cū propositiones primū modi dicendi per se non habeat euidētiam ex alia propositione erūt per se note: vñ nascit habitus qui vocat intellectus non solum ex frequentatis actibz elicitis circa dignitates intrantes dione virtuali: verū ē & respectu premissarū in demon- strabiliū notitia intellectiua. Quarta: multe sunt diffini- tiones que inuestigant: ergo tales non erūt note per se de diffinito. Item: hec propositio est per se nota: sol ē mobi- lis: & tamē potest demonstrari: nā oē corpus sphericū ē mo- bile: sol est huiusmodi: ergo. Item: hec propositio: ois nix est alba: est per se nota: & tamen non hz euidētia ex se: cū notitia illius habeat per inductionē. Solutio est: ad primū dico quod diffinitōes sunt per se note de diffini- to: etiā si inquirant via diuisiua & cōpositiua. Ad sedz dico quod non inueniunt aliquā propositionem esse per se no- tam intuitiue & quātū ad si est: & demonstrabilem in notitia abstractiua & quātū ad propter quid. Ad ter- tium: vel illa propositio vniuersalis non est per se no- ta: vel si sit per se nota: vniuersalis inductiua non facit pro- positionem non esse per se notam: hec sunt que circa primam propositionem Aristotelis vobis declaranda proposueram.

Circulo quoque quod impossibile sit de- monstrare simpliciter manifestus est. Si ve- re ex prioribus oportet demonstrationem eē & notioribus. Impossibile est enim eadez si- mul sibiipsis priora esse & posteriora: nisi al- tero modo: ut hec quidem ad nos: illa vero simpliciter: quo certe modo inductio facit no- tū. Si autem sic ē non erit scire utique simpliciter bene determinatū: sed duplī aut non simpliciter al- tera demonstratio que fit ex nobis notioribus.

Accidit autem dicentibus circulo demonstratōez esse non solum quod nunc dicitur est sed nihil aliud dicere quā quod hoc est si hoc est. sic. n. facile ē de- monstrare oia: manifestus autem est quod hoc acci- dit tribus terminis positus: per multos. n. aut per paucos reflectere nihil differt. per paucos aut si per duos. cum enim sit. a. ex necessitate & b. & c. b. sit de necessitate est. c. ergo si. a. ē neces- sario est. c. Si igitur cū sit. a. necesse ē eē. b. hoc aut. b. cū sit erit. a. hoc autem erat circulo. ponat a. in quo est. c. b. igitur cū sit. a. eē dicere est ipm c. dicere. hoc autem ē quod cū sit. a. est. c. b. c. c. a. idē ē: quare accidit dicere circulo dicentes eē demonstrationē nihil aliud nisi cū sit. a. est. a. sic autem oia demonstrare leue ē. Et vero nec b possibile ē nisi in his quecunqz alternatim se cōsequuntur sicut sunt priora. Uno quidē po- sito ostensum ē quod nequaquam necesse ē aliquid esse alterū. dico autem vno quod neque termino vno neque propositione vna posita. ex duabus autē propositionibus primis & minimis contingit sic quidē syllogizare. Si quidē igitur a. a. ipsi b. & c. inheret: & hec adiunctez & ipsi. a. sic quod dem cōtingit ex alterutris monstrare omnia que sita in prima figura sicut ostēsus ē in his que de syllogismo sunt. ostēsum est autem quod in alijs figuris aut non sit syllogismus aut non d acceptis. non autē predicatia equaliter nequaquam est monstrare circulo. Quare quā pauca hu- iusmodi in demonstrationibus sunt: manife- stum quidē est: quā vanū ē & impossibile sic dicere ex his que sunt adiuncte esse demon- strationē: & ppter hoc cōtingere omnium esse demonstrationem.

Secunda propositio talis existit: sedo aperta docu me- to. Demonstratio circularis presus est impossibilis: & dato quod esset aliqd circulo monstrare: non tū oia circulo mon- strari esset possibile: cū. n. dicitur sit ex prioribus & notioribus quo ad nām: & non possint eadē simul sibiipsis eē priora & posteriora eodē genere prioritatis & posterioritatis: iccirco dicitur circularis ē impossibilis: quod utiqz si daret: idēz existeret cā sibiipsis. Nam quoque ē dicere ois ē sciaz p diones circularē: pp hoc quod si ipsa daret: repiret soluz in terminis partibus. Series autem verborū Aristotelis hu- iusmodi ē: manifestū est quod est impossibile demonstrare simplr circulo & ex se mutuo: ista ē conclusio. Si quidem ex prioribus opz diones eē & notioribus: & hec ē maior. fieri enim negat ut eisdē eadē simul priora sint atqz postero- ra: eodē genere prioritatis & posterioritatis: & hoc est quod dicit: nisi altero & altero modo: ut hec quidē ad nos: illa autem simpliciter & quo ad nām priora dicatur: quo certe modo ex notioribus videlz quo ad nos inductio facit notior: itaque hoc modo formel. Demonstratio ē ex prioribus & no- tioribus: sed eadē non potest esse simul sibiipsis priora & po- steriora eodē genere prioritatis & posterioritatis: ergo

Tibe. sup posteriora.

no contingit simpliciter monstrare circulo et ex se mutuo. Quod si ita sit quod demonstratio colligit primo ex prioribus quo ad naturam postmodum ex prioribus quo ad nos non esset recte vno modo definitus scire sed dupliciter et duobus modis fuisset definiendus et determinandus: unde valet ista consequentia: scire est rem per cam cognoscere: ergo demonstratio facies scire procedit ex prioribus quo ad nam. at si demonstratio nunc ex prioribus simpliciter nunc ex prioribus quo ad nos procederet oportet ut scire etiam non solum esset cam rei cognoscere: sed diceret quod esset etiam quoddam scire per posteriora. aut ergo oportet dicere scire duobus modis esse definitum: aut opus erit fateri alteram demonstrationem que sit ex his que nobis sunt notiora non esse simpliciter demonstrationem. Et qui fatentur demonstrationem esse circularem cogunt dicere non solum dictum inconueniens: sed et nihil aliud dicere quod hoc est si hoc est. i. per demonstrationem nihil aliud conuenit quod idem per seipsum: sic facile esset oia demonstrare: quod quidem absurdum et ridiculum est: quod autem id accidat demonstratione scilicet circulari facta idem per se ipsam dicitur positum terminis. i. tribus propositionibus: siue enim per multos siue per paucos fiat reflexio nihil refert: atque per paucos et duos. nota autem hic reflexione processus qui fit in dione circulari a principio ad conclusionem et iterum a conclusione ad principium. huiusmodi autem reflexio quodammodo ad vim arguendam siue fiat per multa siue per pauca non differt: nec differt de paucis aut de duobus. eadem enim virtus arguendi est si quis procedat sic: si est. a. est. b. et si est. b. est. c. et si est. c. est. d. et iterum reflectat dicens: si est. d. est. c. et si est. c. est. b. et si est. b. est. a. sicut si statim a principio fieret reflexio: dicens: si est. a. est. b. et si est. b. est. a. dicit autem per duos terminos et supra dicitur: tribus terminis positus: quod in deductioe qua faciet utetur tertio termino qui sit idem cum primo. Proponit autem ratio isto modo: cum. n. sit. a. necessario est. b. et cum. b. sit de necessitate est. c. ergo si. a. est necessario est. c. demum ostendens quod in circulari dione concludat idem per idem sumptis tribus duobus terminis: ait: si idem cum sit. a. necesse est esse. b. et retro agendo cum hoc scilicet. b. sit. a. necesse est esse: hoc autem erat monstrare circulo. ponatur enim. a. eo in loco quo ipsum est. c. ita quod a. sit propositiones. b. conclusio. c. propositiones: dicitur: ergo cum sit. b. ipsum. a. esse: nil aliud est quod dicitur cum. b. sit: ipsum. c. esse: id autem nihil aliud est quod dicitur cum. a. sit. c. ipsum esse: et dicere cum sit. a. est. a. perinde est ac dicere cum sit. a. esse. c. nam. a. et. c. idem similes sunt: quare sit ut hi qui affirmant demonstrationem circulem nihil aliud dicant quod cum. a. sit: ipsum. a. esse: et hoc est si hoc est: idemque probari per seipsum: sic autem facile est omnia demonstrare. Rursus dato quod aliquid sit circulo demonstrare: non tamen omnia circulo monstrare esset possibile. nam hoc non esset possibile nisi in his quecuque alternatim se sequuntur et que mutuo se habent: quemadmodum ipsa propria et conuertibilia: unde si contingat monstrare circulo: id continget positum duabus propositionibus ad minimum: neque enim termino vno: neque propositione vna continetur aliud syllogistice enuntiare: sed requiruntur due propositiones prae ac minime: ita quod nec plures nec pauciores currunt ad deducendam conclusionem syllogistice. Si igitur a. et. b. et. c. mutuo se sequant: siquidem procedat dicitur ex alterutris. i. circularis: oia que sita in primo modo prime figure monstrabunt. i. id quod est conclusio poterit effici premissa: et quelibet premissarum ostendat et concludi poterit: ut est ostensum. 2. priorum capitulis. 5. 6. et. 7. quo in loco etiam patuit in alijs figuris aut non fieri syllogismum

circulare aut non ex assumptis. i. forme iste syllogismus ois homo est risibilis: nullus lapis est risibilis: ergo nullus lapis est homo: si conuertatur hoc pacto: nullus homo est lapis: nullus risibile est lapis: non est syllogismus. si autem sic dicatur: nullus homo est lapis: ois risibile est homo: ergo nullum risibile est lapis: iste non est de acceptis. Non potest igitur circulo monstrari que sunt predicata non equaliter. i. que mutua non suscipiunt predicationem: quare cum in demonstrationibus pauca huiusmodi sunt que paria sunt: constat vanum esse et impossibile dicere: ois oium est demonstratio: quod demonstratio circularis existat.

Queris dicitur: et cum hoc sit ita: ergo ostensio circularis indiget quattuor conditionibus: ut sit vnaqueque propositionum conuertibilis: et ut sit conclusio affirmatiua: et ut sit compositio in prima figura: forte quarta conditio est quod arguatur tamen in primo modo prime figure: vel quod sit in duabus propositionibus. Sicut Thomas hic locum diligenter expouit: formis primo hunc syllogismum: ois animal rationale est risibile: ois homo est animal rationale: ergo ois homo est risibilis. Ad hoc ita concludit: ois homo est risibilis: ois animal rationale est homo: ergo ois animal rationale est risibile: ois animal rationale est homo: ergo ois animal rationale est risibile: ergo ois homo est animal rationale. In secunda figura ex conclusione et premissa negatiua non colligitur premissa affirmatiua: qua si concludere desideraueris: aite propositiones assumende erunt. Neque in tertia figura quelibet premissa/rum concludi poterit ex conclusione et altera premissa: constat ergo ex his quod nec in prima figura syllogismus circularis fieri potest per quem vtraque premissarum concludatur nisi in primo modo in quo solo deducit vniuersalis affirmatiua: nec et in prelo modo potest formari huiusmodi syllogismus circularis nisi in terminis conuertibilibus. Secundo priorum dicebat Aristoteles et Auerrois in negatiuis circularum inueniri: sed id verum est per negatiue ad affirmatiuas referunt: unde quedam vltra negatiue conuertuntur in affirmatiuas: et hoc est qui sunt in rebus oppositis a quorum vno non euacuat subiectum ex inuenitis. i. in terminis negatiue conuertibilibus: et tunc valent huiusmodi syllogismi: ois quod non est accidens est substantia: nullus homo est accidens: ergo ois homo est substantia. Contra: talis syllogismus videtur inutilis: tunc quod est ex negatiuis in prima figura: tunc quod altera premissarum existente negatiua conclusio efficitur negatiua: dicitur quod tales syllogismi reduci possunt ad formam syllogisticam: ut dicitur est. 2. priorum capitulo. 5.

Rursus obseruandum est et multum vtiliter in dione per seculo potissima appetit ut conclusio sit maior: propositio: cum loco definitibilis liceat semper ponere diffinitionem: quo reddat propositio clarior. Dico quod subiectum conclusiois deest terminum incomplexum et species: aliter neque preceptus correspondet diffinitio: aliter definitio: neque semper per se loco definitibilis ponere sua definitionem: sed id verum est in diffinitionibus vltra: non autem in propositioibus.

Inconueniens dicitur hac in parte: manifestum est discurreti per singula demonstrata pauca esse paria in demonstrationibus. In prima. n. propositioe geometrie est predicatum maius subiecto: et non redit cum equalitate supra subiectum: hec autem est prima propositio geometrie: super oem datam lineam est circulo vniuersaliter: ostendit sicut per se vultis quod corpora celestia sunt

sunt incorruptibilia: nec tamen hoc conuertit quod ois incorruptibile sit corpus celeste: intelligentia. n. non est corpus celeste: at supra dixerat prelator auctor: si hec non est demonstratio in terminis partibus: ergo absurdum reputabat dione non esse in terminis conuertibilibus. Solutio: exigit perfectio demonstratio conuertibilitate terminorum: vix quod veteres hic condonati putabant omnium fore scientiam per dione quod dabat dione circularis: propterea inconueniens declarauit non oium posse esse scientias per demonstrationem circulari cum in disciplinis multe ostendantur propositioes que non sunt in terminis partibus. In summa ergo in hoc tertio capitulo approbate sunt iste due propositioes. Prima est: non ois scientia dione est suscipienda: sed immediate propositioem scientia existit in demonstratione: et dato quod est aliquid circulo monstrare: non tamen oia circulo monstrari esse possibile.

Digressio.

Quia sepe numero affirmare soleo: dari quidem regressum: at non demonstrationem circulari: cum ipsius regressus vnus processus sit quod non est dicitur: quod est dione signi: dicta quod prior posteriorum capite. 13. qua ab effectibus terminis in cas: que vtraque demonstratio quod neque est dione si Aristoteles: neque prater hunc aggenerat dicitur: iecirco per ois oium vtilitate oportet durum ingrediendum esse. Illud hec propositio simpliciter et absolute sit vera: demonstratio quod est demonstratio: pars negatiua que sit approbata est: his fundamentis: quod si sepe adduxerim: decies tamen repetita placebit. In primis Auerrois priorum dicitur. 50. iquit: hec declaratio quamuis non det fidem per se simpliciter: cum sit circularis: tamen dat nobis sicut dicit Alexander aliqua fide: cuius dicti alia non potest assignari causa: nisi quod ipsius regressus alter processus uo est scientificus: dione scilicet quod. Item: de bemistius 2. posteriorum capite. 30. dicit: nec enim eadem ratio vtriusque recipiendi est: sed cum ab euentis ad causam subitur: syllogismus tantum vocatur: cum econtrario est: absolute demonstratio dicitur. Iterum: demonstratio quia facit scire non per causas: ergo facit scire sophistice: sed facit scire sophistice non est scire: omne est aliquid scire a scire simpliciter est scire sophistice. et dicit Auerrois in exponendo diffinitionem scire: scilicet: rez quando nos scimus rem non propter rem accidentem: sed quem modum sciunt sophistice: ergo non scit demonstratiue qui vtitur demonstratione quia: sed dicit scire sophistice. Amplius si demonstratio quia est demonstrationem circulari: si enim inquit Aristoteles pro processus ex nobis notioribus esset demonstratio: ergo demonstratio faceret notum: eo modo quo inductio facit notum: ergo aliqua demonstratio faceret scire et non per causas. et dicebat ibi Commentator: sequitur eos ut sit natura demonstrationis que est in ultimo certitudinis due nature: et illud est ut sit ex ea ex rebus in scia prioribus apud nos. i. ut sit vnus modus dionis ex prioribus apud nos: et ex ea quod est ex rebus prioribus apud naturam: id est alius modus demonstrationis est qui est ex prioribus apud naturam: et hoc est falsum quod sit natura demonstratiue due nature: et erit natura demonstrationis absolute ipsa natura inductionis: quod est: quod inductio ostendit quod est magis notum apud naturam quod est vltra per notius apud nos quod est particularis. his auctoritatibus ruit diffinitio modernorum de circulo vniuersali et diffiniri. Item: cum ois terminus sit aut vni-

uocus aut analogus: aut equiuocus: iste terminus demonstratio ut est institutus ad significandum demonstratio: nes per quod demonstratioes quod: aut erit vniuocus: aut analogus: aut equiuocus. si primus: ergo diffinitio istius termini demonstratio oibus vniuocatis equaliter presentet. si secundus: ergo cum diffinitio analogi oibus procedatur analogatis: demonstratio quod: et per quod eadem presentet diffinitio: quod presentet esse falsum: ergo remanet terminus equiuocus. Et si dicat: contra: terminus equiuocus reddat per positionem quamcumque in qua ponit distinguishilem: ergo ista non erit falsa: demonstratio quod est demonstratio: et hec non erit vera: demonstratio per quod est demonstratio. Solutio est: terminus equiuocus penes primum modum equuocatis et a casu cum significet plura eque priorum dicitur rone: facit semper propter in qua inuenit equuocam distinguishilem: at terminus equiuocus penes secundum modum equuocatis et a consilio quod significat plura: vniuersale: aliquid per similitudinem non presentet propter equuocam et distinguishilem: cum talis terminus quicunque accipit pro significato tracta sumptiuo: accipit et pro principali: a quo quod absolute non potest. non autem si pro principali sumit: opus est ipsum pro similitudinario verificari: unde est hec propositio falsa: homo pictus est homo: et ista vera: homo ambulat. sicut hec est falsa: demonstratio quod est demonstratio: hec vera: demonstratio per quod est demonstratio. Item: cum istius termini dione non sint nisi due diffinitioes: syllogismus faciens scire: et ex primis: veris: immediate prioribus: notioribus: cauissimam conclusionem: et formalem concludat maius: ergo a quocumque a quo remouebit vna diffinitio: remouebitur et altera: sed demonstratio quod non est ex veris: primis: immediate prioribus: notioribus: cauissimam conclusionem: ergo demonstratio quod non est syllogismus faciens scire. Rursus: cum dicitur: demonstratio est subiectum artis posterioris: quod significet ly demonstratio: si demonstratio quod: et propter quod: ergo tenet Aristoteles posterioris: definire hunc terminum demonstratio explicite diffinitioe conueniente demonstratio quod: et per quod. nam cum teneat artiter scientificus explicite probare passionem et proprietates subiecti de subiecto per medium explicitum quod est diffinitio subiecti: primo de anima. 11. cogit et permittere diffinitionem subiecti explicite tanquam principium scientie. subiectum enim dicitur quod permittit diffinitio abique vlla inuestigatioe: subiectum non despiciat: qui inuestigatur diffinitio via diuisiva et compositiva. si autem presentat terminus significet dione per quod tamen habet propositum: his pandit error eorum quod existimant hoc nomen demonstratio esse diffinitum primo topicorum: diffinitioe presentie demonstratio quod: et per quod: et credentium Aristotelem implicite tradidisse diffinitionem eadem demonstratio quod: et demonstratio per quod. Unde obseruandum est: si sit aliquis terminus vniuocatus diffinibilis: ille primo diffinitus: mox ea tractantibus illa aperte diffinitio consentit. si sit terminus analogus diffinibilis: talis priorum definitus: deinceps analogata declarant. Definitus ly natura. 2. physicorum. 3. ly motus. 3. physicorum. 6. ly anima. 2. de anima. 7. si sit terminus equiuocus penes primum modum equuocatis: ille nullatenus diffinitus. si sit equiuocus iuxta secundum modum: ille primo diffinitus: mox diuidit: quo ordine procedit Aristoteles primo per hermenias: diffinitus primo ly enunciatio: paulo post nomen enunciationis diuidit in enunciatioem vna et enunciatioem plures: constat autem hac esse falsam: enunciatio plures est enunciatio. Similiter facit Aristoteles priorum posteriorum: primo diffinitus ly demonstratio: post partem nomen dionis in dione quod: et per quod: ergo hec erit falsa: demonstratio quod est demonstratio: ita quod quicunque diffinitus

nitur aliqz terminus: deinde diuiditur: si illa diffinitio...
cōsentiat diuidentibz: p sentiet & diuisus: & erit talis ter...

Caput quartum.



Coniaz aut impossibile est aliter se habere cuius e scia...
qz erit id ee scibile qd e scdz demōstratiua sciaz. demon...

verboz Aristotelis quattuor documētis pfiat. De i...
mū sit talis: qm fieri neqz vt id aliter se habeat cuius e...

Primum igitur determinandum quid dicimus de omni & quid per se & quid vni...
uersale. De omni quidem hic dico qz vtqz non in quodam: in quodam autem est: neqz...

Secundū documentū est tale: ostēdat Aristoteles ad dictū

dictū de oi posterioristū vniuersalitate tēporis regri...
& suppositoꝝ: & vti hoc mō loquendū: nō in quodam...

Dicit Themistius: predicare de oi e nō qd in ali...
quo sit: in aliquo nō sit: aut qd mō sit: mo...

ctū d oi aut nullo: nō isegē modū ppōnis maioris & se...
pe neqz maioris neqz minoris. In sūma & Themistius...

gdes linea hinc & numerus. sicut autem et in alijs hmoi vniuersis p se esse dico. Quocumq; vero neutraliter insunt: accidentia sunt: vt musicus aut album aiali. Amplius quecumq; non de subiecto dicunt alio quoda vt ambulans et albu cu alteru quoddam sit ambulans et albu. substantia vero et quecumq; hoc aliqd significat no p alteru aliqd sunt qd vere sunt: que gdes igit no de subiecto sunt p se dico: que vero d subiecto accidentia. Itē alio mo qd qd est pp hoc ipm inest vnicuiq; p se: qd vero no pp b ipsuz accidens ē: vt si ambulante aliquo cor/ ruscatur accidens ē. Ad enim pp id qd ambu/ lat coruscatur: sed quoddam accidens dicim^o hoc esse. Si vero pp ipsuz p se est: vt si aliqd intersectu interijt scdm intersectionē: qm pp id qd intersectu est interijt: sed non qd accidat intersectum interire.

tertium documentu sit tale: agit Aristoteles d mo dis per se sumit. n. p se fm ynconiensē priuatiue et positue: deus est per se: quia no est per causas efficien/ tes: intelligēte depēdentes sunt p se: qd certissimuz est ens no cōstitui in esse p cam materiales: ois substantia est p se: qd est ens no in subiecto. in pposito dicitur alter/ rum p se de altero: cuius gditas vnus essentialiter egre/ ditur a gditate alteri: erit itaq; primus modus dicen/ di p se: cuius vsus primarius est in demonstratione qm diffinitio in quocumq; genere cause data fm ynconiē/ sem: et pferim diffinitio formalis et malis que explicat essentia diffinitu: vel pars diffinitōis p dicitur de diffini/ to: egreditur enim species a quiditate generis et dif/ ferentie: et est differentia causa formalis speciei: genus forma materialis: vel materia formalis. potest enī ge/ nus ad differentiam comparari et ad species: ideo et for/ ma materialis et materia formalis fm ynconiensē nuncupatur. Series autem verborum Aristotelis ta/ lis est: per se sunt. i. per se dicuntur predicari predicata quecumq; sunt in eo quod quid est. i. quecumq; inueniū/ tur in ratione dicente quid est. i. predicata per que con/ uenienter respondemus ad interrogationem facta per quid et per quale essentialē pertinent ad primum mo/ dum dicendi per se: vt de triangulo linea: et de linea pū/ ctus in obliquo predicatur per se primo modo: substā/ tia enim ipsorum ex his est. i. diffinitio essentialis tria/ guli est ex lineis: et diffinitio lineae est ex punctis. est namq; triangulus figura tribus rectis lineis conten/ ta: linea est longitudo expers latitudinis et profundita/ tis continuata: terminataq; pūctis: hec ergo sunt que collocantur in ratione dicente quid est triangulus et quid est linea.

Dicit Themistius: poro non omne quod predica/ tur de omni predicatur etiam per se: nam de omni ci/ gno candidus predicatur: quia et semper et omni cigno candor inest: non tamē in eo quod sit cigno esse: ergo ista propositio: omne animal est coloratu: erit de omni posteriori: istico: et si sit p accidens: quia de omni in plus se habet qd per se. Contra: dictum de omni priorist/ cum infert propositionem necessariam: sed iste propo/ sitionis: omnis cignus est candidus: omnis coruus

est niger: no sunt necessarie apud Auerrois pzo pzo rum dicentem in expositione. 12. capituli. differentia inter istas et necessarias est qd in istis cogitatur esse pos/ sibilem priuationē ipsarū in tempore futuro: sed in ne/ cessarijs no cogitatur illud in corde: pot. n. intelligi cor/ uis nites candore: ergo apud Commentatore hec erūt paria: ppositio necessaria: dictu de oi posteriori: isticuz: ppositio per se pzo mo vel scdo. Itē sciendū ē: ex em/ plū Aristotelis linea ē ex pūctis no infert lineā cōponi ex pūctis: sed infert diffinitionē eēntialē lineae habere pūctā tāquā formas terminātes lineas. est. n. pūct^o cā formalis pūcti: cū habeat pūctū pūctiādi: cōtinuā/ di et terminādi cōtinuū: que oia cōstat eē actus forme. Rursus notādū ē: ppositōes p se no cōuertit in ppo/ sitiones p se: bec nāq; aial est hō: non est p se: qd no ē de oi: dō. n. ppositio per se eē ppositio fm cursuz natu/ ralem: in qua subijctat qd debet subijcti: et p dicitur qd dō predicari: et ita vtunt semp Aristoteles et Auerrois terminis fm nālem eorū dispositionē. Cetera cō/ siderandū est: differentia superiorē non p dicitur p se de differentia inferiori: aliter in diffinitōib^o semp cōmitte/ retur nugatio: vñ qm diffinitur nomen hoīs: et capiat genus remotū: differentia vltima non satisficit: s; po/ nunt oēs differentie ordinate. nō. n. bñ dicit: hō ē sub/ stantia rōnalis: cū tñ accipiat genus primū: qd in ipō includunt oēs differentie superiores satisficit differē/ tia vltima vnita generi: hinc cōsiderāda ē differentia inter includere et includi: p supponere et p supponi. in/ cludere et includi sunt cōditiones eorum que ponunt in recta linea predicamentali: p supponere et p suppo/ ni eorū que ponunt a latere. Et hō oia predicata primi modi sumant a forma vltimata fm qd magis abstracte et minus abstracte considerat: qd tñ sumunt diuer simo/ de fm diuersos gradus: iccirco aliqua predicata sunt resolubilia: aliqua irresolubilia. p dicitur qd est gen^o sumit ab vno gradu vt includit aliū: sicut spēs: differen/ tia aut capis precise ab vno gradu: nō quaten^o includit aliū: p pterea genus et species predicata sunt resolubi/ lia: differentia irresolubile: et potuit differentia de spē p se predicari: non de genere: genus nāq; non predica/ tur per se de differentia: nec differentia de genere: ali/ ter vel esset nugatio in diffinitione: vel vnum animal esset plura animalia. 6. thopicorum capitulo. 8. genus et differentia in recto: affirmatiue: vere predicantur d specie: partes qualitatiue vt materia et forma: aut in obliquo predicantur: dicendo: homo est ex materia et forma: aut in recto sed denominatiue: patet enuncian/ do: homo est animatus: non anima: materiatus: non materia: sunt nāq; tales ppositōes denominatiue: sub/ stantiales tamen: et ratio est: quia talia predicata dicūt partem totius: genus aut est totum speciei. hec de pri/ mo modo.

Secundus modus dicendi per se est quan/ do propria passio de subiecto adequato predicatur vel de aliquo contento sub illo. Tertius autem Aristotelis ita interpretetur. Et qui/ buscumq; eorum que insunt ipsis: et ipsa insunt in ra/ tione quid est demonstrare. Sensus est: per se sunt vel dicuntur altera de alteris quibuscumq; de numero eo/ rum que sunt in ipsis subiectis: et ipsa subiecta insunt il/ lis predicatis in ratione demonstrante quid est: quasi diceret: quibuscumq; predicatis subiecta sua insunt: non dico simpliciter insunt: sed insunt in ratione pre/ dicatorum: ipsa predicata per se predicantur de subie/ ctis:

etis: quo pacto linee inest rectum pariter et curuum. li/ nea recta est a puncto ad punctum extensio breuissima: cuius nulla pars est alteri superminēs: linea circularis ea est que spatium circumdat in cuius medio punctus est a quo ad illam oēs linee recte ducte sunt equales. Numero vero insunt par et impar: et primū et ppositū: et equaliter et altera pte longius. numerus par partit in duo equalia: impar in duo equa secari nō potest. pri/ mus numerus est quem sola vnitas mensurare potest: vt numerus ternarius. cōpositus numerus est q mul/ tis metis tribus aliquotis. numer^o equaliter est qui descriptus p vnitates i tria porrigit equalia latera. nu/ merus altera pte longior est q p suas vnitates descr/ ptus latera hō p vnitate inequalia. Et oibus his p dicit/ cat^o p dicit^o insunt subiecta i diffinitōe eorū qd ē: illis qdē lineis: his vero numer^o: similiter et in alijs huiusmodi subiectis. s. dico esse predicata per se: quasi diceret: vni/ cuiq; subiecto. i. omnibus subiectis dico esse predica/ ta per se que subiecta insunt ipsis predicatis in ratione ipsorū p dicatorū. Et quecumq; predicata neutraliter in/ sunt. i. p dicitur que nō predicant altero istorū duorum modorū sunt predicata accidentalia quēadmodū cōpe/ tit aiali esse musicū aut albu: sunt. n. iste pponēs acci/ dentales: aial est musicū: hō est albus.

Dicit Themistius: tertia forma eorum que p se adsumt: pmet ad accidentia q ita subiectis suis insunt: vt nō alijs pri^o: quo modo superficie color: ergo ista propositio: superficies est colorata: est i tertio mo/ dicendi p se. exēpla aut ponunt nō vt ita sint: s; vt assen/ tiant qui addiscūt: Auer. dicit palas p dicitur q nō p dicit/ cantur altero istorum modorū sunt p dicitur accidentalia. Contra. 5. methaphisice. 23. ista ppō: superficies est co/ lorata: est p se: nō primo mo et scdo: non quarto: q hoc tertio modo quem fatetur Themistius. Solutio est: hec propositio: superficies est colorata: est per se: id est color: inest superficiē sine medio: hec nō est per se: ho/ mo est coloratus: quo tamen non obstat: prefata p/ positio accidentalis existit. Cōuertendum est: non puto hanc propositionem: animal est risibile: esse in se/ cundo modo: cum per se inferat de omni. neq; has: celum est sphericum: nasus est finis: facio propositio/ nes secundi modi: ista etiam: animal rationale est di/ sciplinabile: abicienda est a secundo modo. Item hec: disciplinabile est risibile non est in prefato modo: ppo/ sitio enim secūdi modi debet esse immediata imediatio/ ne subiecti: non cause et eūditie: et omnes propositio/ nes in quibus predicatur passio de subiecto resolubili sunt dubitabiles et vere scibiles: dico de subiecto reso/ lubili propter passiones entis que de ente vel imme/ diate predicantur: vel saltem prima passio entis est in/ demonstrabilis de ente per quā cetere deinde de ente ostenduntur: et hec est causa q prima passio entis iure vocari potest vicaria diffinitionis entis. De his duo/ bus modis dicendi per se induco hanc regulam: cu/ tuscumq; propositionis extrema sunt primi et secūdi modi sine aliqua specificatione sumpta extrema sup/ ponunt personaliter: vt patet formando has propositio/ nes: homo est animal: hō est risibilis: dicit sine spe/ cificatione: q addita nota aliqua possent subiecta sim/ pliciter supponere: veluti si diceret: hō est p se pzo risi/ bilis: hō necessario et per se et diffinitue est aial ratio/ nale: et huiusmodi propositōes quarum subiecta sim/ pliciter supponūt nō inferūt dictū de oi. In vero hec propositio: hō est cōicabilis plurib^o differētib^o numero: sit propositio secūdi modi: dicendus est fm Auerroim

et sanctū Thomā volentes naturā vendicare sibi cōita/ tem ab intellectu prefatā propositionē nō esse in secū/ do modo. Et Scotus arbitratus naturā secluso quo/ cūq; actu intellectus fore cōicabilem fecisset talē pro/ positionem secūdi modi: vnde quedam inueniuntur proprietates transcendentes a quibus originē ducūt secunde intentiones: que nunq; affirmantur de subie/ ctis nisi in suppositōe simplici: passiones limitate sum pte sine specificatione enunciant de subiectis in sup/ positione psonali: cū specificatione vero in suppositōe simplici. Cōstremo obseruādū sunt hī modi arguē/ di: ista propositio ē p se primo modo aut scdo mo: ergo extrema sunt cōcreta a supposito. Itē ista propositio est denominatiua fm cursum nālem: ergo p dicitur ē con/ cretū a subiecto. hec de secūdo modo.

Tertius additur modus essendi p se: vt com/ pleatur sermo de ly p se: quo qdem substantia ois: vel substantia prima que de nullo p dicit/ catur est p se. dicit ergo p se: amplius ea p se dicimus quecumq; nō de subiecto alio dicunt vllō. i. q nō sunt in subiecto: et nō p dicitur denotiatiue: vt ambulans nō ē p se: cū aliud qd ē ambulans: suppositū. n. qppā sub/ iectūq; esse opz vnde ē: et similiter albu nō ē p se: cū sit subiectum de quo albu denominatiue p dicitur: at sub/ stantia et quecumq; hoc aliqd significat: nō aliud qd sunt: qd sunt: neq; subiectū aliud esse opz ex quo sunt: p se igitur sunt: ea ergo q de subiecto nō dicunt. i. ea q nō pendent de p dicitur accidentis ad subiectū p se dicit/ tur: ea vero q de subiecto dicuntur. i. q sustentantur in substantia accidentia appellant. Cōuertitur inquit: et modus tertius ē quidē dictum de indiuiduis substan/ tiis: quonā iam currit consuetudo vt dicatur in eo q nō ē inuentum in aliquo: neq; dictum de aliquo: sicut dicitur in descriptione indiuidui substantie: qd ē inue/ num per se: sed in eo qd dicitur in subiecto nō dicit q sit inuentū per se: sed per aliud: et hec sunt accidentia. Themistius ait: et quartus modus verbi huius p se: nō in his que de alio p dicitur sed in his que neq; per aliud sunt neq; in alio continentur: atq; hec indi/ uidua substantie sunt: callias: sortes: plato: Cōlynco/ niensis in hoc tertio modo collocat oēs substantias pri/ mas et secundas et intelligētas et materiā et formam. Noiales dicunt propositioes de. 2. adiacente eē in hoc tertio modo: sed in his nō facio vim: verū tamen ē cū Aristoteles tractauerit tertiu modū ppter ipsuz dmo/ stratorē: quia indiuiduis de p dicitur substantie vni/ uoco vel analogo p p rissime demandant opationes: iccirco appropriate in tertio mo locant indiuidua de genere substantie: apud et Cōmētatorē substantie scū/ de nō sunt substantie: vt in p dicitur dicitur.

Quartus modus ē qui effectus formalis pre/ dicatur mediante sua causa forma/ li: vt dicendo: homo albedine est albus: vel quando actus egrediens a causa formali dicit de effectu forma/ li: vt dicendo: albu albedine disgregat: caliduz calore calefacit: vel quando effectus enunciat de suo ime/ diato principio productiuo: veluti si diceretur: intelle/ ctus intelligit: voluntas vult: intersectus interijt pro/ pter stragulationem. Tertius aut Aristotelis talis est. Item quarto modo id per se dicitur: qd vnicuiq; inest ppter id ipsum cui inest: et ex opposito qd alicui inest sed nō propter hoc ipsuz: accidens est: vt si aliquo abu/ lante coruscauerit: id accidēs esse dicimus: non. n. pp id qd ambulabat: coruscatur: sed id accidisse dicim^o: si vero propter ipm: p se est. i. id per se dicimus quod

propter ipsum euenire dicimus: vt si aliquid interfectus interierit...

Que ergo dicuntur in simpliciter scibi libus per se sic sunt sicut inesse predicantibus aut inesse propter ipsa que sunt ex necessitate.

Quartum documentum fit tale: arbitrantur veteres expostores primus et secundum modum dicendi per se...

accidentium oppositorum dicat habitum: tunc est oppositio contrarietatis. si vero alterum dicat habitum: reliquum privationem eiusdem habitus in genere subiecto...

Digressio.

Contra propositiones approbatas presentibus capitulis proponantur nonnullae difficultates ad elucendum ingenia vestra.

hec propositio: luna eclipsatur: demonstratur dione cause tunc non est necessaria: cum luna rarissime eclipsetur.

est affirmatiua est contingens: et tamen quoadmodum formatur est vera. Neque illa propositio censenda est impossibilis: que quoadmodum explicatur est falsa: cum sit hec propositio: nulla propositio est negatiua: possibilis: quia palam est esse falsam quod tunc scilicet formatur: sed aiunt latini illam propositionem esse necessariam que significat taliter qualiter necesse est esse et hoc vel simpliciter vel ex suppositione.

Amplius: hec propositio: omne animal intelligens potest esse maior in primo modo prime figure: ergo est de omni: tamen predicatum non vere dicitur de contentis sub subiecto: ergo dicitur de omni prioristico ex quo exigit vniuersalitate suppositorum.

Rursus: hec propositio: animal rationale est animal: est in risibile. Animal rationale est animal ordinatum ad beatitudinem.

ordinatu ad beatitudinem: quonia istarum ppositionum subiecta sunt termini pplexi. Dico tertio: has pposnes rationale est sensibile: rationale est aial: non esse per se in primo mo: q: conceptus subiecti est irresolubilis: et no colligit forma syllogistica in terminis modificatis nota perfectatis: unde vitiosi sunt isti syllogismi: nullum rationale est per se animal: ois ho est per se rationale: ergo nullus ho est per se aial. Item: quida ho est p se rationale: ois ho est p se aial: ergo quoddam aial p se est rationale. Amplius: ois ho est p se aial: ois rationale est p se ho: ergo ois rationale est p se aial. apud Scotu de differentia vltima nihil formaliter pdicat. Auer. vero dixisset ista ppositione ee in prio mo: rationale est ens: nomen enim entis pp suam transcendetiam ad interrogatone facta per qd et de quiditate et differentijs et modis intrinsecis et passionibus predicari potest.

Preterea ista ppositio: aial est homo: no est in secudo mo: tu subiectum ponit in diffinitioe predicati. Item: he sunt in secudo modo: animal rationale est risibile: disciplinabile est risibile: in quibus nihilominus no predicatur propria passio de subiecto adequato. Solutio est: pdicatu secundi modi id est per qd conueniunt ridemus ad interrogatone factas p quale accidentale conuertibiliter de subiecto: vni mediu dionis huiusmodi est per qd quide conueniunt respondem ad interrogatone p qd vel p qualeqd de subiecto: maior extremitas que declarat inesse subiecto predicat ad interrogatone facta p quale accidentale conuertibiliter: ergo ista pp no erit in secudo mo: aial est ho: pariter neqz ista: aial rationale est risibile: disciplinabile est risibile. prim itaqz modus et secudus sunt q verissimi modi existunt predicandi.

Alterius iste ppositiones: homo est risibilis: animal rationale est risibile: sunt in quarto modo: quia subiecta impo: tant causam p: edicant: ergo eadem ppositio erit secundi et quarti modi: ergo et quartus modus erit ppositio maior: in potissima demonstratione. Solutio Thomistarum est: quartus modus a secundo ratione solum seceritur: nam perfectas secudi est perfectas predicationis: quart vero causalitatis: et quia sepe numero euenit q idem sit per se causa alicuius et per se subiectum eiusdem: tunc circo sepe in vnam ppositionem consentiunt secundus et quartus modus. Contra: in prefatis ppositionibus neqz predicatur effectus formalis de sua causa formali: neqz actus egrediens a causa formali de effectu formali: neqz effectus predicatur de suo immediato principio productiuo: ergo tales ppositiones non sunt in quarto modo: pprea puto ego ppositiones secundi et quarti modi nunqz posse coincidere adinuicem: ad quartum enim modum requiritur causa explicata altero trium modorum nominatorum: no predicatur quocqz predicatu quarti modi de subiecto in qd: neqz in quale: vt pz inducedo has ppositiones quarti modi: homo albedine est albus: albu albedine disgregat: calidu calore calefacit: iugulatus iugulatur iugulatione: interfectus interijt interfectione: intellectus intelligit: voluntas vult.

Postremo diffinitio naturalis demonstratur de diffinito per diffinitio: nem formalem: ergo non semper conclusio demonstrationis est ppositio secundi modi. Item si demonstratur secuda passio de subiecto per primam: nulla ibi reperietur ppositio primi modi: ergo no semp altera pmissa est ppositio primi modi. Ampli si opoz:

teat pmissas oes demonstratiuas esse per se: ergo ista ppositio erit p se: animal rationale est risibile: contra ea q dicta sunt: na talis ppositio no e p se primo mo: nec secudo: nec quarto: ergo. Solutio est: arbitran latini rones adductas pcludere ad demonstratione posse concurrere quartu modu: qm demonstrat ppria passio de subiecto adequato p diffinitione subiecti qd rei. Ubi demonstrat diffinitio subiecti malis p formale: pcurrunt quartus et primus modus: qm demonstrat secundu passio de subiecto per prima: concurrunt quartus et secundus modus. Contra: notitia qua qs assentit ppositionibus primi modi vocat intellectus: notitia conclusionis deducte p demonstratione e scientia: ergo fieri no pot vt ppositio primi modi sit conclusio demonstrationis. Item: pditiones reqsite ad demonstratione sunt dignitas: passio et subiectu: ergo ad pficienda demonstrationem requir necessario secudus modus. Item: Themistius: Auerrois: Lynconis quos pcpue imitari cotendo palam scribunt tantu duos primos modos in scientijs accipi demonstratiuis. 2. posterior capitulo quarto inqz Themistius: pprea diffinitio vniuersam rei substantia euellat: demonstratio ea que per se insunt explicat: poro dubium no est que per se insunt substantiam rei non esse: ergo vult Themistius predicata primi modi per se predicari: non per se esse subiecto: predicata autem secudi modi per se inesse et per se predicari: primo de anima. 4. dicit Aristo. necesse est existimari q via in omnibus rebus quaz substantiam volumus cognoscere se eadem: que ad modum via de demonstrationis in passionibus contingentibus substantie est eadem: et primo de anima. 11. omnis. n. demonstrationis principium est quod qd est: ergo diffinitio malis non demonstratur per diffinitione formale: s; syllogistice concluditur: e. n. talis ppositio imediata imediatione cause. Exactissime loquendo no demonstratur secunda passio de subiecto per primam: cum si sint pmissa indemonstrabiles et imediate. Item: no habeo pro inconuenient maiorem pmissam no ee in aliquo modo dicendi per se: minor ergo est primus modus: conclusio secundus: maior non est appropiate loquendo ppositio per se: ppositio nanqz per se requirit subiectum necessario esse terminum incomplexum: subiectum ppositionis necessarie et ppositionis de omni posterioristico potest indifferenter ee terminus complexus et incomplexus: quapropter ista ppositio: omne animal rationale est risibile: e vtiqz ppositio necessaria: et ppositio de omni posterioristico: non autem per se: et si aliquando Auerrois dicat necessarium: de omni et per se conuertit: tunc dicendum est ad ppositionem per se non esse necessario requisitum vt subiectum sit terminus incomplexus. hec sunt in quib; volui exercere pclarissima ingenia vestra.

Caput quintum.



Aniuersale aut dico qd cur de omni sit et per se e fm q ipm e. Manifestu igitur e qcuqz sunt vlia ex necessitate insunt rebus. Per se autem et fm q ipm e: id e: vt per se linee inest punctum et rectitudo: et naqz

naqz fm q linea est: et triangulo fm q triangulus duo recti: eteniz p se triangulus duobus rectis equalis est. Aniuersale aut est tuc cu in quolibet et prio demonstrat: vt duos rectos hie neqz figure cuilibet inest vtr et ni est demonstrare de figura q duos habeat. Sed no cuiuslibet figure est: neqz vni qualibet figura demonstrat. Quadrangulus. n. figura quide est: no autem h; duob; rectis equalis. Sed isosceles h; quide; quibus duobus rectis equalis s; non primus: sed triangulus prius. Quod igitur quodlibet primus monstratur duos rectos habere: aut quodcumqz aliud huic primo inest: vniuersale dicitur. Et demonstratio p se huiusmodi vliis est: alioz autem quodam modo no per se vt isosceles no est vtr sed frequentius.

Confessenti capite primo declarat pmissas et conclusionem debere ee adequatas. Explanat secudo modus quo fallunt credentes conclusiones non vniuersale esse vniuersalem. Tertio ponit regula ad cognoscendum qm vniuersale est debite assignatu. Sententia prime partis fm latinos stat in hoc: vniuersale dicit propria passio in coparatione ad proprius et adequatus subiectus: vtriusque respectu hominis de quo demonstrat: quado enim vniuersus predicatu implet vniuersus subiectum id dicit vniuersale primus et subiecto inesse prio et quatenus ipsius: risibile inest animal fm ptes: fortes est risibilis non quatenus ipsius et primo: risibile inest homini fm totum et conuertibiliter: sola ergo ppositio secundi modi est fm q ipsius. Idacet veteribus expositibus tam predicatum primi modi qz secundi esse vniuersale respectu subiecti: siue predicatu conuertat eum subiecto: siue non: cum tamen dno requirit conuertibilitates terminorum dicendum est pmissas et conclusionem dionis debere esse fm q ipsius et conuertibiles. Series aut verborum Aristo. talis est. Aniuersale dico et appello in proposito qd cum de omni sit et per se inest atqz hoc plane fm ipsum est: diffinitio itaqz vliis hic vniuersalitate adequatois p inesse subiecto fm ipsius: prio perihermenias declarabatur vliis per pdicari de pluribus: dixit aut de omni ad differentias vliis topici qd de pluribus enunciari dicit: ponit per se ad differentiam subiecti in conclusione negatiue demonstrationis: at fm q ipsum ad remouendum subiecta particulariu demonstrationis: sic credit expositores has tres pditioes dici de omni: p se et fm ipsius coplere diffinitioem vliis. Datet igitur ea pdicata necessario inesse reb; .i. subiectis que qde ipsius vtr ppetit: na pdicata q insunt p se: insunt et ex necessitate vliis at inest p se subiecto qz ex necessitate inest: qz et fm q ipm: na p se et qten ipsius id e sunt: et se hnt s; latinos s; supius et inferi: apud grecos prior sus id e existit: et tuc illa pticula s; qz ipz adiecta sunt ad maiore expssioez: vni p se linee inest punctu et rectitudo. na et s; qz linee: et triangulo s; qz triangulus ppetit duobus rectis eq: qz p se triangulus duob; rectis eqles angulos habet. hec duo exempla aduertant latini quibus Aristoteles ostendit per se et fm ipsum ee omnino paria et inuicem conuert. valent. n. iste due sequele: linee fm q linea inest punctum et rectitudo: ergo et p se. Item

triangulus h; per se angulos equales duob; rectis: qz triangulus quatenus triangulus equalis duobus re/ctis angulos h;: ergo cu Aristo. ostendat vnu pdicatu inesse per se vni subiecto: qz inest fm ipm: et ecotra in/esse fm ipm: qz ppetit p se: pcludendum e hec duo p se videlicet et fm ipm esse oia eadem: ergo iste tres pditioes dici de oi: per se et fm ipm conueniunt pdicatis primi modi et secundi: siue ea predicata recurrant cum subiecto: siue non: que quidem conditiones non sunt completa diffinitio vniuersalis. e. n. tunc vniuersale: cum demonstratur de subiecto primo: et ita si pdicatus debeat esse vniuersale alicuius subiecti perigunt due conditiones. prima est: conuertibilitas. secunda est vt demonstratur de subiecto: ergo diffinitio subiecti n erit illius vniuersale: cum no demonstrat diffinitio subiecti de subiecto: vt nunc loquimur de demonstratione. Exempli causa habere angulos equales duob; rectis no est vliis figure: et si fieri possit vt de figura particulariter ostendatur: sed isosceles qui e triangulus duoz lateru equaliu habet quide; quibus duob; rectis equalis: sed non primus sed triangulus prio. i. isosceles non primo sed triangulus primo habet tres angulos equales duobus rectis. Quodcuqz igit primus monstratur duobus rectis equos hie: aut quodcuqz aliud pdicatu inest primo vni subiecto: illud pdicatu vocat vliis: et dno p se e illius vliis: ceteroz vero quodammodo no p se vt isosceles no e hie angulos equales duobus rectis predicatu vliis cu tale pdicatu sit maioris ambitus qz subiectu: et supple tu: cuius uomen figure e dno sit qz pdicatu pdictu: no erit figure tale pdicatu vliis: de isosceles aut et figura demonstrat hie tres duobus rectis equalis quodammodo no p se: inquantu huiusmodi pdicatu cu illis subiectis no conuertit: aliquo tu mo: particulariter scilicet per se predicatum illud de subiectis p fatis demonstrat. In suma id pdicatu vocat vliis qd et conuertit et demonstrat de subiecto: ergo sola ppria passio e pdicatu vliis respectu pprii et adequati subiecti: ergo iste tres ppositiones no conuertunt: hoc pdicatu ppetit huic subiecto fm ipm: hoc pdicatu consentit subiecto conuertibiliter: hoc pdicatu ppetit subiecto prio. vbi ergo latini volunt has tres pditioes dici de oi per se et fm ipm pficere diffinitione integra vliis: qd est ppria passio respectu pprii et adequati subiecti: et greci vliis appellant quodcuqz pdicatu primi modi et secundi: ego arbitror illas supradictas pditioes no coplere diffinitiones vliis: sed est vliis id qd dicit de omni per se et fm ipsum et primo.

Auerrois ait: predicatio de omni appropiate huic libro e predicatum conprehensens tres conditiones: et concludit hec duo conuertit: hec res est inuenta huic subiecto per se: et inuenta ei primo: ergo sentit has ppositiones esse per accidens non per se: isosceles habet tres: figura habet angulos equales duobus rectis: tale nanqz predicatum non competit illis subiectis primo: ergo neqz p se. et ita apud Commentatorem conuertuntur iste locutiones: predicatum competit subiecto fm ipm: pdicatus competit subiecto primo. Themistius scribit has sequelas non valere: hoc predicatum est per se: ergo est vniuersale: nam tertius modus eorum que dicuntur per se: et sequentes duo vniuersaliter esse no possunt. posuit enim Themistius quinqz modos dicendi per se: quorum tres vltimi vniuersaliter esse si possunt: p fata sequentia no colligit etiam pp predicata primi modi q non sunt vniuersalia. Item non valet

Themistius

hec predicata dicuntur de omni: ergo sunt vltia & per se: nam alius de omni signo affertur: non tñ vlt & per se opimatur tandē Themisti^o predicata oia primi modi esse vltia: pariter & secūdi modi: siue ea pueribilia sint: siue non: Lynconiensis ait: dicit tam isochelus q̄ triā gulus habere per se angulos equales. duobus rectis q̄: ab vtriusq̄ quiditate est habitus trium angulorum: sed triangulus s̄m q̄ ipsum est dicitur habere: quia a tota quiditate est habitus trium angulorum: isochelus verō non s̄m q̄ ipsum est h̄ tres angulos: q̄ nō a tota quiditate sua hec h̄: sed habet hec s̄m q̄ ipsum est triangulus qui s̄m q̄ ipsum habet tres angulos: per se autem proprie dicitur & s̄m ipsum & primo idē sunt: per se vero cōmuniter dicitur quasi genus est ad s̄m ipsum & primo. Existimant ergo. predicti tres auctores hanc esse vniuersalis cōpletam diffinitionē: id qd dicitur de omni & per se & s̄m q̄ ipsuz: & talis diffinitio non erit nugatoria: quia posterior particula nō includit priorē sed eam tantū infert & p̄supponit. Ut igitur vltimata loquar resolutōe dico q̄ greci & latini volunt hanc esse vltis perfectam diffinitionē: id quod dicitur de omni & per se & s̄m ipsum: greci omnē p̄positionē per se faciunt s̄m q̄ ipsum & ecōtra: nam predicata oia primi modi & secūdi cōpetunt subiectis ratione eorū que actualiter & formaliter in subiecto claudunt. Contra: vltē debet p̄uerti cū illo cuius est vltē: ergo ille tres conditiones non sunt vniuersalis integerrima diffinitio. Item: hec p̄positio: hō est aīal: est per se & s̄m q̄ ipsum: quia hō in quantum hō est animal: ergo & ista isochelus habet tres: est per se & s̄m q̄ ipsuz: q̄ isochelus in quantum isochelus habet tres. Propterea tenent latini per se superius esse ad s̄m q̄ ipsum: non enim omnis p̄positio per se est s̄m q̄ ipsum: homo ergo est per se animal: nō autē s̄m q̄ ipsum: cum hō non sit cā ad equata: cur animal insit his quib^o competit: isochelus quoq̄ habet per se tres: non tamen s̄m q̄ ipsuz: & ita predicatus vniuersale debet conuerti cum subiecto cuius est vniuersale. Contra: ergo diffinitio erit p̄dicatum vniuersale diffinitio: homo. n. est animal rōnale & per se & s̄m q̄ ipsum. Item Aristoteles fecit istam cōsequentiā: hoc predicatum competit per se: ergo & h̄ q̄ ipsum: ergo per se non est superius ad s̄m q̄ ipsum. Dicendum est itaq̄ illas tres conditiones competere quidem predicatis omnibus primi modi & secūdi: at illas non integrare totam vniuersalis definitionē: ad quam diffinitionē cōplendāz addidit Aristoteles: vniuersale autē est tunc qd cum in quolibet & primo demonstratur: hec particula primo demonstrat posita in definitione vniuersalis facit vt diffinitio subiecti nō sit predicatum vniuersale subiecti: facit etiam vt habere tres nō existat vniuersal figure neq̄ isochelus: hec de vniuersali posterioristico quod nil aliud est q̄ p̄pria passio respectu p̄p̄riū & adequati subiecti: cum. n. demonstratoris officiu nullū aliud sit q̄ declarare qz est passio: ergo inter quāz vltia p̄p̄riū dūtaxat id est qd demonstrat: ergo nō in merito vltē posterioristico noīaf p̄p̄riū: appropriate loquendo.

oportet aut nō latere: qm̄ multoties cōtingit peccare & nō esse qd demonstrat p̄p̄riū vniuersale: quēadmodum videtur de monstrari vniuersale primum. Oberramus autem hac deceptione: cum aut nihil sit accipere a superiori extra singulare vltē singulāria.

Aut si ē quidē supius s̄z innominatus sit in differētibus specie rebus. Aut contingit eē sicut in parte totum de quo monstrat. Eō enim que sunt in parte inest quidē d̄monstratio & de omni erit: sed tamen non huius erit primi vniuersalis demonstratio. Dico autē huiusmodi primi s̄m q̄ huius d̄monstratio/ nem cum sit primi vniuersalis. Si igitur aliquis demonstrabit q̄ recte quidē non intercidat: videbitur vtiq̄ huius eē demonstratio: propter id qd inest rectis omnibus non autem ē nisi quidem quoniam sic equales sint: fiat hoc: sed s̄m q̄ in quēlibet equales. Et si triangulus nō eēt aliud. q̄ isochelus videbitur vtiq̄ huius esse demonstratio. Et proportionale qd cōmutabiliter ē s̄m q̄ numeri sunt: & s̄m q̄ linee: & s̄m q̄ firma: & s̄m q̄ tēpora sunt quēadmodum demonstratus ē aliquando seorsum: contingēs ē de omnibus vna demonstratione monstrari. S̄z pp̄ id qd nō ē denominatus aliquod s̄m q̄ omnia hec vnuz sunt numeri: longitudines: tēpora: firma: & spē differētia: seorsum abinui/ cē accepta sunt nūc autē vniuersale monstratur: non enim s̄m q̄ linee: nec s̄m q̄ tēpora aut s̄m q̄ numeri inerant: sed s̄m q̄ hoc ē qd vniuersale ponunt esse. Propter hoc neq̄ si aliquis monstraret vnūquēq̄ trianguluz d̄monstratione aut vna: aut altera: qd duos rectos habet vnūquēq̄ isochelē seorsum & scalenō id est gradatum nondum cognouit trianguluz: quia duos habet rectos: nisi sophisticō modo: neq̄ vniuersale trianguli: neq̄ si nullus ē preter hoc triangulus alter: neq̄. n. s̄m q̄ triangulus est cognouit neq̄ omnem triangulum sed s̄m numerum: s̄m speciem autem non omnem: & si nullus est quem non nouit.

Intendit hac in parte Aristoteles explanare modum quo falluntur credentes conclusionē nō vniuersalem esse vniuersalē: & hec pars non ē de substantia huius scientie: & oritur in primis defectus circa illam cōditionem que ē dici de primo. Latet itaq̄ interdū vniuersitas inter vniuersale & singulare: quando vniuersale actu non est cōmuniū q̄ suuz inferius: veluti si isochelus de numero trianguloz tantum reperiretur existimaret aliquis habere tres isocheli primo conuenire: nascitur & defectus cum subiectū alicuius passiois est innominatus: patet exemplo huius passionis cōmutabiliter proportionari attribue numeris: lineis: corporibus: temporibus. est & idem error vt docet Lynconiensis cum subiectū est norum sed ambiguum sup qd pōt erigi demonstratio: aliter ens non esset subiectum metaphysice: si quis. n. passionē primo analogo

nostratoris officiu illud aliud est qm̄ de rare quia est passio
et quinq; vniuersa proprie duntaxat est quid demonstrat de nō in merito vniuersale posterioristico nominatur p̄p̄riū appropriate loquendo

go competentes de primo analogato demonstraret: palam est qd ipse erraret: neq̄ aliquis sciret triangulū habere tres: etiam si super omnem triangulum sigillatim formaret demonstrationem. Oritur & error quando differentia qua species abundat a genere est occulta: sicut equidistare putabitur accidere primo duobus lineis rectis: cum tamen conueniat lineis equidistantibus. Series autem verborum Aristotelis talis est: id nequaquam latere oportet: septennumero errores fieri & non esse vniuersale primum: quēadmodū vniuersale primum demonstrari videtur. oberramus autem decipimur & allucinamur hac deceptione trifariāz.

Primo cū p̄ter singulare aut singulāria nullū est superi^o qd sumēdū occurat: dixit autē preter singulare aut singulāria propter speciem referuataz in vno indiuiduo: veluti sunt: luna: sol: mundus: aut p̄pter genus conseruatum in vna specie habente plura indiuidua: licet veteres non ponant illam particulam vel singulāria. Aduertendum est: plurificatio mundi ē impossibilis s̄m materiam: & est possibilis s̄m formā: totam enim materiam alicuius forme esse comprehendere sub illa forma: hanc sententiam habet Lōmentator: primo capite de substantia orbis: mundus & celum totam eorum materiam comprehendunt & incorruptibilia sunt: est autem possibilis celi multitudo non s̄m esse quod habet forma celi in re: sed s̄m eē forma in intellectu simpliciter & absolute sumpte: naz repugnat etiam pluralitas forme in intellectu abstracte a materia. i. forma in quantum forma cōmunicabilis est: quatenus tamen habet idem esse in re & in anima & vt est vniuersalis per essentiam sibi repugnata cōmunicari: forme enim multiplicabiles sunt vniuersales in predicando non in esse: & cum sint multe species que non faciunt ad ornamentum vniuersi. 2. de anima. 35. indiuidua illarum non omni tempore conseruabunt: neq̄ ita multiplicabuntur: veluti indiuidua specieruz facientium ad decorem vniuersi: si enim omnes species facerent ad esse & decorem vniuersi: oporteret omnū specierum indiuidua quasi equaliter multiplicari: quare cum melius sit habere vnum indiuiduum perfectum q̄ multa imperfecta: mundus erit perfectus & tantum vnus.

Secundo decipimur cum superius quidez est sed innominatum & nomine causa est: cum species multe differētēsq̄ ratione vna conueniunt: sed illud in quo conueniunt innominatum ē.

Tertio erramus cū id totū d quo monstrat vltē vt pars existat: eis. n. q̄ sunt in pte. i. in partibus inest quidem & accommodatur demonstratio & de omni erit: attamen non huius erit primi vniuersalis demonstratio. i. non erit demonstratio de eo de quo demonstrari intendit vniuersale. dico autē demonstrationem huius primi s̄m q̄ huius: cum ea demonstratio primi sit vniuersalis: debet. n. demonstrari predicatum quod insit subiecto non ratione alterius subiecti. Tertia ergo erroris causa est: cuius is qui aliquid in esse omni demonstrat: credit se id inesse vniuersaliter demonstrasse: verbigratia si quispiāz demonstrabit qd recte due linee non intercident & non concurrant: inter quas ex eadē pte sint duo anguli recti ex linea recta secante illas: videri poterit eē demonstratio vltis: qz sic est in omnibus huiusmodi rectis lineis: nō autē est: cū

non fiat demonstratio vniuersalis: quia duo sunt rectis sed sit demonstratio vniuersalis in quantum linee sunt: quarū cum has quidez alia intercident: duo ex eadem parte interiores anguli sunt quocūq̄z mō duob^o rectis equales: ostēdat ergo geometra: si linea recta q̄ super duas alias lineas rectas ceciderit: rectus vtrūq̄z intrinsecus angulum faciat duas illas rectas lineas nunquā coniunctis: hoc omnibus lineis puenit que rectos angulos faciunt: non tamen per hoc primum equedistantes sunt. nam si non vtrūq̄z faceret rectū: sed duos: qui simul iuncti equales duobus rectis essent: nihil minus equidistantes probantur: illa ergo demonstratio que confirmat duas rectas lineas nunquā coniunctis: quia linea eas incidens relinquit ex eadē parte duos angulos quocūq̄z modo duob^o rectis equales: primum & vniuersaliter concepta est: illa vero que vtrūq̄z angulum cōmittit rectum demonstrat: non vniuersaliter sed de omni duntaxat concludit. Unde aduertendum: ab Euclide ponuntur iste p̄positiones. Equidistantes linee sunt que in eadē superficie collocatē atq̄z in alteram partēz protrahit non conueniunt etiam si in infinitum protrahantur. Item: si linea recta super duas lineas rectas ceciderit: duoq̄ anguli ex vna pte duobus rectis angulis minores fuerint: istas duas lineas in eandem partē protrahat: proculdubio coniunctis: ut. at si ceciderit linea recta super duas rectas lineas & ex eadem parte fuerint duo anguli recti: vel duo anguli equipollentes duobus rectis: ille recte linee nunquā coniungentur. hec ergo p̄positio: linee recte ex incidente linea duos ex eadem parte intraneos angulos rectos habentes sunt non concurrentes: nō est vniuersalis: quātū id omnibus huiusmodi rectis lineis conueniat. nam & si anguli illi recti non essent: dummodo duobus rectis simul equipollerent: nunquam concurrerent: sed hec vniuersalis est p̄positio: linee que ex incidente altera duos ex eadem parte intrinsecos angulos quocūq̄z modo duobus rectis equales habet: sunt non concurrentes: quare si quis ostendit primāz existimans vniuersale primum monstrare: errat tertio modo: quod id parti tribuat: qd toti tribuendus est.

Amplius si nullus alius esset triangulus q̄ isochelus: videri posset: habē tres duobus rectis equales isocheli quatenus isocheli cōpetere: & primo errore deciperemur. erat autē prima erroris causa: vt Themisti^o ait: cum id de quo aliqd demonstramus: singulare & indiuiduū est: vt sol: luna: mundus. nam cum nihil sit his superius aut cōmune: sed mera indiuidua sint: tantū vnus est sol: & luna vna: & vna tellus & celum vnum: quotiens de his demonstrationem aliquā nectimus: vt de terra q̄ in medietate orbis sit locata: aut de celo q̄ circumagatur: tunc id quod vniuersale est demonstrasse non videmur: an est qui nesciat de his vt singulāria & particularia sunt de demonstrationem componi non posse. non enim de sole vt vnus est demonstramus deliquim eius lune interuentu contingere: sed ita vt etiam si multi soles essent idem probasse demonstrasseq̄ videremur. Item cum solem probamus maiorem terra: non in eo q̄ vnus ē: sed in eo q̄ sol probamus: & necesse est demonstratiōnem non ad hunc solem referri: sed ad omnem solem: si plures illucescerent mundo: quare cum de singularibus ratiocinationes alicue astringuntur admonendi sumus nō de singularibus sed de vniuersali qd mente conceptur abstractum & demonstratū intelligi.

Tibe. sup posterioria. p

Rursus: nascetur scds erro: cu subiectu alicuius passionis erat innotiatu: p3 ex plo huius passionis: pmutabilr pportuari attribute numeris: lineis: corporibus: temporibus. si ergo pportionale qd est comutabiliter. i. si comutata pportio que e quat: tuo: quantitatū eadez pmuti ad scdm & tertij ad quartu ratio: colligit ex eo eadez rō pmuti ad tertijz & scdū ad quartū: monstraref inesse numeris fm qz numeri: & lineis fm qz linee: & corporibz fm qz corpora: & temporibus fm qz tempora: deciperemur scdo errore. nā disserunt quidez specie: numerus: linea: magnitudo: tempus: sed in hoc cōueniunt qz sicut quattuor: cōparabiles numeri comutatis vicibus eisdēz pportionibus respondent: ita linee quattuor: magnitudines quattuor: & tēpora quattuor. porro de singulis demonstratio scdz sum fieri solet: qz eis cōe nomen nō hz: neqz natura aliqua supior: est numero: magnitudini: tempori: de qua possit illa vltis affectio demonstrari: & est qdem generalliter verum: vt quecūqz ita cōparabilia sunt comutato ordine eisdem pportionibus cōgruant: qz vero nōmē aliqd eius rei cōe & certū afferre nō est: soluitur demōstratio vna in multas: atqz ita de singulis demonstratur vltiter videt: qd tamē aliter est. nāz nec numerus vt numerus: neqz magnitudo vt magnitudo: neqz tempus in eo qz tēpus: in illas diones sufficit: nūc aut vltē mōstrari pōt: quatenus numerus: linea: magnitudo: tēpus sunt id cōe & vltē: qd supponit: tam & si sit innotiatu: & ppter eandē cām siqs vniūqz triangulum eū in qua qui ex oibus equalibz lateribz & eum qui ex vniuersis in equalibz cōstat: & item eū qui duoz est equaliū laterū aut vna aut altera & altera demonstratōe tres equales duobus rectis ostenderit: nōdūz is profecto cognouit trianguluz tres duobz rectis equos hie: nisi sophystico more: neqz de triangulo id vltiter pceptit. i. nō cognoscit trianguluz hie tres demonstratōe vltē: tam & si nullus alter ppter dictos habeat triangulus: non. n. id istis vt trianguli sunt: nec oī triangulo rōne forme sed numeri inesse cognouit: & si nullus sit triangulus quem ipse non sciat equales duobus rectis hie: his cōstat sepenumero fieri vt qui demonstrant demonstrare non credant: & ecōtra vt qui nō demonstrant demonstrare se putant. Notandūz ad comutatā pportione quattuor terminos regri: que & superficiebus & motibus aptari pōt qd illa passio fm qz talia cōpetere videtur: nō tamē competit. subiectuz aut primū illius passionis si esset innotiatum ab arithmetico cōsideraref: alie scientie vt nūc comutata pportione: cuius qdem passionis subiectū erit minus cōe qz quantitas: qd poterit noie pplexo vocari: numeri inuicem habētes pportiones equales. Item: non pōt esse plures errādi cause. nam si fuerit subiectum primū alicuius passionis vniuersale innotiatum: vniuersus: repletum in oibus in quibus est aptum natum reperiri: cuius differentie diuise sunt manifeste quibus abundāt inferiora eius ab ipso: tunc non est causa occultans diuersitatem vniuersalis ad suū inferius: nec est causa p qua debeat credi qz passio que cōuenit vniuersali pzo conueniat primo suo inferiori.

¶ Quando igitur non nouit vniuersaliter: & quando nouit simpliciter: manifestum est qz si idem esse inerat triangulo & isocheli: aut vnicuiqz triangulo: aut omnibus. si vero non idem est esse alterum est: sed scdm qd est

isocheles non nouit. **¶** Atrum autē id compe-
tat fm qz triangulus: aut fm quod est iso-
cheles: & quando scdū hoc est primum
& vniuersale & cuius est demonstratio: ma-
nifestum est quoniam remoto insit primuz:
vt isochele & eneo remoto insunt duo recti
sed non remota figura aut termino sed non
primis. i. non propter illas. Cuius ergo pri-
mi: si itaqz trianguli primo est: & fm hoc in-
est & alijs: & huius vniuersaliter & demon-
stratio.

¶ Docet Aristoteles vitare errores p̄dictos ponens
regulā ad cognoscendum quando vniuersale est bene
assignatum: & ordo littere est talis: qua lege cognosci-
mus cui subiecto predicatum primo inest: & cui primo
non inest. Respondet philosophus: manifestum esse
qz si idem esset esse triangulo & isocheli: veluti vestimē
to & tunice: is qui isochelem duos rectos habere ostē-
deret: vniuersalem affectionem nouisset: & quicquid d-
vno & altero primo demonstrabitur: si vero non sit idē
esse triangulo & isocheli: nullus habere duos rectos
de isochele vt isocheles cognouit: cum itaqz nō sit idē
esse triangulo & isocheli: & vt vtriqz idem predicatum
conueniat: quo modo dignoscemus cui primo attri-
buatur: & cuius tāquam subiecti est demonstratio. vi-
dendum quo illozū posito ponatur passio: & quo re-
moto remoueatur: istis tribus: figure: triangulo: iso-
cheli inest habere tres: que ponitur posito triangulo: &
remouetur ipso remoto: quare triangulus primū crit
subiectum talis passionis.

¶ Queris aut: si esset possibile qz triangulus
permaneret & auferretur figura:
non tolleretur predicatum quod est equalitas angulo-
rum duobus rectis: sed si maneat figura & dematur tri-
angulus: statim duo recti demuntur: triangulo itaqz
seruato seruatur talis passio: perempto perimif. In su-
per notandum: cognoscitur aliquod esse accidens cō-
mune: quando non repugnat subiecto stare sub oppo-
sito illius accidentis: quando repugnat subiecto inue-
niri sub opposito accidentis: illud accidens nuncupa-
tur proprium. Item: aduertendum: hec propositio:
triangulo & isocheli non est idem esse: vera est hoc fun-
damento: disperata respectu alicuius tertij possunt eē
compossibilia: vt lapis & homo respectu huius quod
est esse album: superius & inferius in relatione ad vni-
tertium inueniuntur dissolubilia & impossibilia: ve-
luti homo & animal respectu huius secunde intentio-
nis genus. In summa ergo p̄senti capitulo ostense
sunt iste tres propositiones. Prima est: vniuersale po-
sterior: isticum est propria passio respectu proprii & ade-
quati subiecti. Secunda est: fieri potest vt qui demon-
strant demonstrare non credant: & qui non demonstrat
demonstrare se putent. Tertia: vniuersale per hoc con-
stat: vt seruato subiecto: seruetur: & perempto prima-
tur: tale nāqz predicatum vniuersale competit forma-
liter subiecto & ceteris per illud vel hz illud vel ratio-
ne illius.

Digressio.

Contra approbatas propositiones non p̄ter
mittantur nonulle latinorum diffi-
cultates

cultates. In primis: multa sunt vniuersalia quibus nō
competit dici de omni: per se & fm ipsum. Itēz: pun-
ctus & rectitudo & longitudo non cōpetunt linee fm
qz linea: nā p̄ctus puenit linee p aliud subiectū. i. per
se p̄ncipiū quantitatē cōtinue: cōstat autē eē p̄nci-
pium quantitatē cōtinue nō eē lineā. Aliqua quoqz ē
linea non recta: ergo rectitudo nō est vltē linee: & lon-
gitudo cōsentit superficie & corpori quozū neutru sub li-
nea cōp̄hēdit & cōtinet: ergo longitudo nō ē vltē li-
nee. Amplius: aīal rōnale cōpetit hōi de oī per se & hz
ipsuz: & tū nō ē vltē: cū nō sit p̄pria passio hoīs. Rur-
sus: p̄nomiate p̄ticle seimice includit: ergo diffini-
tio vltis est nugatoria. Solutio est: dico primo: multis
quidē vltibz nō cōcedit dici de oī: per se & fm ipm: vt
de vlti tractat in ceteris dyalectice partibz: at cū demō-
strato: nullum hēat p̄ofus aliud officij nisi exponē
qz est passionis: & cōtinet: ergo longitudo nō ē vltē
quolibet & primo demōstrat. Dico scdo: iste p̄ticle di-
ci de oī: p se & fm ipm nō sunt cōpleta diffinitio vltis:
p̄pterea hz longitudo & rectitudo cōpetant linee fm qz
linea: nō tamē sunt vlti illi. Clerū putātes latini tres
illas cōditōes totā vltis diffinitionē interrogare: asse-
runt punctū non inesse linee per aliud subiectū: cum li-
nea nō sit puncti subiectū inherēns: neqz p̄dicatōis:
in esse. n. p̄ aliud subiectū supponit abo illa esse subie-
cta. Et p̄ rectitudinē intellexit Aristoteles passionē illā
simplicē que p hoc dīstūctū rectum vel curuū designa-
ri solet: vel rectitudo. i. aptitudo ad eē rectū cōpetit oī
linee: linea. n. curua est apta nata esse recta. Insuper lon-
gitudo nō est passio vltis: linea: cū non cōpetat super-
ficiē & corpori nisi quatenus includunt lineam: veluti
& diuisibilitas nō cōuenit tempori: & motui nisi ratio-
magnitudinis: vnde linea & quantitas cōtinua mutuo
se inferunt: sicut numerus & numerus binarius. Dico
tertio: diffinitio subiecti non est vniuersale: licet dica-
tur de omni per se & fm ipsum: quia non in quolibet &
primo demonstratur. Et ille p̄ticle sunt posite vel
ad maiorem expressionem: vel posterio: inferit quidez
p̄torem eam non includendo: vel dixit de omni ad
differentiam vniuersalis topici: per se ad differentiaz
subiecti in conclusione negatiue demonstrationis: fm
ipsum ad remouendum subiecta particularium de-
monstrationum.

¶ Preterea videtur qz istius passionis: propor-
tionabiliter comutari nullum sit
assignandum subiectum primum de quo demonstre-
tur: nam si sic posset vnus determinat' artifer ostende-
re huiusmodi passionem de numeris: lineis: corpo-
ribus & temporibus. est nāqz p̄ceptum vniuersale:
eiusdem artificis officium est ostendere passionem
de subiecto adequato & partibus subiectus illius
subiecti: falsum autem est quod deducitur: nam comu-
tata pportio a geometra in lineis: superficiebus &
solidis contemplantur: ab arithmetico in numeris: ab
astronomo in temporibus & motibus: naturaliqz phi-
losopho. Item: propono hanc consequentiam: p̄fa-
ta passio: diuersis demonstrationibus ostenditur de
p̄nominatis subiectis: ergo medium est nomnatū:
ergo subiectum illis cōmune: tale enim subiectuz nō
est cōmuniuz quantitate: si sit tante communitatis: erit
notum: similiter si erit minoris ambitus: nāz erit vel
cōtinuū vel discretū. Solutio est: dico primo: modus
arguēdi a commutata pportione qui tenet tantum
in quantitatē & in his que designant per quantitatem

multis varijsqz modis comitti cōuenit: veluti curuū
cū: sicut. a. ad. b. ita. c. ad. d. ergo sicut. b. ad. a. ita. d.
ad. c. Item: ergo sicut. a. ad. c. ita. b. ad. d. Rursus si
cut se habent inter se. a. & b. & c. ita & d. e. f. ergo sicut
a. ad. c. ita. d. ad. f. & dicit iste modus arguēdi equa p-
portionalitas. coniuncta pportionalitate sic arguim':
sicut. a. ad. b. ita. c. ad. d. g. sicut. a. b. ad. b. ita. c. d. ad. d.
dīstincta vō sic dicimus: sicut. a. b. ad. b. ita. c. d. ad. d.
ergo sicut. a. ad. b. ita. c. ad. d. Euerfa pportio: talita-
te sic arguētamur: sicut. a. ad. b. ita. c. ad. d. ergo sicut
d. c. ad. c. ita. b. a. ad. a. Quare dicunt moderni qz que-
admodum pportio & pportionalitas ad arithme-
ticum p̄ncipaliter pertinent: ita & comutata ppor-
tio. docet enim Arithmeticus pportionaliter comu-
tari: quo postea vtiūtur alie scientie: neqz opz Arithme-
ticum demonstrare p̄dictaz passionem de lineis: cor-
poribus: temporibz: cum nō sint hec partes subiectiue
illius innotiat subiecti. Alij putant lineas: corpora: tem-
pora: motus: p̄out numerabilia sunt & pportionabi-
lia ab arithmetico considerari. Dico secundo: p̄dē su-
p̄dicta passio de sup̄dictis subiectis demonstrari p
causam passionis: hoc modo: omnia numerabilia pa-
rentia similitudinem pportionū sunt comutatam p-
portionalitas: linee: corpora: tempora sunt huiusmodi:
ergo: & ab expositōibus tale innotiatum subiectum
ita explicatur: numeri habentes inuicem pportiones
equales.

¶ Postremo: cum dictum sit id esse primum
subiectum alicuius passionis
quo posito omni alio circūscripto per possibile vel im-
possibile talis passio ponit: & quo non posito omni alio
posito talis passio non ponitur: dubitatur nunquid in-
ueniatur aliqua passio eiusdem rationis in specie dīffe-
rentibus absqz subiecto primo & adequato. Pars affir-
mat iya tenenda est: nam cōmunicabilitas pluribz dīf-
ferentibus numero est passio que competit pluribz al-
terius rationis: cui subiectum primuz nō cōrespondet.
Item: respectu huius passionis: esse vel non esse nul-
lum potest assignari primuz subiectum. id. n. nō est fm-
gularē alicuius determinati generis: neqz est aliquod
decem generum: cum eadem ratione reperiat in omni
genere: id quoqz nō est ens reale. nam ens rōnis fun-
dat predicatum primi p̄ncipiū. Ens inquantum ens
similiter non cōuertitur cum hoc predicato ens vel nō
ens: quoniam p̄tationes & negationes fundant pri-
mum p̄ncipium: vt tenebra vel est alba vel nō alba:
& cecitas vel est oculus vel non est oculus. Chymera
vel est ens vel non ens: p̄pterea ponitur regula ge-
neraliter vera: quādo cūqz aliqua passio eiusdem ra-
tionis inest pluribus alterius rationis q̄stum ad pri-
mum modum: sicut per rationem p̄p̄tam cuiuslibet
competit pluribus alterius rationis: sic & de eis & inō-
stratur. Contra: secundus modus dicendi per se sup-
ponit primum: ergo passio eiusdem rationis requirit
vnum subiectum primuz vnus rationis. Itēz: qd com-
petit pluribus cum reduplicatōe: necessario competit
eis per aliquā rationē eis cōmunez: nam reduplicatio
reddat causam p̄cisaz inherētie predicatū ergo cui-
cunqz inest tale predicatum: inest sibi talis causa p̄ci-
fa. Amplius: omnes auctores faciunt istam propositio-
nem esse in terminis conuertibilibus: de quolibz ente
dicitur esse vel non esse. Solutio est: dico primo: non
est veruz qz semper secundus modus p̄supponat pri-
mum: nam apud Scotum: due dīfferētie primo dīuer-
Tibe. sup posteriora. p 2

se q̄tuz ad primuz modum possunt habere passiones eiusdem rationis: hec quoq; propositio: ens est vnuz non presupponit primuz modum. Dico secundo: tunc reduplicatio infert cōuertibilitatē predicati & subiecti quādo reduplicat causa p̄cisa inherētē predicati ad subiectuz: causa dico p̄cisa inclusiuē includendo oēs causas posibles inherētē illius p̄dicati ad subiectū patet sic enūciādo: triangulus inquatū triangulus h̄ tres. p̄ d̄t & fieri reduplicatio cause p̄cise non inclusiuē sed exclusiuē: sic q̄ talis causa p̄cise sumpta: omnia alia per possibile circūscripta foret causa sufficiens inherētē p̄dicati ad subiectuz: & huiusmodi reduplicatio nō exigit extremoz cōuertibilitatē: neq; oportet tale predicatū cōpetere subiectis per rōnē cōm: vt in istis p̄positionibus: animalitas inquatū animalitas ē vna: rōnalitas inquatū rōnalitas est vna: ly in quantum non reduplicat cām p̄cisa inclusiuē: sed exclusiuē dū tarat. Dico tertio: aliqui volunt subiectū p̄mū p̄ncipiū esse ens reale finitū & limitatū: apud quos p̄mū p̄ncipiū non cōponit ex terminis paribus. Si ly ens inquatū ens subiectū p̄mū p̄ncipiū sit institutū ad significandū q̄quid est extra nihil: adhuc non cōuertitur cum predicato: veruz si nomen entis se extendet vsq; ad intelligibilia & imaginabilia: tunc p̄culdu bio esset p̄mū p̄ncipiū in terminis recurrentib;: sed q̄quid sit de predicato p̄mū p̄ncipiū complexi: satis superq; satis pars affirmatiua dubitatis his manifesta est. hec de digressionē festinans ad sextū caplm.

Caput sextum.



Igitur demonstratiua scia ē ex necessarijs p̄ncipijs. q̄d eniz scit nō p̄t aliter se h̄re. Que at p se sunt necessario insunt reb; . hec. n. sunt in eo q̄d q̄d ē: q̄busdā talia insunt in eo q̄d q̄d ē p̄dicantib; de ipsis: quoz alteruz oppositoz necesse ē inesse. Manifestuz ē q̄ ex h̄mōi q̄busdā vtiq; sit demonstratiuus syllogism; . oē. n. aut sic ē aut h̄z accidēs. accidentia aut nō necessaria sunt. Aut igit sic dicendū: aut p̄ncipiū ponētib; q̄ demonstratio necessaria sit. & si demonstratū ē alr se h̄re nō posse. ex necessarijs igit o3 eē syllogismū: ex veris q̄dez ē & nō demonstratiue syllogizare. ex necessarijs aut nō ē: s; aut demonstratiue. hoc aut p̄mū demonstratiōis ē. Signū aut ē q̄ demonstratio ex necessarijs sit: qm̄ instantias ferim; sic ad opinātes demonstrare qm̄ nō sit necesse: si opinamur aut oīo cōtingere alr: aut rōnis cā. Manifestū aut ex his: qm̄ stulti bñ opinati sunt accipē p̄ncipia si pbabilis sit p̄pō & vera vt sophiste: qm̄ scires: sciaz ē h̄re. nō. n. q̄d pbabile ē aut verum p̄ncipiū ē: s; p̄mū in genere: circa q̄d demonstrat & verū nō oē p̄mū est.

Quia nō est perfecte declaratum demonstrationes eē ex necessarijs: nisi ostendatur necessariū non colligi demonstratiue nisi ex necessarijs: ideo Aristoteles p̄senti capite probationibus completis repetit superiorē conclusionem: & intendit fm̄ Lynconiensē istaz rationem: omnis demonstratio est ex necessarijs: omnia & sola per se inherētia sunt necessaria: ergo omnis demonstratio est ex per se inherētibus: cuius syllogismi probationes maioris & minoris iterponit: & vt perficeret necessitatem syllogismi facti ex puris affirmatiuis in secunda figura addidit sola ea que per se sūt esse necessaria. Resoluo autem hoc capitulum in tres p̄positiones. Prima est: p̄mū est demonstratiōnis procedere ex necessarijs: ex veris quis poterit syllogizare non demonstratiue. Secunda est: modus iste arguendi colligit de materia: conclusio est necessaria: ergo & p̄missa. Tertia est: accidentium que per se nō sunt: non est demonstratiua scientia. Series autē verborum Aristotelis huiusmodi est: si demonstratiua scientia est: oportet eaz esse ex necessarijs p̄ncipijs: adducitur cōsequētia hoc pacto: quod scitur non potest aliter sese habere: sed quod scitur: ex his que sunt per se scitur: ea vero predicata que per se subiectis insunt: necessario competunt: nā predicata per se dicta sunt in eo quod quid est: que scilicet dicuntur per se fm̄ p̄mū modum: quibusdā autē talia insunt in eo q̄d: quid est predicantibus de ipsis. i. quibusdā predicatis de subiectis insunt talia. i. subiecta in eo quod q̄d est: quozum predicatorum necesse est alterum oppositorum inesse: quod dicitur propter passiones oppositorum inuicem habentes: si igitur est demonstratiua scientia: opz vt ipsa ex necessarijs p̄cedat.

Item manifestū est q̄ ex huiusmodi quibusdā necessarijs p̄positionibus formā syllogismū demonstratiuum: nā omne predicatum quod cōpetit subiecto: aut sic est. i. aut necessario p̄petit: aut fm̄ accidens. accidentia aut nō necessaria sunt. i. non necessario competunt subiectis: sed supple tur: si accidentia non sunt necessaria: ex illis non generabit sciētia demonstratiua: ergo neq; syllogismū esset demonstratiuus. Dicit Themistius: licet nōnulla accidentia sint que inesse subiectis suis necessario videantur: vt albedo nivi: quia tamen natura horum huiuscemodi est: vt aliquibus subiectis non insunt necessario: efficitur vt necessaria simpliciter credi non debeant. illa. n. simpliciter necessaria sunt que & per se & vniuersaliter predicantur: vnde ait Lynconiensis: vbicūq; est necessaria & non accidentalis coherentia predicati cū subiecto: necesse est vt alterum sit egrediens a substantia alterius. Zuerrois nō putat has p̄positiones esse necessarias: cignus est albus: coruus est niger: nix est alba: omnis enim p̄positio necessaria est per se apud Lōmentatorem.

Rursus: aut igit ita dicitur: sicut nunc dictuz est q̄ demonstratio est syllogism; ex necessarijs: aut hoc p̄ncipiū supponat: demonstratiōnem necessariā eē. i. demonstratiōne eē ex necessarijs: & repetēs rōnes supradictā inqt: & si demonstratū fieri nō p̄t vt aliter sese habeat: oportebit demonstratiōnem esse syllogismū ex necessarijs: etenim sit vt non demonstrans ratiocinetur ex veris: at non sit vt ex necessarijs quisquam nisi demonstrans ratiocinationem conficiat: id enim ipsum iam demonstratiōnis p̄mū ē: solus igit demonstratiōis id iaz peculiare est p̄cedere ex necessarijs

ex necessarijs. Dicit Lynconiensis: ex veris potest q̄d syllogizare nō demonstratiue: ex necessarijs aut nō p̄tingit resūme nō demonstratiue syllogizare: s; q̄ hoc ē salū: nisi sumamus demonstratiōnes cōiter & non p̄p̄e dictam: ideo corrigi sū sermone dicit: sed aut demonstratiue supple semp est syllogizare ex necessarijs: q̄ b̄ conuenit omni demonstratiōni esse ex necessarijs & nulli alij speciet syllogismoz. i. p̄mū est demonstratiōnis p̄cedere ex necessarijs: quatenus cōpetit oī demonstratiōnis: s; nō soli cōcedatur: nam iste est syllogismū ex necessarijs non demonstratiuis: omne sensitiuū ē coloratum: & ita ex cōditōe demonstratiōis est vt sit ex p̄positōibus que cum hoc q̄ sunt vere sunt necessarie. Zuerrois p̄io p̄ioz vt sepe dictū est voluit duntaxat illas p̄positiones esse necessarias: que sunt per se: q̄d si ita sit: p̄mū erit demonstratiōis quarto modo p̄cedere ex necessarijs. Themistius p̄senti lectiōe expresse dicit: sola ea que dicunt per se sūt necessaria: ergo omnia necessaria erunt per se. Lōmentator inquit: & etiā qm̄ demonstratio sicut dicit nō euadit qm̄ sit ex p̄positionibus per se aut accidentalibus. & si est ex accidentibus: nō est ex necessarijs: p̄pterea q̄ p̄positiones accidentales non sunt necessarie: si ipsa ē ex reb; necessarijs non ergo ex accidentalibus: & qm̄ non est ex reb; accidentalibus: ergo ex his que sunt per se: & Zuerrois sub p̄positione per se comprehendit omnes p̄positionem necessariam.

Amplius iudicio hoc declarat p̄t demonstratiōnem esse ex necessarijs: nāz instantiam sic ferimus & obfirmamus aduersus eos qui se opinant demonstrare: id nō esse necesse. i. negatiōe necessitatis cōsueuimus inferre contra eos qui demonstrare putant: aut existimātes que sumunt oīno aliter se habere posse: aut rōnis. i. disputatiōis cā id cōcedētes. Ex his patet eos p̄fecte stultos & ignauos esse q̄ p̄ncipia bene sumere putant: si p̄positio probabilis sit atq; vera: vt sophiste faciūt: dicentes qm̄ scire est sciētia h̄re: nō. n. ideo p̄positio p̄ncipiū est: q̄ pbabilis aut non probabilis sit: sed q̄ prima est ipsius generis circa q̄d sit demonstratio: modo nō oē veruz est p̄mū & p̄mū eius generis in quo demonstratio verifatur. Themistius ait: in demonstratiōib; nō debet accipi p̄positiōes verisimiles & credibiles: vt fecit Protagoras putās h̄c eē demonstratiōne: iste h̄z sciētiā: ergo scit quid ē sciētia: at demonstratio nō solum veris cōtenta ē: imo p̄p̄tas causas & p̄p̄ta p̄ncipia requirit. Nō debet ēt demonstratio inqt Zuerrois esse ex factis: tū q̄ famosa nō sunt certa: tū q̄ nō oē famosuz est verum. Fateat itaq; p̄mū huius capituli p̄positio: p̄mū est demonstratiōnis p̄cedere ex necessarijs.

Quod autem ex necessarijs oportet esse syllogismū manifestum ex his est. Si eniz non est habens rationem propter quid: existente demonstratiōne non est sciens. Sit autem vtiq; & q̄. a. de. c. ex necessitate. b. autē medium per quod demonstratum est s; non ex necessitate non sciuit propter quid. Non enim est hoc propter medium: hoc autem contingit omnino non esse: conclusiōnem autem necessariam. Amplius si aliqua

nesciuit rem nunc: habens rationem & saluatus est: salua re: nec est oblitus: nec p̄uis sciuit: corumpet aut vtiq; mediū nisi sit necessariū: quare h̄bit q̄d rōnē: re salua. nescit aut neq; ergo p̄uis sciuit. Si vero nō corruptū est: cōtingit aut corūpi: q̄d accidit vtiq; q̄z erit possibile & p̄tingēs: s; est impossibile sic se h̄ntes scire. Lū igit conclusio ex necessitate q̄d ē: nihil phibet mediū nō necessariū eē p̄ q̄d demonstratū ē. est eiz ex nō necessarijs necessariū syllogizare: sicut & veruz ex non veris. cūz aut mediū ex necessitate est & conclusio ex necessitate: sicut ex veris veruz semp. Sit. n. a. de. b. ex necessitate: & b. de. c. necesse ē ergo & a. c. inesse: s; cū nō necessaria ē conclusio neq; mediū eē necessariū possibile ē. Sit eniz. a. in c. non ex necessitate: in. b. aut. a. & hoc in. c. ex necessitate. a. ergo in. c. ex necessitate erit: sed nō cōcessuz ē. Quoniā igit si scit demonstratiue opz demonstratiōne h̄re: aut nō sciet neq; p̄ q̄d neq; q̄z: quare necesse ē illud eē: s; aut opinat nesciēs: si accipiat tanq; necessarium nō necessariū: aut neq; opiabit: s; siue sciat q̄ per mediata vel imediata siue propter q̄d per imediata vel mediata.

Intendens Aristoteles declarare hunc modum arguendi valere in demonstratiōe: conclusio est necessaria: ergo & p̄missa: adducit & alias rationes ad ostendendū demonstratiōne constare ex necessarijs. Tum q̄ nemo sciet: quare conclusio necessaria sit: nisi p̄positiones necessarias cognoscat. si quis enim animal contineri in homine credat: quia deambulat: conclusiōne necessariam cognoscat: sed ignorat cur animal p̄tineatur in homine p̄t tale mediūz extingui salua conclusiōne: & ita tollet causa qua conclusio necessaria esse videatur. Unde nō tantum hunc modum arguendi esse de forma: p̄missa sunt vere & necessaria: ergo & conclusio: iste autē est solum de materia: conclusio est necessaria: ergo p̄missa. non enim quilibet sibi similis in forma valet.

Tum q̄: medio cōclusiōnis necessarie p̄tingētes: salua cognoscens: cognitio: cognitū: ergo per illud conclusio non scitur: licet eniz mediū nō fuerit corruptū: posset tamē corūpi. Ostensio itaq; demonstratiōne nō cōcludere necessarium nisi ex necessarijs: ne hoc superflue ostendisse videatur: declarare syllogismū sepe inferre necessarium ex non necessarijs: veluti & verum ex non veris: ex necessarijs autē & veris semp colligitur necessarium & verum: & per demonstratiōnem in textu intelligit syllogizatum: recapitulat tandē que dicta sunt: dictas oportere scientem habere syllogismū ex necessarijs: siue sciat ipse quia per mediata vel imediata: siue propter quid per mediata vel imediata. Themistius inquit: habere conclusiōes per demonstratiōnem nihil aliud est q̄ per medium tale astringi quo sublato necessariū sit cōclusiōne nec p̄fecte nec absolute cognoscat: siue de cā siue de effectu agat: qm̄ pbamus qm̄ corp; esse q̄d orbiculari motu p̄uertitur

ipsius ut sit ostendimus: quādo lunam deficere interpositu obiectuq; terre ostendimus: ipsius quāobzē ex plicamus: hōz vtrūq; sigs per media nō necessaria cōprobet p demonstrationē scire nō poterit. **L**ynconiensis ait: dicit itaq; Aristoteles q; oportet demonstratiue scientē habere syllogismum ex necessarijs: aut nō sciet ppter qd cōclusio est necessaria: neq; q; est necessaria: sed aut opinabit se scire cū nescit: vt si accipiat mediū cōtingens tanq; necessariū: aut forte nec opinabitur se scire: vt si nouerit mediū cōtingens esse: & fm vnam similitudinē currit res in hoc q; oportet scientē habere syllogismū ex necessarijs: siue sciat ppter qd per mediata vel p imediata: siue sciat ppter qd per mediata vt imediata: & dicit hic syllogismus q; ois syllogism⁹ ostēdit per effectū: & ppter qd qui ostendit per cām. Syllogismus quia mediatus est iste: luna vmbraz non facit: planeta vmbraz non faciens deficit: ergo luna deficit. Syllogismus q; imediatus est iste. plena luna cum sit vmbraz nō facit: nō faciens vmbraz in plenilunio deficit: luna igit deficit. Syllogismus ppter quid mediatus ē iste: luna cū sit fm diametru a sole: obijcit ei terra: ex obiectu aut luna deficit: ergo luna deficit. Syllogism⁹ ppter qd imediatus huiusmodi est: luna cum sit scōz diametru a sole in capite vel cauda draconis: obijctur ei terra: ex obiectu aut deficit: ergo luna deficit. **H**is adijciēduz est: cum ad vnam cōclusionē possint esse plura media potissima in diuersis generibus causaz: vno medio sublato notitia cōclusionis absolute nō destruitur: sed respectu tantū illius mediū. **P**erempto ē sciēte tam principali q; totali: tollit necessario sciētia: que etiā auferit per obliuionem totalem: quia reminiscētia exposcit obliuionem imperfectā & truncatā. **T**ertio: sciēduz est q; discōueniētia mediū ab altero extremoz nō pot esse causa puenientie vnus extremi cūz altero: ideo pmissa negatiua existēte cōclusio est negatiua: sed nō si altera pmissa sit falsa: sequit cōclusio falsa: nō obstat q; oia hec sint qualitates ppositiōis. pmissa enim falsē solū gratia materie ordinate in modo & figura in ferunt veram cōclusionē: veluti duo numeri impares bene constituūt vnus numerū pares: nō quatenus sunt impares: sed put est in eis materia numeri partis. sunt itaq; quedam falsē ppositiones que habent in se ptes vnus vere: quedam nō: & hac lege falsuz non est causa vere: vt ipsuz cōstituentis: sed vt habens in se aliqd per qd cōstituantur fm materias.

Accidentiu aut nō per se quō determinatum ē p se quidez esse: nō ē sciētia demonstratiua. nō eniz ex necessitate demonstrare ē cōclusionē. accidens eniz cōtingit nō inesse: de tali dico accidēte. **E**t tamē opponet fortassis aliq; cui⁹ cā hic oportet interrogare de his si nō necesse ē cōclusionē esse. nihil eniz differt si aliq; interrogatus cōtingētia & postea dicat cōclusionē. oportet aut interrogare nō tanq; necessariū ē ppter interrogata: s; qd dicē necesse ē illa dicē & vere dicē si vera erūt q; sunt.

Proponit tertia ppositio pbanda talis: accidētium que per se nō sunt non est demonstratiua scientia. nam non potest huiusmodi conclusio ex necessarijs demonstrari. sit enim vt accidens ipsum non inhit: de tali nāq; accidente loquor qd nō est necessariū: sed pstat q; demonstratiua scientia est ex necessarijs: ergo accidētū q; p se

nō sunt nō est demonstratiua sciētia: q; igit oē nō per se cōtingit aliter se habere: & nulla demonstratio sit illuz qd cōtingit aliter se habere: nulla demonstratio erit ex his que sunt nō p se: & cū ita sit dubitabit aliquis cur oportet interrogare ppositiōes cōtingētes: si cōclusio necessaria sequi nō pot. **S**olutio est: nihil refert si quis piam cōtingētia interrogatus: postea cōcedat cōclusiōnem: sed ea interrogare oportet: non vt per interrogata necessariū quicq; efficiat & sequat: verū q; cōclusiōnem cōcedere necesse est: sigs illa cōcedat: & veraz esse fateri oportet cōclusionē: si illa vera sint. **S**cribit **L**ynconiensis: dubitabat aliq; qua de causa oportet querere & syllogizare ea que per se non sunt: cū nō sint necessaria sed cōtingētia: cōclusionē autē syllogismi necesse est accidere ex pmissis: sed qui sic opponit nōdū videt quoniam aliud est aliquid esse in seipso necessarium: & aliud est aliquid de necessitate esse si aliud est: cōtingēs aut quod sequit syllogistice ex alijs cōtingentibus non est simpliciter necessarium: sed ē necessarium esse si illa sunt ex quibus ipsuz necessario sequitur. i. conclusio cōtingens sequitur ex pmissis cōtingentibus necessario necessitate cōsequētie: nō cōsequētis. & hoc est qd dicit **T**hemistius: de ppositiōibus cōtingentib; cōclusio seorsum & a se necessaria nō euadit: tamen necessario sequit quatenus pponēs illas admittimus: verū ad demonstratiōem artificiu iterogandi nō pntet q; syllogismū scientie ab eo qd pposita cōcedant aut negent pendere non conuenit: s; ex ipsa plane rerum natura. **A**uerrois ait: dicit in definitione syllogismi q; est oratio ex qua sequit res alia necessario: nō dicit res alia necessaria: ergo necessitas in syllogismo est in ipsa cōsequētiōe cōclusionis ex ppositiōib;: nō in essentia cōclusionis necessarie. **I**n summa presenti caplo declaratu ē multis rōmb; ppositiōnes demonstratiōis oportere inueniri necessarias.

Digressio.

Solutio sunt obiectiones que cōtra determinationes huius capituli afferri solent. **I**n primis: patefacta est necessitas cōclusionis per necessitatem pmissaz: & cōtra necessitas pmissarum p necessitate cōclusionis: ergo cōmissus ē circulus. **T**ertio: modo ostendit demonstratiōe ē ex necessarijs: quia est ex his que sunt per se: sepe ex his que sunt per se: quia est ex necessarijs. **S**olutio est: necessitas cōclusionis declaratur per pmissas vt per causas efficientem & demonstratiōe propter quid: necessitas autem pmissarum per conclusionē ostenditur & demonstratiōe quia: & sic euitatur circulus: ait **A**lbertus magnus vocans demonstratiōem per causam finalem demonstratiōe quia: hoc vt arbitror: fundamētum: nam conclusio finis est pmissarum: & non colligit iste modus arguendi nisi de materia: conclusio est necessaria: ergo & pmissa. similiter apud latinos hec ratio est demonstratiō propter quid: demonstratiō ē ex his que sunt per se: ergo ex necessarijs. hec autē est: demonstratiō quia est ex necessarijs: ergo ex his que sunt per se. at **L**omentator fecit istam consequentiā: demonstratiō est non ex accidentalibus: ergo est ex his que sunt per se.

Rursus quattuor sunt enumerate conditiones quibus quidem scientia deponi potest & saluari: habens rationem: saluatus: salua res sit: & non oblitus: ergo videtur Aristoteles mortalitati animozum consentire. **S**olutio est: sublato animali nō erit

Caput septimum.



Noniam autem ex necessitate sunt circa vnūquodq; genus quecunq; p se sunt & fm q; vnūquodq; ē manifestum est quoniam de his que per se sunt demonstratiue sciētie ex talibus sunt: accidentia quidē enim non necessaria sunt: quare non necessariū est conclusionem scire propter quid sit: neq; si semper sit. **N**on per se autem: vt sunt per signa syllogismi. **H**oc n. per se ex huiusmodi non per se sciet neq; propter quid: ppter quid autem scire ē per causam scire: propter ipsum ergo oportet & medium tertio & primum medio inesse.

Docet duabus cōclusionibus Aristoteles pntēti capite demonstratiōem constare ex ppositiōibus proprijs & peculiaribus nō ex alienis. **P**rima ē talis: oportet mediū tertio: & mediū primum per se inesse: si per causas & demonstratiōe scire debeamus: nam circa vnūquodq; genus subiectum necessario insunt ea sola que per se sunt: ergo demonstratiōes scientiarū effectrices ex his que sunt per se & necessarijs constat ppositiōibus non accidentalibus: accidentia nāq; non sunt necessaria: ergo ex accidentalibus nō ē necessarium scire conclusionē propter quid est: dato etiā q; accidentia sint inseparabilia & semper insunt subiectis: non sunt autē per se: vnde syllogismi per signa non faciunt scire per se & propter quid res sit: cū scire per se & propter quid nihil aliud sit q; scire per causam. constat autem signa & id genus accidentia causas non ēē: ergo si scire debeamus oportet tertio mediū: & mediū primum inesse. **T**hemistius ait: syllogismi q; ppositi cōstentur a signo fere media sumunt que firma & ppetua sunt: nam & lacere semper inest mulieri que perit & igitur fumare: sed media hec accommodat demonstratiōi non sunt: quia in hoc genere pposita ex consequentibus concluduntur: ergo **T**hemistius arbitrat demonstratiōe quā non esse demonstratiōes. **A**duertendū: passio nō scitur perfecte de subiecto nō adequato: siue illud sit magis cōmune: siue minus cōmune. **N**e q; scitur de subiecto consentaneo nisi per medium cōmune cum subiecto: & propria passio: sit n. demonstratiō in primo modo prime figure. **I**tem habentes subiecta adequata de illis primis sunt demonstrabiles: cū tales passiones cōstituant subiectis diuersaz rationū per eozum rationes.

Nō ergo ē ex alio genere descendētes demonstrare vt geometram in arithmetica: tria enim sunt in demonstratiōibus. **A**nuz quidē qd demonstratur conclusio: hoc autē ē qd alicui generi inest per se. **A**nū autē dignitates: dignitates autē sunt ex quibus ē demonstratiō. **T**ertiu autē genus subiectū ē cuius passione & per se accidentia ostēdit

nō erit scientia: auctore pbo in pdicamēto relationis: modus aut quo scientia acquiritur vel deperdit opere: pretius est vt inducat: **A**uerrois. 7. phisicorū. 20. format istam rationē: cognitio acquiritur intellectui nulla mutatione facta in ipso intellectu: ergo cognitio non terminat veraz alteratiōe: vñ sicut columna efficitur dextra & sinistra per motuz fortis sine mutatione eius: ita & homo efficitur sciens absq; mutatione intellectus. pars ergo cognoscens non transmutatur sed quoddā aliud: & ex hoc infero corolarie q; intellectus agens nō ponitur ex parte intellectus possibilis: sed tantum ex parte obiecti: quod virtute intellectus agentis transfertur de ordine materialium ad ordinem abstractoz: 3. de anima. 13. quando enim cogitativa virtus deferuiens intellectui cogitat hunc equum habēs in se huius equi idolum & simulachrum: mox lumen intellectus agentis simulachru istud pulsāt: non aliter q; radius solis aquaz: atq; vt radius hic solis ab aqua repercutus in oppositum parietem: ibi circulum procreat splendidū atq; tremulum: ita predictum lumen pulsans particulare equi idolu & simulachru: atq; ex eo simulachro in vim intellectus capacem reflexus: in hac ipa inde spectez quādam parit: que nō amplius hūc equū sed equum referat & representat: talis enim forma facta abstracta presentat intellectui possibili ipsium perficit absq; hoc q; inheret: veluti si per possibile intellectio qua fortes intelligit lapidem esset separata a forte: & tamen fortes per eam intelligeret: tunc ipsa esset forma perficiens fortem: non tamen inhereret intellectui fortis: & quāmodum homo post somnum virtutē sciētia actu: absq; hoc q; scientia acquiratur generatione & alteratiōe: ita quis incipit scire denuo absq; hoc q; scientia illa noua terminet generationem & alteratiōes: verū tamen sciens cum non vtitur sua scientia est in potentia accidentali: at addicens antequā addicat est in potentia essentiali: & 2. de anima ponebatur differentia inter doctrinationem & rememoratiōes. **E**t est aduertendum q; apud **P**latonē habitus erant cōnatura les intellectibus multiplicatis & nostrum scire erat remissus: at **A**uerrois arbitratur vnū tantum intellectum cui cognitio equi perpetuatur varijs diuersoz hominum fantasmatibus eam conseruantibus: & ita apud **L**omentatorē nostrum scire erat aliquo modo reminisci. 3. de anima. 5. si autē fantasmatia valeant cōseruare intellectiōem in intellectu: opus est vt sit retentio accidentium: lumen nāq; intellectus agentis non figitur supra fantasmata puerorum & ebrioz: nō acquiritur ergo de nouo scientia discipulo: quia cum sit idem intellectus apud **A**uerroim: erit & eadem sciētia discipuli & preceptoris facientis q; intellectio que erat continuata cum suo fantasmate continuatur cum fantasmate discipuli. **D**ico tamen fm fidem & veritatē q; preceptor: causat in discipulo nouam scientiam excitando intellectum eius per principia nota & per determinatam principiorū ad cōclusionē applicationem: neq; sequitur q; scientia sit qualitas actiua. quando. n. aliqua qualitas agit in aliud: nō requirit i illo in quod agit esse aliqd agens principale iuuans ipsaz: at scientia preceptoris nō est qualitas sufficiens ad inducendum scientiam in discipulo: sed principale agēs ne. trinsecum discipulo: vt intellectus agens suo. lumen verus etenim doctor: est qui interius mente **L**ynconat & intellectum & veritatem ostendit: vñ in. 3. d. mense primo posteriorū: sed de his anima tractandum est.

demonstratio. Ex quibus quidem igitur de-
monstratio fit contingit eadem esse. Quorum
autem genus alterum est: sicut arithmetice
et geometrice non est arithmetica demon-
strationem conuenire in magnitudinibus ac-
cidetia: nisi magnitudines numeri sint. Hoc
autem quemadmodum contingit in quibus-
dam posterius dicitur: sed arithmetica de-
monstratio semper habet genus circa quod
fit demonstratio et alie similiter. Quare aut
simpliciter necesse est idem esse genus aut
sic si debet demonstratio descendere: aliter au-
tem impossibile esse manifestum est. Ex eo-
dem igitur genere necesse est ultima et me-
dia esse. Si namque non sunt per se accidentia
erunt: propter hoc ergo non est geometre mon-
strare quod contrariorum sit eadem disciplina: sed
neque duo cubi unus cubus sint: neque scientie
alterius quod alterius sit. Sed aut quecum-
que sic se habent adinuicem quod sit alterum sub
altero: ut perspectiua ad geometricam et con-
sonantia ad arithmetica. Neque autem si ali-
quid inest lineis non sicut quod linee sunt et non
inquantum ex principijs proprijs sunt: ut si
pulcherrima linearum sit recta: aut si contra-
rio se habeat circulari. Non enim est sicut quod
proprium genus ipsorum est: sed inquantum
comune quoddam est.

Secunda propositio talis est: non contingit demon-
strantem descendere ex vno genere in aliud genus. i.
vna scientia non demonstrabit aliquid de subiecto alteri-
us: nisi quod diuersarum scientiarum subiecta fuerint
idem simpliciter aut idem quodammodo. Series autem
verborum Aristotelis huiusmodi est. fieri non potest
ut ex alio genere in aliud genus quisquam demigrans
demonstret. i. conclusio geometrica arithmetica non de-
ducit demonstratione: non possunt. n. dignitas: passio
et subiectum transcendere de genere in genus: demon-
stratio autem nihil aliud est quam dignitas: passio et subie-
ctum: ergo non poterit demonstratio migrare de gene-
re in genus: unde tria in demonstrationibus conspi-
ciuntur. vnum quidem quod demonstratur conclusio
i. passio que inest alicui generi per se: n. passio est per di-
catum quod demonstratur in conclusione subiecto cui
inest per se. alterius sunt dignitates. ac proinde subiecto
aut dignitates ex quibus formatur diones: et sunt
tantum comprehendit omne generis principiorum propriorum
aut est genus subiectum cuius passiones et per se accidit
ostendit demonstratio: ut magnitudo: ut numerus: i.
cut. n. diffinitio est via et instrumentum ad cognoscen-
dum quod quod est: ita demonstratio via est ad percipiendas
passiones et affectiones que subiectis proprijs compe-
tere manifestantur. i. de anima. 4. Ex quibus igitur est de-
monstratio contingit eadem esse. i. dignitates in sua com-
munitate acceptas conuenit easdem esse in pluribus sci-
entis: sicut hanc dignitatem: que vni et eadem sunt equa-
lia sibi inuicem sunt equalia: recipit tam geometer quod

arithmeticus: vterque tamen communitatem huiusmodi digni-
tatis coartat ad propriam materiam cum ex illa syllogi-
zat. Scientie autem quarum subiecta sunt diuersa non
possunt communicare in demonstratione vna: ut altera
descendat in reliquam: fieri. n. nequit ut ad ea que ma-
gnitudinibus accidunt accomodetur arithmetica de-
monstratio: nisi sint ipse magnitudines numeri. i. ut di-
cit Lynconiensis: accidit quandoque quod due nature que
sunt sicut species opposite altera fiat in natura alteri:
sicut magnitudo cuius sit species opposita numero fit in
natura numeri et fit quodammodo numerus: cuius sit ma-
gnitudo rationalis et numerata: et tunc scientia de nu-
mero descendit in scientiam de magnitudine: quo autem
pacto in quibusdam fieri potest: ut demonstratio vni-
us scientie alteri accomodetur: paulopost dicitur: si con-
stat nunc quod arithmetica demonstratio semper habet subie-
ctum genus circa quod ipsa versatur: et alie similiter: er-
go si transire migrareque debeat demonstratio de gene-
re in genus: necesse est aut esse idem genus simpliciter:
aut aliqua ex parte: aliter vero patet fieri non posse: nam
si medium et extrema sunt eiusdem generis: demonstratio
non transit de genere in genus: sed medium et ex-
trema sunt eiusdem generis: cum per se esse debeant: nam
si non essent per se: forent accidentia ex quibus nulla
formatur demonstratio: ergo non est officium geome-
tre demonstrare quod contrariorum vna sit scientia: neque quod
duo cubi sint unus cubus: nec quod linea recta sit pulcher-
rima linearum: aut contraria circulari: hec. n. p. miscua
videntur et in pluribus generibus reperta: neque om-
nino quod vnius scientie est: alteri incumbit demonstra-
re nisi in his quecumque sic se habent: ut altera sub alte-
ra continueatur: quo pacto perspectiua ad geometria:
et musica ad arithmetica se habet: quare explanatus est
sufficenter quod non est demonstrare descendente ex ge-
nere vno in genus aliud nisi cum genus subalternatis
et genus subalternati sint simpliciter idem vel quo-
dammodo idem. Et hemistius inquit: quando genera illa
quasi communicant: et nature que subiecte scientijs
sunt societate aliqua continentur: tunc alteri alterius
presidio uti conceditur: et pronuntiata alterius ad primo-
dum suum transferre: hoc federe perspectiua cuius geo-
metria: musica cum arithmetica: medicina cum naturali
phya coniungitur: his palam est demonstrationem prestare
ex proprijs non ex alienis.

Est pro maiori textus explanatione in primis nota-
dum: per genus intelligit Aristoteles subie-
ctum: et sunt medium et extrema eiusdem generis ad hunc
sensum quod ipsius genus est alterum extremum: cum sit mi-
nor: extremas: alterum est eius per se accidens: medium
vero est subiecti diffinitio que est ratio formalis subie-
cti. i. est id per quod subiectum efficitur compositum et op-
portunum subiectum respectu predicatorum secundum
modum: est namque vna scientia vnius generis subiecti par-
tes et passiones considerans. Rursus numerus cubus
est qui confurgit ex ductu alicuius in seipsum bis: ut
sunt. 8. et. 27. duo numeri cubi et eiusdem denomi-
nationis: et alterius sepe constituit tertium numerum cubum:
veluti cum dicimus: octies octo parit. 64. cuius radix
quater quattuor: quater. Itaque octies. 27. generant
ad partes sex series constituit. 216. et talis consideratio
que seruetur non ad geometria pertinet. sunt ergo ali-
uersa in quibus subiecta sunt penitus et totaliter di-
recte genus. Non huiusmodi demonstratio migrare de gene-
re in genus: et inuicem et alie que subiecta se habent
vel essentialiter vel accidentaliter in quibus

quibus quod fas est descendere de vno genere in aliud:
ut exemplo geometrie et perspective: arithmetice et musi-
ce: physe et medicine comprobatus est.

Digressio.

Contra determinata non est putandum has rationes
concludere: eandem passionem diuersi arti-
fices considerant: nam speritas a geometra: astronomo
et naturali considerat. Et eclipsis a naturali et astronomo. Itaque
eodem medio diuersae facultates uti possunt. Et metaphysi-
ca et dialectica possunt descendere in alias facultates: cuius
sunt scientie coes. Rursus eadem passio ut perpetua
potest ostendi de diuersis subiectis in primo motore:
primo motu: prima materia: ergo non est necesse per medium
et extrema esse eiusdem generis. Solutio est: diuersi arti-
fices possunt uti eisdem principijs actis tamen: non inueniunt
etiam scientias diuersas eandem passionem de eodem subie-
cto demonstrare: et hac lege descendit esse concedendus:
namque tamen possunt due facultates quecumque sunt in subie-
cto primo et adequato conuenire: quod per se illud scientie
scitum est. In diuersis et scientijs non potest medium
omnino et formaliter esse idem. Aliqui volunt metaphysi-
cum et dialecticum descendere in omnes facultates: at diu-
num quo ad res consideratas: dialecticum quo ad modum
procedendi. Preterea dicendum est oportere medium et
extrema esse de genere scibili: namque de eodem genere
scibili non est nisi huiusmodi attributione per se ad idem gen-
us scibile sicut rationem illam sicut quam considerat in illa facultate:
vni in scientia est ordo subiectorum: principiorum et passio-
num: que dicitur sunt principia que sunt subiecta adeo quod
de illis aliquid demonstratur: ostendit enim metaphy-
sicus primus principium complexum de quolibet dici-
tur esse vel non esse: esse verissimum: certissimum: notis-
simum firmissimum. Alique sunt passiones de quibus
etiam aliquid demonstratur: que dicitur sunt in scientia ita
subiecta quod nullatenus passiones esse comperiuntur.
Quare etc.

Capitulum octauum.



Manifestum est autem et si sint
propositiones vniuersales ex
quibus est syllogismus: quod
necesse est et conclusiones esse
perpetuas huiusmodi demon-
strationis et simpliciter ut est di-
cere demonstrationis.

Presenti capite proponitur hec propositio declarata:
conclusio cuiuslibet demonstrationis est perpetua:
nam cum demonstratio sit ex vniuersalibus et omne vni-
uersale sit perpetuum: ergo conclusio est perpetua: ergo
demonstratio et diffinitio est per se incorruptibilis: er-
go eorum que sepe sunt ea lege quod semper sunt erunt
demonstrationes: ergo fieri non potest: ut vniuersalibus
demonstretur simpliciter nisi ex proprijs cuiusque prin-
cipijs: ergo difficile est quepiam nosse: sciat nec ne. Se-
ries autem verborum Aristotelis huiusmodi est: patet
si propositiones sint vniuersales ex quibus fit syllogis-
mus: necesse est conclusionem esse perpetuam huiusmodi
demonstrationis et simpliciter ut est dicere dionis. i. omnino et abso-
lute demonstrationis propositiones sunt vniuersales. Et he-
mistius arbitrat conclusionem et premissas posse appellari
vires equales primo: verum quod vires est propria passio ad sub-

iectum sententiam relata: propterea appropriate conclusio est
vires: premissa vero rudiuscule.

Non ergo est demonstratio corruptibilis:
um: nec scientia simpliciter: sed sic est sicut sicut accidens.
Ad autem vniuersaliter ipse non est
sed aliquando et sic: cum ita autem sit neces-
se est alteram non vniuersalem esse propositionem
et corruptibilem: corruptibilem quidem quia
et conclusionem: cum sit non vniuersale au-
tem: quando hoc quidem erit: hoc autem non
erit ex quibus est: quare non erit syllogizare
vires sed quoniam nunc est.

Inferitur primum hoc corollarium: non est eorum que
intererunt demonstratio: neque scientia simpliciter: sed
sic sicut est secundum accidens. i. sed tamen per accidens est cor-
ruptibilium demonstratio et scientia. hoc. n. ideo est quod
huiusmodi accidentalis demonstratio et scientia si est
est quod est vniuersale: si autem est demonstratio acciden-
talis: necesse est alteram propositionem esse non vniuer-
salem et caducam. caduca quidem: quoniam et conclusio
cum est: caduca est et corruptibilis. non vniuersales
autem: quoniam conclusio non vniuersalis est: quod
dam non erit eorum que subiecti subeunt ratione: qua-
re fieri nequit vniuersaliter syllogismus et pro omni tem-
pore: sed pro aliquo tantum. Et hemistius ait: que con-
firmatio conclusionis esse potest: cuius subiectus dispo-
lubile subiectum habebatur: et cui predicatum neque sem-
per neque simpliciter sed modo inest: modo non inest.
Plane quorum conclusio commutabilis et corruptibilis
est: in his propositiones nec vniuersales omnes haben-
tur neque per se: sed necesse est saltem alteram corruptibi-
lem nec vniuersalem afferri. Lynconiensis de eternita-
te vniuersalium nonnulla scribit de ideis que sunt deo-
rationes producendi diuersas creaturas: et tandem con-
cludit dicens: genera et species rerum corruptibilium
necesse est ut sint incorruptibilia altero istorum duorum
modo: um: vel quia non ex seipsis corruptuntur: sed
egeant deserente: corruptuntur per corruptionem dese-
rentis corruptibilis: vel quia semper saluantur per suc-
cessionem continuam indiuiduorum. species. n. que in ali-
quibus regionibus corruptuntur in hyeme: sunt in locis
tunc habentibus temperie saluantur. non est. n. hora
temporis in qua alicubi terrarum non sit temperies et
tempus conueniens generationi et profectui: et cum vni-
uersalitas non sit perfecta nisi manentibus. omnibus su-
is partibus: verisimile est omnes species omni hora ma-
nere: alioquin vniuersalitas aliquando est completa:
quandoque diminuta. Zuerrois. 2. de anima. 35. inquit:
intendit generatiuum. i. animal genitum per propagationem:
et non generatiuum. i. animal genitum ex putrefactione
materia: vtrumque. n. permanet sicut species: sed generatiuum
habet semper hoc: quia si deperderetur: non posset ve-
rum talis species reparari: et non generatiuum in maio-
ri parte et in pluribus subiectis. i. animalia genita per
putrefactionem modo abolerunt: modo renascuntur: et
ita fit prolongatio et permanentia sempiterna in spe-
cie: et quemadmodum non faciunt ad esse vniuersales:
et syllogismus sit in prima figura: necesse est altera pre-
missarum esse non vniuersalem: dicitur in prima figura:
nam sequela hec colligit: omnis homo est scibile: omnis
homo est animal: ergo aliquod animal est scibile: con-

clusio nihil minus est non vniuersalis & premisse sunt vniuersales: vnde demonstratio particularis non est proprie demonstratio: cum per alterum & virtute vltis scire faciat: & quato particularis minus scire qd vlt: tanto demonstratio particularis minus simplr dco est qd vltis: qz tñ demonstratio particularis conclusio interdū est de oi & per se: interdū p se nō de oi: nihil phibet ipsam esse perpetuā non vltm: pariter & ex ppetuis & incorrupti bilibus nō vltibus procedere. Rursus: istius ppositio nis scientia est corruptibilis: fm accidēs: duplex sen sus existit: primus est: scientia est vltim que sunt corru ptibilia fm accidēs: merito singulariū: peremptio. n. primis substantijs pereunt cuncta alia a primis substan tijs: vñ habent intellecta speculatiua duplex subiectū. intellectū possibile: & hoc est eternus: merito cuius stat vltia perpetuari. aliud sunt fantasinata: & rōe illius sunt vltia corruptibilia: vltia. n. in pdicādo cōseruant in eo dem intellectu mediātibz diuersoz hominū fantas manibus: & cum sint eterna in esse intentionali: eis non repugnat inceptibilitas & desibilitas. Sensus secundus est: scientia p accidēs terminat ad corruptibilia. i. particu laria que per se corruptibilia.

Similiter autē se hz & de diffinitione: qm est quidem aut demonstrationis principij diffinitio aut demonstratio pōne differēs aut cōclusio quedā demonstrationis.

Secundū corollariū: simili mō & circa diffinitiones res sese hz: vt perpetue sint & incorruptibiles: qz diffi nitio aut principij est demonstratio: aut demonstra tio solo situ dispositione qz distans: aut quedā demon strationis cōclusio: merito igitur similiter se habēt: vt & de demonstrationibz dicitur est Themistius inquit: diffinitio est initiū demonstratiois qñ vel pro imedia ta ppositione vel pro termino in ppositione desumit. Situ solo a dione differt: quotiens talis diffinitio est: que cām ret: cur ita sit cōtineat: vt illa: deliquit solis est occultatio luminis eius ob lunaz et oppositaz atqz subiectaz: diffinitio hec ordine paululū mutata in de monstratioes cōmeat: hoc modo: luna subiecti solis: id qd subicitur: occultat: ergo luna opposita solem occultat: cōclusio demonstratiois definitio ea est que causam materialez attingit. Triplices igitur tāgunt diffinitio nes: nāz quedā est imediata: & hec pp quid dicit: est qz demonstratiois principij: vt hec: deliquit seu eclipsis lune est obiectus terre ex diametro soli lune qz mediū. quedam autē est mediata: que quidē solum qd est ipoz tat: & hec ad cōclusionē attinet: vt est hec: priuatio lumi nis in luna. alia est que nō nihil imediati mediātiqz in sinuat: que tccirco & qd & pp qd dicere nō imērito asse ritur: & hec a dione demonstrari solo situ & ppositionis ordine: sed de his. 2. huius dicēdum est.

Eorum autē que sepe sunt demonstra tiones sunt & sciētie: vt lune defectus: mani festum est quidē quoniam fm qz huiusmodi sunt semper sunt. Inquantū autē non sem per fm partē sunt: sicut autē defectus: simili ter est in alijs.

Tertium corollariū est: eorum que sepe sunt: vt lu ne deliquit: demonstratioes ac sciētie sunt: vt hec res tales sunt & demonstratiois sciētieqz capaces: semp sunt & vltē. vt autem non semper sunt: particulares. i. ea que sepe sunt: vt de illis demonstratioes simpliciter

& sciētie simpliciter habentur: illa semp sunt: & notio nem vniuersalem habentia. vt autem aliquando sunt: & aliquando non: notiones sibi potius accidentales & particulares asciunt: & hoc est qd Themistius dicit: nec. n. de vno aliquo defectu hoc vel illo q hac vel illa hora compareat: demonstratio accipitur: sed d omni quem ex talibus causis prouenire necessarium & per petuum est: ita in his vniuersale non particulare mon stratur: nisi propterea particulare monstrari dicamus: quia sub vniuersali positum cōstitutūqz sit: veluti de ca ducis retro concessimus.

Quoniam autē manifestū ē qz vñquodqz demonstrare non ē s; aut ex vnoquoqz prin cipiorum si id qd dmonstrat fit fm qd est il lud: non ē omnino scire hoc quidem si ex ve ris & indemonstrabilibus monstret & imme diatis. Est eniz sic monstrare sicut bñso the tragonismum. i. quadrangulatur: fm cōmu ne enim demonstrant rationes huiusmodi fm qd & alteri inest: vnde & in alijs conueni unt he rationes non proximis. Non itaqz fm qz illud est scit sed fm accidens. Non enim conuenit demonstratio & in aliud ge nus: vñquodqz autem fm accidens ē cuz fm illud non cognoscimus fm qz ē ex princi pijs illius inquantum illud ē vt duobus re ctis equales habere cui inest per se qd dictū est ex principijs ipsius. Quare si per se & il lud inest cui inest necesse ē medium in eadez proximitate eē. Si nō non s; sicut armonica p arithmetica: huiusmodi autē dmonstrā tur quidē similiter: s; differunt: ipsum enim quia alterius ē sciētie. Subiectum enim ge nus alterum ē s; pp quid superioris ē cuius p se passiones sunt: quare ex his manifestus ē qd non sit dmonstrare vñquodqz simpli citer: s; fm qd ex proprijs vniuersaliqz prin cipijs ē. S; horum principia habēt cōmune. Si autē hoc manifestum ē qd non ē vniuersu iusqz propria principia demonstrare. erūt. n. illa omnium principia & sciētia illorum pro pria omnibus. Et nāqz sciuit magis intelli gens ex superioribus causis. Ex prioribz eniz nouit cum non ex causatis sciat cās: quare si magis sciuit & maxie & sciētia illa erit ma gis & maxime. S; dmonstratio non conue nit in aliud genus: s; aut sicut dictum ē geo metrice in mechanicas vel machinatuas aut speculatiuas & arith. in armonicas. Dif ficile eniz ē nosse si sciuit aut non: difficile. n. ē nosse si ex proprijs vniuersaliqz principijs sciuit: aut nō qd vere ē scire. Opinamur au tē si habeamus ex aliquibz veris syllogismū & primis

& primis scire: sed hoc non ē s; prima opoz tet esse primis.

Quartum corollariū est: demonstratio non pcedit ex cōibus: qz si non est ex proprijs nō facit scire: qz non adequatur intellectus rei: cuz. n. in demonstratōe me dium de tertio & primis de medio fm qz ipsum & ade quate enunciet: ideo nō oē syllogizati ex veris & ime diatis scitur: aut demonstrat: & hac lege p; peccatum Brissonis credētis ex cōibus demonstrare quadraturā circuli. Et itaqz sciētie subalternantes qz subalternate proprijs vtunt principijs: officij tamē inferioris sciē tie est dicere quia: superioris ppter quid. cū ergo pñ cipia alicuius sciētie sint prima omnū in illa sciētia & ex principijs pendeant oīa subseqūentia: nullius sciē tis erit demonstrare ppria principia: hec tamen ppria sciētariū specialius principia propriam habent mani festationes ex methaphysica que domina est omnibus facultatibus: vnaqueqz itaqz demonstratio ex proprijs dependet principijs. dicit aut Aristoteles: manifestus est nō esse demonstrandum vñquodqz nisi ex cuiusqz principijs: si id qd demonstrat inest quatenus illud ē: non inqz est hoc scire si ex veris & indemonstrabilibus & immediatis ostendat: nāz sic ostendi potest: vt Brisson quadratioes ostendit. huiusmodi nāqz rationes fm aliqd cōe & vagum monstrant: qd cōe & alijs generibz cōpetit: qua de re & ad alias res nō ppinquas accōmo datur: ergo res non vtilia est sed p accidens scitur. i. non scit quispiā simpliciter fm illud cōe & vagū: tam & si verus sit & indemonstrabile & medio carens: s; s; acci dens: nāz nō puenit vt oīo in aliud genus demigret: tunc aut vñquodqz scimus nō fm accidēs: cum p il lud cognoscimus p qd inest ex ipsius quatenus ipus est principijs: vt cū scimus tres duobz rectis equos habe re ei inesse cui per se inest ex proprijs illius principijs. Quare si quippias ei cui inest: p se inest: necesse est me dium in eadez esse ppinquitate: si vero nō sit ita: qz me dium sit in eadez proximitate: attamen pinde erit atqz cū musica p arithmetica demonstrat: atqz talia idētidē demonstrant: differētia tñ est: nam ipus qdem esse ad aliam sciētiaz attinet: subiectū. n. genus diuersus est: ipus aut pp qd superioris: subiecti cuius facultatis su perioris sunt p se passioes & pdicata pmi & scdi modū: ergo p; ex his fieri nō posse: vt demōstretur quodqz nisi ex proprijs vniuersaliqz principijs. Sed dices: eoz que sic demonstrant principia cōe principium habent. Soluit dicens: nullius sciētis est demonstrare ppria principia: cuius ratio est: qz principia alicuius sciētie sunt prima omnū in illa sciētia: & ex sciētia principio rum dependet sciētia reliquoz eiusdem sciētie: & pñ cipia sunt magis scita subseqūentibus in eadez sciētia: qz si demonstrarētur in eadez sciētia tunc alia essent ma gis scita ipsis in illa sciētia: qd est incōueniēs: si ergo demonstratio nō est nisi ex proprijs principijs: & ipsa pñ cipia nō habēt manifestationē nisi ex pbia cōi: tūc nul lius sciētis est ppria principia ostendere: s; pbi cōis est explanare illa: & propter hoc non descendit in aliud genus nisi mō quo dictum est geometricas diones in eas que extruēdaz machinarū facultatis sunt: vel ad perspectiuas: aut alia ex parte arithmeticas in armo nicas musicalesqz coaptari: ergo arduū ac difficile erit nosse si ex cuiusqz principijs scimus: an aliter: ergo dif ficile est quēpiā nosse: sciat nec ne: arbitramur aut hoc modo scire: si ex veris & primis qbusqz syllogismū habeamus: id autē nō oportet: sed ea que scimus ge

neris affinitate: ipsiqz primis ppinqua & iuncta esse oportet. In summa ostensūz satis sit demonstratiois eē ex his que per se sunt: & ex perpetuis: non ex cōibus s; ex proprijs cuiusqz principijs.

Digressio.

Contra. in primis videt vt ratio Brissonis sit vbiqz est dare maius & minus eodē: ibi ē dare equa le: sed est assignare quadratū dato circulo minū: est inuenire quadratum maius: eodem ergo est dare sibi equale. Soluit Auerrois dicens: & propter hoc dmo stratio Brissonis quā fecit in extractiōe quadrati equa lis circulo non est oratio demonstratiua: quāuis agat in ea ppositiones veras: quoniam sunt cōmunes cōi tate: & illa ē: nam postqz si sit quadratū maius omni fi gura cadente in circulo & minus omni figura cadente extra circulum dixit qz quadratū cuius hec dispositio est oportet vt sit equale circulo: quoniam circulus ē ma ior omni figura cadente in eo: & minor omni figura ca dente extra ipsum: & res que sunt minus & plus simul rebus vñis & eisdem sunt equales: & hec enunciatio cō munit & vniuersalis quāuis sit vera: non ppropia ē sed cōmunit: & propter hoc exposuit Aristoteles in libro sophyctice qz ostensio Brissonis ē sophyctica quāuis si sit falsa sed nominauit eam sophyctica. i. apparentem ostensionē: cum putatur in ea qz sit demonstratio & non sit demonstratio: non semp ergo ex omnibus veris & immediatis stat demonstratio.

Rursus. dicit Lōmentator: & propter hoc opz rum sciētie: sapientie scilicet pñie prime cuius sub tectum est inuentio in eo qd inuentio. i. ens inquantū ens. 6. tamen methaphysice. 3. vult ens inquantū ens non esse subiectū: nam stat notitiā entis inquantū ens remanere sublata methaphysica: ergo habitus metha physicis non respicit ens inquantū ens pro subiecto. Solutio est: sunt tres discipline reales: diuina veras circa res abstractas fm esse & fm rationē: mathemati ca speculatur res abstractas fm rationē tantum: natu ralis considerat ea que sunt imēsa motui & materie: ens autē inquantum ens intrat considerationē illi ar tificis cuius officium est tractare de primo ente: tccir co per accidēs & secundaria intēone intrat considera tionem methaphysicā. ē ergo ens inquantū ens subie ctum. i. consideratū a methaphysico: vel ē subiectum methaphysice preparatorie que quidē est tota metha physica que est vsqz ad. 29. 12. methaphysice: vera me thaphysica est illa in qua agit d intelligētis celestibz.

Iterum. principia cōmunita sunt tāqz agentia vniuersalia: particularia vero tāqz agentia particularia: sed causa vniuersalis plus insuit in effectum qz causa particularis: ergo magis d; dici demonstratio ex cōmunitibus qz particularibus. Itēz: dyalectica & methaphysica sunt sciētie cōissime: ergo earum principia sunt cōissima: ergo possunt p fāte fa cultates per cōissima principia procedere. Solutio ē: ea principia que cōmunita sunt facultatibus speciali bus: sunt propria dyalectice & methaphysice. Itē prin cipia vniuersalia magis concurrunt virtualiter qz par ticularia formaliter: vnde ad cōpletā doctrinam gene randam non sufficit demonstrationibus scientiarum particulariū: vti principijs cōmunitibus sine contracte siue virtualiter: sed etiam principijs eis proprijs vti oportet: nam demonstrationes debent esse ex his que

sunt per se et sim qd ipsum: ergo ex cõibus propositionibus nõ pstituntur demonstrationes.

Caput nonum.



Ico autem principia i vno/ quoq; genere illa que cum sint non contingit demon/ strare: quid quidem igitur significant prima et que ex his sunt accipiendum est.

Quod autem sint principia necesse est acci/ pere. Alia vero demonstrare: vt quid vnitas aut quid rectum et quid triangulus. Est aut vnitatem accipere et magnitudinem: altera vero demonstrare.

Presenti capitulo tractat Aristoteles de principijs cõibus et proprijs vnicuiq; discipline: multis conclusio/ nibus quas ordinate prosequamur. Prima sit ista: ea in quocũq; genere voco principia que fieri nequit vt demonstrant esse. i. que nõ contingit demonstrare qd ve/ ra sint: in dõibus accipitur et p cognoscit qd nam pncipia et ea que ex ipis sunt significant: et necesse est su/ mere qd principia sint. i. qd pncipia sint vera: cetera de/ monstrare oportet: vt qd significet vnitas qd rectum: et qd triangulus: et esse vnitate et magnitudines sume/ re opz: cetera vero demonstrare. Sensus est: volens Aristoteles exponere modum quo cognoscitur dõnes esse ex proprijs: paulo altius exordiendo ait: de prin/ cipijs. i. de subiecto scibili: et dignitatibus et propo/ sitionibus: et de his que a principijs fluunt. i. passioni/ bus p cognoscit qd: at principia necesse est sumere qd sint vera. i. p acceptis subiectis esse p propositione bi/ nariam: et dignitates esse veras per propositione ter/ nariam: cetera vero. i. qd est passionis demonstrari opz: vt vnitas qd est subiectu: et rectu et triangulus qd sunt pas/ siones accipiunt qd significant: sed vnitas accipit ee in arithmetica: et magnitudo i geometria: cetera vero. i. qd est recti et qd est trianguli demonstratur: et hec est ca/ p se penumero asserit supra nullas alias esse dõtoris partes nisi explanare qd est passionis.

Sunt autem quibus vtimur in demonstra/ tiuis sciẽtijs: alia quidẽ propria vniuscuius/ q; scientie: alia vero cõia. Cõmunia enim sũ analogiam: qm̃ vtile est quãtũcũq; in eo qd sub scia e genere. Propria principia quidẽ vt lineam eẽ huiusmodi et rectus. Cõmunia aut vt equalia ab equalibus si auferas qd eẽ/ lia reliqua sunt. Sufficiens aut est vnũ quod/ q; istoz: qm̃ in genere est. Idem. n. faciet et si nõ de oibus accipiat: sed in magnitudinib/ solum: arithmeticus aut in numeris. Sunt aut ppria qdẽ et q accipiunt eẽ circa que scia speculat que sunt p se: vt arithmetica vnita/ tes: geometria at signa et lineas. Hec. n. reci/ piunt eẽ et hoc eẽ. Hozum aut passiones p se quid quidem significet vnaqueq; accipit vt

arithmetica quidẽ qd par aut ipar aut qua/ drangulus aut cubus: geometria vero quid rationale aut reflecti aut curuare. Ad au/ tem sint demonstrant per quedam cõmunia et ex his que demonstrant per communia et astrologia similiter. Omnis eniz demonstra/ tiua sciẽtia circa tria e et quecũq; esse ponũ tur. Hec aut sunt genera cuius p se passionũ speculatiua e: et quecũq; cõmunes dicuntur dignitates ex quibus primis demonstrant: et tertium passiones quaruz quid significet vnaqueq; accipit. Quasdam autẽ scientias nihil prohibet quedam eozũ despiciere vt ge/ nus non supponere eẽ si sit manifestũ: quoni/ am e. Non enim similiter manifestum est qd numerus sit et qd calidum et frigidũ sit: et pas/ siones non recipere est quid significant si sint manifeste: sicut neq; cõmunia non recipere quid significant vt equalia ab equalib/ de/ mere: quoniam notum est. S; nihil minus tria hec sunt naturaliter: circa qd demonstrat et que demonstrant: et ex quibus.

Tertia conclusio e talis: dignitas nõ est suppositio: neq; petitio: neq; questio: pariter et termini non sunt diffinitiones: inducit autẽ pbs hanc conclusionem: vt sciamus que in principijs demonstrationũ sint omi/ tenda et que non omittenda: ea que dicenti non sunt nota per se non sunt omittenda in principijs demon/ strationũ: veluti sunt suppositiones et petitiones. Seri/ es ergo verboruz Aristotelis hec est: non aut est sup/ positio neq; petitio seu postulatũ qd necesse est esse per seipsum atq; videri. i. proloquia quidem a supposi/ tionibus et postulatis differunt: qd neq; constituuntur neq; petuntur concedi quia et vera sunt et videntur: di/ gnitas ergo non est suppositio nec petitio: cũ dignitas habeat propter seipsum et non per mediũ necessitatẽ vt sit: et manifesta eẽ in intellectu: ratio e: nam non e ad exterius dignitas ratione: sed ad eam que e in anima: quoniam neq; syllogismus: semp. n. e istare ad exterius ratione: sed ad interius ratione non semp. i. ad dignitatẽ non e exterior: ratio. i. argumentatio: s; interior: quatenus illi homo assentit solo lumine itel/ lectus agẽtis: s; hẽmistiũ. Sensus est: cum dico vi/ detur vera: nõ id dico qd cõcedatur ore: nam hoc qdẽ modo posset cõtingere vt proloquia nulla essent: sane cum exteriorẽ saltem verbo possint negari: nam inte/ riorẽ nõ possunt: qui. n. negare paribus demptis sub/ sidua esse paria: sermone potius q; interiorẽ sensu con/ tederet: et vt verus est sumptum ab Euripide: dissenti/ ret lingua nõ corde: demonstratio autem nõ ad exteri/ rem locutionẽ sed ad internam intellectualemq; p̃tinet: quẽadmodum et syllogismus: plerũq; n. dissonat qd in lingua promptũ habetur: ab eo qd clausum geritur in pectore: nõ ergo ex eo qd quisq; foras pronuntiat: sed ex eo qd intrinsecus approbat auctoratur prolo/ quia. Auerrois ait: quedã sunt propositiones note per naturam necessarie receptiois: et quedã sunt plogas. i. petitiones: et quedã sunt radices posite. i. supposi/ tiones: et quedã diffinitiones: et propositiones note p naturam

Aduerte tu lector in medio anterioris colũne: Cõmẽ tũticipiõs: Tertia conclusio sup̃uũ e: et ipius loco seq v3 secũda conclusio que hic ponit.

Cõsẽda p̃lo huiusmodi e: eozũ p̃cipioz q accipiũt eẽ in sciẽtijs demonstratiuis: hec qdẽ cuiusq; ppria: illa vero cõia: cõia aut s; analogia et p̃portione: vt pote quo/ rum vsus tm̃ sese extẽdat in quacũq; scia quãtũ cuiusq; subiecto generi p̃gruit. ppria p̃cipia sũt: vt lineã eẽ lã gitudinẽ sine latitudine et p̃funditate: et rectã lineã esse a p̃ucto in p̃uctũ extẽsionẽ. cõia vero sunt: vt si ab equali/ bus equalia demas ea q restant equalia sunt: et hec cõia p̃cipia in spãli scia debent appropriari generi subiecto sicut in geometria magnitudinib/ : et i arithmetica nume/ ris. Itẽ ppria sunt genera subiecta in sciẽtijs q accipiũt eẽ circa q subiecta demonstratores speculant p se acciden/ tia de illis subiectis: de passionib/ p cognoscit qd. demõ/ strat aut qd e et p cõia. i. p ea q sunt demonstrata: et ex his que demonstrat p cõia. i. ex pprijs: et astrologia sũt pro/ pria sumit esse de quibus suas affectiones p se monstrat: Ad demonstratõẽ ergo p̃stat qd p̃currũt nõ solũ p̃cipia cõia sed et ppria: quare tribus absolutũ ois scia demon/ stratiua: genere subiecto: passioẽ et dignitatib/ : quoz qd qsq; significat sumit: nihil tñ p̃hibet sciẽtiarũ nõnullas omittere vt sumãt hoz nõnullas: veluti genus nõ suppo/ nere eẽ: si pateat ipm eẽ. nõ. n. eque manifesta oia: neq; passioẽ sumẽde sunt qd significet si sint p̃mãifeste: sicut nec de cõib/ dignitatib/ p̃docẽdũ e qd significet qñ signi/ ficatio earũ vulgata extũt: nihilomin/ tria hẽ semp p nãz in demonstratõẽ p̃cipiũt: subiectũ: passio et dignitates. Super sed eũ e igit a p̃scriptõẽ et p̃ordinatõẽ quozũ/ dã: vt pote si sint p̃cepta per se ab oĩ discẽte: in demõ/ strãdo tñ opz vti illis: ac si eẽt p̃scripta et p̃ordinata: resoluõ itaq; me ad hoc: cũ in demonstratõẽ reperiantur qnq; qd e p̃missarũ: qd e subiectũ: qd e passiois: qd e subie/ cti et qd e passiois: et qd e p̃missarũ: improprie tamen: vo/ cantur oia p̃cipia demonstratiõis p̃ter qd e passiois et tenet arifex sciẽtificus p̃mittere diffinitionẽ subie/ cti et eam supponere non probare: et inuestigare diffini/ tionem via diuisiua et cõpositiua nõ insert diffinitionem illã esse ignotã. 3. p̃p̃ficorũ. 12.

Ad eẽ aut suppositio neq; petitio qd necesse e p seipsum. i. dignitas et videri necesse est. Non e eniz ad exteri/ rõem: s; ad eã q e i aia: qm̃ nec syllogismus. Semp. n. e istare ad ex/ terius rõnem: s; ad interi/ rõnem nõ semper. Quẽcũq; igit demonstrabilia accipit eẽ ipse nõ demonstrã. Hec vero si pbabilia accipiat dicenti supponitur nõ simplr suppo: sed ad illũ solũ. Si vero neq; vni/ opiniõis aut con/ traria e accipiat idẽ petit: et in hoc differũt sup/ positio et qd. Est. n. qd in cõtrariũ discẽtis opi/ nioni: aut qd si alius demonstrabile cũ sit acci/ piat et vtrũ nõ demonstrã suppo est. Termini ergo nõ sunt suppones. nihil. n. eẽ aut non di/ cunt: s; in ppõnib/ sunt suppones. Terminoẽ aut nõ solũ intelligere opz. hoc aut non e sup/ ponere nisi et audire supponẽ aliq; dicat: sed quozũcũq; extũtũ i eo vlla sunt si conclõ. Neq; geometria falsa supponit sicut quidãz affirmant dicẽtes q nõ o3 falso vti geometriã.

mentiri aut dicentẽ vni/ pedis eẽ nõ vni/ pe/ dis: aut rectã scriptã nõ rectã eẽ. s; geometria nihil pcludit s; hãc lineã quã ipse posuit: s; qd p hoc ostẽdunt. Ampli/ aut petitõ et suppo/ ois aut sicut totũ e aut sicut in pte. Termini aut neutri hoz. Species quidẽz igit esse aut vnũ aliq; extra multa nõ necesse e si demõ/ stratio erit. eẽ tñ vnũ de multis verũ dicẽ e ne/ cesse. Nõ eiz erit vlt nisi hoc sit. Si vero vlt nõ sit mediũ nõ erit. Quare neq; demõstra/ tio. Opz itaq; aliq; vnũ et idẽz de plurib/ eẽ non equiuocũ in demõstratione.

Tertia conclusio e talis: dignitas nõ e suppositio: neq; petitio: neq; qd. Pariter et termini nõ sunt suppositio/ nes: inducit aut pbs hãc p̃conẽ: vt sciam/ que in prin/ cipijs dõtionũ sint omittenda ea que nõ omittenda: ea que discẽti non sunt nota p se non sunt omittenda in p̃/ cipijs dõtionũ: veluti sunt suppositiones et petitiones. Series ergo verboruz Aristo. hec e nõ aut e suppositio neq; petitio seu postulatũ qd necesse e eẽ p seipsum atq; videri. i. ploga qd e a supponib/ et postulatis differũt: qd neq; p̃stitũtur neq; petuntur p̃cedi: qd et vera sunt et vidẽ tur: dignitas ergo non e suppositio: nec petitio: cũ digni/ tas heat pp seipsum et non p mediũ necessitatẽ vt sit: et ma/ nifesta e apud oẽm intellectu. rõ est: nãz nõ e ad exterius dignitas rõnem: s; ad eã que e in aia: qm̃ neq; syllogis/ mus: semp eiz e istare ad exteri/ rõnem: sed ad interius rõnem non semp. i. ad dignitatẽ non e exterior: rõ. i. argu/ mentatio: sed interior: quaten/ illi hõ assentit solo lumi/ ne intellectu agẽtis: s; hẽmistiũ. Sensus e: cũz dico videntur vera: nõ id dico qd cõcedant ore: nã hoc qdẽz nõ posset p̃tingẽ vt ploga nulla eẽt: sane cũ exteriorẽ salte/ vbo possint negari: nã interiorẽ nõ p̃nt: q eiz negare pari/ bus demptis subidua eẽ paria s; hõmone potius q; interiorẽ sensu p̃tederet: et vt ver/ e: sumptũ ab Euripide: dis/ sentiret lingua nõ corde: diatio aut nõ ad exteriorẽ locu/ tionẽ s; ad internã intellectualemq; p̃tinet: quẽadmodum et syllogism/ . plerũq; eiz dissonat qd in lingua p̃dõptuz hẽ: ab eo qd clausus gerit in pectore: nõ g̃er eo qd qdẽz foras p̃nũciat: s; ex eo qd intrinsec/ approbat auctoranz ploga. Auer. ait: qdã sũt ppõnes note p nãz necessitate receptiois: et qdã sunt plogas. i. petitiones: et qdã sunt radi/ ces posite. i. suppones: et qdã diffinões. et ppõnes note p nãz diuersificanfa plogo et radice posita: p̃opterea qd ppõnes note p nãm sunt vere p se: et nõ e possibile vt ali/ qd hũĩ imagine p intellectu qd sint alio mō q; sint: neq; e possibile qd istet eis in rõne terminoz: s; si e: est i rõne exteriori: qd e locutio tm̃: et dõratio e s; rõne interiorẽ nõ s; rõnem exteriorẽ. habem/ itaq; hucũq; qd dignitatis: et eius differentã qua differt ab alijs.

Amplius Suppositio e p̃cipiũ in aliq; scia. Petitio e ppõ cui nec addicẽs as/ sentit neq; hũĩ et opinã. Nõ e vt est ab aliquo nega/ ta. Diffinitio nõ dicit eẽ vel nõ eẽ: et in his differẽtijs assignãdis inuebat Aristo. oẽm suppones et petitõẽz ve/ raz esse: et qdãz putabãt oppõsitũ remouet hoc exẽplo geometre intẽdẽtis log d lineã quã intẽdit. Et possum/ cõmodissime saluare oẽm dõrationẽ eẽ ex incorruptibili/ bus: nõ obĩtẽte qd vlla nõ sint sepata a suis singularib/. Dicit qd pbs: quecũq; dõabilia accipit ipse nõ dõans. i. que demõstrari p̃nt: si nõ demõstrat quis: sumit aut: si illa videntur discẽti supponit: s; hec nõ simplr suppositio: sed ad illuz dõtarat. Sensus est vt inquit Lyncostẽs: sed ad illuz dõtarat. Sensus est vt inquit Lyncostẽs: Tibe. sup posteriora q

merus in quo sit. c. e. utiq. a. de. c. z. e. par qua- tus numerus i quo sit. d. par numerus in quo est. e. est ergo. a. de. e.

¶ Tertio hoc documento assignant cae quare in mathe- maticis pauce admodu deceptioes occurrat: tu qz eoru qd considerato versat i paucioribz magis certis et stabilibz ut in vobus soluz: tu qz in his facilius est resolvere qz in dyalecticis: tu qz diones mathematice no eo mo augent quo rōcinatōes dyalectice. Series aut vobz Arist. hu iuscemodi ē: no opz ferre instantia qd demonstratorē si p/ positio ea ē quā inducim: nā sicut nō ē ppō disciplina/ lio qd nō ē in pluribz: si enim nō sit in pluribus: nō erit in oibz: at syllogism⁹ ex vrbz pstat doctrinali. i. ergo z sue ppōnes erūt in oibz: ergo manifestus ē nō eē discipline instantia qd nō sit in pluribz: eadē eniz sunt ppōnes que p/ imitatie: quā eis affert qd instantia: hec fiet ppō aut dyalectica aut dmonstratiua: ergo fieri nō pōt vt ad ppo- sitionē inductiua. i. eā quā inducim⁹ in disciplina/ assera- mus instantia: qn qdē neqz ipsa neqz ei⁹ opposita demō- strari possit: vn qualescūqz sunt ppōnes tales sunt instā- tie: s; sunt ppōnes vles: ergo imitatie vles: cū eniz p in- ductionē in disciplina/ iducant sole imediate ppōnes: cōtra ipsas instantia afferri nō pōt: nāz si ad eas eēt in- stantia: illa ad eas mōstrādas falsas z suas oppositas ve- ras sumi possit: nō igitur imediate inde monstrabile qz essent: qz ergo lz afferre instātia si ppō iductōe dyalecti- ca inducat: nō aut si inducat inductōe doctrinali: ppte- rea in mathematicis nō repit tāta fraus cū differit: neqz discipulus mathematicus aduersat pcepto: i. mathema- tico. addo tñ qz in nāli phia z logica possunt z inductio- nes repiri per quas ppōnes imediate colligant qz quas nō erit fas asserre instantia.

Amplius cōtingit quosdam parallogismum fa- cere: colligere qz vitiose: ob hz qz ac- cipunt inherētia vtriusq. i. media que vtrūqz sequitur extremū: vt z scenes facit pcludēs ignē multiplicata p/ portione fieri: hoc syllogismo: ignis cito gignit: qd mul- tiplicata pportōe fit: cito gignit: ergo ignis fit in mult- plicata pportōe. aliqñ igit syllogizare nō ptingit ex acce- ptis: aliqñ vero ptingit s; nō videt. i. nō est euident: in- terminis nāqz paribz pōt formari syllogismus ex pūto affirmatiuis in scōa figura: hec aut ppositio: oē cito ge- neratū est ignis vel in multiplicata analogia generatum nō est in terminis cōuertibilibz: sed d; pstatū syllogismus hoc pacto: quicqd celerrime gignit: multiplicata ppor- tōe fit: ignis celerrime gignit: igit ignis fit multiplicata pportōe. Dicit Linconitēsis: forma gnāta maxie in sim- plicibz iduit ptes materie post ptes successiue: quia pars p/ timio: generati citius pparat ad receptionem forme substantialis: vñ p/ tus recipit eas qz pars remotior: z ex hoc intellectu est gnātio successiua: qz pars materie post partē recipit formā substantiale: s; cū pars aliqua recipit formā substantialem nō vltra recipit intentionē in p/ tia for- ma recepta: s; si forma accidentalis fuerit recepta i aliquo pōt intēdi successiue vsqz ad summū graduz: z erit alte- ratio successiua. Sensus ē: ille mot⁹ cuius mobile acqui- sitio aliquo termino nō est in potētia fm eam ptē fm quā fuit acquisitio termini facta: ille nō est p/ tinuus: propterea alteratio pōt dici cōtinua: non aut gnātio z p/ certim cū sit per minima: illa autē generant in multiplicata analogia quoqz magnitudo multiplex ē ad magnitudinē ei⁹ ex qz generat. Inferat corolarie: si esset ipossibile ex falsis ve- ruz cōcludere: facile esset vtrqz syllogismos oēs resolue: p; hoc exemplo: oīs hō animal: omnis equus animal:

ergo oīs equ⁹ ē hō. nā esto qz ex falsis nō possit seq verū valet: oē aīal ē equ⁹: ergo equ⁹ ē aīal. conclusio ē vera: ergo z id ex quo sequitur: ex falso eniz non colligit vtz ex suppone: ergo ista ē vera: oē animal est equus: hō est animal: ergo equus est hō: verū cōstat ex falsis verū in/ ferri posse. z. p. 102.

Rursus facilius ē in mathematicis resolvere qz in dyalecticis. nā conuertunt magis q sunt in mathematicis vbi non sumunt ppōnes p acci- dens: neqz rōne subiecti: neqz rōne predicati: neqz rōne vtriusqz: sed sumūt mathematici diffinitōis z ea que in diffinitōibus sunt. Itē augent rōcinatōes dyalectice in infinitū: nō per media sed assumēdo vt. a. de. c. z. b. d. c. z. c. de. d. z hoc in infinitū: at mathematice nō illo mō augent: sed augent ad latius vt. a. dicat de. c. z. de. e. vt sit. a. numerus absolute aut quātus aut infinit⁹: sit. b. numerus impar. c. talis numerus impar vt ternari⁹. d. sit numerus par. e. talis numerus par vt quaternari⁹: z forment sibi syllogismi: oē. b. ē. a. oē. e. est. b. ergo oē. c. ē a. Item oē. d. est. a. oē. e. est. d. ergo oē. e. est. a. In summa ergo in p/ nti caplo ostensum est cuiuscūqz discipline p/ prias peculiare qz esse interrogationes: z a principio vsqz ad caput sequēs nil aliud est declaratū me resoluedo: nisi qz in quauis demōstratōe inueniūt rōnes: qz pmissa/ rō: subiecti: passiois: qd eorū dē: quauis qd pmissaruz sit latius dictū: hec oīa precognoscunt p/ ter qz ē passio- nis. docent ergo conclusioes: p/ docent pmissa z p/ scitū tur: suppositōes z simplr z ad boiem necnō z p/ tūdes omitti nō possunt quin p/ ordinent in p/ cipijs sciētiaruz demōstratiuarū vbi quasdam dignitates z diffinitōes licet o mittere.

Digressio.

Hec propositio augent demōstratōes nō p media sed in post assumēdo z in latius: ita ab expōitoribus declarat: tēdūt demōstratōes in infinitū in post assumēdo. i. quousqz sciat accipere subiectū s; subiecto: z subiectū post subiectū z passioē post passioē: crescūt z in latius si de numero pari z impar hz p/ dicatū finitū aut infinitū dmonstret. Cōtra plures demōstrationes esse eiūsdē cōclōnis possibile est. nam potest vna conclusio per quattuor genera causaruz manifestari: ergo p media pnt demōstrationes augeri. Itē quoqz ppōes: celū est sphericus: terra ē rotunda: a diuersis artificibz varijs medijs deducunt. Solutio ē: si intelligat textus Arist. vt diximus in expōne lre: hec difficultas nō oritur. Clerū fm latinos dicēdū est: demō- strationes non augeri per media z causas in eodē gene- re cause. Cū cōgregatū ex quattuor cāis id ē qd hz rōez vnus absolutissimi mediū.

Amplius ait Linconitēsis: si demōstratōes cre- scant in infinitū in post assumendo: non erit cōclōsio vles de primo: nō stabūt quoqz p/ dica/ ta in sursum z deorsum: soluit: in ordine qdē p/ dicamen- tali negt vñ sumi sub alio sine termino: in mathematicis tamen species super quas erigit demōstratio sunt infini- te z coequeue in ordie predicamē tali z nulla sub alia. nu- merus enim p/ uoz nō constituit numerum posterozem fm suum esse formale: demōstratōes ergo que eriguntur sup triagūlū descedūt in quadrāgulos z spēs conse- quentes: per hoc enim qz in geometria ostenditur qz om- nes duo trianguli quorum duo latera vnus sunt equa/ lia duobus lateribus alterius z basis basi: habent angu- los equis lateribus contentos equales: concluditur po- stea qz in oī paralelogramo sunt anguli oppositi equales z sic

sic descedit trigon⁹ i paralelogramū z sumit paralelo- gramū sub trigono: nō qz paralelogramū sit trigonus: sed qz paralelogramū est duo trigoni: z ita conueniunt passiones trigoni in paralelogramū: z sumitur sub tri- gono paralelogramuz non in ordine predicabilis: quia sic sunt coequeua: sed in ordine subijciendi minores ex- trematē media vel maior: sic igitur augent demon- stratōes in infinitum in post assumendo: sicut cuz su- mit quadrāgulus sub trigono: z pentagonus sub tri- gono z quadrāgulo: z ita in infinitū. i. qz sup oēm spēs figure z oēm spēm numeri cadūt passiones p/ pte dis- ferētiales de illis p spēs antecēdētes z passiones pro- prias specierū antecēdētū: vñ cōclōsiones harū scien- tiaruz sunt infinite z nō cōp/ zehēdunt oēs actu ab intel- lectu creato finite potentie: s; soluz ab intellectu increa- to potentie infinite: quare fm Linconitēsez in specieb⁹ quarum vna pendet ab altera poterit esse processus in infinitū. Aut Aristoteles p li infinitū intelligit nume- rum incertū: eo qz post assumendo nō est numer⁹ de- terminat⁹. A principio ergo libri vsqz ad caput. xj. pa- tesfacte sunt cōditiones requisite ad hoc qz quispiam as- sentiat cōclōsioni assensu sciētifico: qui assensus sciētifi- cus erigit assensuz intellectualē quo cōsentimus p/ mis- sis p/ mis: veris: imediatō: p/ uoz: notio:ibus: cau- sis: necessarijs: de omni i se: fm qz ipsum: necessarijs: vltibus: p/ petuis: p/ ijsqz cōclōsionū p/ cipijs.

Caput vndecimū.



Ed differunt qz z pp quid scire: p/ imū quidē in eadē sciētia z in hac duplīter. Vno quidē mō. Si p non mediū sit syllogism⁹. Nō enim accipit p/ imā cām: sed que est pp qd sciētia fm p/ imā cām. Alio ve- ro mō nō per media quidē sed nō per cām sed per cōuertētia z per notius. Vbi n. prohibet eque predicatū notius esse aliqñ nō cām: quare per hanc erit demōstratio. Et qz ppe sunt planete pp id qz nō sintillāt. sic igitur in quo. c. planete in quo. b. nō sin- tillare in quo. a. ppe esse: verū est. igitur. b. d. c. dicere: planete. n. nō sintillāt. sed. z. a. de. b. nō sintillans. n. prope est. hoc aut accipit aut per inductionē aut per sensum. necesse est er- go. a. iph. c. inesse. quare demōstratuz est qz erraticē prope sunt. hic igitur syllogism⁹ nō est pp quid s; qz. nō eniz ex eo qz nō sintillāt prope sunt: sed pp id qz prope nō sintillāt. cō- tingit autem z per alteruz alterū demōstra- re z erit pp quid demōstrationē vt sit. c. er- ratice. b. in quo prope esse. a. nō sintillare. est igitur z. b. in. c. quare z in. c. a. z in. b. a. qd est nō sintillare: z erit pp qd syllogism⁹. accepta enim est p/ imo causa. Item sic lunā demō- strāt qz per incremēta circularis sit. Si qdēz

igitur ipsius qz factus est syllogism⁹. ecouer- so aut p/ sito medio iph⁹ pp qd syllogism⁹. nō. n. pp augmēta circularis ē. s; qz circularis ē accipit augmēta. hmoi. luna sit i quo. c. in quo. b. augmētū: in quo. a. circularis. In quibus autem media non conuertitur z est notius q non est causa: quia demōstrat z nō propter quid. Amplius in quibus me- diū extra ponitur: z in his. n. ipsius quia non ppter quid demōstratio est. nō. n. dicitur cā: vt quare non respirat paries: quia nō est ani- mal. si. n. hoc non respirādi causa ē oportet eē animal causaz respirandi. vt si negatio causa est ipsius nō esse: affirmatio est esse sicut si sy- ne mensura esse calida z frigida non sanādi causa est: quia cū mēsurā esse causa est sanan- di. similiter autē est si affirmatio ipsius eē ne- gatio est nō esse. In his autē sic demōstratis qd dictum est nō contingit. non. n. omne ani- mal respirat. syllogismus autem huiusmodi cause est i media figura. vt sit. a. animal i quo b. respiret: in quo. c. paries. in. b. quidē igitur omni est. a. omne. n. respirans animal est. in. c. autes nullo. a. quare neqz. b. in. c. nullo est. nō igitur respirat paries. Comparatū autē hu- iusmodi causarum dictis fm excellentiam. Hoc autē est plurimum distare medijs dice- re. Sicut. n. illud est anacarsadis qd in scitis non sunt sibilatores neqz. n. vites. Sed qz i dem igitur eandē sciētia z fm eoz positionē be differente sunt ipsius quia ad eum qui est ppter quid syllogismū. Cōpletio z expeditio conditionib⁹ requisitis ad as- sensum sciētificū z intellectuales: incipit p/ senti p/ phs vsqz in finē p/ imi libri: remouere a natura demō- strationis demōstrationē vt sit. i. qz: demōstrationem particulare: negatiua: necnō z vcentē ad impossibile: z licet his diuisionibus distribuaf nomen demōstratiōis in multas partes: hoc tamē diuisum nequaquē de diuidē- tibus enūciat. Et obseruandū est: si sit aliquis terminus vniuocus definitio: ille p/ imo definitur: mox ea tractā- tur quibus illa definitio palā consentit: si sit termin⁹ ana- logus definitio: talis p/ imo definitur: deinceps ana- logata declaratur: definitur li natura. 2. p/ hysicoruz. 3. li motus. 3. p/ hysicoruz. 6. li aīa. 2. de aīa. 4. z. 7. z. 24. si sit terminus equiuocus penes p/ imū modū equiuocatio- nis: ille nullatenus definitur: si sit equiuocus iuxta fm modum: ille p/ imo definitur: mox diuidit: quo ordine procedit Arist. p/ imo p/ hysicoruz: definit p/ imo li enū- ciatio: paulopost nomē enūciatiōis partit in enūciationē vnā z enūciationē plures: pstat aut hanc eē falsam: enū- ciatio plures est enūciatio: hoc idem obseruat Aristote. hoc p/ imo libro posterioz: p/ imitus nāqz definit li de- monstratio: post distribuif nomen demōstratiōis i dmo- stratiōez qz z pp qd: vles z p/ icularē: affirmatiua z nega- tiua: ostensua z ducētē ad impossibile: ergo hec erit fal/

sa: demōstratio: qz ē demōstratio: ita qz qñcūqz diffinitur aliqo termino: deinde diuidit: si illa diffinitio p̄sentiet diuidētibz: p̄sentiet et diuisibz: et erit talis termino vniuocus vel analogus: si nō: erit termino h̄mōi equuocus penes s̄m modū equuocatiōis respectu diuidentiū.

Sententia generalis huius vnde dicitur capitulo cōstitit in hoc: scientia p̄ qd acquirat p̄ demōstrationē proximā cām et adequatam explicantē: scientia qz p̄ demōstratiōes qz: et eiusdē cōclusionis pōt haberi notitia: qz p̄ effectū seu cām remōtat: et p̄ qd p̄ demōstratiōem p̄ qd: que p̄fate due notitie et in vna et diuersis disciplinis nō paruo inter se distant iternallo. Prima aut̄ huius ea p̄tuli parte p̄ponit̄ hec p̄positio exemplis declaranda. Demōstratio quā obzēz vt sit vno tantū mō p̄ficat̄ p̄ cām. i. p̄p̄tiam et adequatam: at demōstratio qz et p̄ cāz remōtat: et p̄ effectūz adequatū et p̄ effectūz trāscendētes cōmitti solet Series vero verborū Aristō. huiusmodi est: scire qz est: qd nō est scire: et scire p̄ qd differēt: p̄mū. i. p̄mo in eadem sciētia: et in hac dupliciter. Vno qdēz mō si nō p̄ nō mediu fiat syllogismus. i. si per causas sed non imēdiatōe fiat syllogismus: nō. n. accipit̄ prima cā: sed que est p̄ qd sciētia s̄m primam cām. i. p̄ causas nō imēdiatōe scimus: qz est: nō aut̄ p̄ quid: cū non accipiat̄ prima cā: resultat enīz sciētia p̄ quid dūtaxat s̄m primāz cām. Alio modo si per nō media qdem sed nō per cām. i. scimus aliqñ p̄ prima proximāz et imēdiatā sed non per cām: hoc est p̄ effectū notiorē cā et cōuertibilez: vt si ostendat̄ planetas esse prope: qz sunt nō simillatōe. i. nō micates: facta est demōstratio qz: nam planete nō sunt prope: qz nō simillat: sed ecōtra p̄ id qd p̄p̄t sunt nō simillat: quare hec est demōstratio p̄ qd: planete sunt p̄p̄t ergo non simillat. Rursus alio exemplo id plane ostēdit: est nāqz hec ratiocinatio qz: luna rotunde accrescit ergo luna est rotunda: at hec est p̄ qd: luna est rotunda ergo luna rotunde et spherice accrescit in lumine: oē. n. receptū recipit̄ s̄m naturam recipientis.

Item inuenit̄ et demōstratio qz p̄ effectū nō parum cuz cā. nam in his in qbus ipsa media nō cōuertuntur cū extremis: et est notius id quod nō est causa qz causa formatur demōstratio quia: nō propter quid. Amplius assignatur et demōstratio qz per causas remōtam: nam in his in quibus medium extra ponitur. i. quādo sumitur causa trāscendēs: ipsius qz non propter quid demōstratio est: id enim mediūz qd est extra et foris nō dicitur causa: vnde huius qd dico nō respirare: esse nō animal nō est iusta et legitima cā: si enim nō animal causa foret eius qd est nō respirare: et esse animal cā existeret eius quod est respirare: vt si negatio causa est nō esse et affirmatio ē causa esse: veluti si in debita primarum qualitatum temperies causa sit nō potius de sanitate: earūdem temperamētūz causa erit habende sanitate: verum nō sic in assignatis cōtingit qd dictum est: nā non oē animal respirat: et syllogismus huius cause remōte ordinādus est in scda figura hoc pacto: oē respirans est animal: nullus lapis est animal ergo nullus lapis respirat. Tales cause similes his sunt que per exupationē diuisi: hoc aut̄ est id mediū dicere qd multū semotum est ab effectū: cuiusmodi id anacharidos est: in sc̄t̄hya modularices et scidine non sunt: nam neqz vites: iste ergo sunt differētē demōstratiōis qz ad demōstratiōem p̄ qd in eadem facultate et in mediōz positioe.

Themistius ait: scire per cām duobus modis accipitur: aut qz p̄ mediūz quoddam sciatur. nam omne mediū causa cōclusionis est

ite est: aut quia explicatio per causam rei que cōprobat p̄tingit. omnis ratiocinatio ē per causāz primo modo: sciendo modo per causāz est solū ille syllogismus qz a nobis demōstratio. i. euidens p̄batio appellatur. Sensus est: demōstratio quia ē per causāz in inferendo et cognoscendo tantum: que non vocatur a Themistio demōstratio: demōstratio propter quid est p̄ causam in essen do et cognoscendo.

Auerrois inquit: et postqz est demōstratio qz facit ad ipsi inuentionē rei taz post aliam que facit ad ipsi causam inuentionē ipsi. i. duplex ē demōstratio: quia et p̄pter quid: sicut dictū illi qz ostendit qz stelle erraticē. i. planete qui nō obseruant equalem distantiam inter se: sunt p̄p̄nquiores nobis qz stelle fixe in firmamento primo mobili s̄m Auer. propterea qz nō videntur radij eoz trementes. Quid autēz sit dictū: prope exis nō simillat: exponit Lynconitēs: corpus distat distare longe a visu cū p̄pter sui distantia sub paruo angulo videtur et non subuliter p̄ta visu discernit: vnde istud longe distare p̄paratū dicitur ad magnitudinem quā habet res visa nō in se sed iudicio visu: visus autēz semper nititur ad discernendū subuliter re visam et differēntias visibiles rei vise: cuz aut̄ videtur res sub angulo magno et p̄pe visus discernit subuliter differēntias visibiles et quiescit visus et inclinatio virtutis visu quiescit: eo qz habet intentū. cū aut̄ res videt̄ sub paruo angulo et longe: et nō possit visus discernere subuliter differēntias visibiles ad quas discernēdas nititur virtus visu: eo qz virtus illa caret ad huc sine intento: nec quiescit: nec sicut spūs visibilis quiesceret: sed generat in eis tremorē et apparet p̄pter tremorē spiritū recipientis spēm rei visibilis qz ipsa res visa minutim et crebro tremat et ille apparet tremor rei vise dicit̄ simillatio: non. n. est simillatio splēdor radiofus qui apparet egredi a corporibus luminosis: qz splēdor talis plus app̄t in planetis qz in alijs: qz ipsi sunt magis luminosi et radfantes.

Amplius sciendū: luna ē spherica: qz incrementa luminis recipit circularia: pariter et decrementa. nam aliquādo s̄m plēvū circuli: aliqñ s̄m maiorē circuli portioe: interdū s̄m semicirculū: mox il luminatur s̄m minorē portioe circuli: et qñ sol patitur eclipsim ob lunā interpositā soli et nostris aspectibus: luna aliquā partē solis sua opacitate occultans: alterā p̄tē solis extra lune extremitate apparet abscindit s̄m arcualem figurā: vt id solis qd nobis p̄p̄tū relinquit arcuale videatur: et hoc fieri nō possit: nisi luna cēt spherica: nihil. n. ab altero arcuale figurāz abscindere pōt: nisi ipsum abscindēs circulare et sphericū fuerit: ergo luna ē spherica: ergo et oia astra debent iudicari spherica. vnde est aduertendū: qñ luna incipit suam circulationē prima die est penitus obscura et d̄ nouilunū: sex dieb̄ sequentibus illuminat s̄m minorē circuli portioe: septimo die s̄m semicirculū: sex alijs diebus illustratur s̄m maiorē circuli portioem: decimo quarto die completū est affecuta incrementum: et dicitur plenilunū: deinde paulatim decrescit vsqz ad nouilunū.

Alio autēz modo differt propter quid ab ipso quia: qz est per aliam sciētia vtrūqz speculati. Huiusmodi aut̄ sunt quecūqz sic se habent ad inuicē qz alteruz sub altero ē: vt speculatiua ad geometriāz. machinatiua ad steriometriāz. et armoniaca ad arithmetica. et ap parentia ad astrologia. Sere autem vniuocē sunt

sunt harum scientiarū quedam vt astrologia mathematica que est et naualis: et armonica mathematica que est s̄m auditum: hoc autēz ipsum qz sensibiliuz est scire. Sed ipsuz propter quid mathematicoz. Hi enim causarū demōstrationes habent. Et multotiens nesciunt ipsuz: qz sicut vniuersale considerātes multotiens quedam singulariuz nesciunt propter id qd non intendūt. Sunt aut̄ hec qñcūqz alterum quiddāz s̄m substantiaz et vltur speciebus. Mathematici enim circa species sunt. Non enim de subiecto aliquo: si enīz de subiecto aliquo geometrica sunt: sed nō s̄m qd de subiecto sunt. Habet aut̄ se ad speculatiūz sicut hec ad geometriā. alia ad ipsāz vt id qd est de iride ipsuz qdem qz philosophi est scire. sed p̄ quid speculatiui aut simpliciter aut scdm doctrināz. Multe aut̄ et nō sibynui cem scientiarūz habēt se sic vt ad geometriāz medicina: quod enim vulnera circularia tardius sanātur medici est scire qz propter quid autem geometre.

Sententia huius partis stat in hoc: sciētia subalternata dicit qz: subalternāo propter quid nā: cōclusiones in facultate subalternāte p̄missē sunt et principia in sciētia subalternata: siue sint sciētie subalternatē s̄m totum siue s̄m partes. Potest et chirurgicus vt aliqua p̄positione de qua dicit qz circa quā geometer exponit p̄ qd. Series aut̄ verborū Aristotelis huiusmodi est: alio mō distat qz et p̄ quid: quatenus p̄ alia et alia sciētia vtrūqz consideratur: tales autēz sunt he que ita sese habent: vt altera sub altera collocet: vt ad geometriā perspectiua et machinatiua ad steriometriā: vnde steriometriā subalternatur geometrie: et illi machinatiua. Musica quoqz arithmetice subijcitur: et comparētia. i. naualis astrologie. Fere autem vniuocē sunt harum quedam scientiarū. i. plereqz haruz sciētiarūz sere sunt sinonime et eodē nomine cōfidentētes: vt astrologia mathematica est et naualis que est sub astrologia mathematica quoqz dicit̄. Similiter arithmetica et musica mathematica sunt: i. his ergo disciplinis que ita se habēt: sensibiliuz. i. subalternatarum scientiarū officium est scire qz: mathematicoz aut̄ i. subalternatiūz p̄pter quid: hi enīz per causas demōstratiōes habent: et persepe nesciunt ipsuz esse. Perinde ac illi qui vniuersale considerant: et se numero nō nulla singulariuz nesciunt: qd illa non intendunt: et sunt he sciētie que considerāt propter qd vientes foris citra materiam et subiectuz: s̄m. n. mathematice licet sint in subiecto: ea tū ratione qua sunt in subiecto geometrice considerati nō subijcitur.

Item nō solum mathematici puri habent officium explicandi p̄ quid: sed et perspectiuz: nā vt perspectiua se habet ad geometriāz: ita alia ad persectiuam: vt ea sciētia qz est de iride. i. arcu celesti physici quidem eius rei est scire qz: sed propter qd persectiuam aut simpliciter aut s̄z doctrinā. i. aut omnino: aut quātū sue discipline attinet. Amplius cōplures sciētie que nō sunt ita dispositē vt altera sub altera sit collocata pari mō se habent: vt medicina atqz geometria: nam qz circularia

ria vlcera tardius sanentur medici est scire qz est: at p̄ quid est: ipsi geometre est scire: hi itaqz modi sunt qd vna disciplina et plures vltur demōstratiōe qz et p̄ qd. **Inconiensis** inquit: cū igit sciētie subalternatē subiectum recipiat nomen et diffinitionē subiecti sciētie subalternatōis: tunc etiā sciētia subalternata recipit nomen et diffinitionem sciētie subalternantis et vniuocatur sere in noie sciētie subalternatōis: vico sere: quia subalternata apponit cōditionem que nō destruit intentionē nominis sciētie subalternantis: sed permittit eā saluari. i. quādo genus sciētie subalternantis et genus sciētie subalternatē ē idē simpliciter et essentialiter: tunc et sciētie sunt eodem s̄m substantiā et nō diuersē: veluti sciētia naualis et astrologia mathematica: vtrāqz dicit̄ astrologia: s̄m armonica sonora et armonica mathematica: vtrāqz d̄ armonica.

Amplius ait: cū subiectū sciētie subalternatē nō recipit p̄dicatiōem subiecti sciētie subalternantis: tunc nō cōdicant vtrāqz in noie sciētie superioris: sicut armonica nō dicit̄ arithmetica: subiectū n. arithmetice est numerus simpliciter s̄m qz receptibilis dispositionū absolutāz: et nō ad aliud dicit̄: cū autē cum numero cōiunguntur dispositiōes ad aliud dicit̄ et fit ex eis vnum compositū iam constituit subiectū musice: nō n. est subiectū musice cui accidit relatio sed compositum ex numero et relatiōe: et de hoc composito nō p̄dicat numerus: quia pars n̄ p̄dicat de suo toto. Ecōtra: hec propositio est vera: numerus sonorus ē numerus: pariter et ista: numerus est numerus sonorus ergo et pars de toto et totū de parte p̄dicabit: quoniam ē regula gnālis: totū p̄dicat de parte in modo et pars in modo de toto. Quapropter dicendū est subiectū arithmetice nō p̄dicari de subiecto musice: nam numerus subijcitur considerationi arithmetici quatenus receptibilis ē dispositionum absolutarū. numerus aut̄ relatus subiectū est musice: s̄m ergo Lynconitēs iuentis armonica sonora: armonica mathematica: musica et arithmetica: que oēs discipline d̄ numero determinant.

Item dicit: sciētia inferior: semper addit p̄ditionē per quā appropriat sibi subiectū et passiones superioris sciētie: et sunt in cōclusionē sciētie subalternatē sicut nature due: natura. i. quā accipit a superiori et natura p̄p̄ia quā supaddit: p̄p̄ij itaqz supadiecti causas nō dicit sciētia supior et qñqz eas causas dicit sciētia inferior: et quādoqz nō: illius vero qd accipit sciētia inferior a superiori cās dicit sciētia superior: vnde cōclusionis in sciētia subalternatē appropriatē causas dicit sciētia subalternans nō in se sed in suo vniuersali: nō. n. ē cōclusio sciētie inferioris in sciētia superiori nisi sicut in suo vniuersali: propter hoc ipsi mathematici multotiens noscunt propter quid cōclusiō inferioris sciētie: nec tamē nouerunt quia: qz nō noscunt cām cōclusiōis in se sed in vniuersali et ex parte ea qz mathematicū est. In sūma me resoluo ad hoc: sciētia pure mathematica quantitatē continet et discretā preter qualitātē sensibile speculat. Geometer continuā. Arithmeticus discretāz p̄osequit. Philosophus nālis naturatū considerat primaria intentione quatenus includit principia qualitātū sensibiliū que sunt materia et forma: quantitatē vero complexū secundario in habitudine ad motū et qualitates quas fundat. Attentio artificis mediū. i. astrologi: musici et p̄pectiui p̄ se et primo fertur super quantitatē: secundario super qualitatem sensibile. Ecōtra ē de sciētia naturali que p̄ se primo fertur super qualitātē sensibile: secundario sup quantitatē: et hec est cā qz sciētie medie magis censent ma

Scintillatiōe
ellarū fixorū
rima ratio

thematice q̄ naturales: tum q̄ subalternatur mathema-
tici: tum q̄ modus procedendi in illis est magis mathe-
matico q̄ naturali: sepe namq̄ astronomus per medius pure
mathematicū p̄fones deducit astronomicas. 2. celi. 57.

Digressio

Contra propositiones approbatas insurgūt nō
nulle tractate difficultates. In primis:
p̄his solū facit mentionē de demonstratōe q̄ p̄ quid.
Quæstio aut̄ probemio primi p̄p̄tico 2. celi. 55. fa-
retur demonstratōe q̄: demonstratōez cause tantuz
demonstratōe cause esse: ergo. Item: demonstratio
qua ostendit sc̄da passio de subiecto p̄ diffinitōe subie-
cti nō est p̄ quid: q̄ nō per immediata: nec est demōstra-
tio q̄: vt p̄stat: ergo. Iteruz: eadez conclusio percipit noti-
tia q̄: notitia p̄ quid ergo notitia q̄: notitia propter
quid sunt eiusdez rōnis ergo 2. demōstratio q̄: demō-
stratio p̄ quid erūt eiusdez rōnis. Solutio est: factus ē
intentioni Aristo. presentī capitulo asserere demonstra-
tōe q̄: 2. demonstratōe p̄ q̄: euz mediu demonstratōe
rōnis sit aut cā proxima 2. adæquata: aut non. i. effectus
aut propinquus aut remotus cā remota. At Lōmentator
vlt̄erius considerauit: si erat cā: aut illa erat latēior apud
nos: aut erat nobis 2. nature magis cognita. Amplius:
passiones subiecti vni vel imēdiate fluant a principijs
subiecti vel ordine quodā de subiecto resoluibili demon-
strā p̄ diffinitōez subiecti. Teneo ēt notitias q̄: 2. p̄ q̄
de eadē conclusione alterius esse rōnis: media namq̄ alterius
2. alterius rōnis gignūt notitias alterius 2. alterius rōnis:
vñ h̄a causa diuersarū rōnuz p̄oueniāt aliquid effectus
eiusdez rōnis: a quibuslibet tamē oriunt effectus diuer-
sarū rōnuz: non apparet aut̄ qui effectus diuersi p̄oue-
niant ex medijs diuersis nisi sint assensus vel habitus illis
medijs conformes: ideo 2.

Rursus ceteris relictis videt q̄ scientia subal-
ternata non sit sciētia: cum etus subie-
ctum sit terminus cōplexus: constat aut̄ terminus cōplexus
non posse habere rōnem subiecti intelligibilis respectu
predicatorū primi modi: nec sc̄bilis respectu predicatorū
secūdi modi: siue nāq̄ sit cōplexus ex genere 2. disse-
rentia: siue ex subiecto 2. passione: siue ex subiecto 2. acci-
dente: minime pōt subire rōnem subiecti sc̄bilis. Solutio
est: scientia subalternata est illa que ministrat alteri
principia 2. aliquid subiecti: subalternata ab alia suscipit
subiectū addita conditione accidentali. vbiq̄atissimū. n.
est subiectus scientie subalternate debere esse cōpositum
ex subiecto scientie subalternatis 2. vna accidentali: vñ vi-
sualitas cōiuncta linee trahit lineā ad considerationem
perspectiuā: 2. celtas addita magnitudini eaz cōducit ad
cōsiderationem astrologi: 2. sonozitas numero copulata
ipsum coarctat ad musicā facultatē. Et inserat corolarie
scientiā de subiecto 2. predicato inferiorib⁹ nō subalter-
nari scientie tractanti de subiecto 2. predicato superiorib⁹:
inferioritas est 2. superioritas excludunt a rōe subal-
ternationis: colligat̄ mox sciētiam subalternatā non esse
scientiam fundamētis assignatis: sed bene ipsam esse no-
ritiam euidētē 2. certā fatemur: minime tñ scientiā: dato
etiā q̄ subiectū scientie subalternate p̄stiteret ex subie-
cto 2. passione: de tali nāq̄ cōstituto nulluz predicatum
predicat p̄ se: h̄. n. ista: homo ē risibilis sit i sc̄do modo:
nō tñ hec: homo risibilis est risibilis. Neq̄ est putādūz
inter differētiam illam accidentales 2. id cui additur per se
fore vniones in primo modo perfectatis: que eniz in di-
uersis generibus cōprehendunt vñ esse nequeunt tali
vnitate. Perspectiuus itaq̄ considerat magnitudinem

visuales: visualitas aut̄ h̄ absolute sit passio demonstrata
a naturali: prout tñ diuersimode imutat visus a quāto: q̄ di-
uersitas cōuenit quāto visibili nō p̄ aliquā diuersitates
colorū: sed ex hoc q̄ ipsuz visibilis se h̄ alio 2. alio mō ad
visuz p̄siderat a p̄ceptiuo. Arithmetico numerū absolute
speculatur: musicus numerū sonoz: 2. h̄ sonozitas abso-
lute sit passio demonstrata a naturali: tñ vt ad eā sequunt di-
uersi modi imutandi auditū consideratur a musico: 2. hoc
habet sonozitas vt est proportionalis: verum tales cōsi-
derationes nō faciunt vt p̄dicte facultates medie habeāt
rationē scientie: quare 2.

Caput. 12.



Igurarū autem magis scire
faciens maxime prima ē. ma-
thematice etenim scientiaruz
per hanc ferunt demonstra-
tōes vt arithmetica 2. geome-
tria 2. perspectiua. Et fere di-
cere ē quecuq̄z propter quid
faciunt speculationē. aut eniz omnio aut sicut
frequentius 2. in pluribus per hanc figuram
que ē propter qd sit syllogismus: quare 2. per
hanc erit maxime faciens scire propter quid
speculari. Postea ipsius qd quid est est scien-
tiam per hanc solā figurā venari possibile est.
in media eniz figura nō sit categoricus syl-
logismus h̄ ipsius quodq̄dem sciētia est affir-
mationis. in vltima sit qdē sed non vniuersa-
liter: h̄ quodquid est vniuersalius est. nō enim
quodāmodo est animal bipes homo. Ampli-
us hoc quidem illis nihil indiget. Ille autēz
per hanc densantur 2. augmentatur quousq̄z
vtiq̄z ad immediata veniant. Manifestū igit̄
qd maxime p̄p̄iu sciētie prima figura.

Presentis caput duobus absoluatur documentis. Pri-
mum sit tale: figura: prima demonstrandis conclusionib⁹
est maxime idonea: tñ quia mathematici ratiōes suas te-
runt s̄m primam figurā: tñ quia ex demonstratōe facta
in prima figura pōt extrahi diffinitio: tñ quia prima figu-
ra per se facit sc̄re: alie aut̄ per hanc: cū oēs resoluantur
in istaz. Series aut̄ verborū Aristotelis huiusmodi ē:
figurarum aut̄ magis faciens scire maximeq̄z prima ē. i.
primus modus prime figure est magis faciens scire q̄z
aliquis alius. figura. n. prima in primo modo maxie pri-
ma est: 2. conuenit demonstratōe ex parte qua est syllo-
gismus. mathematice. n. scientiaz. i. maxime p̄ certissimū
que habent modū procedendi ratiōes suas affe-
runt per primū modū prime figure: 2. fere ē dicere que-
cunq̄z propter quid faciūt speculationē: aut. n. oio aut si-
cut frequentius 2. in pluribus per hanc figurā qui est p̄
quid sit syllogismus: quare 2. per hanc erit faciens scire
p̄ quid. i. per cām speculari. i. cognoscere. Sēsus ē: for-
mantur primo modo prime figure oēs ratiōes que pro-
pter quid considerationē explicant: 2. dico inquit Lynco-
nienis: solū iste modus facit hec: nō quia nūquā h̄ quia
raro sit hoc per modū alium: possibile est. n. vt sit demō-
stratio p̄ quid in mō negatiuo: sed hoc sit raro.

Item

Item per primū modū prime figure pōt diffini-
tio inuestigari que affirmatiue 2. vniuersali-
ter predicatur de diffinito: ergo cū in media figura com-
plexio negatiua dducat: in postrema particularis: p̄ h̄as
nō poterit cludi diffinitio de diffinito: ergo ipsi quod
qd est sc̄ia syllogismo cōparabit affirmatiuo: solo itaq̄z
primo mō prime figure pōt plane ois diffinitio venari.
Amplius hec insuper figura secunde 2. tertie
nō eget adinueniendis: at contra ille
egen⁹ prima: nāz demonstratōes secūde 2. tertie figure p̄
primā increcūt 2. coaugent: quousq̄z propositiones ad
immediatas perducte sint. Sēsus est vt ait Lynconienis.
prima figura p̄ se facit sc̄re: alie aut̄ per hanc: q̄ oēs re-
soluūtur in istam: 2. dico ēt q̄ primus modus hui⁹ figu-
re magisq̄z alius modus euidē figure facit sc̄re: q̄ oēs
per virtutes modi primi sunt necessarij: cū regulē pri-
mus modus immediatissime p̄ dicit de omni: hec. n. regu-
la est virtus necessitatis syllogistice: que vni 2. eidē eadē
sunt sibi inuicēz sunt eadem: 2. hec est maxime saluata in
primo mō: 2. cōsequēter in oibus alijs modis tam affir-
matiuis q̄ negatiuis. hec aut̄ propositio Ari. alie figure
densant p̄ primaz donec veniant in immediata: nō est itel-
ligenda de principijs immediatis ex q̄bus syllogizat sed
de cōplexione syllogistica p̄ se nota 2. immediata: necesse
est eniz ad hoc vt habeam⁹ p̄pletā scientiā: vt sit demō-
stratio ex principijs per se notis 2. immediatis 2. vt sit de-
monstratio in cōplexione syllogistica per se nota 2. ime-
diata: qualis cōplexio tantū est in prima figura 2. maxie
in primo mō: 2. in hanc cōplexione immediatā reducūtur
cōplexiones aliaz figuraruz: 2. nō in principia immediata
ex q̄bus syllogizat. i. sc̄da 2. tertia figure cū nō habeant
euidētiā in primā reducunt in qua euidētissima est il-
latio cōclusionis ex p̄missis. Dicit Albertus alias figu-
ras reduci p̄ cōdensationē: quatenus reducūtur in figu-
ram immediatā que nullo indiget ad inferēdum: dicitur
reduci p̄ rarefactionēz quo ad reductionē particularium
modoz in modos vlt̄es prime figure 2. p̄sertim in pri-
mū modū. Nel sc̄da figura reducūt densando: tertia aug-
mentādo. i. q̄ p̄dicatur ea rōne qua predicatū cōius est
subiecto. Sc̄da figura efficit p̄ria: si p̄dicatū fiat subiectū
i. magis cōe minus cōe ergo p̄ cōdensationē sc̄da figu-
ra reducūt in primā. Tertia figura efficit p̄ria: q̄ subie-
ctum sit predicatū. i. min⁹ cōe magis cōe ergo p̄ auctio-
nem. i. dilatatoez. Nel p̄positio mediata vlt̄is affirmati-
ua: veluti est ista: ois homo est substantia: non pōt reduci
ad immediatā nisi densando. i. ascēdendo 2. cōponendo:
vel augēdo. i. descēdendo 2. diuidēdo: h̄s itaq̄z constat
primam figuram demonstrandis cōclusionib⁹ maxime
esse idoneam.

Sicut aut̄ esse. a. in. b. cōtingit indiuidua-
liter: sic 2. nō esse cōceditur. Dico aut̄ indiui-
dualiter esse aut nō esse eo q̄ non est eozū me-
dium. Cum igitur aut. a. quidez aut. b. in toto
quodā sit aut ambo nō cōtingit. a. in. b. pri-
mo nō esse. Sit eniz. a. in toto. c. ergo si. b. nō
est in toto. c. potest enim. a. esse quidez in quo-
dam toto sed. b. nō esse in hoc. erit syllogism⁹
q̄ nō sit. a. in. b. Si enim in. a. quidē omni est
c. in. b. aut nullo est. in. b. nullo est. a. 2. hoc per
mediū. c. Similiter aut̄ est 2. si. b. in toto quo-
dā est vt in. d. d. aut in oi. b. est. a. aut in nullo

b. erit p̄ syllogismū. Eodez autēz mō demon-
strabit 2. si vtraq̄z i toto quodā sit. Quod aut̄
cōtingit. b. nō esse in quo toto est. a. aut iteruz
a. in quo est. b. manifestū ex coordinatōib⁹ est
quecuq̄z nō cōmutant̄ adinuicēz. Si. n. nihil
eoz que sunt in. a. c. d. coordinatione de nullo
predicantur que sunt in. b. c. f. a. autēz in to-
to. p. sit ordinatione existenti: manifestum q̄
b. non erit in. p. cōmutaretur enim coordina-
tiones. Similr aut̄ ē 2. si. b. in toto quodā est.
Si vero neutruz sit in toto nullo. Non est au-
tem. a. in. b. necesse est indiuidualiter non esse.
Si. n. erit medium necesse est alteruz ipsoz
in toto quodāz esse. aut enim in prima figura
aut in media erit syllogismus. Si igitur i pri-
ma figura. b. erit in toto quodāz affirmatiuam
enim ad hanc oportet fieri propositionē. Si
vero in medio quecuq̄z cōtingit: ad vtrūq̄z
enim posito priuato sit syllogismus. Cū autēz
vtraq̄z negatiua sit nō erit. manifestum igitur
est q̄ contingit aliud in alio non esse indiui-
dualiter. 2. quando contingat 2. quomodo di-
ximus.

Secundū documentū sit tale. Nō solū affirmatiue in-
ueniūtur immediate sed 2. negatiue alique habentur. eque
n. imēdiate sunt omnes que syllogismo confirmari non
habent: negatiue imēdiate syllogizari possunt: non autē
negatiue imēdiate. In dicit vero hoc documentū ne q̄
putaret nō dari negatiua necessariā imēdiaz ex hoc q̄
superius tēcerit dūtarat de p̄positione affirmatiua ime-
diata: mentionē. Dicit Lynconienis. In dicit Ari. expla-
nare ex quibus 2. qualiter accidat nobis ignorantia circa
ea que veniūt in demōstrationē: 2. quia ad ostensionē hu-
ius rei indiget suppositione huius. i. q̄ sicut ē p̄positio
affirmatiua imēdiate: sic est negatiua imēdiate. p̄rio ostē-
dit quādo 2. quo modo cōtingat negatiua esse imēdiate:
2. hoc totū est de complemento bonitatis 2. ornatus hu-
ius scientie 2. nō de substantia ipsius. Series aut̄ verborū
Ari. talis est: sicut cōtingit predicatū inesse subiecto indi-
uidue. i. primo 2. imēdiate: sic 2. nō esse cōceditur. i. p̄-
dicatum separatur a subiecto nullo medio intercepto: vi-
co autem indiuidualiter esse aut nō esse: cū nihil est eozū
medium probandi predicatū de subiecto. cū igit̄ aut. a.
i. predicatū: aut. b. i. subiectū est i aliquo toto: aut ambo
sunt in aliquo toto: nō cōtingit predicatū esse in subie-
cto imēdiate: dicit aut̄ subiectū esse in toto. i. in predica-
to qd vniuersaliter inest: 2. i toto nō esse. i. in p̄dicato qd
vniuersaliter nō inest. Et ponatur primo. a. predicatū in
toto. c. i. ois albedo est qualitas: ergo si. b. subiectū nō ē
in toto. c. i. nulla substantia est qualitas: ergo cōcludet nul-
lum. b. esse. a. i. nullaz substantiā esse albedinē: ergo hec
p̄positio: nulla substantia ē albedo: est mediata 2. p̄bata
per mediū qd est qualitas. Siml aut̄ si. b. subiectū sit i to-
to in quo nō sit. a. vt in. d. 2. forme iste syllogismus: nul-
la qualitas est substantia: ois homo est substantia: ergo nul-
lus homo est qualitas. Et idē est demonstrandi modus:
cū vtrūq̄z 2. predicatū 2. subiectū est in aliquo toto in quo
toto nō est alterū nō remouet immediate predicatum a

subiecto: veluti est ista: nullus homo est albedo: iste ergo tres ppositiones sunt mediate: nulla substantia est albedo: nullus homo est qualitas: nullus homo est albedo: id ita esse manifestum est ex ordinatio eorum...

Digressio.

Contra ea que hic affirmant propono in primis hanc consequentiam: subiectus et predicatum istius ppositio: hoc non est animal: sub aliquo genere locant: ergo illa ppositio non est immediata...

Amplius hoc ppositio: nulla quantitas est qualitas: non ut esse immediata: tunc quod extrema comprehendunt sub nomine entis et nomine accidentis: tum quod potest pariter per medium convertibile cum altero extremo...

Caput. 13.



Ignorantia autem non secundum negationem sed secundum dispositionem dicta est quidem per syllogismum facta deceptio. Hec autem in his que sunt primo aut non sunt: contingit dupliciter: aut enim cum simpliciter esse accipiat vel non esse...

simpliciter esse accipiat vel non esse: aut cum per syllogismum accipiat opinionem. Simpliciter igitur opinionis simplex deceptio: que est per syllogismum plures sunt.

Sententia generalis horum capitulum in quibus de syllogismo ignorantie opposito demonstrationi tractat: necnon et de finito demonstrationis progressu consistit in hoc. Ignorantia negationis fit uno modo: dispositionis vero pluribus committitur modis. In universali affirmativa falsa potest quidem colligi ex duabus falsis in toto et parte: et maiore falsa: minore vera. In universali negativa falsa colligitur et in prima figura et secunda ex falsis in toto et parte: altera vera et altera falsa: et prefate ppositiones syllogizari possunt et per medium proprium et per medium non proprium...

Primum sit tale. Ignorantia dispositionis seu affectionis quedam simplex est: quedam multiplex ac composita. Ignorantia non negationis sed dispositionis dicta est deceptio quedam que per syllogismum efficitur: verum hec affectionis ignorantia solet dupliciter accidere

accidere circa ppones medio vacantes vel non vacantes affirmativas vel negativas. Nam aut accidit talis ignorantia simpliciter aut per racionem: simplicis opinionis et existima: racionis simplex est error et deceptio: et autem quod per racionem et syllogismum efficitur: deceptio ac ignorantia plures erunt. Et advertendum: de ignorantia hic tractari ob id quod supra capite. 10. quod est introducerat de syllogismo ignorantie. Latini volunt post tractatum de syllogismo diatium per que scia acquiri agendum esse de syllogismo: quo quidem in nobis error: scilicet contrarius aggeneret.

Themistius igitur dicitur per ipse ipertie. Una cum alicui rei penitus rudes ignorantia sum: ut pueri qui vident in canis hinc ignorantia negationis ovis scias: atque hec nobis dimittenda est: nihil. n. prelatio artificiali ea copertis. Altera species ipertie est que affectio vocat: cum quod rudis quidem non est falsitas rei scias obtinet: et de ipertia hec affectio: quod cum igitur animus profusione quod affectus format: verum putat. n. se id scire quod nescit: necesse apparet prave affectus dispositionis circa scias: hec igitur ipertia aut pponit sit imediarum aut eaz que per aliqd mediu pat offendit: in vtroque genere bipartita est. Nam aut per syllogismum contingit aut per simplicem apprehensionem ibi: ut triagulum duos rectos angulos non habere: aut dyamestru commensurabile esse cum costa. nam in his et sine syllogismo commere possumus. Quis. n. in sensu error: allucinatio et obauditio est: talis in mente apprehensio et opinatio falsa surgit: solum et rone aliquid mentis captiositas deceptio: atque huiusmodi plusculio modis contingit. Nam per syllogismorum forme multiplices sunt eorum precipue per palogismi dicuntur in quos facile fit que collabi. Ignorantia ergo distribuitur in ignorantia negationis et affectio. Et ea que est affectio in simplicem et multiplicem. Contra ignorantia simplex est absque racione: non est ignorantia dispositio: que nihil aliud est quam deceptio scia per syllogismum. Solutio est: ignorantia affectio est deceptio scia: vel que fieri potest per syllogismum. Amplius dicitur Lyncionensis: Aristoteles dicitur quod ignorantia que est deceptio scia per syllogismum potest accidere sine syllogismo: scilicet scidum quod non intendit dicitur per hunc sermonem nisi quod ignorantia que est opinio erronea quibus ut frequenter et maxie accidere solet per syllogismum: accidit quibus per syllogismum et quibus sine syllogismo. Albertus putat diffinita esse ignorantia de que habedus erat sermo in pcessu horum capitulum: tractatum autem erat de ignorantia acqista per racionem et non de illa que per ppteritiam et septitudine pponis accidit: et ita non est idem diffinitum et diuisus: sed sicut scia illa subdiuisio ut seutigeret alterum membrum a membro intento ab Aristotele. Et cum ignorantia dispositio sit quod positum quia intellet deponat in acqistione veritatis: alterabit intellet corruptive: veluti et acq corruptive patit de suscipit caliditate ab igne et amittit frigiditate. Solum est: corruptio alicuius positionis: necessario tamen requisita arguit alterationem corruptivam: modo dum pcedat scias ignorantia vel negatio vel affectio nis fat est: et ppter ea intellet non alterat corruptive sed pfective dicitur.

Quia sit. n. a. i. nullo. b. i. diuidualr: igitur si syllogizare. a. e. i. b. mediu accipies. c. deceptio erit per syllogismum. Contingit quidem igitur vtrasque ppones falsas: contingit autem altera tamen. Si. n. nec a. in nullo. c. erit neque. c. i. nullo. b. accepta autem sunt e contrario vtraque: vtraque erunt falsae. Potest autem sic habere. c. ad. a. et ad. b. ut quod. c. neque sub. a. sit: neque vtr in. b. b. quod impossibile esse est in toto aliquo. Primum est dictum est in ipso. b. non

esse. a. a. aut non necesse est oibus que sunt. c. esse vtr. quare vtraque falsae sunt. Sed altera contingit vera accipere: non tamen qualibet contingente: sed que est. a. c. nam. b. c. ppo semp erit falsa. ppter id quod. c. in nullo est. b. s. que est. a. c. pot. ut si. a. i. b. et in. c. diuidualiter est. cum enim predicatur idem primum de pluribus neutrum in neutro erit. Bis fert autem nihil neque si non diuidualr sit ipsi quod igitur esse deceptio in ista figura et sic fit solus. Non est erit in alia figura ipsi esse syllogismum. Sed documentum sit tale. Nullis affirmativa imediata et mediate falsa syllogizabilis est dicitur in prima figura premissis extrinsecis falsis in toto et in parte et maiore vera et minore falsa: et erit prefati syllogismi syllogismi ignorantie quod vtraque ppones aut altera quolibet falsa falsus colligitur. Dicit ergo ppones: nam sit. a. in nullo. b. diuidue et sine medio i. a. nulli. b. copetate sine medio: ut dicitur: nulla quantitas est substantia: si igitur quipiam peludat o. b. e. a. sumpto medio. c. deceptio erit sane per racionem: atque fieri potest ut ambe ppositiones sint falsae: et est altera tamen: nam si nulli. c. inest. a. et nulli. b. inest. c. cum sumpta est vtraque ppo in syllogismo ignorantie pro modo: ambe pmissis sine dubio erunt falsae fieri namque potest ut. c. sic se habeat ad vtraque extremum: ut neque subiecta. a. neque vtr ppetat ipsi. b. etenim fieri non potest ut b. in toto quopiam sit: quod dicitur est. a. pro remoueri ab ipso. b. et non necesse est. a. inesse oibus his que sunt. c. vtr: quare vtraque ppones falsae sunt: forme istae syllogismos: ois linea est substantia: ois qualitas est linea: ergo ois qualitas substantia.

Item fieri quoque potest ut altera vera sumat: non tamen vtriusque. s. a. c. i. maior pmissa: nam. b. c. i. m. no: semp erit falsa: quod. b. non est in aliquo toto: s. a. c. vera est potest: veluti si. a. sine medio ppetat ipsi. c. non copetate aut ipsi. b. pro: nam cum primum idem de pluribus hoc modo predicet: neutrum erit in altero. i. s. a. p dicitur de. c. et remoueat pro ab ipso. b. neque. b. inest. c. neque. c. inest. b. nam si o. b. vtr aliquid. b. e. c. c. u. s. o. e. c. sit. a. o. e. b. vtr aliquid. b. esset. a. huiusmodi. Si neque o. e. vtr aliquid. c. e. b. nam cum o. e. c. sit. a. si o. e. vel aliquid. c. e. b. aliquid. b. e. c. a. huiusmodi. ordine istae syllogismos: o. e. corpore est substantia: ois quantitas est corpus: ergo ois quantitas est substantia: neque refert si ponat. a. non inesse. b. s. non idituidue: eius sane quod est o. b. esse. a. per vtraque falsas: aut altera solus vera sit deceptio: et huiusmodi solus: nam vtr affirmativa non peludat nisi in pro modo predicte figure. Ecce hi sunt syllogismi: ois linea est color: ois dulcedo est linea: ergo ois dulcedo est color. Item: ois nigredo est color: ois dulcedo est nigredo: ergo ois dulcedo est color. Et considerandum quod vtr affirmativa mediate falsa potest colligi maiore falsa et minore vera: ut per hoc exemplo: ois animal est albedo: ois homo est animal: ergo ois homo est albedo. hec de secundo documento.

Que vero ipsi non est in prima et media figura est. Primum quidem igitur dicamus quot modis in prima figura et quo se habent ppones contingit. Contingit quidem igitur vtriusque falsis: ut si. a. in. c. et in. b. sit diuidualr. Si enim accipiat. a. in. c. nullo. c. aut i. o. b. falsae sunt vtraque ppones. Contingit autem et altera falsa: et hac quacumque contingere. potest est. a. c. veram esse. que vero est c. b. falsas. sed que est. a. c. veram. quonia non

oibus que sunt inest. a. sed que est. b. c. falsas: qm impossibile est esse in. b. c. in quo nullo est a. Non eis vera erit que est. a. c. ppositio. sif aut si sint vtrez vere cōclusio erit vera. Sz que est. c. b. cōtingit veram esse cum altera sit falsa: vt si. b. z in. c. z in. a. erit: necesse est enim alteruz sub altero esse: quare si accipiat. a. in nullo. a. eē falsa erit ppositio. Manifestū igit est: qm z cuz altera falsa sit z in vtrifqz falsus erit syllogismus. Sed in media quidē figura vtrazqz ppositiones totas falsas esse nō ptingit. Cum eniz. a. in omni sit. b. nihil est accipe qd in altero gdez omnis in altero vero nullo erit. Sz aut sic accipere ppositiones: q in b gde sit: in hoc aut nō sit: si vere erit syllogismus. si igit accipiant sic falsas: manifestū est q cōtrarie z ecōtrario se habebunt. hoc aut im- possibile est. In quodam autē nihil prohibet vtrazqz falsam esse vt si. c. in. b. z in. a. quodam est. Si eniz. c. gdez in. a. omni accipiat esse. in b. aut nullo esse falsas quidem vtrez ppones non tamē tote sed in quodam. z ecōtrario aut posito priuatio. Similiter aut z alteraz eē falsas z quālibet ptingit. qd eniz in. a. omni z in b. est. Si igit accipiat in. a. quidez toto eē. c. in b. aut toto non eē que quidē est. c. a. vera erit. sed que est. c. b. falsa. Iteruz qd in. b. nullo est neqz in. a. oī inerit. Si eis z in. a. est z in. b. sed nō erat. Si igit accipiat. c. in toto qdē. a. esse b. aut nullo. b. c. ppositio vera erit. Altera at falsa. similiter autē sit transpositio priuatiuo. Quod eis in nullo est. a. neqz in. b. nullo erit. Si igit accipiat in toto qdē. a. nō eē in. b. aut toto esse que gdem est. a. c. ppositio vera est: altera aut falsa. Et iterū quod in oibus. est in nullo accipere. a. nō eē falsus est. Est enim necesse si in omni. b. z in quodā. a. eē. Si igitur accipiat in omni. b. eē. c. in. a. aut nullo: q gde est. c. b. vera est: que aut est. c. a. falsa. Manifestum igit q vtrifqz falsis z altera tantum erit syllogismus deceptiu^o in indiuidis.

Tertiu^o documentū ē tale. Propō vltis negatiua imediate falsa in pria z scda figura deduci pot: at i pria figura syllogism^o ipitie iuent^o z abab^o pmissis exūtib^o falsis: z altera pōne solus falsa: vtrauis ea sumat: in scda aut figura: vt tote qdē ppones ambe sint falsas fieri neqz. Dicit ergo pbs: q vero ē ei^o nō eē. i. deceptio q ē pōnis negatiue in pria z scda fit figura: atqz ptmū dicamus quot modis z quo mō sese hūtib^o ipis pponibus sit in pria figura: ptingit igit vt ambe falsas ppones sumant: veluti si ipsuz. a. tam. c. qz. b. sine medio cōpetat: nam si accipiat: nullum. c. est. a. z omne. b. est. c. erit vtrazqz ppositio falsa: z formetur talis syllogismus: nulla

nigredo ē color: ois albedo est nigredo: ergo nulla albedo est color. Fert quoqz potest vt altera ppositionum vtrauis falsa sumatur. nam potest. a. c. quidem vera esse c. b. falsa: sed que est. a. c. id est nullum. c. est. a. vera erit: si omnibus que sunt. c. non inest. a. at h: omne. c. ē. b. ē falsa: tū quia fieri nequit vt. c. cui ipsū. a. nulli com- petit: ipsi competat. b. nam. a. c. ppositio nō solet vera: tum quia si ambe sint vere: erit ipsa cōclusio vera: z sic non esset syllogismus igno: arie: formet aut huiuscemodī syllogismus: nullus sapor ē color: ois albedo ē sapor: ergo nulla albedo est color.

At. c. b. i. mior vera esse potest: altera sumpta falsa: vt si. b. sit in toto. c. z in toto. a. nam necesse erit aliozū sub altero esse. textur aut hoc pacto syllogismus: nulla qualitas est color: omnis albedo est qualitas: ergo nulla albedo est color.

In figura aut secunda vt tote quidem ppositiones ambe sint falsas fieri nequit. nam si omne. b. sit. a. nullum mediū sumi poterit qd alteri cuiuslibet: alteri nulli cōpetet: oportet aut ita sumere ppositiones vt alteri quidem inest mediū: alteri vero nō inest: si in secūda figura ex totis falsis ratiocinatio fieri debeat: quod nequaquā fieri posse vltimum est. naz si fuerint tote falsas: ergo sue hie erūt vere: ex quibus colligitur nullū. b. esse. a. z positū ē oē. b. esse a. hoc aut impossibile.

Terū vtrazqz ppositioe in parte falsa nihil obitare vt quin syllogismus igno: arie gignat ppositioe negatiue falsas imediate: veluti si mediū. c. tā. a. qz. b. cuius inest: tunc si. c. cuiuslibet quidem. a. nulli vero. b. dicat esse: false quidez erūt ambe ppositioes non in toto sed in parte: erit idē idē iperitie syllogismus si maiorem ppositionē posueris negatiua: hi sunt syllogismi: ois sba ē aial: nullum corpus ē aial: ergo nullū corpus ē substantia. Item: nulla substantia ē aial: omne corpus est aial: ergo nullū corpus est substantia.

Amplius: altera falsa: vtrauis ea sit efficit syllogism^o igno: arie: z primo maiore vera z minore falsa: ois color est qualitas: nulla albedo est qualitas: ergo nulla albedo ē color. Rursus maiore falsa z minore vera fit syllogismus imperitie: nullus color ē qualitas: ois albedo ē qit tas: ergo nulla albedo ē color.

Idē vtrazqz fiet z si versus maius extremū ppositiones negatiua posueris. si. n. c. nulli. a. cōpetit: id ē nulli com- petit. b. z formet syllogismus talis ex maiore vera z minore falsa: nullus color ē substantia: ois albedo ē substantia: ergo nulla albedo est color: Idē z maior esse falsa z minor vera: ois color ē substantia: nulla albedo ē substantia: ergo nulla albedo ē color. In summa resoluedo ista tria documenta dico q circa ppones imediate falsas pot fieri syllogismus deceptorius z igno: arie ex vtrifqz p- positionibus z altera solū falsa: tum in pria: tum in se- cūda figura.

Est aduertēdū. pō dī in toto falsa: cuius cōtraria vera est: z est pro- positio falsa pro singulis contentis sub subiecto: ea autē est vniuersalis in parte falsa: cuius z contraria falsa est: neqz enim pro vniuersis falsa est: sed pro aliquibus z aliquibus nō. Et possunt he sumi regule ex his que Ari- stoteles docuit. Prima: cum predicatum cuiuspiam subie- cto vtrifqz qd vtrifqz cōpetit p dicitur: ppetit z vtrifqz subie- cto. Secūda: quod a subiecto vniuersali remouetur: ne- quit consentire cuiuslibet contento sub predicato. Tertia: quod nulli predicato inest: nulli inest z subiecto. Quar- ta: quod omni subiecto inest: vt nulli inest predicato fieri non potest.

In his

Caput. 14.



A his aut que non indiui- dua sunt cū gdez p p priuz mediū fiat falsitatis syllo- gism^o impossibile vtrazqz fal- sas esse ppones sed solum que ē ad maius extremuz. Dico aut p priuz mediuz p qd sit cōtradictiois syllogismus. Sit. n. a. i. b. per mediū. c. qm igit necesse ē que ē. c. b. affir- matiuā accipi syllogismo scō: manifestū est: q bec semp est vera. Ad. n. mutat h que est. a. c. falsa. Cōuersa. n. hac cōtrario fiet syllogism^o. Sif aut est si ex alia coordinatiōe accipiat mediū vt. d. quāuis in toto. a. sit z de. b. p dicitur oī: necesse. n. est q ē. b. d. pponē manere: alterā aut cōuert. Quare bec gde semp vera: illa aut semp falsa: z fere hmoi deceptio eadez ē ei que sit per p priuz mediū. Si vero nō p p- priuz mediū fiet syllogismus: cū. d. gdez sub. a. sit mediū. in. b. aut nullo ē: necesse ē vtrazqz fal- sas eē. Recipiede. n. vtrazqz sunt ecōtrario qz se hēant ppones si debeat fieri syllogism^o. Sic enim accepte vtrez sunt falsas vt si. a. quidē i toto. d. est. d. aut i nullo. b. cōuersus. n. syllogis- mus qdē erit z ppones vtrez falsas. Cū vero nō sit sub. a. mediū: vt. d. que quidez ē. a. d. ve- ra erit: que vero ē. d. b. falsa: qz si eēt vera z cō- clusio eēt vera: sed erat falsa. Sz p mediā figu- ram facta deceptioe: vtrazqz gde non cōtingit falsas eē ppositioes totas. Cū. n. sit. b. sub. a. ni- hil gdem cōtingit hoc quidē omni. in illo ve- ro nullo esse: sicut dictum est prius. Altera ve- ro potest eē falsa z quecūqz cōtingit. Si eniz. c. z in. a. z in. b. ē: si accipiat in. a. quidez esse: i b. vero nō eē: q quidē a. c. vera erit: altera aut falsa. Iterū si quidem in. b. accipiat. c. eē. in. a. aut nullo: que quidez est. c. b. vera erit. altera aut falsa. Si quidē igit sit priuatiuus syllogis- mus deceptiois dictū est: quare z qm z p que erit deceptio. Si vero sit affirmatiu^o tūc p p- priuz mediū impossibile ē vtrazqz eē falsas. Ne- cesse. n. ē que ē hic manere: sigdē erit syllogis- mus sicut dictū est prius: quare a. c. semp erit falsa: bec aut erit cōuersa. Sif aut ē z si ex alia ordinatiōe accipiat mediū sicut dictū ē i priua- tiua deceptioe: necesse ē. n. q gde. d. b. mane- re. Cū vero sit nō per p priuz mediū sigdez sit d. sub. a. nec qdē erit vera: altera aut falsa. pot eniz. a. i plurib^o esse que non sunt sibi inuices. Si vero nō sit. d. sub. a. hoc quidē manifestū:

qm semp erit falsa. affirmatiuū eis accipitur. que quidez. d. b. cōtingit z verā esse z falsas. nihil enim phibet. a. quidez in. d. nullo eē. d. autē in omni. b. vt animal: scia: musica. Non aut iterum neqz. a. in nullo. d. neqz. d. in nullo b. Manifestū igit ē: qm cū nō sit mediuz sub a. vtrez pnt eē falsas: z quecūqz ptingit. Quot gde igit modis z per q pnt fieri scdm syllogis- mū deceptioes z in his q sunt sine medio z in his q sunt p demōstratiōes manifestū est.

Quartū documentū ē tale. Propōnes negatiue medio nō vacates: pariter z affirmatiue p syllogismū ipitie cō- cludi pnt: negatiue i pria z scda: affirmatiue dūtaxat in pria. Dicit ergo pbs: in his aut q isunt nō idē idē: aut nō insunt. i. in pponib^o affirmatiuis z negatiuis media- tis: cū p p priuz mediū in pria figura fiat falsitatis syllo- gism^o: fieri nō pot vt ppones ambe falsas sumant: s; ea tm ē falsa q ē ad mai^o extremū: id aut appello mediū p- priuz p qd sit is syllogism^o q syllogismo igno: arie aduer- sas: sit eis. a. in. b. i. oē. b. ē. a. p mediū. c. qd supple iu sit coordinatiōis eo z: factio syllogismo peritit tal: oē. c. est a. oē. b. ē. c. ergo oē. b. ē. a. manifestū ē cū in syllogismo iperitie minor nō puerat. i. nō demute: ipa erit vera: s; maior erit falsa: nā illa pponē oē. c. ē. a. puerat i sub p- priuz sit igno: arie syllogism^o: syllogism^o in terminis notis eri- gat tal: nullū aial ē substantia: ois hō ē aial: ergo nullus hō ē substantia. Idē quoqz efficit z si mediū alia ex serie fuerit sumptū: ceu. d. cui oī inest. a. z ipz. d. oē. b. oī p dī- ces: hmoi error pcurrit cū eo q p mediū p priuz efficit ac- cere idē ē: syllogism^o ē talis: nulluz risibile ē substantia: ois hō est risibile: ergo nullus hō est substantia.

Item p mediū nō p priuz ad pcludēdū negatiua me- diate falsas: vtrazqz ppones falsas z alterā solū eē falsas ptingit: si. d. subiecta. a. erūt ambe ppones falsas: at si. d. nō subiecta ipsi. a. maior erit vera: z minor falsa. bec cō- stant his syllogismis: nullus lapis ē substantia: ois hō ē lapis: ergo nullus hō ē sba. Itē: nulla albedo ē substan- tia: ois hō est albedo: ergo nullus hō ē substantia.

Amplius cū p mediā figurā sit error: fieri ne- quit vt abe ppones tote falsas sumā tur: naz cū. b. subiecta. a. fieri nō pot vt qdē vtrifqz alteri cuiuslibet: alteri nulli ppetat: altera tm tota falsa: vtrauis ea sit fieri ptingit: p: so sepe maior ē vera z minor falsa: vt p3 boe syllogismo: oē corp^o ē substantia: nullus hō ē substan- tia: ergo nullus hō ē corp^o: interduz maior ē falsa z mi- nor vera: vt pstat dicēdo: nulluz corp^o ē substantia: ois hō est substantia: ergo nullus hō ē corp^o: syllogism^o igit ipe- ritie negatiu^o hoc mō vt dictū est textū.

Rursus pō vltis affirmatiua falsa mediate syllo- gismo igno: arie pcludi pot: at si mediuz p priuz z etisdē coordinatiōis z alteri nō pns abe ppo- nes eē falsas: s; oz maior ē eē falsas z minor verā. Item: pbs hec patēt: oē aial ē albedo: ois hō ē aial: g ois hō ē albedo. Itē: oē risibile ē albedo: ois hō ē risibile: ergo omnis homo est albedo. Si vero fiat syllogismus per medium non proprium: possunt ambe ppositiones esse falsas: z altera sola: z vtrauis ea cōtingit: formetur syllogismus in terminis notis. Prim^o ē: ois albedo ē co- lor: ois hō est albedo: ergo ois hō est color. Scda ē: ois scda est animal: ois musica est scia: ergo ois musica est aial. Tertius ē: oē lignū ē albedo: ois hō ē lignū: ergo ois hō est albedo. In summa iam exploratū euasit quot

Tibe. sup posteriora r 2

modis et p quas ppones fieri possunt p syllogismu in sci te ignoratqz deceptio: tuz in his q mediuz no hnt tuz in his que mediuz gdes hnt ac demostrari pnt.

Themistius tractans quo syllogismu ipe/ ritie occurrat: ait: illuc potius coterenda oratio est vt doceam solere pponib falsis: e qbus obratio: cmatodes he. i. paralogismi ducit: resisti no opponedo disperata aut piculariter refellendo: s; co traria obijciendo et vlt pputando: ex his eis pcessis et ve ritas asseret: et id qd erroi cotrariuz est vindicabit: nam deceptioe ita sumere possumus vt p eaz priuz demere mus: ac dialectic qdes et piculariter occurreret: qppe cui zelusio aliqua vlt pposita no sit: demostrator semp reprehensiones vlt asserit.

Lynconiensis inquit: iam igit in hoc ca/ pitulo vsqz ad locu istum ostense sunt noue pcelones. Prima e: nulla negatiua est imediata cuius subiectu est sub aliquo sub quo no e pdi catuz: vel ecountero: vel cuius tam subiectu qz pdicatum est sub aliquo sub quo no est reliquu. Secda e: ois nega tiua est imediata cuius neqz subiectu neqz pdicatu e sub aliquo sub quo no est reliquu. Tertia est: syllogismu de ceptorius circa imediata affirmatiu pot hre maiorz ve ram et minorz falsam sed no ecountero. Quarta: syllogis mus deceptorius circa imediata negatiua in prima figu ra pot esse ex vtriusqz falsis: et ex altera tantuz falsa vtrauz existete falsa. Quinta: syllogismus deceptorius in scda figura no pot esse ex vtriusqz falsis totis: sed pot habere vtraqz in pte falsam: et pot habere altera tantuz falsam et qualibet cotingit. Sexta: syllogismus deceptorius circa mediata negatiu in prima figura factus p mediuz ppuu vel per mediuz veru no ppuuz hz tantuz maiorz falsam et minorz veraz. Septima: syllogismus deceptorius circa mediata negatiu in prima figura per mediuz no ppuuz pot esse ex vtriusqz falsis et ex altera tantuz falsa et qualibet cotingit. Quod aut dictu est de syllogismo deceptorio circa mediata in scda figura no coputat pro alia ppone a quinta. Octaua: syllogismu deceptorius circa media ta affirmatiu factus per ppuuz mediuz vel p mediuz ve rum hz tantuz maiorz falsaz et minorz vera. Nona: syllo gismus deceptorius circa mediata affirmatiu factus p mediu no ppuuz pot esse ex vtriusqz falsis et altera tantuz falsa et qualibet cotingente.

Caput. 15.



Manifestum est autem qd si ali quis sensus defecerit necesse est aliquam scientiam deficere: quoniam impossibile est accipere sine sensu. Si vere discimus aut inductione aut demonstratione. Est aut demonstratio qdem ex vniuersalibus. Inductio autem ex his que sunt fm pte. Impossibile aut vltia speculari et no p iductioez: qm et q ex abstractioe dicunt ee p iductioez nota facere q insunt in vnoquoqz gene qda: et si no sepabilia sut hz q vnuqzqz hmoi e. Inducere eis no hntes sensuz ipossi bile e. singulariu eis sensus e. Ad eis ptingit accipere eoz sciam. neqz eniz ex vltib est sine

inductioe neqz p inductioez sine sensu.

Quintu documentuz sit tale: imtedens Aristo. expla nare vni pueniat ignoratia dicta fm negatione: vt ser mo lusus fit coplet de catis ex qb accidit ignoratia pot ista cōclusionē: si sensus a natura quispiā defuerit: necesse sario et sciam aliqua deesse: quā qdē cōseq non possum si o istemus vel inductioe vel demōstratioe: et vlt ratio Aristo. stat in hoc: sine sensu no est singulariu sensus illi tuductio: sine aut eozum inductioe noē vltis cognitio: si ne hac aut non e demōstratio: et sine demōstratioe no est scia: sine igit sensu no e singulariu eius scia. si igit aliquo sensu sumus orbatu a nā: et sciam accōmodatorum sensu/ billum illius sensus nobis deficere necesse e: sunt enim sensui accōmodata sensilia ipsius sensus singularia.

Est obseruadu: sensus q pnt nobis nā deesse sunt au ditus: visus: olfactus. Tactus. n. et gustus sunt ne cessarij cultibz aiali quātūcūqz imperfecto: ergo soni co/ lores et odores no poterūt suscipi in intellectu p terminos nātr significates si p fari tres sensus nā defuerit: et ab hac ignoratia negatōis ad sciam no pot ee transitus. Quert ignorates gramaticā: illā sibi cōparare pnt.

Themistius ait: si veru e qd qd cōdiscimus: aut inductioe aut demōstratioe pdisci: demōstratio aut vltib: inductio picularibz pstat: fieri negt vt sensiliu generu vltis notōes scruteris: nisi ea p inductione pspēctā et cognita hēas: inducendis poro sensilibz q pot is valere q diminut: sit sensu quo illa no scunt. cū ergo neqz ex vltib qe quā sciri possit sine indu/ ctione: neqz iductio sine sensu absolut: nulla ei via relin quitur: qua sciam capiat. nā et illa que p abūctione a mā noiant abstracta qz qz lōge a sensu vident remota: tū au xilio sensus et inductioe faciliora et euidentiora discētibz reddunt: suphctē: lōgitudinē: pfunditatē et ceteros mē sus seorsum hēri facile credim: cū fides inductiois acce dit. nā triāgulū tribus lateribz cludē: fere aut sensus aut iductio cōprobat. nā tā et si hec neqz reuera exolui a mā neqz sepātim pnt cōsistere: tū ea inductionis vis e vt qd cuiqz horū p se igitū sit: comitatu sensus explozet.

Lynconiensis tertū Aristo. sic ordinat: cū sensus sit singulariu ap prehensiuus: deficite aliquo sensu deficit aliquozū sin gulariu apprehēsiō: ergo cū inductio sit ex singularibus deficite aliquo sensu deficit inductio accepta a singu laribus quozū sensus q deficit est apprehēsiō: et deficite te inductioe accepta ab illis singularibz deficit apud in tellectū cognitio vltis eozūdem singulariu: qz ipz vlt no est acceptuz nisi per inductione: et deficite vlt apud in tellectū deficit demōstratio: eo q demōstratio e ex vltib et deficite demōstratioe deficit scia q p solā demōstra tionē acqrit: ergo a pzo ad vltimū deficite aliquo sen su deficit aliqua scientia cuius e ignoratia hz negatōez.

Item ait: dico tamen qd possibile est qualibet scie tiam esse absqz sensus adminiculo. in mēte enim diuina sunt omnes scientie ab eterno: et non soluz est in ipsa vniuersaliū cognitio certa sed omnium singu larium: licet mens diuina nouerit singularia per moduz vniuersalium: quia ipsa nouit omnes singulares essen tias per modum abstractū: nos nāqz non nouimus sin gularitatem huius humanitatis nisi per hoc q amisce mus eam accidentibus: ipsa vero nouit eius singularita tem in puritate essentie sue non concernendo eam cum accidentibus. similiter intelligentie recipiente irradiā tionem a lumine primo: in ipso lumine primo vident omnes res seibiles vniuersales et singulares: et etiam in reflexione ipsius intelligentie supra se cognoscat ipsas res que sunt post ipsam per hoc q ipsa est cau/ sa eaz.

sa earum. Est igitur in his que carent sensu sciētia com plexa. Et similiter pars suprema anime humane q voca tur intelligentia et que non est actus alicuius corporis: nec egens in sua operatione ppris instrumentis corporalis: si non esset mole corpis obnubilata et aggrauata: ipsa per irradiationē receptā a lumine superiori hēret cōpletam sciam absqz sensus adminiculo: sicut habebit cū aia erit exuta a corpore: sicut hnt forte alig absoluti ab amore et fantasia matibus reū corporalū.

Rursus iquit sed qz ipsa puritas oculi aie aggranata est: oēs vires ipz aie rōalis in hoie nato oc cupate sunt per moiem corpis ne possit agere et ita quo/ dāmodo sopite: cū itaqz pcessu temporis agūt sensus p multiplicē obuiationē sensus cū sensibilibz: expergiscit rō ipso sensibilibz mixta: et in sensibz quāsi in nauit ad sen sibilis delata: rō vero experrecta incipit diuidere et seor/ sum inspicere que in sensu erāt cōfusa: vipote visus colo rem: magnitudinē: figurā: corpū: pfunditē: et in eius iudi cto sunt hec oia accepta vt vltū: rō vero experrecta diui dit colorē a magnitudinē et figura et corpore et iterū si/ gurā et magnitudinē a corpore: ita p diuisionē et ab stractionē puenit in cognitionē corpis substantie deserren tis magnitudinē et figurā et colorē.

Preterea ait: verūtamē non nouit rō hoc esse actu vltē nisi postqz a multis singula ribus hanc fecerit abstractionē: et occurrit ei vnu et idem fm iudiciū suū in multis singularibz reptū. hec e igit via qua venat vltē in cōplexū a singularibz p sensus adminicu lum. Vltē et experimētale no acqrit a nobis habentibus mentis oculū indefecātū nisi sensus mīserio: cū n. sen sus apprehēdit duo singularia pluries: quozū alterum e alteri cā vel alio mō ad ipm cōparatū: et ipaz cōparatio/ nem mediam non apprehendit: vipote cū videt frequen ter qs comestione scamonee comitantē egestionē colere rubeē: et non vidit q scamonea attrahit et educit coleraz rubeā: et frequenti vltioe horū duozū visibilibz incipit esti mare tertiu visibile. s. q scamonea est cā educēs coleraz rubeā: et ex hac intētiōe estimata frequēter et in memoria reposita et ex intētiōibus sensatis a quibz accipit intentio estimata expergiscit rō: rō igit experrecta incipit admirari et pscidare an res se hēat sicut dicit estimatio memorata et hec duo cōuertitū rōnem ad experientiam. s. vt det co/ medere scamoneā cū circūscriptioe et ablatione aliaruz causarū purgantū colerā rubeā: cum aut dederit frequē ter scamoneā cū certa circūscriptioe ablatiois aliarū rei rum educentiū colerā rubeā format apud rōnem h vltē q scamonea ois fm se educit colerā rubeā: et hec e via qua puenit a sensu in picipiū vltē experimētale.

Postremo ait: manifestum est qd deficite ali quo sensu in omnibus habentibus mentis oculum mole corporis corrupti occupatū: deficit etiam vltē incomplezum ex singularibus sensus deficientis venatum: et deficit etiam vltē complexū expe rimentale ab eisdem singularibus sumptum: et per pzo ois demōstratio et scia que erigitur sup vltā sic venata. rō enim in nobis sopita non agit nisi postquam per sensus operationem fuerit experrecta. causa autem quare obnu bilatur visus anime per moiem corporis corrupti est q affectus et aspectus aie non sunt diuisi: nec attingit aspe ctus nisi quo attingit amor et affectus. cum ergo amor et affectus aie cōuertit ad corpus et ad illecebras corpales: necessario trahit secū aspectū mentis et a suo lumine auer tit eū: qd se hz ad ipm: sicut sol se habet ad oculos exte riores: aspectus autē mētis auerius necessario pueritur

in tenebras et ocluz: donec egrediens mō aliquo p sen sus exteriores in luce sensibili exteriori p modū aliquem recipit lucis ad ipm nate vestigiū: ad qd cū offendit qh excitat incipit querere lumē ppuu: et inquatūm auertit amor a corpibz corruptibilibz in tū puerit aspectus ad suū lumē et itm repit ipz. In sūma vult Lynconiensis q res māles possint itelligi no coadiuuāte sensu ab oibz itelligētibz. Et qz aia hūana q no e actū corpis no egeat hūficio sensuū. Qdtra: si intelligentie cōprehēderēt indi uiduū: tūc necessario essent māles. rō est Auer. in de so/ mno et vigilia. Itē: deus no e virtū in corpore neqz itelle/ ctui diuio deseruit virtū in corpore: ergo deus no itelligit singularia neqz p se neqz p accidēs. Itē: hec forma la/ pidis no e d se abstracta cuiqz itellectui cōparet: ergo no est de se itellecta: ergo si abstracti et itelligi possit: reg rit itellectū agens cuius offm e trāsferre formā de vno ordine ad aliū. 3. de aia. 18. s. deus no eget ope itellectū agētis: neqz fantasia matū: ergo. Itē: nequaquā itelligit aia sine fantasia matē: et sicut se hz visus ad colores: ita itelle ctus ad fantasia matā: s; no pot visus exte in actū vidēdi sine coloribz: ergo neqz itellectus sine vltū fantasia matuz. Amplius. 2. de aia. 116. Sensus vt sensus indiget me/ dio: no vt sensibilia sunt remota a sensibz: s; vt disponūt p illud mediū ad eē mediū iter esse purū corpale qd hnt in re extra: et eē spūale in sensu: nunqz enim nā vadit de opposito ad oppositū nisi p mediū in pzijs mediatis ve luti sunt esse reale et esse in sensu. Quare tenēdus est fm Auerroim deū nihil extra se itelligere: apud quē certif simū est oēm itellectionē qua mālia pceptiunt collectam eē ab itellectu agēte ex fantasia matibz: et itellectioez esse rez itellectā: qd fundamētis solitus suz deducere has pntias: deus itelligit lapides: ergo lapis itelligit. in/ tellectū humanū itelligit se p essentia pprā: ergo lapis itelligit. Noia ergo sunt in quadruplici dia: scriptū vuz vocale: mentale ad placitū significās: mentale nātr signi ficans: cecus a natiuitate formās ppones ex termis co lores designatū vlt noibz metalibz ad placitū signifi cantū. Similr figs de mā pzia ostēdat aliqz pdicatu enūciari: nom e materie e ad placitū significās: soluz for me vt hnt esse in intellectu sunt noia mentalia nātr signi ficāta. Itē: itelligētie celestes que dicunt itellectōes per essentia cōseruant in intellectu humano mediantibz itellectionibz no p essentia: que qdes sunt colligate euz virtutibus sensitiuis: cōstat itaqz formās māles nunqz acgrere eē itellectū et abstractū ab itellectu agēte qn ab agēte sensatōez priuz acgruerūt eē cogitatu: cogitatiua eniz et itellectū humanū et in essendo et in operādo se cō comstant: hec sunt que de ignoratia affectiois et nega tionis differenda pposueram.

Est aut ois syllogismus p tres terminos. Et hoc qdes demonstrare possibile e: quonia est. a. in. c. ppter id qd est in. b. et hoc in. c. s; priuatius quidez est alteram quidez pposi tionem habens quonia est aliud in alio: alte ram aut qm no est. Manifestuz igitur est qm principia et dicte suppositiones he sunt. Acci pientes eis hoc necesse est sic demonstrare vt q. a. sit in. c. per. b. Itē: aut q. a. sit in. b. p aliū mediū: et q. b. sit in. c. similiter. Scdm qdes igitur opinionem syllogizātibus et soluz dya lectice: manifestum est qd hoc solū intēdedum

Tibe. sup potterora r 3

fit. Si ex qb^o ptingit verisimilis fiat syllogif mus. Quare z si e aliqd eoz in veritate que sunt. a. b. medius. videt aut no p hoc syllogi 3 ans syllogizatus dyalectice est. Ad veritate aut ex his que sunt oz intedere. B3 aut se sic. Quonia aut est qd ipsuz qdem de alio pdica tur non fm accidens. Dico aut fm accidens: vt album: aliquado dicimus illud esse hofez: no similiter dicetes z homine album. Quod quidez enim cum non alteruz aliqd sit albu3 est. albu3 aut est qm accidit homini esse albu. Sunt igit quedam bmoi que quidem fm se predicant. Sit igit. c. quidem huiusmodi q ipsum quidez non fit in alio: in hoc aut. b. fit primo: z non est aliud mediu. Iterum. i. fit in e. Sit etiaz similiter z hoc in. b. Nunqd ergo necesse est stare: aut cotingit in infinitum ire. Et iterum quidez si de. a. nihil predicat p se. a. aut in. c. est primo. medius aut in nullo prio ri. z item. c. fit in. i. z hoc in. q. Nunquid z hoc stare necesse est. an z hoc ptingit in infinitum abire. Differt aut hoc a priori: qm hoc qdem est. Nunqd cotingit incepturū ab huiusmo/ di q in nullo est altero sed aliud in illo in sur/ sum z in infinitū abire. alterūq3 incepturū ab huiusmodi qd ipsum quidem de alio. de illo aut nihil predicat in deorsum intendere si co ringit z in infinitū ire. Amplius nunqd ptingit infinitate media detern. inatis terminis. Dico aut vt si. a. in. c. fit. medium aut ipsoz sit. b. ab ipso aut. b. a. alteruz. sed horum alia. Nunqd z hoc cotingit in infinitum abire. aut impossibile est. Est autē hoc intedere idēz eē. z si demonstratōes in infinitum veniant z si est demonstratio rei ois aut adiuicē includant. Similiter aut dico z i priuatiuis syllogismis z ppositionib^o. vt. si. a. no inest. b. nulli autēz primo aut est aliqd infra cui priori no inest. a. vt si ipi. c. qd sit in omni. i. z nāq3 in his aut infinita sunt in quibus non est prioribus aut statur. Sed in conuertibilibus non similiter se habet. non enīz est in eque predicabilibus de quo predicatur primo aut vltimo. omnia enim sic similiter ad omnia se habent. z si sint infinita de ipso predicantia in vtraq3 sunt pre dicata infinita. Nisi similiter cotingat pueri. sed hoc quidem sicut accidēs illud vero sicut predicatum.

Sextū documētū sit tale. Explanat inqt Lynconie sis Aristoteles in primo capitulo cas ignorantie veras z extēctes: in hoc autē capto intendit explanare causam

ignorantie opinatiua solū z no exūtē z illā destruerē. cau sa autē hec ē infinitas mediōrū in via resolutionis que pos sibilis ē apud opinionē z impossibilis in re: q si eēt nihil ptingeret scire. hanc igit infinitatem in hoc capto destruit Aristot. z huius destrutio est cōfirmatio culūsdā demō/ strati in pūa ppōne hui^o scie. s. q pūcipia indēmōstrabi lia z imediata sint: z hoc ē capm fm iudiciū meū potius de cōpletōe bonitatis huius scientie qz de completōe substantie. Ostēdit itaq3 pbs in hoc capto quinq3. s. qz predicata stant in sursum: z qz stant in deorsum: z qz sint tis extremis finita sunt media: z qz pdicatioes nō solum substantiales s3 z accidētales p se stant in sursum z deor/ sum: z ex his cōcludit vltimo qz via resolutionis nō ibit in infinitū. Present aut documēto pponitur qdam sup/ positiones z introducitur nōnullē qōnes quas ostendit nō habere locū in cōuertibilib^o. Dicit ergo Aristote. ois syllogismus tribus ex terminis cōstat: z hoc qdem dīare possibile ē: qm ē. a. in. c. pp id qd est in. b. z hoc i. c. i. in syllogismo psertim affirmatiuo ostendit primū de tertio per mediū: patet formādo hūc syllogismū: ois hō ē aīal: oē aīal ē substantia: ergo ois hō est substantia. Itē syllo/ gismus negatiuus alterā premisiam h3 affirmatiua: alte ram negatiua. s. n. pmissa sit negatiua ergo z cōclusio: sicut si ē particularis: conclusio quoq3 euenit particularis: sunt nāq3 dictū de oī z nullo pūcipia regulatiua omniū syllogismorū: patet igit hec eē pūcipia z ea que suppo sitiones dicunt. z attēde hec pūcipia nō esse pūcipia z suppositiones simpit sed hoc in loco. nā hic nō declarā tur sed ex libris priorū accipiunt. his sumptis necesse ē demōstrare. a. cōpetere ipi. c. per mediū. b. z rursus. a. inesse. b. per mediū. d. z. b. inesse. c. per mediū. e. vñ syl/ logismi pauloante formati maior sic ostēdit: oē viuens ē substantia: oē animal est viuens: ergo omne aīal ē sub/ stantia. syllogismus aut minoris ē huiuscemodit: oē sensi tiuum est animal: ois hō est sensitiuus: ergo ois homo ē aīal. Amplius: syllogism^o dyalecticus pcedit ex imedia tis fm appentiā tantū: demōstratiuus vero syllogism^o ex imediatis fm veritatem: fm qdē igit opinionez syllo gizantib^o z solū dyalectice. i. q fm opinionez ratiocināf z solo differendi mō. manifestū est q hoc solū intenden dum est: vt ex qb^o ptingit verisimilis fiat syllogism^o. i. ra tiocinātib^o fm opinione certissimū esse v3 vt ex q3 maxi me pbabilib^o cōficiat syllogism^o: quare z si est aliqd in veritate eozū que sunt. a. b. mediu: nō aut vī: per hoc syl logizās syllogizat^o ē dyalectice. Ad veritate aut ex his q sunt op3 intedere: res aut ita sese h3. i. fat est dyalecti/ co vt ppō per quam aliqd declarat sit imediata fm opti nione: at cū syllogismus demōstratiuus ordinat ad scien tiā veritatis: ppter ea ad demōstrationē ptinet vt proce/ dat ex veris que sunt reuera imediata: z si occurrit demō stratori mediata ppositio necesse ē qz probet eam p me diū ppū: quonīq3 deueniat ad imediata nec est cōtētuz pbabilitate ppositōis. Iterū: sunt quedā que fm se pre dicantur de subiecto: aliqua fm accidens. i. aliqua ē p/ positio fm cursum nature: vt quando superius predicat de inferiori: accidens de subiecto: aliqua est non per na turam: vt si inferius de superiori z subiectum de accidē te predicetur: dicit ergo philosophus: quoniam aut est q ipsum quidem de alio predicat nō fm accidēs. i. sunt que de alio fm id quod ē: atq3 fm se predicant: qm z id est qd de alio nō fm accidens predicat. dico aut fm accē dens: vt albu aliquū illud dicimus hofem esse nō sūt di/ centes atq3 cum dicimus hofem eē albu: qd qdē entz cū nō alterū aliqd sit: albu ē. i. hō q nō ē alid qquā ē albu: hō nāq3 nō ē alid qz q3 hō z ē qd albu: albu aut qm accidit

accidit hōi eē albu. i. albu est hō: qz accidit hōi eē albu: albu nāq3 est hō: nō qz albu sit ipiuz qd est: sed qz hōi ac cidit eē albu. sunt itaq3 nōnulla talia que fm se pdicant.

Est attendendū In his ppositionibus: hō est aīal: albu est co/ loratuz: aliud fm id qd est de alio fm id qd est predicat: z sunt ppositōes fm serōne subiecti z predicati. in hac ppositione: hō est albu: aliud de alio fm id qd est solū predicat: est nāq3 talis ppositio accidētales z h3 se. at cū dicimus: albu est hō: aliud fm id qd est pdicaf de alio: z tale predicatū predicat fm accidēs: z nōminat ppositio nō fm cursum nature.

Themistius inquit. Quoniam vero sepissi/ me testati sumus eū qui demō strat semp sumere que dicant p se: dyalecticus nō semp: sed interim que p accidens predicent: mō probabiliora notioraq3 videant: qz ea que sunt p se: demōstratōis nobis forme sunt qbus aliqd per aliud aut p accidēs predica/ ri cotingit: sane fusa ac multiplex eius verbi significatio est. Primuz corpus p aliud esse candidū dicit: qz per su perficat: z vitis alba per aliud: qz racemos albos obti/ neat. sed de accidēte accidens dicatur per aliud videbit dicit: vt de candido muscū. De substantia quoq3 accidēs per aliud predicabitur: si de numero eoz nō sit que p se habēt: vt si de homine albu aut rubē. Tum vero ma xime accidētaria predicatio est: quotiens puerlo nature ordine substantia de accidēte assertur: vt euz de albo aīal dicitur: nam oratio hec: albu est aīal: differt ab ea que ē: animal est albu: in eo qz in posteriore qd subijct: neq3 in alio inest: neq3 per aliud consistit: sed per se substantia est: in priori id sumit vice subiecti qd vt sit h3 ab eo cui^o est accidēs. In more itaq3 dyalectice est: cum argumē/ tant: predicatis vti probabilibus cognitūq3 nullo disci/ mine: demōstraturus predicatōes incōditas z pposte/ ras: quēadmodū z accidētarias vitabit: nisi que accidē/ tia huiusmodi sint que qz per se insunt: predicari ē p se possint de quibus reu monuimus.

Lynconiensis ait: via syllogistica demō stratiua tā affirmatiua qz negatiua ordinat pdicata que sunt per se z nō p accidēs z que sunt fm veritate z nō que fm opinione soluz per modū vterectē z continue: vt de. c. b. z de. b. e. z de. e. i. z de. i. a. hec de suppositionibus.

Questiones introduce ab Aristotele huius/ cemedi sunt. Prima est: vtruz predicata infinito ascensu progrediantur. Scda est: nū/ qd subiecta infinito descensu egrediant. Tertia est: vtrū pstitus extremis prio pdicato z summo subiecto z vlti mo infinita interueniāt media: z querere hec est inquire re an via resolutionis abeat in infinituz: z demōstrētur oia: an demōstratōes finiātur. Dicit ergo pbs: sit. c. ta le vt ipsum quidē nulli cōpetat subiecto: de ipso aut pri/ mo dicatur. b. ita vt nō sit mediū inter. c. z. b. Et rursus d. ipi. b. z. e. ipi. d. z. f. idēdem ppetat ipi. e. querendū est si necesse est stare: an fieri pōt vt in infinitū pfi/ ciscatur: hoc est vt ait Themistius: vtrum necesse sit vt extractio hec procumbat: an in imensuz sit casura: sitq3 pdicatoz via in exhausta z incōsumpta que idētidē sup petāt: his est ordo: fortes: hō: aīal: aīatuz: corpus: sba: atq3 hec prima qd nobis ponitur.

Secunda quæstio est hmoi: sit. a. vt de ipso ni/ hil predicetur. i. sit. a. primum z su/ premū predicatū: atq3 primo ppetat. f. z. f. ipi. e. z. e. d. d. aut. b. querimus igit vtruz z huius profectōis sit ne/ cessario status: an sine modo sit semp abijcto: itaq3 nō sit

inuenire aliquod subiectū qd nō obiter de alio predice/ tur. Prima ergo quæstio querit vtrū sursum pgedo abire contingat i infinitū. Scda inquit vtrū de oisuz demer/ gendo contingat abire in infinitum: nullūq3 statōis mo dum: sineq3 reperire: ordo est talis: substantia: corpus: viuens: animal: hō: fortes.

Tertia quæstio: vtrum terminatis extremis ptingat media esse infinita: veluti si. a. cōpetat ipi. c. z inter ipi sit mediū. b. ac inter. a. z. b. mediu ē aliud cadat: z inter hec rursus aliud: vtrum z in his ipi sit in infinitum progressio: an id ipiuz fieri nequeat: atq3 hoc nihil aliud est qz querere an demōstrationes pro/ gressione infinita viātur. i. an infinita obire habeant qui demōstrant: ita vt quicquid ad probationē alterius su/ mitur: ipsum quoq3 ab alio probari necesse sit: an verius sit aliquas esse immediatas ppositiones z vltimos fines quo simul ventū est demōstratio sistit. Similiter aut dico in priuatiuis syllogismo z ppositionibus: similesq3 for mari possunt quæstiones: vt si nullū. b. sit. a. aut illi primo non inest. a. aut ē aliquid infra. i. aliquid intermedium cui priori non inest. a. vt ipi. c. qd quidē. c. inest omni. b. z verū. a. ipi. c. primo: aut alij priori nō inest: qd quidem cui libet competit. c. Et enim in his aut infinita sunt ea priora quib^o nō inest. a. aut tādē finis occurrit: itaturq3: ordo autem sit talis: qualitas: corpus: viuens: animal: homo.

Ergo concludit philosophus: in puerentib^o rect/ nes supradicte z controuersie locū nō habent. nō est. n. in eque pdicabilibus de quo primo predicat: aut vltio: oia. n. ad oia sic similiter se habēt: siue sint ea infinita que predicantur de ipso: siue vtraq3 dubitata sint ifinita: pre ter id ipsum qd non sit vt similiter puerantur: sed alterū per accidens: alterū vero natura est predicatū. i. tūc pre/ dicatum conuertit vt accidens: quādo est ppositio h3 ac/ cidens id est nō fm cursum nature: vt cū subiectū de pas sione predicatur: conuertit vero predicatum sicut predi/ catum: quādo est ppositio fm se. i. fm cursum nature: tūc n. predicatū est predicationi accōmodatissimū: veluti cū passio predicatur de subiecto.

Themistius inquit. In recurrētib^o vero re/ ciprocantibusq3 cōtrouersie he pari modo nō tractantur: non. n. vltimo subiecto posito dubitari pōt: an primum aliquod predicatū h3 sit: neq3 primo predicato accepto querendū est an subiectū aliqd vltimum habeatur: cū. n. aliqua inuicē cōmutant: qz qd de altero queritur: de vtroq3 obiter queritur: z si potest subiectum in his summum spectari: poterit z predicatuz primo: nam si vltimum subiectum conuertat: pdicatū primo efficeo.

Lynconiensis ait. Et intelligit Aristot. in hac ordinatione predicabi lium super que fundat suas quæstiones: qz predicatū sem per sit in plus q3 suum subiectū z subiectū in min^o: sicut se habent genus z species: vel differētia z spēs: vnde in conuertibilibus nō cadit hec qd: an cotingat in his ire in sursum vel deorsum in infinitū: quia in illis nihil ē su/ premum vel superius: z nihil inferius. Et cū in pueri/ bilibus sint predicata desinuitē fm rectū vel obliquūz infinita: aliter. n. nō augerētur demōstratōes arithme tice z geometrice in post assumēdo in. infinitū: h3 vtraq3 viam. i. modū predicandi recte z indirecte erit processio in infinitū: hec est posito subiecto aliquo possumus sup/ addere predicationes in infinitū: z posito predicato ali/ quo possumus ei subiecte ordinare subiecta infinita: vt

dicamus predicatū omne qđ fm sermone dicit d aliquo siue sit per se accidens de subiecto siue subiectū de per se accidens: et similiter subiectū oē qđ fm sermone subijct aliq: quia si de puerilibus demonstrabilib⁹ dicamus solū per se accidens: et qđ in p̄clusionē dmonstratiua p̄dicatur eē predicatū: et qđ in sermone demonstratiuo subijct esse subiectū nō erit processus in infinitū fm vtrāq; viā dicit sed fm alterā solū: posito. n. p̄dicato primo possibīle est a sumere in post subiecta infinita: sed posito subiecto nō est sumere i ante predicata infinita: qđ si eēt: nō staret demōstratio ante: et hanc in iāz dicit Aristo. in hac lra. Et si sint infinita de ipso p̄dicāta: in vtrāq; sunt p̄dicata infinita: vbi similiter contingat cōuertit: sed hoc qđ sicut accidēs: illud vero sicut p̄dicatū: hec nāq; cōiunctio si ponit affirmatiue: quasi dicit: cū sint infinita p̄dicata d se conuersim in vtrāq; dicitā viam erit assumere infinita: nisi velim⁹ qđ vna via sit ordinata fm predicationē vel subiectionē directā: qđ tunc nō ibit vtrāq; via in infinitū. sed si vna via sumat p̄dicatōnē indirectā: et alia predicationē directā: manifestū qđ contingit vtrāq; viāz ire in infinitū. Sensus horū verborū est talis: cū predicatione recta et fm cursuz nature diffinitio p̄dicet de diffinitioe et passio de subiecto: predicatione vero obliqua et nō fm cursuz nature subiectū de passione et diffinitū de diffinitioe enūctet: constat qđ si quertibilia sint infinita: vtrōq; nō p̄dicatōis illa esse infinita. si aut loqui voluerimus dūtarat de predicatōe directā: id non habet: nam si forent hoīs infinite passiones cū eo cōuertibiles: non ob id habent subiecta infinita: in his ergo qđ mutua suscipiūt predicationē nō occurrūt qđnes de infinito ascēsu et descēsu. Cōtra: stant p̄dicata in sursum et deorsuz: ergo nō lz in mathematico sumere vnū post aliud in infinitum. Solutio est: fieri nō pōt vt accipiat vnū sub alio in ordine predicamētali descēdendo in infinitū: qđ sic p̄fecto status predicatorū nō haberet: sed in mathematico species sup quas erigit demōstratio sunt infinite: coequene tamen in serie predicamētali et nulla sub alia. he sunt questiones.

Caput de clm̄ sextū.



Eod quidez igitur media nō contingit infinita esse si in sursum et deorsum stent predicata manifestum est. Dico aut sursum quidez quod vniuersale magis est. deorsum aut quod particulare est. Si. n. a. predicatē de. c. infinita sunt media in quibus est. b. manifestū est qđ cōtingit vtrāq; ab a. ad. c. in deorsuz alterū de altero predicari in infinitū. anteq; enī i. c. veniat infinita sunt media. et. a. c. in sursum infinita anteq; in. a. veniat. Quare si. b. impossibilia sunt: et ipsius. a. et. c. impossibile est infinita esse media. Neq; enī si aligō dicat qđ hec quidē que sunt. a. b. c. cōtinentia sunt adiunctē: quare necesse est media esse finita. illa vero nō accipe nihil differt. qđ vtrāq; accipio eorū que sunt. b. erit ad. a. aut ad. c. aut infinita media aut nō. a. aut si quo iāz

primo sunt infinita: siue statim siue nō statim nihil differt. qđ enim sunt post hoc infinita sunt. Manifestum autē et in priuatiua demonstratione quoniam statur. Siquidem statur in predicatiua statur in vtriusq;. Si ab ultimo enim non contingens neq; in sursum ab eo in quo statur ire in infinitum. Dico autem in quo statur qđ ipsum quidem in alio nullo est: sed in illo aliud vt. c. Neq; a primo in id in quo statur vel vt vltimum. Dico autēz primum qđ ipsum quidem de alio: sed de illo nullo aliud. Si igitur hoc erit in negatione stabitur. Tripliciter enīz demonstratur non esse. aut. n. in quo est. c. b. omni inest. Sed in quo ē b. nulli inest. a. Ipsius quidem igitur. b. c. Et semper alterius distantie necesse est ire in imediata. predicatiua enīz hec distantia. sed alterum manifestum qđ si in alio non est priori vt in. d. hoc indigebit in omni. b. esse. et si iterū in aliquo ipso. d. priore nō fuerit illud indigebit in omni. d. esse. Quare quoniam in deorsuz statur et in sursum stabitur: et erit quoddā principium in quo non erit. a. Iterum si. b. quidez in omni. a. et in. c. autēz nullo. a. in. c. nullo erit. Iterum hoc si oportet monstrare manifestū est. quoniam aut per sursum modum monstrabitur aut per hunc aut per tertium. Primus quidem igitur dicitur est. Secundus autē de monstrabitur. Sic autēz vtrāq; demonstrabitur qđ vt. d. in. b. omni est. In. c. autē nullo. Si necesse est aliquid esse in. b. et iterum si hoc in c. non erit. Aliud vero in. d. qđ in. c. nō ē. Igitur quoniam esse semper in superiori statur itabit et non esse. Tertius autem est si. a. in. b. omni inest. c. vero in nullo sit. b. Non in omni sit. c. in quo est. a. Iterum autē hoc aut per superior dicta: aut similiter demonstrabitur: illo tamen modo statur. Si vero sic est accipiat iterū b. in. e. esse in quo. c. non in omni. e. et hoc iterū similiter. quoniam autēz concessum est stare et in deorsum manifestū est qđ stabit et in. c. qđ nō est. Manifestum autem est quoniam et si non vna via demonstratur. sed omnibus aliquando quidem ex prima figura. aliquādo vero ex secunda aut tertia. quoniam et sic stabitur. finite enim sunt vie. finita autem finite multoties sumpta. finite necesse est omnia. Quoniam quidem igitur in priuatione si quidez et in eē stat manifestum est.

Septimo hoc documento tractatur hec p̄positio: de terminatis extremis media non possunt eē infinita: et qđ

In affirmatiua demonstratōe dicitur vtrūq; est et in negatiua. Dicit ergo philosophus: patet media nō posse esse infinita si p̄dicatōes versus supius inferiusue proficiscatur ad statum: voco aut versus supius inferiusue eaz que p̄git ad id qđ ē magis vlt: versus aut inferius eā qđ ad particulare descendit: si enīz. a. predicantē de. c. infinita sunt media in quibus. b. i. cōcesso vt. a. sit primum p̄dicatū: et. c. vltimum subiectū: inter que sint infinita media que sint. b. fieri nō poterit vt qđ ceperit ab. a. descenderit vnquā ad. c. et qui ab ipso. c. inchoauerit: vnquā puenit ad. a. quare cū hec fieri nequeat: cōstat qđ inter. a. et. c. infinita media esse nō poterit: ergo qđ de finitate mediōz reducef ad qđnes de infinitate extremōz. Neq; quicquid refert inquit Aristoteles si quispiā dicat eorū que sunt. a. b. c. cōtigua et imediata esse adiunctē: ita vt nihil prius sit inter ipsa: alia vero sumi nō posse cōtigua: nam quodcūq; sumo eorū que sunt. b. erunt ad. a. aut ad. c. infinita media. i. quouis medio. b. sumpto ab hoc ad. a. aut ad. c. infinita vlt finita media erunt nihil igitur interest a quo: nam primo sint infinita sine statū. i. imediate siue nō statim. i. nō imediate: nam ea que sunt post hec infinita esse ponunt: euz ergo p̄positiones mediate ad imedatas relouant: inter eaz extrema media finita esse oportet.

Themistius ait. Atq; hoc est p̄inde ac si quis numerū dicat ab vnitāte ad denariū finiri: sed numeros esse qđ intertaceat infinitos: quē ad modū igitur qui hoc diceret pugnatia diceret: qđ inter limites finitos numeri actu infiniti cōtinentur: nam eo qđ sunt: p̄cedūtq; nō eo qđ possunt accipi: infinita euadunt: ita qui finitos quidē terminos laterentur: sed infinita esse que intercederēt: crederēt: tueri qđ laterentur: nō possent: neq; quicquid officit rōni nostre qđ de sectione cōtinui simile vtrūq; enīz ibi extremis terminatis intermedia magnitudo infinite distrahif: tñ rectamēta que intēditē cōradūtur: anteq; acciperētur: actu nō erant: s; hic terminos qđ accepti fuissent p̄cessisse actu necesse esset: vt p̄ote qđ in rerū nā sint: et nō accepti: at in his que diuidunt nihil in actu euidētūq; est: anteq; cōmittat diuisio: quāobrez necessario cōstat: vt p̄stitutis extremis intermedia in infinitū prodire nō possint.

Secunda huius documēti parte declarat statum nō in affirmatiua demonstratōe nō sed et in priuatiua p̄petū esse: nāz oīs priuatio negatiōq; ab iunctioe affirmatiōis ostendit: si ergo finite affirmatiōis sunt: finite et erunt adiunctōes p̄ quas negatiōib⁹ fides assertur: si itaq; status sit in demonstratōe affirmatiua in sursum et deorsum et fm media finita: statū quoq; p̄cipit in demonstratōe negatiua: qđ si stur in infinitūz interponēdo media fm negatōez: cū idēz mediūz oporteat se habere fm affirmatōez ad reliquā extremitatem: necesse est vt sit ordinatio cōtinua p̄dicabiliuz affirmatiue se habētūz: nūtez vtrāq; in infinitū. Dicit qđ philosophus manifestū est in priuatiua demonstratōe finē et statū eē: si in affirmatiua versus vtrūq; statur: et supponat fieri nō posse: vt p̄dicatio aut ab vltimo. i. in diuiduo hñte tantum rōnez subiecti: minime p̄dicati: versus primū aut a priori. i. genere generalissimo hñte rōnē p̄dicati et nō subiecti: versus vltimū p̄ficiscat in infinitū: hec si ita sint erit p̄fectionis in negatōe et status. Unde tripliciter. i. trib⁹ figuris ostendit nō esse. i. cōclusio negatiua: aut enim in quo quidez. c. b. in omni est. i. oē. c. est. b. sed in quo. b. nulli inest. a. i. nullum. b. est. a. per primā figurā colligif nullum. c. est. a. sed. b. c. i. minor p̄positio et semper altera distantia. i. altera p̄missa ea scilicet que est affirmatiua si est mediata necesse est vt ad imediatam reducatur: sed

alterum intervallum idēst altera p̄positio: nullum. b. est. a. manifestū est qđ si in alio nō ē priori: vt in. d. hoc scilicet licet. d. indigebit in omni. b. esse: et si iterū in alio ipso. d. priore non fuerit: illud indigebit in omni. d. esse: quare quoniam deorsum statur: et que est in sursum stabit: et erit quoddam primum cui primo non competet. a. sit. a. qualitas. g. substantia. f. corpus. e. vtuens. d. sensitiuū. b. animal. c. homo et patet id qđ dictū est. Secūdo autem modo ostenditur vniuersalis negatiua in secūdo modo secunde figure hoc pacto: omne. a. est. b. nullū. c. est. b. Ergo nullum. c. est. a. Iterū si hoc. i. si nullū. c. est. a. oportet dmonstrare. i. ad imediata reducere: tandēq; stare: manifestum quoniam per modū qui supra positus est monstrabitur: aut per hunc secūdu: aut per tertiu. et primus dicitur est tandem ad imediata reuocare. per secūdu autē hoc ostēdetur pacto: si quis. d. cuiuslibet. b. nulli vero. c. competere sumpserit: modo competat aliquid ipsi. b. qđ si. d. sine medio segregatur a. c. bene est: sin vero mediū cadit: necesse est illud. d. quidē cuiuslibet inesse: nulli vero cōpetere. c. i. si hec negatiua: nullum. c. est. b. i. nullus hō est scientia mediū habeat: sit illud. d. i. habitus: omniq; b. i. sit. d. i. oīs scientia est habitus: et nulli. c. inest. d. i. nullus hō ē habitus: et si aliud mediū sit qđ inest. d. illud nō inest. c. cū igitur in affirmatiōibus cū superiora petuntur finis occurrat: et in negatiōib⁹ itidē hic sese offert tandē. Tertius autē modus monstrande negatiue est talis: si. a. in. b. omni inest. i. omne. b. est. a. c. vero in nullo sit. i. nullūz. b. ē. c. ergo per tertiā figurā concludit: nō omne. a. est. c. id aut rursus per modos antea dictos: aut per hūc tertium similiter ostēdetur: illis aut vt monstratū est stat: superest monstrandū: et hoc tertio modo esse statū: sumatur oē. e. est. b. i. omnis scientia ē habitus: et nullū. c. est. c. i. nulla scientia est hō. Et. e. i. scientia sumatur iterum inesse. f. i. musica: et quia suppositū est in affirmatiōib⁹ versus infinitum esse statū: patet ipsius. c. predicationē negatiua stare tandē et nō in infinitū procedere. Versipicū autēz est et si nō vna via sed vniuersis ostēditur: nunc per primāz: aliquid per secūda: interdū per tertiā figurā: hoc etiā pacto oportet esse statū atq; finē: nā finite sunt vie: finita aut finities necesse est vniuersa esse finita. Patet itaq; in negatiōibus statū ac finē esse si in affirmatiōib⁹ statur. Sūt igitur presenti documento patefacte iste due p̄positiones. Prima ē: determinatis extremis finita eē media opz. Secūda est: si sit status in affirmatiuis: necesse ē et finē inueniri in negatiuis: verum de his fortassis plura diximus qđ fuisset necesse.

Caput. 17.



Ed qđ in illis loyce aliquid quidem speculetur hoc manifestum sit. In his quidez igitur que in eo qđ qđ ē predicantur patens ē. si. n. ē vif finire aut si notū est qđ quid erat esse. infinita autē nō est transire. Necesse est ergo finiri in eo qđ quid ē predicantia. Vniuersaliter autēz sic dicimus. Est enīz vere dicere albū ambulare et magnū illud lignum eē et iterū lignum magnū esse et hominē ambulare. Alterū igitur ē dīe sic aut illo modo. Cum enim albū quidem eē dico li

gnum: tunc dico qd cui accidit albu e lignu est: sed no qd subiectu ligno albu sit. Et naqz neqz quod album est: neqz quod vere album aliquid factum est lignu: quare no est hoc fm se sed aut fm accidens. Cum vero lignu albu esse dico no qd alterum aliquid sit albu. Illi aut accidit lignu esse. Et cum musicu albu esse dico: tunc enim quonia homo est albu cui accidit musicu esse dico. Sed lignum est subiectu qd vere factu est album no qd aliud alterum qz qd vere est lignu: aut lignum aliquid. Si igitur opz nomina ponere sit sic dicere pdicari. Sed illo modo aut nequaquaz predicari aut predicari quide no simpliciter e sed aut fm accidens predicari. Est aut tanqz album quide quod predicat. sed sicut lignu est de quo predicatur. Subijctia igitur predicatus predicari semp de quo predicat simpliciter: sed no fm accidens. Sic. n. demonstratio nes demonstrant. Quare autem in quodqdest aut quonia quale aut quatu: aut ad aliquid aut facies aut patiens aut vbi: quado cu vnu de vno predicabit. Ampli substantia quidez significatia qd vere illud e: aut qd vere illud aliqd est de quo predicatur significant. Quocunqz vero no substantia significant s3 de alio subiecto dicitur qd nec vere est illud est: neqz quod vere illud aliquid est accidens sunt. vt de homine est albu. no enim est homo neqz quod vere album est: neqz quod vere album aliquid est: sed animal forsan. quod vere eni animal est homo est. Quocunqz vero no substantia significant opz de quodam subiecto predicari z no esse aliquid albu quod no cui alterum aliquid sit album est. Species eni gaudeant. monstra eni sunt. z si sint nihil ad ratione sunt. demonstratio nes. n. de hmoi sunt. Amplius si no est hoc huiusmodi qualitas z illud huiusmodi. Neqz qualitas est qualitas. Impossibile est eque adinuicem predicari sic. Sed verum qdem cotingit dicere. eque autem predicari no cotingit vere. Aut. n. sicut substantia predicatur vt est. aut cum gen^o sit. aut differetia potest predicari. Hec aut omnia ostensa sunt quonia no erunt infinita neqz in sursum. neqz deorsus. vt homo est bipes z ho est animal. hoc aut alteru est neqz animal de homine. hoc aut de callia. hoc aut de alio i eo qd qd est. Substantiam quidez o est diffinire hmoi. Infinita. n. no est trahere intelligere. qre

neqz in sursum neqz in deorsum infinita sunt. Illa. n. no est diffinire de qua ista pdicant. Siquidem igitur genera adinuicem equaliter predicantur: erit. n. ipsum qd vere ipsum aliquid est. Et neqz tamen de qualitate aut alioz nullum nisi fm accidens predicat. omnia hec enim accidunt z de subiectis predicari. Sed quonia neqz in sursum infinita erunt: vnuqzqz enim qd predicat significat aut quale. aliqd: aut ad aliquid: aut quatu aliqd: aut huiusmodi: aut q sunt in substantia. hec aut finita sunt z genera predicamentoz finita: aut. n. quale: aut quantum: aut ad aliqd: aut facere: aut pati: aut vbi: aut quando predicabit. Concessus autem est vnu de vno predicari. Ipsa autem d ipis quocunqz non aliquid sunt non predicari dicimus. accidens enim sunt oia. sed hec qd fm se ipsa. alia vero fm alterum modus. Hec aut omnia de subiecto quodaz predicari dicimus. scdm accidens aut non e subiectum aliquid. Nihil enim taliu ponimus esse q no alteru aliqd esse dicitur qd dicit: s3 ipsu i alijs z alia quidez de altero. Neqz in sursum ergo vnum de vno neqz in deorsum esse dicitur. de quib^o quide enim dicuntur accidens quocunqz in substantia vniuscuiusqz sunt. hec autem non sunt infinita: s3 in sursum ipsa quoz z accidens vtraqz non infinita sunt. Necessario ergo e aliquid de quo primu predicetur z de hoc aliud: z hoc stare z e aliquid quod no amplius neqz de alio prioru neqz de alio aliquid prius predicetur. vnus quide demonstratio nes modus dicitur hic. Adhuc autem alius. si enim de quibus qdam priora predicantur: horum qdez demonstratio erit neqz possunt habere ad ipsa qz scire. neqz hoc esse sine demonstratione. si autem hoc per hoc notu e. Hoc aut nescimus neqz melius habemus ad ipsa qz scire neqz p hoc notu sciemus. Si igitur e aliquid scire p demonstratione simpliciter z no ex aliquib^o neqz ex suppositioe manifestu e stare predicameta media. si enim no steterint: s3 est semper acceptio in superius omniu erit demonstratio: quare si infinita no cotingit percurrere: quorum non est demonstratio non sciemus per demonstrationem. si igitur neqz melius habemus ad ipsa qz scire: non erit aliquid scire per demonstrationem simpliciter sed ex suppositione. Loyce quidem igitur ex his vtiqz aliquis credet de eo quod dictum est. Anale

tice

tice aut manifestu est per hec velocius q neqz in sursum neqz in deorsum infinita predicatia cotingit esse in demonstratiuis sciety de quibus intentio est. Demonstratio eni est ex his qcu qz quidez ipsa insunt fm se ipsa rebus. Secudu se ipsa vero dupliciter. quocunqz enim illis insunt in eo quodqdest: z in quibus ipsa in eo quodquid est insunt ipis: vt in numero impar quod inest quide numero. Est autem ipse numerus in rone ipsius. Et iteru multitududo aut diuisibile in rone numeri est. Hoz aut neutra cotingit infinita esse nec vt imperfectu numeri. Iteru. n. si impari aliud inest cui inhereat existenti. Hoc autem si e primu: numerus inest his que insunt ipis. si igitur no cotingit huiusmodi infinita esse in numero neqz in sursum erunt infinita. At vero necesse est omnia inesse. Primo vt numero z in illis necesse est esse numeru quare puerabilia erunt sed no excedentia. Nec tamen quocunqz sunt i eo qd quid est nec infinita sunt. neqz enim esset diffiniri. Quare si presentia quide omnia per se dicunt: hec non infinita sunt. Stabant vtiqz in sursum quare z in deorsus. Si autem sic est z que sunt in medio duoz terminozum semper sunt finita. Si vero hoc est: manifestum est iam z demonstrationu q necesse est principia aliqua esse z non omniu esse demonstratio nes: qd vero dixim^o quosda dicere iuxta principium: si enim sunt principia non omnia sunt demonstrabilia: neqz in infinitum possunt ire. Esse enim horu quodlibet nihil aliud est qz esse nullum spatium sine medio z diuisibile: sed omnia diuisibilia. Intus enim imittedo terminu sed no assumendo demonstratur qd demonstrat. quare si hoc infinitum cotingit ire: cotinget vtiqz duozum terminozum infinita esse inter^o media. sed hoc impossibile est si predicamenta steterint in superius z inferius. quod autem stent demonstratum est logice prius: analetice vero nunc.

C Octauo hoc documento declarat predicata non esse infinita z rōnibus logicis z rōnib^o resolutorijs. Series aut verbor Aristotelis huiusmodi est: s3 qd in illis. s. extremis finitis logicis. i. per rōnes cōtes aliqui speculatur hoc manifestu sit. i. docendū est extrema ipsa vtiqz versus finita eē z primo cōisib^o argumētis id pbabit. In his itaqz verū id esse patet que quodqdest pdicant: si. n. est diffinire: aut si notum est qd aliquid erat esse. i. si possibile e diffinire: aut notū eē quodqderat esse: infinita aut no est transire: necesse est predicata que ponuntur in ratione quiditativa finiri: cū igitur possit aliquid diffiniri

z nequeant infinita pertransiri: predicata quiditativa statim habebunt: z dicit Lyncontensis: ostendit Aristo. qd posito subiecto aliquo necessario statim in sursum: qd subiectum positum est diffinibile z in diffinitione cuiuslibet ponitur oia superiora sua substantialia que necesse est intellectum diffinientis pertransire: infinita aut pertransire non est: igitur no sunt infinita in sursum: ergo nec in deorsum: vt ipse postea dicit: sed no ex planat ratione huius argumenti: si est accipere infimū vt indiuiduū z speciem arborū indiuiduū proximā quā est diffinire: tunc manifestum est qd cū in sursum statim z in deorsum stat: ex parte. n. qua no statim non e accipere vltimū. Preterea considerandum qd he rationes ideo appellatur logice: qd limites logici negocij egredūtur: z vnde cumqz sibi p̄dita querunt: inserit naqz sermonē de ideis qz valere iubet tāqz demonstrationi ineptas. varij aut sunt modi monstrandi conclusionem assumptā.

Primus modus consistit in hoc fm Lyncontem. In predicatione simplici z p se: quado scilicet pdicatur qd debet predicari z subijctur qd debet subijci no progredimur in infinitu: in via ergo pdicationis substantialis no est infinitas in sursum vel deorsum: quapropter nec in vlla coordinatioe pdicamentalis: constat aut genera predicamentoz esse finita: qz deces: z cum accidens predicat de subiecto non augmetatur pdicatio simplex in sursum nisi in eadē coordinatioe. Similiter no augetur subiecto in deorsum nisi in eadē coordinatioe: manifestu est igitur qd cū finita finite accepta sint finita qd in predicabilibus simpliciter est via in sursum z deorsum finita z no infinita. Dicit itaqz philosoph^o: vniuersale aut sic dicimus. i. vniuersaliter dicamus hoc pacto: est. n. vere dicere: albu ambulare: z id magnu lignu esse: z iteru lignu magnu esse z hoim ambulare: atqz igitur sic est dicere aut illo modo id est dicit dicere ex vna parte: albu ambulat: magnu est lignu: z ex altera parte: ho ambulat: lignu est magnu. cū. n. albu dico esse lignu: tūc dico qd cui accidit albu esse: lignu est: sed no qd subiectu ligno album sit: z naqz nec cū albu est: neqz qd vere albu aliquid factum est lignu est: quare no est album lignum nisi fm accidens. Sensus est: cū dicitur: album est lignu: significatur qd illud predicatu lignum predicatur de subiecto cui accidit esse lignu: nam hoc lignu cui accidit esse album: est lignu: no autem est sensus qd albu sit subiectu ligni: quia subiectu sit hoc qd predicatur de ipso sicut de subiecto vel fm totum vel fm partem: veluti homo sit albu: sed neqz album neqz aliqua pars albi que vere albu t. que sit de substantia ipsius albedinis sit lignu: no enim accidens subijctur transmutationi qua de non ligno efficitur lignum: omne autem qd incipit esse hoc: sit hoc: si igitur no sit hoc: hoc no est hoc: nisi dicatur hoc semper fuisse: constat autem no semper verum fuisse dicere: albu est lignum: quia aliquando simul no extiterunt albedo z lignum. Quado itaqz predicatur subiectum de accidente: predicatio est fm accidens z preter natura: vñ nome albi potest quidem esse subiectu propositioe: si solam vocem attendamus: quantum ad rei proprietate fieri non potest vt album subijctatur ligno: sed contra: lignu subijctur albo fm se z est naturalis predicatio h: lignum est album: hec vero innaturalis: album est lignum: forma nanqz non est subiecta z materia predicata z forma superueniens: z hoc est qd dicit Aristoteles: cum dicit lignu album: non dicitur aliquid aliud album esse: atqz illi vt sit lignum accidere: quomodum cum dico: musicum esse album: tunc. n. homo est albu cui accidit musicum esse: sed cum dico: lignum est albu: lignum est subiectu

et non prime false: similiter et negatiue pñt p syllogismuz sperititē syllogizari. Scda: ignorantia negationis adest cuius si sensus aliq ab ipso natiuitatis ortu defecerit. Tertia: determinatio extremis media nequeūt infinita esse. Quarta: in demonstrationib⁹ affirmatiuis et negatio nō cōcedit pgressus infinitus.

Caput. 19.



Autē sit demonstratio alia particularis: alia vero vltis: et hec quod est categorica: illa priuatiua: dubitatur qualis potior sit. sicut autem et de ea que demonstrare dicitur: et deducendi ad impossibile demonstratio. Primum igitur intendimus de vltis et particulari: ostendentes enim hoc et de ea que demonstrare dicitur et que est ad impossibile dicemus. Videtur quidem igitur fortassis vti quibusdam sic intendentes particularis esse dignior. Si enim secundum quam maxime scimus demonstratione potior est demonstratio. Nec enim virtus demonstratio est. Magis autem scimus vnum quodammodo cum ipsum cognoscimus secundum ipsum quod secundum aliud: ut musicum choriscum quoniam choriscus musicus est quod cum homo musicus sit. similiter autem et in alijs. Sed vltis quoniam aliud non quoniam ipsum contingit demonstrare: vti quoniam est equitibiarum: non quoniam est equitibiarum: sed quoniam est triangulus: sed particularis quoniam ipsum. Si ergo potior quidem que est secundum ipsum: huiusmodi autem est particularis vltis magis et potior vti quod demonstratio secundum partem erit. Amplius si vltis quod non est aliquid secundum rem propter singularia: demonstratio opinionem conficit esse hoc aliquid secundum quod demonstrat: et quodam naturam esse hanc sine his que sunt: ut trianguli preter quosdam: et figure preter aliquas: et numeri preter quosdam numeros. Potior autem est que est de esse quod de non esse. Et propter quam non errabit quod propter quam errabit. Est autem vniuersalis huiusmodi. Precedentes enim demonstrant de eo quod est proportionale quod et est analogum quod neque linea neque numerus neque solidum neque planum est sed propter hoc aliquid. Si igitur vltis quod particularis: et facit opinionem falsam: indignior vti quod erit vltis particulari. Aut primum quidem nihil magis in vltis quod in particulari ratio est. Si enim quod duobus rectis inest non secundum quod est equitibiarum: sed secundum quod triangulus est cognoscens: quoniam minus cognoscit in quantum ipsum est quod cognoscet: quoniam triangulus est: et ratio si non sit quod

dem secundum quod est triangulus postea demonstrat: non erit demonstratio. Si vero sit cognoscens vnum quod quodammodo secundum vnum quodammodo est magis cognoscit. Si igitur triangulus in plus est: et ratio eadem est et non secundum equiuocationem triangulus est: et inest oī triangulo quod est duobus rectis non vti quod et triangulus secundum quod est equitibiarum: sed secundum quod est triangulus huiusmodi angulos: quare vltis scies magis cognoscit secundum quod est quod secundum partem: potior itaque est vltis quod particularis. Amplius si quidem sit quod quodammodo vna et non equoeca: vniuersale erit vti quod nihil minus quibusdam secundum partem: sed magis est quod in corruptibilia sunt illis: que vero secundum partem corruptibilia magis. Amplius neque vna necessitas est opinari aliquid esse hoc preter hoc quoniam vnum ostendunt nihil magis quod in alijs quecumque non aliquid significant: sed aut quale aut ad aliquid aut facere: sic ergo non demonstratio causa est sed male audiens. Amplius si demonstratio est syllogismus demonstratio causa est et propter quod: vltis autem magis est causa: cuius n. p. se igitur aliquid huiusmodi idem ipsum causa est: vltis autem est primum cui inest se causa: ergo vltis est: quod et ratio dignior est: magis enim causa est et propter quod est. Amplius vti quod ad hoc querimus propter quod: et tunc opinamur scire cum non sit aliquid aliud propter quod sciamus quod hoc aut quod fiat aut quod sit. Finis enim vltimus et terminus iam sic est: vti cuius causa venit: vti accipiat argentum: hoc autem est vti reddat cui debuit: hoc autem est vti non iniuste agat: et sic procedentes cum non sit amplius propter aliud neque alterius causa propter hoc sicut propter finem dicimus venire et fieri et esse: et tunc cognoscere magis propter quod venit. Si igitur similiter se habet in alijs causis et que sunt propter quod: in his autem quecumque cause sic sunt: sicut que est cuius causa: sic scimus maxime et in alijs: igitur sic maxime scimus cum non amplius sit hoc quoniam aliud est. Cum igitur cognoscimus quidem quod quattuor qui sunt extra equales sunt quoniam equitibiarum ad hoc deest propter quod quia triangulus: et hoc quia est figura rectilineis: si autem hoc non amplius propter quod aliud: tunc maxime scimus et vniuersale: tunc vniuersale vti quod potior est. Amplius quocumque demonstratio magis secundum partes est infinita cadit: vniuersalis autem in simplex et finem. Est autem secundum quod sunt finita scibilia sunt. Secundum itaque quod vniuersalia sunt: magis scibilia sunt quod que

quod que sunt secundum partem. Demonstrabilia ergo magis sunt vniuersalia. De demonstrabilibus autem magis est demonstratio. Similiter enim magis ad aliquid sunt: dignior ergo vniuersalis est quoniam quidem et magis est demonstratio. Amplius si magis preponenda secundum quam hoc et aliud quod secundum hoc solum cognoscit. Vniuersale autem habens cognoscit et particulare: hoc autem vniuersale non sciuit et sic magis preponenda erit vniuersalis. Amplius autem et sic vniuersale enim magis demonstrare est quod est per medium demonstrare cum propinquius sit medium principio: proxime autem imediatum est: hoc autem est principium: si igitur que ex principio est ea que non est ex principio magis est ex principio ea que minus est certior demonstratio. Est autem huiusmodi vltis magis dignior: itaque vltis magis erit vti si ostendit demonstrare. a. de. d. media sint in g. b. e. b. c. magis autem sursum sit. b. quare si p. b. vltis magis est huiusmodi eorum quod dicta sunt quodammodo loquuntur. Maxime autem manifestum est quod vltis magis propria sit quod preponenda hanc quodem habentes. prioris scimus quodammodo et posterioris potentia vti si aliquid cognouit quod oīs triangulis huiusmodi tres angulos equales duobus rectis sciuit quodammodo et quod equitibiarum quod duobus rectis potentia sit. Et si non cognouit quod triangulus sit: hanc autem habens preponem vltis nullo modo cognouit neque potentia neque actu. Et vltis quodem intelligibilis est huiusmodi particularis in sensu proficit. Quod igitur vltis dignior sit particulari tot modis dicta sunt.

Dicit in continens: cum syllogismo diatino accedant diatides opposite ex parte ex qua est syllogismus diatio et ex parte rerum super quas erigit diatio: intendit Aristoteles prout capto ostendere secundum quas de oppositis diatidibus est diatio melior dignior et certior.

no: intendit Aristoteles prout capto ostendere secundum quas de oppositis diatidibus est diatio melior dignior et certior.

Digressio.

Contra propositioes hic approbatas formam nonnullas rationes. In primis: non vti vltis magis esse quod particularis: tunc quod particularis est magis vnum et ens: cum habeat esse simpliciter: tunc quod inferi perfectius est super superior. Solutio est. Dico primo: vltis verius est obiectum scilicet intellectus quod particularis. Dico secundo: singularia exacta existunt quod vltis: existit namque vera est singularium diatio. Dico tertio: quod predicata primi modi et secundi primo vltibus: secundo cedunt indiuiduis: contra et de predicatis accidentibus.

Rursus videtur falsum esse quod ille qui habeat vltis nouerit et singularis: non autem cognoscens particularis noscat vltis: namque vltis clauditur in particulari et notitia vltis colligitur ex minus vltis. Solutio est: notitia complexa quod est magis vltis tanto magis habet rationem cause: propterea huiusmodi propositio nem vltis noscat particularis in potentia: non contra: his igitur constat diationem vltis potior esse diatio particulari.

Caput. 20.



Quod autem demonstratiua priuatiua hinc manifestum sit. sit eius demonstratio dignior alijs existens: aut que est ex minoribus quoniam aut suppositionibus aut propositioibus. Si eius note sunt similiter cognoscere velocius per hoc est. hoc autem appetibilis est. Ratio autem propositiois quod melior sit ex minoribus vltis sic est. Si enim sicut pertinet cognita esse media: priora autem notiora sunt. sit igitur per media demonstratio eorum quod sunt. b. c. d. g. a. in. e. sit. altera vero per. b. c. g. a. in. d. sit. Sicut igitur hoc se habet quod a. in. d. sit quod a. in. e. sit. Sed quod a. i. d. sit prius est et cognoscibilis quod quod a. in. e. per hoc eius illud demonstrat. Credibilis autem est quod est per quod et que itaque per minima est demonstratio: melior est alijs existens. Et itaque quodem igitur per tres terminos et propositioes duas demonstrantur: sed hec quidem esse accipit aliquid: illa vero esse et non esse aliquid: per plura itaque accipit: quare indignior est. Amplius quoniam ostensum est impossibile esse per vtriusque priuatiuarum propositioem fieri syllogismum: sed vna quidem oportet huiusmodi esse: alia vero quoniam est. Amplius iuxta hoc oportet accipere predicatiuas quidem enim argumentata demonstratioe necesse est fieri plures. priuatiuas autem impossibile est plures vna in omni syllogismo esse. Sit. n. in nullo esse. a. in quibus est. b. i. c. aut sit oī. b. Si igitur opus est iterum augere vtriusque propositioes est medium inueniendum. Huiusmodi quodem a. b. sit medium. d. sed. b. c. sit. e. c. quodem manifestus est predicatiuum esse. s. d. de. b. predicatiuum Libe. sup posteriora. 1 2

quidē. ad. a. aut tanq̄ priuatiuū. ponit. d. gde
 eīz de oi. b. s. a. in nullo opz esse. d. fit igit vna
 priuatiua ppō que est. a. d. idēz aut modus ē
 z in alijs syllogismis. semp eīz mediuz pdica
 tiuoz terminoz pdicatiuū in vtraqz est: s; pri
 uatiui alterū priuatiuū necesse est esse: quare
 hec vna hmoi fit ppō: alie vero priuatiue. Si
 igit notū p qd demonstrat z credibilis est:
 demonstrat aut priuatiua p pdicatiua. pdica
 tiua aut p illaz nō demonstrat. prior ergo z no
 tior z credibilior cū sit melior vtiqz erit. Am
 plius si p̄cipiū syllogismi ppō vlis imedia
 ta ē: est aut in d̄mōstratiua affirmatiua: in pri
 uatiua aut z negatiua vlis. ppō aut affirma
 tiua negatiua prior z notior. per affirmatiua
 eīz negatiua nota ē. z prior affirmatio ē: sicut
 eē pri^o ē nō eē: quare poti^o p̄cipiū d̄mōstra
 tiue est q̄z priuatiue. digniorib^o aut p̄cipijs
 vti^o dignior. Adhuc p̄cipalior est: sine enim
 d̄mōstratiua nō ē priuatiua. Qd gde cathe
 gorica priuatiua sit dignior manifestū ē: z ad
 ip̄sibile ducēte. Opz aut scire q̄ sit d̄ria ip
 faz. Si igit. a. in nullo. b. in. c. aut in oi. b. ne
 cesse ē in nullo. c. e. a. sic igit acceptis demon
 stratiua priuatiua erit d̄mōstratio: qm̄. a. i. c.
 nō erit. Que nō ē p̄ ip̄sibile sic se bz si opus est
 d̄mōstrare q. a. in. b. nō sit accipiēdū est affir
 matiue. a. esse in. b. z. b. i. c. quare accidit. z. a.
 in. c. esse. hoc aut sit notū z certū q̄ ip̄sibile
 est ip̄s eē. Termini gde igit similit̄ ordinant̄.
 Differt autēz quo qualis sit notior priuatiua
 ppō. Vtrū igit q. a. b. nō inest. aut q. a. c. non
 inest. Cuz igit ē p̄lo notior qm̄ nō ē. a. in. b. q̄
 est ad ip̄sibile sit d̄mōstratio. Cū aut in syllogi
 smo sit d̄mōstratiua ē. Nā aut prior est q̄ est q̄
 a. in. b. nō sit q̄. a. in. c. priora eīz p̄lone sunt
 ex qb^o est p̄lo. Est aut que. a. gde in. c. nō est
 cōclusio. a. aut in. b. ex qb^o ē p̄clusio. Nō enīz
 cōringit remoueri aliqd hoc cōclusio est. illa
 aut sunt ex quibus sed hoc gdez ex quo syllo
 gismus est. qd vtiqz sic se bz: quare aut vt to
 tum ad partē: aut pars ad totū se bz. s; q̄ sunt
 a. c. z. a. b. ppōnes nō sic se habent adinuicē.
 Si igit ex notioribus sit z credibilioribus di
 gnior ē: sunt eīz vtrez ex nō esse credibiles:
 s; h gdez ex priorib^o: illa nō ex posteriori potior
 simplr vtiqz erit ea q̄ ē ip̄sibilis d̄mōstra
 tio puatiua. Quare z hac dignior pdicatiua.
 manifestū ē ēt q̄ z ea q̄ ē ip̄sibilis potior ē.
 C̄ Presenti capite due ppōes declarant. D̄ria ē: demō
 stratiōes affirmatiue potiores sunt negatiuis: tū qz ex mi
 norib^o z paucio: ib^o: affirmatiua nāqz nō indiget p̄fidiō
 negatiue: negatiua sine vsu affirmatiua nō p̄stat: tū qz d̄ratō
 ex solis negatiōib^o p̄tēta nihil efficit: tū qz affirmatio por
 z simplicior ē negatiōe: tū qz i syllogismis coaugmētatis
 vna negatiua satisficit: vbi p̄lō cōcurrūt affirmatiue.

Secūda ppō talis ē: d̄ratio ostētiua: assertoria:
 iusta z recta p̄fatiō: est ea q̄ d̄ducit ad
 ip̄sibile: z p̄lo oz exponē d̄ria ip̄sari: hec ē d̄ratio ostē
 tiua: nullū. b. ē. a. oē. c. ē. b. ḡ nullū. c. ē. a. b̄: nullū aīal ē
 lapis: oīo hō ē aīal: ḡ nullus hō ē lapis. D̄ratio ad ip̄s
 sibile se bz h̄ pacto: si debeat hec ppō p̄bati: nullū. b. ē. a.
 dicat: oē. b. ē. a. oē. c. ē. b. ḡ oē. c. ē. a. p̄lo ē ip̄sibilis ḡ
 altera p̄m̄fari: nō m̄ior: ḡ maior. z cōueniūt be d̄ratōes
 q̄ s̄tī ordie disponūf. i. termin^o med^o i vtraqz d̄ratōe ē
 idē: z mat^o extremū z min^o: verū d̄ria p̄fatiō i cognitione
 ppōnū negatiua: q̄ istarū sit notior: nullū. b. ē. a. nullū
 c. ē. a. si ista nullū. c. ē. a. d̄ratio est ad ip̄sibile: si vō hec:
 nullū. b. ē. a. p̄ficit d̄ratio ostētiua: d̄ aut ista notior nullū
 c. ē. a. i syllogismo ad ip̄sibile: qz et^o opposituz p̄tū: nō ē
 c. ē. a. i falsitate notissimū ē: i ostētiua: h̄ nullū. b. ē. a. ē no
 tior. nā i tali d̄ratōe a p̄cipijs ad p̄lone recto ordie p
 cedimus: ea at q̄ ducit ad icōmodū poti^o ē. a. p̄lone ad
 ppōes: q̄ aut p̄cipiū ē: aut p̄cipij loco euadit: d̄ratio
 ḡ ostētiua erit potior ducēte ad ip̄sibile: tū qz: h̄ ppō:
 nullū. b. ē. a. ē prior: nā ea q̄ ē: nullū. c. ē. a. tū qz: d̄ratio
 ostētiua p̄stat ex p̄missio: quarū vna bz rōnez toti^o: z alia
 rōez p̄tis: d̄ratio aut ducēs ad ip̄sibile nō.

Digressio.

Cōtra ppōnes declaratas cōueniēs ē dubitare. In
 p̄mis d̄ratio negatiua q̄ deū nō eē mobilez
 nec depēdētē colligit p̄fatiō: ē lōge his rōib^o affirmati
 uis qb^o passioēs d̄ reb^o nālib^o on d̄dūt: ḡ. Itē: stat d̄ratōes
 negatiua ē ex imediatis: affirmatiua vō ex mediatis.
 Ampl^o ppōes exclusiue z exceptiue affirmatiue p nega
 tiuas p̄nt declarari: z hec ppō sortēs nō ē lapis prior ē ista:
 sortēs ē sortēs: p̄tate ea a q̄ nō p̄uertit subsistēti p̄na.
 Itē: syllogism^o affirmatiu^o i p̄ria z tertia figura formaf
 negatiu^o i oīb^o: plures quoqz sunt mōi negatiu^o q̄z affir
 matiui. Et vlis negatiua singulariū ē illatiua abiqz p̄fidi
 o medij: nō affirmatiua: signū ē negatiuū extremum
 qd̄uis distribuit: affirmatiuū d̄t̄ratat subiectū. Solo ē.
 Dico prior: d̄ratio affirmatiua vt sit potior ē negatiua vt
 sic: cū illa tēdat i veritatē affirmatiua: hec i negatiua: nō
 icōuenit tñ absolute aliquā rōez negatiua p̄stare multo
 rōnib^o affirmatiuis. Dico sc̄do: ppōes exclusiue z exce
 ptiue nō sunt pure affirmatiue: s; sensuz negatiuū vna cū
 affirmatiuo icludūt. Et hec ppō: sortēs nō ē lapis vā ē pp
 d̄tate ist^o: sortēs ē sortēs: ē nāqz: reglā. ḡialis. 2. p̄bier.
 capite vltimo: p̄positio negatiua vera reducit in ppōnē
 vera in qua idē p̄dicat de seipso. Dico tertio: qz syllogis
 mus negatiu^o in plurib^o figuris conficiat q̄z affirmatiu^o
 hoc nō facit syllogismū negatiuū esse p̄fictiorē affirma
 tiuo. Neqz vlis negatiua p̄ponēda est vli affirmatiue: qz
 illa singularia iferat sine medio: hec aut cū medio: signū
 quoqz negatiuū z si distribuat vtrūqz extremuz: affirma
 tiuū subiectū tñ nō ob hoc tñ āteponēdū ē signū nega
 tiuū affirmatiuo p̄stat: ergo d̄mōstratiōē affirmatiua
 p̄stare negatiue.

Rursus Demōstratio cōducēs ad ip̄sibile nō
 facit scire: z nō ex veris. Neqz est syllo
 gism^o ergo nō est d̄rio. Itēz aliqua d̄rio ostētiua est nega
 tiua z p̄ticularis: vbi ducēs ad ip̄sibile erit vlis z af
 firmatiua. Diones quoqz mathematice frequētissime
 sunt rōnes ducētes ad ip̄sibile. Solutio est. Dico prior
 d̄ratio

d̄rio ducēs ad ip̄sibile nō est d̄rio: nō est simplex syllo
 gism^o s; mixt^o: z nō facit scire nisi d̄spositiue. Dico sc̄do
 d̄iones mathematice debēt eē i p̄rio mō prime figure:
 z ille q̄ sunt ducētes ad ip̄sibile in oīsuas reducunt.
 Caput. 21.



Ertior autē z prior est scia
 q̄cūqz ip̄s^o qz z pp̄ qd eadē
 est: s; nō est ip̄s^o extra eaz q̄
 ē pp̄ qd. Et q̄ nō ē ex subie
 cto illa que ē de subiecto: vt
 arithmetica armonica. Et
 q̄ est ex minorib^o ea q̄ est ex appositōe vt geo
 metria z arithmetica. Dico aut ex additōe vt
 vnitas. suba est sine positōe. P̄dict^o aut suba
 posita. hoc aut est ex appositōe. Vna aut scia
 est q̄ est vni^o generis q̄cūqz ex primis p̄ponit
 z p̄tes aut passiones harū sunt per se. Altera
 aut scia est ab altera quozūcūqz p̄cipia neqz
 ex eisdē neqz ex alterutr^o sunt. Hui^o aut signū
 est cū idē d̄strabilia veniāt. oporteret. n. ipsa
 in eodē genere eē his q̄ d̄mōstratur. Signū
 aut hui^o est cū idē d̄strabilia p seipsa in eo
 dē genere sunt z prima. Plures at d̄rōnes
 esse eiisdē possibile est: nō solū ex eodē ordie
 accipiēti nō cōtinuū mediuz: vt eoz que sunt
 a. b. c. z. d. z. s. sed ex altero vt sit. a. trāsmutari.
 in quo aut. d. moueri. s; b. letari. z iterū. i. ge
 scere. verū est. g. a. z. d. de. b. z. a. de. d. p̄dicari.
 letās. n. mouet: z qd mouet: trāsmutat. iteruz
 z. a. de. i. z. i. de. b. veruz est p̄dicari. oīs. n. letās
 gescit z gescēs trāsmutat: quare p altera me
 dia z nō ex eodē genere syllogism^o est: quare
 est neutrū de neutro dici mediuz. necesse. n. ē
 idē alicui vtrūqz iesse. intēdere aut ē z p alias
 figuras quot modis p̄tigit fieri eiisdē syllogism^o.
 C̄ Tractādū ē p̄nti lectōe: q̄ scia sit certior: q̄ vna: q̄ alte
 ra: z eiisdē p̄lone plures d̄ratōes afferri posse. Dicit ḡ
 prior p̄bō: certior scia ē z prior q̄cūqz ip̄s^o qz z pp̄ qd ea
 dē ē: sed nō ip̄s^o qz extra ea q̄ ē pp̄ qd. Sēsus ē: certior ē
 scia q̄ ē ip̄s^o qd ē z pp̄ qd ea que est ip̄s^o qd nō ē pp̄ qd.
 C̄ Ampl^o: scia nō d̄ subiecto sensibili certior: ē z prior ea
 q̄ ē de subiecto sensibili: vt scia subalternās subalterna
 ta. Itē ea scia q̄ ē ex minorib^o z simpliciorib^o prior ē scia
 q̄ est ex appositōe z additōe: cū. n. vnitas simplr sit pun
 cto formaf erit arithmetica prior geometria: his ergo
 cōstat sciam scia esse maiorē tribus modis.
 C̄ Adoz on d̄it qd sit scia vna. Scia vna ē q̄ ē vni^o gene
 ris subiecti eaz: p̄lonū q̄ ex primis p̄cipijs p̄ponunt z
 p̄tes sunt aut passiones hoz q̄ sunt p se. Sēsus est: scia
 d̄ vna si sit vni^o subiecti h̄itis p̄tes subiectiua z passio
 nes z p̄cipia p que passiones d̄rari possunt.
 C̄ Demū declarat qd sit altera scia. Scia ē altera ab alte
 ra quaz p̄cipia nō sunt ex eisdē. i. nō versant circa ea/
 dē: neqz ex p̄cipijs vni^o p̄cipia alteri^o p̄fictiunt:
 erit ergo scia vna: cū p̄cipia z p̄clusiones que d̄rantur
 sint in eodē genere z affiniā: z si nō: erit altera z altera.

Cōclusio talis ē: eiisdē cōfōnis plures p̄nt eē
 d̄iones: nō solū ex eodē ordie s; ex alio:
 z cū medijs cōtinuis in eadē argumētatiōe z d̄scōtinuis
 in diuersis: h̄ nāqz ppō: oīs ē q̄ est s; a pōt d̄duci p h̄
 q̄ dico: aīatū: aīal: brutū z i eadē argumētatiōe z i trib^o:
 z vocant media eiisdē ordis: at hec p̄clusio. Quicqd vo
 luptate afficit trāsmutat iserf p li moueri z p li getē p̄le/
 qui: z nō sunt hec p̄fata media adeo diuersa gn vtraqz pos
 sint i eē tertio: z p̄ea p tertiā figurā poterūt de teinuices
 p̄dicari.

Dicit Lynconēsis: hūano intellectus q̄lis ē adhuc
 in nobis sunt res mathematice certissime ad
 q̄s p̄p̄e d̄ēdas nos tuuāt fantasmata imaginabilia vt/
 su recepta: s; intellectus tali q̄lis oīs esse s; m̄ statū suū opti
 mū. sunt res diuine certissime z quāto res sunt priorēs z
 nā sublimiores tāto certiores. Itēz aut nulla scia facit scire
 pp̄ qd nisi p̄fctat qz: aut s̄l cū ip̄sō pp̄ qd habeat quia.
 C̄ Ampl^o ingt. Syllogism^o d̄rauis ē istm d̄ratōis sci
 entia acq̄ritis z aggregant p̄lōs syllogism^o d̄ratū i scia
 vna: nec tñ q̄cūqz p̄ueniūt vni scie s; q̄ vnificati sunt i ali
 quo vno ex q̄ scia ē vna illi sunt vni scie p̄ueniētes. Et qz
 nihil scit nisi ex p̄cipijs pp̄ijs z imediatis ad hoc vt sit
 scia vna opz vt h̄at p̄cipia p̄ria vnificata in vnitate
 subiecti vni^o ex qb^o d̄mōstrat: hec igit tria aggregantur
 in scia vna vnitas subiecti sup qd erigitur d̄rio. P̄cipia
 imediata vnificata i subiecto illo ex qb^o sit d̄rio: z p̄ subie
 ctū h̄at sp̄s aut p̄tes aut p se accia ex qb^o p̄lō p̄clusio
 d̄ratua. Denit^o sunt scie diuersē nec eadē nec subalterna
 te quaz p̄cipia nō sunt vnificata i nā vni^o subiecti: nec
 in subiectis quoz aliter sit sub altero: z ita putat Lynco.
 sciaz subalternatā nō pōi i numerz cū scia subalternatē.

Itē ait: qd nūc d̄m̄ ē nō ē p̄tū ei qd supra d̄m̄ ē:
 qz vni^o rei vnica ē d̄rio: qz ibi fuit sermo de d̄rōne
 potissima que ē in reb^o mathematicis: hic aut ē sermo de
 d̄rōne i reb^o nālib^o q̄ ē d̄rio d̄ca p̄ posteri^o. Itē soluo itaqz
 p̄ntē lectōne his ppōnib^o. D̄ria ē: vnitas scie nō p̄furgit
 ex vnitate passionū: qz itate diuersitate sciaz stat idēitas
 passiois cōsiderate: vt palā ē de figura a diuersis artific
 bus p̄siderata. Sc̄da. Nō p̄uenit vnitas discipline ex vni
 tate dignitatū sub eē vli p̄siderata: neqz ex vnitate p̄ici
 pij incōplexi. nā vna p̄lo pōt d̄rari p̄ plura media: neqz
 ex vnitate p̄cipioz p̄plexoz: cū ex illis possint d̄duci
 varie p̄lones. Tertia. Vnitas scie sumit p̄rio z imedia
 te a subiecto: mediate vō ab alijs que sciaz nō ingrediū
 tur nisi quatenus reducunt ad subiectū.
 C̄ Caput. 22.



Ed ei^o qd ē a fortuna nō ē
 scia p̄ d̄mōstrationēz. neqz
 n. sicut necessariū ē neqz sic
 frequēter qd ē a fortuna. sed
 qd extra hoc sit. s; d̄mōstra
 tio alteri^o hoz ē. D̄is. n. syl
 logism^o aut p̄ necessarias
 aut p̄ eas q̄ sunt tāqz frequēter ppōnes. z si
 necesse gde sint ppōnes z p̄clusio necessaria
 ē. si nō sunt sicut frequēter p̄lo hmoi est: qf si
 id qd ē a fortuna nō ē sicut frequēter. Neqz p
 sensuz ē scire. si. n. est sensus talis qz hui^o z nō
 huius alicuius: s; tamē sentire necesse est hoc
 aliqd z vbi: z nūc. vltē aut z in oīb^o impōle est
 sentire: nō. n. hoc ē neqz nūc. nō. n. ēē vltē: qd

cessarij sciētia. Qualiter ergo est idē opinari & scire quare nō erit opinio scia. Si aliq̄s po- fuerit esse aut nihil contingere opinari: conse- quēter enīz hic quidē sciēs: ille vero opinans per media quousq; ad imediata veniat: qua- re siquidē ille sciuit & opinās sciuit. Sicut. n. & qz est opinari & pp qd aut mediū est. Aut si quidē sic arbitrat nō cōtingētia aliter se habe- re: sicut & hūit diffinitōes p quas sunt demon- stratōes nō opinabit sed sciet. Si autēz vera gdem eē nō in hoc ip̄s inesse fm substantias sed fm spēm opinabit & nō sciet vere. Et qz & pp qd siquidē p imediata op̄abit. si nō p ime- diata solū ipsuz qz opinabit. Eiusdē autē opi- nio & scia nō penit^o est sed sicut falsa opinio & vera eiusdē quodā mō ē: sic & sciētia & opinio eiusdēz. Et. n. opinione & verā & falsāz sicut vi- cunt quidē eiusdem inesse incōuenientia acci- dit appetere alia que & non opinari q̄ opinat falso. Quoniā aut multipliciter idēz dicit est sicut cōtingit. Est aut sicut nō cōmēsuratiū enīz esse diametrū vere opinari incōueniens est: s; qz diametros circa quā sunt opiniones idem sic eiusdēz est: sed qd aliqd erat esse vni- cuiq; fm rōnē nō idē est. Similiter autē & scia & opinio eiusdēz est. hoc quidē. n. sic aialis est q̄ nō est cōtingere nō eē aial. sed illa gdem q̄ est cōtingere vt si hoc quidē q̄ vere hoīs est: illa vero hoīs quidē: nō aut veri hoīs. idēz. n. est qz hō hoc aut nō sicut idē. Manifestū autē ex his est q̄ neq; opinari simul idē & scire con- tingit. Simul. n. utiq; habere opinionem alr habēdi & nō aliter habēdi idēz esse q̄ vere nō cōtingit. In alio quidē. n. vnūquodq; eē con- tingit eiusdē sicut dicitur est: sed i eodē nihil sic pōt eē: haberet. n. opinione simul: vt q̄ hō eēt & q̄ vere est aial. hoc. n. erat nō cōtingere non eē aial. hoc. n. sic cōtingit sic contingere. Reli- qua autē quō opz distribuere in rōnē & in intel- lectū & sciaz & artē & prudētiā & sapiētiā: hec quidē. n. p̄byce: illa vero ethice speculatio- nis sunt magis. Solertia autem est subtili- tas quedam in nō prospecto tempore medijs: vt si aliquis videns q̄ splendorem semper ha- bet luna a sole: statim intelligit propter quid hoc sit: quia propter id quod illustratur a so- le: aut disputantē cum diuice: cognouit qm ac cōmodatū est: aut p̄pter id quod gdez amici sunt: qz inimici eiusdē sunt. Dis. n. cās medi- as videns cognouit & vltimas. splendiduz eē

ad solē sit in quō. a. lucere. a. sole. b. luna. c. est aut lune quidez. c. qd ip̄s inest. b. qd est lucere a. sole. ip̄s aut. b. a. quod ē ad hoc eē splēdiduz a quo splendor: quare & ip̄ si. c. a. per. b. Ultimo hoc capite p̄parat Arist. sciētiā ad hī^o alios intellectuales: scia est notitia p̄positiōnū scdi modi: intel- lect^o p̄pōnū indēmōstrabiliū: opio ē hitus quo idifferē- ter possum^o dicere verū & falsū: ondit demū dītas scie & alioz hitū & q̄ solertia ē subtilitas inueniēdi mediuz in nō p̄specto tpe. Series autē verborū Ari. talis ē: scibile & scia differūt ab opione vā & opinabili. nā certū ē sciam & opionē falsāz nō p̄sentire: scia p̄ necessarias p̄parat p̄pō- nes: opio p̄ trāsmutabiles: opio ergo nō est scia: at neq; intellect^o: cū sit intellect^o p̄cipiū scie quo termini cogno- scunt: neq; ē app̄hēsiō credulitasq; p̄pōnū imediarū: q̄ cū intellect^o vno sit & scia & opio: relinquitur opinione ea rūrez videt eē: q̄ vt v̄e sint: itū alr eē p̄it q̄ sint: hec autē s. opio ē acceptio imediate p̄pōnū & nō necessaria. i. opio ē acceptio p̄pōnū imediate q̄ nō ē necessaria: & sic ē opio magis p̄p̄ia q̄ ē acceptio veri p̄tingētis inquatū h̄mōi: quo p̄cō nō ē idē scibile & opinabile: vel opio ē acceptio p̄pōnū imediate q̄ acceptio recipit eā nō inquatū ē ne- cessaria siue sit necessaria siue nō: & hec ē opio p̄p̄ie dēā q̄ ē acceptio vni^o p̄tō dīctiōis cū formidine alterius: & fm hoc nō ē scia opio: tū fm hoc idē ē scibile & opinabi- le: qz nihil p̄hibet qn̄ necessariū scibile credat eūz suspi- tione: tū q̄ dīctiō eēt possit eē vera: s; fm hoc nō ē possi- bile q̄ aliq; sciat & opinet s̄ vnu & idē: s; vnu & idē ē sci- bile & opinabile s̄ a diuersis. Et credo inq; Lynconēsiō q̄ Arist. has duas intētōes s̄ p̄iunxit in sermone vno: qz mos ē philosphoz onerare vba quot sententijs p̄nt ad rē p̄mētib^o ad imitationē nāe q̄ nō fac̄ plurib^o illis qd pōt facere vno: & p̄terea nullus existimat se op̄ari cū credat de re qm̄ impossibile ē alr se h̄re: s; tūc existimat se h̄re: s; cum credit aliq̄n eē sic: & tū q̄ nihil p̄hibet se h̄re alr tūc existimat se opinari: qm̄ opinio sit nō necessarij & scia necessarij: s; dubitatio ē: si scitū & opinatū sunt idēz: ergo scia erit opio: aut dicēdū scitū nō opinari: qz eiusdē nō p̄nt eē diuerse virtutes sicut nō est idē visibile & tāgti- bile nisi altez p̄ accidēs sit si idē sit simplr scibile & opina- bile: scia erit opio. Itēz colligit opinionē esse sciaz: quia vn^o pōt eē sciens p̄ medā donec veniat: s̄tū & opinās: q̄ si ille scit: & q̄ opinat scit. Solut^o h̄s: eiusdē rei simplr nō sunt scia & opio: eiusdē tū subiecti pōt eē scia & opio & opio vera & falsa in p̄paratiōe ad diuersa p̄dicata: hoīs p̄siderati in puritate sue essentie ē scia: p̄siderati autē sub fantasmatib^o mālīb^o q̄ nō ingrediunt puritatē essentie h̄ opio. Solertia ē p̄p̄icactas qdā: bonaq; medijs cōiecta tio in tpe nō p̄meditato: vū solertia pro p̄p̄ritudie iue niēdi mediū in nō p̄specto tpe nō ē habitus s; qualitas de scda specie qualitatō: at ē habitus vt ē qdāz qualitas acq̄sita ex frequentatio actib^o. Tandē p̄siderandū ē: ascensus cert^o ē sine formi- dine ad oppositūz & respectu p̄pōnū s̄r- miter vere: hic ē q̄ opio & scia p̄nt h̄re de eodez subiecto remoto nō aut p̄p̄quo. Scia ē actual^o p̄p̄sibilis ē opi- nioni habituali: & opio actualis scie habituali: nō tū opt- nio & scia actuales: opio & scia habituales. Itē ad vnam p̄clusionē opinatā tot & tēta possent adduci media: q̄ ni- hil supererit de formidine: vnde actus opinatiū sciētiāz intermūt si eā inueniunt. Hec sunt que circa primū po- steriorū vobis aptenda p̄posuerā. C Finis primi libri posterior.

Ciberij Baclerij Bononiensis Lectura in primuz li- brū Elenchorū Aristotelis: quā qdē hac verbosē serie disposuit Innocēt^o caluin^o tostonēsis artū & medici- ne professor nobilissimus.

Incipit liber primus Elenchorū Arist. Cap. 1.



E sophistici at & elēchi: d̄ his g vident gdem elēchi s; nō sūt: sunt at palogif mi: dicem^o in cipiētes s; nāz a p̄i mis. Qm̄ ergo alij gdem sunt syllogismi alij at cū n̄ sint vident: manifestū ē. Nā quēadmodū & i alijs hoc sit: vel pp quādā s̄ilitudinē: sic & i orōnib^o se h̄z. Et. n. p̄p̄iū habitū alij gde h̄nt b̄n: alij aut vident tribuāl^o istātes se & fingētes se. Et pulchri alij gde pp decorē: alij autē vident cō- ponētes se. Et in maiatis qdē s̄līr. nā & horuz hec qdē argētū: illa vero auruz sunt vere: alia aut nō sunt qdē. vidētur autē fm sensum: vt li targiria qdē & stānea: argētea: aure calcea felle vero tincta aurea. Eodē autē mō syllogism^o & elēch^o hic qdē est: ille vō nō est. Vidēt aut pp iperitiā. nā iperiti velut distātes lōge speculā- tur. Nā syllogism^o qdē ex gbusdā positio est vt dicat diuersum qd ex necessitate ab his q̄ posita sunt. Elēch^o at syllogism^o ē cū p̄tradi- ctiōe p̄sonis: illi vō hec qdē nō faciūt. Vidēt- tur aut ob multas cās: quoz vnus aptissim^o ē & publicissim^o p̄ noia. Nā qm̄ nō ē res ip̄sas ferētes disputare: s; noibus p̄ reb^o vtimur no- tis: & iō qd accidit in noib^o in rebus arbitra- mur accidere velut in numeris ratiocinanti- bus. Hoc autē non est simile. nam nomia g- dē finita sunt: & orationū multitudine: res autē numero infinite. Necesse ergo erit plura ean- dē orationē & vnum nomē significare. Ergo quēadmodum illi qui non sunt prompti nu- meros ferre a scientibus expelluntur: eodem modo & in orōnib^o qui nominū virtutis sunt ignari paralogizant: & ip̄s disputātes & alios auferētes. Ob hāc igit causāz & eas q̄ dicēde sunt: & syllogism^o & elēch^o ē appens: nō exis- autē. Qm̄ autē ē quibusdam magis opepre- tium videri sapientes q̄ esse & non videri. Et enim sophistica apparens sapientia: non exi- stēs autem: & sophista copiosus ab apparen-

te sapientia & nō existente. P̄alam quoniam necessariū est his: & sapientis opus videri fa- cere magis q̄ facere & nō videri. Est autēz vt sit ad vnum dicere in vnoquoq; opus sciētis nō mentiri gdez eū de gbus nouit: & mentien- tem aut manifestare posse. Hec autē sunt hec gdem in eo qd pōt dare orationē: illud autē in eo qd sumere. Necesse est ergo eos q̄ volunt sophistice agere dictarū disputationū genera inquirere. P̄perepreciuz enīz est. nam h̄mōi potestas videri faciet sapientes: cui^o sunt de- fideriū habentes. Quoniā ergo huiusmodi genus est quidez disputationū: & quoniā hu- iusmodi appetunt potestātē hi quos vocam^o sophistas manifestum est. Quot autem sunt species disputationū sophistarū: & ex quot numero potestas ea cōstat: & quot partes cō- tingit esse negocij: & de alijs que suffragant ad hanc artem nūc dicemus. C Absolutio superiorū d̄yalectice p̄b^o: cōueniēs est nostris quoq; vtrunq; vigilijs duos hos libros elen- chorū vobis manifestos reddere in gbus ingrūm modi formādi apparētes & captiosas argumētatiōes: subtilis- simis eaz adiectis solomb^o: & p̄pterea h̄s libris p̄dicē- dis opa nō mediocris vanda ē: p̄fertis cū hoz fauore so- phistarū fraudes detegant. Sunt autē sophistarum duo v̄les loci: vnus in dīctōe: & alter p̄ter dīctiōnē: loci spe- ciales in dīctōe sex existunt: p̄ter dīctiōnē septē: argu- menta palliata que vituz aliunde non habent nisi adit signuz arbitrariū. i. nomē vocale vel scriptuz locis in dī- ctione supponunt: at fraudes rōnuz apparētū nullo si- gno fm voluntatē instituto p̄ite appellānt ture loci p̄te- ter dīctiōnē: de gbus oibus locis postea s̄sus tractan- dum est. Partē aut primus liber elenchorū in. 12. capi- ta. S̄nia primi gnālis stat vt probet syllogismū sophisti- cuz esse deceptiū: ostēdaturq; duo esse sapiētis opera: quoz alterū est b̄n respōdere: alterū mētēntē poptime cōvincere. Series autē verborū Arist. huiusmodi est. Proponit p̄io qd intēdat dicens. De sophistici elen- chis & de his q̄ vident gdez elenchi sed nō sunt. Sunt aut paralogismi: dicem^o incipientes fm nām a primis. Sensus verissim^o ē: de sophistici elenchis. i. de sophy- sticis redargutionib^o. i. de his que vident redargutōes s; nō sunt. sunt aut paralogismi. i. captiose rōcinatiōes nō redargutōes dicere opz incipiētes fm nām a primis: liber itaq; p̄ns nūcupat de sophistici redargutionib^o a principali fine & metha sophistarū: nāz s; sophista nō redargutionē solum sed & alias methas intēdat: hoc est: falsuz: inopinabile: solecismū & nugationē: id tū qd p̄- cipue intēdit est redargutio. Hac facta declaratione con- stat expositōes latinoz menti Aristotelis nō satisficere: vt q̄ syllogismus sophisticus: apparētis & nō existētia in hac intēdōe memorata fuerint: vel q̄ de syllogismo p̄ccatib^o in mā & forma loquūt^o fuerit Aristoteles: aut de locis in dīctōe & p̄ter dīctiōnē. Incipit dūz autē est a primis fm naturāz. i. a cōioribus: aut a primis. i. a lo- cis sophistici syllogismos sophisticos p̄cedentibus: aut cuz redargutio sit p̄cipua metha ab ea determinatio inchoanda est: hec est intentio. Tibe. sup elenchis. B

Ad hoc inducit vna syllogismi equocā dūfionē: hic eiz sunt syllogismi: alij autē cū nō sint vident eē: appello autē hāc dūfionē equocāz: qz syllogism⁹ vti- niofus mā tñ nō ē syllogism⁹ s; d; syllogism⁹ ignorātie & mēdaci; at syllogism⁹ vtiōfus forma nequāq; ē syllo- gism⁹: vñ sic ē in syllogismis veluti in reb⁹ p̄cipit aia- tis & ināfatio: alij nāq; pulchritudinē at hñt & corpis ve- re & nō simulate: nōnulli eas hñt palliatas & fucatas. Itē aliqua sunt q̄ rōnez verā auri & argēti subeūt: aliqua dū- taxat s; hñtudinē & apparentiā. Eodē mō hec redargu- tio ē: illa vō nō ē: appetit autē p̄ iperitiā: nāq; iperiti velu- ti distātes a longe speculant. Syllogism⁹ qdē ex q̄bus- dam positis colligit aliqd aliud a positis elench⁹ siue re- dargutio ē cū p̄dictōe p̄sonio: illi vō id qdē nō faciūt: vera ergo redargutio ē & vero elench⁹ qz p̄uincit: appa- renti autē nō cōuincit nisi apparet. hec est dūfio & il- lus explanatio.

Demū assignat eāz vna apparētū redargutionū dūfio: vidēf at ob mltas cās: quāz vñ lo- cus aptissim⁹ & publicissim⁹ p̄ noia: & equocatio q̄ pla- ne decipit & facile est solutōis: nāq; qz fieri nō pōt: vt res ipsas ferētes disputem⁹ s; noib⁹. p̄ reb⁹ vtimur signis: p̄pterea qdē accidit in noib⁹: in reb⁹ quoq; arbstramur accidere veluti in numeris rōcātib⁹. i. veluti sit in rō- cātib⁹ in p̄p̄tis numerorū siue p̄p̄tātib⁹ in quo non glibet numer⁹ cuiuslibz numerato applicabilis ē sicut nec qdlibet nomē cuiuslibet rei ē applicabile: inueniunt & nu- meri supputatiles qdē quāplurima p̄putari p̄t: iō non est id sile qd id qd accidit in noib⁹ accidit et in reb⁹: nāq; noia qdē finita sunt in eodē idiomate & orationū mul- titudo: res autē infinite respectu. s. noium necesse ergo erit plura eādēz oratōez & vñ nomē significare quēad- moduz itaq; in supputatōib⁹ nō sunt p̄p̄ti numeroz p̄portionalē ferre expellunt & vicunt & decipiuntur a sciētib⁹ ferre tales numeroz: vt p̄ in scia q̄ rithimomā- tia grece: latine pugna numeroz vocat: in qua docetur quātr numer⁹ capit numeroz: eodē mō & in oratōib⁹ quā nominū virtutis sunt ignari: p̄facile captōib⁹ decipiunt: & ipsi disputātes & alios audietes: ob hāc igit causam & alias narrādas iuenit syllogism⁹ & redargutio apparē: nō existēs aut. Cōtra: infinita vñ eē orationū multitudo: nāq; si sortem sanari est verum: sortē sanari eē verū est ve- rus & ita in infinitū. Solutio ē: nō est infinita orationū multitudo s; nāq; sed quo ad nos: qz oēs ille oratōes dē eodē sunt: hec ē cā vna rōnuz s; p̄p̄tāz & ei⁹ expō. nō eiz vni vocē opus ē vñū tñ corrūdere significatū.

Postremo ostēdit quo nā pacto sopysta imi- taf sapientes: cupit nāq; sopysta magis apparere & nō esse: qz esse & nō apparere: & cum opa & officia sapiētis sunt duo: manifestare mentientez: falsumq; dicentē & ipz nō mentiri: falsumq; dicere: si sit sopysta satis est ei hōz duoꝝ officioꝝ vmbra & appare- tia. Qui ergo desiderat sopystice agere opus ē vt so- p̄p̄tāz ingrant disputatōes q̄buscōdissime sine cōceptū sibi cōparare possint.

Digressio.

Propositio hec approbāda ē: ars sopy- stica ē scia cui⁹ subiectū ē syllo- gism⁹ sopysticus: vñ dyalectica & sopystica docētēs hñt verā scierōnē: deducūt nāq; dyalecticus & sopysta p̄sones scibiles ex p̄mis: veris: imediatis: prioribus notōtib⁹ cāsq; p̄sonis: at q̄ vti f syllogismo dyalectico opinat: qui vō syllogismo sopystico vti cōparat sibi igno: antiā dūfionis & affectōis. Diatua autē disciplina

& docens & vtiō nō recedit a ratione scientie: & p̄pterea apud Porphyriū cōcedebam hanc p̄p̄nem: logic⁹ nō inquantū vtiō est scie: his detectis: logicus inquantū vtiō est sciens: logicus inquantū vtiō nō est sciens. sunt qui putāt ad eandem sciētiam nō ad eū- Item dem libzū spectare topicā & sopysticā artē: ita qz libzū topicorū distinctus sit a libro elenchorū: sci- entia tñ a scientia nō sciungit arbitantes sopysticū syl- logismū esse per se obliquitatē syllogism⁹ dyalectici: ip- sumq; in esse cōstitui p̄ solā negationē. Scotus cōsidera- uit apparentiā fundari in aliquo positio merito cui⁹ pu- tauit syllogismū sopysticū p̄stitui i esse p̄ aliqd positioū & ita voluit de syllogismo sopystico hēri sciētā sopy- sticā ab alijs p̄b⁹ logice sepatam.

Preterea facit Aristoteles istam p̄ntiam: ars sopystica ē appens scia & nō exis- ergo sopystica ē appens sapiens & nō exis: que te- net hoc fundamēto. Nā ab affirmatione abstracti de ab- stracto ad affirmationē cōcreti de cōcreto. Et a negatōe cōcreti de cōcreto ad negationē abstracti d abstracto in cūctis cōcretis & abstractis colligit sequela. Si autē a con- cretis ad abstracta p̄cedendū sit: opus ē vt illa sint con- creta a subiecto: ex quibus p̄positio p̄imi modī cōpona- tur: sed de his apud Porphyriū diximus.

Postremo aduertendū ē: nomē equocū no- mē multiplex iure vocari debz: & nō plura noia p̄ vnitatē vocis: & multtudo rōnū signi- ficādi que in termino equoco cōspiciuntur spē differre tollit simplicitatē vocis: & quēadmodū non valet: in sor- te sunt plures scie ergo fortes ē plures scientes: ita non colligit hec sequela: in termino equiuoco sunt plēs rōes significādi: ergo terminus equiuocus est plura noia. hec de primo capite.

Caput .2.

Ant ergo disputationū ge- nera quattuor. Doctrinales. Dyalectice. Tentatiue Litigiose. Doctrinales q̄ dem q̄ ex p̄p̄is principijs cuiusq; discipline: & nō ex his q̄ vident eē respōdenti

syllogizāt. Opz. n. eū credere q̄ dixit. Dyale- ctice autē que ex p̄babilib⁹ sunt collectiue cō- tradictionuz. Tentatiue vero que ex his q̄ vi- dent r̄identi. Et necessariū est scire ei q̄ simu- lat hēre sciam: quēadmodū determinatū ē in alijs. Litigiose vero q̄ ex his que vident p̄ba- bilia: non sunt aut syllogizāt. Ergo de demō- stratiuis qdē in analecticis dicitū ē. De dyalecti- cis vero & tētatiuis in alijs. De agonisticis at & litigiōsis nūc dicemus. Primū ergo sumē- dum q̄ cōiectat q̄ i disputatiōib⁹ decertant & corrūfāt. Sūt at gnq; hec nūero: redargutio falsuz iopinabile: solecism⁹: & gnū facere nu- gari eū q̄ p̄tra agit: h̄ at ē frequēter cogē idēz dicē. Aut qd nō sit: s; qd videat eē singulū eoz

Nam

Nā maxime volūt videri redarguentes. Se- cūdū autē falsuz aliqd mōstrare. Tertium ad hoc qd p̄ter opinionē ē ducere. Quartū ve- ro solecismo vti facere: hoc autē est facere s; lo- cutionē barbarizare ex orōne r̄identes. Ulti- mū aut frequēter idē dicere. Astodi aut argu- endi sunt duo qdē. nā alij quidē sunt s; dicitio- nem: alij vero extra dictionē. Sunt autem ea que s; m dictionē faciunt fantasiam sex nume- ro. Sunt autem hec: equiuocatio: amphibolo- gia: compositio: diuisio: accentus: figura di- ctionis. Huiusmodi autem fides: & que per inductionem est: & syllogismus: & si quis suma- tur alius: & quoniam totidem modis: si eisdē nominibus & orationibus non idem signifi- camus. Sunt autem s; m equiuocationez hu- iusmodi orationes: vt quoniam discunt scien- tes. nam s; m hos grammatici discunt. Disce- re enim equiuocum ad intelligere eum q̄ vti- tur disciplina: & accipere disciplinam. Et rur- sus quoniam mala bona. nam que expediūt bona: mala autem expediunt. Duplex enim expediens: & necessarium quod accidit plerū- qz etiam in malis: est enim malum quidē ne- cessarium: & bona quoq; expedientia dicim⁹ esse. Amplius eundem sedere & stare & labo- rare & sanum esse. nam qui surgebat stat: & q̄ sanabatur sanus est: surgebat autem sedens: & sanabatur laborans. Nam laborantē quid- libet facere aut pati non vnum significat: sed quandoq; quidēz quoniam qui nunc laborat aut sedet: quandoq; autem qui laborabat pri- us. Verum sanabatur quidem & laborans & non laborans: sanus est autēz non laborans: sed laborans non nunc: sed prius. Secunduz autem amphibologiam tales vellem me ac- cipere pugnantes. Et putas quod quis scit: hoc scit. nam scientem & scitum contingit vt scientem significari hac oratione. Et putas quod videt quis hoc videt: videt autem co- lumna: quare videt columna. Et putas hoc quod tu dicis esse: hoc tu dicis: dicis autem lapidem esse: tu ergo lapis dicis esse. Et pu- tas est tacentem dicere. Duplex enim est ta- centem dicere: & hunc dicere tacentem & que dicuntur. Sunt autē tres modi scdm equiuo- cationem & amphibologiam. Unus quidem quando vel oratio vel nomen principaliter significat plura vt piscis vel canis. Alius au- tem modus quando sic soliti sumus dicere.

Tertius vero quādo composituz plura signi- ficat: separatū vero simpliciter vt scit seculuz. Nam vtrūq; si contingat vnum quidē signi- ficat & scire seculum: ambo aut plura aut secu- lum ipsuz scientiaz habere: aut seculi alium: ergo āp̄bologia & equocatio circa hos mo- dos sunt. Secunduz compositionem autem sunt huiusmodi vt posse sedentem ambulare & non scribentem scribere. Non enim idem significat: si diuidens quis dicat & cōponēs: qm possibile est sedentē ambulare: & nō scri- bentē scribere: & hoc s̄l̄r. Si quis componat nō scribentē scribere: significat enim qm hz potestātē q̄ nō scribit vt scribat. Si autē nō cō- ponat: qm hz p̄tātē q̄ nō scribit vt scribat. Et discere nunc litteras si qdēz didicit quas scit. Amplius qd vnum soluz pōt ferre plura posse ferre. Scdm diuisionēz vero qm gnq; sunt duo & tria: & paria & imparia: & maius & equale: tantūdem eniz maius & adhuc an- plius. Nam eadēz oratio & diuisa & cōposita nō idem semp significare videbit. Et ego po- sui te seruū entem liberum. Ex quinquagin- ta viroz centuz reliquit diuus achilles. Se- cundum accentū aut in his quidem que sunt sine scriptura dyalecticis nō est idoneū facere orationē: in scripturis aut & poematibus ma- gis. Et metu longas peunte noctes lydia dormis. Et heu qz nam tanti cinxerūt etbera nimbiz: ergo circa accentū quidēz huiusmodi fiunt. Que autem s; m figuram sunt dicitōis accidunt quādo non idem interpretat simi- liter. Et masculinuz femininū vel femininuz masculinuz: vel qd inter hoc est alterū horuz. Vel rursus quale quātum vel quātum qua- le. Vel faciens patiens: vel dispositum face- re: alia vt determinatum est prius. Est enim qd non est eoz que sunt facere: velut eozum que sunt facere quidem dictione significare vt vigere. Similiter figura dictionis dicit ei qd secare vel edificare: quāuis hoc idēz qua- le quid & affectum quodāmodo indicat: illud vero facere qd eodem modo & in alijs. Ergo s; m dictionē redargutiōis ex his locis sunt. Cūti capite quattuor disputationū genera declarāf. Apertunt gnq; fines quos sopystie intēdūt. Demū lo- cū p̄ter dictionē manifestant: quoz equocatio & am- p̄bologia peccant penes multiplex actualē: p̄p̄: di- uisio: accēt⁹ ob potētialēz multiplicitatē deficiūt: figura dicitōis decipit fantasitica multiplicitate. Series at vboꝝ tri. huiusmodi ē: sūt disputationū ḡia q̄ttuor: doctri- nales: dyalectice: tētatiue: p̄ctiōse: & hec ē diuisio analo- gice. sup elenchis. A 2

gi analogam quoz pmi analogati e disputatio litigio...
ia d q agadu e: ppterrea pitu e hic nome disputatois...

Est considerandum syllogismi sophistici...
gismo dyalectico addenti supra syllogismu simplr habi...

Ad hoc fines et methes sophistarum iducunt: redargu-
tio: falsus: inopinabile: solecismus: nugatio:...

Ad hoc fines et methes sophistarum iducunt: redargu-
tio: falsus: inopinabile: solecismus: nugatio:...

Sciendum est: falsum put est finis a redargu-
tione distinctus e falsum simplr...

Demum philosophi agens de locis cobus redargu-
tionu et locis spaliu ppter dictionez dicit...

Dicit secundo sunt aut ea que pp dictionez
faciunt fantasiam. i. appa-
rentiam sex numero: equoatio: amphybologia:...

Dicit tertio sunt autem hae equiuocatione hu-
iusmodi orationes: vt quoniam...

memorie grammatice discit: bis cere. n. equoati ad itelligē
eū q vit disciplina e accipere disciplina. nō intēdit autē...

producens: pns pductu: pducens aut e pductu re ipsa
setungunt. Propterea in equoati e in modis arguendi...

Dicit quarto rursus q mala bona sunt:
na que expedit bona sunt:
mala aut expediunt: naz bonos viros appetere mores...

Dicit quinto amplius eudez sedere e sta-
re: e laborare e sanu esse: naz
qui surgebat stat: e qui sanabat sanus est: surgebat autez...

sedens surgebat: ergo sedens stat. Item: quicquid sanabat sanus est: laborans sanabat: ergo laborans sanus est. fiat enim vis in hoc quod dicit surgebat et sanabat: que includunt et hinc in se tempus preteritum in parte et presentis: at si ponatur preteritum quod in se non includeret presentis: et diceretur iste dicitur: quicquid sanabat: tunc sunt vere in uno sensu: quod preteritum imperfectum dicitur actum incompletum includentem in se presentis ad quod continuatur actus. quod autem in talibus sit multiplicitas equivoconum patet ex hoc quod laborans quod format a preterito imperfecto quod dicitur facere aut pati: hoc est adiunctum verbo active vel passive significatio de preterito non significat unum sed plura. sed ratione duorum temporum que in se claudit: aliquid significat presentis quod nunc inest: et ita est hoc laborans sanus est. quicquid significat preteritum et sic ista est vera: laborans. i. qui laborabat prius sanus est nunc: quare cum multiplicitas sit reuera ex parte preteritum putat Albertus esse respectu verbi preteritum imperfecti: et non respectu preteritum: hinc enim preteritum laborans sanus est: non est distinguenda: cum nihil sit quod possit dare huic termino laborans multipliciter aliquid: tale quocumque preteritum non significat tempus preteritum: determinat et per verbum presentis: et ita ista laborans sanus est: falsa determinate: at hec laborans sanabat: distinguenda est. verum constat prefata preteritum distinguenda esse ut fuitis dicitur sequenti lectione. Hec de tertio modo qui non resultat perfecto ex eo quod vna dicitio significat unum de se et aliud ex adiuncto hinc nascitur ex eo quod dicitio de se dicitur significat plura et non ex adiuncto. Et propterea advertendum est: quod terminus equivoconum a casu non potest uno actu distribuere distribui: aliter in equivoconum posset formari syllogismus regulatus per dicitio de omni et de nullo. Rursus: terminus equivoconum nec per immediatam nec per mediatam habet potestatem: quanta potest per immediatam audire manu dicitur: et ut accipiat terminum equivoconum pro altero duorum significatorum determinate: modus est significandi habet modum significandi per se: terminum autem equivoconum non nisi per accidens: patet hoc exemplo. Lana romanorum sanguine fuit plenus.

Dicit sexto Secundum amphibologias sunt orationes tales: vellem capere me pugnates: et sic formari paralogismum: quocumque vellem me accipere: vellem quod me acciperent: pugnates vellem me accipere: ergo vellem quod pugnates me acciperent. potest namque si me pugnatus cum infinitivo a parte ante et a parte post. Item: et putas quod quod scit: hoc est scit: nazcientem et scitum ptingit significari hac oratione. Paralogismus est talis. Quod quis scit hoc scit: grammatica scit aliquid: ergo grammatica scit: si enim pronomen pugnatus cum verbo a parte ante: propositio est falsa: si subsequatur verbum est vera. Rursus: et putas quod quod videt hoc videt: videt autem columnam: quare columna videt. Pariter in hac captione pronomen varias potest habere constructionem. Item: et putas hoc quod tu dicit esse: hoc tu dicit: dicit autem lapidem esse: tu ergo lapsus dicit esse. Amplius: et putas est tacente dicere: duplex enim est tacente dicere: et hunc dicere tacente: duplex enim est silentia dicere: hoc quidem eos qui dicunt filere: illud autem ea que dicunt: res enim inanimata silentes non tacentes dicunt. In summa amphibologia est deceptio pueniens ex identitate eiusdem orationis secundum substantiam et modum preterendi diuersa significatio: que tamen diuersitas insurgit ratione totius orationis: varie namque constructiones substantiam non mutant orationis sed dicitur significari. Propones de ablativo in consequentia: et que possunt esse exclusiue et de extremo exclusiue: et que categorice et hypothetice sunt

amphibologice. Preterea sciedum quod vnitatis vocis complexum secundum materiam et formam principium est idoneum sciendi amphibologia a ceteris locis sophisticis: patet. n. complexum et incomplexum differre ex parte materiae et forme. Item diuersitas sententie est causa non exite in hac fallacia cui sepe annectit diuersa ratio constructio. Item quocumque vna oratio prolata sub vno actu preterendi multa significare et stat diuersa constructio cum vna dictione ferre: et non vna: nec oratio amphibologica quocumque modo preterat: determinata tamen prolatio potest orationem compositam et diuersam ad certum sensum determinare: non amphibologice: hec de amphibologia.

Dicit septimo sunt tres modi secundum equocationem et amphibologiam. Unus quidem quoniam nomen vel ordo plura significat principaliter. Alius quoniam soliti sumus sic dicere. i. quoniam ex significatio preterita et ipropria puenit paralogismus. Tertius quoniam compositum significat plura: separatim vero simpliciter: ut scit seculum: et scire lras. nam vtriusque si coniungat vnum quidem significat et scire et seculum: et lras: ambo autem plura: autem seculum ipsiusque et lras ipsas sciam habere aut seculum et lras alium. Tertius ergo modus apud Albertum est quoniam oratio per se sola significat vnum: iuncta autem alteri plura: si. n. huic ordini scit seculum adiungatur pronomen hoc: significat plura: et est primum modus amphibologie quoniam oratio significat plura etiam si ab illa oratione auferatur aliqua eius pars: et est tertius modus quando ablato aliquo residuum non significat plura. Contra: dependentia huius verbi scit in hac propositio: hoc scit seculum sufficere determinat ab vtraque parte: ergo illa propositio non est multiplex. Item et scire et seculum significat vnum: ambo tamen plura: ergo hec oratio scit seculum non coniuncta alteri debet plura significare. Item hec oratio hoc scit seculum: si sit multiplex: cum non egeat aliquo ut sit plurius significatiua erit amphibologica secundum primum modum. Quare vult Scotus questione. 22. totam multipliciter esse in hac particula: scit seculum: prout tamen ad aliud refertur: veluti subiecto huius propositionis. b. contingit esse. a. conceduntur varie acceptiones in relatione ad predicatum: et tale adiunctum poterit determinare hoc quod dico seculum ad rectum vel accusatiuum casum. Contra inquit Scotus: hec oratio scit seculum non significat plura nisi ut iuncta alteri: ergo totum id congruatum primo significabit plura. nam quoniam aliquo patio non potest inesse alicui nisi ut illud iunctum est cum alio: dicitur illam operationem esse vniuersalem. Item dicit Aristoteles tertius modus amphibologie est quando compositum significat plura: separatim vero vnum solum: ut scit seculum. nam si scire et seculum vnum significat: ambo autem plura. si ergo Aristoteles vniuersaliter accipiat licet vtriusque diuisum et si ambo coniunctim: hec oratio: scit seculum plura significabit et non ex coniunctio cum alio. Solutio dicitur primo: illa operatio est vniuersalis vel vnius partis ut attributionem habet ad aliam. Dicit secundo quod Aristoteles voluit dicere quod hec oratio et eius partes solum vnum significant: copulata autem alteri plura. Sunt ergo tres modi communes equiuocationis et amphibologie: tertius tamen modus amphibologie appropriat veluti dicitur secundo de anima. 64. quinquaginta sunt sensibilia communia: que tamen cuiuslibet sensui non attribuuntur. Primus modus est quoniam dicitio vel ordo significat plura. Secundus modus equiuocationis reperit in dictionibus significandis et non significandis: secundum modum amphibologie inuenit in omnibus propositio quod patet hinc sensus categorice et hypothetice. Secundus modus oris ex eo quod aliquid dicitio vel ordo significat vnum prope et aliquid transumptiue: secundus modus equiuocationis comitatur: quicquid dicitur a propria

proba significatio ad ipso: opia transferunt: cuius quidem translatiois grammatici varias adueniunt species: iter quod connumerat iste categorice: methaphora: synochoch: methaphora: tropo pathos: et paralogice. Secundus modus amphibologie fit quoniam oratio potest accipi ex propria rerum impositione et ipropria: ut patet in istis propositio: lupus est in fabula: iste videtur oleum: litus arat. Tertius modus equiuocationis est ex eo quod dicitio aliqua plura significat et non ex adiuncto: ut laborans: quod significat ipsos presentis et preteritum imperfectum. Quartus modus amphibologie est quoniam oratio de significat vnum: et ipsa eadem copulata alteri significat plura: ut hec oratio scit seculum. hec de equiuocatione et amphibologia hactenus.

Dicit octauo Secundum compositum sunt huiusmodi orationes: possibile est sedentem ambulare: et non scribentem scribere: non. n. idem significat: si diuides quod dicitur et compones: quoniam possibile est sedentem ambulare et non scribentem scribere: et hoc idem dem significat proponat non scribentem scribere: significat. n. quoniam hinc patet ut non scribens scribat: si autem non componat: quoniam hinc patet quoniam non scribit ut scribat. i. in propositio oratione accusatiua et infinitiuo simul iungunt: in diuisa possibile sedentem ambulare: vnum si hec propositio sit propositio: possibile sedentem ambulare: significat quod potest esse ut sedens ambulet: si sit diuisa: significat quod cum quod sedet patet: hinc ut ambulet. Similiter si hec propositio possibile est non scribentem scribere sit propositio significat quod potest esse ut non scribens scribat: at si sit diuisa: inuenit ut non scribens hinc patet ut scribat: et hec vocabula: possibile: impossibile: contingens et necesse in compositio et diuisio eandem seruant significatioes. Item et dicere nunc lras: si quidem dicitur illas: potest esse composita et diuisa. Amplius quod vnum solum potest ferre: plura potest ferre: si sit composita est falsa: diuisa est vera: hec de compositio. Propter vero diuisio sunt iste orationes. Quinquaginta sunt duo et tria et paria et imparia. Item maius est equale: par: maius tantumdem: equali et ad hoc amplius quinquaginta: hec oratio composita est vera: diuisa falsa. Eadem quocumque oratio diuisa et composita non idem tempore videbitur significare ut ego posui te seruum existentem liberum: si quisque sit factus de seruo liber: potest diuisio composita est vera: diuisa est falsa. Item hec propositio quinqueaginta viros centum viros duxerit in bellum et quinquaginta miserit: si sic: composita est vera: si diuisa est falsa: hactenus verba Arist. volentia prefatas propones esse multiplices multipliciter potestati: ergo non est vix quod sit sensus compositus quoniam modus precedit aut sequitur et diuisus cum mediat: quoniam si sic esset: nulla in illis orationibus multipliciter compositetur.

Notandum compositio diuisio et accentus operantur multiplex potentia: quod manet eadem dicitio vel oratio secundum materiam que est ens potentiale: non secundum formam: et quod maior est vnitatis in compositio et diuisio quod accentus et propositio est res composita quod diuisa ideo prius de propositio mor de diuisione postremo de accentu tractauerat. In modis amphibologie serua bas idem modus pueniendi: punctuati: pausandi: non in modis hanc fallacia: et si dicitur propositio et diuisio regit duplex ordo et duplex situs partium. ordo propositio constituit propositio: impropria diuisio: Similitudo autem et non modus preterendi orationis compositae ad diuisas ea est apparet in compositio: et oratio diuisae ad compositas in diuisio: est. n. propositio eorum quod debet diuisi falsa vniu: et diuisio eorum que debet compositi falsa separatio. Secundus ergo modus compositi mediatum modis modificandis: que intellexit pro

cum dicitur: possibile est sedentem ambulare et non scribentem scribere. Secundus modus puenit ex eo quod aliquid dicitio potest referri ad diuersa que inuenit Arist. his exemplis. Quicquid scit litteras nunc dicitur illas. Quod vnum solum potest ferre plura potest ferre. Ego posui te seruum existentem liberum. Quinquaginta viros centum reliquit diuisus Achilles. Tertius modus fit quando adiuncta copule note diuisiois et conditionis: quem patefecit his exemplis. Quinquaginta sunt duo et tria: paria et imparia. Tantumdem est maius equali et adhuc amplius quippiam. Ad has fallacias reducuntur iste propositioes. Item predestinatus danari et reprobus saluari. Senex potest esse puer. Preteritum potest esse futurum. Frigidissimus potest quippiam esse frigidus. Dies gradus zodiaci potest esse supra nostrum horizonta. In omnes suas partes potest continuum esse diuisus. Dies propositio vel eius dicitio est falsa. Dies habet vel asinus est asinus. De animal si est rationale est homo. Hec sufficient.

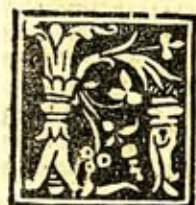
Dicit nono sine scriptura dialecticus non est idoneus facere orationem: in scripturis autem et poemalibus magis: ut metuo longas penite noctes lydia dormis: alia lectio habet: nec gemet aerta cessabit turtur ab vlimo: et hec quia nam tanti cingunt ethera nimbis. Aristoteles inducebat carmina greca: sed translator: latina: in quibus locus iste inueniretur.

Est ad diuersitatem eius nascitur diuersa significatio et veritas propositiois: et maxime in dictionibus propositio: patet in istis: pendere: populus: amo: hamo: ara: para. Item: hoc quod qui es potest esse vnum solum nomen et nomen et verbum. vniu: tas autem vocis secundum materiam: prout compositio est vocis complexus et incomplexe est causa apparentie in accentu. Et est primus modus quando vniu: tas dictionis aliqua syllaba potest habere diuersos accentus: qui compositissime decipit in scripto: secundum que modum peccat hec oratio: bonum est iustus viros pendere. Secundus modus est quando eadem dicitio potest pronuntiarum cum aspiratione et sine: iuxta que modum format iste paralogismus. Quicquid hamam hamo capitur: iste homo amatur: ergo hamo capitur. nec opus est concedere quod licet sit lra: quia tunc non manerent eadem materialia: et iste modus decipit dicitur in prolato: nunquam in scripto. Tertius modus est quando eadem vox potest esse dicitio et oratio: quod modus potest fallere tam in voce quam in scripto: quod obrem hec oratio venit distinguenda. Deus producti folia et fructus in vite. h. de accentu.

Postremo ait philosophus. Que autem propter figuram dictionis sunt: accidunt femininum: vel femininum masculinum vel quod inter hec est. i. neutrum: alter horum. Exempla: omnis substantia bona: omnis equus sba: omnis equus bona: dicendum bonus: omnis homo natus ad virtutem: mulier est homo: ergo mulier est natus ad virtutem: dicendum nata: omnis substantia bona: omne animal bona: dicendum bonum. Et rursum quale quantum: vel quantum quale: vel factiens patiens: vel dispositum facere et alia. f. predicamenta ut diuisum est prius. nam est aliquid quod non est eorum que sunt facere ut eorum que sunt facere aliquid dicitio significat: ut valere similiter figura dictionis ut et quod est scire vel edificare: quantum illud quidem quale quid et affectum quod dammodo significet: quia valere idem est quod sanus esse: sanitas autem non actio vel passio sed qualitas est: h. v. scire et edificare facere aliquid indicant. eodem autem modo et in ceteris. propter igitur dictionem redargutiones ex his locis enumeratio: equiuocatione: amphibologia: com

positione: diuisione: accentu & figura dictionis existunt. nuncupat hec fallacia si-
Aduertendum gure dictionis: qz sic figu-
 ra est exterior: pars superficiei ita in hoc loco aliqua videtur esse eade que non sunt: vñ cā apparetie est similitudo fantastica: hoc est similitudo dictionis ad dictionē: naz in hac fallacia nec nomē nec oratio plura significat: ppte rea operat hec fallacia fantastica multiplicatē: cā defec-
 tus est diuersitas earuz quo ad suppositōez & modos si-
 gnificādi. Est quoqz locus hic in dictione: qz cā apparetie ē similitudo vocis ad vocē quo ad modos significādi essendi: intelligēdi: supponēdi. Prim^o ergo modus hu-
 tus fallacie cōstitit qñ sit interpretatio modoz signifi-
 candi vel quo ad numerū vel quo ad gen^o. Secundus est ex cōmutatōe modoz essendi & p̄dicamentoz: p̄t enim qd in quātuz: quale & cetera cōmutari: & p̄t quātum in quale & cō: p̄dicamētis. n. correspondēt diuersa itero-
 gatiua & signa distributiua: vt sunt: quicquid: quātūcūqz: qualecūqz: vbi cūqz: quotiēcūqz: vñ aliud est qd ad rem vnius p̄dicamēti deducat res altera alteri^o p̄dicamētis: aliud est cōmutare rem vni^o p̄dicamēti in aliud: cū. n. dico: Socrates pcutit Platonē: ergo Plato pcutit a Socrate: nō accipit res vnius p̄dicamēti ac si esset alterius: sed denotat qd ad rez vnius generis sequit res alteri^o. Sub signo aut distributiua substantie h̄sumere noia cōnotatiua & absoluta: cuius valeat: qd est hō est aial: bicubitū est hō: ergo. sed hoc nō pcedit alijs signis distributiuis sub qbus ea tantū incōpleta sumi debēt que illis signis correspondēt. Propterea hī discursus non colligunt. Quātūcūqz est. a. tantū est. b. a. est lignū ergo. b. est lignum. Qualecūqz currit disputat: Plato currit: ergo disputat. Quādo cūqz est accidēs est suuz subiectū: accidēs est inherens: ergo & subiectū. hec de secundo capite & locis in dictione sufficiant.

Caput. 3.



Drum vero qui extra dictionem sunt paralogismoz spēs sunt septem. Ana quidez fm accidēs. Secunda autēz eo qd simplr & n̄ simplr: s; qd ē aut vbi aut qñ aut ad aliquid d̄r. Tertia vero fm elenchi ignorātiāz. Quarta vero fm cōsequēs. Quinta autē fm qd in principio est sumere. Sexta qd nō est cām fm cām sumere. Septima vero plures interrogatiōnes vt vnam facere. Ergo fm accidēs gdes paralogismi sunt quando similitur quilibet assignatū fuerit rei subiecte & accidētī inesse. Nam quoniam eidem accidunt multa nō necesse est oibus p̄dicatis & de quo p̄dicant hec oia inesse: naz oia sic erunt eadē. Et sit coris^o alter est ab hoie: ipse est a se alter: est enim hō. Aut si a sorte alter: sorte autē homo: alterum esse ab homine aiunt concessuz esse: eo qd accidit a quo dixerit alterū esse hunc esse hominē. Secundū autē qd simpliciter dicit hoc: aut quo &

nō proprie quādo particulariter dicit: vt simpliciter dictū ponitur. Et si qd nō ē opinabile ē: quoniam qd ē nō est. nō enim idem est esse quid & esse simpliciter. Aut rursuz quoniam quod est nō est. Si eozū que sunt quid nō est: vt si nō homo: nō enim est idē non esse quid & simpliciter nō esse. Videt autem eo qd prima sunt dictione & parū differant eē quid & esse: & non eē quid & non esse. Similiter autēz est: & quod est fm quid & simpliciter: vt cū sit niger albus est dentibus indus: albus ergo & nō albus est. Aut si ambo quo: quoniam simul p̄traria inerunt. Huiusmodi autē in quibusdā omni considerare facile est vt si sumēs ethiopes esse nigrū: dēribus dicat quoniam albus. Si ergo ibi albus quoniam niger & nō niger putabitur disputasse syllogistice: cū perfecere itero-
 gationez. In quibusdā vero latet frequenter in quibus quādoqz quo dicit & simpliciter videtur sequi: & in quibus nō facile est p̄siderare vtrum eoz sit assignandū. Sit autē huiusmodi i quibus similitur sunt opposita. Videtur enim aut ambo aut neutru esse concedenduz simpliciter p̄dicari: vt si dimidiū quidez al-
 bum: dimidiū vero nigrū. vtrū albū v̄ nigrū vel neutru. Quoniam autē fm qd nō determinatur quid syllogismus: aut quid elēchus h̄z diminutionē fuerit ratiois. Nā elēchus ē cōtradictio eiusdē & vnius nō nominis sed rei & nominis: nō synonymi sed eiusdē. His q̄ data sunt ex necessitate: nō cōnumerato qd erat in principio fm idē: & ad idē & similitur & in eodē tempore. Eodē autem modo est & mētri d̄ ali quo. Quidāz autem omittētēs aliquid ex eis que data sunt vidētur arguere: vt quoniam idē duplum. nam duo vnius quidē duplū: trium autē non duplū. Aut si idē eiusdē duplū & nō duplum: sed nō fm idē. Nā fm longitudines duplum: fm latitudinē vero non duplū. Aut si eiusdē & fm idē & similitur: & similitur quare est apparens elēchus. Trabet autē aliqz in his que h̄z dictionē. Qui autē in eo quod idē in principio erat sumere sunt quidē sic: & totidem modis quotiens contingit: id quod in principio est petere. Videtur autem arguere eo qd nō possint inspicere idē & diuersuz. Qui vero fm cōsequēs est elēch^o: eo qd putent cōverti cōsequētīā. Nam sicut est hoc ex necessitate illud sit: & cū illud est putant & alterū esse ex necessitate. Unde & que circa opinionem sunt

sunt ex sensu fallacie sunt. Sepe eniz sel mel suspicati sunt: eo qd sequit rubeus color mel. Et quoniam accidit terram pluuia fieri madidaz: & si sit madida opinamur pluuisse: hoc at nō necessarium. Et in rhetoricis que fm signa sunt ex adiunctis insunt demonstratōez: volentes eniz ostendere: quoniam adulter: qd adiunctū est accipiunt: quoniam cōptus: aut qm in nocte videt errabundus. Pluribus autēz hec quidē insunt: p̄dicatum vero nō inest. Si militer autēz & in syllogistice: vt Mellissi rō quoniam infinitū est vniuersuz: sumens vniuersum quidē ingenuū esse. Naz ex nihilo fieri. Quod aut factum est ex principio fieri. Si ergo nō factum est principū nō h̄z vniuersum: quare infinituz. Non necesse est autē hoc accideri: non. n. omne qd factum est principium habet: & quicquid principuz habet factū est velut nō si febris est calor & caliduz necesse est febre esse. Qui vero fm nō causaz vt causaz: cum assumitur qd nō causa velut ppter illud fiat redargutio. Accidit autem huiusmodi in syllogismis ad impossibile. nam in his necessarium interimere aliquid ex his que posita sunt. Si ergo enumeret in necessarijs interrogatiōib^o ad qd accidit impossibile videbitur propter hoc fieri sepe redargutio. Et qm nō est aia & vita idem. Nam si corruptioni generatio cōtrariuz: & alicui corruptioni quedaz erit generatio cōtraria. Quoz aut corruptio quedaz & cōtrariū vita: quare vita generatio & viuere generari. hoc aut impossibile: si ergo idē anima & vita. Non autem syllogizatiū est: accidit. n. & si nō dicat aliquis idem aiam & vitam impossibile: sed soluz cōtrarium quidē vitam morti cum sit corruptio: corruptioni aut generationē. Ergo in syllogizate quidem simplici ter nō sunt huiusmodi orationes: ad propositum autē syllogizate. Et latet plerūqz non minus ipsoz itrogatēs huiusmodi. Ergo ppter cōsequēs: & ppter nō causaz huiusmodi argumētationes sunt. Qui autē in eo qd duas interrogatiōez vt vnam faciūt quādo plures latet esse: & quasi vni^o assignat responsio vna. In aliquibus facile videre quoniam plures: & qm nō reddēda responsio vna: vt vtrū terra mare est aut celuz. In aliquibus autē min^o: & quasi vna sit: aut concedūt in eo qd nō respondeant ad interrogatuz: aut redargui vident. Et putasne hic & hic est homo: quare cuz ali-

quis percusserit hunc & hunc hominē: sed nō homines percussit. Aut rursuz quozum hec quidem sunt bona: illa autē non bona oia: aut bona: aut nō bona. Etrū enī dixerit: aut quidem elenchū: aut falsuz apparens videbitur facere. nam dicere eozum que non bona sunt aliquid esse bonuz: aut eozum que bona sunt non bonū falsum. Quādoqz autēz assumptis quibusdā: & elenchus fiet verus: vt si quis cōcedat similitur vnum & plura dici alba: & nuda: & ceca. Naz si cecū est quod non habet visum natum autem habere: & ceca erunt q nō habent visum: nata autem habere. Quando ergo hoc quidē habet visum: illud autem nō habet: ambo erunt vel videntia: vel ceca: qd est impossibile.

Agitur presentī capite de septē locis sophisticis extra dictionē & hi sunt. Accidēs. Scōz quid & simplr. Ignorantia elenchi. Petitiō principij. Consequēs. Nō causa vt causa. Plures interrogatiōez vt vna. Sūt autē septem hoc fundamento: fallacia extra dictionē peccat p̄trasylogismum & elenchū: aut in materia: & sic habet plures interrogatiōez vt vna: que quidē exigit propositionē plures: quā syllogismus & elenchus nō permittūt: aut i for-
 ma. i. in ordine p̄positionū vel terminoz: cū p̄positio & causa & notioz conclusiōe sit: insurgūt non causa vt causa & petitiō principij: at si in ordine terminoz vitiū sit: consti-
 tuitur fallacia accidētis: si autē nō sit error in forma p̄positionum & terminoz: tū adit vitiū aduersus formā syllogisticam fm qd vni^o deducitur ex altero: sic pueniunt: cōsequēs: & fm quid & simpliciter. Si autē peccat p̄tra elenchū: h̄z ignorātia elenchi: p̄fatos locos extra dictionē Aristoteles p̄sequit varijs documentis. Primuz sit tale: propter ergo accidēs paralogismi & captiones sunt: quādo similitur quodcūqz assignatū fuerit rei subiecte & accidētī inesse. i. subiecto & p̄dicato. nā quia multa eidem accidunt nō est necesse omnib^o p̄dicatis & ei d̄ quo p̄dicant illa oia inesse. nam oia sic erunt eadē. Et si coris^o alter est ab homine: ipse ē a se alter: est. n. hō: aut si a sorte alter: sorte autē ē homo: ergo dicunt sophyste ab homine alterum esse concessuz: eo qd accidit a quo dixerit alterū: hunc esse hominē: quia bene sequitur: forte ergo homo.

Considerandum est. Capitur accidēs in p̄positio tertio: & ita superius inferiori accidere p̄t. Sūt naz d̄ sperata cōpossibilia respectu tertij. Superius autē & inferius in relatione ad aliquā secundā intentionē plane dissentiunt: p̄t. n. rationes alicuius esse extraneas: quatenus ad tertium comparant. Et cū in p̄missis vt ordinatur ad conclusionē seruet forma syllogistica: cōmittetur captio: propter accidēs ex variatione mediū: & extremoz i quavis figura: constat his exemplis: hō est spēs: sorte ē hō: ergo. Itē: triangulus habet tres per se & primo: figura est triangulus: ergo. Amplius. Socrates nō est spēs: hō est spēs: ergo. Illius fallacie duo solent assignari modi. Primus surgit ex suppositione simplici & p̄sonali. Secundus quādo accidēs & attributū diuisim cōferunt rei subiecte & credunt cōuenire cōiunctis. hec de accidētē.

Secundum documentū sit tale. Scdm aut qd simplr dicit hoc: aut quo. i. illud aliquo mō: nō proprie p̄cipue: r̄ vlt̄ cā dece/ ptionis in hac fallacia est qm̄ qd in parte seu particulari/ ter: vt simplr dictum sumis: vt si nō ens vt chymera est opinabilis: qm̄ nō ens est. i. chymera est: nō. n. idēz est eē quiduis. i. opinabile r̄ intelligibile r̄ esse simplr. Item: nō valet: leo nō est hō: ergo nō est: nō enim idēz est nō esse quiduis r̄ nō esse simplr: appet aut r̄ presertim impe/ ritio partū aut nihil differre: esse qd r̄ eē: nō esse qduis r̄ nō esse. Similiter indus cum sit totus niger albus est dentibus: ergo alb⁹ r̄ nō albus: aut si ambo aliquo mō: vt dicēdo: eato est sanus capite r̄ eger corde: ergo est sa/ nus r̄ eger: verū qm̄ dictum fm̄ qd r̄ simplr magno iter se distant intervallo: tunc facile deprehendit vna: at qm̄ est maxima eoz cōueniētia perardū est vitius deprehe/ dere: vt p̄z de scuto cuius vna medieta sit alba r̄ alia ni/ gra. Dictū ergo fm̄ qd est dictio sumpta cū determina/ tione distrahēte: ampliante vel diminvente.

Tertium documentū sit tale. Que aut sunt pp̄ id qd nō determinat qd est syllogis/ mus aut qd elēchus seu redargutio: sunt pp̄ omissionē alicuius particularū diffinitōis elench⁹: nam elench⁹ est cōtradictio vniū r̄ eiusdē nō nois tantū sed rē: r̄ nois nō sinonimi. i. multuoci sed eiusdē: ex his que data sunt ex necessitate nō cōnumerato eo qd erat in p̄cipio fm̄ idem: ad idem: r̄ similr r̄ in eodē tēpore: trahit autēz ali/ quis hanc fallaciā r̄ in eas que sunt pp̄ dictionē: nam in fallacijs pp̄ dictionē nō argumētatur ad idēz significa/ tus: neqz fm̄ idē r̄ similiter: quo fit vt hec deceptio r̄ lo/ cus in dictione r̄ extra possit notari. Unde ignoŕtia elē/ chi generalis peccat qdēz contra oēs particulas positas in diffinitōe elench⁹ de cuius rōne est inferre: probare r̄ cōtradictere: ignoŕtia elench⁹ specialis peccat aduersus particulas quas elenchus addit supra syllogismuz: q̄ sunt quattuor: ad idem: fm̄ idem: similr r̄ in eodē tēpore.

Quartum documentū sit tale. Que aut pp̄ id qd in p̄cipio erat sumunt: sunt quidē sic r̄ tot modis quot modis cōtingit id qd in p̄ci/ pio est petere: vident aut redarguere: eo qm̄ non possit gō inspicere idem r̄ diuersuz. i. si est idem et qd a p̄nci/ pio positū est: an diuersuz: si ē magis aut eque ignotū. Unde p̄is locus differt ab alijs quātū ad p̄ncipiū mo/ tiū: nam in illis cā apparetie est idēitas siue vocis siue rē: sed in petitione p̄ncipiū cā apparetie est apparenō diuersitas: eo. n. q̄ aliqua apparetie esse diuersa que non sunt: causat petitiō p̄ncipiū: cā defectus est realis idēti/ tas. Amplius petitiō p̄ncipiū peccat cōtra p̄bationēz: oīs nāqz probatio est p̄ notioa: de petitiōe p̄ncipiū tra/ ditur. 2. p̄ioruz vt erat eōe vitiiū demonstratoz r̄ dyale/ ctico: vel quaten⁹ p̄sequēbas syllogismū circularē. Et est petitiō p̄ncipiū fm̄ veritatē qm̄ procedit ab eque noto vel minus noto fm̄ naturā ad magis notum nā. in. 3. to/ picoz agitur de petitione p̄ncipiū fm̄ opinionē que ē qm̄ ab eque noto vel minus noto quo ad nos tendimus in magis notū nobis: nunc agitur de petitiōe p̄ncipiū vt est p̄ncipiū decipiēdi vel reducēdi respondentes ad redargutionē r̄ quaten⁹ addit cām apparetie supra syl/ logismū dyalecticū. Considerāduz est qm̄ multis modis sit petitiō p̄ncipiū que nō cōmittit si predicatū aliqd su/ matur qd euidentius predicet in antecedēte q̄ p̄ite r̄ est difficile nosse qm̄ predicatū notius est de antecedēte q̄ de p̄ite: certuz tñ: accidētia cōia p̄ius inesse individuis q̄ specieb⁹: accidētia vero pp̄rie p̄ius specieb⁹ q̄ in di/ uiduis: r̄ est petitiō p̄ncipiū sep̄ numero bon⁹ syllogis/

mus dyalecticus non demonstratus. Inductio quoqz pōt petere p̄ncipiū fm̄ qm̄ sumunt singulares magis no/ te vel minus noie q̄ vniuersales.

Quintum documentū sit tale. Que vero pro/ pter consequēs est redargutio: id ē qm̄ putent conuerti p̄sequentiā. nā si cū hoc ē: ex necessita/ te illud sit: r̄ cū illud ē putant r̄ alterū esse ex necessitate: p̄ his exemplis. Mel r̄ sel sunt flauī coloris: ergo mel ē sel. Itē: pluit: ergo terra ē madida: ergo si ē madida plu/ it. Itē: comptus: ergo adulter: ergo noctu errabūduz. Amplius: nō valet: eē qd factū est p̄ncipiū habet: ergo quicquid p̄ncipiū habet factuz est: quēadmodū neqz si februens calidus: etiā calidū necesse est februe. Unde in hoc loco sophistico illa p̄positio que est antecedens pal/ liate est cōsequens re vera: r̄ econtra: denominatur itaqz hic locus a consequēte qd est nō debitū p̄is r̄ nō debitū p̄is vep̄ est aīs. Et dicit Egidi⁹ in hac fallacia semp̄ eē p̄gressum a p̄ositione p̄sequentiā: siue argumētatio sit af/ firmatiua siue negatiua: quia cōtrariuz ordo ē in termis affirmantibus r̄ negantibus. Causa apparetie ē apparenō idētitas p̄tis ad aīs. Cā defectus est realis diuersitas inter illa: neqz regit alterā fore bonā consequentiāz sed sit est qm̄ vna sit magis apparenō q̄ alia: neuira. n. istaruz colligit. Comptus: ergo adulter. Adulter: ergo cōptus. Ad hanc fallaciā reducunt modi arguēdi ab inferiori distributo ad superius distributū. A termino stante cōsi/ se tantū ad eundē stantēz determinate respectu eiusdē di/ stributionis vel synchategorematis. A termino stante de/ terminate ad eundē stantē distributiue. Modus arguen/ di ex affirmatiuis in secunda figura: modo ex cōclusionē vtraqz p̄missāz deducit: vnde sequele iste nō colligū: inter oē instans futurū r̄ presens est momentū mediu: ergo est aliquod momentū mediu inter oē instās futuruz r̄ momentū. Itē post omnē diē pōt eē aliqua dies: ergo aliqua dies potest esse post omnē diem. Omni forma po/ test materia p̄uari: ergo materia pōt p̄uari oi forma. Itē cōtra scitis regul⁹ p̄sequentiāz facile cognoscit vbi eue/ niat fallacia p̄sequentiā.

Sextum documentū sit tale. Que vero propter nō causam vt cām: cū assumit qd non causa ē: tāquā propter illud fiat redargutio: accidit autēz tale: ad impossibile syllogismo: necessariū. n. ē in his all/ quid interimere ex his que posita sunt: si ergo enumeret inter necessarias p̄positiones ad ostensionem falsi aliqua alia p̄positio: ipsa videbit esse causa que tñ nō erit causa: vt causa mouet ad decipiēdū: sed vt nō causa p̄ncipiū est falsitas: q̄ propter illud non fit illatio: sed eo ablato vberius sequeretur impossibile: vt qd nō est aīa r̄ vita idē: sic arguēdo: aīa r̄ vita sunt idē: sed si gnāto corruptōi sit cōtraria r̄ alicui corruptioni erit quedā gnāto contra/ ria. mors autē est quedam corruptio r̄ cōtraria vite: ergo vita erit generatio: ergo viuere generari: hoc aut impos/ sibile: nō ergo idē aīa r̄ vita: nequaquā collectū ē. nā ac/ cidit impossibile tamēti quis nō dicat: aīa r̄ vita sunt idē: sed solū dicat vitā cōtrariū mori: mortēqz esse corruptio/ nem r̄ corruptioni generationē cōtrariari: huiusmodi er/ go orationes nō sunt simplr insyllogizate s̄ incollectes sunt ad p̄positū: r̄ latet plerūqz nō minus ipsos interro/ gantes qd tale est: propter igit consequēs r̄ propter nō causam orationes huiusmodi sunt: vnde inter hos duos locos p̄uententia est. Primo qz in vtroqz ad sunt due cō/ sequentiē. Sedo sicut in p̄ite est quedā consequentiāz reciprocatio ita in nō cā vt causa. Quare licet in omni lo/ co sophistico antecedēs videat esse causa p̄tis: ob hoc tamē non oīs locus vocatur nō causa vt cā: s̄ est fallacia fm̄

Caput. 4.

fm̄ nō causam vt causa quādo aliqua p̄positio apparet esse causa conclusionis propter aliquam similitudinem quam habet ad illam que est causa que tamen nō est cau/ sa: in argumentatione enthimematica nō cōmittitur hec fallacia. causa apparetie huius fallacie est apparenō cō/ nuenientia cause non vere cum causa vera: causa defectus est diuersitas realis: r̄ sublatā p̄positiōe non causa effi/ citur bonus syllogism⁹: predicti loci duo modi assignan/ tur. Primus est quando accipitur aliqua p̄positio su/ persua ad illationem que apparet esse causa falsitatis cō/ clusi: non tamen est propter eam falsum conclusum. Se/ cundus modus est quando non capitur p̄positio su/ persua illationis falsi: sed quando propter eius falsita/ tem non est conclusio falsa: r̄ hac lege peccant omnia so/ phismata in quibus quilibet pars antecedentis est pos/ sibilis: vna tamen est alteri impossibilis: r̄ potest hec fallacia reperiri in syllogismo ostensiuo r̄ ducenubus ad impossibile: cōmodius tamen in syllogismo ad im/ possibile.

Septimum documentum sit tale. Que ve/ ro propter id quod est duas in/ terrogationes vnam facere: quando latet plures esse: r̄ proinde ac vna sit: assignatur responsio vna. In aliqui/ bus facile est videre qm̄ plures r̄ qm̄ non danda est vna re/ sponsio: vt vtrum terra mare est an celum. In aliquib⁹ vero minus est facile videre plures interrogaciones esse r̄ quasi vna sit: aut consentitur eo qm̄ nequeunt responde/ re ad interrogatuz: aut redargui videntur: vt putas hic r̄ hic est homo: ergo cuz aliquis percussit hunc r̄ hūc percussit homines r̄ non homines: aut rursus fiat hec bona: illa aut non bona: vtrum oīa hec bona sint an non bona: nam vtrius dixerit: est qdēz aut vere redargutus si cōcedat partē affirmatiua: aut apparetur si negatiua. Quandoqz aut assumptis quibusdā redargutio etiā fiet vera: vt si quis concedat similiter r̄ vnum r̄ plura dici al/ ba r̄ nuda r̄ ceca: nam si cecum est quod nō habet visuz: nato tamen habere: r̄ ceca erunt que nō habent visuz: nata autem habere: quādo igitur hoc quidem habet vi/ sum: illud autē non habet: ambo erunt vel videntia vel vna: qd est impossibile. Unde plures interrogaciones vt vna fieri possunt per nomen equiuocum: vt dicendo: currit ne canis: r̄ tunc causa apparetie est ex vnitāte vo/ cis r̄ est locus in dictione: sepe fit sine equiuocatione: nam interdum propter similitudinem due interrogatio/ nes videntur esse vna r̄ non sunt propter aliquam con/ uenientiam quas voces habent: r̄ cum voces possint su/ mi vt voces r̄ signa r̄ vt res quedam: causa apparetie est conuenientia rerum Interrogatarum: vel idēitas ap/ parens vniuz interrogacionis ad plures: causa defect⁹ est realis diuersitas. Et huius fallacie primus modus ē quando aliquid interrogatur in numero singulari: vt est ne hic r̄ hic homo: demonstrato sorte r̄ leone: si affirma/ tiue respondēs: vere es redargutus: si negatiue: apparet ter tantum. Secundus modus est quando aliquid inter/ rogatur in numero plurali: vt demonstrato ceco r̄ viden/ te: si quispiāz querat: sunt ne ista videntia vel non. si affir/ matiue respondeatur: vera est redargutio: nam ista p̄po/ sitio: isti sunt videntes significat qm̄ vterqz est vidēs. si ve/ ro negatiua detur responsio: apparenō tantuz est redar/ gutio: si tamen eodem modo diffiniatur res in singulari r̄ plurali causatur vera redargutio: vnde non bona nihil prohibet magis esse eligenda bonis: quia non bona po/ test importare quozum nullum est bonum: vel quozum vnum est malum r̄ alterum bonum. hactenus de locis extra dictionem.



At ergo sic diuidētes apparetes syllogismos r̄ elenchos: aut omnes reducendū in elen/ chi ignorantiaz: his qui hanc p̄ncipiū faciunt. Est enim omnes resoluere dictos mo/ dos in elenchi diffinitionē. Primus quidem si immoificati. Oportet enim ex his que po/ sita sunt accidere conclusionē: vt dicat ex ne/ cessitate: sed nō videatur. Deinde r̄ s̄ partes diffinitionis. nā eorum que sunt in dictiōe: hi quidem sunt fm̄ duplex: vt equiuocatio r̄ ora/ tio: r̄ similis figuratio. Consuetū enim est hec omnia vt hoc aliquid significare. Compositio autem r̄ diuisio r̄ accentus in eo qm̄ nō eadem est oratio: vt nomen differens. Oportebat au/ tem r̄ hoc: quēadmodū r̄ rem eandē si debe/ at elenchus vel syllogismus fieri. Et si tuni/ ca nō vestis sed tunica syllogizetur. nā veruz r̄ illud sed nō syllogizatiū est sed adhuc inter/ rogatione indiget: quoniaz idem significat: r̄ ad eum qui interrogat quare. Qui vero fm̄ accidens diffinito syllogismo manifesti sunt. nam eandem diffinitionē oportet r̄ elenchi fie/ ri verum adiacere contradictionē. nam elen/ chus syllogismus est contradictiōis. Si ergo non est syllogismus accidētis nō fiet elench⁹. Nō enim si cum hoc sit necesse hoc esse: hoc autem est albus necesse est albu esse per syllo/ gismum. Neqz si triangulus duobus rectis equalis habet tres angulos: accidit autem ei figuram esse vel primū vel p̄ncipiū: quoniaz figura vel primū vel p̄ncipiū hoc est. Non enim q̄ figura in eo r̄ q̄ primū vel p̄ncipiū: sed in eo q̄ trianguli demonstratio. Similiter autem r̄ in alijs. Quare si elenchus syllogis/ mus quis nō erit qui fm̄ accidens sit elēch⁹. Sed fm̄ hoc r̄ artifices r̄ omnino scientes ar/ guuntur ab inscijs: fm̄ accidens enim faciūt syllogismos cōtra sapientes. Qui vero nō pos/ sunt diuidere aut interrogati concedunt: aut cum nō dent putantur dedisse. Qui autē fm̄ quid r̄ simpliciter: quoniā nō de eodē affirma/ tio r̄ negatio. Nā fm̄ quid albus fm̄ qd non album: simpliciter autē albi: simpliciter non album negatio. Si ergo dato fm̄ quid esse al/ bum vt simpliciter datū accipit nō facit elen/ chum. Videtur autē eo qm̄ ignoratur quid est

elench^o. Manifestissimi autem omnium quod prius dicti sunt sunt elenchi definitiones: quare et nuncupati sunt sic. Nam sunt rationis omissione facta sunt. Et diuidentibus sic: communis in omnibus his ponenda est orationis diminutio. Qui vero in eo quod sumitur hoc quod erat in principio: et non causa ut causa ponitur manifesti sunt per definitionem. Oportet etenim conclusiones eo quod hic sunt finit accedere: quod non erat in non causis. Et rursum non enumerato eo quod ex principio: quod non habent qui sunt sunt petitionem eius quod in principio. Qui vero sunt consequens: partes sunt accidentis. Nam consequens accidit. Differt autem ab accidente: quoniam accidens quidem est in uno solo sumere: ut id est esse rubrum: et mel: et album: et cignus: quod autem sunt consequens semper in pluribus. Namque que uni et eidem sunt eadem: et sibi inuicem probamus esse eadem: propter quod sunt consequens elenchus. Est autem non omnino verum: ut si sit sunt accidens: nam nix et cignus albo idem. Aut rursum ut in mellissi ratione: idem esse accipit factum esse et principium habere: aut equalia fieri: et eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim quod factum est habet principium: et quod habet principium factum esse probat tanquam ambo eadem sint quicquid in eo quod principium habent: factum esse et terminatum. Similiter autem et in his que equalia facta sunt si eandem magnitudinem et sumetia: equalia sunt: et que equalia facta sunt: unam magnitudinem accipiunt: quare consequens sumet. Quoniam ergo sunt elenchus in ignorantiam elenchi est manifestum est quoniam et qui sunt consequens. Perspicendum autem hoc et aliter. Qui vero in eo quod plures interrogationes unam faciunt in eo quod non enodamus propositionis definitionem. Nam propositio unum de uno est: nam eadem definitio unius solius et simpliciter rei: ut hominis et unius tantum hominis: similiter autem et in alijs. Si ergo una tantum propositio est: que unum de uno assignat: et simpliciter erit propositio huiusmodi et interrogatio. Quoniam autem syllogismus ex propositionibus est: elenchus autem syllogismus: et elenchus est ex propositionibus. Si ergo propositio unum de uno manifestum quoniam et hoc est in elenchi ignorantia. Videatur enim esse propositio que non est propositio.

Si ergo dedit responsum ut ad unam interrogationem erit elenchus. Si autem non dedit sed videtur apparens elenchus. Quare omnes loci cadunt in ignorantiam elenchi. Ergo qui sunt sunt dictione: quoniam apparens contradictio: quod erat proprium elenchi. Alij autem sunt syllogismi definitionem.

Presenti capite captiose ratiocinationes et omnes redargutiones sophistice in ignorantiam elenchi renovari possunt: et id palam est euenire in his que sunt in dictione: id est accidente: in eo quod simpliciter in ignorantiam elenchi: in parte: in non causa: in pluribus interrogationibus respicitur. Proponit autem philosophus hanc conclusionem: omnes omnium locorum captioses vitiosae sunt et peccantes pro dignitate syllogismi. Tum quod sunt huiusmodi rationes immoderate et incollectiles. Tum quod equocatio: amphibologia et figura dictionis deficiunt ab elencho propter duplex. Nam ibi adesse idem veritas vocis sed non significati. Compositio: diuisio et accentus non sunt eadem oratio aut idem nomen. Tum quod accidens peccat contra syllogismum: non enim valet: cignus est animal: animal est niger: ergo cignus est niger. Item: triangulus puenit habere tres et ratione qua triangulus: triangulus est figura: ergo figure ut figura conuenit habere tres: et qui non possunt distinguere et secernere captiones accidentis a bonis syllogismo: veritas redargutionibus de facili decipiuntur. Tum quod in loco sunt quid et simpliciter non est affirmatio et negatio de eodem. Tum quia ignorantiam elenchi specialis omittit aliquam particularum requisitam ad redargutionem: ad idem sunt idem: similiter et in eodem tempore. Tum quia in non causa non sequitur conclusio eo quod hec sint: et in petitione principij connumeratur id quod erat in principio. Tum quia consequens est particula accidentis. Nam consequens accidit: sed accidere compositum est consequens in presentis capitulo. Nam id dicit consequens quod cui sequitur non recurrit: et tectico prouenit deceptio putando quod conuertitur. differt autem ab accidente: quoniam accidens quidem est in uno solo sumere. et fieri potest ut accidens uno solo antecedente sumatur: ut id flauum est: ergo mel est: non tamen id oportet. Nam quando in duplici sumitur nihil minus est accidens: sed consequens semper in duplici consequentia sumitur: ut si est mel: est flauum: ergo si flauum mel: quare omnis apparens redargutio captiosus propter consequens: eadem est et propter accidens: non autem econtra fit ut omnis propter accidens sit eadem et propter consequens. quod autem consequens sit in duplici ostenditur. Nam que uni et eidem sunt eadem et sibi inuicem sunt eadem: que propositio vera est de re singulari non de his que compositis nominibus designantur: propterea non sequitur ut nix et cignus sint idem: et homo et leo et si sint animalia. Item: que eandem magnitudinem accipiunt equalia sunt: at contra non oportet. Nam a maiore sublata parte qua minore superabat magnitudinem: equalia sunt: tamen non equaliam magnitudinem accipiunt: id enim non accipit a quo quicquam detrahatur. Tum quia plures interrogationes ut una habet propositiones plures quas non syllogismus esset utrum ista propositio sit vera: triangulus primo habet tres: putant multi illam esse concedendam sub cuius subiecto licet sic descendere. Isoceles ut triangulus habet primo tres: existimo tamen hanc propositionem esse falsam. Isoceles ut triangulus habet primo tres. Nam subiecta propositionum primi modi et secundum quando sumuntur sine specificatione supponunt personaliter: secus supponunt

supponunt simpliciter. Item dictum sunt quid trifariam accipitur. Uno modo pro termino cum aliqua determinatione quecumque sit illa. Secundo modo pro termino restringente et non diminuente: ampliante aut distrahente: et ita modus arguendi a sunt quid ad simpliciter tenet. Tertio modo pro termino sumpto cum determinatione distrahente: ampliante aut diminuente: et sic a sunt quid ad simpliciter est locus sophysticus: tectico attendendum quod determinatio restringens est illa que addita termino facit ipsum stare pro paucioribus quam si sibi non adderetur: est namque si albus determinatio restringens respectu si homo. Determinatio distrahens facit terminum cui adiungitur stare pro suis significatis minus principalibus: ut dicendo: homo pictus. Determinatio ampliatis terminum inducit ad supponendum pro significatis que non sunt: sed erunt: fuerunt vel possunt esse. Determinatio diminuens restringit terminum ad partem integram minus principalem ut album sunt dentes. Et predictae determinationes cadunt tantum super extrinsecas: quia sunt absolute modificationes vel dispositiones: negatio vero et distributio ne dum cadunt super extrinsecas sed et super copulam. Item eadem est distinctio rei simpliciter et unius rei: quia cui non conuenit distinctio unius rei: nec rei. Nam res et unum conuertuntur: ergo idem est res et una res: ergo est eadem distinctio rei et unius rei.

Caput. 5.



Allacia autem fit in his quidem que sunt equocatione et oratione cum non potest diuidi quod multipliciter dicitur: quodam enim non est idoneum diuidi ut unum et ens et idem. In his autem que sunt sunt compositione et diuisione: eo quod nihil putatur differre: composita et diuisa oratio: velut in plurimis euenit. Si autem et in his que sunt sunt accetum. Non enim aliud videtur significare remissa et intesa oratio: in aliquo: aut non in pluribus. Eorum vero que sunt secundum figuram: propter similitudinem dictionis. Difficile enim diuidi: quod si et diuerse dicuntur. Bene enim qui hoc potest facere: prope est videre verum. Maxime autem sciet inuenire: quoniam o quod de aliquo predicatur: opinamur hoc aliquid esse: ut unum intelligimus. Nam unum et substantiam maxime videtur sequi hoc quod est aliud et ens: quare in his que sunt sunt dictione hic locus ponendus. Primum quidem quoniam magis fallacia fit his qui cum alijs considerant quam qui per seipsum. Nam que cum alio est consideratio per orationes: que autem per seipsum non minus per ipsas rem. Deinde et per seipsum falli accidit: cum in orationem facit considerationem. Amplius

fallacia quidem ex similitudine: similitudo autem ex dictione. In his autem que sunt sunt accidens: eo quod non potest diuidi idem et diuersum et unum et multa: neque quibus predicatorum omnia hec: et rei accidunt. Similiter autem et in his que sunt sunt consequens. Pars enim quedam accidentis est consequens. Amplius autem et in pluribus videtur et probatur sic: si hoc ab illo non separatur: neque ab altero separatur alterum. In his vero que sunt sunt diminutione orationis: et in his que sunt sunt quid et simpliciter: in eo quod pene fallacia est. Nam quasi nihil conuenit: quid aliquo modo: aut simpliciter: aut nunc: aut alicubi: aut nunc uniuersaliter concedimus: similiter autem et in his que que in principio sumuntur: et in non causis. Et quicunque interrogationes plures ut unam faciunt. In omnibus enim est fallacia ob id quod propter parum. Non enim subtiliter discernimus: neque propositionis: neque syllogismi definitionem: propter predictam causam.

Presenti capite tractat de locis quatenus per eos decipiuntur et cur captiombus in dictione magis cum alijs differendo decipiuntur. Dicit ergo philosophus: deceptio fit in his que propter equocationem et amphibologiam: eo quod non potest quis diuidere id quod multipliciter dicitur. In his autem que sunt propter compositiones et diuisiones: eo quod nihil putatur differre composita et diuisa oratio. Similiter in his que sunt propter accentus. non enim aliud videtur significare intesa et remissa oratio. i. acuta et grauis: nam acuta intenditur: grauis remittitur. Earum vero que sunt propter figuram: ob similitudinem dictionis: et est locus in dictione: cum oratur ob similitudinem dictionis ad dictionem. In his autem que sunt sunt accidens: eo quod non potest diuidere idem et diuersum et unum et multa: neque quibus predicatorum omnia hec et rei accidunt. Similiter et in his que sunt propter consequentiam. pars enim quedam accidentis est consequens: amplius et in multis apparet et postulatur hoc modo: si hoc ab illo non separatur: nec ab altero separatur alterum. i. homo non separatur a risibile: neque risibile ab homine: et ita in conuertibilibus: sed licet homo non separet ab aial: animal tamen ab homine separet: quapropter cum petunt si hoc ab hoc non separatur: neque alterum ab hoc: concedendum est in conuertibilibus: non autem in inequalibus. In his autem que sunt propter omissionem particularum requisitam ad contradictionem et in his que sunt propter id quod aliquo modo et simpliciter: nam dicta sunt quod nihil putamus differre a dictis simpliciter: propterea vult concedimus. Similiter et in his que quod in principio est sumuntur et in non causis et quecumque plures interrogationes ut unam faciunt: in omnibus enim his est deceptio: ob id quod propter parum: nam non exacte discernimus neque propositionis neque syllogismi terminum propter predictam causam: nam parum videtur differre non cause et cause: et interrogationes plures et una interrogatio.

Sciendum est species specialissima est ita uniuersa quod nullas patitur
Eibe. sup elenchis. B

est in geometrica: s; quã beat & nō sciens ali/ quis. est eiz experimentū sumere nō sciētis: & eū qui nescit rem: sigdez dat nō ex qb^o nouit: neq; ex pprijs: sed ex pntibus: quccūq; talia sunt que scientē qdē nihil phibet nō scire ar/ tem: nō scientē aut necesse ē ignorare. Quare manifestū: qm nulli^o determinati tentatiua discipliã est: eo qd de oib^o ē. nã oēs artes vtūt cōibus qbusdã. Quare oēs ēt idiote qdãmō vtunt dyalectica & tentatiua. naz oēs vsq; ad qd conãt diiudicare pñciãtes. hec aut sunt cōia. nã ea nihil min^o sciūt ipi: quãuis videãtur valde extra dicē. Redarguunt ergo oēs: nã sine arte picipãt id de quo artificiali dy/ lectica ē: & arte syllogistica tentatiuus dyale/ ctic^o. Qm aut sunt multa qdē hec: & de oib^o: nō talia aut vt nã qdã sit & genus: s; velut ne gatōes: alia aut nō talia s; ppria sunt. Est eiz de his oib^o expimentū sumē & esse artē quã/ daz & nō tales eē qles q dñant: eo qd litigiosus nō est sic se hñs oio: vt falsigraph^o. Nō enim erit paralogism^o ex determinati cuiusdã gene ris principijs: s; circa gen^o oē erit litigiosus. Loci ergo d sophycticis elenchis hi sūt. Qm aut est dyalectici pñderare d his & posse ea fa cere nō difficile ē videre. Nã q circa ppñes est methodus oēm h; hanc speculatoēs: & de elenchis quidez apparentib^o dictū est.

¶ Pñt capite tractãdus ē de syllogismo cōtentioso: so/ phyctico: dyalectico: & tētatiuo: multis ppñib^o. Pñia est: similes sunt syllogism^o litigiosus seu pñtiosus & so phyctico: hoc ē qd dicit: syllogism^o litigiosus & sophy cticus vn^o idemq; sunt appãres syllogismus: circa ea de qbus dyalectica tentatiua ē: quãuis vera sit pñciã: velu ti ē syllogism^o petens pñcipiū qd deficit dñtarat in pba/ tione: nam et^o syllogism^o qui ē pp qd syllogism^o litigio/ sus deceptorius ē: & quccūq; cū nō sint fm artē & esse vi deant: tales oēs pñtioses: ille rōnes sunt fm artes que ex ppñs pñcipijs pcedūt artis: vident aut fm artē eē que nō pcedunt ex ppñs artis sed ex cōib^o: false ergo descriptōes nō litigioses: fm eiz ea q sub arte sunt: neq; si qua ē falsa descriptio circa veruz: vt llyppocratis aut Antiphōtis quadratura p lunulas: quoz rōnes erãt s; artē nō litigiose sed falsigraphæ: s; vt Bñssio quadravit circulus: nam s; quadrare circulus. i. vera esset cōclusio Bñssionis: q; tñ nō s; rez: ideo rō illa erat sophyctica: arbitrabat Bñssio hac rōne quadrare circulus: inscribe/ bat & circūscribebat circulo quadratū & tertium faciebat matius inscripto & minus circūscripto & ita argumenta/ batur. Quccūq; eisdes matoza & eisdes minora sunt: illa inter se sunt equalia: sed circulus & tertiu quadratū eisde matoza sunt & eisdes minora: igit equalia. hec oratio ca/ ptiosa sophycticaq; est: qd cōi vtitur: quccūq; eisdes ma toza & eisdes minora equalia sunt: qd etiaz sophycticum pñcipiū est: & qd in supicie verū appz: nã. s. & g. eisde matoza sunt: & eisdes minora: nō tñ equalia. Silēs ergo sunt syllogismus litigiosus & sophycticus & ex sñb^o p/

positionib^o ppositi: q; pcedunt ex his que non sunt fm artes: esse tamē vident.

Secunda ppositio ē talis: litigiosi & sophycti: oratio litigiosa & sophyctica idē sunt reipsa: secūda rōne: litigiosus tendit ad victoriã: sophy cticus ad apparentē gloriã gratiã diuitiaruz acquirēda/ rum: & qui ad victoriã & gloriã pariter: cōtendit is & con tentiosus & sophycticus nōiãf. Contentiosa autē oratio sic se habet ad dyalecticã: vt falsigrapha ad geometricã: naz sicut ex ppñs fm artē est falsigrapha & geometrica oratio: ita ex cōibus cōpōm litigiosa & dyalectica ora/ tio: nō incoeuat quoz dyalecticã & litigiosã eisde vti pñcipijs: s; dyalecticus recte: litigiosus aut pperã: ma le eiz intelligit: pessime applicat: h; ēt sophyctia suas p/ prias & peculiãres ppñes que appent vere: cū tñ falsif sime deprehendant: oratoēs ergo pñtioses nō sunt ex ppñs: s; bene falsigraphæ.

Tertia ppositio est talis. Dyalectic^o nō ē deter/ minati generis: neq; dñati^o vilius pas/ sionis de subiecto: neq; talis qualis vñs. i. methaphyfi cus qui hñs appellat supramūdanus: naz neq; omnia sunt in vno aliquo genere: neq; si sint: possibile est sub eisdes pñcipijs esse ea que sunt: nulla aut sciētia inter/ rogat: cū demonstrator nō habeat facultatē concludendī vtrãq; ptem pñctōis: dyalectica aut interrogatiua est: si aut monstraret qd illud nisi & oia. i. dyalectica nō demō strar quicq; veritū prima peculiariazq; pñcipia q sunt elementa cōium locoz: nō interrogat: nam si nō daret: tam nō haberet ex qbus amplius disputaret ad instan/ tiam. i. dyalecticus vt docens nō pōt pbare sua pñcti/ pia sed bñ vt est artifex cōia.

Quarta ppō ē talis. Tētatiua interrogatiua est & nullius determinati generis. nã tētatiua nō talis ē qualis ē geometria s; qualē vtrq; hēret nō sci ens aliq; fieri. n. pōt vt piculū sumat & is q nescit rē de eo q nescit: sigdē & dat nō ex qb^o sicut neq; ex ppñs s; ex pñtib^o. i. cōib^o: que oia talia sunt q sciētē qdē nihil phibz nescire artē: nesciētē aut necesse ē ignorare: qf manife/ stū qm nullius determinati generis tentatiua disciplina ē: eo qd de oibus ē. nã oēs artes vtunt quibusdã cōib^o: nō sunt ergo dyalectic^o & tētatiu^o sciente: cū scia circa ppria vereset: nō tñ sunt rerū ignari sed disciplinã habēt cōem a qua dyalectici & tētatiui dicunt: idq; oēs idio/ te & illiterati quodãmō vtunt dyalectica & tētatiua. nã oēs vsq; ad aliqd conãt diiudicare eos q pñciãt. hec autē sunt cōia. nã illa nihilomin^o sciūt ipi: quãuis videantur lōge extra dicere: redarguūt igit oēs. nã sine arte qdē eo participãt: cui^o artificiali ē dyalectica: & arte syllogistica vtunt dyalectic^o & tētatiu^o. i. nō sufficit insita cuiq; disse/ redi vis sed arte & vsu & exercitãtōe sulciri d;.

Quinta ppō ē talis. Dyalectica ars ē cōium. naz sunt multa hec & de oib^o: nō talia aut vt nã qdã sint & gen^o sed vt negatōes: q; negatōes neq; na turã certã neq; gen^o dicunt circa qd existãt: s; quodãmō sunt circa oia: alia aut nō talia sed ppria sunt vni discipli/ ne: ex illis de oib^o experimentū possibile ē sumere & ar/ tem eē quãdam & nō talē eē quales q demōstrãt: eo qd li/ tigiosus nō ē oino sic se habēs vt falsigraphus. nã nō ē cōtētiuos ex determinati cuiusdã generis pñcipijs sed circa oē genus erit is q litigiosus: hi itaq; loci enumera/ ti sophyctiarū redargutionū sunt. In summa in hoc ca/ pitulo patefacta ē plane differētia inter syllogismū litigiosum: sophyctiū & falsigraphū: cui opponit dñatio vt ē ex falso: quatenus aut pcedūt ex ppñs ei aduersã ten tatiuus. Tētatiua autē est quedã dyalectica applicata ad particulares

particulares cōclusiones: & nō pōt vocari ars quedã spe ctalis: neq; dyalectica docens & vtēs: quãuis magnã cō uenientiã hēat cū vtēte: tētatiuus. n. tēdit ad expiēdas rñdētis vires: dyalectic^o cōducit ad opinionē.

Caput. 9.



Alsum aut in aliquo ostende re: & orationē ad inopinabile ducere: hoc. n. sicut fm ppositū sophyctice intētōis. Pñ/ mū quidē ē ex eo qd interrogat quodãmō & p interrogatōes maxie accidit. Nã id ad nul/ lū determinatū ppositū interrogare venatiuū ē horū. nã vane dicētes peccāt magis. Eane aut dicunt qm nihil habēt ppositū & in iterro/ gare multa: q;uis determinatū sit ad qd dispu tat: & ea q vidēt dicere pbare facit quãdã ido neitatē: vt ad inopinabile ducat: vñ falsuz: & si i/ terrogat^o affirmet aut neget aliqd horū ducere ad qd argumētari idone^o est: pñt aut nūc mi nus ledere p hoc qd pñt: exigunt. n. quid hoc ad id qd est in pñcipio. Elementum aut deue niendū: aut ad falsum aliquod: aut inopina/ bile: nullam statim interrogare positionē: sed confiteri ob hoc se interrogare qd discere ve lit: locum enim argumētationis facit confide ratio. Ad mentiēm autē ostendēdum pro/ prius locus sophycticus est ducere ad talia ad que abundet orationibus. est aut & bene & nō bene hoc facere: quēadmodū dictū ē prius. Rursuz vt qd extra opinionē est ducat cōfide rare ex quo genere est q disputat deinde iter/ rogare qd pluribus hi dicant inopinabile est aut singulis aliqd tale. Elementuz aut hoz sin guloz sumere positiones in ppositionibus. Solutio vero & hoz cōpetens fertur sed ostē dere qm nō pp orationē accidit improbabile semp aut hoc vult q pñtendit. Amplius aut ex volūtati^o & manifestis opinionib^o nō enim eadē & volunt & dicunt: sed dicunt qdē decoza tissimas orationes: volūt aut ea que videntur prodesse: vt bene mori magis q; viuere volu/ ptuose dicūt oportere: & egere iuste magis q; diuitijs affluere prauē: volūt aut cōtraria. Er go eum q dicit fm voluntates ad has manife stas opinionones ducēdus eum vero qui fm ad abscofas: vtrūq; enim necessarium extra opi nionē ducere: aut. n. ad manifestas aut ad ob/ scuras opinionones dicūt cōtraria. Plurimus aut locus est faciēdi qd extra opinionē sunt di

cere: sicut & callicles in gorgia scriptus est di cens: & vere res oēs arbitrati sunt accidere i eo qd fm naturã: & fm legē: cōtraria. n. esse na turã & leges dicunt: & iustitiã fm legē quidez esse bonū: fm nãm aut non bonū. Pñ ergo ad eum quidē q dicit fm nãm fm legē obuia re: ad eum vero qd fm legē in naturã ducere: vtrūq; n. dicere ē qd extra opinionē est. Erat aut eis fm naturã quidē ipsi verū: fm leges aut qd plurib^o vidēt. Quare manifestuz: qm & illi quēadmodū & q nunc aut redarguere: aut ad qd extra opinionē esset dicere respon/ dentē conabant facere. Quedam aut interro gationes hñt vtrūq; improbabile rñsionez: vt vtruz sapiētib^o aut patri oporteat obedire: & expediētia facere aut iusta: & iniuriã pati me lius q; nocere. Pñ aut ducere ad ea que plu ribus & sapiētib^o sunt cōtraria. Nam si dicat aliq; vt hi q circa ratiōes ad ea que plurib^o. si aut vt plures in ea que his q in rōne: dicūt enim hi quidē ex necessitate beatū iustū esse: pluribus aut improbabile est regē nō felicez esse. Erit aut ad ea que sic sunt improbabilia ducere idem ei qd est in eam que est fm natu ram: & fm legem contrarietate ducere: nã lex opinio pluriū est: sapientes autem fm naturã & fm veritatē dicunt: & ea quidē que sunt ex/ tra opinionē ex his opz querere locis.

¶ Inducuntur presenti capite loci sophyctici duodecim quibus respōdens ducitur ad falsum & inopinabile. hoc aut sicut fm ppositum sophyctice intentionis & volun tatis: per interrogatiōē aut maxime accidit aut ostende re falsum aut ducere ad inopinabile. Primum ergo loc^o est talis: interrogare ad nullum ppositū determinatuz venatiuū est falsi & opinabilis: temere nãq; dicentes: pec cant magis: vane aut dicunt: qm nihil habent ppositū: debet ergo opponens generaliter & nō specialiter inter/ rogare. Secundus est: & id interrogare multa: quãuis id determinatū sit ad qd disputant: & id ea que vidēt dice re respondentē probare & cōmendare facit quãdã ido neitatem vt ad inopinabile ducat aut falsum. Tertius: & si interrogatus affirmet aut neget illoz aliquid conef op ponens ipsum ducere ad ea ad que promptus ē argumē tari: pōt tamen nunc minus nocere per hec qd pñt. nam repetunt aliquid ad id qd in pñcipio: ideo caute digre diendum est ne respondens possit offendere. Quartus est: elementū deueniendū ad falsum aut inopinabile nul/ lam statim interrogare positionem sed affirmare ob id se interrogare qd discere velit. nam locū argumētatiōis cō/ sideratio facit. i. qui respondet se minus obseruat & libe rius loquitur more docentiū: & sophyctia interrogans ex attentione ad verba respondētis plerūq; aucupaf argu/ mentandi facultatē. Quintus: ad falsum ostendēdū pro/ prius locus sophycticus est ducere ad talia ad que abun dat orationibus & argumētationibus: est aut bene & nō bene id facere. Sextus: opponens debet videre ex quo genere. i. lecta sit respōdēs & post interrogare qd pluri/

bus illi dicunt inopinabile est. n. singulis quibusq; ali- quid tale. Septimus: elementu horu sumere singuloru quozq; positiones in ppositiobus: solutio vero r ho- rum competens fertur: ostendere qd no ppter orationez accidit inopinabile: semper aut id vult qui pcedit. Octa- uis: amplius ex voluntatibus r manifestis opinionib. nam no eadem volunt r dicunt: sed dicunt quide deco- rissimas orationes. volunt aut que videntur prodesse: vt bene mori magis q; voluptuose viuere dicunt oportere r egere iule magis q; diuitijs affluere prauce: volut autē contraria: eū igitur qui dicit fm volutates: ad has mani- festas opiniones ducendū: eū vero qui dicit fm has: ad abconfas: vt rous enim modo necessariū est inopinabi- lia ducere. nam aut ad manifestas quas verbotenus cōfi- tentur homines: aut ad abconfas r immanifestas que aō- recte geruntur: dicunt con- ariā. Nonus: plurimis loc- faciendi inopinabilia dicere: quēadmodū callicles i goz- gta scriptus est dicens. veteres aut oēs arbitrati sunt ac- cidere ppter id qd fm naturā r fm legem contraria: cō- traria enim esse naturā r legem dicunt: r iustitā quidem fm legem esse bonū: fm autem naturā non bonū: opor- tet igitur ad eum quide qui dicit fm naturā fm legē ob- uia: ad eū vero qd fm legē ad naturā ducere. nā vtroq; modo dicere contingit inopinabilia. erit autem qd hz na- turam quide ipis verum: fm autem legem qd multitu- dini videtur: arbitrātura iquit aristotele loqui d iure nālī: r iure positio: multa. n. licent fm ius naturale que nō li- cent fm ius positiuū r econtra. Decimus: quedam in- terrogationum habent vtrinq; inopinabile responōne: vt vitrum sapientib. an patri oporteat obedire: r an expe- dientia facere an iusta: r an iniuriam pati eligibili q; no- cere. Undecim: opz ducere ad ea que multitudini r sa- pientibus sunt cōtraria: nam si dicat aliquis vt hi q circa orationes. i. vt sapiētes qui orationib. r scriptis verita- tem determināt: vt voluptates fugiēdas esse: honestum vitii preferēdū: potius oppetēdū q; turpe cōmittendū: r cetera id genus pro veritate determināt: quāuis mēs allegata sensib. magis ad opposita facienda trahat) ad ea que multitudini: si aut vt multi: ad ea q bis q in ora- tione: dicunt. n. hi quide ex necessitate beatus iustu esse: multitudini aut inopinabile est regē infelices esse. Duo- decimus: est autē ad ea que sic sunt inopinabilia ducere idem et qd est ad eam que est fm naturā r fm legē pte- tatem ducere: nā lex opinio multitudinis: sapiētes aut fm nām r veritate dicūt: lex. n. est opinio multitudinis: lex. i. popularis: nam lex in regia gubernatione regio est institutū: in tyrānide: tyranni: in optimoz gubernatōe: scita prudentū: in paucoz pte: opulentozū: in republi- ca r censu potestate: mediocriter coniectantū: r in po- pulari popularū. Ex his igitur locis oportet inopina- bilia querere.

Caput. 10.



Facere nugari quid dicim? nugari iam monstrauius: omnes aut hmoi oratōes hoc volunt facere si nihil differat nomē vel orationē dicere: du- plum aut r dimidij duplū idē est. si ergo est duplum dimidij duplū erit di- midij dimidij duplū: r rursum si pro duplo du-

plum dimidij ponatur: ter erit dictū dimidij dimidij duplum. Et putas est concupiscentia delectationis: hec autē est appetitus delecta- tionis: est ergo cōcupiscentia appetitus dele- ctationis delectatiōis. Sunt autē omnes hu- iusmodi orationes in his que sunt ad aliquid quecūq; non solū genera: sed r ipsa ad aliqd dicuntur: r ad idē r vnum assignant: vt appe- titus alicuius appetitus: r cōcupiscentia alicui- us cōcupiscentia: r duplū alicuius duplū: r duplum dimidij: r quozcūq; substantia cū non sint aliquid omnino quoz sunt habitus aut passionēs: aut aliquid huiusmodi in ora- tione eozū cum designant predicatorū de his: vt impar est numerus mediū habens: ē autē numerus impar: est ergo numerus numer⁹ medium habens. Et si finium cavitās naris est: est aut naris sima: ē igit naris naris caua. videtur autē facere non faciētes. quādoq; eo q non interrogant si significat aliquid per se dictū duplū: aut nihil: r si aliquid significat: vtrū idem aut diuersum: sed conclusionem di- cunt statim: r videt eo q nomen idē sit: idem r significare.

Caput. 11.



Solesimus autem quale quid est: dictū est prius. est autē hoc r facere r non faci- entem videri: r faciēte nō videri: quēadmodū Leci- lianus dicit: si ficus sit secū- de declinationis: nāz qui di- cit ficus naturas solesimū quide facit fm il- lum: nō videt aut pluribus. qui vero ficos vi- detur quide: sed nō facit solesimū eodez mo- do si finis solū masculini generis fm quosdā. nam qui dicit certā solesimum facit fm eos. Manifestū ergo: quoniā r ars quedā hoc po- test facere: eo q multe orationes nō colligen- tes solesimū: videntē syllogizare velut in elē- chis. Sūt autē pene oēs apparentes solesimi fm hoc. r quando casus neq; masculinū neq; femininum indicat: sed neutru: nam hoc ma- sculinum significat: hoc aut femininū: hoc ve- ro vult quidem neutru significare. Sepe aut significat r illa vtraq; vt quid ē hoc: calliope lignū coriscus: ergo masculini r feminini dif- ferunt casus oēs: neutri aut alij quide alij aut non. Dato ergo sepe hic syllogizant quasi di- ctum sit hunc similiter r alium casū pro alio ponunt.

ponunt. Paralogismus autē fit: eo q com- mune sit hoc plurium casuum: nam b signifi- cat quandoq; quidem hoc quandoq; autem hunc. Oportet autē vicissim significare cūz est quidem hic cum esse autē hunc: vt est co- riscus esse coriscus: r in femininis similiter nominibus. nam in omnib. similiter est: r eē facient differentiaz. Et quodāmodo similis ē in his solesimus elenchis qui dicit fm q non similia similiter: nam quēadmodū in rebus illius sic his in nominib. accidit solesimum facere: nam homo r album r res r nomē est. Manifestum ergo qm r solesimum tentan- dum ex his dictis casib. syllogizare: spēs igit sunt he cōtentiosarū disputationū r ptes spe- cierū r modi qui dicti sunt.

Ostendit Aristoteles his duobus capitibus quo nāz pacto cōmittatur nugatio r solesimus simile figure di- ctionis: r in primis ait omnes huiusmodi oratōes nu- gationez facere: si nihil referat nomen r orationē. i. si li- ceat semper pro nomine orationez ponere iste erunt ca- ptiones: duplū est dimidij duplū: concupiscentia est cō- cupiscentia delectatiōis. In rebus r fm se r fm gen. apparēt tales orationes nugatiōis: r in quibuscūq; que cum substantia nō sint ad aliquid oratio eozū sunt quoz sunt habitus aut affect. aut aliqd huiusmodi in oratione ipsozū de illis predicatorū declaratur: vt impar est nu- merus mediū habens: est autem impar numer⁹: est igitur numerus numer⁹ medium habens. Et si finium cavi- tās naris est: est aut naris sima: est igit naris naris caua. apparent autē facere nō faciētes quoz: eo q non interro- gant si significat aliquid p se duplū an nihil: r si aliquid significat: vtrū idem an diuersū: sed conclusionē dicunt statim: r apparet pp nomen idē esse idem r significare. Non ē ergo verū q pro noie liceat semp ponere oratio- nem: nam si dicat duplū per se: datur intelligi suū corre- latiuū: at cum dicitur duplū dimidij nō amplius intelli- gitur dimidij q illa dependētia iāz est terminata. Simū quoq; per se sumptū dicit intellectū cognitionē nati: sed dicēdo natus finis nō vterius intelligi ibi natus: semp tamē est nugatio si superius r inferius copulētur: siue superius inferiori siue inferius supiori anteponat. Quo ergo fiat nugatio r in qbus sit dictum sit.

Secundo

ait pbs: contingit solesimū quem latini dicunt stris lignosūz facere r nō faciēte videri r faciēte non videri: quēadmodū ce- cilianus dicit: si ficus sit secūde declinationis: nam q di- cit ficus naturas: solesimū quide facit fm illum: nō vi- detur aut pluribus: q vero ficos: videtur quidez sed nō facit: eodez mō si finis solū masculini generis: fm quos- dam: nam qui dicit certam: solesimū facit fm eos. hoc nomē ficus si sit quarte declinatōis significat fruct. sic ar- boris: si sit secūde r sit in plurali morbū vitūq; copozis: at si in singulari r arborē r fructum designat: hz bec grā- matias relinquitur. manifestū igitur qm r ars quedam hoc pot facere: eo q multe oratōes nō colligentes solesimum videntur colligere: vt r in redargutionib. i. ars quedam vt dialectica que docet quo modo fiant captio- nes solesimice: que autem vitur: ars apparens atq; so- phistica. Sunt autē omnes pene apparentes solesimū

ppter hoc: quia videntur colligere r non colligunt: r qñ casus neq; masculinū neq; femininū significat hz neutru: nam hic quide masculinū significat: hec femininum: hoc vero neutru vult significare: sepe autem significat r illa vtraq;. i. sepe indicat masculinū r femininū: r ē neutru: vt quid hoc. coriscus. quid hoc. calliopea. qd hoc. lignū. Masculini igitur r feminini dnt casus oēs: neutri autē alij quide: alij aut nō: cū datur igitur hoc: sepe colligunt quasi dictū sit hunc. similiter aut r alii casum ponūt pro alio: paralogismus aut fit eo q hoc cōe sit plurū casūz. nam hoc significat quoz hic: quoz hunc: opz aut vicissim significare: cū est quide: hic: cū esse aut: hunc: cū ē coriscus: esse coriscus: r in femininis noibus similiter. nā in oibus sit est r esse facient differentia. Et quodāmodo in his si- milis ē solesimus his redargutionib. que ppter id qd nō similia aut pp figurā similiter dicunt. nā quēadmodū illic in rebus: in paralogismis figure dictionis: sic hic in noibus accidit solesimū facere. nam homo r albū r res r nomen est: vnde formando hanc rationē captiosā. De animal coloratū tali colore est albū: hō est animal colora- tūz tali colore: ergo homo est albū: p sibi esse solesimūz quantū ad vitiosam prolationē: r figurā dictionis: quate- nus in ipis rebus euenit incōgruitas: quia per hoc ar- guitur res esse alterius generis q sint: redargutio est et ibi: vt hoc qd dico: hō album prius fuerit negatū. Sole- cismus est prout dictiones nō debite ordinatur. h de nu- gatione r solesimo hactenus.

Caput. 12.



ffert aut non parum si ordi- nētur quodāmodo ea q cir- ca interrogationē sunt vt la- teat velut in dialecticis. Be- inceps ergo ex his que dicta sunt hoc primūz dicendum. Est ergo ad redarguendū vnum quidem lon- gitude. difficile enīz simul multa conspicerē: ad longitudinē vero predictis elemētis vten- dum: vnum vero festinatio: nāz tardiores mi- nus preuident: est autem ira r contentio. con- turbati enim minus possunt conseruare om- nes: elementa autē ire r manifestū eum facere qd velit iniuste agere r circa omne impuden- tem esse. Amplius permutatis interrogatio- nes ponere siue ad idēz plures aliquis habe- at interrogationes siue r quoniā sic r quoni- am non sic. Simul enim accidit aut ad plura aut ad cōtraria facere obseruationes: omnino autem omnia que ad occultationē dicta sunt prius: vitia etiam ad contentiosas disputa- tiones. nam occultatio est latēdi causa. latere autem causa fallacie. Ad abnuētes autē que- cūq; opinantur esse ad orationem ex nega- tione interrogandum velut contrariūz velit: aut etiam ex equo interrogationē facere. nam

cum doctum est quid velit sumere minus in-
folescunt. Et quādo in partibus dedit aliquis
singula inducenti vniuersale sepe nō interro-
gandū: sed vt concessit vtendū: nam quāq; pu-
tant et ipsi dedisse et audiētib; vident pp indu-
ctionis memoriā: velut nō interrogata stulte:
et in quibus non noie significant vlc: sed simi-
litudine vtendū ad hoc qd̄ expedit. Latet. n.
similitudo plerūq;: et ad sumendū ppositionē
cōtrariū op; cōparādo interrogare: vt si de-
beat sumere: quoniā oportet patri per omnia
obedire: vtrū oīa oporteat obedire parētib;
aut omnia inobedire: et sepe multa: vtrū mul-
ta cōcedēda aut pauca. magis enim si necesse
est videbunt esse multa. Appositio. n. iuxta se
cōtrariis et maiora minora: et vident: peiora: et
meliora hoībus. Valde. n. et sepe facit videri
redargui maxime sophistica calūnia interro-
gantū: cū nihil syllogizātes nō interrogatio-
nem faciūt de hoc qd̄ vltimū est: sed cōclusiue
dicunt velut syllogizātes: nō ergo hoc et hoc.
Sophisticū autē et posito inopinato postulare
hoc qd̄ videtur respōdere proposito eo quod
videt ex pncipio: et interrogatiōem talium sic
facere vtrum tibi videtur. Necesse est enim si
sit interrogatio ex quibus syllogism; est: aut
elenchus: aut inopinabile fieri cum dat qui-
dem elenchus: cum autem nō dat: neq; dare
videtur fatetur inopinabile: cū vero nō dat:
videri autē fatetur elenchi simile. Amplius
quēadmodū in rhetoricis et in elenchis simi-
liter cōtrarietates considerādū: aut ad ea q̄
ab eo sunt dicta aut ad eos quos cōfitef bene-
dicere vel facere. Amplius ad eos qui viden-
tur huiusmodi: aut ad similes vel ad plures
vel ad omnes: et sicut respondentes sepe: cū
redarguūtur faciunt duplex: si debeat accide-
re redargutio. Et interrogatibus vtendum
quandoq; hoc contra instantes: si sic quidem
accidit: sic autem non: quoniā sic sumpserit
vt cleofon facit in mandrabulo. Oportet etiā
abstinentes ab oratione reliqua argumenta
diuidere: et respondēti si presenserit prius in-
stare et predicere. Argumētandū autem quā-
doq; et ad alia ab eo qd̄ dictum illud extra sit
mentibus: si nō ad hoc qd̄ propositum est ha-
beat aliquis argumentari: qd̄ Lycophron fe-
cit proposito ex arte lyrā extollere. Ad eos
autē qui exigunt ad quid conant argumētari:
q; videtur oportere assignare causas. Dictio

autem quibusdam obseruabilius: qd̄ vniuer-
saliter accidit in elenchis dicere contradictio-
nem: quoniā qd̄ affirmavit negare: aut qd̄
negavit affirmare sed non: quoniā contra-
riorum eadem disciplina: aut non eadez. Nō
oportet autem cōclusionem vt propositionē
interrogare: quedam autem neq; interrogā-
dum est: sed vt concessis vti. Ex quibus ergo
interrogatiōes: et quo mō interrogandum in
agonisticis exercitationib; dictū est.

Presenti capite cautele et precepta sophyste itrogā-
tia assignantur. In primis debet opponens preponere
premissas sine ordine: ne respondēs putet aliquid ex eis
posse colligi. Item: multa interrogare. naz difficile simul
multa conspiciere. Ceterū festinatio cōmoda ē: nam tar-
diores ingenio cū festinātur: cū festinātur minus preut-
dent: vel tardiores prudentiores sunt. Amplius p̄turbā-
di sunt respondētes. nā conturbati nimis possunt obser-
uare: elementa autē ire: appellare respondentē discolorum:
impotentiū: inertē: clamoris amatoz. Item: p̄mutatis
interrogationes ponere: nā sic occultatur propositus. Ad
eos autē qui renuūt quecūq; opinantur esse ad orationē:
ex negatione interrogandū: ceu contrariū velit: aut etiā
ex equo. i. per disūctionē interrogatiōem facere: nam cū
vubiū est quid vult sumere: minus insolescit. Et quādo
in p̄tibus dedit quispiā singula inducenti: vniuersale
sepe nō interrogandū est sed vt dato vtendū. nā quāq; pu-
tant et ipsi dedisse et audiētib; quoq; apparet p̄pter idu-
ctionis memoriā: velut perinde atq; non interrogauerit
vane. Et in quibus nō nomie significat vniuersale: simi-
litudine tamen vtendū est ad id qd̄ expedit: nā latet simi-
litudō plerūq;. Et ad sumendū ppositionē contrariū
oportet interrogare comparādo: vt si debeat sumere: quā-
oportet per oīa p̄ obedire: vtrū p̄ omnia oporteat obe-
dire parentibus: an per oīa nō obedire: et sepe id vtrum
multa concedendū an pauca: magis. n. si necesse videbū-
tur esse multa: appositio. n. iuxta se p̄trariis: maiora et ma-
iora apparent: et peiora et meliora hominib;: valde autē
et sepe facit videri redargui maxime sophistica calūnia
interrogantium: cū nihil colligentes nō interrogatiōes
faciunt id qd̄ est vltimū sed cōcludēt dicunt velut col-
ligentes: nō igitur hoc et hoc. Sophisticū autē est et cū po-
nitur inopinabile: qd̄ apparet postulare respōdere p̄posi-
to eo qd̄ videt ex pncipio et interrogatiōem talium sic face-
re vtrum tibi videt. nam necesse est si sit interrogatio ex
quibus syllogismus: aut redargutionem aut inopinabile
fieri: cum dat quidē: redargutiones: cum autem non dat
neq; dare videtur: fatetur inopinabile: cum vero si dat:
videt autem fatetur: redargutionis simile. Amplius cō-
trarietates considerande sunt. Item: opponens v; p̄e-
uenire distinctiones et predicere que possunt dici a respō-
dente: vt fortius argumentatur contra ipsum: transferat
se ad aliud propositum: et non manifestat intentum suum
nisi valde generaliter. h. de cautelis hactenus sophyste
opponentis.

Explicit liber primus Elenchor; Aristi.

Et liberij Bacilij Bononiensis breuis summa eoz
que in secundo Elenchor; continentur.

Incipit liber secundus elenchor; Aristi. Cap. 1.



Responsione autē et quō op; solvere et quid: et ad quā vtilita-
tem huiusmodi orationes profunt post hec dicen-
dum. Utiles ergo sunt ad philosophiā p̄pter
duo. Primum quidem: quoniā sepe que huiusmodi dictionē sunt
melius habere faciunt ad id quotiens singu-
lum dicitur et ea que similiter: et que aliter re-
bus accidit et in nominib;. Secundum autē
ad eas que per seipsum inquisitiones sunt:
nam qui ab alio facile paralogizat et hō sen-
tit et ipse a se hoc patitur sepe. Tertium vero
et reliquū adhuc ad gloriā eo qd̄ circa omnia
exercitatus esse videbitur et in nullo inexper-
tem se habere. Naz et si is qui cōmunicat ora-
tionibus vel opinionib; spernit oratiōes: cū
nihil habeat determinare de vitio earum su-
sceptionem dat qd̄ videtur insolescere: nō qd̄
verum: sed propter imperitiā. Responden-
tibus autē quomodo obuiādū sit ad huius-
modi orationes manifestus siquidē recte dixi-
mus prius ex quib; sunt paralogismi: et que
inquirende sunt super abundantias sufficiē-
ter diuisimus. Non est autem idem sumentē
orationem videre et solvere vitium et interro-
gati posse obuiare velociter: naz qd̄ scimus
sepe transpositum ignoramus. Amplius autē
quēadmodū in alijs id quod citius et tardius
ex exercitatione fit magis sic: et in orationib; se-
bz. Quare si manifestū nobis sit impediti au-
tem sumus priuamur oportunitatib; frequē-
ter. Accidit autem quandoq; sicut in linea-
rum descriptōibus. nam et illic soluētēs quan-
doq; componere verum non possumus sic et
in elenchis. nam sciētēs huiusmodi quid orationem
accidit p̄nectere: solvere orationem impoten-
tes sumus. Primum ergo sicut syllogizare
dicimus probabiliter quandoq; magis qd̄ ve-
re eligere oportere: sic et soluēdum quādoq;
magis probabiliter qd̄ huiusmodi verus. Omnis. n.

contra litigiosos obstandū nō vt arguentes:
sed vt apparētes. Non. n. dicimus eos syllogi-
zare: quare vt non videatur corrigēdi sunt. nā
si est elenchus p̄tadictio nō equiuoca ex quib;
busdā nil opus est diuidere ad amphiboliā:
et equiuocationē. Nō. n. facit syllogismū s; ob-
nil aliud conuidendū est: nisi quia cōclusio
videtur elencho similis. Non ergo redargui
sed videri redargui cauendū est: eo qd̄ interro-
gare amphiboliā et que sunt huiusmodi equiuoca-
tiones et quecūq; alie huiusmodi obtusiōes
et verum elenchū obnubilāt et redarguentem
et non arguentē dubium faciunt. Nā qd̄ in
fine conclusi nō qd̄ affirmavit negare dicere:
sed equiuoce: aut amphibolice: et si qd̄ maxi-
me contingit in idem ferant dubiū si redargu-
tus est: dubiū. n. si vera dicit nūc. Si vero diui-
dēs interrogasset equiuocū aut amphibolū:
nō dubius esset elenchus: quoniā requirūt. nūc
quidē minus. prius autē magis litigiosi: v; sic:
v; nō respondere interrogatū necesse. Nunc
autē: quia non huiusmodi interrogant inquiretes: ne-
cesse ē vt respondeant aliquid bis que interro-
gatur corrigēs vitium interrogationis: quo-
niam diuiso sufficiēter: vel sic vel nō necesse ē
d̄re respondētē. Si autē aliquis putet eum qui
huiusmodi equiuocationē elenchū eē quodāmodo nō
est respondētē effugere redargutionē. nā in vi-
sibilib; necessariū qd̄ dixit negare illud: et qd̄
negauerit affirmare. Nā vt corrigunt quidā
nihil prodest: nō. n. coriscū aiunt eē musicū et
nō musicum: sed hunc coriscū musicū: et hunc
coriscum nō musicū. Nā eadē erit oratio cori-
scum vel hunc coriscū musicū eē vel nō musi-
cum: qd̄ simul affirmant et negant: s; fortasse
non idē significant: nā nec illic nomē: quare
in aliquo d̄t. Si autē huic quidem simpliciter
d̄re coriscum assignet: illi autē addat aliquem
aut hunc: inconueniēs: nihil. n. magis alteri:
vtrolibet. n. nihil d̄t: si sic igit. S; qd̄ dubiū:
quidē ē qui nō determinauit amphiboliā:
vtrum redargutus est vel nō. Concessus ē au-
tem in disputationibus diuidere: manifestus
quoniā non determinantē dare interroga-
tiōis: s; simpliciter peccatū ē: quare et si ipse:
tamē disputatio redargute similis ē. Accidit
autē sepe vidētēs amphiboliā pigrescere di-
uidere: eo qd̄ frequēter talia proponant: ne ad
oīa videantur molesti eē. Deinde non putan-
tibus p̄pter hoc fieri orationes: sepe obuiant

improbabile quare quonia datus est diuide re no pigritudum; que admodum dictum est prius. Si autem duas interrogatōes non vna facit quis interrogatōne non propter equoca/ tōes et amphibolias fieret paralogismus: sed ut elenchus: vel no. Quid. n. dicit interrogare si callias et themistocles musici sunt quod si am/ bobus vniuz nomē esset existētibus diuersis. nam si plura significet vno nomine: plura in/ terrogauit. Si ergo non rectum ad duas in/ terrogationes vnam responsionē censere su/ mere simpliciter: manifestum quoniam nulli eorum quod equiuoca sunt conuenit respondere simpliciter. Nec si de omnibus verum sit ut volunt quidam: nihil enim hoc dicit quod si iter/ rogasset coriscus et callias: vtrum domi sint: vel non domi: siue presentibus vtriusque: siue non presentibus: vtriusque enim propositiones plu/ res: non enim si verum est dicit propter hoc vna est interrogatio. Possibile autem et mille alia interrogata omnia: vel sic vel non verum esse dicit: attamen non respondēduz vna responsio/ ne. Interimitur enim disputare: hoc autem simile tanquam si idem nomē ponatur diuersis. Si ergo non oportet ad duas interrogatio/ nes vnam responsionē dare: manifestum quo/ niam nec in equiuocis sic vel no dicēdum est: neque enim qui dixit respondit tam et si dixit. Sed contēdunt quodammodo in disputatione eo quod lateat quod accidit. sic ergo diximus: quo/ niam elēchi quidam videtur esse qui non sunt: eodem modo et videtur solutiones esse que/ dam que non sunt: quas dicimus quandoque magis oportere ferre: quas veras in contētio/ nis disputationibus que ad duplex est obuia/ tione.

Caput. 2.



Respondendum autem in his quidē quod videtur sic: dicentes etenim sic minime fiet ad se elēchus: si vero aliquid quod extra opinionē sit cogat dicit. hic maxime addendum vide/ ris: sic. n. neque elēchus neque inopinatum videbit fieri. Quonia quo modo petit quod est in princi/ pio manifestus: putant autem omnino si sit pro/ pinquum interimendum: et non conceden/ dum esse quedam velut quod in principio est petente: et quando aliquid tale postulauerit quis quod necessarium quidem accidere expōsi/

tionē. Est autem falsum vel inopinatum idē dicen/ dum. nam que ex necessitate accidit: eiusdem videtur esse positio. Amplius quādo vniuer/ sale non nomine sumit: sed in parabola dicēduz: quoniam non sic datum est: neque ut proposuit su/ mit: nam pro hoc fit sepe elēchus. Si autem phi/ beatur his ad hoc: quoniam non bene ostensus est redeundum obuiando secundum dictas determi/ nationes. In his ergo que proprie dicuntur no/ minibus necesse est respondere vel simpliciter vel diuisim. Que autem subintelligentes propo/ nitus: ut quecumque non plane sed truncatis interrogantur. propter hoc accidit elenchus: ut putatne quicquid est Danaū: possessio est Da/ naum: sic similiter autem et in alijs: sed homo est animalium dicimus: vtriusque: possessio ergo homo est animalium. Nam hominē animalium dicimus: quoniam animalium est: et Lyfandrus lacedemoniorum: quonia lacedemonius est. Manifestum ergo quonia in quibus obscurū est quod proponitur non concedendum simpli/ citer: quando autem duobus existentibus cum alterum quidam est ex necessitate alterum esse vi/ detur: cum autem alterum hoc non ex neces/ sitate est interrogatum prius oportet quod mi/ nus est dare: difficilius. n. syllogizare de pluri/ bus. Si autem argumētetur: quoniam huic quidem est contrarium: illi autem non est si ora/ tio vera sit contrarium dicit respondēt: nomē au/ tem non esse alterius. Quonia autem quidam quedam eorum que dicuntur plures eum qui non concedit mētiri inquirunt: quidam autem non: ut quecumque ambigunt: vtrū. n. corrupti/ bilis vel immortalis sit anima animalium non determinatum est multis. In quibus ergo du/ bium est: vtro modo soleat dici propositum: vtrum ut conceptiones: vocant. n. conceptio/ nes et veras opiniones et totas negones ut diameter incōmēsurabilis linea. Amplius vbi verum dubitatur maxime transferēs aliquis nomina in his latebit. Nam quia dubium est vtro modo se habeat verum non opinabitur sophystice agere: quia vero dubium non pu/ tabitur mētiri. Nam translatio faciet orationes sine elēcho videri. Amplius quascunque aliq̄ presenserit interrogatōnū prius insurgēduz et predicendum.

Intentio Aristotelis in hoc secūdo libro est inquirere modos oēs soluedi ratiōes captiosas quas formare do/ cuit in primo. Sententia autem primi et secūdi capitis stat/ ut pro apparenti orationū sophysticaz solutio adduca/ tur

tur varia documenta: series autem verborum Aristote/ lis multis documentis prosequenda est. Primum sit ta/ le: de responsione autem quantum ad apparentem solu/ tionem: et quomodo oportet solvere quantum ad rectam et quid sit recta solutio: et ad quas utilitate huiusmodi ora/ tiones profant: post hec dicendū: et hec est intentio. Enu/ merat postea utilitates cognitionis orationū sophystica/ rum: dicit. viles ergo sunt ad philosophiā propter duo. Primum quidē quia he orationes que vltimum propter dictionē sunt: quas si quis solvere sciat: melius se habere faciunt ad id quod vult quodque dicit: et ea que sunt et que aliter in rebus accidit et in nominibus: vnde qui virtu/ tis nominū sunt signari: maximū habent ad philosophiā capescendā impedimentū. Secūdum emolumentū ad eas que per seipsum inquisitiones sunt. nam qui ab alio facile paralogizatur et captiose fallitur: et id non sentit: non percipit: et id quoque ipse a se patitur: vtile est ergo habere modum soluedi captiones propter dictionē quibus hō decipitur ab alio: et captiones extra dictionē quibus quis/ piam per seipsum fallitur: et iste sunt due utilitates ad phi/ losophiam. Tertium vero et reliquū adhuc ad gloriā: eo quod circa oia exercitatus esse videbit: et in nullo inscie et inex/ parte se habere. nam his que cōcitat orationibus vel opi/ nionibus spernit orōnes. i. si respondēs qui in oratōib⁹ est consilius colper vitiosas orōnes: cum nihil hēat de/ terminare de vitio earū. i. non hēat quo ostendat earum vitiositates: suspitionē dat quod videt grauis esse et impert/ tus et quod videri velit insolecere: non quia verū sit: sed propter imperitiā assentientium: he sunt utilitates cognitionis orationū sophysticarū. Ad hoc ostendit respondētē debere esse apparatus: premeditatūque ad orationes sophysti/ cas diluendas dicens: respondentibus autem quo modo ob/ uia dū: obstitendūque sit aduersum huiusmodi oratōes: manifestum siquidē recte diximus prius ex quibus sunt paralogismi et captiose ratiōinationes et si que inquirē/ de sunt: superabundantias. i. cautelas sufficēter diximus: ergo que hic dicuntur superflua esse vident. Soluit pho/ no idē ridentē esse sumentē orationes et solvere et vide/ re vitiositatem orationū et interroganti posse occurrere celeriter. nam quod scimus vno ordine: sepe transpositū et alio ordine ignoramus. Amplius autem quēdam/ dum in alijs: id quod citius et tardius: ex exercitatioe sit magis: sic et i orationibus se habet: quare et si manifestum sit nobis: imeditati autem sumus: preliamur oportunitatib⁹ frequēter. Accidit autem quandoque sicut in linearum descri/ ptionibus. nam et illic soluentes et dissoluentes eas rur/ sus componere non possumus: sic et in redargutōibus accidit. nam sciētes secundum quid et aliquem modū orationē cōnectere: solvere tū orationē dubitam⁹ et ipotes sum⁹. Que itaque tractant hoc sedo volumine constituit ridentē ap/ paratū: et premeditatū ad captiosas diluendas: non ergo otio/ sus est et supuacane⁹ liber iste secūdo.

Secundum documentum sit tale: quēdam/ dū dicimus probabit quāque ma/ gis eligere syllogizare oportet quod vere: sic et soluedū quā/ que magis opinabitur quod ad veritatem. nam oio h litigiosos est obstatū et reluctādū non ut ad eos que vere redarguit sed que redarguē appent: non. n. dicim⁹ eos syllogizare: sed videri syllogizare: quod ut non videat: corrigēdi emēdādūque sunt: et h cōmode fieri potest pro appentē solone. nam si elēchus et re/ dargutio est dicitio non equuoca: ex quibus dicitur: cū ois syllogism⁹ ex quibus dicitur positus et ratiōe ex necessitate colli/ git: eo quod illa sunt: nihil opus est diuidere ad amphybolo/ giam et equiuocationem. i. non opus est bene ridentē: non enim facit syllogismum aliqua talium orationū: sed ob/ nil aliud. i. nullius alterius gratia condiuidendum nisi

quia conclusio videtur redargutioni similis. rōnes itaque contentiosas decet aliquando apparenter solvere: non ergo redargui sed videri redargui cauendum: eo quod in/ terrogat tam amphybola. i. que sunt ambigua secundum amphy/ bologiam et que propter equiuocationes et quecumque alie obtusiones et caullationes que et verum elenchus obnu/ bilant: adumbant: et redarguentes atque non redarguen/ tem dubium et incertū faciunt: nam quia licet in fine cū conclusum fuerit: dicere se non id ipsum quod affirma/ uit negare sed equiuoce aut amphybologice: quāuis quod maxime contingit in idem serat. i. dicat opponens quod ad idem tulit: incertum est si redargutus est: incertum enim si vera dicit nunc: scilicet cum dicebat se equiuoce aut amphybologice capere: et non in eodem sensu cum interrogante. si vero diuidens interrogasset equiuocus aut amphybologus: non dubius esset elenchus: non in/ certa redargutio: quonia requirunt nūc quidem: mē: prius autem magis litigiosus sic vel non respondere eū qui interrogatur. i. antiqui sophyste volebant interrogatus respondere sic vel non sine quacumque distinctione: ideo fiebat incertus elenchus: hoc autem minus fiebat tem/ pore Aristotelis: nunc autem quia non bene interrogat inquirentes: necesse est ut respondeat aliquid is qui in/ terrogatus est emendans vitium interrogatōnis: quia diuisio sufficienter sic vel non: necesse est dicere respon/ dentem. i. facta distinctione potest respondens simpliciter/ spondere responsione: ecce ergo quēdammodum expedit se penumero apparenter solvere.

Tertium documentum sit tale. Si aliquis pu/ tet secundum equiuocationem redargutio/ nem esse: quodammodo. i. apparenter non erit respondēt tem effugere quin redarguatur: nam in visibilibus et his que oculis subiecta sunt: necessarium quod affirmavit negare et quod negavit affirmare. i. sit coriscus bononiē sis musicus: papiensis non musicus: si interrogetur est ne coriscus musicus: et respondeatur quod sic: cū hic: de ino/ strato papiensi non sit musicus: ergo coriscus est musicus et non musicus. si quis ergo putet contradictionē in equi/ uoco esse: necesse est ut de corisco papiensi affirmet esse musicum: quod prius negasset: et quod cognoscitur ne/ gandum: et neget quod affirmasset: cognosciturque affir/ mandum: aut due contradictorie simul vere: prius enim affirmasset ipsum esse non musicum et negasset esse mu/ sicum: nam ut corrigunt quidam nihil prodest: non enim coriscum atque esse musicum et non musicum sed hunc co/ riscum musicum et hunc coriscum non musicū. i. iste erāt contradictorie: coriscus est musicus: coriscus non est mu/ sicus apud illos: non autem he: hic coriscus est musicus: hic coriscus non est musicus: putabant ergo illas esse cō/ tradictorias: quia subiectum semper in illis pro eodem supponebat: has vero non esse: quia subiectum stabat pro diuersis. Propterea aduersus eos inquit phylolo/ phus: eadem erit oratio coriscum vel hunc coriscum mu/ sicum esse vel non musicum quod simul affirmant et ne/ gant: sed fortasse non idem significant: nam nec illic no/ men: quare in aliquo dicit: quo tū non obstatē semp equo/ cationē ipedit elenchus et dicitio. Si autem hoc quod simpli/ ter dicitur coriscū assignet: illi at addat aliquid aut hūc: inco/ uentēs est: vtroulibet eorum nihil differt. i. nulla via est in dicitō do pro appōnes pnois demōstratiui: appō ergo pnois nec tollit: nec inducit dicitōes: facit tū ad quādā expref/ sione: sed quēdammodū facit ad euidētē ipeditōem: cū ca/ pit dicitio equuoca pro alio significato: ita talis additio fa/ cit ad manifestiorē dicitōes cū termin⁹ p eodē intelligit/ significato: non vtergo que putare dicitōes et equuocis est.

Libe. sup elenchus.

Quartum documentum sit tale. Non sic igitur est quod aliquis sit redargutus per equi-
noctationes: sed videt redargutus: ideo ne videat redar-
gutus tenetur respondens distinguere orationem multi-
plicem in principio disputationis: et non debet torpe-
scere et tardare distinctiones: quoadmodum ergo non oportet
ad duas interrogaciones vna responsione dare: ita nec in
equiuocis dicendum est sic vel non: etiam si propositiones
equiuoce vere essent in omni sensu vel false: oportet tamen
ergo est quoadmodum magis asserere solutiones apparetes quam
veras in contentiosis disputacionibus et in ea que ad duplex
est obuiatione et occurisione. i. in solutione captionis que
provenit ratione alicuius multiplicatis ut plerumque earum
que sunt propter dictionem.

Quintum documentum sit tale. Respondendum
in his que videntur respondere: dicitur
do: esto: transeat: nam et sic minime fiet redargutio: si ve-
ro aliquid quod inopinabile sit cogatur dicere: hic maxime
addendum videri: sic enim neque redargutio neque inopina-
bile videbitur fieri. Sepe etiam dicendum est opponentem
petere id quod in principio est. Amplius quoniam velle non noie
sumit sed similitudine: dicendum quod non sic datus est neque
ut propositum sumit. Item nunquam respondens dicat se non
intelligere sed orationes truncatas esse. Et si id quod pro-
ponitur perobscurum sit non simpliciter concedat: ut putas
ne quod est athentius possessio est athentius. Et quod
est aialius: possessio est aialius. Quando vero duobus exi-
stentibus cum hoc quod est: ex necessitate alterum esse ve-
ri: cum vero alter est: hoc non ex necessitate: interrogato utroque
oportet quod minus est dare. i. quod simpliciter ante: nam diffici-
lius est colligere de pluribus. Si autem argumentetur quod huius
quod est prius: illi autem non est: si oratio vera sit: prius est dicitur
dum est: at nomen alterius positum non esse. Item: dicitur propositum
proposito opinabile: ut verum aia sit mortalis vel imorta-
lis: oportet dicere ridens se velle pro nocturni pro huius le-
tere: huius aliter alius visus sit. Dicit autem propositum: quoniam autem quedam
quod est eorum que dicuntur plures eum qui non procedit falsus dice-
re autem: quedam autem non: ut quecumque ambigunt: verum corru-
ptibilis vel immortalis sit aia aialius: non exploratum est mul-
tis: in quibus igitur incertum est utro modo soleat dici quod pro-
ponitur: verum in his que sunt ut sine, vocat enim finis veras
opiones et totas negaciones. i. eas opiones que controuer-
se sunt: et cum aliam negacione. Amplius de quo verum dubi-
tatur: transferens. i. translatitio loquens utensque: maxime
latebit in illis: quod incertum est utro modo se habere verum: non ut
debet sophistice agere: propter id autem quod dubium: non vide-
bit falsus dicere: nam methaphora faciet orationem sine re-
dargutio videri. Amplius quascumque interrogaciones presen-
terit aliquid presens dicitur est et predicendum: nam sic maxime interro-
gationes prohibebit. hec de apparenti solutione.

Caput. 3.



Eonias autem est recta quidem
solutio manifestatio falsi syl-
logismi secundum quolibet interro-
gationem accidit falsum. Fal-
sus autem syllogismus sit dupli-
citer: aut enim syllogizatum est
falsum: aut qui non est syllogis-
mus videtur esse syllogismus: erit et que nunc dicta
est solutio: et apparetis syllogismi secundum quod vult

interrogationum correctio: quare accidit oratio-
nes syllogisticas quidem interimente: appa-
rentes autem diuidentem soluere. Rursum autem
quoniam syllogizantium orationum hec quidem veras:
ille autem falsam habent conclusionem. Eas
quidem que secundum conclusionem sunt false duobus
modis contingit soluere. nam et in eo quod interi-
mitur aliquid eorum que interrogata sunt: et
in eo quod ostendit conclusio non sic se habere: eas
vero que secundum propositiones in eo quod interimitur quod
tantum. nam conclusio vera est. Quare volentibus sol-
uere orationem primam quidem perspicendum si syllo-
gizat aut non syllogizat. Deinde utrum sit ve-
ra conclusio an falsa: quatenus vel diuidentes
vel interimentes soluamus: iterum interimen-
tes vel hoc modo vel illo sicut dictum est prius.
Differt autem plurimum interrogatam vel
non interrogatam soluere orationem. nam pui-
dere quidem difficile est: per otium autem tempo-
ris videre facile.

Caput. 4.

Orum igitur qui sunt secundum equiuo-
cationem et amphiboliam elen-
chorum: alij quidem habent inter-
rogationem aliquam plura signi-
ficantem. alij autem conclusio-
nem multipliciter dicitur: ut in
eo quidem quod est tacentem loqui con-
clusio duplex est: in eo vero quod est non consci-
re scientem vna interrogacionum amphibolia. Et
duplex quoadmodum quidem est quoadmodum autem non est
sed significat duplex: huius quod est ens: illud non est: quod
ergo in fine multiplex est nisi prius sumpserit predi-
ctionem non sit elenchus: ut in eo quod est cecum videtur. nam
sine predictioe non erit elenchus. Quibus non in interro-
gacionibus non necesse est prius negare quod duplex est.
nam non ad huius: sed pro huius. oratio ergo in principio duplex
et nomen et orationes sic respondendum: quoniam est ut sic: est autem ut
non: ut tacet loqui: quoniam est ut sic: est autem ut non: et que
expediunt faciendum sunt que sic: sunt autem que non. nam
expediunt dicuntur multiplex. Si autem lateat in fine
addere interrogacionem corrigere est ne tacet lo-
qui non: sed hunc tacet. Et in his autem que
habent multiplex in propositionibus filis: non putas
cum sciunt quoniam sciunt: utique: sed non sic scientes. non
enim id est quoniam non est concire: et quoniam sic scientes
non est: et otio obstatum est si simpliciter syllogizet quo-
niam non esse quod dixit negauit: sed nomen
quare

Caput. 5.



Alas autem et in his que sunt
in eo quod similiter dicuntur
que non sunt eadem quod ob-
uiandum eo quod habemus ge-
nera predicamentorum: nam hoc
quid dedit interrogat: non
esse quod eorum que quod est signi-
cant: ille vero ostendit esse quod eorum que sunt ad
aliquid vel quantitates: videntur autem quod est signifi-
care secundum dictiones ut in hac oratione. Putasne
contingat idem simul facere et fecisse. non. at ve-
ro videre aliquid simul et videri idem et secundum idem
contingit. Putasne est quidem verum quod sunt
pati facere. non. non ergo secari videtur opari
similiter dicuntur: et omnia quidem pati significant.
Rursum autem videre currere similiter sibi inui-
cem dicuntur: sed videre quidem operari quod est et
quare pati quod. filii autem et facere. Si autem aliquid
illud dans non contingere simul idem facere et
pati videre et videri dicat contingere nodum
elenchus factus est si non dicat videre facere
quod et videri pati. indiget enim hac interroga-
tione: sed ab audiente opinari datum esse cum et
secare facere quod et secari fieri dedit: et quecumque
alia dicuntur filii: nam reliquum ipse addit quod auditur
velut filii dictum: hoc autem quod est non filii: ut autem
secundum dictionem. Idem autem accidit quod in equocatio-
nibus. Putat autem in equocis inscius orationum
quod dixit negare rem: non nomen. hoc autem
adhuc eget interrogacione: si ad vnum respiciens
equiuocum dicat: sic enim dante erit elenchus.
Similes autem et hec orationes his si quod quod habes
postea non habes amittit: nam vnum solus amittens
calculus: non habebit decem calculos: aut quod non
habet quod prius habes amittit: quantum autem non habet
vel quanta non necesse est tot amittere: ergo iter-
rogans quod habet colligit in eo quod quanta nam decem
quanta. Si ergo dixisset ex principio: si quod
quod non habet prius habes putasne amittit tot nullus
dedisset: sed aut tot aut horum aliquid. Et quoniam da-
bit quod quod non habet: non enim habet vnum solus calculum.
Aut si dedit quod non habuit sed vnum non habuit vnum:
nam solus non significat neque solus neque tale neque
tamen: sed ut habet ad aliquid ut quod non cum alio. Quoad
modum si sic dicat putasne quod non aliquis ha-
bet hoc dabit. non. dicente autem interroget
si dabit quis cito quod non habet cito. dicitur
te autem syllogizet quoniam dabit quod quod non habet: et ma-
nifestus: quoniam non syllogizauit: nam cito non hoc
Eibe. sup. elenchus. L 2

quare non est elenchus. **M**anifestum autem et
eos qui sunt secundum diuisionem et compositionem quo modo
soluendum. nam si diuisa et composita oratio
aliud significat conclusa contrarium dicitur.
Sunt autem omnes huiusmodi orationes secundum compositionem vel
diuisionem. Putasne quo vidisti tu huius percus-
sum illo percussus est hic: et quo percussus est
illo tu vidisti. Habet ergo aliquid et dubiarum in-
terrogacionum: et si est huius compositionem: non. non est duplex
quod secundum diuisionem: non enim eadem oratio sit diuisa et
composita siquidem oratio et hora secundum accentum plata si-
gnificant aliud: sed in scriptis quod idem nomen
cum ex eisdem elementis scriptum est: et filii et illic autem idem
signa faciunt: plata autem non eadem est: quare non du-
plex quod secundum diuisionem est. Manifestum autem est et quoniam
non omnes elenchus secundum duplex: sicut quidam dicunt.
Diuidendum ergo ei quod respondit: non. non idem est oculis
videre percussus: et dicere videre oculis percus-
sum. Et euidem orationem: putasne vidisti tu nunc
coeris in piro naues in sicilia ens. Et rursum
putasne bonum sutorum malum esse: erit autem quod bonum
sutorum malus: quod sutorum malus. Putasne quorum
scie bone: bonas esse disciplinas: mali autem bo-
na disciplina: bona ergo disciplina malum: at
vero et malum et disciplina est malum. Quare ma-
la disciplina malum. Putasne verum dicere nunc:
quoniam tu factus es: ergo factus sed nunc: aut aliud
significat diuisum. verum. non. dicere nunc: quoniam tu
factus es: sed nunc non factus es. Putasne ut
potes et que potes: sic et ipsa facies: non citra-
rizans autem habet partem citrarizans: citrarizans
ergo non citrarizans: aut non huiusmodi partem: ut
non citrarizans citrarizans: sed cum non facit hoc ut
faciat. Soluit autem hunc quidam et alii. nam si
dedit ut potest facere: non dicit accidere non
citrarizans citrarizare: non. non. ut potest oino fa-
cere dicit: datum est facere non idem autem est ut potest:
et oino ut potest facere sed manifestum: quoniam huius non
soluit. Nam orationum oium que propter idem eadem
solutio: hec autem non conueniet in omnes nec oino
ad interrogatas: sed est ad interrogantem non
ad orationem: secundum accentum autem orationes non
sunt: neque in his que scribuntur neque in his
que dicuntur: excepto si que pauce fiant ut
hic. Putasne est quod habitas domus. sic.
nunc quid est quod habitas. negatio eius est quod ha-
bitas. sic. dicebas autem ne esse quod habitas
domum. Regas igitur te habitare domum.
Quo autem soluendum. palam enim idem si-
gnificat grauiter et acute a platam.

dare sed hoc modo dare est: ut aut non h3: da-
bit aliquis: ut qd delectabiliter h3 cū tristitia
dabit. Similes autē h3 oziōtiones putasne
quā non h3 z manu percutiet: aut quē nō h3
oculo videbit: non enim h3 vñū solū oculū.
Soluūt at qdā dicētes z vt h3 vñū solū oculū
z aliud qdlibet qui plura h3. Quidam vero
z vt qd h3 accepit. dedit enim hoc vñū solum
calculum z hoc h3 vñū solum adhuc calcu-
lum. accepit enim ab hoc ergo vñū solum h3
hic calculum. Alij aut statim interrogatiōne
interimentes qm cōtingit qd nō accepit h3e
vt vinū accipiētē suave corruptū in acceptōe
h3e acre: sed qd dictū ē vt prius h3 oēs nō ad
oratiōne sed ad hōiem soluunt. Nam si esset
solutio hec dantem oppositum non possibile
esset soluere: sicut in alijs: vt si est quidem qd
est: est autē qd non sit solutio: sed si plura d3
dici cōcludendo: si autem nō cōcludit nō erit
solutio. in predictis aut omnibus datis nec di-
cimus fieri syllogismū. Amplius autē z he
sunt ex h3 oziōtione: putasne qd scriptus
est scripsit quis: scriptum autē est nunc qm tu
sedes falsa oratio: erat autē vera cum scribe-
batur: ergo simul scribebat vera z falsa. Nam
falsam z veram oratiōne vel opiniōne esse nō
h3: sed tale significat: nam eadē ratio z in opi-
nionē. Et putasne qd discit discens: hoc ē qd
discit: discit autē aliquid hoc est tardum cito:
nō ergo qd discit: sed vt discit dixit. Et putas
q aliquis ambulat q aliquis pessundat. am-
bulat autē tota3 diem: aut q non ambulat sed
cum ambulat dixit: sed nec quādo cyphus bi-
bit qd bibit sed ex quo: z putas qd qd nouit
vel veniens vel discens nouit ex quibus hoc
quidem inuenit. illud autē didicit ambo neu-
trum aut qd qd3 omne: illa autē non omnia.
Et qm est quis tertius homo a se z ab vno/
quoq3: nam homo z omne cōmune non hoc
aliquid sed quale quid: vel ad aliquid aliquo
modo: vel h3 oziō qd significat in hoc. Similr
autē z in hoc coriscus z corisc^o musicus: vtrū
idem vel alterum: nam hoc quidem hoc ali-
quid: illud autē quale quid significat: qua-
re non est idē3 exponere verum exponere nō
facere tertium hominem: sed hoc quod hoc
aliquid esse concedere: non enim si hoc aliud
esse idē3 qd callias z idem qd homo est: neq3
quis expositum non idem qd hoc aliqd esse
dicat: sed idem quod quale nihil distabit: erit

enim qd preter plures vñū qd vt h3. Dani/
festū ergo qm nō dandū h3 aliqd eē: qd cōiter
predicat de omnibus: sed aut quale: aut ad
aliquid: aut quātum: aut talius aliquid signi-
ficare. Omnino autem in his que fm dictio-
nem sunt orationibus: semper per oppositū
erit solutio: qm fm quod est oratio: vt si fm cō/
positiōne est orō solutio diuidēda: si aut fm di-
uisionem solutio per cōpōnem.

C Presenti lectione h3 capitibus tractandū est de re-
cta solutione captionū propter dictionē multis documē-
tis iuxta seriem verborū Aristolis. Primum sit tale: recta
solutio est manifestatio falsi syllogismi ob quācūq3 inter-
rogationem accidit falsum z propter quācūq3 causam:
sive syllogism^o sit vitiosus materia: sive forma: sive vtra-
q3: nihil enim recte soluitur nisi vere deficiat. falsus au-
tem syllogismus dicitur dupliciter z si collectum sit fal-
sum: z si cum non est syllogismus: videatur esse syllogis-
mus: erit z que nunc dicta est solutio z apparentis syllo-
gismi ob quam videtur esse interrogatiōnem: correctio:
quare cōtingit orōnes syllogizantes quidē3 interimere:
apparentes autem diuidentem soluere idē3 duo sunt
modi soluendi per interemptionē z distinctionē: inter-
emptione soluuntur captiones figure dictionis z loco-
rum extra dictionē: equiuocatio: amphibologia: com-
positio: diuisio: accentus distinctione soluuntur eorum
causa defectus manifestata. Rursus: orationum syllogi-
zantium: he quidem veram: ille autem falsū habent cō-
clusionem. quando conclusiones sunt falsę: interimende
sunt tam premisse q3 conclusiones: at si propositiones
tantum sint falsę: satis est patefacere falsitatem premissa-
rum: differt autem plurimum z interrogatam: z non:
soluere orationem. nam preuidere quidem idē3 in pō-
ptu habere est difficile: per vacationem z otium tempo-
ris z diuturnam meditationem facile. h3 itaq3 sint modi
soluendi.

Secundum documentum sit tale. Earum
redargutionum que sunt pro-
pter equiuocationē z amphibologiam: alie habēt ali-
quam interrogatiōnē. i. premissam plura significantem:
alie autem conclusionem multipliciter dictam: vt in ea
quidem que est: tacentem loqui conclusio duplex est: in
ea vero que est: non conscire scientem: vna interrogatio-
num amphibologica est. Et duplex quandoq3 est ens
i. verum: quando vtroq3 sensu ppositio est vera: qnq3
nō est ens. i. falsum: qm vtroq3 sensu ppositio est falsa: z quā-
doq3 significat duplex: hoc quidem ens: illud vero non
ens: quādo propositio multiplex vno sensu est vera: alte-
ro falsa. Quibuscūq3 igitur in fine est multiplex: nisi pri-
us sumperit cōtradictionem: non sit redargutio: vt in
eo quod est eum videre. nam sine contradictione non
sit redargutio. i. respondens non redarguitur quando
conclusio est multiplex: nisi ipse prius illi conclusioni cō-
tradixerit: quibuscūq3 vtrō in interrogatiōnibus ē mul-
tiplex: non necesse est prenegare quod duplex est. nam
non ad hoc sed propter hoc fit oratio: cum enim est:
multiplicitas in premisso fit oratio propter duplex: at
cum in conclusione: ad duplex: non fit ergo redargutio
in habentibus conclusionem multiplicem: nisi prius ne-
getur duplex. in premisso autem fit redargutio: etiam si
non prius neget duplex. nā ex hoc aliqd redarguitur
quia p syllogismū cōvincim^o z trariū ei^o qd affirmauerat:
ergo.

ergo nō fiet redargutio ex eo q negentur premisse: sed
ex eo q conclusio interimitur. vnde si intenderemus red-
darguere eas qui premissas permittunt: oporteret nos il-
las per aliquem syllogismū concludere: per se ergo lo-
quendo non sit redargutio nisi q: prius negatur conclu-
sio. si itaq3 conclusio est duplex: vt fiat redargutio opus
est negare duplex: sed quando conclusio non est multi-
plex: quia sufficit negare conclusionē vt fiat redargutio:
poterit quis redargui non negando aliquod multiplex.
Ergo in principio ad duplex z nomen z orationē sic re-
spondendū: quoniam est vt sic: est autem nō: vt tacen-
tem loquit: z que expediunt agendum: si autem lateat: in
fine addendo interrogatiōnem: corrigēdum est: nō est per-
tacetem loqui: sed hunc tacentes. Et in his que se ha-
bent quidem multipliciter in propositionibus similiter:
nō ergo consciant: quoniam sciunt vtiq3: sed nō sic scien-
tes: nō enim idem est: quoniam nō est conscire z quoniam
sic scientes nō est: vnde conscire est duplex: nam id cum
alio scire: illud vero conscire esse significat. Et omnino
obliuandū est: tametsi simpliciter colligatur: q nō rē
quā dixit negauit sed nomē: quare id nō est redargutio.
In summa: omnis oratio multiplex posita i syllogismo
distinguenta est z concedenda in sensu vero: neganda
in falso.

Tertium documentum sit tale. Manifestum au-
tem eas captiones que sunt propter
compositiōnem z diuisionē quo modo soluendū: nam si
diuisa z composita oratio aliud significat cum concludi-
tur: contrariū dicendū. i. vbi fallit diuisio: soluit compo-
sitiō z e contra. Sunt autem huiusmodi omnes oratio-
nes fm compositionē z diuisionē: putas ne quo vidisti
tu hunc percussum: illo percussus est hic. z quo percus-
sus est: illo tu vidisti. habet quidem aliquid vobis arum
questionū z interrogatiōnū. quāuis sit propter compo-
sitionē. i. vtrum ea deceptio que est propter compositio-
nem: sit propter duplex: nam nō est duplex: ob id quod
est fm diuisionē: nō enim eadem oratio fit composita z
diuisa: vult ergo pbs proprie non esse propter duplex:
nam oratio composita z diuisa non sunt eadem: cum sit
alius z alius cōtextus orationis z dictionis cum dictōe
ordinatio: debet tamē diuidendo solui: vnde fit vt nō so-
lum duplex diuidendo soluitur. sunt enim orationes cō-
positę z diuisę multiplices multiplicitate potentiali: am-
phibologice autē actuali: siquidem malum z malus: sive
ora z hora nō prolata fm eundem accentum significant
aliud: sed in scriptis quidē3 idem nomen: cum ex eisdem
elementis scriptum est: z similiter: z illic in oratione cō-
posita z diuisa iam signa faciunt: prolata autē nō eadē3
.i. orationis compositę z diuisę materialiter sunt eadē3:
nō formaliter: diuidēdum ergo ei qui respondet: nō idē
enim est dicere: videre oculis percussum: z dicere ocu-
lis percussum videre. Et eutydem oratio: putas ne vi-
disti tu nunc existentes in piro naues: cum in scilia sis.
Pireus portus est atheniēsiū. 40. Radia ab vrbe distas.
z talis oratio potest cōiungere nunc z vidisti: z est falsa:
vel potest distingere vt dicatur: putas ne vidisti tu in pi-
reo naues: nunc cum sis in scilia: sed nō eadem est ora-
tio. Et rursus putas ne malum sutor: em bonum esse. fit
autem quis bonus sutor: malus: quare sutor: malus. Itē
putas ne quorum scientie bone: bonas esse disciplinas:
malū autē3 bona disciplina: igitur bona disciplina malū:
attamen z malum z disciplina malum: quare mala disci-
plina malus: talis oio: putas ne quoz scie bone bonas
ē3 disciplinas: iūgi pōt vt intelligat: putas ea quoz scie
bōe bōas ē3 disciplinas z id falsus: diuidi pōt putas ne

quoz sunt scie bone bonas esse disciplinas: z intelligentia
est: putas ne disciplinas esse bonas eoz quoz scie sunt
bone. Item: putas ne verum dicere nunc quoniam tu fa-
ctus es. factus ergo es nunc: an aliud significat diuisus:
verum. n. dicere nunc q tu factus: sed nō nunc tu factus
es: talis oratio est falsa: si iungatur nunc euz factus es: si
distingatur: est vera: putas ne verum dicere nunc: q tu
factus es. Amplius: putas ne vt potes z que potes sic z
ipsa facies. nō cytarizans autem habes potestates cytariz-
andi: ergo cytarizabis non cytarizans. An non huius
habet potestatem vt non cytarizans cytarizet: sed cū nō
facit hoc: vt faciat. Soluunt autē3 id quidam z aliter. nā
si dedit vt potest facere: nō dicitur accidere non cytariz-
antem cytarizare: non enim omnino vt potest facere: da-
tum est facere: nō idem autem esse: vt potest z omnino vt
potest facere: sed manifestū quoniam non bene soluunt:
nam orationū omnium que propter idē3 eadē3 solutio:
eadem autem nō accommodatē ad omnes: nec omnino ad
interrogatas: sed est ad interrogantē z ad homines z nō
ad orationem. Item: propter accentus oratiōes nō sunt
deceptas: neq3 in his que scribuntur: neq3 in his que
dicuntur: preter q3 si que pauce sunt: vt hoc iustos viros
oportet pendere: iustos viros non oportet pendere: idē3
ergo oportet pati iustos viros z non pati. Quomō autē
soluendum palam: nō enim idē3 significat grauitate z acu-
te prolata. Alia translatio habet: putas ne ē qd habitas:
domus. sic. nunquid ne est qd habitas. negatio eius: est
qd habitas. sic. dicebas autem ne esse qd habitas domū:
negas igitur te habitare domū. hoc ergo qd dico: q ne:
potest habere accentū grauem: z tunc interrogans est: z
nō negans: sic: putas ne est qd habitas: domus. sic. vep
est. aut potest esse vox acuta: sic: putas ne est quod habi-
tas: domus: z sic particula est negatiua. z falsum est. h3
compositiōne: diuisione z accentu peccantib^o ppter mul-
tiplicitatem potentialem.

Quartum documentum sit tale. Palam autē3 z
in his que sunt propter id qd vt ea
dem dicuntur ea que non sunt eadem: quo pacto obisidē-
dum z obuiandum: eo q habemus genera predicamē-
torum distincta. i. cum nouimus predicamenta quantum
ad rem significatā z modum significandi z terminadi h3
que contingit aliquo modo predicamenta esse distincta
facile est soluere captiones figure dictionis: nā h3e quidē
dedit z concessit interrogatus nō esse aliquid eorum que
quid est significant: ille vero ostendit quidem eē aliquid
eorum que sunt ad aliquid vel quantitatis: videntur autē
quid est significare propter dictionē. i. per cōmutatiōne
predicamentoz: cōmittitur huiusmodi fallacia figure di-
ctionis: vt in hac oratione: putas ne contingit idē3 simul
facere z fieri: non: at vero videre simul z videri idē3 z fm
idem contingit. nam homo videt fm oculum z fm ocu-
lum videtur: ergo cōtingit idem simul facere z fieri. Itē:
putas ne est aliquid eozū que sunt pati facere z fieri. Itē:
igitur secatur: vritur: operatur similiter dicunt: z omnia
quidē3 pati significant. Rursus: dicere: currere: scribere
similiter sibi iuncte dicuntur: sed scribere operari est: ergo
z pati: similiter autē z facere. Si autē3 aliquis illic dās nō
contingere simul idem facere z pati z dicat videre z vide-
ri possibile: nondū redargutus est: si nō dicat videre face-
re aliquid z videri pati: indiget. n. hac interrogatiōne: h3
ab audiente optatur datum esse: cū z secare facere aliqd
z secari fieri aliquid dedit: z quecūq3 alia similiter dicitur:
nō erant ergo ille captiones vere. nam que apparent
esse similiter dicta nō sunt similiter dicta. In hac captiōe:
qd quis habens: postea nō habet: amittit: habebat autem

quis plus decem digitis et nunc non habet: ergo perditur decem digitos: mutatur quid in quantum: at in his: iste dat unum solum denarium: et non habet unum solum denarium: ergo dat quod non habet. Item: iste dat cito: et non habuit cito: ergo. Dat cum tristitia et non habet illud mestis: ergo. Aliquis percussit cum una sola manu et non habet unam solum manum: ergo. Aliquis videt aliquid cum uno solo oculo et non habet unum solum oculum: ergo: mutat quid in aliquid. Solutiones veterum erant insufficientes: ut quod habere una sola manus: nam quod habet tres manus solam. Vel quod habere una sola manus qua percussit: non autem unam solum manus. Vel quod daret quod non haberes: sunt enim solutiones ad homines: quarum si oppositum daretur: solverentur adhuc presate captiones. Simpliciter: quod scriptum est: scriptis quis: sed falsa oratio scripta est: ergo scripsit falsam orationem: sed scribebat eam veram: ergo simul erat vera et falsa: mutatur quod in quale. Et putas quod discit discens: hoc est quod discit. discit autem aliquis quod est tarde: celeriter: non igitur quod discit sed ut discit: dixit. Et putas quod ambulat aliquis: pessundat. ambulat autem totam diem: an non quod ambulat: sed quando ambulat: dixit: quod ambulat aliquis est via et spatium: quando autem ambulat totam diem: aut diluculo aut vespere. Nec cum cyphum quis bibit: quod bibit: sed ex quo. Et putas quod quis scit: inveniens vel discens scit. quorum autem hoc quidem inuenit: illud autem vidit: ambo hec neutrum: an hec quidem omne: quod autem non omne. i. hec ambo neque inveniens: neque discens scit: non igitur quod quis scit: vel inveniens vel discens scit. Solutio est: hec quidem omne. i. omne scitum vel inveniendum vel doctrina est scitum: quod autem non omne. i. si sint duo quorum unum sit scitum inveniendum: alterum doctrina: illa non sunt scita inveniendum: neque doctrina. Et quoniam est quis tertius homo a se et ab unoquoque: nam homo et omne commune non hoc aliquid sed qualequid vel ad aliquid vel aliquo modo vel huiusmodi aliquid significat. i. quis est tertius homo a se: quod tertius ab homine est: et ipse homo est: igitur tertius homo a se: et est a quo libet tertius: quod tertius ab homine: callias autem homo igitur tertius a callias: et ita de quolibet alio: mutatur itaque ibi in hoc aliquid qualequid. Sicut autem et in hoc: coriscus et coriscus musicus: utrum idem an alterus: nam hoc quidem hoc aliquid: illud autem qualequid significat: quare non est idem exponere. i. non est eadem eiusdemque predicamenti expositio: exponere autem non facit tertium hominem: sed id ipsum quid esse concedere: non enim erit hoc aliquid esse id quod callias et id quod homo est: neque si quis expositum: non id quidem quod hoc aliquid esse dicat: sed idem quod quale nihil referet. nam erit a multis unum quiddam: ut homo. i. deceptio quod quilibet sit a se tertius homo: non provenit propter expositionem: eo. i. quod quid: substantiaque exponatur: quantum: quale aut aliquid aliorum generum. nam callias et homo eiusdem sunt predicamenti: sed hoc aliquid et singulare: commune conceditur: quocirca et quod substantie communi convenit: idem singulari tribuitur: quod si quis contendat id esse propter expositionem: quia hoc aliquid qualequid esse exponitur: non putat Aristoteles esse curandum: si propter expositionem id provenire dicatur: verum tamen propter expositionem provenit deceptio: quando quod est unius predicamenti per alterum exponitur: ut substantia quantum: quale aut homo: sed eadem putat expositionem: quando in eodem sit predicamento: maxime in substantia: nam si forte quanta quot exponeretur: deceptio hec propter expositionem diceretur: ut quantos heri digitos habuisti: hodie habes: sed heri decem habuisti: ergo decem ho-

die habes: continuum enim hic exponitur discretum. Tades Aristoteles assignat modum univrsale solvendi captiones in dictione dicens: oio autem in his que propter dictionem sunt orationibus: semper per oppositum erit solutio quod propter quod est oratio: ut si propter compositionem oratio: solutio dividendo: si autem propter divisionem componendo. Rursum si propter accentum acutus: gravis erit solutio: si vero propter grave: acutus. Si autem propter equivoocationem est: oportet oppositum nomen in opposito sensu dicendo solvere: ut si animatum. i. hominem verum accidit dicere: negando non esse: manifestum est in inanimatum id est quod concessit illud de homine picto: si vero inanimatum dixit: hic autem inanimatum colligat: dicendum est inanimatum. Similiter autem in amphibolia vanda est solutio per oppositionem. Si autem similitudinem dictionis: oppositum erit solutio: putas ne quod non habet: dabit aliquis. an non quod non habet: sed ut non habet. ut unum solum denarium. Putas ne quod scit: discens vel inveniens scit. attamen non que scit. Et si quod ambulat: pessundat: non tamen quando. Similiter autem et in alijs semper respondens dicat se accipere propositionem in sensu opposito sensui opponendo. h. de solutione captionum in dictione.

Caput. 6.



Arsum si sim acutus accutus gravis accutus solutio: si autem habet grave acutus. Si autem sim equivoocationem oportet oppositum non dicentes solvere: ut si animatum acciderit dicit negantem non esse monstrare quod est inanimatum: si vero inanimatum dixit: hoc autem animatum collegit dicit quod est inanimatum. Similiter autem et in amphibolia: si autem habet similitudinem dictionis oppositum erit solutio. putasne quod non habet dabit aliquis: aut non: quod non habet: sed ut non habet: ut unum solum denarium. putasne quod quod scit inveniens vel adiscens scit: sed non que scit. et si ambulat pessundat: sed non eum. similiter autem et in alijs.

Caput. 7.



Billos vero qui sunt sim accidens una quidem solutio et eadem ad omnes. nam quia idem finitum est quando de re dicitur cum in accidente est: in quibusdam quidem videtur: et dicunt: in quibusdam autem non dicunt necessariu esse. dicendum igitur conformates similiter ad omnes quoniam non necessariu: habere autem oportet perferre veluti. Sunt autem huiusmodi omnes orationes sim accidens. putasne nosti quod deo te interrogare: age cognoscis ne venientem vel coopertum: ergo statua tuu opus est: aut pater tuus

tuus canis: ergo rara pauca pauca. Manifestum enim in omnibus his: quoniam non necesse est quidem de accidente dicitur et de re verum esse: solus enim his que sim substantiam sunt indifferentia: et que unum sunt omnia videntur eadem inesse: bono autem non idem est et bonum esse et futurum esse interrogare. Neque venientem vel cooperto et venientem esse et coriscum: quare non si cognosco coriscum: ignoro autem venientem: eundem cognosco et ignoro. Neque si hoc est meum est autem opus: meum opus: sed vel possessio vel res vel opus vel aliud aliquid: eodem autem modo et in alijs. Solvunt autem quidam interimetes interrogationem. Dicunt autem contingere eandem rem nosse et ignorare: sed non sim idem. nam venientes quidem non cognoscetes: coriscus autem noscetes eundem quidem nosse et ignorare dicunt: sed non sim idem. Quibus primus quidem sicut iam dixerimus oportet earum que sim idem sunt orationum eandem esse solutiones. hoc autem non erit si quis non in nosse sed in esse: vel in aliquo modo se habere id ipsum quod approbant accipiat: ut si hic est pater: est autem tuus. nam si in quibusdam hoc est verum et contingit idem nosse et ignorare: tamen hic nihil comunicat quod dictum est. Nihil autem prohibet eandem orationem plures occasiones fallendi habere: sed non omnis false demonstratio solutio est: contingit enim quandoque falsum syllogizatum ostendere aliquando: sim quid autem non ostendere: ut Zenonis orationem quoniam non est mouere. Quare et si quis conetur colligere velut impossibile deducens ad impossibile peccat: et similiter syllogizet: non. n. h. est solutio: erat autem solutio manifestatio falsi syllogismi sim quid falsus est. Si ergo similiter non syllogizavit: vel verum vel falsum colligere conetur: manifestatio illius solutio est. Fortasse autem et id in quibusdam veris hic nihil prohibet accedere: verum in his nec hoc videbitur: nam et coriscus quoniam coriscum noscit et veniens: quoniam veniens: contingere autem videbitur idem nosse et non: ut quoniam album quidem nosse: quoniam album musicum non nosse: sic enim idem noscit et non noscit: sed non sim idem. venientem autem et coriscum et quoniam veniens et quoniam coriscus non scit. Similiter autem peccant et qui solvunt: quoniam omnis numerus paucus: sicut quos diximus: nam si non conclusio hec obmittetes ve-

rum conclusum esse dicant: omnia. n. esse et multum et paucum dicentes peccant. Quidam autem et duplices solvunt syllogismos. ut quoniam tuus est pater vel filius vel servus: quoniam manifestum: quoniam si in eo quod multipliciter dicitur videtur elchbus: oportet nomen vel orationem principaliter esse plius: hunc autem esse huius natum nemo dicit proprie si dominus est natus: sed sim accidens propositio est. Putasne hoc esse tuu. utique est autem hoc natus et tuus: tuus ergo hic natus est: quoniam accidit et tuu et natum esse: sed non tuu natum esse. Et esse malorum quoddam bonu. nam prudentia disciplina malorum. hoc autem horum esse non dicitur multipliciter: sed possessio. quod si forte multipliciter. nam et hominem animalium dicimus esse: sed non possessionem: et si quid ad mala dicitur: ut aliquorum propter hoc malorum est: sed non hoc malorum. Secundum quid ergo et simpliciter videtur: quoniam contingit fortasse bonum esse aliquid malorum: dupliciter autem non in hac oratione sed si quid servus sit bonu mali magis: fortasse autem non sic. non enim si bonum et huius bonum huiusmodi. Similiter autem neque hominem esse animalium esse dicit multipliciter: non. n. si aliquid significamus quid auferentes: hoc dicitur multipliciter. nam et dimidium dicitur versus: oia mihi byliada significam. ut irapande dea.

Caput. 8.



De vero qui sunt in eo quod principaliter hic vel quo vel ubi vel aliquo modo vel ad aliquid dicunt: et non simpliciter solvendum consideranti conclusionem ad contradictionem: si contingit horum aliquid falsa esse. nam contraria et opposita sim affirmationem et negationem: simpliciter quidem impossibile inesse eide: quo autem utrunque vel ad aliquid vel aliquo modo: aut hoc quidem quo: illud autem simpliciter nihil prohibet. Quare si hoc quidem simpliciter: illud autem quo nondum elchbus: hoc autem considerandum in conclusione ad contradictionem. Sunt autem huiusmodi omnes orationes hoc habentes: putasne contingit quod non esse. sit autem quid quod non est: similiter autem et quod non erit: non. n. erit eorum que sunt. Nunquid contingit eundem simul bene iurare et

perjurare. nūquid possibile est eundem simul eidē suadere & dissuadere. Aut nō ē eū quid & esse idē: qđ autē non ē nō si est quid ēt est simpliciter. Neq; si bene iurat. hoc autē non hoc necesse est & bene iurare. nam qui iurat se piuraturum aut fm piurans: fm hoc soluz bene aut iurat nō. Neq; qui dissuadet suadet s; qđ suadet. Similis aut ratio & de eo qđ est mētiri eundē simul & verum eē. Sed qđ nō est facile inspicere vtro modo quis assignet simpliciter verum eē vel mētiri: difficile videt: prohibet aut eundē nihil simpliciter quidē eē mēdacē: quo aut verū vel aliquo & eē verū aliquo verū aut nō. Similiter aut & in ad aliquid & vbi & quādo oēs hmōi orationes fm hoc accidūt. Putasne sanitas vel diuitie bonū: sed inspicētī & nō recte vti nō bonū. bonum ergo & nō bonum. Ergo sanū eē vel posse in ciuitatē bonum: s; est quādo nō melius: idē ergo eidē bonum & nō bonū. Aut nihil prohibet qđ simpliciter bonum huic nō eē bonum: aut hoc huic quidē bonū s; non nunc: vel nō in hoc loco bonum. Putasne qđ nō volet sapiēs est malum: mittere autē nō vult bonū: malum: ergo bonum. Non. n. idem dīe malum eē bonū & amittere bonum. Similiter autē & que de fure ē oratio: nō. n. si malū ē: fur & sumere ē malū: g; malū vult: s; bonuz: nam sumere bonū est bonū. Egritudo maluz ē: s; nō amittere egritudinē: ergo iustuz iniustus: & qđ iniuste eo qđ iniusta magis eligēdū est. s; mozi iniuste magis eligēdū. putasne iustuz est sua hīe queq;. Que aut aliq; iudicat s; opionē suā: & si fit falsus: rata sunt ex lege: idē ergo iustuz & iniustū. Et vtrū oporteat iudicare eum qui iusta dicit: v; g; iniusta. At vero eum q; iniuriā passus est iustuz est & abunde dīe que passus est. Ea autē erāt iniusta: nō. n. & si pati aliquid iniuste eligēdū: hoc qđ nō iuste eligēdū magis qđ iuste. h; autē nihil prohibet iuste qđ iuste: & habere sua iustum: aliena aut nō iustum. Iudicium vero hoc iustum eē nihil prohibet vt si fit fm opinionem iudicātis: nō enim si iustum hoc mō vel huic & simpliciter iustum. Similiter autē & que iniusta sunt nihil prohibet ea dīe iusta eē: nō enim si dicere iustū necesse est iusta esse: sicut nec si vitia est vitale dīe vitia similiter & iniustio: quare nō si que debēt iniusta qui dicit iniusta conuincit: dicit. n. que dicere est iustū. Simpliciter autē pati iniusta.

Presenti lectione tractandū est de vera solutione omnium locorum extra dictionē multis documentis iuxta seriem verborū Aristotelis. Primum sit tale: ad captiones que propter accidens vna solutio est ad omnes: nam qđ indeterminatū est quando dicendū de re: cum quippias accidenti inest: & in quibusdā quidem videtur & dicit: in aliquibus autem nō dicunt necessariū esse: dicendū igitur conformantes similiter ad omnes dicentes qđ non est necessariū: habere autē oportet quo refellat dicēdo pinde est vt. i. tales captiones sunt soluendo negando sequela. Sunt autē omnes huiusmodi orationes ppter accidēs. Putas ne id scis qđ dbeo te interrogare. Itē: cognoscis ne venientē vel cooperitū. Statua ne tuuz opus est. An tu° canis pī. Sunt ne paucies pauca. Manifestū n. in omnibus his quoniam non est necesse qđ de acciden te dicit & de re vep esse. Solis. n. ijs que fm substantiaz sunt indifferentia & que vnum sunt: oia videntur eadem inesse. Bono aut nō idem est bonum esse & venturuz eē interrogari: neq; venientē aut cooperito venientē eē & co riscum: quare nō si cognosco coriscū: ignoro aut venientem: eundem cognosco & ignoro: neq; si hoc ē meuz: est aut opus: meū est opus sed possessio vres vel aliud qđ piam: eodē autē modo & in alijs. Solūtū quidā antiq; interimentes interrogatiōē. i. cōclusionem: dicit. n. cōtingere eādē rem cognoscere & ignozare sed nō s; idē: venientes igitur nō noscētes: coriscū autem noscētes: eundem quidem cognoscere & ignozare dicit: sed nō fm idē. Attamē oportet earum que propter idēz sunt orationum eādē esse solutionē: id autem nō erit si quis nō in cognoscere sed in qđ est esse aut aliquo modo se habere id ipsum qđ approbāt sumat: vt si hic est pī: est autem tuus. nam tamen in quibusdā id verū est: & ptingit idēz cognoscere & ignozare: tamē hīc nihil cōe habet qđ dicit est: nihil autem prohibet eādē orationem plures vtrius sitates habere: s; nō omnis peccati manifestatio: solutio est. nam possibile est ostendere quēpiam qđ falsuz quidēz syllogizant: propter quid autē nō ostēdere: vt Zenonis orationē: quoniam nō est moueri: quare si quis conet colligere vt ad impossibile: peccat: & si milles syllogizet: non n. est h; solutio. nam erat solutio manifestatio syllogismi falsi propter qđ falsus. si igitur non syllogizant: quāuis aut verum aut falsum conetur colligere: illius manifestatio: solutio est. i. contra argumētari nō est solvere: fortas se aut & id in quibusdā nihil prohibet accidere: verum in his nec hoc videbitur: nam & coriscuz qđ coriscus cognoscit: & venientē qđ veniens: contingere autē videt idem cognoscere & nō: vt qđ album quidem cognoscere: qđ autē musicum nō cognoscere: sic. n. idē cognoscit & nō cognoscit: sed nō fm idē: venientē autē & coriscū & qđ veniens & qđ coriscus cognoscit. Solutio ergo recta debet eē per se & vniuersalis: debet manifestare causas falsitatis & esse ad propositū. Similiter aut peccant & qui solūt: qm̄ omnis numerus paucus: v; pte qui nō conclusum ē id omittentes: verum esse conclusus dicit: omnia. n. esse & multum & paucū dicentes: peccant. Quidā autēz dupli: et soluunt syllogismos: vt quoniam tuus est pī: aut filius aut seruus. Attamen manifestū quoniam si eo qđ multipliciter dicitur apparet redargutio: oportet nomē vel orationem proptie esse pluriū. hunc autē esse huius filii: nemo dicit proptie si dominus est filij. S; propter accidēs cōpositio est: putas ne ē hoc tuum. sic. est autem hoc filius: tuus igitur filius: quia accidit esse & tuum & filius: sed nō tuum filium: quia scilicet nō est filius tuus: est tū tuus & filius. Et esse aliquid malozū bonum: nam prudentia est disciplina malozū: hoc autem hozum esse nō dicit multipliciter

placiter sed possessio: siquidē fortasse multipliciter: nam & hominē animalū dicitur esse: sed non possessionē: & si quid ad mala dicitur vt aliquo: s; propter id malozū est: sed non hoc malozū. i. non sequitur: prudentia ē disciplina malozum: ergo est aliquid malozū: propter id igit qđ aliquo modo: etiā simpliciter apparet: qđ cōtingit fortasse bonum esse aliquid malozū dupliciter: nō tamen in hac oratione: sed magis: si qđ mancipiū sit bonum mali: fortasse autem neq; sic: non. n. si bonum est & huius: bonū huius simul: vt si est bonū possidentis qđ simul sit bonum mali: si is qui possidet malus sit: etiā & male dicitur bona nō dicitur sed male. Neq; hominē dicere animalū esse: dicitur multipliciter: nō enim si aliquid significamus aut ferentes: id dicitur multipliciter: nā & dimidium dicentes versus: da mihi: illada: significamus: vt fram. pande dea. i. cū dicitur: homo est de numero animalū: cum auferimus de numero & solū id dicitur: homo est animalium: idem quoq; intelligi volumus: at nō ppterea multipliciter aliquid esse oportet. Item & dicentes da mihi dimidiū versus significamus illada: significamus dimidium versus illados: vt verbi causa: iram pande dea: non tamen quando tantūdem volumus significare aures illados: & dicendo: da mihi dimidiū versus: ac si integre dicitū fuffet: da mihi dimidiū versus illados: propterea illud truncatū dicitū multiplex ē: iram pande dea: ita hec oratio: hō est animalū multiplex erit: h; d; solutionibus argutiarū accidentis.

Secundum documentū sit tale: eas vero captiones que sunt propter id qđ precipue. i. simpliciter: illud autē vel qua: vt policletus qua albus nō est statuarius: vel vbi in aliquo modo vt ad aliquid dicitur: & nō simpliciter: soluendū est considerando conclusionem ad contradictionē: si contingit hozū aliquid passus esse: naz contraria & opposita & affirmatio: neq; negationē simpliciter quidē impossibile esse idē: qua autem vtrunq; vel ad aliquid: vel aliquo modo: vt hoc quidem qua. illud autem simpliciter nihil pphibet: qđ si hoc quidem simpliciter. illud autē qua: nondū ē redargutio. hoc autem in conclusionē considerandū ad contradictionem. Sunt autē omnes huiusmodi orationes id habentes: putas ne contingit qđ non est esse. attamen nō ē aliquid id quod nō est. Similiter autem & qđ est nō erit: nam non erit aliquid eorum que sunt. Nūquid possibile ē eundem simul bene iurare & peierare. Nūquid possibile ē simul eidem suadere & dissuadere. Solutio: nō sunt idē: esse quid & esse: & non esse quid & non esse. Neq; si vbi iurat id quidem: & qua: necesse est & bene iurare: naz qui iurat se perjuraturū: bene iurat: periurans hoc solū: at non bene iurat: neq; qui dissuadet suadet: sed quid suadet. Similis autē ratio est & de eo qđ est mentiri eundē simul & verum dicere: sed propter id qđ non est facile inspicere vtrum quis assignet simpliciter veracē esse vel mēdacēz: difficile apparet: prohibet autē eundēz nihil simpliciter quidem esse mendacē: qua autēz veracē: vel alicuius eē veracē aliquid: veracem autem non: vnde id argutiarum genus: ego mentior: ego dico falsum: cum sola dicantur vocantur insolubilia & inexplicabilia: que si construas: falsa apparent: si destruas: illico apparent vera. Aristoteles arbitratur difficile esse explicare vera ne an falsa sint: qđ nesciat quis secernere inter simpliciter verum & veracē & aliquo mō veracē: similiter inter simpliciter falsuz & mendacē & aliquo mō. ille est simpliciter periurus & iurat: tribuēdo alicui qđ tribui nō d;: aut auferēdo qđ attribui d;: & est simpliciter mendax qui de certa re mentif: si autē id fiat d; solis signis: aliquo mō veraces sunt: nō tū simpliciter

nam id vane faciunt tribuendo signis sine re subiecta qđ tribui nō d;: & periuri dicunt: & similiter qđ dicunt se mentiri: aliquo modo veri sunt: simpliciter aut mendaces: qđ ea signis absolute tribuūt: que minime sine rebus subiectis tribuere deberent: sunt. n. signa precipue aliorū gratia. si aut queras de quo tales aut pterāt aut sunt mendaces & de quo sint hmōi orationes vere aut false: nihil habes que afferas nisi inania verba. Sed de his pro nūc satis. Amplius & in aliquid & vbi & qđ: oēs. n. hmōi orationes pp id accidenti. Putas ne sanitas vel diuitie bonum. attamē insipienti & nō recte vtenit nō bonuz: ergo bonum & nō bonū. Est ne sanū esse vel potestātē habere in ciuitate bonū. veritāmē est quādoq; nō bonum: idem igitur eidem bonū & nō bonum. Solutio: nihil pphibet qđ simpliciter est bonū: hūc nō esse bonū: aut hūc quidem bonum: at non nunc: vel nō hoc in loco bonum. Putas ne qđ nō vult sapiens: malum. amittere aut nō vult bonum: ergo maluz est bonū: nō enim idem est dicere malum est bonū & amittere bonum. Similiter aut & que de fure est oratio: nō enim si maluz est fur: ēt capere est malum: ergo vult maluz sed potius bonū: nam capere furē bonū est: nō enim sequit: vult capere furē & fur est malum: ergo vult malum: quoniam potius sequit: vult bonum: nam capere furē est bonū. Et egritudo malum est: sed nō amittere egritudinē malum. Putas ne iustū iniustio: & qđ iuste eo qđ iniuste magis eligēdū est. sed mozi iniuste magis est eligēdū. ille moritur iuste qui suis ex gentibus culpis mozi ad iudicā: iniuste qđ criminis iniuste iniusta morte mulctat. Putas ne iustū est sua habere queq;. que aut aliq; ad iudicabit fm opinionē suam & si fit falsa: sua sunt ex lege: idem igitur iustum & iniustuz. Et vtrum op; iudicare eum q; iusta dicit an qui iniusta. at vero qui iniuriā passus est: iustuz est abunde dicere qđ passus est: ea autē erant iniusta. Non enim & si pati aliqđ iniuste eligēdū: id qđ est iniuste eligibilis qđ iuste: sed simpliciter quidēz qđ iuste. hoc aut nihil prohibet si iniuste an iuste. i. nō valet: eligēdū est iniuste mozi: ergo ē eligēdū iniustuz simpliciter. Et habere sua queq; iustum: aliena aut nō iustum: iudiciū vero hoc iustum esse nihil prohibet: vt qđ fit fm opinionē iudicātis: nō enim si iustum est hoc modo vel hūc: & simpliciter iustum est: stat ergo aliqđ esse iustuz fm legem & tū nō esse iustū. Similiter aut & qđ iniusta sunt: nihil pphibet dicere ea iustū esse: nō. n. si dicere iustū est: necesse est iusta eē. Sicut nec si qđ dicit iniusta: qui dicit iniusta conuincit: dicit enim que dicere est iusta: simpliciter aut & que pati iniusta: vult enim est dicere mozbuz suum & sui mozi accidētia declarare me dico: non tū mozbuz & accidentia mozi sunt vitia. hec de loco fm quid & simpliciter.

Tertium documentū sit tale. His que ppter diffinitionē sunt redargutio obsequiendum considerantib; conclusionē ad contradictionē: vt sit idem & fm idēz & ad idem & similiter & in eodem tpe. Si vero in principio interroget: nō cōstenduz qm̄ impossibile est idēz esse & dupluz & nō duplum: s; dicenduz nō sic vt sit redarguere cōstentē: nō est enim incōueniēs fateri idem esse dupluz & nō duplum: presertim cū qbusdam determinationib;. Captiones huius loci he sunt. Putas qui nouit aliquid fm aliqđ scit illud: & qui igno rat similiter: cognoscens aut quis coriscum & coriscus: ignorabit qđ musicus: quare idēz cognoscit & ignozat: s; nō fm idē. Itē: putas ne quadratū tricubito maius. fieri enim pot ex tricubito quadratū fm longitudinez. maius aut minore maius: idem igit eodem fm

ides maius et minus: at non simul: eodemque tempore. Captiones petitionis principij solvuntur dicendo opponenti quod petit principium: et dicendum est si lateat in principio id datum esse non ut eo uteretur: sed ut ad illud colligeret contrarium. Item neganda est omnia paralogismorum secundum sequens. Quod necquidam vero propter id quod addit aliquid colligunt: considerandum: si eo sublato accidit nihil minus impossibile: deinde manifestandum et dicendum quod dedit: non tanquam videretur: sed ut ad orationem: quo vero usus est: nihil ad orationem id est dedit illam propositionem superfluum non quia videretur: sed ut pertinentem ad orationem: nunc autem cum ea usus sit: nihil ad orationem pertinet. Pluribus interrogantibus dante sunt plures rationes. Nec de solutionibus locorum extra dictionem inducta sufficiant.

Caput. 9.



Item autem que secundum diffinitiones sunt elenchi quemadmodum scriptus est ipse obviare conclusionem ad contradictionem: ut si idem et secundum idem et ad idem et sicut et in eodem tempore. Si vero et in principio interroget non fatendum: quoniam impossibile esse idem duplicem et non duplicem. Sed dicendum non sic autem ut erat redarguere concessus: sunt autem omnes he orationes secundum hoc. Putasne qui scit singulum quoniam singulus novit rem et quod ignorat sicut. Sciens autem quis coriscum quoniam coriscus ignorabit: quoniam musicus quare idem scit et ignorat. Putasne tetracubitus tricubito maius: fieri enim potest ex tricubito tetracubitus secundum longitudinem: maius autem minore maius: idem ergo ipso secundum idem maius et minus. Illos autem qui sunt in eo quod petunt et accipiunt quod in principio: si interrogati quidem sit manifestus: non dandum: nec si probabile sit dicenti verum. Si autem lateat ignorantiam propter molestias talium orationum: ad interrogantem transeundum non redarguendum. Nam elenchus sine eo est quod ex principio: deinde quod datum est: non ut hoc uteretur: sed ut ad hoc disputaret contrarium quod in extra elenchis: et eos qui per rationes concordant in ipsa oratione monstrare. Est autem dupliciter sequentium ratio: autem enim. ut particula re sequitur vel: ut huiusmodi aial. postulant. non si huiusmodi illud esse cum hoc. Aut secundum opposites. nam si huic est illud ratio et opposito oppositum huiusmodi quod est. Bellissimi ratio. nam si quod factum est huiusmodi principium: ingenitum postulat non habere: quare si ingenitum est celus et infinitum: hoc autem non est. contrario. non ratio. Qui autem in eo quod addit aliquid syllogizant considerandum si ablato accidit nihil minus impossibile. Deinde hoc ostendendum et dicendum quoniam dedit:

non ut vel sicut ut faceret ad orationem: hic non usus nil ad orationem. Ad eos vero qui plures interrogationes unam faciunt statim in principio determinandum est. nam interrogatio est una: ad quam una est responsio. Quare nec plura deinde de uno: nec unum de multis: sed unum de uno affirmandum vel negandum. Sicut autem in equo: quis quidam abob: quoniam autem neutri inest: quare cum non simplex: est interrogatio: simpliciter respondentibus nihil accidit pati: sicut et in his. Nam ergo plura unum vel unum pluribus: est vel non inest simpliciter danti et delinquenti hoc pro nihil contrarium accidit. Nam autem accidit huic quidem: illi autem non: aut plura de pluribus: et est quando insunt ambo ambobus: est autem quando non insunt: rursus quare hoc formidandum: ut in his orationibus: si hoc quidem est bonum: illud autem malum: quoniam hoc verum est dicere: quoniam bonum et malus: et rursus neque bonum neque malum. Non enim inest utriusque utriusque: quare idem bonum et malum: et neque bonum neque malum. Et si singulum ipsum sibi idem et alijs est diversum: quoniam autem non alijs eadem sed sibi et diversa alijs ipsa sibi inest diversa et eadem. Amplius si bonum quidem malum sit: malum autem bonum est duo fiant: et unum inequalium utriusque ipsum sibi equalis: quare equalia et inequalia ipsa sibi. Cadunt ergo he orationes et in alias solutiones. nam ambo et omnia plura significat. Non ergo idem preter nomen accidit affirmare et negare: hoc autem non erat elenchus. Sed manifestum quoniam si non una interrogatio plures fiant: sed unum de uno affirmet vel neget non erit impossibile.

Caput. 10.



Illis autem qui deducunt ad idem frequenter esse manifestum: quoniam non dandum eorum que ad aliquid dicitur significare aliquid separatim se predicationes: ut dupliciter sine eo quod est dupliciter dimidijs: quoniam in eo videtur: nam et decem in uno minus decem: et facere in non facere: et oio in negatione affirmatio. Non tamen si quis dicat hoc non esse album dicit album idem esse. Duplum autem neque significat aliquid fortasse: quemadmodum neque quod in dimidio est quod si forte significat sed

sed non idem et copulat. Neque sciam in specie: ut si est scientia medicina: ipsum quod coe: illud autem erat scientia scibilis. In his autem que per se ostendunt predicatis hoc dicendum quoniam non idem est extra et in oratione quod ostendit. Nam cavum coiter quod idem significat in simo et curvo: additum autem nihil prohibet hoc quidem nasus: illud autem cruri significare. nam hic quidem simus: illic autem rubeum significat: et nihil differt dicere nasus simus et nasus cavus. Amplius non est danda dicitio huiusmodi notatiuum: falsum enim hoc est: non enim est simus nasus cavus: sed nati hoc ut passio: quare nihil incoueniens si nasus simus nasus est huiusmodi cavitatem nasi. De solecismo autem secundum quid quidem videtur accidere diximus prius. Quomodo autem soluendum in ipsis orationibus erit manifestum. Des. n. huiusmodi huiusmodi voluit construere. Putas quod dicit vere esse hoc vere est. Dicit autem quippiam esse lapidem: est ergo quippiam lapidem: aut dicere lapidem non est dicere qui sicut quare: nec hoc sicut huiusmodi. Si dicat aliquis putasne que de dicit esse hunc: ergo non videtur loqui romane: quemadmodum neque si dicat: putasne quia tu dicit esse hic: lignum autem dixit hic: aut quicquid: neque femininum: neque masculinum significat: nihil differt: quare et non sit solecismus. Si quod dicit esse hoc: lignum autem dicit esse. est ergo lignum istud. lapis autem et hic masculini huiusmodi declinatione. Quod si quis dicat. putasne est hic illa est: deinde dicat rursus: quod autem non hic est coriscus ita dicit. est ergo hic illa: non syllogizant solecismus: nec si coriscus significet idem quod illa: non dat autem qui respondet: sicut opus huiusmodi ad interrogare. Si autem neque est neque dat non syllogizant neque in eo quod est quod: neque ad eum quod interrogat est: sicut autem et illic orationem lapidem significare hic. Si autem neque est neque dat non dicenda conclusio. Apparet autem eo quod diffilis casus nominis sicut vel: ut putas verum est dicere quoniam est ista: id quod ais ea esse. ais autem esse aspidem: est ergo ista aspidem. Aut non necesse est si non ista aspidem significat sed aspis. aspidem autem istam. neque si quis dicit esse hunc est hic: dicit autem istum cleonem esse. est ergo hic cleonem: non enim est hic cleone. Dicitur enim quoniam que dico esse cleone est hic: non hunc: neque enim romane dicitur interrogatio ista dicta. Putas scis hic: hic autem est lapis: scis ergo lapis. Aut non idem significat huiusmodi in putas scis hoc: et in hoc: istud autem lapis sed in primo quidem huiusmodi: in posteriore quidem hic. Putasne cuius sciam habes scis huiusmodi: sciam autem ha

bes lapidis: scis ergo lapidis. Aut cuius quidem lapidis dicit hunc autem lapidem datum est autem huiusmodi sciam habes scis non huiusmodi sed hoc quare non lapidis sed lapidem. Nam ergo huiusmodi orationes non syllogizant solecismus sed videntur: et propter quod videntur: et quomodo est obuiadum eis manifestus ex his que dicta sunt. Quod autem intelligere quoniam omnes orationum alie sunt faciles conspicit: alie autem difficiliore: secundum quod: et in quo paralogizant audientem: cum frequenter eodem illis existant: nam eandem orationem orationem vocare quod secundum idem sit. Eadem autem oratio alijs quidem secundum dictionem: alijs autem secundum accidens: alijs autem secundum aliquid videbit esse: eo quod translatum unum quod sicut est manifestus. Quod admodum ergo in his que secundum equocationem sunt qui modus videtur esse leuissimum paralogismorum: hec quidem et quibuslibet sunt manifesta: nam et orationes pene ridiculose omnes sunt secundum dictionem: ut vir ferebat gradatim sedens: et boreas purus non perdidit enim pauperem et eumentem. Et vtra bonum pariet antea: neutra sed posterius ambe. Eodem autem modo et aliarum pene plures. Illa autem putasne est euarcus non certe sed apollonides et pitissimos videntur latere. Singulum autem horum quoniam litigant sepe de nominibus: ut vtrum idem significet de omnibus ens et unum vel aliud. Alij autem zenonis orationem et pmenidis solunt eo quod multipliciter dicant unum dicitur ens. Similiter autem et in accidere et in alijs singulis. Alie quidem orationum erunt faciles videntur: alie vero difficiliore: et sumere in quo genere et vtrumque elenchus vel non elenchus: non facile sicut in omnibus est. Est autem acuta oratio que dubitare facit maxime: mordet enim hoc maxime. Dubitatio autem est duplex hoc quidem in syllogizantibus quia interimat quod interrogacionem. Illa autem in litigiosis quomodo dicat quod propositum. Quapropter in syllogisticis acutiores orationes querere magis faciunt. Est autem syllogistica oratio quidem acutissima si ex quod maxime apparentibus quod maxime probabile interimit. Nam cum una est oratio transposita contradictione omnes sicut habebit syllogismos. Semp enim ex probabilibus: sicut probabile interimet vel construet. Quapropter necessarius dubitare: maxima ergo huiusmodi acuta que ex equo conclusionem facit interrogantibus. Secunda autem que ex omnibus sicut huiusmodi: hoc enim similiter faciet dubitare que nam interrogationum interimenta est: hoc autem difficile: nam interimentum quidem: quid autem

interimendum dubius. Litigiosus aut acutis/
fima quedam est que primu statim dubia est:
vtru syllogizata est vel no: vtru fm falsum:
vel fm diuisione solutio. Secda aut aliaz que
manifesta gdez fm diuisione vteremptio/
nem est. Ad est aut euidens per cuius inter/
rogationu interemptione vel diuisione soluē
da est. s. vtru fm cōclusionē aut fm aliquā in/
terrogationū est. Quisq nō syllogizans ratio
facilis est: si sint valde improbabilia: vel falsa
que sumunt. Quisq aut nō digna despici. nāz
quisq deest aliqua talium interrogationuz de
qua oratio r ppter quas est: r qui nō assumit
banc r nō syllogizat: r stultus est syllogism⁹.
Quisq aut eaz que extrinsecus: nō despicien
dus vilo modo: sed ratio qdem habilis ē. in/
terrogans aut interrogauit nō bene. Et quē/
admodum soluere quisq quidez ad orationē:
quisq aut ad interrogantē r interrogationē:
quādoqz vero ad neutrum horz. Similiter r
interrogare r syllogizare est: r ad positionē:
r ad respondentem: r ad tēpus: quādo fuerit
pluris ipis egēs solutio qz presentis tēporis
disputatio ad solutionem.

Presenti lectione ponende sunt solutioes nugatib⁹
r solutisimi. De oratione facili difficili r acuta tractādus
est. Tandem epilogus habet octo libroruz Topicor r
duoz pntuz librorz Elenchor: sed iuxta seriez verborz
Aristotelis: dico primo. In illis locis qui deducunt ad
idem frequenter dicere: manifestum q non danduz eoz
que ad aliquid dicunt significare aliqd separatas: per se
predicationes: vt duplum sine eo q est dimidiū dupluz:
quū in eo videtur. i. euz vnum relatiuū non intelligatur
sine alio: dupluz per se sumpt⁹ r voce suo correlatiu nō
expreso prebet illius intelligentiaz: nam r decez in de/
ficientibus vno a decem. i. nouem vt deficient a decem
dant intelligentiam decem: r facere in non facere r oio
in negatione affirmatio apparet r intelligitur: nō tamē
si quis dicat hoc non esse albū: dicit idē albū eē: dupluz
aut neqz significat aliqd fortasse: cū nō sit absolutuz: sicut
neqz qd in dimidio: qd si forte significat: tū nō idēz r cō
tunctū: neqz scia in spē. i. scia nō significat cū itelligētia
correlatiu in spē. i. medicabilis s; cū itelligētia scibilis:
oportet enim cōmunia ad cōmunia r specialia ad spālia
referrī. In his ergo que p se ostendūt predicatis id di
cendum q non idē est extra r in orōne qd ostendit: nam
cauum cōiter idēz significat in simo r curuo: additū aut
nihil pphibet hoc quidē naso: illud aut cruri significare: r
nihil dicit dicit: nasus sim⁹ r nasus cau⁹. Amplius nō dā/
da est dictio fm rectum: falsum enim est: non est eniz si
mus nasus cauus: sed nasi hoc vt passio: quare nihil in/
cōueniens: si nasus simus est nasus habēs cōuitatē nasi.

Dico secundo syllogismi ducētes ad sole/
cismū ita solūtur: vt dicat
ibi nō esse bonā illationē. nā incōgruū nec verū ē nec fal/
sum: cū aut dicit p hō: si aut neqz ē verū: neqz dat nō syl/
logizauit neqz in eo qd est ē aliqd: neqz ad eū q iterro/

gatus ē: palā colligitur syllogismum ex falsis non eē syl/
logismum.

Dico tertio orōnū alie sunt faciles conspicie/
alie difficultiores: ppter id q r in
aliquo subdole deceptiūt audientē. multe captiōes ppter
equiuocationē facilis sunt solutiois: vt vir ferebat gra/
datim sedens: gradatim equiuocū. Et boreas pur⁹ ne.
nō certe: pdidit eniz pauperē: r ementē: purus equuocū:
qz vel celū serenās: vel nō nocēs. Itē: vtru vtra bouū ate
pariet: equuocū ante: r sitū anteriorē significat: r tēpus:
loci pp dictionē p maiorē pte facilis sunt solutiois. Est
aut acris r acuta oratio que dubitare facit maxime: mox/
det eniz hec maxie: dubitatio. i. dubitatio orō ē duplex:
hec qdē in syllogizantibus quā eligat qz interrogationū
vt eā interimat: illa aut in litigiosis: quō dicat qz pposi/
tum: quia ibi nihil cōcludit: quap: ppter in his q syllo/
gizant acutiores orōnes iquirere magis faciūt: est aut ea
que syllogizat qdē orō acutissima si ex q maxie appent
bus quā maxime pbabile iterimit. nā cū vna orō sit tran/
spōsita cōtradictōe oēs s; habebit syllogismos. semper
enim ex pbabilib⁹ similiter pbabile interimet aut con/
stituet: ideo dubitare necessarium est: maxime autem ta/
lis acuta que ex equo conclusionē facit interrogatiōis.
Secūda aut que ex oibus similibus: hec enim similiter
facit dubitare que interrogatiōis intermenda ē: id ē
difficile est. nā interimendum quidem: quid autem inte/
rimendum dubium. Contentiosarum autem acutissimaz
que primū statim dubia est vtrum syllogizat: an non:
vel vtrum propter falsum an diuisionem solutio. Secū/
da autem aliarum que manifesta quidem qz propter di/
uisionem vel interemptionē est: non tamen est exploza/
tum per cuius interrogationum interemptionem vtrū di/
uisionem soluenda est: vtrum videlicet propter conclu/
sionem an propter aliquam interrogationuz id ē. Quā/
doqz igitur non syllogizans oratio facilis est: si sint val/
de inopinabilia vel falsa que sumuntur: quandoqz autēz
non digna despici. nam quando deest aliqua talium in/
terrogationum de qua oratio r propter quam est: r qui
non sumit illam r colligit inepta est ratiocinatio: quā/
do autem eorum que extrinsecus non despicienda vilo
modo: sed oratio quidem iusta: interrogans autem non
probe interrogauit. Et est sane soluendum: quandoqz
quidem ad orationem: quandoqz autem ad interrogan/
tem r interrogationem: quandoqz autem ad neutru bo/
rum: similiter r interrogandum r syllogizandum est:
ad positionē r ad respondentem: r ad tēpus: quū fuerit
pluris tēporis egēs solutio qz pntis ipis quo disputat
ad solutionem.

Dico quarto De locis cōsibus r speciali/
bus in dictōe r extra: de cau/
telis: de solutionib⁹ captiosaruz orationū dictū est in his
libris elenchorū: facultas ēt iuenedi peroptime tradita
est in octo libris topicor: quare totā artes inuentiū Ari/
stoteles tradidit tāta cura r diligētia vt nihil victio eius
addi possit: ceteri nō artē sed que ab arte erāt edocebāt:
vign⁹ ē ergo p hō magna cōmendatōe qui banc artē
adinuenerit r ppleuerit. hec sunt que Aristoteles docuit
in toto dyalectico negotio.

Digressio

Varia sunt propositionū genera que Intelle/
ctum sepe obnubilant r obstrāt
pripue ille que insolubiles r inexplicite vocant. Due
eniz ppositioes dicitōrie nequeūt simul esse vere r false
in quauis mā: r id certissimū est in ppositiōib⁹ nō se de/
struentibus

struentib⁹: vñ he sunt dicitōrie: ois chymera que currit
mouet: aliqua chymera que currit nō mouet: que signifi/
cat chymeras currere vel nō moueri. Est et ista vera: hō
albus nō est hō: nullo hōie existēte albo. Item: iste non
sunt dicitōrie: quibet alius cuiuslibet hōis currit: asin⁹
nullus hōis currit: cū subiecta nō sint eadē. Similr nec
iste: quodlibet differēs ab omni ente est ens: differens
ab ente nō est ens. In insolubilibus duo dicitōria sunt
simul falsa: qz vñū significat aliter qz est: aliter qz se falsi/
ficat r destruit: nō. n. ois ppositio significatō sicut est: est
vera: nec ois ppositio falsa est significatō aliter qz est: stat
et qz aliqz dicat totalr sicut est r tū dicat falsum.

Item est aduertendū. In his sequentib⁹: tantū fal/
sus est ppositio vñū: ergo ois ppositio vñū
ē falsa. Dico ppositio alia ab exceptiua est vā r exceptiua
nō ē vera: qz ois propō ppter exceptiua ē vera. Omnis
hō nō sortēs dicit verū: r sortēs nō dicit verū: ergo ois
hō ppter sortē dicit verū: saluat illa regula: ex vero fal/
sum sequi nō pot. Et in istis: nihil demōstrat: ergo hoc
nō demōstrat: solus leo demōstrat: ergo iste hō non
demōstrat. Dico ppositio est affirmatiua: ergo nulla est
negatiua. Cōsequētia sunt possibilis que tū nō pnt eē ve/
ra. At he rōnes nō colligūt. solus asinus demōstrat: er/
go hoc qd demōstrat non est deus. Omnis hō ppter
sortē excipit: ergo sortēs excipit r sortēs nō excipiunt.
Sicut exclusus ē exclusus: aliqd est exclusus r nō exclu/
sum: vñ in insolubilib⁹ pfectis pntis oppositū pntis re/
pugnat antecedit: regulēz cōsequētiarū generales sal/
uari debēt sed de his alibi susus dicit.

Kursus sciendū est. Descensus ois r ascēsus de/
bite factus: colligit. Note ppositiones
hypoteticas constituētes: s; n; chathegoremata: verba
potētatē habētia ampliādī r appellandī ppositioes red/
dunt pobscuras: veluti sunt iste. Omnis hō est ois hō.
Dico sentē ē. Omne aial fuit in archa noe. Dico apostoli
dei sunt. 12. Omne verū r deuz esse differūt. Aliqd est r
quodlibet est illud. Aial non est lapiaz r asinus est illud.
Dico hō habēs equū equitat illuz. Omnis hō est aial: r
sunt leo qesit. Dico hō videt se. Qualelibet currit. Ne/
rum lz ab his in iuuentute mea nō me abstinerim mul/
taqz edideris ad huiusmodi artē sophistica pntētia: nūc
tamē superfedēduz ē: qz desiderat proficere opus est vt
intra libros Aristotelis se cōtineat. Propterea ne tanta
cōtēndā omni cura r studio vt ppositiones Aristotelis a
vobis nttide castēqz intelligantur: qd vt expeditus fieri
possit: ea que in dyalectica: nāli: dūina: moraliqz pbia
cōprehēdūt: ad talem orōnē modūqz docēdi reuoca/
bimus vt ab sit arrogātia quicquam desiderandum nō
re manebit.

Caput. 10.



Quot igit r qualib⁹ sunt
disputatiōib⁹ paralōgismi: r
quō ostēdem⁹ falsum: r que
extra opinionēz sunt oie fa/
ciem⁹. Ampli⁹ aut ex gbus
accidit syls r quō iterrōgā
dū: r qz ordo iterrōgationū. Ampli⁹ autē ad
qd sint viles hōi oēs orōnes. Et d rñsione
s; r oī. Et quō soluēdum ē orōnes syllos dicta

sunt de oib⁹ nobis hec. Reliquū est aut de eo
qd ex pncipio erat pposituz reminiscētib⁹ ali
qd dīe breuiter r finē iponē dictis: q sumpsi/
mus iuenire ptātes aliquā syllogistica de ppo/
sito ex his q isunt qz pbabilissima. b. n. opus
ē dialectice r tentatiue p se. Quā aut rformaf
ad ea pp sophistice vicinitatē: vt nō solū expi/
mētū possit sumere dialectice: s; etiaz quasi sci
ens: pp hō nō tm dcm op⁹ negocij pposuimus
orōnē posse sumere: s; et vel orōnē sustinētes
obseruemus pōnem velut per pbabilissima.
Sili nō cām aut dixim⁹ hui⁹: qz r pp b. So/
crates iterrōgabāt sed nō rñdebat: fatebat. n.
n. elcīre. Manifestū ē aut i priorib⁹ r ad quot:
r ex qualib⁹: r ex quot hoc erit: r vnde idonei
erim⁹ horz. Ampli⁹ aut quō iterrōgāda vtrū or/
dināda qd ois: r de rñsionib⁹ r solonib⁹ que
sunt ad syllos patefactū ē: r de alijs qūqz hu/
iusce discipline sunt orōnes. Proter hec aut r
de palōgismis ptractauimus: sicut iā dixim⁹
pri⁹: qm ergo habēt finē sufficiēter que ppo/
suimus māifestū ē. Cōpēciū ē aut nos nō
latere qd accidit circa hoc negociū. Nā eozuz
q inueniunt oīuz: qd ab alijs sumpta sunt
prius elaborata pticulariter augent ab eis. q
accipiūt postea. que autē ex pncipio inueniū/
tur: parū in primis augmētū solēt sumere: vti/
lius aut plm illo qd postea ex his fit augmen/
tū. Maximū. n. fortasse pncipiū oīum vt dī:
quare r difficillimū. Quanto. n. validissimuz
ptātes: tanto paruissimum magnitudine: diffi/
cillimum est videri: hoc autem inuento: faci/
le est addere r arguere reliquum. Quod r cir/
ca rhetoricas orationes accidit: pene autem r
circa alias omnes artes. Nam qui pncipia
inuenērūt: omnino ad paruū qd pduxerunt.
Qui aut nunc famosiores sunt assumentes a
multis velut ex successione particulariter col/
ligētes sic auxerūt. Tyrias qdē post priores:
Transimach⁹ vero post Tyrias: Theodoruz
aut post hunc: r multi multas coadunauerūt
ptes. Quapropter nimirū est si in amplū cre/
uerit ars. Huius aut negocij: nō hoc quidez
erat exploratū: illud aut non erat: sed nil oīno
erat iph⁹. Nam eoz que circa litigiosas erāt
oratiōes mercenariorū: quedā similis erat do/
ctrina. Georgie negotio. Oratiōes. n. hi gdez
rhetoricas: illa aut interrogatiuas r litigio/
sas docebāt ediscere: in quas sepi⁹ cadere so/
lebāt vtrinqz alternoz oratiōes. Quapropter

Liber Secundus

velox qdem sed arte erat doctrina discētibus ab eis. Non, n. artes sed que ab arte sunt dantes: erudite arbitrati sunt loqui: velut figs dicat disciplinam tradere vt nō doleant pedes. Deinde sutoria: quidē nō doceat: nec vñ possint inueniri talia: det aut̄ plura genera oīum modoz calciamētoz: hoc, n. profuit qd̄ ad vtilitatē: artes aut̄ non tradidit. Et de rhetoricis quidē erant multa & antiqua dicta. De syllogismis aut̄ nihil habuim⁹ omnino p̄ aliud dīe q̄ i attritōe querētes multū ipis laboremus. Si aut̄ vñ ex cōsideratōibus nostris velut ex talibus que a principio existentib⁹ hēre has sufficiēter supra alia negocia que ex traditione inducta sunt. Reliquū erit oīuz vestrū: vel eoz qui audierint hoc opus: omīssa qd̄ez artis venia: dignari aut̄ artis indultōez: inuēta aut̄ multa prosequi.

C Daple p Jacob de burgofrācho. Imp̄
sis Aloisij comēsis ac Bartholo
mei bergomēsis socioz.

Anno domini

1512. die. 5.

Datj.

Registrū totius logice.

^a Prima alba. C Tiberij omnes	^b Contra est esse: itas est	ⁿ C Tiberij quibusdam fime: certissime
^b rentia species eam: &	^b est omne infinitos: iustus:	^o mant ppositōes sūt icorruptibilia dictum de oī
^c subiecto in substantijs sacramentaliter	ⁱ existente secunde nori	^p go competētes cultates. ex necessarijs.
^d litas: & delectabili ne quibus	^k que est te aut gatus	^q Aduerte hec Quonia
^e alia modalis ex voluntate Secunda	^l logisimum est dicere nus: ergo	^r accidere In his sa earum
^f Tertium te & falsitate bū & magnū	^m per ipsam cunda demonstrandū	^s quid q̄ que

Registrum elenchor.

^a Tiberij Nam memorie	^b supponūt & apparentes meri	^c tur quare pliciter sed nō
---	--	--

C Francisci berti saronensis artium & medicine p̄fesso
ris epigramma ad oēs ticinensis gymnasij auditores
pro excellētī p̄ceptore suo Tiberio bacilerio bononē
si philosophoz principi.

Fons sōphie fluxit: quē magnus Auerrois olim
Radit: & in magno lustrat Aristotele.
Amplificatq; sōphos docta sup arte serendū.
Nil manet intactū: cultus oē docet.
Clarius hoc et̄sā Tiberius explicat autor.
Inter subtiles gloria prima viros.
Solus & hic oēs supauit mente magistros.
Cui soli primus sic referatur honos
Tiberius nemo penetralia dogmata pandit.
Si legis & tanto des tua corda viro.
Tiberij toto monumēta legentur in euo.
Illustri signes que nituisse nota.
Bafia ser libris: quos tantus p̄miserit autor.
Egregio huic semp fama supites erit.
Rancidulū nihil est: qd̄ pessima turba latratū
Inuidia possit corripuisse sua.
Omnibus vt radios toto dimittit olympe
Titā: sic libris hic dat Aristotelis.

C De eiusdē morte crūosa conquestio a Frācisco ber
to saronensi eiusdē discipulo composita & edita.

Flete oēs latij doctores flete disertis:
Assiduas ticinū fundito tu lacrimas.
Et studiosa cohors logices suspiria ab imo
Ipectore deducens maxima vāna videt.
Doctoz doctor lapsus secessit ab oris.
Elisijq; locis satur Aristoteli.
Corpore disperijt meliorū parte per orbē
Euolat: & toto splendidus orbe micat.
Fama perennis erit totū celebranda per eus
Tiberij: cui par nullus in orbe sedet.
Ergo oēs tantū calamis equate magistrū
Atq; animo inuicto tollite ad astra ducem.

ακρονος

